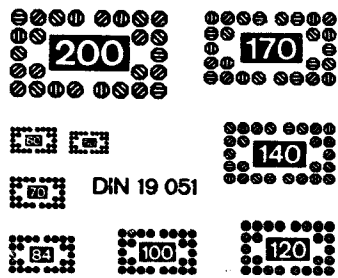


MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

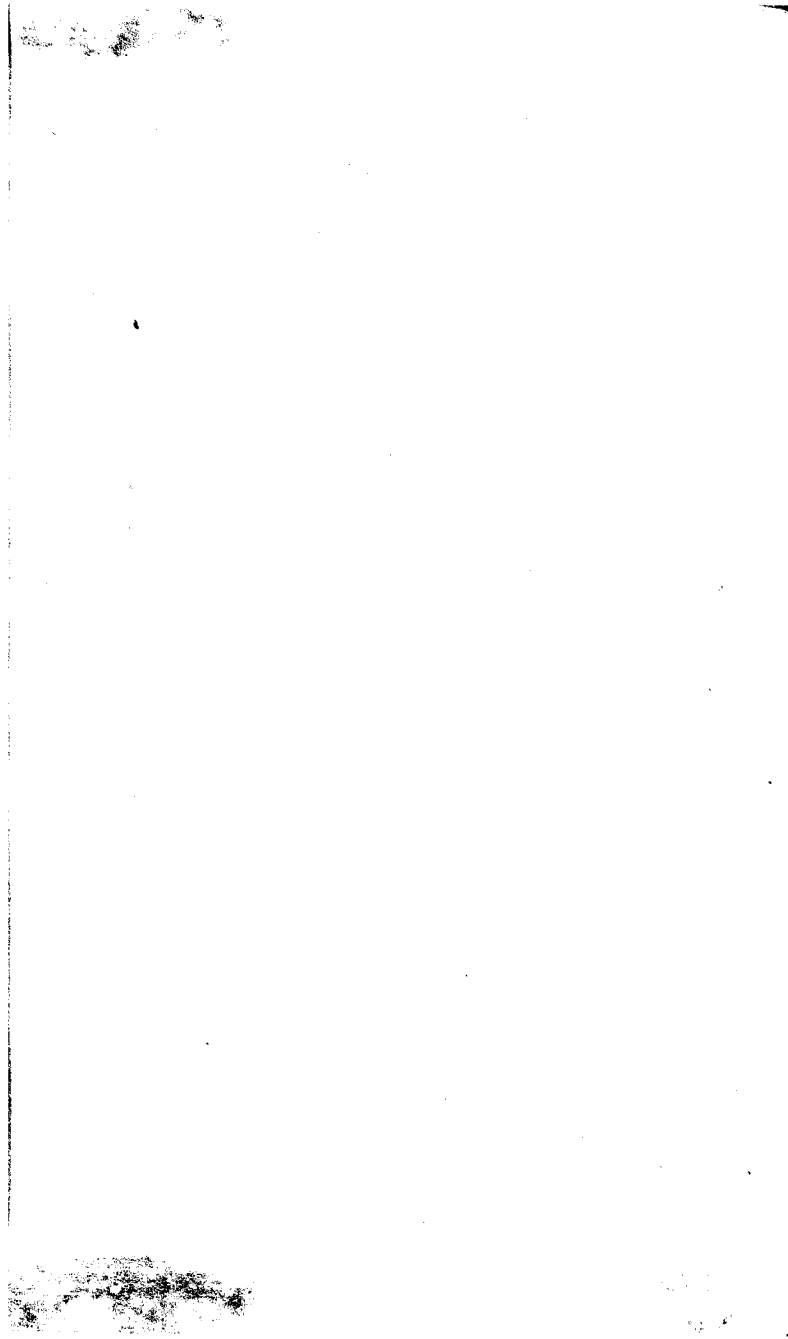


1:24

ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1716

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: II 612 s 4<sup>0</sup>



# ACTA ERVDITORVM

A N N O  
M D C C X V I  
publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.  
atque Electoris Saxoniae Privilegiis.*

---

L I P S I Æ.

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes,  
JOH. FRID. GLEDITSCH & FIL.  
THOMAM FRITSCHIUM

&

FRID. GROSCHUF.

---

Typis JOH. CASP. MULLERI.  
A. M D C C X V I.

N. I.  
A C T A  
ERUDITORUM,  
*publicata Lipsiæ*

*Calendâs Januarii, Anno M DCC XVI.*

*PHORONOMIA SEU DE VIRIBUS ET MO-  
tibus corporum solidorum & fluidorum Libri duo; Autore  
JACOBO HERMUNO, Basil. antehac in illustri Patavino  
Lyceo, nunc vero in Regio Viadrino Math. Prof. Ord. &  
Regiæ Scientiarum Societatis, quæ  
Berolini est, Sodali.*

Amstelodami, apud Rod. & Gerh. Wetstenios H. F. F.  
1716, in 4 reg.

Alph. 2 plag. 7 Tab. æn. II.

**P**AUCOS habemus libros in quibus tantum reconditæ Ma-  
theseos contineatur. Autor celeberrimus & acutissi-  
mus hic complexus est complures egregias meditati-  
ones pro bona parte huc usque latentes, tum suas pro-  
prias, tum Celeberrimorum Bernoulliorum fratrum, sed maxi-  
me Johannis, qui mirifice hæc studia provexit. Ipsorum inventa  
suis nunc egregie auxit, nunc haud parum faciliora reddidit;  
multa etiam, quæ a famigeratissimo Newtono reperta sunt, ipse  
alia via, eaque non raro faciliore est consecutus, quædam etiam  
Newtoniana promovit. Ipse in præfatione memorat, se initio  
in motibus fluidorum explicandis fuisse versatum, & Archime-  
dis, Galilæi, Torricellii, Pascalii, Castelli, Hugenii, Leibnitii,  
Newtoni, Bernoulliorum, Varignoniique in hanc doctrinam  
merita laudat, sed animadvertisse se ait, non posse feliciter tra-  
ctari motus fluidorum, nisi præmittatur doctrina de motu soli-  
dorum. Hunc ergo tractat Libro primo, & motum fluidorum  
Libro secundo.

A

*Librum*

*Librum primum in duas dividit sectiones, prior versatur circa sollicitationes & speciatim gravitationes solidorum, posterior circa accelerationes ex iis ortas; ita prior agit de vi mortua posterior de viva. Nempe in prenotandis ex doctrina Leibniziana vim motricem distinxit in mortuam, quam cum Leibnitio sollicitationem appellat; & vivam, quam & vim simpliciter vocat; quæ tractu temporis per accelerationem ex sollicitationibus continuatis oritur, & semper in motu actuali consistit; quod de sollicitatione dici nequit, etsi & ipsa semper ex motu aliquo actuali, (sed nondum eo ad quem sollicitatur mobile) oriatur. Ibi etiam observat regulam, quod actioni æqualis sit reactio, consequi ex inertia materia a Keplero primum observata. Per vacuum intelligit locum qui motui non resistit. Porro sectione prima, ubi de sollicitationibus agit, assertit & probat Theorema fundamentale compositionis tendentiarum (id est, vel sollicitationum vel motuum) a Leibnitio inventum, & in Diario Eruditorum Parisino 7 Sept. 1693. editum, quod non tantum finitas sed & infinitas sollicitationes vel tendentias in unam mediam directionem tendentiamque integram componere docet, & ita mirifici est usus ad motuum æstimationem; quia in naturæ operibus sæpissime res æstimandæ sunt ex compositione infinitorum elementorum; dum quodlibet punctum extensi, quodlibet momentum temporis, quilibet gradus in motu, suam peculiarem considerationem postulat. Inde multa præclara deducit Autor noster circa omne genus æquilibrii, sive gravitas vulgari modo concipiatur ut sit uniformis, & constet directionibus parallelis; sive directiones tendant ad centrum, & gravitationes varient pro distantia a centro. Et ex hac doctrina compositarum sollicitationum inopinato incidit in demonstrationem directam & immediatam Regulæ æquilibrii Archimedæ, a variis varie tentatam. Ita veritates veritatibus pulchre respondent. Assertit ulterius theoremata nova & generalia circa medias directiones potentiarum secundum directiones quascunque in lineas inflexiles agentium, quæ deinceps solidis ipsis figuris applicat, cum ex a potentiis secundum directiones superficiæ normales urgentur. Atque hæc primum, ut par est, tractat*

tractat in corporibus rigidis ; deinde procedit ad corpus, quale est filium, quod ponit esse flexile, sed non extendibile. Et theorema demonstrat itidem generale circa figuram lineæ flexilis a potentiis quibusvis secundum directiones quascunque in eam agentibus, ex quo tam linea catenaria quam velaria, & figura etiam lintei ab incumbente liquore inflexi, tanquam casus speciales, facile determinantur.

*Sectione Secunda* agit de motibus, qui ex continuatis sollicitationibus oriuntur, & quidem sollicitationes appellat centrales, quæ ab aliis vires centripetæ (aut centrifugæ) appellari solent, & *scalas* quasdam tam sollicitationum variantium, quam celeritatum, & mementorum concipit, id est, lineas quarum ordinatæ variationibus illis respondent, & in omni possibili sollicitationum centralium seu (specialius) gravitationum hypothese, hanc regulam generalem ostendit §. 141: *Corpora recta in altum lata, vel in curvis quibuscunque ascendunt ad eam ipsam altitudinem in vacuo ascendunt ; quam ubi descendendo percurrunt, celeritatem acquirunt initiali æqualem. Idemque celeritates in diversis planorum vel curvarum inclinationibus descensu acquisitæ æquales sunt in omni gravitatis hypothese, si planorum vel curvarum elevationes æquales fuerint.* Quod Galilæus in communi seu simplicissima hypothese demonstrare conatus est non optimo successu, sed demonstrarunt Torricellius & Hugenius. Ostendit etiam quasdam Hypotheses esse impossibiles & imaginarias, etsi prima fronte tales non esse videantur ; qualis est Baliani, ut celeritates acquisitæ sint velut spatia conlecta ; & simul indicia exhibet, quibus impossibiles hypotheses dignosci queant. Explicat etiam, quales lineæ curvæ ex projectione gravium oriuntur ; in quo ingeniosissimus Newtonus cæpta a Galilæo feliciter persecutus est. Nam Galilæus consideravit Gravitates (ut vulgo sumuntur) uniformes in quacunque a centro distantia : at Newtonus consideravit etiam gravitationes pro distantia a centro variantes, invenitque eas in Sectionibus Conicis juxta reciprocam duplicatam rationem distantiarum ab alterutro foco procedere, quod in ejus Principiis Naturæ Mathematicis præcipuum est.

Elegantia etiam & generalia pro omni hypothesi theoremata invenit Joh. Bernoullius quorum hic ratio redditur §. 156. Solvitur etiam problema generale §. 162, datis scala sollicitationum centralium, celeritate primi jactus, ejusque directione, construere curvam quam missile in vacuo describet, concessis figurarum quadraturis, quod diversis etiam modis Newtonus, Joh. Bernoullius, Varignonius & ipsemet Autor in Diario Veneto Tom. 5 p. 318 & Tom. 7 p. 194 sunt consecuti; & speciatim hic exhibet canonem pro curvis Algebraicis §. 167, cujus beneficio ostendit §. 170, quod si gravitationes sint in quacunque multiplicata vel submultiplicata ratione distantiarum, unico casu excepto, semper prodire curvas algebraicas ex §. 168 facile eliciendas.

Tractat etiam de Motu Isochrone corporum in quacunque gravitatis hypothesi, & de motu atque oscillationibus pendulorum, ubi notat in Scholio post §. 182, primum Hugenium conatum centrifugorum, qui species sunt sollicitationum seu virium mortuarum, theoriam aperuisse, ejusque theoremata sine demonstratione proposita omnia demonstrasse Dn. Marchionem Hospitalium. Problema etiam ab hoc solutum alia ratione solvit, nempe curvæ ejus conditionis, ut in ea descendens grave punctum motu naturaliter accelerato eandem curvam in singulis punctis premat vi ubique æquali ponderi corporis absoluto: sed imprimis notatu digna sunt quæ assert de motu absidum in orbibus mobilibus, de quibus jam aliquid in Miscellaneis Berolinensibus. Hic igitur a Newtono lib. I sect. IX Principiorum ope seriei infinitæ, exhibita, & a Cl. Davide Gregorio prolixo commentario illustrata in Elementis Astronomiæ lib. 4 sect. 2 alio modo facillimo per Canonem generalem consequitur §. 195. Porro Hugenius etiam primus doctrinam centri oscillationis in tractatu de Horologio oscillatorio aperuerat; sed postulaverat, ut sibi concederetur, *centrum commune gravitatis omnium compositi cujuscunque penduli partium non posse altius assurgere, cum unaquaque particula dissecto vinculo quo cum reliquis connexa erat, ea celeritate ascensum suum liberum incipiet, quam junctim cum reliquis descendendo acquisierat; quam unde delapsus erat descensu totius penduli*



*duli compositi.* Jac. Bernoullius alia via longitudinem penduli simplicis composito Isochroni determinans demonstrationem postulati Hugeniani inde deduxit, sed tantum in hypothesi gravitatis in singulas penduli partes uniformiter agentis. Hic idem generaliter in omni hypothesi probatur §. 197 seqq. ostenditur etiam §. 210 identitas centri oscillationis & percussidnis eo casu, quo singularum penduli compositi partium pondera massis earundem proportionalia sunt, cum §. 209 casum exhibuisset, ubi differunt.

Antequam finiat Librum primum, & materiam de motu solidorum, agit capite Libri primi sexto seu ultimo de regulis motus in collisione corporum solidorum. Utitur hic principiis Leibnitianis, & tanquam hypothesin assumit §. 218, cum corpora actiosa inter se colliduntur, eandem manere vim eorum absolutam post conflictum quæ erat ante eundem conflictum. Hæc hypothesi est casus quidam regulæ Leibnitianæ generalissimæ, quod effectus integer sit semper potentia æqualis causæ suæ plenæ; quod licet ad corpora actiosa hic restringi videatur, seu Elastica; id est, quæ corpora alia a se repellere possunt ea vi qua compressa fuerunt: agnoscit tamen Autor noster, Corpora quæ inertia appellat, seu quæ hæc non videntur præstare, fortasse actiosa esse in suis Elementis. Nempe Leibnitii sententia est, corpora quæ partem virium absorbent, eam non perdere vel extinguere, sed recipere in motus suos intestinos. Itaque secundum ipsum, etsi non eadem manet quantitas motus in mundo (eo scilicet modo quo quantitas motus a Cartesio & aliis post ipsum æstimari solet) tamen eadem semper (naturaliter) manet in eo quantitas virium absolutarum; atque in ea re dissentit a Celeberrimo Newtono, qui nuper in Optico Opere p. 343 editionis Latinæ statuit, motum naturaliter imminutum iri, immo cessaturum in natura, nisi per peculiariora quædam principia actiosa repararetur. At Leibnitius putat non opus esse talibus principiis, neque ea locum habere posse sine miraculo, ad quod sine necessitate in explicandis naturæ phænomenis non sit recurendum. Nobis digna hæc quæstio videtur, quæ a Philosophis & Mathematicis profundioribus amplius expendatur.

Cum etiam Leibnitiuſ viſu abſolutam corporis gravis commode æſtimari poſſe putet ex altitudine ad quam ope ejus motu a gravitate retardato aſcendere poteſt, id Autor noſter hic probat, & a ſe demonſtrari poſſe ait. Atque ita exponit regulas concurrentium inter corpora tam actuosa quam inertia, & §. 236 numeros quosdam corrigit in tractatus poſthumi de motu corporum ex percuffione Hugeniani poſtrema propoſitione poſitos, ſive calculi ſive tranſcriptorum lapſu corruptos.

*Liber ſecundus* conſtat quatuor Sectionibus, quarum prima agit de viribus fluidorum a gravitate, ſecunda de motibus aquarum in tubis aut alveis, tertia de percuffionibus inter fluida & ſolida; ſectio quarta de mediorum reſiſtentia; ſectio quinta denique continet Miſcellanea quædam. *Sectione prima* conſiderat §. 249, corpora premi ab aliis ſecundum lineas perpendicularares ad plana contingentia, explicat deinde æquilibrium liquorum, eorumque preſſionem in ſubjecta plana, atque etiam in vaſium latera, ubi de tuborum firmitatibus agit. Putat autem reſiſtencias tuborum eſſe in ſimplice ratione craſſitierum cæteris exiſtentibus paribus, cum Dn. Olaus Romerus eam putarit eſſe in ratione duplicata, vid. §. 227. Deinde de inſidentibus humido, & instrumentis agit, quibus gravitas liquorum ſpecifica exploratur; & oſtendit, Franciſci de Lanis inventum navis in aere natantis in praxin deduci non poſſe. Miratur etiam §. 306, Dn. Parent ad æſtimandam firmitatem tuborum adhibere rationem diametri ad circumferentiam. Tractat etiam de figuris quæ liquida ſtagnantia dare poſſunt corporibus flexilibus, & æſtimat §. 307, quæ ſit figura quam linteo det liquor incumbens. Notat, veteres male ſibi perſuaſiſſe, aerem ponderari poſſe ope differentie ponderis inter utrem inflatum & flaccidum, quod Dn. Jac. Bernoullius in Actis noſtris 1685 p. 436 optime refutavit. Explicat hic naturam antliæ Cæſibianæ §. 318 & ſiphonum ſugentium §. 319. Et conſenſu ingenioſiſſimi Dn. Johannis Bernoullii publicat §. 324 novum ejus Barometrum communi exactius, cujus contructionem, nondum alibi publicatam, hinc deſumptam, recenſioni hujus operis ſubjiciemus.

Agens deinde de Elatiſtitate aeris, obſervat §. 326, objectionem

MENSIS JANUARIE A. M. DCC. XVI.

nem Domini Parent in Historia Academiæ Scientiarum Regiæ Anni 1708 non tam contra ipsam dirigi, quam contra modum eam explicandi per spiras contortas. Effectus etiam Antliæ Pneumaticæ qua aer ex recipiente exhauritur, ad calculum revocat §. 331 seqq. Et cum quæritur, utrum densitates aeris sint viribus prementibus proportionales, meminit §. 347 hypothesis Leibnitianæ, quod deviatio si qua notabilis ab hac proportione reperitur, tribuenda sit partibus incomprimilibus seu vis elasticæ notabilis expertibus, in aere fluitantibus. Densitates etiam aeris Autor §. 359 seqq. æstimat in diversis atmosphæræ locis, secundum omnem possibilem elasticitatum hypothesin. Et §. 370 seqq. agit de diversa pressione Hydrargyri in locis diversimode super horizontem elevatis, & Dnn. Mariotti & Maraldi ea de re observationes refert, atque in horum calculo difficultates notat §. 372, 375, 380.

In *Sectione secunda* de Motibus Aquarum, ait, Celeb. Varignonium præclara atque universalia theoremata exhibuisse, quibusvis liquoribus applicabilia, & simplicibus formulis, velut Hiada nucis, inclusisse. Itaque §. 384 seqq. de motibus liquorum per minora foramina erumpentium agit, & §. 405 refert, Dn. Guilhelminum in tr. de mensura aquarum fluentium, Miscellaneis Physico-Mathematicis a P. Gaudentio Roberto editis inserto, observationes circa fluxum aquæ per foramina dedisse, & Tabulam multo labore condidisse, sed ostenditur hic Tabula nulla opus esse & rem facili calculo posse obtineri. Inde agitur de fluminum cursu, & §. 416 pendulo pondere in aquam immisso, ex angulo sili declinantis a linea verticali celeritatem aquæ currentis æstimatur, explicatur etiam §. 419 Cataracta seu Regulator quo Castellus pro fluviis mediocris altitudinis & latitudinis usus est ad fluminis cursum æstimandum.

*Sectionis tertiæ* agit de vi fluidi in solidum impingentis. Et §. 430 explicatur vis clavi seu gubernaculi, & §. 433 agitur de molis alatis quas ventus circumagit & de resistentiis figurarum in fluidis motarum; ubi Autor ostendit §. 439, resistentiam quadrati juxta directionem lateris in fluido delati, esse ad resistentiam ejusdem sed in directione diagonalis pari celeritate in-

cedentis, ut diameter quadrati est ad ejus latus. Ubi & resistentiam quam assignat sectionibus Conicis eam esse invenit, quam dederat jam Dn. Jac. Bernoullius in Actis Eruditorum 1693 p. 253. Et §. 447 quædam determinat quæ Schol. post prop. 35 lib. 2 Principiorum Newtoni consentiunt, & quæ de solido minimæ resistentiæ ostendit §. 449, consentiunt solutioni Dn. Joh. Bernoullii in Actis Eruditorum 1699 p. 515, quibus & Dn. Marchionis Hospitalii solutio congrua est. Evolvit itidem §. 451 seqq. elegans problema inveniendi mediam directionem fluidi figuræ cuicunque in eo latæ allabentis. Aggressus deinde lineam *velariam*, notat, etsi eadem sit cum *Catenaria* non tamen ideo qui Catenariam invenit existimandum solvisse problema *Velariæ*, quemadmodum sibi persuaserit Cl. Dn. David Gregorius in sua *Catenaria* Coroll. 7 post prop. 2, quando ait: *si loco gravitatis alia qualibet vis similiter agens in lineam flexilem vires suas exerat, eadem producetur linea, v. g. si ventus aquabilis supponatur, & secundum rectas data positione rectæ parallelas spirans, linea vento inflata eadem erit cum Catenaria.* Hic Dn. Autor negat. similiter agere ventum & gravitatem, quia ex gravitate partes catenariæ descendere conantur juxta directiones horizonti perpendiculares, sed ventus agit in *velariam* secundum directiones perpendiculares curvæ elementis. Itaque coincidentia harum duarum linearum tam facile prævideri non potest. Et ea quæ de *Catenaria* demonstrantur, non magis *velariæ* quadrant, quam analysis curvæ linteæ convenire potest indagini curvæ *Elasticæ*, etsi notante Cl. Jac. Bernoullio, *elastica* eadem sit cum curva linteæ.

*Sectio quarta* habet complura quæ circa mediorum resistentiam Hugonii, Wallisii, Leibnitii, & Newtoni meditati ad amussim consentiunt, utiturque Autor principio sequenti: momentum sollicitationis (id est, §. 123, factum ex sollicitatione in spatium elementare quod per eam percurritur) æquivalere momento celeritatis (id est, ut ipse interpretatur §. 125, factum ex celeritate mobilis in celeritatis elementum.) Explicat igitur §. 495 seqq. quid oriatur medio resistente in ratione celeritatum mobilis vel §. 522 seqq. in ratione duplicata celeritatum vel §. 540 seqq.

seqq. ex ambobus capitibus simul, cum fluida habent quandam visciditatem. Et post celebriores resistentiæ hypotheses sic expositas, §. 563 tradit canonem generalem pro hypothesi quacunque. Et ostendit §. 579, posse talem densitatis variationem medio tribui, ut in eo grave prorsus ut in vacuo descendat. Et §. 602 seqq. explicat motum projectorum in aere qui in missili in duplicata ratione celeritatum resistat, cum directiones non in unum centrum, sed in lineam eas contingentem concurrunt. Tandem agens de motu navium vento impulsarum, ibi iter *navis permanens* Gallis *la Route* definit lineam quam navis vento impulsam in mari permanenter describit absque rotatione circa se ipsam; *Axis navis* Gallis *la Quille* est spina carinæ, cui inseritur stereobates mali principis. *Deviationis*, Gallis *la Derive*, est recta ex quolibet itineris manentis puncto ad axem navis productum perpendiculariter demissa. *Angulus deviationis* (*l'Angle de la Derive*) est angulus quem iter navis permanens cum axe navis continet. Autor deinde mediam directionem, ex venti impressionibus, iterque ac celeritatem navis determinat.

Supereft *Sectio quinta* seu *Miscellanea*, ibi agens de motu circulari liquorum definit §. 630 seqq. quæ futura esset figura globi terræ, si totus aqua cooperiretur, atque ideo propter motum majorem fluidi versus æquatorem, ibi intumesceret in sphaeroidis cujusdam genus; ubi ostendit futurum sic ut grave non tendat præcise ad telluris centrum. Et §. 641 cum Hugenio (*Diss. de causa gravitatis*) determinat rationem gravitatis absolutæ ad conatum centrifugum sub æquatore esse ut 289 ad 1, quam etiam Newtonus in novissima editione Principiorum Cantabrigiensis p. 379 exhibuit. Notatque §. 641, Newtonum non determinata curvæ suæ seu sectionis telluris per axem specie multiplici usum calculo in prima editione Principiorum §. 424 invenisse diametrum terræ secundum æquatorem ad diametrum per polos ut 602, a 689, in novissima vero editione ut 230 ad 219; at secundum Hugenium & Autorem prodit ratio quæ 578 ad 577; sed ratio differentis inde oritur, quod Newtonus supponit corporum gravitationes variare secundum distantias a centro; at hypothesi Hugeniana nititur gravitate uniformi.

Addit p. 644 ex principiis Newtonianis sectionem telluris per axem fieri Ellipsin Conicam. Cum etiam Noster quædam de motu vorticis in vase inclusi §. 650 dixisset; tractat §. 651 seqq. de agitatione aeris in productione soni, & celeritate qua propagatur; & tandem non nihil agens de motu intestino fluidorum ait §. 659, calorem esse in ratione composita ex densitate corporis calidi, & duplicata ratione agitationis particularum.

In *Appendice* tandem §. 2 aliter quam Wallisius probat dari centrum gravitatis. Modum etiam ostendit §. 9 figuram Algebraicam per quotlibet data puncta ducendi, quod aliter fit a Newtono Lemm. § lib. 3 Principiorum, sed sine analysi & demonstratione. Hoc prodesse potest ad propinquandum quadraturis. §. 10 notat, se quidem post Varignonium aliosque demonstrasse celeritates liquorum ex vasis erumpentium esse in subduplicata ratione altitudinis liquorum supra foramina emittentia, sed nondum quenquam demonstrasse, aquam aliumve liquorem, ea velocitate ex vase erumpere (eadem constanter manente aquæ altitudine super foramen) quam aquæ guttula orificio proxima acquirere potest casu accelerato ex altitudine liquoris super orificium; quod principium instar hypotheseos supposuerunt Torricellius, Borellus, Guilielminus aliique, exinde recte deduxerunt aquas eodem tempore per foramina æqualia affluentes, seu etiam celeritates effluxas esse in subduplicata altitudine aquarum supra foramina. Sed hæc (inquit) suppositio tantæ non videtur evidentiz, ut nulla demonstratione egeat, nam præterquam quod Celeb. Newtonus prop. 37 lib. 2 Princip. Math. primæ editionis demonstrare conatur, aquam ea cum velocitate erumpere ex vasis, qua motu suo in altum converso ad dimidiam altitudinem aquæ supra foramen evehi possit, sed quam propositionem in novissimis editionibus omisit; Torricellius suppositioni suæ non propter evidentiam, sed potius propter consensum cum experientia acquievit. At Autor noster demonstrationem subjicit.

**JOH. BERNOULLI BAROMETRUM NOVUM**  
*communis multo accuratius.*

Sit A

MENSIS JANUARI A. M DCC XVI. II

**S**it ABC tubus e duobus ramis inæqualium diametrorum compositus, figuram gaomonis præ se ferens; rami horizontalis BC in C aperti diameter lineam seu duodecimam digitis Parisini partem non excedat; rami vero verticalis AB in summitate obstructi diameter esto 4 linearum vel amplius adhuc, prout variationum gradus in hoc barometro magis sensibiles sunt exprimendi, & rami hujus altitudo sit, qualis in baroscopis communioribus, 30 aut 31 pollicum; longitudo vero rami horizontalis BC, quæ a proportionem diametrorum ramorum pendet, 3 pedum minimum esse debet. Si tubo sic parato Mercurius infundatur, & ramus ejus horizontalis pariter plenus sit Mercurio ad medietatem usque E circiter, aere existente mediæ consistentiæ, habebitur barometrum, quod 16 vicibus (magis sensibiles exhibebit variationes, quam ordinaria barometra. Liquet enim, quod, descendente Mercurio in ramo verticali ex spatio unius pollicis, progredietur in ramo horizontali ex E in F per spatium 16 pollicum; nam ramus verticalis aliud non est, quam simplex seu commune baroscopium.

Quod si vero ramus horizontalis angustior aut verticalis amplior fieret, nemo non videt fore, ut variationes crescant in duplicata ratione diametrorum, adeo ut hæc variationes in infinitum magis magisque sensibiles reddi queant. Sed quia praxis talia semper incommoda secum trahere solet, quæ theoriæ successum difficilem efficiant, nimia est fugienda horizontalis rami angustia, quia aeris pressio non satis commode agit in tubo valde angusto, nec in eo Mercurius facile movetur. Horizontali igitur ramo vix minor quam unius lineæ diameter tribui debet. Propterea, loco imminutionis ejus diametri, satius est verticalem ramum majoris amplitudinis assumere, non quidem per totam ejus longitudinem, sed tantum in summitate, addendo scilicet tubo BM, qui ejusdem ac in vulgaribus barometris crassitie esse potest, capsulam vitream AM, in qua Mercurius perinde ac in Hugenii geminato descendet atque ascendet. Verum existente hac capsula valde laxa, insignis rami horizontalis longitudo, quæ hoc casu requiritur, instrumentum inconcinnum usuique parum accommodatum redderet, nisi incommodo isti

TAB. I.  
Fig. 1.

Fig. 2.

TAB. I.  
Fig. 3.

promptum esset remedium, contorquendo ramum horizontalem in spiralem vel quoquo alio modo in minus spatium redigendo flexuris illis, quas Figura 3 exhibet, dummodo hæ flexuræ omnes in eodem plano horizontali existant.

Ad commodiorem hujus Barometri impletionem non abs re fore notat Autor, si ramus perpendicularis AB in exiguum tubulum in L apertum desinat, ita ut per ejus orificium argentum vivum infundi possit, dum orificium rami horizontalis C obstruatur tenetur. Ambobus ramis hoc pacto impletis orificium L hermetice est sigillandum & obturamentum, quo orificium C obstruebatur, demendum, ut argentum vivum in verticali tubo A B ad consuetam in communioribus barometris altitudinem se demittere possit scilicet ad terminum D, & ex horizontali ramo superfluum effluere hydrargyrus; sed quia hac ratione ramus horizontalis Mercurii plenus manebit, suctione pars ejus conveniens est adimenda vel beneficio tubi capillaris ampullula instructi, quæ calefacta atque tubo horizontali intrusa atque in eo refrigerans Mercurium in suam cavitationem trahet. Hac ratione barometrum constructum usuique paratum erit.

Cæterum non inutile fuerit, si tubus verticalis in loco, quo horizontali jungitur, exigua curvatura instar receptaculi H instruatur, ad impediendum ex horizontali in verticalem ramum aeris ingressum, si quando horizontalem forte Mercurius deficeret, aut fortasse etiam ex nimia atmospheræ pressione seu a vibrationibus Mercurii ex translatione barometri de loco in locum orta, quod postremum inconveniens si non tolli penitus, saltem obstruendo orificium C, mihi potest.

Præter simplicitatem, qua Bernoullianum istud barometrum se commendat, aliis insuper prærogativis præstare videtur barometris compositis hactenus inventis. Nam tubi pro Bernoulliano & facile parantur facileque etiam implentur, nec liquores in eo adhibentur in vapores sensibilibus abeuntes, quibus barometri effectus mirum quantum alterari solent. Nam in baroscopio a nobis descripto solus adhibetur Mercurius, qui in vapores sensibilibus non solvitur. Geminatum vero Hugenii barometrum, præterquam quod tubos requirat ægre parabiles & difficillime liquoribus



Fig. 6.

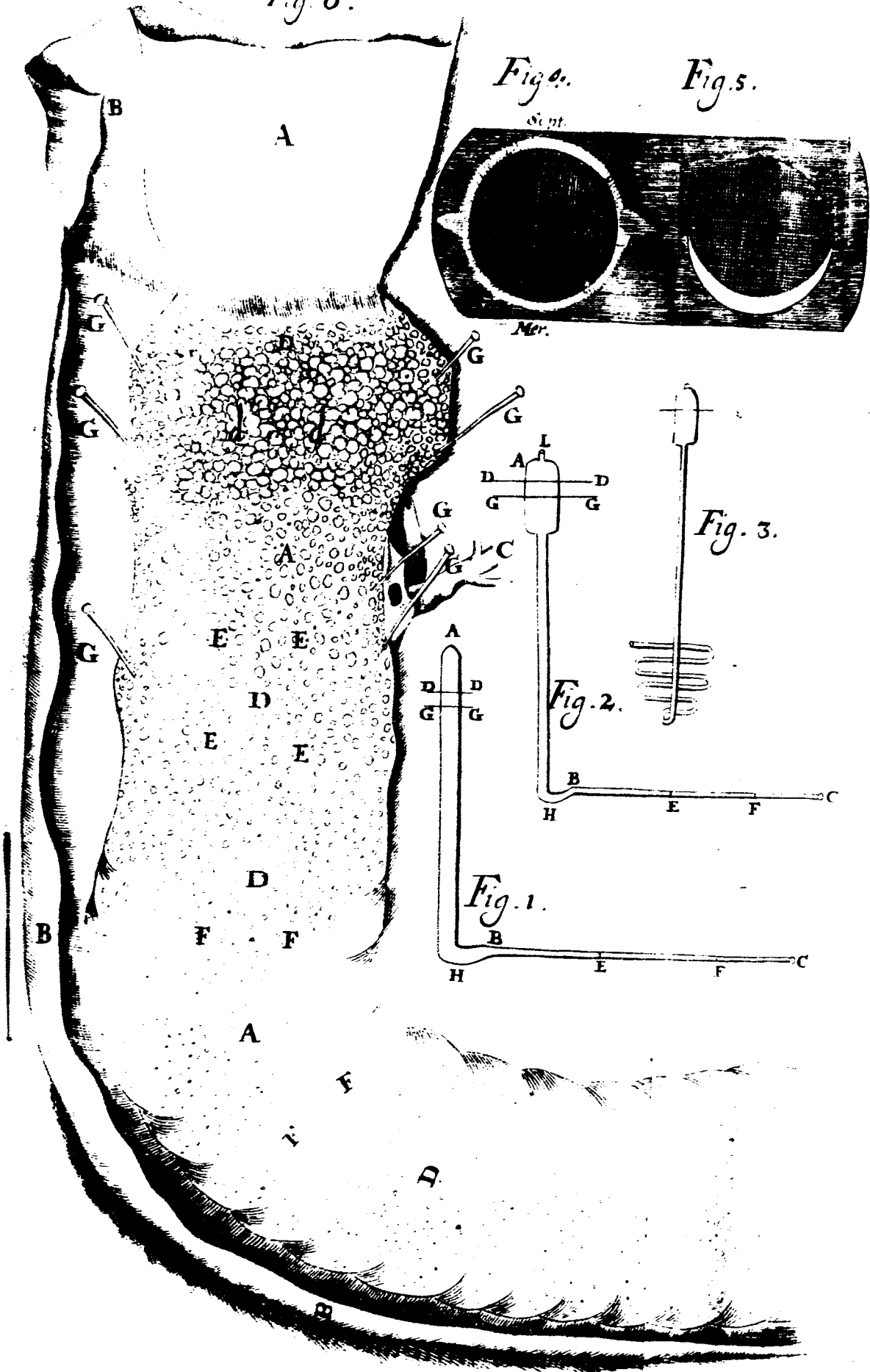
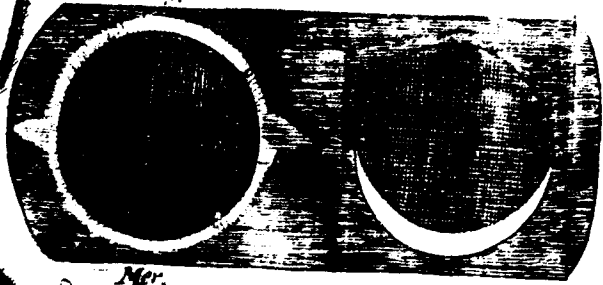


Fig. 4.

Sept.

Fig. 5.



Mer.

Fig. 3.



Fig. 2.

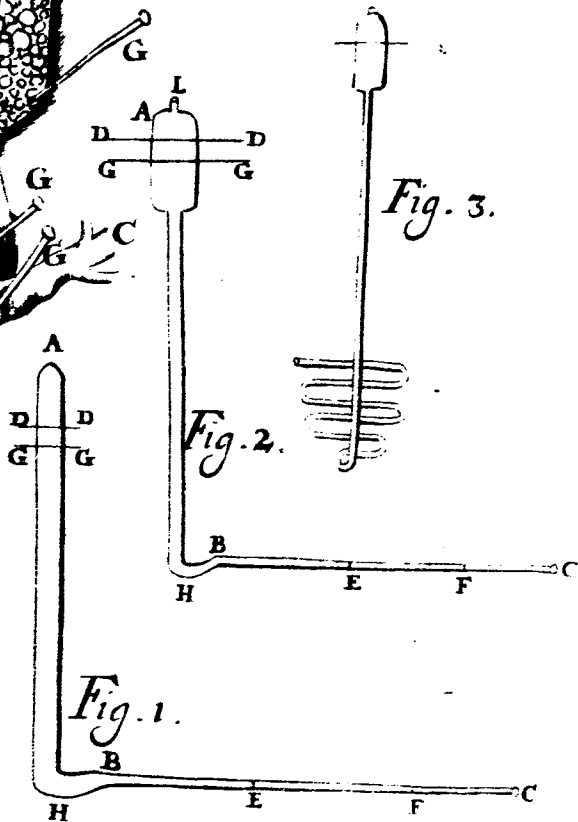


Fig. 1.

bus implendos, liquores deposcit evaporationi obnoxios, cui incommodo illud etiam quod a Celeberrimo De la Hire ingeniose excogitatum & in Actis Acad. Reg. Paris. Scient. loco jam supra indicato subjectum est, aliudque præterea incommodum secum trahit, quod liquores ejusdem specificæ gravitatis sed impermiscibiles requirat, alioqui variationes ejus non indefinite augeri poterunt, sed intra certos terminos consistent quos transgredi nequeunt. Nam vocando specificas gravitates argenti vivi & ex liquoribus in barometro isto adhibendis gravioris scilicet & levioris  $m, t, p$ ; capsularum vitrearum diametrum  $a$ , diametrum tubi angustioris  $b$ ; invenio post Clariss. Bernoullium, variationes in barometro Hireano se habere ad variationes in barometro ordinario seu communi, ut quantitas  $maa$  ad  $zmbb$ , +  $(aa - bb.t - p)$ . Jam quo minor est  $b$  quam  $a$ , eo propius accedit hæc ratio, rationi  $m$  ad  $t - p$ , quæ limitem exprimit, intra quem variationes barometri a Cl. De la Hire inventi collatæ cum variationibus Barometri communis continentur, quæ data ratio  $m$  ad  $t - p$  eo solum casu infinita fit, quo  $t = p$ , hoc est eo casu, quo liquores in Hireano barometro adhibiti ejusdem sunt specificæ gravitatis, sed qui invicem permisceri nequeant.

Posteaquam descriptio Bernoulliani barometri coram Concilio Academiæ Scientiarum Regiæ Parisiensis prælecta fuit, nuntiatum est Celeb. ejus Auctori, similem barometri constructionem jam ante complures annos excogitam fuisse a Celeberrimo Astronomo Jo. Dominico Cassino, sed postea neglectam ab ipso jacuisse, quod in praxi non successisset ob aerem, qui Mercurio in tubo seu ramo horizontali semiscuisset ejusque liberum fluxum impediisse scribitur. Sed quia, quid hac in re laudatus Vir molitus sit, nusquam memoriæ proditum sit, nec Bernoullius de ejus tentaminibus quicquam fando audiverit, inventionis laus ipsi denegari non potest, maxime quod ejus cum successu in Belgio factum esse periculum testari potest; & incommodum illud, quod Cassino remoram injecit, tolli posse arbitratur, tubum horizontalem suctione implendo; vel etiamsi compressione crumenæ cujusdam coriaccæ argenti vivi plenæque tubi horizontalis orificio applicatæ Mercurius tubo intrusus ad-

scendere cogatur usque ad summitatem tubi verticalis, orificium superius apertum habentis; hac Mercurii intrusione perfecta, & obturato summo verticalis tubi orificio, crumena a tubo horizontali est removenda, ut argentum vivum in tubo verticali ad consuetam altitudinem delabi possit. Denique ut Mercurii fluxus in tubo horizontali commode fiat, tanta tubi illi amplitudo est tribuenda, quanta opus est ut Mercurius in eo contineatur, absque eo ut diffluat.

*JOHANNIS VALLERII PROF. MATH. UPSAL. Observatio Eclipsos Solaris, quæ Upsaliæ contigit totalis Anno 1715 die 22 April. St. v. horis antemeridianis.*

**E**clipsin Solis totalem, rarum illud in nostris terris phænomenon, siquidem prævidimus fore cum maxima mora conspiciam, d. 22 Apr. horis antemeridianis: itaque instrumentis idoneis instructi conati fuimus nihil quidquam eorum prætermittere, quæ facere arbitrabamur ad accuratam ejus observationem.

Ad lineam meridianam sollicitè inventam, repetitisque observationibus comprobata, Sciatericum Horizontale construximus, ea, ut opinor, accurate, quam polliceri possint oculorum acies, circini, stylique acumen. Hujus ad præscriptum, toto ante octiduo, tria direximus Horologia oscillatoria, optimi generis, a præstantissimis in Europa autoribus confecta; nempe Georgio Palscio, Jac. Marckwyk & nostro Christ. Pohlhammar, quæ cum per complures dies ne minuto quidem, neque inter se, nec a sciaterico differrent, ad hanc observationem idonea judicavimus.

Quadrantem præterea Astronomicum 5 ped. semidiametro cum limbo mobili in gradus, minuta prima & secunda accurate diviso, ad Solis altitudinem Lunæque diametrum captandam intra clausos parietes, demolito tecto collocavimus, ne levis aliqua aura bolidum aquæ innatantium situm perpendicularem mutaret. Hujus Quadrantis graduum singuli quia exquant

quant quantitatem unius pollicis cum dimidio, distincte exprimere possunt divisionem in minuta prima & secunda per limbum mobilem, qui ope cochleæ perennis ad singula minuta secunda erat versatilis.

Duos quoque instruximus tubos opticos, ad imaginem Solis obscuratam excipiendam, alterum 26 ped. longitudine, opera & studio Marescalli, in arte expoliendorum specillorum peritissimi Angli, elaboratum; rati ex Solis disco pedalis diametri, facilius nos posse initium & finem obscurationis observare. Alterum vero tripedalem duabus quoque lentibus convexis armatum, qui 4 pollicum diametro reddidit nobis effigiem Solis, in tabula, 6 suis circulis concentricis notata, spectabilem; præsertim quia spectator pallio caput suum & tabulam depicti Solis involvendo cameræ obscuræ speciem haud incongrue imitabatur.

Parata quoque habuimus duo specula caustica, alterum duorum, alterum trium pedum semidiametro, eum in finem, ut ad datas chronometri vibrationes complicatæ papyri certum paginarum numerum igne focali perforando, æstimaremus incrementa & decrementa caloris solaris, & simul conjicere possemus, quantum terris officiant interdum maculæ solares, quæ multum luminis intercipiunt. Verum raræ nubes intendentes se subinde cælo, ventus impetuosior & observantium inconstantia hos conatus optato destituerunt successu.

Thermometro igitur experti fuimus aeris mutationem, qualem infra adscripsimus singulis horis earumque quadris, æstimare. Thermometrum nobis non clausum erat, uti communiter fieri solet, sed in inferiori parte apertum; hujusmodi genera gradibus frigoris & caloris dignoscendis accomoda esse, & omnibus aeris mutationibus obnoxia sæpius animadvertimus.

Altitudo tubi erat tripedalis, diameter vero ad globum superiorem, ut 1 ad 10, unde omnis mutationis impatiens etiam Sphæram activitatis manus calidæ ad pedis distantiam prodidit. Tubus divisus est in 1000 partes æquales ita ut numeri in tabula expressi sint numeratores denominatoris 1000.

Idem

Idem quoque iudicium esse debet de numeris, quibus descensus Mercurii in barometro indicatur, pollex nempe Anglicanus inter 29 & 30 divisus est in partes 100, qui denominator est numerorum adscriptorum.

Cum jam illuxisset tot votis expetitus dies 21 Aprilis St. v. serenum nullisque maculis fucatum erat cœlum ad horam usque octavam matutinam: a quo tempore in nebulas coire cœpit aer, atque ingrato spectaculo sensum eripere oculis nostris Solem deliquio propinquum: quem avidi omnes vel per aquam vel vitrum coloratum, vel perforatam papyrum, vel nudis oculis inter nebulas intuebamur errantem: nam tuborum, propter debile Solis lumen & vix sensibilem corporum umbram, exiguum tum erat usus: itaque initiam eclipses certius a nobis æstimari non potuit quam nudis oculis; quando per rariores nubes deprehendimus Solis partem occidentaliorem aliquid de rotunditate sua amittere.

T A B. I. Dissipatis sensum nubeculis singulas decrescens Solis  
Fig. 4. phases, in digitos divisas, notavimus descripsimusque, donec circa horam II exigua quædam Solis particula ad instar veneris vespere lucentis remansisset; quæ quoque dicto citius disparuit.

Debilem antea & maligne decrescens lucem excipiebant mox densissimæ tenebræ, cum frigore cum vento, cum horore spectantium & trepidatione. Confusi omnes dignoscere nos invicem non potuimus, nec indicem horologii sine accensa candela discernere potis eram: memorant alii Oscines conticuisse, & animalia extra urbem ad pastum emissa, repetisse nocturnas suas stationes, ruri vero tantum fuisse trepidationis, quantum

*Machina si magni rueret convexa Tonantis.*

Interea temporis vidimus 3 planetas versus occidentem in una fere linea constitutos, Jovem nempe juxta Solem, interjecto aliquo spatio Mercurium, & remotiori intervallo Venerem falcatam; imprimis jucundo nobis spectaculo erat ☿, quem alioquin propter durationem crepusculorum in borealioribus nostris terris conspiciere datum non est. Vidimus quoque Cassiopeam, capellam, oculum ☽, orionem, & surgentem Sirium.

Videre-

MENSIS JANUARIi A. M DCC XVI. 17

Videremus & plures stellas, nisi sparsæ nubes illarum ad spectum nobis denegassent. Sub maxima obscuratione corpus lunare apparebat globosum, rude & inæquale, fusco imbutum colore. Notabile quoque fuit, quod circulus lucidus, qui Lunam, instar halonis cingebat, non ejusdem appareret splendoris, nam orientem versus & occidentem illustrior erat, quam ad boream & austrum, pauloque nubicundior videbatur australis ejus pars quam borealis.

Dum huic spectaculo partim terribili, partim & admirabili immoramur attoniti, ecce ad instar lucidissimæ Stellæ redita est nobis particula quædam Solis, quæ inter montes Lunæ occidentales nitens tantum lucis attulit, ut in horologio minuta discernere possem. Itaque reversus ad tabulam observatoriam inter gratulantium sermones ob redditum Solem, & sensim recuperatam lucis calorisque copiam, Phases crescentis Solis singulas secundum delineatos digitos noravi descripsique.

Altitudo Pol Upsalix observata Quadrante Astromico 59° 51' 54"				
TEMPUS Eclipsæ	Altitudo solis observata	THERMO metri variatio	BAROMETRI Descensus.	
Initium <sup>b</sup> 9 47 50	39° 36' 42"	458	29 45	
Tota Immerfio <sup>b</sup> 10 58 15	44 17 29	483		
Media 11 0 19 1/2	Diam. C. obser. 33 38	514		
Prim. emerfio 11 2 24	44 29 13	647	29 42	
Finis 11 55 40	45 42 6	653		
Dur. tot. obfc. 4 9		656		
Tot. duratio <sup>b</sup> 2 7 50		633		
		667		
		403	29 31	
		315		

C OBSER.

18 ACTA ERUDITORUM  
**OBSERVATIONES ALIÆ ECLIPSIS SOLIS**  
*quæ Anno 1715 die 3. Maji accidit, in diversis Eu-  
 ropæ locis factæ.*

Vir Cl. *Johannes Henricus Hoffmannus*, Astronomus Regius, Berolini in observatorio Regio d. 3 Maji anno superiori eclipsin Solis ea ratione observavit, quæ ex adjecto schemate intelligitur. Initium ob cælum nubilum fuit dubium, medium accidit h. 10, 22, finis vero h. 11 34. Magnitudo notata 11 præcise digitorum, proportio diametrorum Solis & Lunæ ut 1000 ad 1045.

TAB. I.  
Fig. 5.

Piræ Cl. *Schmiderus*, Phil. & Med. D. initium annotavit h. 9 15, medium h. 10 30, finem h. 11 32, adeoque durationem integram h. 2 17. Magnitudinem æstimat 10 digitorum. Species Solis per tubum tripodalem in cameram obscuram immiffa, tempus ex horologio secundum horologium solare directo fuit æstimatum.

Dantisci notatæ sunt phasæ, ut sequuntur :

Incrementum.		Decrementum.	
Initium h. 9 40	$\frac{2}{3}$	Obscuratio maxima & decremen- ta priora inter nubes dubia	
$\frac{1}{2}$ Dig.	43 32	7 Digit. h. 11 19	53
1 Dig.	45 51	$6\frac{1}{2}$	23 16
$1\frac{1}{2}$ Dig.	47 56	6	27 0
2 Dig.	50 31	$5\frac{1}{2}$	30 3
$2\frac{1}{2}$ Dig.	53 57	5	33 3
3 Dig.	56 59	$4\frac{1}{2}$	36 25
$3\frac{1}{2}$ Dig.	59 47	4	41 58
Nubes intervenere		$2\frac{1}{2}$	48 15
7 Dig. h. 10 21 17		2	50 40
8 Dig.	26 55	$1\frac{1}{2}$	53 49
$8\frac{1}{2}$ Dig.	30 14	1	56 49
9 Dig.	33 50	$\frac{1}{2}$	59 21
10	40 50	Finis h. 12 2	40
$10\frac{2}{3}$	46 25		

Warsaviz initium accidit h. 9 49, medium & finis ob nubes observari non potuit. Incrementi phasæ annotatæ sunt.

1. Dig. h. 9 55 30	
2	10. 0 30
3	6 0

MENSIS JANUARIi A. M DCCXVI. 19

5	18 30
6	25 30
8	38 30
9	46 0
10	57 0

Circa decrementum pauciores observari permisit cœli inclementia. Nempe 8  $\frac{1}{2}$  Dig. obscurati adhuc fuere h. ii 19, 7. dig. h. ii 29 30, 6 dig. h. ii 35 30 & 5 dig. h. ii 42'.

Parmæ admodum Reverendus P. Achilles Beccadelli Soc. Jesu, Publicus Mathematicum Lector, sequentia annotavit.

Temp. P. M. Diei 2 Maji Horol. oscillat Cycloidale.	Digiti eclipti- ci.	☉ Circumferen- tia deficiens	In Heliometro cujus ra- dius Palm. Rom. 22 $\frac{1}{2}$ Ingr. Cor. { Limb. sup. 55416 { Infer. 56624
Ho. 1. 11		0. 1.	
20. 45. 5	Initium		Diam. App. ☉ 31. 33
55. 16	2	64. 30	
21. 1. 48	3	77. --	Diam. App. ☉ ex Phasibus observationis,
-- 4. 48	4	96. --	aliquando 33. 7
-- 48	6	121. --	alias 32. 49
-- 23. 3	7	137. --	
-- 34. 43	8	145. 30	
-- 45. 4	9	155. --	Initium auctum intra duo secunda temporis.
-- 51. 35	9 $\frac{1}{2}$	163. --	
22. 8. 40	8	150. --	Finis aliquanto tardior hora notata tribus ad sum- mum 2. secundis: nubes enim illum omnino, ex- acte observare vetarunt.
-- 3. 5	7	136. --	
-- 24. 53	6	125. --	
-- 30. 49	5	114. --	
-- 37. 52	4	100. --	
-- 46. 17	3	82. --	
-- 52. 8	2	67. --	
-- 58. 12	1	47. 30	
23. 4. 48	finis		



DE L' EXCELLENCE DE LA RELIGION &c.

hoc est,

DE EXCELLENTIA RELIGIONIS TRACTATUS, cui accedunt quatuor discursus, 1. de veris & falsis characteribus amoris divini, 2. de officiis Christianorum erga inimicos, 3. de Martyrio & 4. de Mendacio. Auctore JACOBO BERNHARDO, Philos. ac Math. in

Univ. Lugd. Prof. & Eccl. Wallon. Past.

Amstelodami, apud R. & G. VVestlenios, 1714, 8.

Alph. 2 plag. 9.

Vir illustris atque acutissimus *Leibnitius* in præfatione operis Theodiceæ excellentis (quemadmodum notatum est in Actis A. 1711 p. 144) monuit, Deum non tantum esse objectum timoris ac venerationis sed & amoris atque voluptatis: quod posterius cum vulgo in præxi non satis attendatur, religionem Christianam nescio quod jugum reputantibus plerisque, non inutilem sane operam fumsit Cl. *Bernhardus*, dum evincere conatur, religionem & Deum propter eandem esse amabilem, modo rite cognoscatur. Ceterum repetere noluit, quæ de veritate hujus religionis jam ab aliis ingeniis excellentibus abunde dicta sunt; nec argumenta desumit ex iis, quæ huic vel illi sectæ propria existunt, sed sufficit ea in medium protulisse, quæ omnes omnino sectæ Christi nomen profitentes admittant. Confidit tamen, ipsam hanc religionis Christianæ excellentiam de veritate ipsius testimonium perhibituram. Monet equidem, in Diario Eruditorum Parisino editionis Amstelodamensis se legisse titulum libri Anno 1705 Oxoniæ in 12 editi, *Lucrum hominis præcipuum, sive de Religione Tractatus, dilucide demonstrans præceptorum Evangelicorum æquitatem &c.*, quod multum conducat debita eorum observatio ad salutem & felicitatem tam societatum publicarum, quam privatorum hominum; veruntamen simul addit, se præter titulum ejus nihil vidisse, ut adeo ignoret, utrum aliqua cum eodem communia habeat nec ne.

Dividit Cl. Autor Tractatum suum in libros quinque, quorum primo potissimum evincere conatur juxta dictum *Elisphæ* ad *Jobum* Job. XXII, 2, 3, 4 religionem a Deo homini datam

tam non ob commodum aliquod suum, sed propter hominis emolumentum. Libro secundo in specie dogmata considerat. Distinguit ea in naturalia, quæ beneficio rationis agnoscuntur, & revelata, quæ ratio detegere non potuit. Revelata subdistinguit in ea, quæ ratio approbare tenetur, postquam revelata sunt, & in alia, quæ eidem inaccessa sunt atque impervia. In numerum dogmatum primi generis refert existentiam, & attributa Dei atque providentiam Numinis, & religionem Christianam ideo amabilem pronunciat, quia has veritates rationis non modo probat, sed iisdem etiam utitur easque in majore luce constituit atque ampliat. Dogmata secundi generis enumerat creationem mundi & ortum humani generis, originem corruptionis humanæ, revelationem misericordiz Dei medium inventientis, quo justitiz satisfiat, necessitatem gratiz supernaturalis, ut homo ex statu corruptionis liberetur, & immortalitatem animæ. Dogmata denique tertii generis censet mysteria, h. e. veritates, quæ rationi contrariæ videntur nec a nobis concipiuntur, nisi subinde maxime imperfecte, veluti Trinitatem, incarnationem filii Dei, redemptionem generis humani, resurrectionem mortuorum. Circa hæc dogmata varia annotat, quæ hic recensere nostri non est instituti. Quomodo vero inde religio Christiana amabilis reddatur, subinde magis supponere, quam exponere videtur, cum attendentibus non sit obscurum. Libro tertio ad præcepta progreditur religionis, ob quæ religionem amabilem fieri arbitratur, quia Christus generis humani Salvator eorum autor, quia non nisi consilia sunt nobis perquam salutaria etiam in statu peccati & ad felicitatem nostram tendunt, quia Scriptura elogiis insignibus eadem mactavit. In specie autem expendit hominis cum erga Deum, tum erga proximum atque semet ipsum officia. In illorum numero sunt agnitio Dei, amor & adoratio ejusdem, preces, gratitudo, submissio, timor. Ceterum duas constituit præceptorum classes, quorum alia ita sunt comparata, ut eorum æquitatem ipsamet ratio probet, alia vero dura ac difficilia videntur. Ad posteriorem refert abnegationem sui ipsius, vi cuius bona, agnatos ipsamque vitam perdere obligamur propter veritatem, tolerationem injuriarum nobis a proximo illatarum

& dilectionem inimicorum, patientiam sub cruce: quo faciat loca Scripturæ Matth. V, 39-45, X, 32 & seqq. Rom. XII, 17-21, VI, 7, Matth. V, 29, 30, 1 Cor. IX, 27, XI, 1. Tandem lib. 4 promissiones tum in hac vita, tum in morte, tum post mortem & comminationes, præsertim pœnarum infernalium, sub incudem revocat. Probe autem notandum est, quod, cum quædam religionis Christianæ dogmata & præcepta horrida primo intuitu videantur, veluti de peccato originis, de rigore justitiæ divinæ, de pœnis infernalibus, de cruce fidelium, de tolerantia injuriarum & dilectione inimicorum &c. Noster multus in eo sit, ut ostendat, iis non obstantibus religionem Christianam amabilem esse. Videamus speciminis loco, quænam de labe originali ad posterum a primis parentibus propagata & de pœnis infernalibus in medium proferat. Urget itaque, quod religio peccatum originis non producat, sed tantummodo revelet; quod præter cognoscere malum omni in casu, quam ignorare, ut vel idem patienter tolerare, vel de remedio circumspicere valeamus; quod denique religio ipsa remedium contra hoc malum suppeditet. Eadem fere de pœnis infernalibus inculcat. Libro quinto ad objectiones respondet, quæ contra religionem vulgo fieri solent, petitas primo a difficultate salutis consequendæ, ab exhortatione Christi Matth. VII, 13 & ab asserto 1 Petr. IV, 18, atq; tres allegat causas, quæ impediunt, quo minus religionem amemus, ignorantiam puta, incredulitatem & corruptionem cordis. Sub finem in duobus ultimis capitibus in compendio repetit, quæ per omnes libros præcedentes disputata fuere: quæ legisse juvabit, si quis ideam operis animo concipere voluerit. Hæc pro ratione instituti nostri sufficiant de opere ipso: restat, ut nonnulla de discursibus adjiciamus.

In discursu primo adstruere conatur, amoris divini criterium unicum esse observationem præceptorum Salvatoris nostri. Ratio est, quod hæc observatio aliam causam habere nequeat, nisi amorem Dei. Omnes enim actiones morales, judice Nostro, procedunt vel ex amore Dei vel amore proprio & passionibus inde resultantibus. Præcepta vero Christi sunt amoris proprio adversa, et veluti de toleratione injuriarum & dilectione inimicorum. Et

hæc

hæc quidem inimicorum dilectio argumentum discursus secundi præbet. Distinguit autem Cl. Autor inimicos in tres classes, nempe in particulares, publicos & inimicos Dei. Particulares appellat, qui nos odio prosequuntur. Horum dilectio firmo nititur fundamento, quia odium ipsorum non tollit proximi relationem & quia beneficiis invitantur ad reconciliationem. Per inimicos publicos eos intelligit, quos Latini *hostes* vocare solent. Erga eos hæc officia commendat, 1 ut precemur Deum, quo ipsos injustitiæ suæ convincat & ad pœnitentiam perducatur: 2 ut hosti captivo, qui nocere amplius nequit, omnia humanitatis officia exhibeamus: 3 ut condonemus subditis Principis injusti, qui ad bellum, quo nos petit, nihil contribuerunt. Inimicos denique Dei dicit, qui vulgo *heretici* nuncupantur. Quod præceptum de dilectione inimicorum ad eos etiam extendatur, tum exemplo Samaritani misericordis, tum precibus Christi pro Judæis in cruce effusis probat. In discursu tertio martyrium falsum a vero ita distinguit, quod illud educationi soli subinde adscribi possit, vel etiam imitationi aliorum, in imo pertinaciæ, vanæ laudis cupidini, odio, quo persecutores prosequimur, & aliis causis geminis; hoc vero ex amore Dei oriatur conjunctum cum agnitione sufficiente veritatis salutaris & gaudio insigni aliisque virtutibus Christiano dignis. In discursu ultimo defendit, nullum mendacium esse licitum. Vocat autem mendacium falsiloquium tendens ad proximum decipiendum.

THE HISTORY OF THE LUTHERAN  
CHURCH.

i. e.

*HISTORIA ECCLESIAE LUTHERANÆ, SIVE  
Religio GEORGIi moderni Britannia Regis, conformis  
Anglicanae Ecclesiae Hypothesibus, ad uniendos omnes Christi-  
anos bonos contra Principia Romanae Ecclesiae, Joh. Cal-  
vini & Theod. Bezae; Autore quodam Collegii  
Magdalensibus Oxoniae Socio.*

Londini, apud Ja. Morphew, 1714, 8.

Plag. dimid. 4½.

A LET-

## A LETTER TO THE AUTHOR OF THE HISTORY &amp;c.

i. e.

## EPISTOLA AD AUTOREM HISTORIÆ ECCLESIAE LUTHERANÆ, scripta a Puerō Scholastico.

Londini, apud Jo. Morphew. 1714, 8.

Plag. dimid. 5½.

## A REVIEW OF THE LUTHERAN PRINCIPLES.

i. e.

REVISIO PRINCIPIORUM LUTHERANORUM, qua ostenditur, quomodo illa ab Ecclesia Anglicana differant, nec non L. B. PUFENDORFFII Tentamen Unionis Protestantium nevisquam Unionem inter Lutheranos & Ecclesiam Anglicanam intendere, ut Titulus postremae Editionis Anglicæ habet, monstratur in Epistola ad Amicum; Autore THOMA BRETT, LL. D. & Rectore Ecclesiae Betteshangerie in Cantia.

Londini, apud Henr. Clements, 1714, 8.

Plag. 3½.

## AN EXACT ACCOUNT OF KING GEORGES RELIGION.

i. e.

EXACTA DESCRIPTIO RELIGIONIS GEORGII Regis, cum modo divini cultus in Anglicana & Lutheranæ Ecclesia, nec non origine prima Religionis Lutheranæ, qua ostenditur discriminis inter Lutheranos & Ecclesiam Anglicanam, nec non alios Protestantes dissentientes, ratio, scripta ab Archi-Episcopo Eboracensi.

Londini, apud Jo. Churchill, 1714, 8.

Plag. ½.

**U**No, conspectu sistimus. Lectori quadrigam, exigentium libellorum, quos Augustissimi Britanniarum Regis GEORGII, Lutheranae Ecclesiae principibus ab ineunte aetate innutriti, ad scripturam & Ecclesiam Anglicanam accessus, prout quisque animo erga illum affectus fuit, ab his plerisque Anonymis Autoribus vitus est efflagitare. Primus ex his Guilielmo Davves, Archiepiscopo Eboracensi, inscriptus, multa in fronte spondet. Certe animus a Rege non alienum ostendit, modo, quod titulus magnifice pollicetur, ipsa tractatio reapse praestaret. Sed dum Autor prolixè enarrationi Sacrorum Gentilium, Judaicorum, Christianorum, Mahumetanorum, nec non veritatis Religionis Christianae defensionem ad p. 10, nescio qua de causa, indulget, deinde brevem Ecclesiae Anglicanae, ac Wiclefistarum moliminum ad p. 15 nectit Historiam, tota denique res eo tendit, ut post valde jejunam Lutheri biographiam p. 15-17 subjungatur brevis XXXIX Articulorum Ecclesiae Anglicanae synopsis, & cum iis consensus Lutheranorum nusquam verbo probatus nude asseratur, additaque proluxa deductione officii, quo preces a Christianis pro Principibus quibuscunque fieri par est, hæc ad Georgium Regem applicentur, paucis verbis Anglicanae Ecclesiae in capitibus cum Romana controversis cum Lutherana consensus sed levissima manu monstratur, elogioque Georgii libellus finiatur. Quare mirum non est, Autori secundi Tractatus misere hunc vapulare, qui, quemadmodum illum assumpta Pueri scholastici persona false perstrinxit, ita tamen animum in Ecclesiam Lutheranam, pene etiam dixerim, Regem ipsum non parum iniquum iudicium loquitur manifestis. Itaque cum ab initio *ἀσυνλογίαν* illius monstrasset, a biographia Lutheri ac levi Anglicanae Ecclesiae dogmatum recensione nihil eum lucratum esse ostendit, & p. 22 graviter ei succenset, asserenti, Orbem universum novisse, Regem esse Lutheranum, nam ut fuisse quondam, ut Novemvirum Brunsvicensem, concedat, nunc tamen non alium nisi Defensorem Fidei Ecclesiae Anglicanae agnoscit. Parum deinde abest, quin p. 24 Lutheranis theatrales in divino cultu pompas, Papæ superstitiones, Reliquias, aliaque hujus generis cum censura immitti tribuat, certè in usum hostiarum in  
D Eucha-

Eucharistia absque fractione p. 19. & Regiminis Episcopalis in Ecclesia, a quo Lutheranos ob secularibus causis adhibitos Episcopatum reditus prorsus abhorre, adeoque Anglicana Ecclesiae irreconciliabiles esse dicit, abrogationem p. 26 - 29 acerbè invehitur. Sed & longe gravius in *Ubiquitatis* (quam odiose vocat & cum Athanasiano Symbolo pugnare, confusionem Naturarum in Christo invehere, imo *perniciosam ac damnabilem* doctrinam dicendam totidem verbis asserere non dubitat, dogma p. 29-33 detonat, cui *non minus*, ut loquitur, *impiam ac blasphemam* Lutheranorum doctrinam, quam *Consubstantiationem* vocat, subjungit. Vulgaria sunt, quibus contra eam pugnat, arma, certe iniquum est, quando ipsis Lutheranis hoc, quod vel ipse *Simplicius Verinus* h.e. *Cl. Salmasius de Transsubstantiatione* p. 109 injuria eis adscribi falsus est, ac a quo certe illi abhorrent, vocabulum tribuit: *This they call Consubstantiation*, iniquius vero, cum Lutheranam doctrinam Papisticae Transsubstantiationi comparatam ab Ecclesia Anglicana eodem cum hac Article damnatam esse contendit. Nec magis æquus est tertii Autor libelli, Th. Brett, qui, cum Illustris Pufendorffii Jus Feciale divinum in Britannia Anglice translatum denuo vulgatum esset hoc titulo: *A View &c. i.e. Conspectus Principiorum Ecclesiarum Lutheranarum, ostendens, quatenus illa cum Anglicana Ecclesia consentiant, opportuno Tentamini uniendorum Protestantium post felicem Georgii Regis ad Thronum Britanniae accessum*, in hanc novi tituli sponsonem inquirendum sibi duxit. Primum itaque in genere contra necessitatem utilitatemque unionis hujusmodi quædam monens, docet, Pufendorffium ejus pararium neutrumque inter Anglicanam Ecclesiam ac Lutheranam, sed hanc inter & Calvinianam esse voluisse, cui postremæ cum accenseat Anglicanam Vir Illustris, prorsus eum hospitem in Anglicanæ Ecclesie principiis fuisse p. 9 asserit. Producit deinde ex ipso Pufendorffio agnitas ab hoc difficultates in unione ista procuranda, cumque ideam regulam istam in uniendis cum Romana Ecclesia Protestantibus posuerit, ubi seculares utilitates cum articulis controversis sint connexæ, ibi frustra finem controversiæ per ratiocinia & disputationes expectari, eadem ratione irreconciliabilem

liabilem cum reliquis Protestantibus, absorptos Episcopales redditus mordicus tenentibus, Anglicanam Ecclesiam pronunciat p. 15. Quin & mox, salva hujus Ecclesie autoritate, ordinationes in reliquis Ecclesiis sine Episcopis factas legitimas censeari posse p. 16. - 20 pernegat, de quo antiquos Angliæ Reformatores ne cogitasse quidem certum est. Potissimum autem Lutheranae Ecclesie invidiam, objecta *portentosa*, ut post P. Martyrem loquitur, *Ubiquitate* Corporis Christi conflare p. 22. - 30 nititur, quam non novis tamen argumentis impugnat, Scripturæ, rationi, antiquitati, ignotam imo contrariam, in Lutheri cerebro natum pigmentum appellat. Neq; mitius cum Lutheri dogmate de vera & reali ac substantiali, (*corporalem* præter mentem Lutheranos dicere maluit Auctor) præsentia corporis & sanguinis J. C. in S. Cœna agitur, cujus quidem defendendæ causa Ubiquitatem esse inventam cum P. Martyre docet, cumq; eodem Consubstantiationis perpetuo nostros postulat, eamq; idem ait refugium cum transubstantiatione in omnipotentia Dei unicum querere, denique Romanam Ecclesiam cum Lutherana in eo certe convenire affirmat, quod edi ac bibi doceat utraque corpus ac sanguinem J. C. & quidem ore corporis, quod, inquit, est blasphemia. In Articulo de Prædestinatione convenire putat noster Lutheranos cum Ecclesia Anglicana, certe deseruisse plerosque Theologorum Anglorum verborum in ipsis articulis rigorem mitiusque longe sentire, quam illorum verba hac in re ferant, compertum est, tantoque magis mirandum, quod p. 45. 46 Halesii Angli in Synodo Dordracena, cum maxime ferverent Prædestinationis controversiæ, atque ipsi Angli Calviniana principia penitus foverent, de Lutheranis lato iniquissimo judicio causæ suæ pigmentum querat, dubitetque, cum qua parte Lutherani malint uniri, cum Romana Ecclesia, an cum Reformatis? Qualia etiam sunt, quæ in Appendice addit, a Luthero e Canone N. T. ejectos esse Libros, quos Anglicana Ecclesia tanquam Canonicos recipit, criminatus, & imprimis iniquissima verborum Joh. Gerhardi in Confess. Cathol. L. II P. II p. 942 interpretatione Lutheranos accusans, quasi ipsis doctrina de necessitate Baptismi in nomine Patris, Filii & Spiritus S. administrandi



di absurda audiat ac erronea, denique magna cautione monens, ne quis sub Protestantium nomine sibi imponi passus, Anglicanam Ecclesiam cum aliis cœtibus Romanæ adversis contundat. Quarta scheda nescio an non magni Autoris, quem præ se fert, abutatur nomine. Adeo jejuna Mart. Lutheri biographia ac ceremoniarum, quibus Ecclesie Lutheranae in cultu divino utuntur, quas & ipsas accuratius nosse ac distinguere par fuerat, cum Liturgia Anglicana comparatione absolvitur, ac in fine quidem additur, modernum Magnæ Britanniae Regem esse Episcopi Onabrugensis filium, ac, si Elector Trevirensis moriatur, ipsum fore Episcopum, quo argumento probatur eum ab Hierarchia Episcopali non abhorreere. Bene tamen factum, quod vel ab hoc saltem Autore concedatur, etsi Anglicana Ecclesia in quibusdam a Lutero differat, eandem tamen suam a Papatus tenebris libertatem Lutero omnino debere. Quod non poterat certe Britannis esse ignotum, si propriae Reformationis annales voluissent consulere, cognituri inde, quantum Lutero debuerit Cranmerus, quamque adeo ipsa illa de præsentia corporis & sanguinis J. C. in S. Cœna doctrina, quæ nunc tam odiosis anathematibus proscinditur, vel Eduardo VI regnante reformatæ jam Anglicanae Ecclesie placuerit, nisi subeuntibus causis aliis ad Helveticam deinceps transilire visum fuisset sententiam. Certe, qui librum vel in Anglia ipsa rarissimum, cui titulus: *Catechismus, that is to say a shorte Instruction into Christian Religion for the singulter commoditys and profyts of children, and yong People, set forth by the mooste reverende Father in God, Thomas Arch Bysbop of Canterbury, Primate of all England, and Metropolitane, h. e. Brevis Introductio in Christianam Religionem pro singulari commoditate & usu puerorum & Juvenum, publicata a Maxime Reverendo Patre Thoma Cantuariensi Præsule, excusum a Gualtero Lynne 1548. in 8 videris, manibusve triverit, illi dubium esse non potest, Th. Cranmerum, qui hanc Catechesin cum aliis compilavit, suaq; autoritate Regi Eduardo VI inscriptam publicavit, pleraque verbotenus ex Catechismo Lutheri minori desumpsisse, ac in articulo de Creatione fol. 114 b. & de Cœna Domini f. 233 a. 237 b. 239 b. Lutheranam doctrinam de præsentia corporis & sanguinis J. C.*

in S. Cœna, ejusque orali manducatione & bibitione, (*with his bodily mousbe,*) adeo aperte tradidisse, ut, qui hanc ex incredulitate negent, Christianos non esse asserat, totamque de Euchari-  
stia tractationem his ipsis Catecheseos Lutheri verbis s. 240 b. comprehendat: *Si e vobis queratur, quid sit Communio sive Cœna Domini? respondebitis: Est verum corpus & verus sanguis Domini nostri Jesu Christi, sub pane & vine, (under the forme of breade and wine) nobis Christianis ad manducandum & bibendum ab ipso Christo institutum.* Sed de his quidem hic prolixius dicendi non est locus; non ingratum tamen fuerit, vetustate fere oblitum librum, tribus verbis erudito Orbi in memoriam fuisse revocatum & ab oblivione vindicatum.

## WHISTON'S DEFENCE OF HIMSELF &amp;c.

i. e.

*GUILIELMI WHISTONI APOLOGIA CONTRA articulos ipsa D Johanne Pelling coram Curia Judicum Delegatorum in causa Hæreseos objectos. Premissi sunt Articuli ipsi.*

Londini, apud Jo. Roberts, 1715, &  
Plag. 12½.

POSTquam Guilielmi Whistoni Conamina revocandæ, ut ipsi videtur, antiquæ doctrinæ de Trinitate, de quibus sæpe in his Actis & prolixè diximus, in Synodo levius tacta fuerant, tandem ad civilem potestatem re tota a Joh. Pelling, S. T. P. cujus non nisi nomen in hoc libro legitur, delata, inquisitio tota delegatis Judicibus Regiis tradita est, quos inter Episcoporum Wintoniensis, Bathoniensis & Wellensis, Cestriensis, Herefordiensis, Menevensisque, nec non Thomæ Trevorii, summi nomine regio in Angliâ Justitiæ Administratoris (*Lord Chief Justice* vocant) nomina potissimum eminent. Illi itaque cum collectos a Pellingo Articulos circa divinitatem Filii & Spiritus S. nec non *de Verbo* Canonicam Constitutionum Apostolicarum Whistono communicassent, ac in iis quidem post monstratam

Whistoni a XXXIX Articulis & Liturgia Anglicana secessionem postulata fuisset coactio hujus ad recantandum, renunciandum ac retractandum, nec non correctio & poena, quam jus exigit, enatus inde est hic Tractatus Guil. Whistono, iudicibus in hac causa exhibendus. Parum tamen ille continet novi, cum Auctor repetitionibus mirum in modum gavisus, nonnullas ter quaterve jam in aliis Opusculis impressas Epistolas probationesve hic quoque recoquat ac cumulet. Ipsi Defensionis XIV præmittit Observationes, quarum prima Hæreseos naturam inquirit, quam non nisi in voluntaria ac malitiosa fundamentalis fidei doctrinæ abnegatione inveniri, nec præter hanc cuiquam tribui debere demonstrat. Secunda Hæreses in antiqua Ecclesia & moderna multum a se differre existimat, ut, quod primis Seculis directe ac formaliter Hæreseos reum fecerit quenquam, ac excommunicationem meruerit, nunc forte non tantam habeat culpam, *erroremque tantum tolerabilem*, nec nisi pacifica restauratione corrigendum constituat. Id quod inde probari posse putat, quod evidentia dogmatum Christianorum eo tempore longe fuerit major, schismata Ecclesie, ac *idiaz doctores* separatorum coetuum multo pauciores, quam nunc, cum mutuis anathematismis ac novis opinionibus cuncta fere reddantur incerta, ut proinde, quemadmodum quæsitum fuerit hac ætate, num peccatum in Spiritum S. nostro tempore posset committi, nec sit Apostolicis temporibus proprium, ita dubitandum, esse credat, num, qui hodie dicantur Hæretici, etsi *materialiter hæreseos rei supponantur*, eodem rigore, quo antiqui, sint prosequendi. Tertia & quarta observatio vindicat Whistoni in evitanda Hæresi summum studium, evolvendo antiquos, consulendo, ad inquisitionem compellendo superstites, comprobatum, ac præcipuum evitandæ Hæreseos remedium, honestum veritatis amorem ac sinceram intentionem, quam solam sibi fatalem fuisse inter homines dicit, si aliorum exemplo aliud credidisset, aliud subscribendo prædicandoque professus esset, censuram omnem evasurum se fuisse certissime persuasus, nunc pro conscientia accusatus. Quinta plane aliter secum a Pellingo agi, quam olim ipsi Archi-Episcopi, quorum Literas in Historica  
Præfa-

Præfatione jam exhibitæ iterum repetit, egerant, conqueritur. Sexta mirum accusationis Palligianæ modum perstringit, quæ, quod sane nemo non mirari poterit, non e IV Voluminibus *Primitivi Christianismi*, quæ systema veluti sunt doctrinæ Whistonianæ, sed ex Schediasmatibus exiguis sine nexu decerptos articulos Whistono objecerit, onusque probandi, quod in affirmantem, hæc hæretica esse, cadebat, in negantem devolverit. Septima Observatione ipsam Judicum Curiam considerat, quæ non Ecclesiastica sed civili autoritate *inaudito exemplo* causam sacram maximique momenti levi examine decidere iussa sit, neque se civili excommunicatione, eamque consequente captivitate a veritate, quam invenerit, abstractum iri publice profitetur. Octava monet iudices, multas opiniones, olim pro hæreticis habitas, sectatoribus suis civiles & ecclesiasticas perperisse pœnas, quas deinde maturius examinatas cum veritate non pugnare deprehensum sit. Inter eas recenset doctrinam de Millennio, hæreses Andianorum, Antidicomarianitarum, quorum opinionem omnino sanam fuisse sibi persuadet Autor, Iconoclastarum, Vigiliæ assertionem Antipodum & Galilæi Copernicanismum, suam quoque Telluris Theoriam, si Concilio cuidam fuisset proposita post Athanasii tempora, Hæreseos censuram non evasuram fuisse existimans. Nona Observatione Historiam totius controversiæ ab initio breviter persequitur, veram Doctrinam in Concilio Niceno quidem novis phrasibus obscuratam, sed in celeberrimis Seleuciensi & Ariminensi Conciliis A. D. 359 iterum vindicatam, in Ecclesia præcipue Orientali eousque viguisse, ab Ariana & Athanasiana Hæresi liberam, contendens, donec hæc per Imperatorum & Paparum decreta prævalens inter Papatus tenebras triumphaverit, Luthero, Calvino & Cranmero, dum ad alias corruptelas magis attendebant, hæc tam curiose non inquirentibus. Præfuisse tamen putat Athanasianorum errorum detectioni modernæ *Erasmum, Protestantes Italos, cum primis Socinum, sed hos in alterum extremum pessum ruentes, Petavium, Grotium, Huetium, Arminianos omnes, in Angliâ ipsa Cudworthum, Pearsonum, Southum & Sherlokum mutuo sibi magno successu Tri-*  
theis-

theifatum & Sabellianifmum imputantes, fuam fententiam in-  
 feliciter defendentes, Fowlerum Glöceftrienfem Präfulem,  
 Pninium, Lockium, denique ipfum, quod uniretia, Bullum, cu-  
 jus Defenfionem Fidei Niceuz magno ubique plaufu acceptam,  
*magnum*, ut loquitur, *Sanctum* indigne habentem, partem jam  
 Athanafianæ doctrinæ non exiguam deferuiffe dicit, certe *ulti-  
 mum fore Librum alicujus momenti pro doctrina Athanafiana un-  
 quam proditurum*, magna cum fiducia auguratur. Sane fua  
 fcripta refutatione hætenus prorfus deftitui, & quam Clarkius  
 edidit, Doctrinam Scripturæ de Trinitate fibi potius patrocina-  
 ri, quam adverfari lætatur. Undecima queritur, a Pellingo &  
 Sacheverello nomen fuum publice profelfis Chriftianifini ho-  
 ftibus & Libertinis, a quibus longiffime abhorreat, effe additum,  
 qui, cum ipfe accufetur, damnetur, alta pace gaudeant, cum  
 aliis magno numero inter vel extra Athanafianos obviis Hære-  
 tics, quos Tritheifini, Ebionifini, Montanifini ac Sabellianifini  
 reos agit, periculofioresque Ecclefiæ effe existimat, XII Obser-  
 vatione provocat ad id, quod antea demonftratum fe dediffe  
 dicit, inter Concilii Niceni anathematifimos eum, qui prohibeat  
 fub hærefeos nota, *ne quis Filium Dei Creaturam dicat*, ab  
 Athanafio infertum dolofe fuiffe, atque adeo habendum pro  
 fuppolitio. XIII Obfervatione probat in omni hac contro-  
 verfia rem non poffe devolvi ad modernos aut recentiores Ca-  
 nones, multo minus ad Articulos & Liturgiam Ecclefiæ Angli-  
 canæ, quorum non modo Auctores, fed & ipfæ Parlamenti Gu-  
 riæ A. I. Elifabethæ publice caverint, exigenda hæc omnia effe  
 unico ad normam Scripturæ & sacræ Antiquitatis, tantum abeft,  
 ut hæc debeant normæ loco nunc in dogmatibus fidei cuiquam  
 obrudi. Quin eo progreditur Autor, ut publice fateatur,  
 maxima, eminentiffima & doctiffima Ecclefiæ Anglicanæ mem-  
 bra adeo modernis his regulis non teneri, ut opiniones prorfus  
 ab illis diverfas libere amplectantur, idque non fingularibus  
 paucorum hypothefibus, fed authenticis publicisque documen-  
 tis articulorum, quos *nemo fore nunc credat, nemo credere poffit*,  
 utcunq; ipfis fubfcribant, probari poffe afferat. Ita Calvinianam  
 Articuli XVII doctrinam de Prædeltinatione nemini

nem præter J. Eduardum in tota Britannia nunc sectari, ita communem Articuli III de descensu Christi ad inferos, Articuli VI de Canone S. Librorum, VIII de Symbolis, IX de Peccato originis, XI de Justificatione per solam fidem, XIII de Operibus ante regenerationem factis, doctrinam vix ququam nunc vel eo rigore, quo concepti sunt illi, credere, vel etiam lubenter ore profiteri velle, fidenter ac cum omnium provocatione contendit. XIV Observatione Monumenta, ad quæ suam doctrinam velit exigere, Regulasque, quas in inquirendo velit observari, producit, denique ad impactum sibi crimen, quasi Mysterio Trinitatis eam ob causam sit infensus, quod illud ratione sua comprehendere non valeat, respondet, eamque imputationem se integro Tractatu contra profanum Librum *de libertate cogitandi* edito a se ipso amoliri conatum monet. Sequitur Defensio ipsa, de qua pauca dicenda erunt. Namque illa primum tantum ex Articulis Whistoni a Pellingo objectis persequitur, cum in reliquis Autori placuerit ad alia scripta sua Lectorem remittere, qui abrupto nescio qua de causa Judicio, coram quo causam suam agere constituerat, Apologiæ quoque suæ telam abrumpere consultum putavit. Ante omnia *Ariani* nomen deprecatur, addita Epistola olim de hac re ad Præsulem Cantuariensem scripta, quæ & a nobis memorata est, cum responsum Whistoni ad Allixium recensereimus. Vid. Act. Erud. A. MDCCXII p. 201. Deinde assertionem suam, qua dixerat, Scripturas, ubi de uno Deo loquuntur, non nisi unum supremum Deum Patrem intelligere, neutiquam tres Personas, (is enim est primus, de quo accusatus est, articulus) ab hæreseos imputatione defendit, eam ex antiquis Symbolis, canonicis N. T. Libris, scriptoribus & Conciliis Ante-Nicenis se demonstraturum promittens, & a duabus objectionibus vindicans, qua in re nihil dicit, quod non ab eo alibi dictum & a nobis recensitum fuerit prius. In reliquis Articulis XI hæreseos accusatis, de subordinatione Filii, ejusdem creatione, ejusdem inæqualitate cum Patre, de Spiritus S. creatione & subordinatione, de Symboli Athanasiani abrogatione, de Doxologiæ mutatione, de τὸ Λόγος in Christo animæ rationalis locum suppletis essentia & πνεύματι

*quæ* nihil agit Auctor, nisi ut ad alibi a se dicta provocet, ac prolixum locum ex appendice *Christianismi primitivi*, & quæ ibidem habentur, Observationibus ad Clarkii librum inferat, de æterna Generatione Filii Dei prolixius agentem. Sed de eo nos quoque jam tum egimus, cum eum librum recenseremus. Denique addit conclusionem Apologiæ jam tum paratam, qua olim factam sibi que objectam Articulorum Ecclesiæ Anglicanæ subscriptionem retractat, ac ubique, ubi nomen suum his subscriptam inveniatur, illud eradi cupit, Ecclesiamque Anglicanam, si persequendo in ipsum velit quicquam durius decernere, hoc ipso Anti-Christianismi notam contracturam, sibi que nec Communionis cum illa, quam hæcenus tanto studio quæsierit, ullum desiderium, sed plenam ab ea discendi libertatem superfuturam esse aperte fatetur. Subiuncta est Epilogi loco pars Cap. XXVI Jeremiæ ad v. 16, quo ad se ipsum applicato Judicibus erat valedicturus. In calce libri comparent Epistola Whistoni ad D. Henr. Sacheverellum, quem, cum publice in suggestu adversus ipsum declamare non desineret, ad amicam collationem, sed frustra, ut addit, omni quippe responso destitutus, invitavit, deinde ad Episcopum Londinensem valde prolixa, qua admissionem ad S. Eucharistiam diu ipsi denegatam iterum iterumque rogat, Liturgiamque Anglicanam ad sua placita correctam reformatamque offert, ut ea uti liceat sibi aliisque suæ persuasionis, si ulterius a S. Communione prohibeatur, necessitatem vel aliis schismaticis cœtibus se adjungendi, vel novum cœtum formandi, sibi impositam graviter representans. Sed & hæc Epistola a Londinensi & Cantuariensi Præsulibus propemodum sine responso ipsi est remissa, similique fere fato excepta fuit ultima ad Joh. Broughtonum, quem, cum & ipse in suggestu contra doctrinam de subordinatione Filii erga Patrem quædam durius dixisset, ad collationem invitat, quam tamen ille dato, quod hic exhibetur, non sine acerbitate responso, quod tamen salutari, ni fallimur, monito *μη ὑπερθεωρεῖν πατρὸς ὁ θεὸς Θεωρεῖν, ἀλλὰ Θεωρεῖν sic τὰ αὐτοῦ Θεωρεῖν* obliquat, prorsus deprecatur. Denique additus est Catalogus omnium scriptorum hæcenus a Whistone publicatorum,

torum, e quibus præter ea, quæ in his Actis sunt memorata, sequentia notanda duximus: *Observationes ad Discursum de libertate cogitandi*; *Tentamina tria, quorum primo Concilium Niconum ab Athanasiana Hæresi vindicatur, secundo Monumenta antiqua ad doctrinam de Trinitate & Incarnatione & Historiam Eccl. Soc. IV spectantia colliguntur, tertio Liturgia Ecclesie Anglicanæ ad primitivum typum propius reducta exhibetur*; *Causa Diluvii demonstrata, ubi probatur, famosum Anni 1680 Cometam eundem fuisse, qui Diluvio occasionem dederit, appendicis loco ad Theoriam Telluris*; *Argumentum, quo probatur, aut omnes Personas solemniter et firmius regulariter ad Ministerium S. destinatas esse veros Clericos, omnesque Actus illorum ministeriales esse validos, aut nullos nunc esse in Orbe veros Clericos aut Christianos*; *Vindicatio Oraculorum Sibyllinarum, cum ipsis Oraculis, Græcæ & Anglicæ. Inter Mathematica apparet Methodus detegende Longitudinis terra marique*; *Tentamen novarum Angliæ Mapparum Geographicarum*; *Experimenta Mechanica, Optica, &c. Hauksbeji instrumentis facta*; *Copernicus, h. e. universale Instrumentum Astronomicum cum Descriptione, quod postmodum propediem ait esse proditurum.*

**DN. JUSTINIANI PERPETUI AUGUSTI INSTITUTIONUM sive Elementorum per TRIBONIANUM &c. Libri Quatuor emendatissimi, expeditione JACOBI CUJACII, In eosdem JANI A COSTA, JC. Commentarius. Accedunt huic editioni annotationes & notæ THEODORI MARCILLII JC. & MARCI ANTONII MURETI JC. ut & M. TATII ALPINI dissertatio de Furto per lancem & licium concepto. Adjecti quoque sunt varii Indices. Curante JOANNE VAN DE WATER JC.**

Trajecti Batavorum, apud Wilhelmum van de Water, 1714, 4 Alph. 4

**R**Edidit Virorum doctissimorum Commentarios atque annotationes in libros Institutionum Jctus doctissimus Johannes van de Water, nihilque intermisit, quod splendorem novæ edi-



editioni conciliare potuit, quem multum auxit dum Præfationem insigni doctrina refertam præmisit. Agit autem initio de primis Romanarum Legum, quæ vix numerari poterant, atque vastissimis Commentariis oneratae erant, Collectoribus, inter quos Tullium atque Julium Cæsarem nec non Edicti perpetui conditorem nominat. Præsertim eorum conatus laudat, qui in juventutis gratiam, quæ a studio Jurisprudentiæ propter indigestam atque confusam legum molem facile deterreri poterat, diffuentes jurisprudentiæ rivulos ad fontes reduxerunt, id est diffusam legum scientiam ad principia revocarunt. Fecerunt id inter antiquos Julianus, Ulpianus, Callistratus, Florentinus, Paulus, Martianus & qui inter hos familiam ducit, Caju, cujus vestigiis inhæsit Justinianus. Horum scripta, ut quævis laudem merentur, nulla tamen pervenerunt ad nos integra, tantoque applausu & pene superstitione sunt a posteris recepta, quanto Imperatoris Institutiones. Difficile esset numerare Commentarios, qui utrum illustraverint, an novis difficultatibus involverint Institutionum libros, merito dubitatur. Magnus recentioris ævi JCtus Jacobus Cujacius, hos Institutionum libros planos ac faciles esse sic ut vix ulla saltem non longa interpretatione indigeant, imo ignobile otium esse, quicquid laboris in iis prolixius explicandis, ab hominibus sui ordinis impensum est, existimat Lib. II Observat. Cap. 38. Eum vero de ineptis & incultis Glossographorum Commentationibus, quibus certe magno sanioris Jurisprudentiæ commodo carere possumus, ita sentire intelligit Dn. van de Water. Non enim otium nobis fecit Tribonianus, qui supplenda, addenda, rescindenda, corrigendaque posteris reliquit non pauca. Et hinc est, cur sæpius ad fontes, ex quibus hæc derivavit Tribonianus, recurrendum, atque Pandectarum & Codicis libri sint evolvendi. Magnam quoque lucem afferunt Caji Institutiones, quarum fragmenta, interpolata tamen ab Aniano Alarici Gothorum Regis Referendario, ex antiquitate supersunt. Multum hæc interpretationem Justinianearum institutionum juvant, cum Tribonianus plurima, licet nonnunquam negligentius ex hoc Caji compendio descripserit. Sæpius ipse Tribonianus fallitur, atque sententiam

vete-

veterum Jureconsultorum non assequi potuit aut noluit. Doctissime annotat Clarissimus van de Water, verborum significationem alio atque alio sensu a Jctis quam a Triboniano acceptam non raro fuisse: proinde cavendum, ne diversas significationes misceant interpretes, & hac cautela neglecta multas antinomias se deprehendisse credant, quæ per genuinam verborum explicationem facile semoveri potuissent. Insignes atque frequentes mutationes Romana Jurisprudencia est experta, ad quas eum necesse est attendere, qui harum legum naturam accuratius exponere cupit: hancque interpretationis rationem tenuerunt illustrea Jureconsulti, Cujacius, Jacobus Gothofredus, A Costa, Galvanus, & inter hodiernos ipse Clarissimus Waterus in volumine Observationum Juris Romani A. 1713 publicato egregia specimina dedit. Hæc subsidia largitur Historia origineus atque progressum legum demonstrans, quæ propterea non inmerito *Lux veritatis* appellatur. Hæc quoque Triboniani arrogantiam sæpius prodit, cum Autorem alicujus constitutionis se frequenter nominet, quam jam pridem a Jctis traditam fuisse aliunde constat, quamvis condonandum ipsi aliquid sit, cum interdum antiquata jura revocans eaque vi concessæ ab Imperatore autoritatis renovans, jactantia suæ aliquem pretextum habuisse videatur. Hæc tamen non plane absolvunt juris Justiniani collectores, quorum negligentiam aut ignorantiam in multis locis deprehendimus, sicut in iis, quæ ad historiam pertinent, tuto fides addere non queamus. Ceterum admodum familiare Triboniano est, de correctione juris veteris gloriari, multasque suæ emendationis coacervare rationes, quæ jejuna atque insulsa sæpius sunt. Operæ pretium est hæc Triboniani argumenta examinare, quæ suspecta reddiderunt Evagrius Agathias Scholasticus, Zonaras, Suidas & imprimis Procopius, qui Justinianum vilissimum suæ Theodoræ mancipium fuisse, atque ex illius desiderio optimas sæpe constitutiones abrogasse, Triboniano vero justitiam fuisse venalem, legesque pretio fixisse ac refixisse tradidit. Sed notandum quoque Nostri monitum, scilicet in laudibus atque vituperiis juris conditorum mediam viam esse eligendam. Nimis dure enim illi agunt

cum Triboniano, qui omni laude ejus collectionem, imprimis Institutionum compilationem, privare volunt. Recondita est in iis multarum rerum notitia, quæ in reliquis Jurisprudentiæ Romanæ voluminibus frustra queritur. Exempla præsentis loco adduxit Cl. Editor, pluraque desiderantem ad Cujacium lib. 2. Observ. cap. 38 remittit. Hæc tanti sunt, ut non inutilem laborem susceperint, qui hos Justinianæ Jurisprudentiæ libros annotationibus illustrare aggressi fuerunt. Similem laborem perfecit magnæ doctrinæ limatique judicii Jctus Janus a Costa, dignissimus magni Cujacii Auditor, qui ex antiquitatibus genuinam jurisprudentiæ faciem, ejusque varias mutationes doctissime demonstravit. Sed jam rarissime apparebat in Bibliothecis hic Commentarius. Rein igitur Clar. Editor fecit orbi literato gratissimam, dum denuo in lucem protrahere voluit doctissimas has Icti lucubrationes; easque tam splendido atque magnifico habitu indutas in integrum quasi restitueret. Præmittit ubique textum, a recepta lectione nonnunquam recedentem, & ea sæpius præstantiorem. Hunc diligentia Cujacii debere fatetur ipse Janus a Costa ad §. 19 I. de excusat. differt quoque ratione Orthographiæ a vulgaribus editionibus hoc exemplar, in quo ab omni mutatione abstinere consultum duxit. Consultiff. Editor, qui textui duplicem A Costæ Commentarium subjecit, citationes legum antiquorum more per verba initialia factas ad præsentem per numeros citandi rationem accommodavit. Accesserunt his annotationibus dumvirorum notæ, quæ tamen ad elegantiam & doctrinam A Costæ non assurgunt. Autores habent Theodorum Marcilium, Professorem Eloquentiæ Regium in Academia Parisiensi, & non minus elegantes textumque aliquando emendantes materias tradunt, tum & M. Antonium Muretum, cujus notata, ut non tam ob præstantiam, quam raritatem in hac nova editione conserventur, digna judicavit Noster. In fine recusa fuit M. Tatli Alpini, Literarum Professoris, ad Wolphgangum Hungerum, Jurium Professorem, Epistola, in qua quid sit furtum per lancem & licium conceptum, exponitur. Edita ea primum fuit Basileæ A. 1545, in 4. Excussit quoque hanc materiam ipse Dn. van de Water lib. 2.

Obf. cap. I. Coronidem nitidiffimæ huic editioni imponunt sex egregii Indices ipsius Cujacii opera compositi, qui fingularia in Inftitutionibus occurrentia exhibent, quibus additi duo adhuc Indices, quorum primus legum illustratarum, alter Autorum in annotationibus citatorum Syllabum continet.

**JOHANNIS CONRADI A BRUNN, MEDICINE Doctoris, Professoris, Archiatri Palatini Glan-  
dula duodeni seu Pancreas secundarium  
detectum.**

Francofurti & Heidelbergæ, apud Johannem Maximilianum a Saude, 1715, 4.

Alphab. I plag. 3.

**D**UO & triginta præterlapfi funt anni, cum Clariffimus Brunnerus Experimenta nova circa pancreas ac Diatriben circa ejus ufum cum orbe literato, Medico maxime, communicavit, a nobis in Actis 1683 pag. 198 recensita, a quo tempore viscus hoc ad experimentorum incudem revocavit sæpius, & exercuit tantisper, dum iteratis experimentis ipsi confluit, non tantum ejus esse ufum in œconomia naturali, quantum sibi magno cum eruditorum applaufu imaginati fuerunt superioris feculi Anatomici, nec tam vile tamen & abjectum esse, uti crediderunt Vetereſ. Et cum ſucceſſu temporis vias ſagaciſſimis licet Anatomicis perquiſitas, uſque aliquid novi ferre, & fovere partes, teſtas licet & velamine naturæ occultatas, cauta tamen manu & diligenti indagine revelandas didicerit, ipſe manu ulterius admovit, nec ſpe excidit, nec opinione ſua. Ventriculum enim humanum in aquam fervidam immiſit inverſum, donec corrugari cœperit. Dehinc tunicam rugoſam a ſubjecta nervæ caute & ſuſpenſa manu ſeparavit, ad pylorum uſque, quem ſupergreſſus in novum plane ſibi ante nunquam viſum glandularum genus incidit; quas denſa congerie coagmentatas ad implantationem pori choledochi uſque cum repperit, Pancreas ſecundarium appellare illud nullus dubitavit. Hujus inventi prodromus Diſputationis Academicæ loco prodiit Heidelbergæ Anno 1687; mentio etiam hujus facta eſt ab eo in Miſcellaneis Naturæ.

Naturæ Curiosorum Dec. II Obs. 241 pag. 464. Cum vero, quod in novis ejusmodi inventis fieri amat, prima descriptione nec latis excultæ, nec sufficienti forte experientia assertæ fuerint hæ glandulæ, denturque etiamnum, qui eas in dubium vocant, partium suarum esse existimavit Clariss. Autor, fidem nunc suam liberare, & novo modo ausu easdem, ne verba dedisse videatur, luci meridianæ exponere. Jubet itaque ventriculum una cum duodeno in aquam ferventem immergi, aut tandiu igni in lebece relinqui, donec ille corrugari cœperit, explicato hinc in mensa ventriculo, fibulisque affixo, tunicam internam caute & suspensâ manu a subjecta nervea & fibrosa separare, hinc interior ventriculi tunica, parte convexa, alba, tenuis, lævis & æqualis apparebit, ubi vero ad pylorum usque perrexeris, statim sub limbo alia ejus rerum facies & in conspectum venient glandulæ. Sunt scilicet hæ corpuscula incertæ figuræ, plerumque spherica, candicantia, turmatim & denso agmine consita, diversi ordinis & magnitudinis, ad insertionem usque meatus bilis. Ab initio duodeni primi ordinis & majusculæ dimidiati interdum pisi magnitudine; minores abhinc seminum cannabinorum & secundi ordinis vituntæ; tertii vero omnium minimæ denso totum intestinum agmine stipant ad porum usque choledochum. Demum rariores hinc inde & sparsim disseminatæ apparent, tandemq; præ exilitate visum subterfugiunt. Observantur etiam hæ glandulæ sedibus suis moveri, uno separari possunt integræ, & ex aliis minoribus & minutissimis acinis, haud secus ac pancreatis substantia solet, constantur, apices vero ipsi intestinorum cavo inseruntur. Quid quod in cadavere ventriculum & intestina examinans Autor absque coctione vel ulla arte præparata, observavit glandulas, quas coctas vix ad choledochi osculum investigare & perspicere potuit, nunc crudas ad insignem jejuni tractum conspicuas, rariores tamen & perquam exiles. Post hæc sub qua forma comparuerint eadem glandulæ in equi, castoris, cervi, bovis, ovis, porci & canis intestino duodeno, simul inculcat, & quomodo glandulæ suæ inventionis a glandulis intestinalibus Pechlinianis seu Peierianis differant, explicat. De usu harum

harum glandularum dum differit, percolationi chyli minus a-  
 ptas illas dicit, quia operibus naturæ magis consentaneum es-  
 se putat, cum existant eo loci, ubi viget solutionis negotium,  
 fecernere eas liquorem solventem, huncque massæ alimentariæ  
 affundere; Villos vero intestinorum esse secretionis seu perco-  
 lationis chyli organa, uberius evincit, & quoniam venæ mesen-  
 traicæ ad extrema usque villorum cacumina exporriguntur,  
 majorique frequentia inferuntur, quam ut succum alimentari-  
 um vilhi, ceu totidem orificia & infundibula innumera abligu-  
 riant, legibus naturæ atque organi colatorii structuræ non re-  
 pugnare autumat, si chylus per eas quoque ad massam sangui-  
 neam ferri dicatur. Cum porro natura tam sollicitè ad chy-  
 lum & receptaculum ejus derivet lympham, ad continuandum  
 solutionis negotium, multo magis in primis viis ad chylificatio-  
 nem tale requiri dicit menstruum, spirituosum scilicet, ut si  
 quis alius, certe & vel potius glandularum harum succus dige-  
 stivus spiritibus per nervos adductis imprægnatus esse videatur  
 ad primariam alimentorum digestionem & concoctionem per-  
 agendum. Et præparantur quidem ingesta in ventriculo ad  
 perfectionem hanc in duodeno recipiendam non ratione hu-  
 moris gastrici acidi, nec per fermentationis modum, sed per  
 motum subtilis & æthericæ materiæ. Cum enim succus sto-  
 machi & intestinorum particulis constet variis activis, tam per  
 arterias quam per nervos advectis, probabile esse pronuntiat  
 Autor, has remixtas cum assumtis, eorumque poris impa-  
 ctas, intercurrente materia subtili agitari, agitasque motu  
 suo expansivo massam & compagem ciborum dissolvere, & in-  
 star ignis ætherici concoquere assumta, vitamque simul inspi-  
 rare juxta leges & indolem animalis, cuique a summo rerum  
 conditore inditam; mox in duodenum influere humorem ali-  
 mentarium, ex angusto scilicet pylori in amplum intestini  
 spatium, ut facile moram nectat ibidem, eoque magis, quia  
 inferiora intestina, dum percolant chylum & exprimunt,  
 quodammodo constringuntur, chylique progressum aliquan-  
 tisper morari videntur. Cum igitur glandulæ novæ magno  
 distent intervallo, & alius prorsus ordinis, figuræ & speciei vi-  
 deantur

Cap. II.

Cap. III.

Cap. IV.

Cap. V.

Cap. VI.

- deantur ab illis intestinorum glandulis, quæ per agmina, plexus vocata, hinc inde disponuntur, diversum quoque eas secernere succum, probabile videtur Nostro; qui porro experimentis, in cane resecto pancreate per sex menses incolumi factis, abunde probat, pancreas ad vitam minus esse necessarium. Usum glandularum in pancreate secundo in eo positum existimat, ut alimentorum solutio in ore inchoata, & in ventriculo continuata, in intestinis demum, præsertim duodeno, per novum affusum succum perficiatur. Statum præter naturalem patiuntur glandulæ hæ intestinales ex Brunneri mente, dum obstruuntur, in strumas excrescunt, exulcerantur, & acrimonia feri arroduntur, humeres fundunt peregrinis saporibus imbutos, a mœrore & tristitia, potissimum fortiori protractioreque resultantibus; unde febres, arthritis & nephritis exoriuntur.

De cetero monendus est B. L. huic Tractatui Dissertationem Anatomicam de Glandula pituitaria, Heidelbergæ Anno 1688 ab Autore habitam, fuisse adjectam.

*Explicatio Figure 6 in Tab. I.*

- TAB. I. *Fig. 6.* Figura hæc representat Intestinum Duodenum humanum cum ventriculi & Jejuni portione coctum. A. Ventriculi portio. B. B. B. Tunica fibrosa seu muscularis separata a glandulosa & replicata. C. Porus Chole-  
dochus in in Duodenum hians. D. D. D. D. Tunica interior glandulosa, per cuius dorsum innumeræ conspiciuntur glandulæ, diversæ figuræ & magnitudinis. d. d. Glandulæ primi ordinis & majores. E. E. E. E. Glandulæ secundi ordinis, minores & rariores. F. F. F. F. Glandulæ tertii ordinis, omnium minimæ, per totum Intestini tractum disseminatæ. G. G. G. G. G. Aciculæ, quibus Intestinum tabulæ affixum fuit.

*CHRISTIANI WEISII, GYMNASII ZITTAVIENSIS  
Rectoris, Epistolæ Selectiores, cum Virorum doctissimorum  
ad eundem Litteris. Præfationem præmissis*

*CHRIST. GODOFR. HOFFMANNUS.*

Budissæ, apud Dav. Richterum, 1716, 3.

Alph. 1 pl. II.

CUM doctorum Virorum epistolas ob multa historiam maxime litterariam illustrantia semper exceperit applausus, non parum gratiæ ab eruditis se initurum, merito confidit Cl. Hoffmann-

*mannus* emittendis *Weiffi*, clarissimi inter viros de scholastica juventute bene meritos nominis, Epistolis, eoque magis, quod *Weiffianis* adjunctæ sunt permultæ celeberrimorum Virorum datæ ad *Weiffum* epistolæ, *Arnoldi*, *Balbini*, *Carpzovii*, *Clauderii*, *Conringii*, *Daumii*, *Imhoffii*, *Neumannii*, aliorumque, præmissa Editoris de utilitate ex *Litteris Virorum doctorum* capienda Præfatione. In qua cum docuerit, inde petenda esse arcana historię literarię, nostrum erit, speciminis loco quædam in medium proferre ex hac collectione, cui non pauca inesse curioso Lectori arrisura, fatendum est. Sic *Epist. 12* *Weiffius* *Elia Weiffi*, parentis sui, vitam fufe & eleganter describit. *Epist. 14* exponit causam, cur ipse in stylo Latino non feliciores fecerit progressus. Ex *Epist. 21* discimus, *Papebrochium* externis lineamentis *Weiffio* fuisse undiquaque similem. *Epist. 46* narrat, non neminem in aula *Hafniensi* historicum *Weiffi* libellum, sub titulo, *Der Kluge Hoffmeister* prostantem, pro sui ingenii fœtu venditasse. Præcipue lectu digna sunt passim inserta de re scholastica rectius constituenda consilia: quæ generatim indicasse sufficiat. Inter aliorum ad *Weiffum* Epistolas *Balbinus*, Jesuita *Pragensis* celeberrimus, p. 293 jucundissime ita jocatur, accepto de morbo *Weiffi* nuntio: *Crede*, inquit, *malam, pessimam rem faceres & damnosam studiis nostris moriendo: a te enim jam litera accipere aliquam lucem &c.* Ex p. 337 discimus, *Weiffum* fuisse *Relationis Lipsiensis* autorem. P. 345 / 99. de *Olao Borrichio* singularia legas, in cujus, calculo vesicæ extincti, mortem elegans hoc loco exhibetur epigramma *Dubravii*, pyxidi, qua adhuc ille calculus *Hafniæ* asservatur, inscriptum, cujus primum hoc est distichon:

*Calculus hic situs est illustri corpore factus,*

*Quo sine Borrichius nil nisi gamma fuit.*

Nec minus jucunda lectu sunt acerbiora *Puffendorfianæ* philosophiæ, tum vix natæ, fata, quæ ex *Gottfridi Klingeri*, *Puffendorffio* amicissimi, epistolia hic insertis paucis repetemus. Scilicet (p. 307) indicat *Klingerus Weiffio*, *Dissertationis* de re publica monstrosa contra *Puffendorffium* scriptæ autorem esse *Carolus Scharfchmidium*, J. V. Ddum *Jenensem*. Laudat (p. 378) Epistolam *Puffendorffii* ad amicos suos per *Germaniam*,



qua Beckmanni nequitiam felicissime castigavit. Simul nuntiatur, *Beckmannum* illum Bambergæ ad Pontificiorum partes transiisse, religione Lutherana solenniter ejurata. Porro (p. 390 sq.) refert, a Rectore Acad. Jenensis se prohibitum esse continuare prælectiones privatas in *Puffendorfi de Officiis* libellum: *Veltbeimium* Professore Jenensem publice disputare contra Puffendorcium: hunc maxime exosum esse Theologis. Sed hæc hæc hactenus. Quippe ista promulsis ad cetera quoque ex hisce Epistolis relegenda curiositatem Lectorum provocatura videtur.

**Julii Bernhardtis von Rohr Einleitung  
zu der Klugheit zu leben.**

hoc est,

**JULII BERNHARDI DE ROHR INTRODUCTIO  
ad prudentiam vivendi, seu institutio de actionibus ad felicitatem hujus vitæ consequendam prudenter  
dirigendis.**

Lipsiæ, apud Johannem Christianum Martini, 1715, 8.

1 Alph. 13½ plag.

Per prudentiam intelligit Autor generosissimus habitum mentis actiones suas ad felicitatem suam optime dirigendi. Regulas itaque præscribit, quibus illa directio in potissimis vitæ humanæ casibus, experientia non iuvata, continetur. Postquam enim de prudentia in genere prudentique actionum suarum directione non contemnenda protulit, in specie explicat, quamam prudentia opus sit Christiano, quamam opus sit ei, qui intellectum & voluntatem perfecturus, animi tranquillitatem sibi comparaturus, sanitatem conservaturus, honori ac famæ consulturus, opes paraturus & partas tuiturus, iter factururus, munera ambiturus, & administraturus, uxorem ducturus, prolem educaturus, fervos rectorus, contractus initorus, aliorum consilia expetiturus vel propria exhibiturus, alios pariter ac se exploraturus, verba factururus vel silentium custoditurus, decore victurus, rebus secundis & sinistris usus tandemque moriturus. Monet, de hoc argumento jam ante scripisse *Thomasium*, *Heumannum* atque *Polycarpum Müllerum*; sed se eorum scriptis parum aut nihil

hil profecisse ac singula specialius multo tradidisse. Addit tamen, ex *Stryktii* Cantelis Contractuum perita esse, quæ de prudentia circa contractus præcipiantur, & ex *Hoffmanni* dissertationibus Medicis desumpta esse, quæ ad sanitatem conservandam præcipiuntur. Specialia ex istiusmodi libris vix afferre licet, in quibus singulæ periodi singulas regulas suppeditant, nihil inter se commune habentes.

**SELECTA HISTORICA ET LITERARIA.**

Regiomonti & Lipsiæ, apud Henr. Boye, 1715, 8.

Alph. 1. plag. 3.

**A**utor hujus libri doctissimus, cui nomen suum subducere placuit, ex editis jam aliquot & hic rursus insertis Dissertationibus agnoscitur *Mich. Lilienthalius*, cujus *Consultationem litterariam* A. 1709 p. 518 recensuimus. Offert nimirum hic Historiæ litterariæ studiosis Decadem Dissertationum, quarum argumenta lectoribus nostris indicabimus. *Prima* scilicet agit de *Exorcismo literario* sive de adjurationibus in rep. litteraria adhibitis ad alios, ut vel facerent aliquid vel omitterent, devinciendos, e. g. ad nihil in libro immutandum. Eodem de argumento doctissimam dissertationem *Bibliotheca suæ Græcæ lib. V Cap. 1p. 74-81* inseruit *Celeb. Fabricius*: id quod propterea monendum ducimus, quod Cl. Lilienthalio ea ignota fuisse videtur, quippe cujus nullam injecit mentionem. *Alter*a Dissertatione diligenter exponit vitam & fata *Balthasaris Beckeri*, A. 1634 nati, in Academiis Cartesianam quoque philosophiam edocti, A. 1655 muneri Ecclesiastico admoti, A. 1665 creati Doctoris Theologiæ, A. 1668 *Admonitionem de philosophia Cartesianâ* edentis, A. 1670 Belgico idiomate publicantis *Institutiones Catecheticas*, (ob quas ipsi morte sunt graves controversiæ,) A. 1679 Amstelodamum evocati ad munus Pastoris administrandum, A. 1683 Belgicè *Disquisitionem de Comætarum præfatis* (quam nos quoque *Supplem. T. II p. 428* recensuimus,) emittentis, annisque sequentibus scripta alia, usque dum tandem notissimum librum, titulo *Mundi fascino* præscriptum, publici juris faceret. Hujus historiam, ac cetera, quæ ad vitam hujus viri pertinent, reservavit Cl. Autor alii Dissertationi,

quam avide ab ipso expectamus. *Dissertatio tertia Ideam sinit Eruditi modesti, & animadversione in Panfophos concluditur.* *Quarta exhibet Catalogum Codicum rarissimorum bibliotheca Medicae & MS. Holstensis: ubi p. 87 obiter docet, rarissimum illum Pandectarum Codicem non in ea asservari, sed in palatio Magni Ducis inter vasa ejus aurea & argentea.* *Dissertatio quinta autochiriz crimen ab Aristotele defendit.* *Sexta est Spicilegium ad Cl. Wolfii Dissertationem de libris in Ana, additis judiciis eruditorum de ejusmodi scriptis.* *Septima agit de Bibliotaphis, hoc est, de invidis librorum occultatoribus, quorum varia genera recenset, laudabilem tamen illam bibliotaphiam judicans, qua libri denegantur iis, qui eos inquinant, vel nimis tarde remittunt: item qua juvenibus libri bonis moribus adversi eripiuntur.* *Dissertatione octava, Jenæ primum A. 1707 edita, fabula de Flattone a muribus corroso exploditur. Autoribus hanc historiolum narrantibus, & §. III p. 230. commemoratis, addimus Hartmannum Schedelium in Chronico Norimbergenfi fol. 182 b. & Manlium in Colletaneis p. 633.* *Nona de vocatis ab Adamo animalibus opposita est celeberrimo Hardtio, qui dissertatione A. 1705 edita opinionem de nomenclatura Adamica inter signenta Judæorum retulerat, verba Genesios in hunc sensum interpretatus, quod Adamus divinitus jussus sit animantia quæcunque circumspicere, an inter ea esset, quod ad societatem ineundam remque familiarem conservandam videretur idoneum.* *Decima, inscripta de solacismo literario, collecti ex Boilæo, Mayero, Mollero, Struvio, Reimanno, aliisque in unum corpus exhibentur ridiculi errores ab eruditis commissi in historia literaria: Nos non dubitamus, quin Cl. Autor plurimum hujus generis Dissertationum publicatione, quam minatur, elegantiorum litterarum cultoribus pergratum sit facturum.*

**ELOGIUM GILBERTI BURNETI, EPISCOPI  
Saxisburienfis.**

**N**atus est Vir summus, Gilbertus Burnetus, Edenburgi 1643 die 18 Sept. ex illustri familia de Leyes, patre Cromont, muneris in Scotia dignitate & Juris scientia conspicuo. Latina a patre didicit, a quo & ita adfuetus fuit, ut quotidie hora IV matutina.

sur.

surgeret, quam rationem omni vitæ tempore secutus est. Deinde decem annorum puer missus Aberdoniam in Academiam, anno decimo quarto miro omnium plausu supremos in Philosophia honores nactus est, ac deinde per annum integrum Juri primum civili & feudali, hisque deinde studiis abdicatis, Theologiæ serio operam dedit, cui & historiæ sacræ & profanæ studium tanto felicius conjunxit, quanto promptiori memoria instructus fuit. Receptus postea anno ætatis decimo octavo inter Ministerii candidatos, mox oblatum habuit Ministri in patria munus, quod tamen, quod eam ætatem nondum ferre diceret animarum curam, modeste recusavit. Interea Philosophos quoque, Cartesium & Gassendum, legit diligenter, nec Mathesin neglexit. Inde Anglia paulum lustrata in Belgium transit, & Amstelodami, Judæo præceptore, Rabbinicis incubuit, simulque cum omnium religionum hominibus frequenter versatus est: post in Galliam exspatiatus, Parisiis Dallæo & Moro familiariter innotuit, atque ita delatus iterum Londinum in Regiam societatem recipi meruit. Reversus in Scotiam mox A. 1665 Ministeri ecclesiæ Saltonensis munus adeptus est, ac bis die Dominica & semel per septimanam sermones ad populum habuit. Singularem vero dicendi promptitudinem ex eo paulatim consecutus erat, quod sive in campos exspatiatus, sive equo vectus, meditationes in certos Scripturæ textus clara voce enuntiare consuevisset. Glasgoviam deinde ad Professionem Theologicam vocatus, eam egregie ornavit per aliquot annos, & Maria Kennedy, ex illustri Comitum stirpe quæ post tredecim annorum matrimonium decessit, in uxorem ducta, Ducum Hamiltoniæ historiam (*The Memoirs of the Lives and actions of James and William, Dukes of Hamilton and Castlereald*) edidit, quæ tanto omnium plausu excepta est, ut cum Londinum postea venisset, ibique, relicta Professione, Minister Ecclesiæ, quæ *Chapel of the Rolles* vocatur, factus esset, ad scribendam Historiam Reformationis maxime idoneus haberetur. Qua in re & subsidia multa a Lloydio, Episcopo hodie Wigornienfi, accepit, & Tillotsoni limam luben-

libenter admittit, cunctaq; tanta prudentia moderatus est, ut libro vulgato, publicæ ipsi ab utraque Regni Curia grates, non secus ac si triumphum de hostibus deportasset, decerneretur. Interim cum aulæ commodis minus studeret, A. 1684 a publico concionandi munere vacare iussus, eoque sequenti anno in Galliam profectus est, & Italiam postea, Germaniamque, Helvetiam item & Belgium lustravit, cujus Itineris luculenta descriptio prostat. Duxit hinc Hagæ secundam uxorem e *Scottorum* familia 1687, quæ filios tres (quibus ipse Burnetus S. Literas explicavit diligenter & historias instillavit) ac duas filias, hodie superstites reliquit. Mox concionatoris aulici & Eleemosinarii munus a Wilhelmo nactus, non parum ejus consilia in restauranda Angliæ libertate adjuvit, atque illo in Regiam dignitatem evecto, A. 1689 Episcopus Sarisburiensis factus ac paulo post institutioni Principis Glocestriæ præfectus est. A. 1700 tertiam duxit uxorem, Berkeleji viduam, anno 1709 defunctam, quæ librum composuit asceticum perelegantem, a Burneto cum Præfatione vulgatum. Decesit Vir tantus anno superiori 1715 die 17 Martii, ætatis septuagesimo secundo, 40000 Marcis Scoticis civibus suis ad erigendam scholam & sustentandos juvenes studiosos legatis. Erat illi corpus robustum, animus erectus & constans, singularis imprimis erga Non-Conformistas, quos vocant, moderatio, quæ ipsi, ut fit, multorum odium peperit. Libros ejus plerosque in Actis his recessimus, & expectamus avide Tomum ejus tertium Historiæ Reformationis Anglicanæ, nuperrime paulo ante ipsius obitum vulgatum; alios minores repetere non attinet: id tantum monemus, Burnetum præter libros alios, qui nondum ultimam limam experti sunt, duos profus prelo paratos filio secundo genito reliquisse, nimirum *Cogitationes de moralitate & religione & Historiam sui temporis*, hac tamen lege, ut hunc post sex denum a morte Autoris annos publici juris faceret.

N. II. 49  
ACTA  
ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ  
Calendis Februarii, Anno M DCC XVI.

ELEMENTA MATHESEOS UNIVERSÆ. TOMUS II,  
qui Opticam, Perspectivam, Catoptricam, Dioptricam, Sphæ-  
rica & Trigonometriam Sphæricam, Astronomiam, Geogra-  
phiam & Hydrographiam, Chronologiam, Gnomonicam,  
Pyrotechniam, Architecturam Militarem atque Civilem, &  
Commentationem de scriptis Mathematicis complectitur;  
Autore CHRISTIANO WOLFIO, Potentissimi Regis Bo-  
russicæ Consiliario Aulico Math. Prof. & Ord. Societa-  
tum Regiarum Britannicæ atque Borussia  
Sodali.

Halæ Magdeburgicæ, ex Officina Rengeriana, 1715, 4.  
Alph. 6 pl 1 Tabb. zn. 31.

**Q**Ua in primo horum Elementorum Tomo in Actis  
1714 pag. 249 recensita varias Mathematicum partes  
trudere cepit industria & perspicuitate, eadem &  
reliquas in hoc secundo Tomo pertractare pergit  
Auctor celeberrimus. Nam prætermittis inutilibus  
rebus singulas disciplinas a primis fundamentis exorsus palma-  
ria earum theorematum rigorosa methodo demonstrat, theoreticis  
vero practica sæpe immiscet, ut tyrones attentionis laborem  
ad percipiendas severiores demonstrationes amenioribus pra-  
xibus demulcere atque lenire valeant, & non solum ii, qui ad  
profundiora Matheseos arcana aditum petunt, sed etiam illi, qui  
soli praxi acquiescere operamque dare in animo habent, quæ  
scopo suo profunt, inveniant. Itaque hisce duobus Volumini-  
bus multa perspicua brevitate faciliq; complexus Auctor, utro-  
rumq; commodis velificare studet, ut adeo in iis invenire que-  
ant

ant tum ea, quæ ad intelligentiam reconditionis Matheseos pertinent, tum quæ ad partes practicas. Continet enim hic Tomus Opticam, Perspectivam, Catoptricam, Dioptricam, Sphærica & Trigonometricam, Astronomicam, Geographiam & Hydrographiam, Chronologiam, Gnomonicam, Pyrotechniam, Architecturam Militarem atque Civilem, & commentationem de scriptis Mathematicis. Deest quidem Musica, non ignobilis Mathematicum facultas, sed eam, ne alter horum Elementorum Tomus in nimiam molem excresceret, præterire coactus est Autor cum alijs, quæ adducere potuisset ad monstrandum usum eximium Matheseos in Physicis & Vita Civili, alio forte tempore in Tomo quodam ad hæc Elementa supplementorum proferenda, ut ejus rei spem nobis in Præfatione injicere voluit Noster. In *Optica* traditis Cap. I Observationibus fundamentalibus atque definitionibus pergit Cap. 2 ad Lucis contemplationem, variaque affert, quæ intensitatem lucis, ad varias distantias projecti objectorum inque partes illuminatas respiciunt, in septem vero sequentibus de Umbra, Coloribus, Visione Magnitudinis, Figuræ, Loci, Motusque, variisque visus accidentibus & de Visione duorum oculorum agit, in quibus multa problemata Geometriæ practicæ expedire docet, scilicet Altimetrica per umbras objectorum solvenda, item de distantijs mensurandis atque visibilium magnitudinibus veris ex apparentibus eliciendis. Imprimis theoriam perfectam, tradit quadrati geometrici, cujus operatio umbræ rectæ atque versæ ad altitudinem objecti investigari potest. Cap. IV breviter exponitur Newtoni doctrina de varia radiorum Lucis refrangibilitate & reflexibilitate & experimentum quoddam Mariotti refertur, quo Newtonianum systema Colorum labefactari Mariotto videbatur; Autori vero nostro id non satis perfectum neque adeo sufficiens judicatur ad evertendam Cel. Newtoni doctrinam. Probantur item nonnulla, quibus Euclides in *Opticis* instar axiomatum usus erat. *Elementa Perspectiva* grata brevitate & perspicuitate exposita complectuntur, quæ de Ichthyographia perspectiva, de Scenographia & umbris scitu necessaria sunt, accurate demonstrata & ex suis genuinis fundamentis deducta. Adducuntur præterea praxes per-

utiles

utiles pro objectis Scenographiæ delineandis, nec reticentur ea, quæ de Anamorphosis seu Projectionibus monstrosis apud Autores passim occurrunt. Eodem tenore procedunt *Elementa Catoptrica*, utpote quorum initium sit explicatione ejus fundamentorum, consistentium cum in definitionibus, tum etiam in observationibus nonnullis. Dehinc transitur ad explicationem & demonstrationem symptomatum Speculorum planorum, & sphericorum, tam cavorum, quam convexorum, Cylindricorum item, Conicorum & Pyramidalium. Dum de speculis convexis sphericis agit, regulas tradit, juxta quas distinguere semper licet, utrum imago intra speculum, an in superficie ejus aut prorsus extra id comparere debeat, quas hæcenus in *Catoptrica* desideratas fuisse ait. Addit quoque experimentum, quo imago extra speculum convexum apparens optime dignoscatur. Docetur item in hisce, quomodo tabulam vitream pro speculis planis polire, machinam politoriam construere & specula plana conficere oporteat. Paria habentur pro sphericis; de cavis verba faciens inter commenta habet Autor, quæ de Speculis Archimedis & Procli ustorii veteres memoriæ prodiderunt, effectaque speculorum Septaliani, Villettiani Tschirnhausianorumque recenset: memoratque modos specula cava ustorii ex auro strepero, ex charta duriore, stramine eisdem agglutinato, imo ex ipsa glacie subinde parandi. Magnam symptomatum speculi cavi partem inde demonstrat Autor, quod si radius ex puncto catheti incidens in speculum convexum & reflexus intra speculum continuentur; reflexum degenerare in incidentem in concavum ex loco imaginis, & qui antea erat incidens, abire in reflexum. Locum imaginis in speculis concavis ponit Noster in concursu catheti incidentiæ cum radio reflexo, quod plerisque phænomenis id melius conveniat. Sequuntur *Elementa Dioptrica*, in quibus præmissis definitionibus necessariis, in leges refractionis tum præctice per observationes inquirat, tum etiam a priori insistens principio finali, quod natura operetur per viam brevissimam, calculo differentiali Leibnitiano utitur. Progreditur deinceps ad refractionem luminis in superficiebus planis, & sphericis, cavis & convexis item



in omnis generis lentibus, usus ratione sinus anguli inclinationis ad sinum refracti, si refractione ex aere in vitrum contingit, ut 3 ad 2; si vero ex aere in aquam, ut 4 ad 3. Refractionem enim in diversis figuræ diaphanis generaliter quidem expendit; in corollariis tamen theoremata generalia ad casus vitri & aquæ applicat. Hisce tamen multa subinde practica intersperfit, atque inter alia constructionem docet lucernæ, lumen valde intensum ad insignem distantiam præjicientis. Diversas itidem constructiones cameræ obscuræ tradit, inter quas una atque altera ad portatilem refertur, quæ simul objecta erecta referat, item quomodo vitra poliedra foramini apposita imagines in camera obscura per lentem convexam multiplicent, pluribus declarat. Lentes Hyperbolicas atque Ellipticas, a Cartesio in sua Dioptrica propositas, cum Newtono rejicit, non solum quod difficillime formantur, sed præsertim etiam, quod radios a punctis extra axem positos minus accurate, quam lentes Sphæricæ colligant. Circa *Telescopii* inventionem notat, eam casui potius, quam ingenio esse tribuendam & primum, quod constat, tubum opticum construxisse Joh. Baptistam Portam Neopolitanum, & 15 post annos in Batavia Artifices nonnullos illiteratos & Matheseos ignaros. Tubum opticum distinguit in Hollandicum seu Galileanum, Astronomicum & Terrestrem, quorum omnium definitiones & constructiones affert, atque operam potissimum dat, ut phænomena eorum & constructionis ratio accurate demonstrarentur, ea imprimis, quæ de objectorum amplificatione ab Autoribus traduntur. Ex Hugenio tabulam adducit, qua proportionales inter distantias focorum vitri objectivi ocularis aperturasque atque amplificationes objectorum visorum secundum Diametrum definiuntur. Transit porro ad modum, quo telescopia contrahi debent, non debilitato eorum effectu, atque ad id etiam Cel. Newtoni Telescopium Catoptrico-Dioptricum describit, tabulamque profert pro dimensionibus proportionatis Diametri speculi, vitri ocularis & aperturæ in hoc telescopio. Suspicatur, Tischirnhausii inventum, a Celeberrimo Fontenellio plurimum laudatum, non differre ab eo, quod in Actis nostris 1710 pag. 466 & 467 de Clarissimo nostro Wolfio relatum est;

per

per tabulam scilicet vitream plano convexam, cujus longitudo a latitudo vero  $1\frac{1}{2}$  pedum erat, ac diameter convexitatis 30 pedum, ad distantiam duorum milliariunt Germanicorum, in ipsa luce meridiana sine ullo tubi molimine, duobus oculis apertis, sine vitro oculari, ipsum aedificia monti superstructa distinctissime vidisse, ut adeo, contra quod suspicetur Cel. Fontenellius, nullum secretum in lentis Tschirnhausianis lateat. Agens de *Microscopiis* seu *Engyscopiis*, notat, se ad distantiam  $\frac{1}{2}$  digitorum scripturam eo caractere quæ corollaria in his suis elementis expressa, legere quidem posse, sed tamen ut nebula quædam oculis obversari videatur, quæ demum in distantia 8 digitorum seu intervallo, quod Hugenius objecto assignavit, quod nudo oculo distincte apparet, penitus evanuerit. Hoc enim principio utitur ad demonstrandas vires microscopiorum in amplificandis objectis. Omnis generis Microscopia simplicia atque composita Mutchenbroeckiana, Teuberiana, Grayana, Marchalliana aliaque describit, eorumque constructionem declarat. Ac denique postquam aliarum nonnullarum machinarum Catoptrico - Dioptricarum, scilicet Polemoscopii, Vasis Hydro-mantici, Laternæ Magicæ, Helioscopii & Polioptri fabricam ususque explicuit, sequitur Caput de *Polendis vitris*, in quo melioris notæ usuque probata præcepta exhibet. *Elementa Sphericorum* & *Trigonometria Spherica* non solum continent, quæ de hoc argumento in Theodosii Sphæricis habentur, faciliore & nova ratione ab Autore demonstrata, sed etiam quæcumque ad Trigonometriam Sphæricam pertinent, omissis tamen difficilioribus minusque necessariis theorematis, apud Autores passim obviis. Circa triangula rectangula depromit duos Canones generales, quod scilicet *Rectangulum ex sinu toto in cosinum partis media æquetur rectangulo ex sinibus partium sejunctarum*, considerando tamen complementa crurum trianguli sphærici rectanguli ut ipsa crura: ubi per *mediam partem* intelligitur, quæ ab extremis comprehenditur; sic latera circa angulum obliquum in triangulo Sphærico rectangulo sunt *extrema* angulusque interceptus pars *media* aut crus inter duos angulos est pars media & anguli sunt extremæ, ex quibus si unus angulus

lus sit rectus, ejus loco assumitur alterum ex cruribus, quæ eum comprehendunt; hæ partes extremæ dicuntur *conjunctæ*, reliquæ vero, quæ in triangulo præter has conjunctas & mediani superflunt, vocantur *sejunctæ*. Alterum Autoris generale theoremata est, quod in omni triangulo Sphærico rectangulo, cujus nulum latus est quadrans, si crurum complementa ad quadrantem, vel excessus supra quadrantem, considerentur ut crura ipsa, rectangulum ex sinu toto in eorum partis media æquale sit rectangulo ex cotangentibus partium conjunctarum. Atque ex hisce duobus theorematibus insignis elucet harmonia inter Trigonometriam planam & Sphæricam, id quod hujus praxin non parum faciliat. Eadem harmonia etiamnum apparet ex theoremate itidem generali, quod circa triangula Sphærica obliquangula demonstrat, ut adeo ejus beneficio casus difficillimus trigonometriæ Sphæricæ eadem facilitate, qua in trigonometria plana, solvi possit. *Elementa Astronomia* hujus completum systema continere videntur, non solum perspicuitate demonstrationum, sed etiam materiæ delectu valde commendandum. Magna enim diligentia novissimæ Observationes præstantissimorum hujus ævi Astronomorum, Cassini, Hirei, Flamstedii, aliorumque, quæ hinc inde in Transactionibus Anglicanis, Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum, Miscellaneis Berolinensibus, Actis hisce Eruditorum, & alibi passim latent, collectæ & ad usum traductæ comparent. Optima etiam organa Astronomica versatissimorum Observatorum perspicue describuntur. Dispescitur vero apud Autorem nostrum Astronomia in duas partes, quarum prior circa motum, quem vocant, communem occupata præcepta atque theoremata Astronomiæ Sphæricæ tradit. Nam recensitis communibus observationibus & primis Sphæricæ doctrinæ fundamentis, & explicatione tradita Circulorum in Sphæra Mundi, agit de motu communi Solis, de loco fixarum earumque motu communi, de Globo cœlesti artificiali, de Refractione & parallaxi fixarum, ac denique de Crepusculis. *Pars altera* Astronomiæ Theoricæ Planetarum dicata est. Ubi primum differitur de natura Solis, Lunæ, Planetarum & Satellitum, deinde de

Syste-

Systemate Planetario, quo loco Copernicanum tanquam phænomenis & naturæ genio, quæ simplicitatem ubique affectat, magis accomodatam, reliquis Mundi Systematibus Ptolemaico & Tyconico ab Autore præfertur, eaque occasione in nonnullis Scholiis ea Scripturæ S. loca, quæ contra motum Terræ Solisque quietem afferri passim solent, ad examen revocantur atque ex illis aliisque evincitur, Spiritum Sanctum in illis de apparentiis solum, non vero de earum rationibus locutum esse. Planetas singulos esse totidem Tellures defendit, incolis suis non destitutos, & probabili calculo definit staturam in-

colarum in Jove esse  $13 \frac{819}{1440}$  pedum Parisinorum, quam proxime æqualem staturæ gigantis Deut. III, II commemorati,

quam Noster  $13 \frac{1296}{1440}$  pedum Parisinorum æstimat. Pro-

greditur abhinc ad theorias Planetarum tam primariorum quam secundariorum, præsertim vero Lunæ, in hypothesi elliptica Kepleri, postea ad considerationem Parallaxium Solis & Planetarum horumque distantias a Sole & magnitudines, item ad Eclipses Solis & Lunæ, ac denique agitur de Stellis fixis, novis atque Cometis. *Elementa Geographiæ & Hydrographiæ* versantur circa figuram & magnitudinem terræ, longitudinem & latitudinem locorum eorumque distantias, Zonas & tempestates statas, circa Climata, illuminationem telluris & umbras & particulariter Antixæca, Perixæcos & Antipodas, circa Plagas, ventos & tempestates vagas, ac denique circa Globi terrestris artificialis constructionem & usum atque Mappas Geographicas. Et hic quidem Geographiæ elementa desinunt: quæ vero ad Hydrographiam pertinent, sunt capita de Pyxide nautica, de Loxodromia, de æstimatione itineris marini, longitudine & latitudine Maris, de Mappis Hydrographicis seu Marinis, de Navigatione tam plana quam Mercatoris & circulari. Singula juxta veterum Geometrarum rigorem demonstrat, quæ ab aliis nude recenseri solent. *Elementa Chronologiæ* pariter tradunt quæ-

cui-

cunq̄ue ad Chronologiæ partem Mathematicam referri possunt. Agunt enim de Die ejusque partibus, horis nempe & scrupulis horariis, de Hebdomadibus, Mensibus & Anno, de variis annorum civilium formis apud diversas gentes, de characteribus chronologicis, variis præsertim Cyclis, de Epochis variarum Gentium, de Calendario Christiano tam Juliano, quam Gregoriano, & Juliano correcto, de Calendario Judaico & Muhamedano, ubi computus Judaicus per plura problemata docetur, & conciliatio calendarii Muhamedani cum Juliano correcto docetur. Adduntur passim problematibus demonstrationes, ubi necessariæ sunt. E. gr. facillima demonstratione munitur problema de anno periodi Julianæ ex datis cyclis Lunæ, Solis atque indictionum definiendo. *Elementa Gnomonica* etiam præcipua complectuntur, quæ circa omnis generis horologia solaria tam primaria, quam secundaria apud Autores tradi solent, tum etiam circa signa zodiaci, lineas longitudinis dierum aliasque horologiis inscribendas. Agitur etiam de Horologiis, quæ in variis corporum superficiebus describuntur, item de Lunaribus atque sidereis. *Pyrotechnia* sistit capita de pulvere pyrio, ignibus bellicis seu nocivis, tum etiam festivis, de tormentis & mortariis, de tormento insitio & cuniculis subterraneis. Proxime sequitur *Architectura Militaris*, quæ Regulas artis muniendi tradit primum in genere, prout ex ipsis definitionibus derivantur, deinde in specie, prout in diversis muniendi formis cum regularibus tum irregularibus atque castellis secundum diversorum Architectorum hypotheses applicantur, ac denique agitur de operibus hostium campestribus. Inter diversas muniendi formas regulares explicantur forma muniendi 1 Belgica, 2 Paganiana, 3 Blondelliana, 4 Vaubaniana utraque, 5 Scheiteriana. *Architectura Civilis elementa* absolvuntur octo capitibus de fundamentis architecturæ civilis, de materia, de fundamentis ædificiorum, muris eorumque tectorio, de januis atque fenestris, de conclavibus Ædificiorum, de pavimentis, laquearibus & fornibus; de fornacibus, caminis & focus, de scalis & tectis ac deniq; de ichnographia & orthographia ædium. In ordinibus Architectonicis describendis Goldman-

nun equidem sequitur, nisi quod modum ab ipso in 360 particulas divisum nonnisi in 30 more consueto dividat: principia tamen eorum ita generatim pertractat, ut §. 135 & 148 inde ostendat, quomodo omnis ordinum varietas proprio Marte ab unoquoque detegi possit. Agmen denique claudunt de præcipuis scriptis Mathematicis brevis Commentatio, Indexque rerum & verborum locupletissimus. Recensentur primum Cursus, Opera atque Lexica Mathematica, deinde scripta Arithmetica, Geometrica, Analytica & Algebraica, Trigonometrica, Statica & Mechanica, Hydrostatica, Aerometrica, Hydraulica, Optica, Astronomica, Chronologica, Geographica & Gnomonica, Architectonica, Pyrotechnica & Fortificatoria, ita ut multa ad historiam litterariam spectantia & progressum inprimis Mathematicum concernentia una tradantur, atque ex recensione intelligi possit, cuinam usui scripta singula interservire queant.

*EUCLIDIS ELEMENTORUM LIBRI PRIORES SEX, item undecimus & duodecimus, ex versione Latina FREDERICI COMMANDINI. Quibus accedunt Trigonometriæ planæ & Sphericæ Elementa, item Tractatus de Natura & Arithmetica Logarithmorum. In usum Juventutis Academicæ.*

Oxoniz, e Theatro Sheldoniano, 1715, 8.  
Const. plag. 20 Tabb. æn. 2.

**C**L. Editor, *Johannes Keill*, Astronomiz in Academia Oxoniensi Professor *Savilianus*, in præfatione *Euclidem* defendit contra nonnullorum censuras, qui nova elementa Geometriæ scripserunt. Cum enim iisdem definitiones *Euclidæ* videantur obscuræ; Nestor eas sit esse distinctas & claras, e primis principiis & conceptibus nostris facilioribus & simplicioribus petitas. Cum illi demonstrationes *Euclidis* judicent vix evidentes; hic easdem elegantes vocat, perspicuas & concinnas. Denique cum illi res omnes malo ordine dispositas pronunciant; hic ingenue fatetur, se aliam methodum magis idoneam & discipulis faciliorem inter omnia hujus generis scripta in-

venire nullam. Non minus reprehendit illorum institutum, qui in editionibus suis Elementorum *Euclidis* propositiones alias prorsus omittunt, aliarum demonstrationes in pejus mutant. In hunc censum refert nominatim *Andream Tacquetum* atque *Claudium Franciscum Millietum Dechaes*, qui propositiones 27, 28, 29 libri sexti cum aliis nonnullis in Elementis, iudice Nostro, optimo jure ponendas omiserunt. *Barrovii* elementa brevitate; *Claviana* vero prolixitate nimia peccare censet. Ipse igitur prima sex *Euclidis* elementa cum libro 11 & 12 ex versione *Frederici Commandini* per se edi curavit, hac ratione optime consulturus juventuti Academicæ, & in eorum gratiam, qui Geometriam elementarem ad praxes vitæ commodis inservientes applicare desiderant, Trigonometriæ planæ & sphericæ compendium subjunxit. In hac usum insignem habent Logarithmi, ut in vulgus notum est. Sed cum hactenus, qui tyronibus scripserunt, certas quasdam easque magis obvias Logarithmorum proprietates selegisse, intimam eorum naturam non aperuisse videantur Nostro; ipse suppleturus quod adhuc desiderari credidit, tractatum brevem de Natura & Arithmetica Logarithmorum addidit.

ACTA CAUSÆ RITUUM SEU CEREMONIARUM  
*Sinensium.*

Coloniæ Agrippinæ, juxta exemplar Romanum, 1715, 8.  
Pl. 6 cum 1 fig. æn.

**D**E controversia inter Jesuitas & Dominicanos circa ceremonias Sinenses agitata satis constat inter eruditos, ac meminimus, in *Actis* quoque hisce subinde quædam huc spectantia memorari. Vid. A. 1699 p. 490; A. 1700 p. 169 & 173; A. 1709 p. 95; A. 1711 p. 234, 235, & 281. Is libellus, quem jam ob oculos habemus, sex constat capitibus, quorum priora quatuor jam Romæ edita sunt, a nobisque A. 1711 p. 234 recensita. Duo igitur posteriora, quæ nunc primum prodeunt in lucem publicam, complectuntur (1) *Declarationes & respectivè submissiones aliquorum R. R. P. Generalium Religiosorum Ord. de super Sanctitati*

*ritati sua seu sedi Apostolicæ factas. (1) Præceptum Clementis XI super omnimoda, absoluta, integra & inviolabili (perperam in titulo excusum est violabili.) observatione eorum, quæ alias a Sanctitate sua in casu rituum seu ceremoniarum Sinenſium decreta fuerunt, die 19 Martii 1715. Sic p. 65 Michael Angelus Tamburinus, Præpositus Generalis Societatis Jesu, profitetur, se in decisione Pontificis acquiescere, curaturumque, ut & sodales sui omnes idem faciant. Idem facit porro p. 68 Generalis Prædicatorum, p. 69 Generalis Augustinianorum, p. 70 Vice - Commissarius Generalis Minorum Observantium, p. 71 Vice - Commissarius Generalis Reformatorum. Succedit p. 73 seqq. Declaratio modo memorati Tamburini super Postulato unanimiter sibi facto a Patribus Assistentibus Nationum & Procuratoribus provinciarum Societatis Jesu A. 1711, Pontifici Max. oblata d. 20 Novembris ejusdem anni. Scilicet accusati fuerant ab inimicis Jesuitæ, quod præ ceteris inobedientes sint constitutionibus Apostolicis. Hanc infamiam ut a se amoliantur, præſenti epistola ad Pontificem data spondent ei ac promittunt sanctissime constantissimum obsequium, reverendissimam submissionem, & obedientiam cæcæ in amplectendis & exsequendis, quæcumque per Sanctam Sedem decreta fuerint & imperata, si que potissimum, quæ circa Sinicos ritum A. 1704, tum A. 1710 edita sunt. Post Præceptum Clementis XI P. M. A. 1713 datum sequitur p. 100 sqq. Descriptio adjectæ figuræ æneæ, solenne Confucii sacrificium repræsentantis: ex qua superstitio Sinenſium abunde cognosci potest.*

**THEOLOGIA NATURALIS & REVELATA, PER  
Aphorismos delineata ex commentario de veris DEI  
vitiis T. H. VAN DEN HONERT, S. Theol. D. & in  
Lugd. Bat. Acad. Prof.**

Amstelodami, apud Wetſlenios, 1715, 8.

Pl. 202.

**M**ax. Reverendus Autor, in professione Theologica celeberrimi *Salamonis van Til* Successor non ita pridem constitutus, jam A. 1702 nobis innotuit, quippe quo anno ejus Dissertatio

H 2

tatio.



tionem de *ſylo N. T.* cum aliorum ejusdem argumenti lucubrationibus conjuncte publicatam, p. 519 ſqq. recensuimus. Nunc auditorum Academicorum commodo paſſus eſt ab *Iſaaco Verburgio* (qui & Præſationem adornavit,) ex ſuo *de variis Dei viis commentario* excerpti præſentes *Aphoriſmos*, *Systema* quoddam Theologiæ & naturalis & revelatæ exhibituros. Non eſt noſtri moris, hujus generis libros ſuſiori repræſentare recensione, cum ipſe titulus & ſcopum auctoris & doctrinas prodatur, nec quicquam nobis relinquatur, præterquam novæ concinnæque methodi commemoratio. Eam autem ſecutus eſt Cl. *Honoratius* methodum, ut diſtributa in ſex libros univerſa Theologia, primo agat *de rerum eſſentia atque exiſtentia*: altero *de officiis*, ubi Ethicam & Jus Naturæ ſtrictim exhibet: tertio *de peccato dominante*, quo actiones hominum allatis libro II legibus adverſæ recenſentur: quarto *de divina Bibliorum origine & auctoritate*, ubi accurate Moſi ſuos aſſerit libros, ſimulque objectiones diluit: ſexto denique *Theologiæ revelatæ ſystema* continuata theſium ſerie proponat, ſubjectis S. Scriptura probatioribus. Ceterum Cl. Autori uti in philoſophicis theſibus *Carteſium*, ita in theologicis *Coccejum* ſequi placuit. Poſterius ex ſeptem eccleſiæ periodis ſæpius inculcatis potiſſimum elucet. Prius libro ſtatim primo manifeſtum facit, cujus prima theſis hæc eſt: *Certiſſimum principium eſt: Cogito, ergo ſum*. Secunda: *Eſſentia anime humane eſt continua cogitandi æſtivities*. Septima exiſtentiam DEI probat ex idea ejus. Huc pertinet Th. 54 & 57. *Anima hominis non poteſt producere motum in corpore, ſed Deus movet corpus, cum voluntas humana cupit aliquid efficere*. Item Th. 81, 82 & 84. *Corpus humanum producitur ſola operatione DEI, qui per occaſionem ſeminationis parentum corpus ex eo format*. Huic corpori a DEO additur tunc anima per creationem immediatam, cum, artibus abſolutis, eorum nervi in cerebrum per quandam poſituram conveniunt. Singularis quoque ſententia eſt, quam lib. II Th. 94 exprimit ita: *Nemo obligatione contrahendi matrimonii ſolutus eſt, niſi qui certus eſt, ſe generationi ineptum eſſe*. Ibidem Th. 161 & 239 *Geulingianis* hypotheſibus conformes ſunt: *Homo nunquam debet conſequentias*  
vir-

MENSIS FEBRUARII A. M'DCCXVI. 61

*virtutis (id est, premia) respicere tanquam causas impulsivas ad virtutem. Solo amore obedientia DEUS est prosequendus, non benevolentiae, non concupiscentiae. Etiam Th. 475 hujus libri non est omnium doctorum communis: Non licet dissimulare veritatem & profiteri falsum. Sed hæc sufficient: cetera enim cum communibus Reformatæ Ecclesiæ placitis amicissime consentiunt.*

THE HISTORY OF THE RISE AND  
GROUTH OF SCHISM.

i. e.

*HISTORIA ORIGINIS ET INCREMENTORUM Schismatis in Europa, ingenti religionis Christianæ scandalo subsistentis, exemplis & Vitiis quorundam falsorum Prophetarum & Doctorum inter dissentientes, Papi-  
stas, Anabaptistas, Tremulos, Brownistas, Muggletonia-  
nos, Gallicos Prophetas, Deistas, Blasphematores, Presby-  
terianos, Independentes &c. peritis. Additæ sunt Vitæ &  
Examina aliquot recentium Blasphematorum cum Observa-  
tionibus de tribus magnis Impostoribus, nec non Religio præ-  
sentis ætatis Libertini cujusdam recens ab Atheismo conversi,  
scripta occasione gloriose a Britannico Parlia-  
mento captæ Schismatum sup-  
pressionis.*

Londini, ap. J. Morphew & A. Dodd, 1714, 8.

Plag. dimid. 14.

**L**ibrum producimus ex titulo non æstimandum, certe id non præstantem, quod titulus magnifice pondet, quoque toto perlecto, qui, quo spectent pleraque eo contenta, quoque inter se nexu cohæreant, diversis subinde typis impressa, divinare valuerit, is nobis erit magnus Apollo. Neque enim nobis facile meminimus obtigisse Librum, in quo hoc auguratu sit difficilius; hoc unum prodit, rigidissimo ac ad furorem fere severo Anglicanæ Ecclesiæ Defensori, quicquid est

H 3

hoc

hoc rei, deberi, nisi forte, quo sæpe inter legendum inclinavit animus, hac specie quidam Empæcta Religionis sese obvelaverit, simulato zelo omne, quod Christianum est, risui expositurus. Ipsa Introductio, quæ Præfationis loco præmissa est, gravissimis damnationis sententiis in Dissidentes, quos in titulo nominavimus, detonans, in Scholas a Presbyterianis erectas singulari vehementia invehitur; de instituto operis altum est silentium. In opere ipso inter mire congesta non bene junctarum discordia semina rerum primi comparent Papistæ, quibus Lucretii illa applicat: sæpius olim Religio peperit scelerosa atque impia facta; tantum religio potuit suadere malorum. Deinde prolixè enarratis Franc. Spiræ factis, quem Wiclefi scriptis conversum Anglicanæ Ecclesiæ accenseri vult, horrorem hujus Ecclesiæ, si quid nos videmus, Lectoribus incutere conatur. Proximi sunt Anabaptistæ, quos cum plerisque Hæreticis antiquis collatos Monasteriensium turbarum factorumque expositione prosequitur. Succedunt Tremuli, e quorum grege unius miseram mortem exponit; Brownistæ, quorum Autorem Brownium desperabundum obiisse narrat, & Muggletoniani, ita enim Atheos a nonnemine, Ludov. Muggletono, placuit ipsi appellare. Tum vero, postquam hos omnes leviter, at magna cum acerbitate perstrinxisset, nescio, quo nexu sequitur *The Atamode Religion* h. e. Religio hujus ætatis solemniss, a Libertino recens ab Atheismo converso conscripta. Is vero est Rich. Burridge, cujus deinceps examen additur, quod blasphemix causa publice subiit. Miram ille suæ vitæ nescit historiam. Natus & educatus juxta Ecclesiæ Anglicanæ principia mox contra Parentum voluntatem tempore Jacobi II Regis in Seminario Jesuitarum Londinensi, quod eo tempore in loco, *Savoys* dicto, habebant, Romanæ Ecclesiæ placitis imbutus, ad naturalis ingenii dotes perditam vitæ pravitatem adjunxit, ut jam tum alter *Rocestrius* inter suos audiret. Longum est cetera persequi *æcorias* documenta, qua militarem, civilem, conjugalem vitam maculasse se profitetur, omnis religionis expers, Romanam eo tantum nomine sequens, quod ea maxime patentem omnium scelerum portam vide-  
retur

retur aperire. Longum & recensere, quomodo jam blasphema jam in civilem statum injuria Scripta iteratam ipsi captivitatem conciliaverint, donec alieni æris cumulatæ ergo iterum in custodiam detrusus, accusatione blasphemix publica, ac sermone sacro Ministri ordinarii in 2 Pet. III v. 9 commotus, An. 1712, 6 Julii in Sacello custodiæ publicæ adjacente (*Newgate-Chappel*) Atheismum ac Papismum solenniter ejuraret, & ad Anglicanam Ecclesiam rediret. Sequitur ergo Enarratio Processus judicialis circa crimen blasphemix ipsi imputatum, cujus quidem verba veremur nos piis exponere auribus, certe, quæ istuc referuntur, in carceribus Londinensibus publicis a captivis custodibusque committi solita scelera nemo absque gravissimo animi horrore legat aut edisserat. Burridgius autem, etsi perjura, ut ipse vult, Testium depositione publice blasphemix convictus, ac pena etiam publica, sed pro ratione delicti satis levi, affectus, ea quidem verba, quæ ipsi imputata fuere, diffitetur. Quæ hanc actionem judicialem excipit, abjuratio five recantatio in Templo, quod modo memoravimus, facta, non caret *πρόθερον*, luculenta anteaactæ vitæ repræsentatione, deploratione, & seria veniæ deprecatione, habet tamen interpersas digressiones satis prolixas & tantum non dogmaticas, quæ ad Autoris institutum vix videntur quadrare, qualis est longa illa de Blasphemia in Spiritum S. disquisitione p. 39-42; deniq; Antor æternam jurat fidem Ecclesiæ Anglicanæ. Novo deinde titulo post hanc abjuracionem compareret *Religio Libertini*, quæ quidem, si quid nos percipimus, Confessionem Fidei continet, cui se Rich. Burridgeus obstrictum velit, est vero & ipsa valde prolixa, acuminibus argutæ dictionis distincta, ac imprimis in nonnullis admodum singularis. Ita p. 48 non diffitetur sibi adhuc placere Romanæ Ecclesiæ vernaculas Scripturæ S. versiones prohibentis sententiam, ne quis illiteratus homuncio interpretem agat oraculorum Dei, p. 50, displicere sibi severitatem doctrinæ, quæ paganos damnat, in quibus Viros probos aut honestos cum Atheis sceleratisve eodem judicio damnari iniquum censet, quin etiam optat Origenianæ sententiæ veritatem constare, quæ ipsis Dæmonibus spem faciat salutis. Sic p. 56 nescio quid sibi velit phra-

phrasibus Autoris, qua Adamum integrum, concupiscentia decerpendorum virginitatis Evæ florum actum, felicitatem suam perdidisse ait. P. 65 de Diluvio generali loquens, ipsos quoque pisces in eo præter duos e singulis speciebus periisse existimat. P. 75 ob Evæ lapsum, a quo cum posset abstinere, pleno arbitrio sibi suæque posteritati perniciem tantam paravit, quandam adversus fœminas animo suo hæere antipathiam dicit, & multa de amore fœminarum admiscet, quæ in Confessione Fidei feria vix quæsi veris. Alioqui subinde tanta dictionis elegantia, tanto acumine, imo & tanto cum affectu Sacra Mytheria eum videas enarrare, ut, laudari an culpari mereatur, prorsus ambiguus hæreas. Succedit denique scripto huic nullo nexu brevis, sed acerbissima Tractatio de Prophetis Gallis, ac mox de tribus Impostoribus, ex qua quidem postrema obscure quidem, non tamen sine satis certis indiciis cernas, tres illos Impostores homini profano esse Papam, cujus Ecclesiam famoso Johannæ Papisæ commento, dicam, an exemplo prostituit; Martinum Lutherum, quem prætextu reformandorum errorum plures introduxisse, & a quo ortos fuisse rigidos Presbyterianos, juratos Monarchici imperii hostes, Philadelphianos, homines quintæ Monarchiæ, Chiliastras, & multas alias Sectas monstruosas, ac religioni pudendas, turpiter calumniatur; & denique Joh. Calvinum, Independentium progenitorem. Ita finit librum, Ecclesiæ Anglicanæ deîntemerata puritate & novo, quem sub Regina defuncta sperabat, flore gratulatus. Unum addimus, Richardum Burridgeum, cujus Historia maximam complet libri partem, p. 19 promittere edendos a se libros: Dictionarium Mercatorum, Poemata varia, Notas in Lucretium, Falsos Britannicos, Lectiones Orientales cum versione Latina, Translationem Herodoti, denique Biblia sacra ex Hebræo Latine reddita & Annotationibus illustrata, quæ si prodierint, rectius forte constabit, quo animo hic libellus in lucem fuerit emissus. Nobis, qualis Autori in conscribendo de hoc opere mens fuerit, haud satis, perlecto licet summa industria libro, patuisse ingenuè fatemur.

PETRI

MENSIS FEBRUARII A. M DCC XVI. 65

**PETRI POIRET VERA ET COGNITA O-**  
*mnium Prima. sive de Natura Idearum ex Origine sua re-*  
*petita, asserta, & adversus Cl. A. Pungelerum defensa,*  
*Disquisitio Theologico-Philosophica, in qua Spinosismus &*  
*Socinianismus tuto prævertuntur, necessarium & sufficiens*  
*solius Dei Esse, ceterorum Nihilum primum radicitus pa-*  
*tescunt, ac non paucis in Theologia & Philosophia mo-*  
*mentosis difficultatibus profundius diluci-*  
*dandis via aperitur.*

Amstelodami, ex officina Wetsteniana, 1715, in 12 ch. aug.

Plag. 17.

**C**Um reliquis adversariis, quos expertus est bene multos; Autor Clar. cujus nomen in Republ. Literarum neminem potest latere, supervacaneum duxerit respondere, unus inventus est *Abrahamus Pungelerus*, Theologiæ Professor Herborenensis, cui raro quippe ac honestioris & æquioris animi adversario, ceteris indignis obrectatoribus & derisoribus prætermis- sis, ut semel responderet, a se ipso impetravit. Ad abstrusa vero primæ Philosophiæ imo & Theologiæ penetralia cum spectet tota hæc Disceptatio, in ipsa Præfatione lectorum veniam rogat **Poiretus**, si quando eadem semel iterumque sibi in memoriam revocari videant, quod non abs re rogari intelligent, qui in hoc opere versabuntur. Nimirum cum ille in Cogitationibus rationalibus de Deo, anima & malo L. III C. X scholasticam sententiam de æternis & necessariis rerum creabilium in ipsa Dei intelligentia vel essentia Ideis confutavisset, hanc vero Cl. Pungelerus *Dissertatione de Rerum possibilium Ideis in Deo, Cl. Poireto opposita*, & Herbornæ A. 1712 edita, defendisset, visum est hanc materiam, Pungelerum *κατὰ πρόδα* sequendo, dilucidius persequi, ac, quemadmodum is fecerat, totum Volumen in Isagogen, Partes tres, & Mantissam dispescere. In Isagoge momentum quæstionis expenditur, quodque Poireto tribuerat adversarius, quasi, qui necessarias in Deo crederent ideas, eos Deum hoc modo in similitudinem imaginum corruptibilium transformare existimet **Poiretus**, diluitur hæc ab eo

p. 8 lqq.

- in Malebranchium dicta commonstrando, ac objectam sibi in defendenda olim Carretiana Philosophia intemperiem excusando, qua quidem Philosophia nihil esse magis corruptum, iterum asseverat. *Pars I* statum Questionis format, ubi ante omnia idearum definitio a Pungelero data examinatur, cui illæ
17. sunt *perfectissimus divini Intellectus actus, quo sibi in potentia sua absoluta vel essentia speculo, quicquid ut fiat, velle potest, vel, priusquam fieret, convenienter nature sue velle potuit, repræsentat*, Poireto contra formæ ab arbitrario Conceptu Dei libere excogitatae ad exercitium lusuum delectationumque suarum non
23. 24. *essentialium*. Unde tota controversia eo redit. „An vere, plene „& complete, quantum possumus, agnoscatur ac statuatur Dei „*Natura*, itemque ejus *naturalis* potentia, intelligentia, voluntasque perfecta, si in Deo nihil *neccessario* percipiamus præter „naturalem & vivam sui *productionem* sive exertionem atque „exercitium in ipso Deo per generationem Filii & spirationem „Spiritus S. nullam itaque potentiam, intelligentiam, voluntatem ac beatitudinem *naturalem* essentialive necessariam, „que, quam, quæ occupentur circa objecta illa, quæ sunt ipsemet Deus trinunus, ejusque & productiones & perfectiones „naturales? An vero statuendum sit præterea Deum, ejus potentiam, intelligentiam, imo & voluntatem *neccessario & naturali- ter* occupari circa formas rerum, quarum esse objectivum & „repræsentativum non sit ipse Deus, aut perfectio naturalis Dei, „ita, ut sine hac occupatione Deus ipse perfectus non esset? „
28. - 32. Prius asserit, posterius negat Cl. Poiretus, qui deinceps distinctionem eorum, quæ Deo tribuuntur, in *neccessaria & arbitraria*, sive *naturalia & accessoria*, non fictam, sed a Theologis in doctrina de Gloria Dei adhiberi solitam, ac hic quoque adhibendam esse
33. - 38. docet, mox, an omnes Deus excogitaverit ideas, quas potuit, an non potuerint aliter excogitari, quid sint in Deo, & unde sint, denique ad quem finem excogitatz, disquirat, tandemque propositam jam antehac Cogitat. rat. L. III C. 13 §. 9 in notis distinctionem *trã possibilis in ante-ideale, coideale, & post-ideale* repetit.
38. 39. *Pars II* argumenta Cl. Pungeleri pro sua sententia ab eo adducta refutantur. Ante omnia hujus suppositum removetur:

*Quo res, quæ cognoscuntur, sunt plures, eo perfectiorem esse intellectum, perfectissimum, quando omnia cognoscit, quæ sub intellectu cadere possunt.* Id quidem axioma Deum sibi ipsi in plena sui ipsius cognitione non sufficientem, sed a rebus nihili cognitæ perfectionem intellectus mutuantem introducere, atque adeo omniscientiam, necessarium Dei attributum, non ex omnium possibilium notitia suspendendam sed in eo querendam, quod *omne perfectum*, hoc est, Deum perfectissime cognoscit, pertendit. Palmarium Cl. Pungeleri argumentum, ad quod perpetuo fere redit, est ab *Omnipotentia* Dei desumptum, quæ cum Deo sit naturalis, adeoque & ejus Cognitio reflexa sit Deo naturalis, Potentia autem non possit adæquate cognosci sine rebus possibilibus, inde sequi existimat, naturalem & necessariam esse Deo omnium possibilium cognitionem. Contra Poiretus, Omnipotentia divinx exercitium *adaequatum* in rebus pusillis, quæ coram maximo Deo sint res nihili, dari non posse, unum *Objectum adæquatum* esse in Deo ipso, cum generat aut spirat Deum de Deo; scire vero Deum scientia, quæ ipsi naturalis, quicquid in se est, ac præterea, quod, si quid placeat ei velle, suum id velle a potentia suæ exercitio *realisabitur* ad suum placitum. Neque adeo imperfectionem intellectus divini sequi, etsi ignoret alia præter se sibi necessaria, neque sufficientiam omnimodam diversis modis se exprimendi, vel quid eum deceat, Deum ignorasse, quæ omnia non datis creaturis subsistunt, nec voluntatis perfectioni derogari, cujus diversa & veluti se subsequenta decreta sine simplicitatis divinx læsione Theologi omnes concedant, ostendit. Nec porro, si, quas antea non formasset ideas, ex nihilo produceret, inde novam aliquam *realitatem* aliunde Deo accedere putat, nempe a re, cui ipse non dederit id, quod res ea habet, neque verum esse, quod nullam novam realitatem ex placito Deus sibi dare possit, qua extra se pro arbitrio delectari volenti, cum ipsa Scriptura hanc consiliorum Dei rationem exprimat, ut *lateatur* de hominibus, certe nulla nature necessitate ad ea adactus. Docet etiam, mundum, antequam crearetur, omnino *eminenter* existisse in Deo, cum illius potentia obversaretur *Nihil obediens*, ut loqui amat, hoc

p. 48.

52.

54.

55.

60.

64. 65.

73.

74. 75.

77. 78. 79.



- est antecedens nihil ideæ aut realitatis creaturalis, cui subsequens  
 rō aliquid ideale aut reale iubente Deo succedere possit, ut hic  
 effectus nequeat a quoquam impediri. Succedit Pars III,  
 qua pro sua sententia adducta argumenta firmat & vindicat Poi-  
 retus. Sectio I in generalibus subsistit, ac, quod in Cogitatio-  
 nibus rationalibus dictum fuerat, hac Poireti opinione unice  
 satisfieri posse Atheorum cavillatione, quando ex necessaria re-  
 rum aliarum extra se perceptione, si qua in Deo talis statuatur,  
 Entis summe perfecti negant existentiam, id vere dictum esse,  
 frustra que a Pungelero alia responsa tentari ostendit. Ipsam  
 quoque sententiam suam ab Adversario male contractam IV  
 Propositionibus clariorem reddit: Dei naturam esse absolute  
 necessariam, & sibi sufficientem; rerum ideas in pura & abso-  
 luta Dei essentia esse absolutum Nihil, sive in ea necessario non  
 involvi; habere vero eas suam Esse etiam ideale ex libero Dei  
 placito; potuisse eas aliter atque aliter sese habere, si Deus vo-  
 luisset: denique ad quatuor Quæstiones, quas Pungelerus re-  
 sponcione ex Poireti hypothesi carere debere augurabatur, re-  
 spondet. Sectio altera XVIII Poireti argumenta ordine recen-  
 set & ab adversarii objectionibus defendit, quæ cum ex Cogita-  
 tionum rationalium L. III C. X §. 28 -- 44 repetantur, sintque  
 bene multa, nos, ne fines instituti excedamus, ubi singularia quæ-  
 dam fuerint, de iis monere Lectorem erimas contenti. Itaque  
 circa argumenta I, II, III, IV, quæ, si Deus sit perfectissima Cogi-  
 tatio, si solus a se, si solus sibi sufficiens, si solus sit necessarius, pro-  
 bant nullam rei creatæ ideam ad perficiendam intelligentiam  
 Dei necessario & naturaliter requiri, imprimis castigat Cl. Pungelero  
 assertiones, ideas rerum possibilem esse vere unum cum  
 idea Dei, quia nihil aliud sint, quam idea potentæ divinæ, eas  
 pertinere ad naturam Dei, illas quasi complere ac perficere  
 ipsum Deum, possibilem nihil esse a Deo distincti, ita imprudenter  
 in casses Spinosæ nos delabi querens, sua vero sententia soli Deo  
 factam manere summam perfectionem, ac necessariam existen-  
 tiam, uno verbo rō sum, qui sum, ostendens. Circa VII argu-  
 mentum a simplicitate Dei petitum, docet, simplicitatem Dei,  
 qua plura ejus attributa ita secum cohærent, ut eorum unum  
 non.

non sit nec possit concipi esse sine alio, tolli omnino, si ad ideam Dei complendam necessario requirantur ideæ rerum creabilium, quæ sese mutuo non inferant, sed prorsus excludant. Ac ne quis hac Objectione ipsius quoque sententiam premat, addit, conceptum Dei in constituendo ideas creabiles omnino non esse simplicem eo modo ac sensu, qui divinæ essentia simplicitati proprius est, ita tamen, ut, quæcunque rebus creatis insunt diversitates, in essentiam Dei non influant, non essentielles quippe illi, sed plane arbitrarie. Imprimis vero IX Viri docti argumentum attentionem meretur, quo cum unam tantum essentialem ac coæternam Dei imaginem Filium ejus æternum asseruisset, cui, si aliæ imagines coæternæ & essentielles addantur, hoc ipso mirum quantum detrahatur, totam suam de S. S. Trinitatis cognitione sententiam XIII Propositionibus complectitur, eo fere redeuntem: Cum S. S. Trinitas mundum universum creaverit, dubium non esse, quin ea in creatis impresserit nonnulla sui vestigia, signa & characteres, in omnibus certe aliqua, ex quibus integri homines eam cognoscere potuissent, quæ quanquam nunc corruptæ mentes non assequantur, certum tamen sit, glorificatas olim assecuturas, probabile, nunc quoque, qui gratis Dei internis & externis probe utantur, ex iis vestigiis pervenire posse ad veram aliquam, etsi valde imperfectam, S. S. Trinitatis cognitionem: ceterum cæcis hominum mentibus hac in re succurrisse Deum per Scripturam, in qua, etsi Judæus ob præjudicia, Socinianus ob rationis suæ superbiam id mysterium non agnoscat, simplices tamen Christiani id simpliciter agnoscant & venerentur, etiamsi nonnullas e ratione vel imaginatione vel præjudiciis ideas minus congruas accessorio modo sibi una cum hisce repræsentent; diversitatem vero in hac cognitione eruditioni ideali ac curiosæ deberi, quam prout quisque magis minusve sinceritate cordis temperaverit, magis minusve in ea erraverit, quo magis abhorruerit, eo magis divina mysteria intime perspexerit, quod quidem attigisse vult *diviniores illos scriptores, qui jure nomen mysticorum ferunt, melioribus*, ut loquitur, *agnitos paucis, superficialiis contemptos multis.* Enarrat deinde Periodos suorum in hac doctrina profectuum, & quæ in Cogitatione

p. 162.

153.

172.

174-182.

p. 181.

182 sqq.

- tationibus rationalibus olim vel imperfectius tradiderat, vel ab aliis tanquam animæ pernicioſa perſtringi viderat, in tertia, quæ ſub prælo ſudat, earundem Editione emendata aut deſenſa proponere ſpondet. Pungelerum vero tanquam celeberrimi cujuſdam Theologi, generationem in Deo æconomicam ſolum, non vero realem ſive propriam ſtatuentis, qui eſt ſine dubio H. A. Roëllus, auditorem & diſcipulum, hujusdem placita ab omnibus aliis Theologis improbata non obſcure ſequentem, notat. Circa argumentum XI merentur, quæ Vir Cl. de diſtinctione inter acquieſcentiam & beatitatem ſive felicitatem diſputat, conſiderari. In ratione XIII multum hæret, ac, an ideæ illæ ſecundum ſuam, an juxta Pungeleri ſententiam, rectius Dei repræſentativæ dicantur, diſquiri, cum Poiretus quidem ſtatuat, eas ex libero Dei placito repræſentare nonnullas Dei perfectiones, Pungelerus, eas per ſe ipſas neceſſario repræſentare potentiam Dei, quatenus potens eſt facere, quicquid vult, quo quidem modo Poiretus exiſtimat ideæ illas ſui repræſentativas ſui ſcopum reddi. Inprimis autem circa argumentum XIV oſtendit, ſi ideæ rerum poſſibilium independentes a Deo ſint æternæ, tum fatalem quandam neceſſitatem ita introduci, ut per eam Boni Malive diſcrimen proſus tollatur, cum, quicquid voluntas humana a Deo independentes ſtatuat, id ab omni ævo ſaltem idealiter neceſſarium fuerit, naturaliterque bonum & juſtum, quodcumque illud fuerit. Plura poſſemus addere, ſed feſtinandum denique eſt ad Mantiffam, quæ multa continet notatu digna. Et enim Sect. I periculum Idololatriæ & Spinofiſmi in ea ſententia, qua aſſeratur, rerum creatarum ideæ a Dei ipſius ideæ neutiquam diſferre, paulo clarius monſtratur, & loca tria ex Poireti Libris de Eruditione adverſus Cl. Pungelerum vindicantur. Sect. II in conſequentiam fatalis rerum neceſſitatis, quam ex doctrina de idearum æternitate, immutabilitate & neceſſitate deduxerant non Poiretus modo, ſed & Waeyenus, van Till, & Bachmannus, a Pungelero hoc nomine notati, prolixius inquiritur, eamque conſequentiam Burch. de Volder quondam manifeſte ſuam feciſſe docetur. Itaque Pungelerum fruſtra laborare, ut cum ſua ſententia libertatem Dei conciliet, ut ex altera hypotheſi deducat, Deum, ſi ideæ illæ non ſint neceſſariæ ac æternæ,
- p. 187. - 190.  
195. ſq.  
206. ſq.  
215. - 217.  
223. - 238.  
265. - 276.  
279. - 283.  
285.  
293. ſq.
- bruto

bruto modo decrevisse formare ideas, quas se formare posse ignoraverit. Præcipue, ut pateat, quomodo ipse Poiretus ab una origine æterna atque increata processum idearum & rerum omnium etsi imperfectissime & ad captum creaturarum per modum successivum & temporalem æterna cogitantium accommodate adumbret, ita fere (in pauca ejus mentem contraximus,) ea edisserit: Deus Pater radicaliter a se subsistens perfectissimus, se ipsum contemplans, imaginemque sui formans, eam invenit dignam, cui largiatur subsistentiam suæ similem, hic est Filius Dei, Patri coæternus & perfectissime coæqualis: Pater in hac imagine immensum delectatus, Filiusque vicissim in Patre, hunc amorem luminosum ac deliciosum, dignissimum inveniunt, cui & ipsi similem suæ subsistentiam largiantur, isque est Amor personalis, sive Persona Spiritus S. scrutans profunda Dei Patris & Filii, & cum suimet repræsentatione divine repræsentata offerens Patri & Filio veluti in speculo contemplanda, quod Divinitatis speculum, inquit, dicitur *Sapientia Dei*. De ea vero cum qua situm sit a nonnullis, an & ipsi data sit a Deo Patre, Filio, & Spiritu S. subsistentia aliqua, sive quidam existendi modus cum hypostasibus SS. Trinitatis habens aliquam analogiam, quomodo locutos esse dicit noster Poiretus ex antiquioribus auctores librorum *Sapientia & Ecclesiastici*, ex recentioribus profundos ac divinos scriptores, *Bæmium, Pordægium, Leadam*, quanquam quid proprie conceperint, haud facile determinaveris, ea de re *ἰπέξεν* vult Poiretus, Tauleri verbis curiositati suæ ponens terminum. Interea hæc divina, inquit ille, sapientia præter æternas imagines divinatorum mysteriorum excogitare gestiens, ex mero lubitu imagines, ectypice infinitisque modis varias Dei perfectiones repræsentantes, ut Deus ex his non essentialem sed accessoriam caperet delectationem, *produxit ideas*, deinde, ut ostenderet eas Deo placere, & locum daret generoso Spiritus S. amori se diffundendi, placuit his ideis dare subsistentiam non idealem solum sed realem. Et hoc est, inquit, *Decretum Creationis*. Sectio III Mantissæ Quæstionem huc quidem directæ non spectantem, a Pungelero tamen motam, *de rerum ipsarum futuritione quantum ad earum eventa & regimen*, discutit,

p. 296.

297.

298.

299. 300.

301. sqq.

305. - 310.

- tit, ac cum rigidæ Prædestinationis patronis Poireti sententia prorsus sit adversa, hoc forte ipsum Cl. Pungelero omnem hanc bilem conjicit movisse. Vindicantur itaque hic, quæ alias de libertate hominis, de prædeterminatione omnium, ejusque malis effectibus dixerat, & ab heterodoxæ aut nimis virium hominis exaltationis imputatione defenduntur. Ac inter alia queritur Poiretus, a plerisque doctorum non animadversum esse, quod jam dudum Oeconomix divinæ L. VI omnes illæ difficultates ab ipso sint solutæ, quas postea *celebris ille Atheorum & Manicheorum similiumque Dei inimicorum patronus Belius* de origine mali, deque Dei bonitate, sapientia, justitiaque excitavit. *Ubi, pergit, duriores ac ultimos profani hominis nullus eorum recte dissolvit nodos, ne excepto quidem erudito illo autore, qui haud ita diu sub Theodicæi nomine prodit in publicum, quippe cujus Principia cum de negata vel non agnita libertate indifferentiæ positivæ, tum de præstabilita omnium harmonia nihil aliud conficere mihi videntur, quam, ut ex iis concludatur, quæcunque eveniunt, ipsos etiam spontaneitatis actus, esse solum evolutiones nobis inevitabiles eorum omnium, quæ jam antea præparata & inclusa erant in seminibus a Deo ita creatis: quo ipso autem omnes objectæ difficultates dissolvendæ simul redire videntur.* Sectio denique IV Mantissæ in refutando, quod Cl. Pungelerus Dissertationi suæ addiderat, Annexo: Scripturæ S. divinitatem non posse aliunde, quam ex ratione adstrui, non posse, si ratio fallibilis esset, occupatur, ubi quidem Poiretus, graviter representata rationis depravatione, novo, quod recenset, Rationalistarum Evangelio, lac simplicis doctrinæ Evangelicæ opponit, monens, si eo pede pergant Rationalistæ, non longo intervallo secuturum Pelagianismum, qui jam per Pajonismum, humanæ rationis genuinum sæctum, in procinctu sit, ipsumque indissolubili vinculo connexum Socinianismum. Respondetur & breviter ad aliud annexum, quo Pungelerus vestigia Trinitatis in homine naturalia negaverat, & ad ea vel Eccl. XII, 1 per *Creatores* ibi nominatos nos remitti creditur. Adduntur & fructus totius doctrinæ hoc libro defensæ, addita tamen protestatione, alteram doctrinam tenentes a se malis consequentiis non

gravandos, multo minus salute æterna exclusos habendos esse, qui ne erroneam quidem de absoluta reprobatione & electione sententiam se ex animo cuiusdam evellere velle testatur, cui illa per accidens bonum aliquem usum ad sui emendationem præstaret, cum subsit sæpe & erroribus aliqua veritas, quæ diligentibus Deum vertatur in bonum ab errore annexo non statim avellendum neque destruendum, ut Christus docuerit in parabola zizaniorum. Hæc hucusque Vir doctissimus, cujus sententias nuda recensione iudicio Lectorum sine nostra censura maluimus exponere: ejus operum Catalogum ad calcem libri adjecit Typographus.

**TECHNICA SACRA, SIVE DE ORIGINE ET  
usu verborum atque phrasum, quæ sensibus Mysticis a Spi-  
ritu S. & Ecclesia accommodata sunt &c. Autore  
M. TOBIA ECKHARDO, Gymn.**

*Quedl. Rect.*

Quedlinburgi & Ascaniæ, apud Gottl. Ern. Strunz, 1716, 4.

Alph. 1 plag. 3.

Quantum juvet artis nosse terminos, ii demum intelligunt, qui vel aliorum scriptis interpretandis, vel controversiis dirimendis sese dederunt. Huic labori levando Eruditi varii generis variarumque disciplinarum Lexica condiderunt, quorum haud exiguum Catalogum ipse Cl. Autor in *Præfatione* præsentis opusculi contexit. Verum tamen cum nondum omnia ad liquidum deducta sint, operæ duxit pretium, succincta hac Commentatione notabiliores sacros illustrare terminos. In quinque Capita tota abit tractatio, quorum *Primum* de *Ortu & Progressu verborum artis* edisserit. Censet nimirum Cl. Autor, primos Græcorum Latinorumque Philosophiæ conditores antiqua vocabula vel accommodasse vel nova rebus urgentibus effinxisse. In scenam heic prodeunt *Pythagora, Platonis, Aristotelis & Zenonis* nomina peculiariora, eorumque ut consent exempla, videantur quæ de vocabulis *novis & relictis* Platoniorum fufius ibidem docentur. Scholasticorum nimia verborum efformandorum libido ad calcem capitis repre-

p. 7 fqq.

henditur, puro enim castoque dicendi genere Philosophiam tractari posse, plane existimat Cl. Autor, quo ipso tamen nostrata technica vocabula sua vernacula experimentium morem minime carpit, quum se Romanorum & Gallorum exemplis facile tueri queant. *Alterum* Caput de *Ortu & Progressu verborum Artis sacrorum* agit, sacrosque scriptores voces ad res significandas mysticas accommodasse evincitur. Maximam tamen hujus tractationis partem controversæ implent quæstiones, *de Apostolorum linguis, num omnes Græcè scripserint, quisnam sit N. T. Stylus, & num Platonis vel Philonis sit respersus vocabulis? De Mysticis vocabulis seu Technicis sacris* Tertio disquiritur capite. Horum in censum veniunt voces ἀπόστολος, ἐπίσκοπος, πρεσβύτερος, ἐκκλησία &c. Autoris industriæ ut exemplum exisset, διαβόλος vocabulum cum Autore consideremus. *Obtrusorem* vulgo significare, ex 1 Tim. III, 3, Tit. II, 3 probatur. Poterat & Syrus Interpres in subsidium vocari, qui διάβολος semper per *كاذب* quod *calumniatorem, accusatorem*, notat, interpretatur. Præcipue vero in sacris *angelum desertorem, malignum & impurum spiritum* significare asseritur, nec hominem aut meram ideam seu visionem esse, contra *Beckerum* vindicatur, ex loco Matth. IV, 1, *Christum subductum esse in desertum a spiritu, ut tentaretur ὑπὸ τοῦ διαβόλου*. Quæ verba dum cavilletur Beckerus non obscure prodere, se non tam Christi quam *Celsi*, pagani hominis, qui eadem lusit, discipulum esse. Illud vero observatione dignum judicat, quod διάβολος tantum in singulari occurrat, non quasi unicus tantum spiritus malignus sit, verum quod princeps horum spirituum hoc potissimum vocabulo denotetur, reliqui enim ἄγγελοι τοῦ διαβόλου appellantur. Ex *Rhodigino* quoque adducit, a Pherecyde traditum, antesignanum dæmonum cælo lapsorum *Ophioneum* nuncupatum fuisse, quod locis Scripturæ, ubi *serpens* diabolus vocatur, mirifice illustrat. Apud LXX Seniores Hebræorum per διάβολος versum legitur: additur & diaboli aliud nomen *Dæmon*, quo gentiles bonos & malos genios promiscue appellarunt, sacri autores vero de malis tantum spiritibus usurpant. *Nova in Novo Fœdere verba Quartum* tradit Caput, quod

p. 100 sqq.

ut

ut a precedenti differat, nos quidem vix capimus; nam & superioris capitis vocabula Novi sunt Fœderis, & quæ de Græco heic exponuntur lingua, haud perfectiorie maximum partem ibidem tractata fuere. Illud tamen hic sibi præcipue vindicandum sumsit, sacros scriptores novas nequaquam effluxisse voces, quod pluribus exemplis demonstratum dedit. Novas vero phrales integrasque formulas, aliis scriptoribus incognitas condidisse, atque ad suum accommodasse usum, iugene fatetur. Has inter censet *ἰνδύσασθαι τὸν κύριον Ἰησοῦν, σαυρῶν τὴν σάρακα* &c. Sed cum voces hæc improprio saltem significato accipiantur, dubitare vix possumus, quin hæc nova non solum non fiat, verum & ab omni Græco levissima intelligi potuerint opera. Ceterum de vocabulo *χαλκολίβανον*, quod bis in Apocalypsi, cap. I, 15, II, 18 legitur, non injucundam Cl. Autor profert conjecturam. Plerique hanc vocem noviter efformatam putant; at Noster, illam aurifabris, qui Ephesi, ubi Johannes commorabatur, plurimi erant, oppido familiarem fuisse arbitratur, deducitque a monte Libano, qui in regione tribus Asser situs erat, de qua ipse Moyses Deut. XXXIII, 15 testatur: *Ferrum & as calceamentum ejus*. Atque hac ratione *χαλκολίβανον* idem erit ac *ὄρος χαλκός*, ab *ὄρος* mons; Libanus enim hic καὶ ἕξοχὴν vocatur mons. *Ultimo demum Capite de Ratione interpretandi verba sacra & mystica* agit: Stoicos & Platonicos heic nullatenus consulendos existimat Cl. Autor, certioraque sacros artis terminos interpretandi subsidia affert.

p. 120 197

p. 128

Illud tamen prætermittendum haud est, de Terminis artis V. T. vix quicquam hic reperiri, quamquam & Technologæ sacre titulus hoc requirebat, & ipsa rei necessitas efflagitare videbatur. Optandum sane esset, ut pari ingenii industria & dexteritate, qua Græcos nobis dedit artis terminos, Hebraicos quoque illustrasset, nam & hos frustra in Lexicis requiras. Quot, quæso, in structura & Tabernaculi & Templi mathematici occurrunt termini, qui cruce Criticis figunt? Quot apud Jobum & Salomonem philosophica legere licet vocabula, v. g. *תְּבִינָה*, *substantia*, *תְּבִינָה* *Ent*, & forte permulta disciplinarum artiumque nomina, quæ vel ex antiquitate & vocum originibus illu-



Arasse operis foret pretium? De *HYNE* num *Infernum* denotet, quæri poterat, sed tacemus hoc cum innumeris aliis. Sed tamen hæc non eo a nobis dicta credi volumus, uti debita sua Cl. Autor fraudetur laude; etenim Critica illum arte dictionisque venustate plurimam valere, omnes æqui rerumque periti nobiscum judicabunt lectores.

**D. JOH. MICH. LANGII TRACTATUS DE  
Nuptiis & Divortii.**

Berolini & Primislaviz, ap. Christoph. Gottlieb  
Nicolai, 1716, 4.  
Pl. 20.

**S**Copus, quem maxime Reverendus Autor, a Potentissimo Borufforum Rege ante aliquot annos Aلدorffio ad Metropoleos Ukeranz inspectionem sacram vocatus, præfenti Tractatu intendit, haud alius est, quam ut in gratiam studiosorum Theologiz & Ministrorum Ecclesiz compendium quoddam Regularem & Jurium de Nuptiis & Divortii compilaret. Voluit autem animi sui sensa ex ipsis dictis classicis Levit. XII, 6 & Matth. V, 31 ad Regulas exegeticas potius, quam ad vestigia Exegetarum Vulgarium evolutis atque tractatis tradere. Ubi tamen distinctionem hæcenus neglectam inter statum Jurium Naturæ integræ, (qualem Deus primitus instituit) & eorundem in statu corrupto (qui post lapsum, sensim quidem restituendus, demum enatus) semel iterumque inculcat. Ex cujus confusione dicit plurima dubia Doctoribus magni nominis surgere; inde quoque totum Socinianismum speciem quam forte habeat, cepisse. Neque distinctum clarumque Juris Naturæ & Gentium conceptum sibi promittere quenquam posse, nisi prius utroque statu accurate & per omnia distincto. In dissertatione igitur prima agit de Nuptiis per Jus Naturæ, Positivum Divinum, Humanumve, eumprimis Ecclesiasticum prohibitis; eumque fundamentum prohibitionis Lev. XII, 6 unice consistat in reliquiis carnis, hinc in quantum illæ produci debeant, Sectione prima inquit prolixius. Nimi-

rum opinatur, rationem imprimis esse habendam Parentelæ, quatenus hæc involvat Jus Patrium, tam primum, quod in linea recta est, quam secundarium & quasi subsidiarium, quod in collateralis linea ex ipsius hypothese obtinet, ita ut ibi effectum & vim sanguinis deficere putari debeat, ubi Parentela & Jus Patrium exspirat; quod quidem in linea recta nunquam fieri posse ostendit, fieri autem solere in linea obliqua. Videlicet Fratres & Sorores, quamprimum ipsi suas sibi peculiare familias condunt, in his novum Jus patrium acquirere, sibi que mutuo, quatenus ipsi Patres aut Matres familiarum sunt, nullatenus subijci. Hæere tamen, si ipsi liberos procreent, ob nexum immediatum cum stirpe communi, ex quo Fratres & Sorores prognati fuerunt, etiam jus quoddam subsidiarium, illudque mutuum, in utriusque novæ familiæ liberos: mortuis enim Parentibus, parentum fratres & sorores per Jus Naturæ divinumque, jus Parentelæ, etsi non nisi subsidiario titulo, administrare teneri. Sed desinere hunc respectum Paternum, quam primum descendentes ex utraque parte longius uno gradu a stirpe communi abirent. Ita nodos alias indissolubiles solvi, modo simul observetur, jus Parentelæ subsidiarium, quod in linea collateralis obtinet, supponere mortalitatem atque defectibilitatem (ut ipsius verbis inhæreamus) personarum generantium in Linea recta: quem quidem casum jam demum post lapsum exortum esse, adeoque ex Jure Naturæ, quatenus hæc est per lapsum Adami vim passa, non autem ex primæva naturæ institutione fluere; hinc nuptias filiorum Adami minime incestuosas aut Juri Naturæ contrarias fuisse, quia Autor Naturæ Deus, Patriarchæ Adamo tantam indulgendo longævitate effecerit, ut filii ejus in prima generatione gauderent adhuc Jure Naturæ, quod in statu innocentie & immortalitatis obtenturum fuisset, mox autem cessaret in generatione secunda filiorum Adami, inter quos vero Caini in fratrem furor morborum vim antevergens, satis probaverit, non posse diutius homines in statu tam febtli, quo ipsi vel in propria viscera furere non dubitabant, jure parentelæ subsidiario carere.

p. 15.

p. 21. Ceterum Jure Naturæ prohibitas esse cujuscunque generis nuptias in linea, qua Consanguinitatis, qua quoad primum genus Affinitatis recta, tam Ascendente, quam Descendente in infinitum. In linea vero collateralis æquali tam in Consanguinitate, quam genere primo Affinitatis prohibitas esse nuptias in primo gradu, & in secundo imo etiam tertio & quarto gradu lineæ inæqualis, si altera persona a stipite communi uno tantum gradu distet.

23. De Jure autem divino queri posset, an Deus ad gradus vel ad alias circumstantias respexerit in nuptiis prohibendis? Equidem Max. Reverendus Autor asserere non dubitavit, Deum in prohibitionibus suis Lev. XIX ad paritatem graduum non respexisse, interim personas complures, ibidem non enumeratas, sub enumeratis quidem prohiberi, ex aliis tamen quam paritatis graduum rationibus. Nam 1. computationis graduum tanquam rei mere arbitrariæ æ vestigium quidem in Sacris Scripturis extare, nec eandem ex usu illorum temporum temere supponi posse. 2. Maximam sæpe diversitatem inter personas unius ejusdemque gradus intercedere, tum ratione linearum, familiarum, duplicitatis vel unitatis vinculi cognationis, tum ratione consanguinitatis vel affinitatis.

64. Quod vero attinet conjugia Patriarcharum quorundam in gradibus consanguinitatis prohibitis inita, e. g. Abrahami Patris fidelium cum Sara sorore sua Gen. XX, 12, ita sentit Max. Rev. Autor; sc. gradus quidem in Linea Collaterali omnes prohiberi, sed non ex prima naturæ institutione, verum post mortalitatem per lapsum inductam, ex Jure Patrio subsidiario, ob mortalitatem lineæ rectæ, propioribus nonnullis collateralium gradibus demandato. Facile autem intelligi legis illius dispensabilitatem, si quidem fundamenti loco ea habeat naturam hominum non amplius integram sed corruptam. Jam vero Deum restitutionem naturæ intactæ serio moliri, posse etiam, quoties & ubicunque vult, cum hominibus agere ex legibus naturæ integræ & indulgere iisdem contra legem naturæ mortalis privilegium: id quod in matrimonio.

trimoniis illis Patriarcharum factum sit. Videlicet Abrahami fata conjugalia fuisse non vulgaria, sed plane prophetica & ex peculiari consilio divino profecta. Quod vero Othniel fratris filiam Achsam duxerit, fictionem esse ex mala vulgati Latini versione ortam, cum textus Ebraeus longe commodius & rectius sic vertatur: *Et cepit eam Othniel, filius Kenaf fratris Calebi natu minoris*, conf. Jos. XV, 17, ubi B. Lutherus: *Da gewann sie Othniel / der Sohn Kenas / des Bruders Calebs*; Nec in versione B. Lutheri Anno 1524 impressa alium sensum Jud. I, 13 haberi; ita vero ibidem legi: *Da gewann sie Achniel der Sun Kenas / des Calebs jüngsten Bruders*; non vero, ut hodierna exemplaria, sine dubio vitiose legunt: *des Calebs jüngster Bruder*. Sphalma hoc tamen quod in Bibliis Vinariensibus, Sternianis & alii Jud. I, 13 occurrit, editiones nonnullas recentiores sive ex fide veterum exemplarium, sive ex locis parallelis Jos. XV, 17 & Jud. III, 9 merito correxisse.

Circa matrimonium Jacobi Patriarchæ, qui duas simul uxores duxit, Deum divino plane & mirando potius quam rimando consilio dispensasse; saltem mysterium hic latitare; & LEAM quidem significare synagogam veterum fidelium, sub jugo legis gementem & multis, uti LEA, molestiis pressam; alteram, nempe RACHELEM, typum gessisse Ecclesiæ Christianæ ex Gentibus vocatæ. De conjugio cum defunctæ uxoris sorore ita statuit, nimirum esse illud omnino non prohibitum per textum Lev. XVIII, 18, interim tamen ex aliis rationibus maximopere dissuadendum, tum propter confusionem nominum Consanguinitatis & Affinitatis, tum propter residuum carnis & Parentelæ respectum, inter hasce personas deprehendendum, adeo ut re integra dispensatio vix locum sit inventura. Quibus vero ex causis matrimonia legitime contracta divortio tolli atque dissolvi possint, nunc etiam exponit Summe Reverendus Autor, & cum ista conjunctio arctiorem omnino inferat copulam, quam quæ ab hominum viribus solvi potest, patet exinde dissolutionem omnem non nisi ex voluntate divina procedere debere. Quæ vero sit hac

p. 102.

105.

134.

p. 137  
 p. 138

in parte voluntas Dei, colligi potest ex Matthæi V, 32, Matth. XIX, 19, & 1 Cor. VII, 15, quorum textuum conciliationem nunc tentat. Scilicet priores duo, quemadmodum vulgo verti solent, nullam divortii justam causam agnoscat, præter solum adulterium; e contra Paulus Apostolus 1 Cor. VII casum malitiosæ desertionis etiam allegat, partemque innocentem fideliem a jugo servitutis absolvit; observare igitur jubet, quod locus Matth. V, 32, Πᾶσατος λόγος πορνείας haberi debeat tanquam expositio propositionis exceptivæ Matth. XIX, 9 occurrentis εἰ μὴ ἐπὶ πορνεία. Non enim gratis in loco priore non tam πορνείαν quam λόγον πορνείας h. e. rationem adulterii allegari, ut sit sensus, nunquam recte dimitti uxorem, nisi vel adulterium vel delictum adulterio non levius fidem conjugalem ruperit. Sicque optime conspire Paulum 1 Cor. VII: malitiosam enim desertionem adeo non esse crimen adulterio levius, ut potius λόγον πορνείας seu rationem adulterii simplicem plane superet. Sicque de reliquis divortium inferendi causis, ut sunt insidiæ vitæ, sævitæ, denegatio debiti conjugalis, facile posse ferri judicium, quippe quæ omnes fidem vinculumque conjugale non minori violentia dirumpant.

**SEVERI SANCTI, ID EST, ENDELEICHI**  
*Rhetoris de Mortibus Boum carmen ab ELIA VINETO &*  
*PETRO PITHOEO servatum, cum notis IOANNIS VVEL-*  
*TZII & WOLFGANGI SEBERI.*

Lugd. Bat. apud Petrum Vander Aa, 1715, 8. maj.

Plag. 5.

**H**Oc, quod exiguum videri poterat antiquitatis monumentum, a patrono acceptum, iterum publici usus facere ejusdem Editor in animum induxit, ut in hac communi armentorum strage Lector disceret personam Christiani hominis sapienter agere, & si damnum publico malo aliquod faceret, ejus verum autorem cognoscens iræ mitigandæ divinæ justæ, supplicibus suis precibus, piacula quærere. Autor ejus incertus est, illiusq;

ætas dubia: primus id edidisse hic asseritur Petrus Pithœus, qui ab Elia Vineto idem acceperit, cum aliis epigrammatibus & poematibus, Parisiis anno 1590, quam editionem Antonii Candidi Lugduni 1596 secuta est. Bibliothecæ Patrum secundæ editioni primum inseruit Margarinus de la Bigne tomo VIII, anno 1589 & inde alii. Quo igitur jure noster Editor hujus Bibliothecæ compilatores ingratitude accuset, quod Pithœo debitas gratias non referant, minus intelligimus, cum in edendo Pithœum anteverterint, nisi fortassis in scribendo error admisus sit, & major fides Celeberr. Fabricii, in Bibliotheca Latina, rationibus adhibenda, quando jam ante Pithœum ab Elia Vineto editum monet, & ab illo cum Vet. Galliæ Theologorum opusculis vulgatum Parisiis 1586, 4. tradit. Tandem ad Germanos pervenit, a Jac. Bongarsio ad Io. Weitzium, qui suis luculentioribus, & Wolfg. Seberi annotationibus illustratum Francofurti 1612 edidit, a quo seculi majore intervallo separatim non prodiit, usque dum pestifero nunc iater bovinum pecus morbo grassante, hujus ratione habita, lectionem de novo commendavit, præfatione addita, Editor qui nomen prodere noluit. Autorem diverso nomine appellari, ut & ipsum carmen passim videmus, & ad diversa utrumque tempora referri. Aquilium, vel Attilium, aut Cœcilium Severum, de quo Hieronymus in Scriptoribus ecclesiasticis, pro autore fuisse habitum, Pithœi nos docet observatio, qui sibi videri illo antiquiorem monet. Vossius de Poetis Latinis cum in nomine, tum in ætate statuenda fluctuat; capite namque VIII, ubi de Poetis incertæ ætatis, Carolo tamen Magno prioribus, sub nomine Endelechii Rhetoris, sive Severi Sancti, videtur cum Pithœo facere, quando Hieronymo majorem dixerat: sub Severi Rhetoris & Poetæ Christiani autem nomine nihil monet, nisi quod in Bibliothecæ Patrum tom. VIII Edit. II extet carmen de mortibus boum, & Possavinum reprehendit, quod inepte scripserit Severini Rectoris de moribus boum. Verum itaque nomen atque ætatem restituisse videtur Jac. Sirmondus in notis ad Sidonium Apollinarem lib. 4. epist. 8. docens, Endelechium hujus carminis autorem eundem esse, cujus monitu Paulinus Nolanus epist. 9. ad

Sulpicium dicit, se scripsisse panegyricum Theodosio Imperatori, cujusque mentio habetur in codice quodam Bibliothecæ Vaticanæ Apuleji, in quo Salustius quidam hæc notavit: „Ego Salustius legi & emendavi Roma feliciter Olybrio & Probino „Coss. in foro Martis controversiam declamans oratori Endelechio „Constantinopoli recognovi Casario & Artico Coss.“, Quam doctissimi Sirmondi observationem sibi præreptam queritur Noster a Bibliothecæ Patrum quartæ editionis curatoribus; at sine causa, cum jam ante hos eandem subscriptionem, in paucis mutatam, ex Florentiis membranis miniatis literis notatam G. Elmenhorstius Apulejo suo subjunxerit, & quod Thomas Reinesius Ep. VIII ad Dæmum observat, Curtius Pichena præfat. append. not. in Tacitum, unde Reinesius veram ætatem Severo nostro reddere se posse autumat. Nam cum plures sint Sancti nomine clari, inter se diversos Reinesius distinguit; cumque Sidonius cujusdam mentionem injecerit, alterius Paulinus, & iterum alius Aufonius, ita hunc quidem Aufonianum patrem, illum Paulinianum filium, & istum Sidonianum, qui noster est Endelechius, & ad annum Christi 395 refertur, nepotem facit, omnes autem Aquitanos. Sed cuncta incerta sunt, & ex conjectura dicta, cum ipsa etiam, quæ hic de oratore Endelechio scripta sunt, ad alium pertinere queant. Christi nomen vere professum esse, ultimi carminis versus manifesto videntur prodere, de quo tamen itidem Autor Præfationis subdubitat. Inscríbatur vulgò carmen bucolicum, vel ecloga de mortibus boum; eclogam vero jure dici jam negavit Weitzius; posterius ita improbavit Reinesius a. l. „Inscriptio de mortibus boum est glossema insulæ grammaticæstri“, quod assertum probat ex argumento carminis, quod est efficacia signi crucis, quam occasione mortalitatis boum ignavis & incredulis tradere voluerit. Ipsi autem argumento occasionem dedisse autumat, vel verum armenti pestiferum morbum, qui Alarico anno 409 Italiam ingressu pecus prostravit; vel fictum ex more Rhetorum. Verum satis confidenter ita de inscriptione pronuntiat, cum & argumentum de mortibus boum signi crucis commendandi opportunitatem potuerit suggerere. Ceterum uti lectu non indignum plane,

nec

nec injucundum credimus veris antiquitatis reliquiarum æstimatoribus opusculum, ita ad excitandam in Christiano homine pietatem, & ad ferendum afflictis contagiosa pecorum lues solatium, parum profuturum speramus. Insolitæ sunt quædam loquendi formæ, & vocabula vix alibi, eodem sensu, adhibita, ut e. c. mentis geminæ crepitacula, quæ Weitzius diversi soni tintinnabula interpretatur, & his similia, quæ in Grammaticorum usum in indice collecta sunt.

*BIBLIOGRAPHIÆ ANATOMIÆ SPECIMEN. Cura & studio JACOBI DOUGLAS, M.D. Societ. Reg. Soc. & in Colleg. Chirurg. Londinens. Prælect. Anatom.*

Londini, apud Chr. Bateman, Georgium Strahan, & Guil. Innys, 1715, 8.

Plug. 32 dimidiat.

In Specimine hoc, Illustrissimæ Societati Regiæ, quæ Londini floret, dicato, Catalogum exhibet Autor clariss. omnium pene Autorum, qui ab Hippocrate ad Harveum rem Anatomicam ex professo, vel obiter scriptis illustrarunt. Quicquid enim præclariorum invenerunt erudita hominum ingenia, aut quicquid ex aliis compilarunt viri famæ cupidiores, juxta temporum seriem annotavit, ut utrifque laudis sue præmia recte decernerentur. Inventa hæc nullo cum negotio cognoscet Lector, siquidem librum, capita, paginam, quibus tractantur, sigillatim indicata inveniet. Ut autem eo majori jucunditate se commendaret liber iste, Historias, Vitas, & Elogia Anatomicorum ab ipsis Autoribus, aut ab eorum Editoribus, vel Commentatoribus, qui illorum Nomina, Cognomina, Patriam, quando nati, & quo ætatis anno occubuerunt, quos Præceptores nati sunt, ubi floruerunt, & quibus studiis inclaruerunt, scriptis mandarunt, ut plurimum excerptit Noster. Libros quod concernit, eorum editiones, qua lingua prodierint, quaque forma extent, una cum loco & tempore, quibus typis impressi fuerint, qui plane



novi sint libri, quique duntaxat recusi, quales icones sint præfixæ, an nativæ, an mutuativæ, an ligno, vel æri incisæ fuerint, in tabula quasi perspiciet Lector. Ex quibus omnibus haud odscurum illi amplius fuerit, quid ex libro isto utilitatis in ipsum redundare queat, ita ut Speciminis hujus Specimine supersedere nos posse judicemus.

LE VRAIMENT PARFAIT DICTIONNAIRE ROIAL.

h. e.

*VERE COMPLETUM DICTIONARIUM  
Regium Gallico-Germanicum & Germanico-Gallicum,  
radicale, etymologicum, synonymicum, phraseologicum &  
syntacticum; Autore MATTHIAKRAMERO, Prof.  
linguarum Occid. & Socio Regiæ Societ.  
Berolin.*

*Tomus V.*

Noribergæ, sumptibus Jo. Andreæ Endteri fil. & hæredum, 1715, fol.

Alph. 28 1/2.

**N**obilissimus Autor, qui jam tum anno 1676 edito Dictionario Italico-Germanico inclaruit, non minus nunc egregie de lingua Gallica meretur, edito in gratiam Germanorum non medico Dictionario Gallico-Germanico, cui dedicatio ad Regem Borussiae FRIDERICUM jam an. 1712 præmissa, Index vero, seu Dictionarium Germanico Gallicum, anno demum superiore subjunctus est. Præfatio satis prolixa ad modum dialogi inter Philoglossum & Glossodidascalum instituti præponitur, e qua patet nulli labori in colligendo hoc opere pepercisse Autorem, multumque eum imprimis e Dictionario Academiæ Francicæ profecisse, quod ipsum eo etiam secutus est maxime, quod radicum in digerendo opere rationem præcipue habuit, ad quas, obsoletas licet & exigui hodie usus, ne minus ordinate scripserit videatur, reliqua vocabula composita accurate retulit. Pluribus de adhibita verborum copiâ, de sententiis ex optimis Autoribus selectis, quas allegationibus quidem

quidem cumulare supervacaneum duxit, de orthographiæ ratione, de usu Dictionarii vario eoque eximio, præfatur Autor maxime industrius; verum ea repetere hoc loco vix licet. Illud nobis fatendum, nondum inter Germanos quenquam linguæ Gallicæ Dictionarium tanto apparatu, tanto ornatu edere ausum, quo ex nostris carere neutiquam poterunt, qui Academiæ, Fureterii, Richeleti aliorumque Lexicis uberioribus defuiti, intimiores linguæ hac ætate celebratissimæ recessus perferutari & cognoscere cupiant.

*MATURINI SIMONII DE LITERIS PERE-  
uniibus libellus. Præfationem adjecit, & annotationibus illu-  
stravis JO. HERMANNUS AB ELSWICH; accessit Index  
rerum in opusculo comprehensarum.*

Francof. & Lipf. apud viduam Meiselianam, 1716, 8.

Plag. 12.

**L**iteras, ut omnia in hoc terrarum orbe, suas habere vices, Egypti, Græciæque exemplo Cl. Editor in Præfatione comprobat, utpote in quibus terris illæ olim decus suam mirifice explicuerant, jam vero relictis istis sedibus pedem moverunt, & aliud sibi domicilium constituerunt. Hinc etiam causas, quæ literas ad migrationem impulerunt, rite perspectis, fieri posse existimat, ut regiones, quæ hodie literarum gloria præ ceteris emineat, similia fata aliquando experiantur. Illas autem causas in Maturini (non Martini uti Typothetæ vitio titulus habet) Simonii libello expositas esse putat, dataque occasione primæ hujus libri editionis, quæ anno 1601 prodit, mentionem facit, quam & deinde alia in Germania anno 1618 (non 1518, ut in Præfatione legitur) excepit, cui Sanchezii Commentatio de multum nobili & prima universali scientia, quod nihil scitur, adjuncta est. De ipso autem libri Autore dicitur, non Italum, uti Barthius judicavit, sed Gallum natione fuisse, qui Juris scientiam cum literis humanioribus conjunxerit, & in primis Tacitum sibi sumserit imitandum, cumque Dionysio Petavio, celeberrimi nominis Viro,

in certamen de ritu poenitentiae, vetero in Ecclesia descendere haud erubuerit. Inscriptus est libellus Bellifario Bulgarino, Patricio Senensi, cujus vitam J. N. Erythraeus Pinacothec. II n. 21 delineavit. Occasionem scribendi Nobilis quidam Gal- lus suppeditavit, cui ab exteris in patriam redeunti inculcavit Autor, ut ne unquam more suorum temporum generose tantum indolis confusus literas negligeret, sed illas potius tanquam utricas & amicas deinceps tractaret, neque apud se perire sineret. Priusquam autem de literarum interitu, ejusque causis Simonius agere coepit, tria constituit secula p. 14, quibus maxime literae floruerunt. Primum ducit ab Olympiad. L. XXX. ad centesimam, quo apud Graecos literae summam dignitatis culmen attigerunt, & Socratis, Platonis, Iso- cratis &c. nominibus celebres fuerunt. Alterum Seculum sua ipsi initia sumit anno U. C. DCXLVIII usque ad annum DCCXLIX, quo temporis spatio Cicero, Livius, Horatius &c. vixerunt. Tertium tandem ipsi seculum est, quod ante duos annos (tempore nempe quo Autor haec scripserat) elapsum erat, quibus finitis seculis semper aliquam insignem mutatio- nem literarum intercessisse credit. Septem autem causas hu- jus literarum interitus enarrat. Prima p. 17 est ignaviae dulce- do, quae suis lenociniis juventutem ita irretit, & quasi implicat, ut ad subeundos labores, superandasque difficultates prorsus inepta videatur. Et hinc ulu virgine putat, quod juvenes reli- ctis solidioribus jucunda modo & aspectu splendida in studiis aucupentur. Secunda est bellorum diuturna calamitas, p. 37, quae Autoris tempore quadraginta annos Europam inundaverat, ubi Marticum Musis haut quaquam bene convenire, ac litera- rum consilia, ut quae pacem suadeant, semper bellis inimica esse, Graecorum rursus & Romanorum exemplis docet. Tertia est acerbissima literatorum inter semet ipsos contentio, p. 40, quam ex ambitione & multa sciendi cupidine derivat, ubi in aliena te- mere involant, quae ad se spectant negligunt, & Periandri ex- emplo boni Medici gloriam fusque deque habent, ut mali Poe- tae nomen adipiscantur. Hic acerbe Criticorum morem per- stringit, qui pro arbitrio suo Scriptores nunc attollere & depri-

mere, nunc immutare & refingere cupiunt. Criticos appellat, qui syllabarum momentis literarum decus contineri putant, quam Grammaticalem pestem in intimos omnium disciplinarum aditus, Autor dicit serpere, poenamque legis Corneliae in illos valere arbitratur, qua damnantur, qui testamentum amoverint, celaverint, rapuerint, deleverint, interleverint, subjecerint, resignaverint. Quarta causa est p. 73 nimia copia literarum, literatorumque, quae satietatem cuique levissimo afferre solet, quo refert magnum Scriptorum numerum, ac scite ac eleganter dicit: ut antiquitas morbis, sic nos remediis laboramus. Et p. 78. quo quisque in scribendo magis ineptus, eo majorem librorum multitudinem effundit. Pythagorae optat silentium, & exclamat: si coerceri deberent scriptores inconcinni & inutiles, quanti Deus bone! exularent. Quinta est, quod Deus justas poenas ab iis expetat, qui sententias salutares in hominum perniciem convertunt, p. 86. Illos nempe taxat, qui linguis & scientiis ad propagandas haereses utuntur, in quorum numerum p. 29 Machiavellistas, & p. 97 Chaldaeos seu Magos refert. Sexta est perversa vulgi de literatis opinio p. 103, quae partim literatorum, partim ipsius vulgi culpa oritur. Illi enim doctrinam suam turpi vita evertunt, & aliter libris aliter labris loquuntur. Philantia sua adducti sapienter semet ridendos aliis praebent, praecipue cum ab eruditis encomia libris suis magno apparatu praefigenda emendicant. Et tandem inutilibus nulliusque pretii rebus occupantur, v. g. quot Ulysses remiges habuerit &c. Vulgus vero sine selectu ingenia studiis consecrat, eruditis stipendia subtrahit, & quae alia sunt hujus generis, de quibus Autor graviter conqueritur. Septima percutiunt literarum causa p. 121 ipsi maxime generalis est, scilicet judicat Autor, quod omnia, ubi ad suum fastigium pervenerint, plerumque revolvantur iterum, & communera rerum vicissitudinem experiantur. Haec sileo declamatorio in ipso libro ulterius deducuntur, & pro re nata jucundis ac elegantibus dictis factisque veterum illustrantur. An vero Autor, si nostrae aetate vixisset, octavam literarum pereuntium causam, superfluanimirum Ephemeridum eruditarum copiam, qua res publica literaria jam laborare videtur, constituere potuisset, penes eruditos

ditos harum rerum existimatores iudicium esto. Ceterum, quid Cl. Editor in observationibus suis præstiterit, ipsius verbis manifestabimus, namque dicit, se ea quæ strictim breviterque a Simonio dicta, fufius copiosiusque esse persecutum. Ultimo loco propter materię propinquitatem Octavii Ferrarii Prolusio de caulis pereuntium literarum, quæ T. I Opp. p. 83 extat, reperitur.

**ANDRÆ CHARITII, GEDANENSIS, PHILOSOF. & LL. AA. Magistri, Commentatio historico-literaria de Viris eruditiss Gedani ortis, speciatim iis, qui scriptis inclaruerunt.**

Vitembergæ, impensis Ludovicianis, 1715, 4.  
Pl. 18.

45 **C**ontinet hoc opusculum vitas virorum sexaginta, quæ, pro-  
ut eorum notitia haberi poterat, prolixiores nonnunquam  
sunt, aliquando paucis saltem lineolis absolvuntur. Ex iis præ-  
cipui sunt Gothardus Arthusius, Christophorus Behrius, Philip-  
pus Cluverius, Joannes a Curiis, Dantiscus vulgo dictus, Daniel  
& Nathanael Dilgeri, Laurentius, Jacobus & Joannes Fabricii,  
Michael & Nathanael Falckii, Georgius Fehlavius, Gabriel  
Groddeckius, Jo. Hevelius, Barth Keckermannus, Lucas de Lin-  
da, Georgius Paschius, Jo. Christophorus Rosteuscherus, Con-  
stant. Schützius, Daniel Zwickerus. Autor noster in annota-  
tionibus homonymos cum cura congesit, erroresque aliorum  
in iis confundendis commissos, Wittenii præcipue & Kœnigii,  
sollicite ostendit. Enarrantur etiam controversiarum histo-  
riæ, Theologicarum præcipue, quæ in urbe Dantiscana quon-  
dam vigerunt. In vita Dan. Dilgeri notatur insignis error  
46 God. Arnoldi, qui eum cum Dilherro, Noribergensium Antisti-  
te, confuderat, & huic *Repetitionem doctrinæ Arndianæ de vero  
Christianismo*, vernacula lingua exaratam, adscripserat. Nath.  
Dilgerum optimo iudicio pollentem laudat Autor, ejusque duo  
potissimum consilia non sane contemnenda profert. Alterum  
est, cum adversariorum scripta ab auditoribus nostris amari &  
evol-

MENSIS FEBRUARII A. M. DCCXVI. 29

evolvi videmus, id ipsis querendo potius & obtestando, quam in eosdem invehendo dissuadendum esse. Quam rem magno sibi usui fuisse exemplo Bergii, Theologi Reformati, comprobabat, quem postquam modesto satis refutarat, ipsi Reformati confessi sunt, nihil sibi hac in re cum Bergio esse negotii. Alterum consilium erat, sermones verbotenus in chartam conjiciendos & memoriz mandandos esse, idque memoriz, qua ipsum non satis semper polluisse apparet, conservandæ multum conducere. Hevelius, Consul Palæopolitanus & Mathematicus celeberrimus, incendium, quo ædes ipsius cum bibliotheca & instrumentis pretiosissimis conflagrarunt, aliquot ante hebdomadibus ex astrorum positu prævidit, eoque cives diligenter monuit, ut ignem recte curarent. Eo ipso die, quem præviderat, totum tempus antemeridianum precibus impendit, sumtoque prandio tandem ab uxore induci passus est, ut cum amicis in suburbanum prædium excurreret. Cæna sumta cubitum ivit anxius, & ingruente demum nocte satis superque expertus est se vera prædixisse. Miranda tamen est ejus in hac calamitate sustinenda patientia, qua inductus Andreæ Barthio, Pastori Cathariniano, vicem ipsius dolenti, respondit: *Ferendum mihi est hoc onus, quod Deus propter peccata humeris meis imposuit.*

p. 97. 88.

RES STADENSES, SIVE ANTIQVA STAD.Æ

facies, oratione inaugurali descripta, Autore  
M. GEORGIO ROTH.

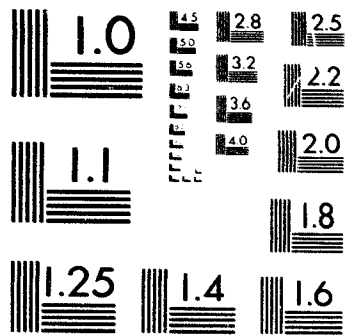
Hamburgi, apud Viduam Benj. Schilleri, 1714, 4.

Pl. 7.

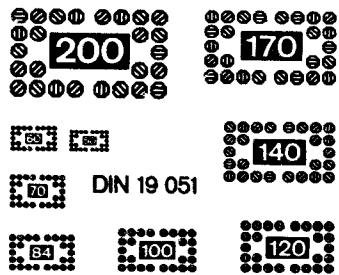
CL. Autor, qui, ut adparet, scholasticos in urbe Stadenfi labores oratione hac auspiciatus est, ejus urbis historiam scribendam sibi sumsit, utque ad eam rem feliciter perficiendam subsidia sibi litteraria compararet, doctorumque virorum animos conciliaret, specimine hoc, quid a se sperari possit, exhibere voluit. In prima ergo Stadæ periodo Comitum Stadenfium notitia occurrit, quam ille, præmissis, quæ de Comitibus Germanorum in genere notanda sunt, succincte exhibuit, ac locis au-

M

torum



MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24

ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1716

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 s 4<sup>0</sup>



- torum in annotationibus adductis comprobavit, sub initium  
opuseuli totam Comitum seriem brevi tabella conspiciendam  
propofuit. Stadam vero ipsam antiquissimam urbem tam au-  
torum testimoniis, tum exinde probavit, quia *Siatusanda* Ptole-  
p. 13. mæo memoratur, quæ ejusdem cum Stada longitudinis & la-  
17. tudinis esse deprehenditur. Prius inter Stadenfes Comites  
20. est Lotharius, qui in prælio, quod cum Obotritis & aliis Slavo-  
rum populis apud Lunkinum urbem commisit Henricus Au-  
49. ceptus, fortissimum sese præbuit. Hujus prosapia in Hartwico  
Bremensium Archi-Episcopo a. 1168 extincta est, Stadaque jam  
dicto Archi-Episcopatui legata.

**GODEFRIDI HECHTII, LYC. LUCCAV. RECT.**  
*de Henrici Guelfi, Bajoariæ & Saxonie Ducis, insignibus  
gentilitiis, unde Leonis elogium tulit,  
Commentarius.*

Vitenbergæ, apud Godofr. Zimmermannum, 1715, 4  
Pl. 12.

- T**Res in familia Guelforum five Catulorum Seculo XII inno-  
tuerunt Henrici, Niger, Superbus, & Leo, quorum res gestæ  
memoratu non sunt indignæ. Henricus Superbus, Bajoariæ  
Dux, ab Imp. Lothario, cujus filiam Gertrudem in matrimoni-  
um duxerat, Saxoniam quoque accepit, & contra nitentibus  
p. 4. licet Alberto Urfo, Marchione, & Conrado III Imp. a ma-  
p. 8. ri tamen usque ad mare, hoc est, a Dania usque in Siciliam  
dominatus est. Filium & successorem habuit Henricum Leo-  
nem, heroem notissimum, sed cui Bojoariæ possessionem dubi-  
am facere conabatur Henricus Austriæ Marchio, adeo ut eam  
13. demum sub Friderico I Imp. recuperaret. Is ergo quum opi-  
bus cresceret, facile quorundam ex Episcopis odium incurre-  
re potuit, quam invidiam auxit, quod Friderico I in expeditione  
Italica comes ire noluit. Hinc proscribitur, & in exilium  
conjectus, cujus ille sedem apud Henricum II Britannie Re-  
gem, socerum suum, elegerat, salvo tamen ipsi manente, quod  
modo memoravimus, Saxonie & Bojoariæ Ducatus patrimo-  
nio.

nio. In Anglia ergo subsistenti Henricum socerum, qui quinque  
 leones sive pantheras in clypeo gesserat, binos dedisse tradunt p. 17.  
 Thod. de Niem, Herm. Wolterus, Conr. Botho, Jo. Schiph-  
 veru, Alb. Crantzius, & C. S. Schurtzfleischius. Alii delectan-  
 tur sbula leonis cum Henrico ex oriente profecti, quem ille in  
 pugna cum dracone conservaverat. Autor Clar. de singulis 30.  
 scriptoribus judicat, & primum quidem ex illis ducentis demum  
 annipost rem gestam, quam describit, probat vixisse, quo reliqui 33.  
 longi sunt juniores. Urget vero Gerardi Praepositi Stederbur-  
 genli & Arnoldi Lubecensis, coævorum scriptorū, silentium, 35.  
 quorum prior consiliorum Henrici Leonis particeps fuit, & le-  
 gationes quasdam ejus nomine suscepit; posterior, qui reliqua  
 ipsius in Anglia enarrat, de hoc solo nihil habet. Postquam  
 ergo sagula fati secum reputavit Noster, ipsi hæc traditionis  
 jam ditæ falsitatem fati arguere visa sunt: I Saxonæ Du- 38.  
 ces ante Henricum Leonem leonis insignibus usi deprehen-  
 duntur. Godebaldus nimirum, Northeimensium & Gottingen-  
 sium Comes, cujus terræ ad Guelfos pervenerunt, jam a. 929 iis-  
 dem gætiebat, & Hermannus Billungus a. 968, circa quæ tem-  
 pora Billigorū quoque numi leones ostendebant. II Et hæc 39.  
 ipsa insignia non nostro saltem Henrico, sed & parenti ipsius,  
 qui alias Sperbus audiebat, Leonis cognomen pepererunt. III  
 Henricus Noster a. 1156 adeoque viginti annis ante exilium Bri- 42  
 tannicum urbem Leostadium de nomine suo condidit, IV A.  
 1166 Statuam Leonis publice Brunsvici posuit, quod quidem 43.  
 tum temporibus solenne Principibus erat & usitatum. V Urbi-  
 bus quibusdam eadem insignia pridem ante exilium concessit.  
 Neque VI poteri ipsius ab iisdem abstinuerunt, sed & ipsi ha- 49.  
 buerunt, & unes eo nomine condiderunt. Quæ quidem si quis  
 consideret, facile traditionem de insignibus a Friderico Imp.  
 demtis, ab Angiæ vero Rege Henrico nostro redditis, negliget,  
 leonum vero Saxonorum antiquitatem nullo negotio cogno-  
 scet. Ceterum ab finem *ὡς ἐν παρόδῳ* commemorat Autor nos- 52.  
 ter, titulum *Defensoris fidei*, quem Henrico VIII Angliæ Regi,  
 contra Lutherum fortiter pugnanti, concesserat Leo X Pontifex,  
 longe antiquiorem esse, quippe quo Richardum, cujus sororem  
 M 2 in

in matrimonio habuit Henricus Leo, jam maſtaverit eorum temporum ſcriptor, Gervafius Tilberienſis.

Commentarium excipiunt cogitata JCI cujusdam & Conſilarii in Luſatis, qui ſententiam utramque de inſignibus conſis conciliare voluit. Largitur enim, Henricum ante exilium leone fuiſſe uſum, neque tamen narrationem de donatiæ novorum leonum pro fabula haberi vult, quippe qui Normanniæ partem & Pictavium, quæ ab Angliæ Rege dono acceperat Henricus Leo, indigitaverint.

p. 62.

Sub finem extat *de Cænobiis Germania rerum geſtarum tabulariis* diſſertatio, in qua oſtenditur, ante tempora inſtitutarum Academiarum in monaſteriis litterarum ſedem fuiſſe. Neminiſque proinde mirum eſſe debere, quod Principibus in rebus gerendis & dandis conſiliis præſto fuerint monachi, quos & illorum temporum hiſtoriæ conditores habemus, & priſtina documenta omnium optime in ipſorum tabulariis aſſervata comperimus. Promittit Autor Clariffimus Commentarium *de origine & progreſſu rei Chriſtiana ac pliſtoris in Germania doctrina*, inque eo caput de Bibliothecis Germaniæ, quem ſi eodem, quo noſtrum, apparatu, diligenti & judicio elaboratum exhibebit, procul omni dubio viroꝝ eruditorum applauſum merebitur.

72.

### Leben und Thaten Friedrich des Erſten, Churfürſtens zu Brandenburg.

i. c.

VITA ET RES GESTÆ FRIDERICI I, ELECTORIS Brandenburgici; Auctore IACOBO PAJLO GUNDLINGIO, Pot. Regis Boruſſiæ Conſiliario Aulico & Hiſtoriographo.

Halæ Magdeb. e Bibliop. Rengeriani, 1715, 8.

Alph. 1. pl. 15.

CUM FRIDERICUS I Boruſſiæ Rex gloriſſimæ memoriæ Auctori noſtro clementiſſime munus inſunxiſſet, ut res geſtas Friderici I Electoris Brandenburgici memoriæ traderet, ipſe ſummo labore operi huic incumbens, Vitam tanti Heor-

is

is, ex Archivis, Chronicis MSCtis, diplomatibus & fidei probata Scriptoribus, quorum mentionem sub finem paginarum fecit, congestam, ab oblivione vindicare conatus est. Diplomata autem, & ipsa MSCtorum verba, unde sua hausit, addere supervacaneum existimavit, qua tamen in re, non illorum, qui nihil fere credunt, quod non vident, desiderio satis fecerit, nostrum non est disquirere, brevibus tantum vitam hujus Electoris ex mente Cel. Autoris delineaturi. Fridericus Noribergensis Burggravius, ex antiquis Alemanniæ Ducibus, satoribus Ducum Zæringiæ, & quidem stirpe Zollerana ortus, post Fratris Johannis mortem paternarum ditionum ex asse hæres, Wenceslao ob odium Cleri & invidiam Principum in Patrem omnium pene terris inhiantem dignitate Imperatoria privato, Ruperto postea electo frustra persuadere annisus est, ut de nomine Imperatoris cum Wenceslao transigeret. Mortuo isto Sigismundum ope & consiliis adjuvit, ut in solium Imperatoris eveheretur: ab eodem anno 1411 ob virtutem in bellis Hungaricis insignem & mutuum pecuniam consensu Wenceslai obtinuit, ut Vicarius Marchiæ Brandenburgicæ, adversantibus incassum Nobilibus Quizaviis, constitueretur, Electoratu tamen sibi reservato. Sed hunc etiam Sigismundus, æris e-gens, ut itinere ad Galliæ, Angliæ & Arragoniæ Reges suscepto quietem Ecclesiæ quovis modo redderet, anno 1415, acceptis 400000 aureis, Friderico vendidit, & in Concilio Constantiensi anno 1417 solenniter eum investivit. Fridericus autem, ut tantam auri vim cogeret, a civitate Noribergensi 240000 aureos mutuatus est, eodemque pretio anno 1627 terras & jura quædam Burggraviatus civibus tradidit. Cum Ludovico Duce Baviaræ Ingolstadiensi, qui Henricum Bavarolandshutanum, Friderici nostri uxoris fratrem, terris exturbare machinabatur, & aliquo tempore post a Judicio Franconico 300000 auri marcis mulctatus fuerat, perpetuis fere litibus p. 138. 135. conflictatus est, quas Concilium Basiliense frustra componere studebat, donec induciis aliquoties cum Ludovico Seniore factis, & pace cum Ludovico Juniore firmata, istæ quodammodo sopitæ viderentur. Tanta vero Fridericus apud Sigismundum pollebat autoritate, ut 1418 se absente illum Imperio præ-

p. 534.  
537.

5.

16.

32.

28. 33.

36.

65.

68.

85.

219.

99.

p. 138. 135.

193. 219. 258.

402. 490.

462. 305.

525.

117.

119. <sup>h</sup>ceret. Cum Megalopolitanis quoque diuturnæ lites ipsi inter-  
 277. cesserunt, debitam propter ditiones quasdam fidem deneganti-  
 286. bus & Griegnitiam olim sibi oppignoratam assentibus, quæ  
 468. pace Perlebergensi, redditis absque lytro captivis, fuere finitæ.  
 473. Joannes III autem anno 1427 demum dimissus, juramentum  
 ob terram Venedam præstitit. Istæ controversiæ, Stargarden-  
 sibus 1437 extinctis, acius recruduerunt, Friderico terras ipso-  
 rum sibi utpote directo Domino vindicante, agnatis e con-  
 211. trario illas ob simultaneam investituram sibi deberi  
 212. dictitantibus. Deficiente Electorum stirpe Ascanio-Saxonica  
 anno 1422, Fridericus Wittebergenfium Ducatum milite suo  
 occupavit, Electoralem dignitatem Brunsvico-Lunebergenfi-  
 bus conciliare conatus. Verum illis inter se dissidentibus, Fri-  
 derico Bellicoso, ab Imperatore hoc splendore ornato, solutis  
 244. 28000 argenti marcis, sua reddidit. Duo cum Pommeranis  
 252. 285. 295. bella gessit, quos prope Prifwalckiam pulsos, jure in Marchi-  
 am Uckeranam & arcibus Poitzenburgo & Zedenicka, pace  
 Neostadiensi & Templinensi cedere coegit. Adversus Hussi-  
 231. tas exercitum Imperii duxit, sed irritò propemodum eventu;  
 quod status militem necessariis haud instructum misissent; ast  
 359. Hussitæ damna illata ulturi, in Marchiam irrumpentes misere  
 illam vastarunt, diruta præsertim a. 1432 Landsberga & Strasber-  
 ga; ab oppugnatione tamen Francofurti & Pernaviæ re infecta  
 destiterunt. Lauenburgici anno 1434 Marchiam, quam jure  
 418. suam esse dicebant, infesto agmine ingressi sunt, sed gravi cla-  
 480. 481. de affecti, inducias sunt pacti, nec meliori fortuna usi, cum  
 bellum redintegrassent, easdem denuo impetrarunt. Salu-  
 445. sq. berrimis etiam hujus Friderici consiliis pacem cum Hussitis,  
 Circulorum Imperii, Judicii Cameralis & Pacis publicæ pri-  
 487. sq. mordiam deberi constat. Cum Sigismundo defuncto ipse Impe-  
 rium consequi potuisset, noluit, atque ut Alberto II illud  
 suffragiis suis mandarent, Electoribus persuasit. Sub vitæ fi-  
 nem filium natu majorem Joannem in litteris assiduumhorta-  
 p. 482. tu suo induxit, ut terris Voitandicis contentus, pateretur, Fratrem  
 Fridericum Electoratus esse hæredem, quo factò Poloniam ali-  
 quando Marchiæ jungi posse sperabat, tandemque 1440 pla-  
 sida morte obiit.

## ELOGIUM JACOBI PERIZONII.

**I**nter Viros, qui hac nostra ætate eruditionis ac doctrinæ fama celebres fuerunt, deplorant Musæ Batavæ Jacobum Perizonium, cumque Jerhali morbo extinctum acerbè lugent. Hæserat is primum vitales auras d. XXVI Novembris anni MDCLI in oppido provinciæ Groningensis hanc ignobili, quod Damum appellatur, Patre natus Antonio, qui initio in Collegio Damenfi Rectoris munere functus erat, post in Schola Hamenfi illustri, quæ eo tempore recens condita, Philosophiam & linguas Orientales non sine audientium emolumento docuerat, donec Groningam evocatus iterum Theologiam, & linguam sanctiorem tradere iussus est, quam etiam spatam ad annum usque MDCLXXII, utpote qui ipsi æmortalis fuit, feliciter ornavit. Atque ita Jacobus noster non obscuris natalibus ortus est, quippe ex cujus gente complures, & inter hos Gerhardus Perizonius, Ictus, nostri proavus, & avus Antonius, qui Beza & Casaubono familiariter usus est, eruditionis laude conspicui prodierunt. Illud de ipsius majoribus commemoratur, fuisse illos olim nomine Belgico *Voorbroeck* insignitos, factum vero, ut alter ex filiis Gerhardi Johannes, qui Græcis literis leviter tinctus erat, carmini cuidam nuptiali adscripserit nomen Perizonii, quod etiam si non satis feliciter, uti Græcæ linguæ peritis apparet, versum fuerit, ita tamen mirifice placuit posteris, ut qui postea literis operam navarunt, tanquam gentile usurpaverint, licet reliqui, qui Musas non salutarunt, cognomen Voorbroeck sibi retinuerint. Ad nostrum vero Jacobum Perizonium ut redeamus, postquam docile & amœnum, quod a natura acceperat, ex eo ingenium eluxit, Daventriam missus est, ut ibi Theophili Hogerfi & Gisberti Cæperi auspicio ductusque illis artibus, quibus juvenilis ætas ad humanitatem formari solet, animum imbueret, quod laudis plenam propositum tam prospere etiam illi cessit, ut deinde ad altiora paulatim aspirare posset, quandoquidem anno MDCLXXI Ultrajectum profectus Grævium exquisitissimum docendi Magistrum adeptus est, ex cujus institutione hand mediocriter in literarum studiis profecit. Anno MDLXXIV relicto Ultrajecto Lugdunum Batavorum abiit, ac ibi præcipue Theodorum Ryckium Historiarum Professore[m] audivit, in cujus familiaritatem admissus, multa & luculenta elegantioris ingenii specimina prodidit. Equidem Daventriam aliquanto post reversus magna cum industria in literarum studia incubuit, & aliquot dissertationes, quæ futuræ laudi quasi præluderent, in publicum emisit, non tamen diu in ea urbe commoratus est, sed Delphorum Scholæ, ut dicitur, Latinæ moderator extitit, quam provinciam etiam non diu tenuit, sed anno MDCLXXXI Franqueram accersitus est, ut vice Michaëlis Buschii, qui hanc ita pridem mortuus erat, Historiam & Eloquentiam juventuti instillaret, quod tam felici successu fecit, ut illustres status Frisiz, penes quos hujus rei potestas erat, magna ideo pecuniæ accessione ipsius res augerent. Anno MDCLXXXIX Academia Lugdunensis illum ad capeffendum Historiæ & Eloquentiæ Professionis munus invitabat, verum cum rursus lautioribus rationes suas conditionibus ornari conspiceret, recusavit hac vice oblatam provinciam,

donec anno MDCXCIII iterum vocatus obsecutus est vocantibus, & Lugdunum concessit. Hic anno MDCCII jussu Curatorum hujus Academiæ singulis Veneris diebus Historiam Belgii fœderati docuit, quamobrem etiam peculiari aliquo stipendio ipsam decorarunt. Tanto autem, tamque eximio amore per totam vitam literarum studia dilexit, ut propterea corlibatum eligeret, & literariam solitudinem inquieto mulieris consortio anteferebat. Quæ sane continua vigilandi legendique consuetudo vires ejus mirum in modum alteravit, & procul dubio febrim lentam attraxit, qua & præterito anno, & quidem d. VI April. exinctus & in Æde basilica ad D. Petri honorifice sepultus est, post mortem vero Schultingium Juris in Academia Lugdunensi Professore virtutum suarum Encomiasten accepit. In ultimis, quas reliquerat, voluntatis suæ tabulis inter alia præcepit, ut ex 20000 florenorum redditibus studioforum elegantiorum literarum par per septem annos aleretur. Codices manu exaratos Bibliothecæ publicæ legavit, quæ & ceteris rarioribus libris illos adjunxit, & in rei memoriam locum ubi illi asservantur imagiæ Perizonii exornavit. Quamvis itaque nullis liberis genus suum ad posteros propagavit, in libris tamen vivit, quibus magnam sibi nominis gloriam acquisivit. Primo quidem Daventriæ trigam dissertationum edidit anno 1679 in 12. 2.) Animadversiones Historicas, quibus non solum Historia Romana dextre illustratur, sed & plures antiqui ritus & Autorum loca explicantur & emendantur, Amstelod. 1684 in 8. 3.) dissertationem de Augustea orbis terrarum descriptione - - - 4.) dissertationem de origine, significatione & usu vocum Prætoris & Prætorio, Franequ. 1687, in qua Prætorium non de loco, uti communiter fieri solet, sed per cohortem Prætorianam explicat. Quæ opinio, cum Ulrico Hubero displiceret, semel iterumque a Perizonio defensa est, primum in dissert. Philolog. contra Huberi Prælectiones Juris an. 1683 edita, tum an. 1690 contra Huberi librum de Prætorio, & tandem an. 1682 in absterfione Censuræ Huberianæ 4.) Specimen errorum supra 120 ex primo Tom. Histor. Civil. Ulrici Huberi Franequ. 1693 in 8, deinde XIII Errores ex 120 Institut. Huberi ab ejus clamoribus liberatos, & novis auctos, Franequ. 1693 in 8. 5.) Sanctii Minervæ Scioppii suisque notis auctiorem, quæ vice plus simplici prodit. 6.) Dissertat. Philolog. de Originibus Babylonicis & Ægyptiacis, Voll. II. Lugd. Batav. 1694, quorum primum Historiam Babylonicam, alterum Origines Ægyptiacas explicat. 7.) Eliani Sophistæ Historias varias cum suis & variorum notis, in 8 Lugd. Batav. 1701. 8.) Cum hac occasione Gronovius dissertationem suam de Nece Judæ contra notas Perizonii tueretur, aliam Perizonius dissertationem de morte Judæ & verbo ἀπ' ἀρχῆς ἐσθ' αὐτῆς promulgavit, quam postea Responso ad Gronovii Notitiam de Eliani locis, & responso secunda secuta est, 1703. 9.) Curtium restitutum in integrum & vindicatum adversus Clerici artem Criticam, Lugd. Bat. 1703. 10.) Comment. Histor. de rebus gestis seculi XVI usque ad Carol. V. Lugd. Bat. 1709, 8. 11.) Dissertat. de ære gravi contra Kusterum, Lugd. Batav. 1713, 12. Ceterum & sub nomine Valerii Accinæi calammum adversus Francium stringit & Præfationibus ac Orationibus multum nominis apud eruditos consecutus est.

N. III.  
ACTA  
ERUDITORUM,

*publicata Lipsia*  
*Calendis Martii, Anno M DCC XVI.*

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE DES  
Sciences, Annee M. DCCXII &c.

hoc est,

*HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIEN-*  
*tiarum Anni 1712, cum Commentariis Mathematicis &*  
*Physicis ejusdem Anni.*

Amstelædami, apud Petrum de Coup, 1715, 12 reg.  
Alph. 1 Plag. 3 Tabb. æn. 18.

**I**N *Physica generali* novis observationibus confirmatur, quod maximus æstus maris contingat duobus aut tribus post novilunium & plenilunium diebus, minimus contra duobus aut tribus post quadraturas; quod crescat Lunæ a terra distantia decrescente & contra; quod retardatio ejus diurna minor sit a syzygiis ad quadraturas, quam a quadraturis ad syzygias. Præterea per eosdem docetur, aquas marinas lentius descendere, quam ascendere & eo magis descendere, quo magis ascenderant. *Cassini* filius iisdem utitur ad regulam condendam, juxta quam fluxus & refluxus tempus in scrupulis horariis prædici possit. Reperit autem aliquali differentia opus esse in portibus diversis. *De la Hire* Filius considerat observationes barometricas a *Vallerio* in cupri fodina Sueciæ & monte eidem vicino factas, & inde docet altitudinem & densitatem aeris versus polum crescere, quod idem jam ante per observationes *Richerii* in insula *Cayenna* factas probabile erat. *Maraldi* apum historiam accuratam tradit, quas per annos complures attente observavit, ita ut hic invenias, quæ in amplis Tractatibus de hoc insecto

N

edita



editis frustra quæsieris. *De Reaumur* aliquot conchyliorum motum progressivum describit. *Delisle* inter se comparat observationes declinationis acus magneticæ in diversis Galliarum locis factas: unde apparet, in locis Parisiis orientioribus majorem esse, in occidentalioribus contra minorem; ab anno 1703 usque ad 1711 incrementum annum Genevæ idem fuisse quod Parisiis, nempe 15 minutorum, nisi quod utrobique idem ab A. 1710 usque ad 1711 non nisi 5 minutorum fuerit; ab A. 1706 usque ad 1711 in multis Galliarum urbibus declinationem eadem fere, quæ Parisiis, decreta cepisse; in terminis Galliarum quoad longitudinem differentiam declinationis gradum unum cum dimidio non excessisse. Declinationem magneticam primusprehendisse fertur A. 1549 *Cabotus* nauta Venetus; sed *Delisle* dicitur possidere MSC. naucleri cujusdam Dieppensis, cui *Crignonii* nomen fuit, A. 1534 *Chaboto* rei maritimæ Praefecto dedicatum; in quo jam ejus mentio fiat. Variationem acus magneticæ primus observasse perhibetur *Gassendus*. Adduntur alia ad historiam magneticæ declinationis spectantia. *Billerez* Anatomiae & Botanicæ Professor Vesuntinus cavernam in comitatu Burgundiarum sitam describit, in qua æstate aer frigidior quam hieme, ita ut æstate glacies in ea concresecat, quæ hieme rursus in aquam resolvitur: notatuque dignum est, quod quo intensior fuerit calor æstivus, eo copiosior sit glaciei proventus. Causam inde arcescit, quod terræ vicinæ sint sale quodam nitroso plenæ. *De la Hire*, qui quantitatem aquæ pluvialis ac nivialis singulari cum cura constanter observat, notat, An. 1711 eandem fuisse 25 digitorum cum duabus lineis, cum ordinariè 19 digitos vix excedat. Similiter scalam integram, quam Mercurius emensus est, hoc annoprehendit digiti unius, linearum 7 $\frac{2}{3}$ , quæ ordinariè non superat digitum cum quatuor lineis. D. 30 Decembr. A. 1711 declinationem acus magneticæ observavit 10° 50' versus occasum *Sebeuchzerus*, quantitatem aquæ pluvialis eodem anno Tiguri æstimat 45 digitorum & linearum unius; scalam barometricam reperit non nisi 12 linearum cum dimidia.

In *Anatomia Littre* describit sectionem hominis 44 annorum aneurismate extincti, variaque inde deducit, quæ causas

& symptomata hujus morbi concernunt. Cum aneurisma in dilatatione extraordinaria aortæ consistat; causam conjicit in diminutionem cavitatis duarum arteriarum, nempe axillaris dextræ & subclaviæ sinistræ, quæ a defectu virium elasticarum derivatur. Quæ de glandularum structura a *Winslowio* detecta in Actis A. 1715 p. 341 recensuimus, ulterius illustrantur. *Godofredus* junior observationes quasdam historicas de lapide bezoardico communicat. Reperitur is passim in ventre certorum animantium Indiæ & ex variis crustis concentricis nucleum in centro continentibus constat. Est autem nucleus granum alicujus plantæ, quod animal digerere non potuit; non tamen semper ejusdem generis. Ex qua varietate erroris redarguit illos, quibus lapides bezoardici factitii putantur. *Mery* in confesso Academicorum ostendit, nervum opticum cum retina originem trahere a cerebro, choroidem a pia matre & corneam a dura matre. A nervo optico tam piam, quam duram matrem eodem modo separavit, quo a cerebro separari solent & incisione nervi secundum longitudinem facta substantiam medullosam cerebro similem expressit. Retinam eadem repletam esse docuit. Negat igitur, quod vulgo creditur, nervum opticum esse congeriem filamentorum nerveorum in fasciculum collectorum, nec retinam concedit esse membranam ex fibrillis nerveis contextam. His utitur ad confirmandam sententiam *Mariotti*, quam jam ante aliis argumentis propugnavit, quod scilicet choroides, non retina, sit præcipuum visus organum. *De Reaumur*, ut certus fieret, utrum, quod vulgo creditur, pedes cancrorum renascantur, nec ne, cancris pedibus resectis vasis conclusit, nec fallacem esse vocem vulgi didicit. *Litre* in cadavere fœminæ 54 annorum cor sine pericardio reperit, siccum, durum, superficiei inæqualis, scabrum, pauca pinguedine parumque unctuosum vestitum. Valetudinaria fuit & sterilis in 20 annorum matrimonio. *Mery* in scenam producit fœminam, quæ anno ætatis 16 nupta viro juveni & vigoroso vulvam habebat adeo arctam, utis penem immittere nequiret, cum vix calamum scriptorium admitteret. Cum per undecim integros annos in vagina amplianda frustra defudasset maritus, sua tandem

sponte amplior evaderebat & a quinto gestationis mense continuo ampliatur, ut partum tempore consueto feliciter ederet femina. Jungit idem *Mery* foetum masculum, qui, etsi cerebro & medulla spinali destitutus, per horas tamen viginti & unam vixit.

In *Chymicis* novi phosphori *Homborgiani*, cujus in Actis annorum proxime superiorum p. 198 & 343 facta est mentio, rationes physicas reddere conatur *Fonsenellius*. Brionniam inter purgantia ad examen revocat *Boulduc*. Infusionem praefert decoctionibus, & eam, quae fit in vino albo, potiore habet altera quae fit in aqua. Commendat autem ad infusionem parandam radicis exsiccatae drachmam unam, viridis vero quatuor. *Lemery* filius rationes comminiscitur colorum, quos Mercurius in spiritu nitri solutus & per alcali quoddam praecipitatus acquirit. *Homborgius* variis experimentis chymicis docet, inesse quoddam acidum sanguini animantium. Per fortem nimirum destillationem sanguinis obtinuit liquorem rutilum, qui idem & acidus deprehenditur, cum tincturam heliotropii rubram efficiat, & alcalicus, cum cum spiritu salis effervescat. Dum *Lemery* aurum in aqua regia solutum beneficio spiritus volatilissalis Armoniaci & aliquot guttarum olei Tartari praecipitabat: fumi in fermentatione ascendentes odorem roris marini spirabant. *Homborgius* exponit modum, quo figurae lapidibus inculptae vitro colorato imprimi possint. Scilicet massae humidae ex terra tripolitana, qua ad poliendum vitrum utuntur, figuram lapidis imprimit, & vitrum in fumo vi ignis mollesactum ope ferri modulo huic apprimat.

In *Botanicis* observationibus suis de fuco in Actis Anno 1715 p. 344, relatis alias nonnullas superaddit. Imprimis autem notabile, quod in quadam fuci specie detexerit plantam quandam parasitam, quae ibi nascitur & inde nutrimentum capit, proprio tamen semine gaudet. *De la Hire* junior internam ficus structuram describit & inde ostendit, quod non minore jure in florum, quam in fructuum numerum referatur. *Chevalier* confirmat, se vidisse fructus, quorum pars alia mali aurati, alia limonii indolem habet. *Boulduc* observat, capita sive fructus (non flo-

flores, quos vulgo prædicant) papaveris erratici habere bonos oppii effectus, sed non malignos. Extrahit nempe massam solidam ex capitibus adhuc viridibus & dosi utitur duorum, trium vel quatuor granorum. *Jacobus Sebeuchzerus* relationem MSC. itineris, per montes Helvetiæ anno 1709 suscepti, Academiæ Scientiarum submisit. *De la Hire* junior prænomenon quoddam singulare describit, quod accidit *Dracocephalo Americano Breynii*. Flores scilicet omnem situm intra semicirculum horizonti parallelum tuentur, quem ipsis assignaveris. Rationem ex structura reddit.

In *Geometria* notavit *Rollius*, artificia analyseos *Diophantæ* applicari posse ad descriptionem Curvarum. Scilicet notum est, ductum curvæ innotescere solere, si in ejus æquatione pro abscissa successive substituantur numeri naturales 0. 1. 2. 3. 4. &c. & inde determinetur valor ordinatorum. Sed cum is hac ratione plerumque irrationalis inveniatur; *Rollius* advertit, per artificia *Diophanti* eum fieri posse rationalem. Cum enim veteres numeros irracionales pro veris numeris non haberent; ipse problemata numerica, non nisi in rationalibus solvit. Præterea cum multæ proprietates notabiles non fiant manifestæ, si abscissæ 0. 1. 2. 3. 4. &c. dicantur, cum pendeant ab ordinatis ad abscissas illis intermediis pertinentibus; Noster consultum judicat, ut, ubi æquatio determinata facta fuerit, limites radicum quærantur, quo appareat, intra quod intervallum radices contineantur. Idem judicat, methodum *Cartesii*, si generalis esse debeat, opus habere vel cautelis, vel supplementis. *Varignonius* theoremata nonnulla demonstrat, quæ indolem circuli osculatoris manifestiorem reddunt. Idem sine analysei solvit problema, cujus Geometra aliquis solutionem per eandem frustra tentaverat, *Circulum describere, qui parabolam in puncto dato & tangentem per verticem ejus ductam una tangit*. Addit solutionem alterius multo generalioris de inveniendo centro circuli, qui circulum alium positione datum & curvam quamcunque datam in dato puncto contingat. *De la Hire* methodum construendi æquationes algebraicas per combinationem locorum adversus *Rollium*, qui eam impugnaverat, ul-

cerius defendit. *Bome* exhibet demonstrationes proprietatum traëtricis, quas in *Historia* Anni 1711 sine demonstratione relatas in *Actis* anni superioris p. 345 indicavimus. Utitur autem in demonstrationibus istis *Analyfi Leibnitiana*.

In *Astronomicis* inclinationem quarti Satellitis Jovis ad orbitam sui primarii ex eclipsi partiali anno 1702 d. 1 Septembr. observata eruit *Maraldi*  $2^{\circ} 52'$ , quam *Cassinus* methodo alia magis perplexa & multum difficiliori (eclipses enim partiales satellitum sunt phænomena rarissima) invenerat  $2^{\circ} 55'$ . Recensentur quoque *De la Hire* utriusque, *Cassini* atque *Maraldi* observationes eclipseos lunaris, quæ d. 23 Jan. anno 1712 accidit. *De la Hire* senior observationem suam comparat cum *VVurzelbaueri*ana Norimbergæ facta & inde elicit differentiam Meridianorum Parisini & Norimbergensis  $34^{\circ} 30'$ .

In *Opticis* rationem dat *De la Hire*, cur fundus oculi felis sub aquam demersæ fortiter illuminatus appareat, qui in aere videri prorsus nequit. Ait scilicet, corneam in aere esse speculum convexum, quod imaginem intuentis reflectens impediatur, quo minus aliquod objectum pone ipsam videri possit. Cum vero aqua physice homogœnea sit; sub aqua eam non amplius vicem speculi convexi præstare, sed plani potius aquei, adeoque per ipsam videri, quæ per aquam cernuntur.

In *Mechanicis* idem *De la Hire* invenit regulam, ab *Architectis* hæctenus desideratam, determinandi crassitiem pilarum, ut sint fornicibus ferendis pares. Sed cum ea non sit in ratione constante ad altitudinem, vel latitudinem aut etiam semidiametrum fornicis; brevibus exponi nequit regula. *Cartesius* docuit, corpora mundi totalia vi vorticum cœlestium circumagi. Operæ itaque pretium erat considerare motum corporum a vorticibus agitatorum. Quare cum nemo hæctenus vorticum theoriam geometricam tradiderit; *Saulmon* huic negotio se accinxit & nunc primum tentamen publicavit de motu cylindri in vortice cylindrico, cujus axis est axi cylindri parallelus. Utitur autem calculo illustris *Leibnitii*, qui clavem ad hæc arcana referenda dedit. *Parentius* novam suam staticam contiguat, in qua affricus-ratio habetur.

Hoc anno Academia Scientiarum iacturam fecit duorum Sociorum, nempe *Claudii Bergeri* & *Johannis Dominici Cassini*. Ille natus est d. 20 Jan. anno 1679 Parisiis, Patre *Claudio Bergero*, Medicinæ Doctore. Sub *Tournesfortis* Botanicae operam dedit, qui ipsum in Academia Scientiarum anno 1699 sibi adjungi curavit. Postea Adjunctus *Homborgii* factus. Medicinæ Doctor creatus per biennium Medicinam non sine successu professus tyronibus artis salutaris. Anno 1709 Professionem Chymiae in horto Regio ipsi cessit *Fagonius*. Obiit d. 22 Maji anno 1712 Successit in Academia *Imbertus*, Medicinæ Doctor. *Cassinus* natus est Perinaldi d. 8 Junii anno 1625. Pater ejus fuit *Jacobus Cassinus*, Nobilis Italus. Cum libros astrologicos quosdam accepisset, prædictiones Astrologicas non sine successu tentavit: sed ubi *Pici Mirandula* librum adversus Theologos legisset, collectanea astrologica *Vulcano* immolavit & Astronomiæ studio se dedit. Tantos in eo mox fecit progressus, ut anno 1650, ætatis 25, a Senatu Bononiensi eligeretur Successor *Cavalieris* in Professione Astronomiæ. Anno 1652 cum *Malvasia* senatore Bononiensi atque Astronomo Cometam per zenith transeuntem observavit & peculiari Tractatu anno 1653 edito descripsit: in quo cometas pro corporibus mundo coævis habet atque Apogæum & eccentricitatem cometæ a se observati geometricè determinavit, id quod *Keplero* atque *Bullialdo* impossibile visum fuerat. Anno 1675 occasione reformationis Calendarii *Juliani Ignatius Dantes*, monachus Dominicanus, Professor Astronomiæ Bononiensis, in templo *S. Petronii* duxerat lineam meridianam, in qua Solstitia observari possent. *Cassinus* per observationes accuratas Solis dijudicaturus, num aliqua inæqualitas physica insit motui Solis, quemadmodum supponit *Keplerus*, anno 1653 consultum judicavit, ut ibi nova linea meridiana duceretur priori & longior, & exactior: quod institutum ita executus est, ut variationi distantiae solaris a vertice nonnisi unius minuti respondeant in pavimento marmoreo, ubi ducta meridiana, 4 lineæ pedis Parisini. Altitudo gnomonis est 1000 digitorum, qui per foramen rotundum atque horizontale, cujus diameter unius digiti, imaginem Solis in meri-

dja-

dianam demittit. *Ricciolus* opus vocat angelicum magis, quam humanum. A 1655 peculiari scripto Mathematicos omnes invitavit ad solstitium ejus anni observandum & alio usum Meridianæ suæ exposuit. Invenit autem ope ejus, quod primum quasi verat, nempe inæqualitatem physicam in motu Solis. Mox observationibus ejus beneficio institutis novas Tabulas motuum Solis inædificavit, reliquis qui tum prostabant, accuratiores. *Tycho de Brabe* tradiderat, in gradu altitudinis 45 evanescere refractiones. Sed *Cassinus* accuratius re expensa deprehendit, eas usque ad zenith extendi, quamvis a gradu 45 usque ad zenith non nisi unius minuti incrementum capere possit. Tabulas igitur secundas adhuc magis accuratas composuit, in quibus nova refractionis theoria usus & parallaxin Solis 10 scrupulis secundis non majorem admittit. *Marchio Malvasia* anno 1661 in quinque annos Ephemerides motuum Solis secundum *Cassini* Tabulas composuit, & *Geminianus Montanarius*, Matheseos Professor Bononiensis, publice testatus, Solem in meridiana S. *Petronii* punctum dato tempore attigisse, quod per ephemerides istas contingere debebat. Anno 1657 inspectionem aquarum in ditione Bononiensi & anno 1663 munimenti S. *Urbani* obtinuit. *Clemens IX* Pontifex Maximus ipsum ad dignitates ecclesiasticas evehere voluit, quas tamen modeste recusavit. Anno 1664 præfente Regina Sueciæ Cometam tunc apparentem Romæ observavit & prædictionibus secundum suam theoriam factis respondere eventum prædixit. Anno 1665 novus apparuit Cometa, de cujus motu mox tabulas edidit & eodem adhuc anno Tractatum de duobus hisce Cometis edidit, in quo formam calculi publico impertitus. Idem dicitur eodem tempore Parisiis præstitisse *Picardus*. Anno 1665 umbras satellitum Jovis in ejus disco detexit, quando inter eum atque Solem feruntur, & per maculam in Jove observatam motum vertiginis hujus planetæ deprehendit 9h. 56. Anno 1667 simili modo motum vertiginis Martis advertit esse 24 horarum & 40 minutorum. Motum vertiginis Veneris, in qua reditus macularum ægre observantur, quia plerumque falcata vel cornuta videtur, motui Martis fere æqualem suspicatus est, sed nondum quantitatem determina-

re ausus. Multas ipsius observationes physicas de insectis *Montalbani* imprimi curavit in operibus *Aldrovandi*. Anno 1668 ephemerides siderum Mediceorum seu satellitum Jovis publicavit, in quibus eclipses certo prædixit, quod frustra tentaverunt *Galileus*, *Marius* atque *Hodierna*, quia ignorabant inclinationem satellitum ad orbitam Jovis, quam primus *Cassinus* detexit. *Colbertus*, cum anno 1666 Academia Regia Scientiarum fundaretur, desiderabat, ut *Cassino* commercium literarium cum eadem intercederet, sed mox in Galliam vocatus, consensu Papæ & senatus Bononiensis, quo anno 1669 venit. Equidem post aliquot annos reverti in Italiam debebat, id quod etiam senatus Bononiensis ardentè efflagitabat; sed resistit *Colbertus*. Anno 1673 Parisiis uxorem duxit. Cum anno 1672 observatores in insulam *Cayenna* æquatori vicinam mitterentur; vera esse experti sunt quæ *Cassinus* de refractionibus & parallaxi Solis conjectando affectus fuerat. Iidem parallaxin Martis observare debebant, dum *Cassinus* cum ceteris Astronomis eidem observationi incumberet Parisiis: sed is tum methodum excogitavit, vi ejus unus observator eodem in loco eandem scrutari potest, indeque parallaxin Solis determinavit 10 secundorum. A. 1680 nonnisi semel observaverat Cometam, cum Regi prædiceret, quod eadem via incessurus sit, qua Cometa anno 1577 a *Tychone* observatus incessit: id quod etiam factum. Anno 1683 primum observavit lumen in zodiaco antea non animadvertum. Anno 1674 Saturni satellitem tertium & quintum; anno 1684 primum & secundum detexit. Anno 1687 excogitavit cyclum Lunæ solarem annorum 11600 & anno 1693 novas dedit tabulas motuum satellitum Jovis, quibus usi sunt ad determinandas longitudes locorum Telluris. Anno 1695 in Italiam profectus & meridianam *S. Petronii* restauravit, quam ex parte jam tentave-

rat *Gulielminus*. Erat illa peripheriæ Telluris  $\frac{1}{600000}$ ; sed anno

1700 produxit meridianam Parisiorum, anno 1669 a *Picardo* inchoatam & anno 1683 continuatam, ut fieret illius pars quadragesima quinta. Aliis inventis pluribus Astronomiam ditavit, e. gr. methodo computandi longitudes locorum ex eclipsibus Solis observatis, methodo inveniendi verum situm macularum



larum Solis, modum describendi lineas spirales, quæ repræsentant apparentias motuum Planetarum in Tellure, modum explicandi motum librationis Lunæ per combinationem duorum motuum, quorum unus est mensuratus, alter est motus vertiginis eodem tere tempore absolvendus. Postremis vitæ annis visu orbatus & anno 1712 d. 14 Sept. ætatis 87 sine ullo morbo obiit. Succellit in ejus locum filius, paternarum dotium hæres.

PHYSICO-THEOLOGY, OR A DEMONSTRATION of the Being and Attributes of God, from his VVorks of Creation &c.

hoc est,

*THEOLOGIA PHYSICA, SEU DEMONSTRATIO Existentiæ & Attributionum DEI, ab operibus creationis perita a VVILHELMO DERHAM, Rectore in oppido Essexiæ, Upminster dicto, & Societatis Regiæ Sodali.*

Londini, apud VVilhelmum Innys, 1714, 8.

Alph. r. plag. 9 Tab. æn. 1.

CUM Cl. Autor non ignoraret, plures jam Viros doctos de eodem argumento commentatos esse, quos inter in præfatione laudat *Mersennum, Cockburnium, Rayum, Bentlejum, Fenlonium, & Perraltium*, operam dedit, ut, quæ ab aliis pertractata sunt, nonnisi leviter attingeret, accuratius vero vereretur in iis, quæ ab illis prætermissa. Continetur autem in hoc libro, qui eruditorum applausu exceptus, ut altera editione a nobis jam recensenda statim fuerit opus, argumentum sedecim fer. nonum ex fundatione *Boyllii* annis 1711 & 1712 ad populum habitantium. Accessit ingens notarum farrago, in quibus magno studio congeffit Autor, quicquid notatu dignum in Philosophia experimentalis & historia naturali ab excellentissimis ævi nostri ingenis passim memoriæ proditum est. Et pro eo, qui viros doctos decet, candore unicuique tribuit, quod suum est, citatis

nem-

nempe Autoribus, unde annotationes suas hausit: ut adeo attempta notarum lectione una deveniatur in notitiam optimorum Autorum, qui res naturales illustrarunt. Præmittitur Schema operis analyticum, unde lectori statim obvia sunt, quæ in eo pertractantur. Nobis sequentia annotasse sufficiet.

Lib. I Autor de iis agit, quæ globo terraqueo extranea judicat, atmosphaera nempe, lumine & gravitate. Atmosphaeram dicit massam ex aere, vaporibus & nubibus constantem, quæ globum nostrum ambit. Eam consilio factam probat partim a natura ipsius, quia aer est massa subtilis, apta ad permeandum & animandum corpora reliqua, instar animæ mundi inferioris; partim ab usu insigni in respiratione animalium, ipsorummet piscium, in vegetatione plantarum, in motu volatilium & piscium, in propagatione soni, in constructione machinarum utilium, in generatione crepusculorum aliisque casibus. In specie autem ventos & nubes cum pluvia considerat. Ventorum usus, iudice Nostro, in efficienda salubritate aeris, in refrigerando aere tempore æstivo, in machinis movendis & in navigatione elucet. Nubes & pluvia terram quasi refocillare videntur, & juxta nonnullos fontibus originem præbent. Progreditur ad lumen, quod ad vitam commode degendam maxime necessarium, insigni DEi beneficio stupenda prorsus celeritate propagatur, & per spatia vastitate admiranda expanditur. Finit discursum libri primi gravitatis contemplatione, cujus usum in continenda materia corporum mundi totalium, ne motu præsertim vertiginis circa axes suos dissipetur, præ aliis prædicat.

Lib. II ipsum globum terraqueum, sed non nisi in genere contemplatur, nempe 1 quoad figuram, quæ propemodum sphaerica, ut sit capacissima, ut singula loca a centro æqualiter distent, ut calor & lumen, itemque aqua, commode per terram describui, venti vero commodius propagari possint: 2 quoad molem, quæ vastitate admirationi est: 3 quoad motum, tam annum, quam diurnum, qui adeo constans & regularis per sex annorum myriades perfluit, & habitatoribus ac fecunditati Telluris mire respondet: 4 quoad situm in universo, qui decen-

terra Sole, hauriens caloris fonte, distantiam arguit : 5 quoad distributionem aquarum & terræ continentis, quæ globo terræ pro æquilibrando vaporibus & nubibus sufficientibus ad singula loca advehendis, frigori zonarum frigidarum & calori torridæ temperando, aliisque usibus infervit : 6 quoad corporum partialium varietatem & abundantiam, quæ munificentiam conditoris loquitur,

Lib. III circa Terram continentem in specie hærens enumerat 1 foli diversitatem, vegetationi plantarum diversarum commodam : 2 varia strata Telluris, quæ materias in usum medicum & œconomicum præbent, & fontibus producendis inferviunt : 3 cavernas subterraneas & vulcanos, regionibus, in quibus reperiuntur, salutare, tum ad minuendum numerum ac vim terræ motuum, tum ad impediendum exhalationes perniciosas : 4 montes & valles, ad ornatum Telluris, salubritatem aeris, vegetationem variarum plantarum, habitationem diversorum animantium, generationem mineralium & metallorum, motum fluminum & originem fontium necessarios.

Lib. IV animalia in scenam producit, non tamen alium in finem, quam ut monstrat, quæ ipsis communia sunt. Agit de sensibus cum in genere, quos ad cognoscenda objecta mundana, ad distinguendum voluptatem atque dolores, ad conservandum corporis machinam conducentes judicat; tum in specie de oculo, de aures, de organis olfactus, gustus & tactus, multa singularia annotat, ab aliis præsertim Autoribus, qui de eodem cum Nostro argumento scripserunt, prætermittit. Figura oculi continendis humoribus & recipiendis imaginibus objectorum externorum maxime commoda & volubilitatem necessariam juvat. Situs ejus in corpore eminens, ut plura objecta in eo repræsententur, & ad damna ab oculo avertenda commodus. Movetur oculus quaquaversum, ut radios visorios non nimis oblique recipiat, obliquitate nimia visioni distinctæ officiente. Oculus minimum gemitus, ut tanto majore angulo comprehendatur campus visionis & ne jactura unius animal visu privetur. Admiratione tantæ dignum censet, quod, multiplicato oculorum numero

non

non multiplicetur apparentia objecti. Structura oculi equidem haud leviem attentionem in presenti negotio meretur, quoniam tamen jam alii abunde de eadem dixerunt, Nostro breviorrem esse licuit. Musculi ad oculum quaquaer sum movendum & in quovis situ æquilandum faciunt. In arachnoide eminet prodigiosa subtilitas, in retina sensus acutus, in cornea diaphaneitas, in pupilla dilatabilitas, in sclerotica tenacitas, in humoribus pelluciditas & vis refractiva. Pupillæ in diversis animantibus figura varia. Simili modo structuram auris ex anatomia repetit, in usum partium inquirat & una de objecto auditus, nempe sono, ad pietatem proficua annotat. Pauciora sunt, quæ de organis olfactus, gustus & tactus habet, quia non tantus in iisdem apparatus occurrit, quantus in organis vitus & auditus obvius est. A sensuum œconomia ad respirationem progreditur, ad vitam continuandam adeo necessariam, ejusque usum in promovendo circulo sanguinis & formanda voce ostendit, multiplex instrumentorum apparatus ad examen revocato. Expendit porro motus animalium, ubi musculorum, ossium, tendinum, nervorum fabrica exponitur & diversi celeritatis in incessu diversorum animantium gradus, modus incessus, geometricus & regularis situs partium moventium conveniens respectu centri gravitatis annotatur. Succedit consideratio locorum convenientium, in quibus animalia degunt; multiplicationis animantium usui ac ætati, ad quam pertingunt, proportionalis; proportionis debitæ inter mares & fœminas; pedum, oris, dentium, gulæ, stomachi, intestinorum, sagacitatis, curæ fœtuum, vestitus, habitationis & generationis animalium: de quibus singulis plurima notatu digna observantur, sed quæ sigillatim a nobis recenseri nequeunt.

Lib. V in specie sapientie ac bonitatis divinæ vestigia in natura humana obvia monstrat solertissimus Autor. Initium fit ab anima, ubi diversitas genitorum & facultas inveniendi observationes non contemnendas suppeditant. Succedit corpus, circin quod notatur figura erecta, naturæ humanæ omnium convenientissima; statura non minus eidem respondens; structura, situs & consensus partium singularium; provisio Naturæ ad-

miranda de avertendo damno ; facierum, vocum & scripturarum dissimilitudo. Similes observationes de quadrupedibus libro sexto ; de volatilibus libro septimo ; de insectis & reptilibus libro octavo ; de piscibus libro nono materiam præbent.

Lib. X de vegetabilibus pauca tradit. Miratur varietatem insignem, structuram artificiosam, illorum amœnitatem, seminum fertilitatem, usus multiplices.

Tandem Lib. XI doctrinis in antecedentibus tam operose traditis utitur ad stabiliendas conclusiones sequentes : 1 quod opera Dei sint magna & præstantia ; 2 quod a nobis agnoscenda & prædicanda ; 3 quod manifesta sint omnibus, adeoque atheismus omni proflus ratione destitutus ; 4 quod fidem atque obedientiam excitare & 5 ad gratiarum actionem ac denique 6 ad cultum Numinis, celebrationem impræmissis Diei Dominicæ, nos compellere debeant.

Ex his itaque abunde apparet, quodnam sit singulorum librorum argumentum & quo argumentandi genere utatur Noster, ut Dei existentiam atque attributa ex operibus ipsius ostendat. Immo liquet, Autotem clarissimum sciam fore comitem illorum, qui causas finales rerum naturalium tentari in animum induxerint. Ut autem porro intelligatur, quales sint Notæ operi largiter adspersæ ; nonnulla quoque ex his excerpti consultum judicamus. P. 5 propria recenset experimenta de avibus machinæ compressoræ *Hauksbeji* inclusis. Nimirum p. sicut in aere nec compresso, nec rarefacto, non tamen libero, horæ nondum spatio elapso, tremere cepit. Post semihorium agrotare & vomere visus. Vix alterum accesserat semihorium, cum morti vicinus deprehenderetur. Alius in aere compresso ultra horam sanus perstitit : postea tamen invalidus & duabus ab initio experimenti horis præterlapsis agrotus evasit, tandemque circa finem tertie obiit : quod idem raro accidit. Unde Noster infert, aerem ad respirationem fieri ineptum, si exhalationibus ex corpore animalium prodeuntibus oppleatur. P. 7 curiosa est methodus, qua Batavi in pinguefaciendis carpionibus uti dicuntur & quam non sine successu in Anglia tentatam testatur Noster. Scilicet mulco humido contactos & reticulo

involutos, ita ut non nisi caput foras emineat, in cella libere suspendunt & pane limilaceo in lacte macerato per aliquot dies pascunt. P. 9 ex Transactionibus Anglicanis repetitur, quod semen lactucae terrae commissam in vacuo non progeminaverit cum aliud simile in aere libero plantam protruderet intra octiduum ad altitudinem  $1\frac{1}{2}$  digiti exerescentem; aere autem admisso intra unius hebdomadis spatium ad altitudinem duorum vel trium circiter digitorum exereverit. P. 17 notat, d. 8 Julii Anno 1707, cum omnis ventus prorsus cessaret, aësum fuisse tam excessivum, ut quidam messorum in agro & equi in via suffocati extiraverint. Unde postea dies ille ab Anglis *the Hot-Tuesday*, hoc est, *Dies Martii calidus* fuit appellatus. P. 17 & 18 auctor est, cum mensis Julio A. 1709 thermometrum sub brachio aliquandiu detinisset atque aliis corporis partibus calidioribus applicuisset, corpore nullis exercitiis defatigato; spiritum ultra globum per intervallum 284 decimarum digiti ascendisse. Cum autem alio die, quo aësus magis fervebat, corpus exercitiis vehementioribus, quantum ferre poterat, defatigasset, thermometro ad easdem corporis partes applicato, spiritum non nisi ad intervallum 288 ascendisse. Notatu dignum est, in maximo aëstu sub æquatore spiritum intra hos terminos coerceri: id quod Noster didicit, graduationem thermometri sui comparando cum ea, quam in suis adhibet *J. Patrick*, in conficiendis thermometris & barometris excellens, qui, ut quosdam gradus determinatos caloris atque frigoris haberet, alterum thermometrum per homines ingeniosos in regiones sub æquatore sitas, alterum in regiones boreales latitudinis 81 graduum misit, ut ibi annotarentur gradus maximi caloris & severissimi frigoris. P. 28 se expertum scribit, quod globus e tormento emissus intervallo  $5\frac{1}{2}$  secundorum confecerit spatium 510 perticarum. P. 29 motum luminis definit 264516 milliarius Anglicorum intra unum temporis scrupulum secundum. P. 30 referuntur experimenta *Hauksbeji* de gravium descensu in præsentia Sociorum Societatis Regiæ facta, globis vitreis tam vacuis, quam Mercurio plenis ex turri ædis *S. Pauli* d. 9 Jun. 1710 demissis, ex altitudine 220 pedum, Mercurio in barometro ad altitudinem

59,  $\frac{7}{8}$  digitorum, spiritu in thermometro ad gradum 60 supra terminum congelationis hærente. Descensus primo scrupulo secundo vix 15 pedum deprehensus, quem *Gallilaus*, *Hugenius* & *Hallejus* pedum 16 digiti 1 constituunt. Reliqua ex Tabula sequente manifesta sunt, ubi - signum minus, + vero signum plus denotat.

Globi Mercurio pleni			Globi vitrei vacui		
Pondus	Diameter	Desc. temp.	Pondus	Diameter.	Desc. temp.
903 gran.	8 Dec. dig.	8 dim. sec.	510 gran.	51 Dec. dig.	17 dimid. sec.
903	8	8 -	642	52	16
806	8	8	599	51	16
717	$7\frac{7}{8}$	8 +	515	5 fere	16 <sup>r</sup>
808	$7\frac{1}{2}$	8	483	5 fere	17
784	$7\frac{1}{2}$	8 +	641	52	16

P. 49 docet, vapores ex aqua calida in camera obscura emisso & per radium Solis intra eandem immixtum ascendentes oculis microscopio armatis apparere sphaerulas. P. 94 observat, se aliquoties dissecuisse oculos talparum & beneficio microscopiorum vix distinguere potuisse humores vitreum & crystallinum, immo ligamentum ciliare & mucum atramentaceum. Pupillam tamen esse rotundam, & coronam conicam, manifesto deprehendit. Laudat adeo industriam *Galenii* in Anatomicis, qui lib. 14 c. 6 de usu partium asserit, in oculis talparum reperiri humores crystallinum & vitreum tunicis involutos. P. 104 existentiam arachnoidis *Arachnoidea* defendit & differentem oculorum avium atque piscium structuram ab oculis reliquorum animalium exponit. P. 105 Humorem crystallinum ex multis laminis compingi, observationibus *Leuwenhoekii* probat, qui a centro usque ad peripheriam 2000 numeravit, & domesticis contra dissentientes confirmat. P. 117 anatomiam auris talparum tradit singularem, etiam al. auribus avium diversæ, quibus similem nonnulli pronunciant. P. 121 observat, ærumen reperiri in auribus omnium animalium, quorum meatus au-

dito-

ditorius est longus, ut insectis spatium ibidem concedatur; nullum autem in auribus avium plumis tectarum & in quibus tympanum ab externo foramine non adeo remotum. Ceterum p. 122 negat, se in eo quidpiam dulcedinis distinguere potuisse, quam amaritudini permixtam asserit *Schelhammerus*. Tribuit tamen eidem propria experientia fretus vim sanandi vulnera, a *Plinio* olim assertam. P. 126 *VWillisium* vindicat a severioribus *Schelhammeri* censuris, qui aperte pronunciavit, se *VWillisii*, ubi Philosophum agit, ac vel partium usum, vel chymicarum rerum naturam scrutatur, haud semel non modo iudicium desiderare, verum etiam aliquando fidem. Quamvis enim *Schelhammerus* in suo de auditu libro sibi solus eruditus ac industrius videatur; *VWillisium* tamen in scriptis suis se ostendisse Anatomicum magis curiosum & sagacem, Philosophum majorem, Physicum doctiorem & expertum magis, quam omnes ejus censores; veracitatis autem & integritatis fama non minore gaudere, quam eruditionis ac industriæ. Ostendit præterea, *Schelhammerum* in nonnullis, quæ præstingit, non assecutum esse mentem *VWillisii*, in aliis vero veritati manifestæ contradicere. Falso nimirum interpretari vocem refractionis radiorum, quam in cornea & tympani membrana fieri asserit *VWillisius*. Et sine ratione rejicere similitudinem inter tympanum bellicum & auditorium a *VWillisio* stabilitum. P. 127 fide ejusdem *VWillisii* refert, feminam surdam, quamdiu intra couclave tympanum pulsaretur, verba quævis clare audivisse, ut adeo maritus ejus tympanistam pro servo domestico conduxerit, quo colloquia cum uxore miscere interdum posset. P. 130 inventionem tubi stentorophonici, quæ *Samueli Morlando* Anglo adscribi vulgo solet, *Kirchero* vindicat. P. 132 se ipsum expertum scribit & ante ab *Hauksbejo* ostensum, sonum in aere compresso intendi. P. 134 testatur, se factis summa cum cura experimentis didicisse, differentiam velocitatis esse aliquam, licet exiguam, si sonus adverso vento propagetur, quæ pro ventorum viribus augetur vel imminuatur. Ad accelerationem nihil facere differentias diei vel noctis, caloris vel frigoris, æstatis vel hiemis, cæli nubili vel



fereni, Mercurii in barometro variationum. Scilicet omnes sono eadem celeritate propagari, sive languidi fuerint, sive clari, & æqualibus temporibus æqualia spatia conficere, nempe 114.2 pedum intervallo unius scrupuli secundi. P. 146 narrat, *Croonium*, Professore olim Greshamense, coram Societate Regali pullum strangulasse, ita ut nulla vitæ indicia amplius proderet; sed aere per arteriam asperam in pulmones inspirato ad vitam revocasse. Addit experimenta gemina *Waltheri Needhami* ex *Thurstoni* de respirationis usu libro, & *Roberti Hookii*, ex *Transact. Anglicanis*, in cane sumta. P. 148 *Willisium* inventorem laudat experimenti, quo pulmonis lobo folli incluso respiratio illustratur. P. 176 confirmat rationem, quam habet numerus marium ad numerum fœminarum in Anglia, ut 14 ad 13, definitam a *Graunzio*. P. 220 domesticis observationibus microscopicis confirmat, quod prius detexit *Malpighius*, pilos animalium esse fistulos. P. 246 generationem æquivocam ab Ægyptiis esse confictam ait, ut salvarent hypothesis de hominibus & animalibus ex terra productis. P. 278 Perpetuum mobile vocat rem impossibilem, si non prorsus contradictoriam. P. 285 variationem aënis magneticæ detectam esse ait a *Sebastiano Cabotto*, inclinationem a *Roberto Normanno* Anglo, & variationem variationis demum anno 1634 ab *Henrico Gellibrand*, Professore Astronomiæ Greshamensi. P. 295 calculo trigonometrico definit distantiam, ad quam visu pertingit oculus in altitudine 6 pedum constitutus, si superficies ferme spherica & æquabilis supponatur, 5285 perticarum seu 3 miliarium Anglicorum. P. 360 experientia *Colassi* fretus approbat, quod *Etmüllerus*, *Ol. Magnus* aliique propria freti asseruere, hirundines arcte coacervatas intra piscinæ cannas, sub glacie prorsus ad sensum exanimas, pullantes tamen, hieme reperiri. P. 376 observat, microscopia docere, colores papilionum esse pennas. Ceterum cum hæc quæ de sublu naribus annotavit Auto, ita avide a multis lecta comperisset, ut intra anni spatium ter recudi librum opus fuerit, mox etiam alteram Partem publicavit sub tit. *Astræ Theology*, in qua cælum contemplatur, bis anno superiori editam, de qua proximo Mense dicemus.

REF.

MENSIS MARTII A. MDCCXVI. 115  
REFLECTIONS UPON THE NATURE OF CON-  
tentment.

h. e.

*COGITATIONES DE TRANQUILLITATE  
& oblectatione animi, & quomodo in singulis vitæ huma-  
næ circumstantiis obtineri possit: Autore SAMUELE  
PYCROFT, Socio Coll. Gonvil. & Caj.  
in Academia Cantabrigiensi.*

Cantabrigiæ, apud Corn. Crovvnfield, 1714, 8.

Plag. 7 ½

**M**agnam artem beate vivendi, quam omnes affectant, pauci assequuntur, libro hoc tradere conatur Autor. Ostendit primum (c. 1) officium esse hominis ut animum lætum, placidum, sibi que constantem conservet, quoniam tum alacrior, & aptissimus rebus agendis esse solet, deinde quoniam nihil nobis extra consilium DEI accidit, adeoque vanum foret, inique quicquam ferre. Non excludit tamen moderata rerum, quibus vita jucundior fiat, studia, & cap. 2 monet, ut quilibet necessitates, ac spes & voluptates suas, ex statu proprio & circumstantiis rite metiatur. Tum in sequentibus repræsentat conditiones aliquot vitæ, & casus quam maxime frequentes, quid acerbi habeant, ac quomodo nos adversus dolorem munire possimus. Quibus laetior res obtigit (c. 3) ipsam vanitatem suam & luxuriam nimis laboriosam sæpe experiuntur, aut majora affectant, aut ab aliis rationem sui non satis haberi dolent. Nonnullos obrectatio inimicorum (c. 4) mordet, sive æmuli sint, sive aliarum partium, sive naturali quadam prurigine in aliorum irrisionem proclives. Multos affligit amicorum perfidia (c. 5) quos vel levitas, vel privatæ utilitatis ratio a prisca consuetudine avulsi: alii (c. 8) mortuos lugent. Tum consolatur adversa valetudine laborantes & meliori fortuna ad angustias redactos & pios divinæque gloriæ studiosos, qui ob justum zelum suum persecutioni aliorum obnoxii sunt. (c. 7, 8, 9.) Ultimo loco considerat sollicitudines, quibus ante alios turbari solent ho-

mines ingenio culturæ dediti. Qui enim meditationi adfuetus est, dum rem quamlibet in omnes partes versat, facile indignationis atque anxitudinis materiam sibi fingit, & singula acrius persequitur sæpe etiam dum nimis sibi speculationibus & eruditis divitiis placet, negligit res externas, & alios sacris illis non initiatos, qui multa iterum vexatione contemptum suum ulciscuntur. Hi sunt quibus medelam afferre voluit Autor eamque ex sacra plerumque Scriptura depromit. Ceterum apparet, hæc generalia tantum esse, & pauca, si conferantur cum infinita varietate objectorum, unde in nobis dolor aut voluptas oriuntur. Multa ab ipsa natura, sed innumera ab opinionibus proficiscuntur. Possunt quidem omnia ad certa revocari principia, unde constet, quid ad felicitatem pertineat, quomodo corporis ac fortunæ bonis frui liceat, & quatenus carere iis possimus. Unde evidentia ad consolationem animi argumenta ipsa sibi relicta ratio deduceret. Sed tandem ubi adversa ingruunt, nonne videmus apud aliquos plus valere naturalem animi habitum, tempus & necessitatem, quam apud alios præcepta sapientiæ.

L' ILIADE POEME AVEC UN DISCOURS SUR  
HOMERE.

h. e.

ILIAS GALLICE VERSA. PRÆMISSA EST  
*Dissertatio Critica de Homero; Autore DE,*  
LA MOTHE.

Parisiis, apud Gregorium Dupuys, 1714. 8.  
Alph. 1 tabb. 21. 12.

p. 12. **C**eleberrima controversia est, quæ aliquo abhinc tempore inter Galliarum eruditos de Homeri auctoritate atque excellentia mota fuit. Clarissimus Poetarum *Houardus de la Mothe*, cum alios videret Homerum ad cælum usque extollere, alios plagii & errorum illum accusare; optimum esse credidit, si accuratius & procul ab opinionibus præconceptis ipsa Homeri scripta examinaret, de quibus jam sententiam in præ-

præfatione dicit. Quædam Homerus Iliadis argumentum in animo habuerit, non certo constat. Sunt, qui Trojani belli descriptionem ingeniosam illum dedisse sibi imaginantur: alii laudes Achillis se invenisse existimant: alii tandem non nisi doctrinam, & exempla, quam exitiosæ sint magnatum contentiones, tradi poemate illo credunt. Sed difficultatibus harum opinionum nulla caret, unde concludendum esse videtur Autori, non posse certo asseri, quem finem Poeta sibi proposuerit. Negat hac occasione Autor, Iliada perfectum Epici carminis instar esse, ad quod effingi necessario debeat. Tum de methodo agit, qua usus est Homerus, ut lectorem attentum redderet, ut eum commoveret, & admiratione impleret. Historiæ, quam tractat, gravitas attentum reddit lectorem, dum duorum populorum crudelissimum bellum recenset. Commovetur sermonibus, quos Poeta personis affingit, quibus suos affectus produunt. Admirationem vero parit miraculorum, quæ interveniunt, frequentia. Interim Autor Homerum ob duplicem causam notat. Eventus enim omnium actionum citius, quam par est, prodidit, dum ea sæpius recitantur ac prædicuntur, quæ postea demum accidere debebant, & in effingendis miraculis similitudinem veri non observat. Male conservare illum Deorum characterem queritur, quos hominum more natos, morbis & dolori obnoxios producit, quique interdum ab ipsis hominibus vulnerati, ejulatus emittant, & Medicis opus habeant; qui vitiis & ignorantia laborent, quique facto regantur; in quo ipso tamen describendo Homerus sibi non constat, quomodo nec Jupiter illud evertere valeat, modo eventu careat, atque eludatur. Respondet tum illis, qui, ut omnia Homeri tueantur, illum unum tantum Deum summaum credidisse putant, & diversa tantum ejus attributa sub personarum apparatu representasse. Boilæum testatur aliquando in sermone familiari confessum sibi esse, quod Homerus sibi videretur Deos variandæ tantum scenæ causa, utque jucundius audiretur poema, introduxisse. Heroes Homerici, quos magnis eminere virtutibus par erat, superbi, iracundi, impii & crudeles Mothio videntur nec fortitudinis quidem laudem mereri,

P. 17.

22.

28.

33.

37.

38. 40.

41.

44.

- p. 49. reri, utpote qui, si quid strenue gerunt, id omne robori corporis, velocitati equorum, aut curruum, & quod pessimum est, prodigiis debent. Ipse Achilles, cui tamen præ aliis studuisse Homerus videtur, velut imprudens, temerarius & gloriosus notatur. Quodque præterea divinis armis illum instruxerit, & nihil adeo laudi ejus reliquerit, nisi quod optione data, immaturam in bello, sed cum gloria mortem ignavæ senectuti prætulit. Plura deinde Helenæ, Hectoris, Diomedis, & Parisi exempla allegat, ex quibus concludit, male servasse Homerum characteres, & iisdem hominibus contrarios sæpe animorum habitus tribuere. Id licet historiarum facile ignoveris, quæ homines varios natura & mutabiles nobis sistit, quales revera fuerunt, aliter tamen rem se habere in poemate, ubi idem servandus est character. In ipsa oratione, qua usus est Homerus, reprehendit tot narrationes, quibus circumstantiæ ad propositum non spectantes, immiscentur, verborum repetitionem & descriptionum ubertatem, in quibus ad minima descenditur. Laudat quidem, quos subinde interseruit sermones, sed displicet, quod iisdem connexionis formulis utatur, quod inopportuno tempore inter pugnandum Heroes ejus confabulentur, quod mortuos æque ac vivos prolixius alloquantur, quodque ipsos equos suos compositis verbis cohortentur. Comparationibus inutiles circumstantiæ misceantur. Similia a rebus abjectis sæpe sumuntur. Tale existimat Mothius, cum Poeta Ajacem multitudini hostium cedere coactum, cum asino comparat, quem pueri prato perpulerunt. Porro in similibus uniformis admodum, & nimius est in comparationibus. Sententiæ, quibus aut dicta illustrare, aut instruere mortalium animos voluit Poeta, bonæ quidem ac sapientes ut plurimum, importuno tamen loco interdum applicantur; interdum e trivio petita ad nauseam usque inculcantur. Elocutio autem ipsa ob eam rationem optima & elegans Mothio videtur, quia temporibus, quibus Homerus vixit, communi suffragio approbata fuit. Nobis enim haud superesse tantam veterum linguarum notitiam, ut quid pulcrum sit & linguæ genio conveniat, udicare ipsi possimus. Denique etiam laus Homeri, qua tanquam

quam præcipuus doctrinæ moralis autor celebratur, in quæstionem venit. Quos a sapientia commendat, illi imprudenter nonnunquam agunt. Ut Nestor, qui cum L. 1 Achilli moderationem erga Agamemnonem exercitus ducem suafisset, L. 9 Diomedis approbat factum, qui durius Agamemnonem habuerat, ne a convitiis quidem abstinens. Ipsi Dii ab injustitia & crudelitate non procul iammanes sunt. Eaque sola in re decenter cum iis egit Poeta, quod providentiam asseruit. Jam vero in summam contracturus, quæ fufius dixit, dividendam sententiam, ac aliter de Homero, aliter de Iliade pronuntiandum putat. Et Homerum quidem Poetarum sui temporis optimum fuisse, qui poetico ingenio a natura præditus, & fabularum amans, collectam in peregrinationibus eruditionem variam, & ut tum erant tempora, insolitam, ad unum argumentum apte contulerit. Latere forte illum sub Nestoris imagine, qui longis sermonibus doctrinam suam ostentat. Nihil ergo obflare, quin Princeps Poetarum appelletur; licet alii ipsum superasse, & multa in Iliade desiderari dicantur, quæ ipse, si in tempora, qualia nostra sunt, incidisset, mutaturus fuisset. Profuisse tamen Iliadi contra Philosophos obtractatores, primum quidem novitatis gratiam, deinde vero ipsam antiquitatis auctoritatem. Ultimo loco rationem reddit versionis suæ Gallicæ. Tria requiruntur ad perfectam versionem, ut ordo scriptoris retineatur, ut animus ejus, & ipsa etiam verba rite reddantur. Ultimum ob linguæ Gallicæ indolem neglexit, quam Græcæ copia, vi & elegantia nihil concedere, adversus peritissimam utriusque & omnis humanioris literaturæ Daceriam contendit. Itaque imitatus magis est Homerum, quam ut verterit. Si quidem & epitheta, & descriptiones superfluas repetitiones & prædictiones omisit. Mores ad nostrorum temporum indolem temperavit, adeoque plebeja Achillis & Agamemnonis jurgia omisit. Nec hic Jupiter Junonem verberat, nec clypeus Achillis apparet. Et sic in XII libros, eosque mediocres, Iliada redegit. Ut autem haberet, quo omnem fabulam referret, R. P. Bossu sententiam adoptavit, qui Homero propositum hic

p. 118.

121.

123.

125.

129 122.

139.

142.

145.

152 ad fin.

tuis-

fuisse existimat, ut quam exitiosa sint magnatum dissidia, ostenderet.

*I. VIGNOLII DISSERTATIO APOLOGETICA  
de anno primo imperii Severi Alexandri Aug. qua potis-  
simum Programmata Cycli Paschalis S. HIPPOLYTI  
denuo exponitur & illustratur.*

Romæ, typis Francisci Gonzagæ, 1714, 4.

Alph. 1 plag. 3  $\frac{1}{2}$ .

**C**UM Valsechii atque Philippi a Turre, Adriensis Episcopi, Virorum clarissimorum, scripta in causa annorum imperii Antonino Elagabalo assignandorum luci publicæ exposita percurreremus mense Julio 1714 pag. 303, proxime a Valsechio, qui a Duumviris illis impugnabatur, lucubrationem novam expectabamus. Sed quantum constat, adhucdum nihil ille typis commisit, quo objectionibus Virorum doctorum sententiam ejus convellentibus occurreret. Ipsi illi communes Valsechii adversarii inter se congregiuntur, docteque ac modestè pariter de eadem causa disceptant. Eo spectat præfens Cl. Vignolii tractatio, qua diluere conatur, quæ Philippus a Turre in Dissertatione, Valsechio impugnando destinata, sententiæ, quam ipse amplectitur, adversa in medium attulerat. Redeunt ea ad septendecim capita, quæ Vignolius in Præfatione breviter adducit: ceterum agnoscit gratus, Reverendum Præfulem non tantum relicta priori, quam Vignolius confutavit, Pagii sententia de annis imperii ab Elagabalo gesti in aliam, quamvis ab eodem Pagio excogitatam, discessisse, sed & esse insuper falsum, a Vignolii se haudquaquam sententia prorsus abhorrere. Ante autem, quam in controversiam Virorum doctorum nos inmittamus altius, commonendos Lectores ducimus, uti ea, quæ ex Scriptis eorum in hac causa editis excerpta dedimus suo loco, ob oculos habeant, & quæ eorum de annis imperii ab Elagabalo administrati sententiæ sint,

revo-

revocent in memoriam, quod sine iis dicenda vix satis intelligentur. Ut open recordantibus seramus, tenendum, Vignolium arbitrari, a Die inde decima sexta mensis Maji Æræ communis CCXVIII imperio præfuisse Elagabalum, mortemque ejus in anni CCXXVI mensis Majum ita rejiciendam esse, ut post Idus Majus e medio sublatus quintum imperii annum attingisse statuatur. Philippus a Turre Pagium secutus, initio Elagabalum primum imperii annum a Kalend. Januar. anni CCXVIII communis Æræ numerasse, extinctum ante Idus Aprilis anni CCXXII existimarat, Dionis, annos, tres, menses novem dies quatuor imperio ejus assignantis, sententiam tuiturus. Post, ubi rationes Vignolii contra eandem sententiam latas expendisset, aliam ejusdem Pagii sententiam adoptavit, quæ initium imperii ab Elagabalo gesti ad diem decimam sextam Martii revocat, nec tamen finem ejus ulterius protrahit propterea, ratus mensē eum Martio anni CCXXVI occisum ante, quam imperii quintum esset annum ingressus, numos autem quintum imperii annum præferentes septimo ante natalem imperii, ut eo distribuerentur, percussos esse. His præmissis jam facilius, & quo tendant Viris doctis disputata inter se, & quid ipsa habeant momenti, nos planum facturos speramus.

Primo disceptant, quonam mense Elagabalus Nicomedia, ubi hibernarat, Romam venerit. Vignolius circa mensē Novembrem eum venisse contenderat, cumque Eutropius una cum aliis Romanæ historię scriptoribus tradat, biennium ac menses octo eum Romæ egisse, concluderat, post decimum sextum diem mensis Maji interentum eum scelerum suorum pœnas dedisse. Philippus a Turre iter illud breviori longe spatio temporis superari potuisse ratus mensē Julio Romam jam accessisse credidit Elagabalum. Sed antiquam sententiam doctis ac firmis in medium allatis rationibus tuetur Cl. Vignolius, erroremque imprimis, qui multis antiquitatum indagatoribus interque eos Cl. Philippo a Turre etiam, Vignolium impugnandi inde occasionem arripienti, imposuit, iter militare nempe in singulos dies fuisse viginti miliarium, aut si celeriter esset abeundum, quinque



& viginti, penitus labefactat, atque ex Julio Cæsare lib. III de B. C. c. LXXVI lib. VI de B. G. c. XII ac Dione lib. LXIII p. 716 docet, diurnum iter militare 6 miliaribus constituisse. In hac sententia Fulvius etiam Urfinus fuit, ex cujus Adversariis, quæ duobus voluminibus comprehensa & manu ipsius scripta in Bibliotheca Vaticana servantur, locum adducit Vignolius, ubi ille, *diurnum*, inquit, *iter militum millia VIII*. Hac igitur sententia cum tueri se facile possit Vignolius, docet tamen insuper, etiam decem millia passuum largiri se posse itineri diurno, neque tamen evinci inde posse, maturius Elagabalum Romam venisse, quam mense Novembri; quinque enim mensium itineri dies alios quinquaginta quietis adiungendos esse, diesque etiam nonnullos, vel ipso Reverendo Præsule assentiente, novum Principem transegisse in urbibus, quæ solenni illum ritu exceperunt.

Altera disceptatio de numo Elagabali agit, congiarium ejus secundum præferente, quem ad connubium cum Cornelia Paulla initum pertinere cum Vaillantio Rever. Præsul contentit, negat Vignolius non infirmis, ut videtur, rationibus adductus. Cornelie enim Paullæ vix in matrimonium ductæ nuntium misit Elagabalus, ut Herodianus testatur. At si ad nuptias ejus referamus congiarium hoc, quod mense Novembri anno CCXIX distribuisse Elagabalum oportet, octo aut novem menses, necesse est, conjugio ei juncta fuerit, cum numi prostant Corneliæ Paullæ anno III & IV imperii Elagabali signati. Id vero quo minus credi possit, diserta verba Herodiani & festinatio Elagabali ad novas subinde nuptias prohibent.

Numus insuper Corneliæ Paullæ, quem Valsechius ex museo Maurocenico protulit, qua ratione explicandus sit, inter Viros doctos non convenit, observatque Vignolius contra doctissimum Præsulem, argumentum inde, quod titulus ADVENTUS AUG. non adest, peti nullum posse, adventum Elagabali eo numo haud designari: numis enim Græcis & Ægyptiis utcumque adventum Principis significantibus eos titulos non addi. Docet ulterius, figura nuda, quæ in eo numo deprehenditur, statuam equestrem Elagabali haudquaquam innui,  
nudas

nudas enim in Græcis atque Ægyptiis numis occurrere Imperatorum imagines, idemque de statuis etiam affirmari posse: Plinium equidem lib. XXXIV c. 5 H. N. docere, *Græcam rem esse nihil velare*, at vero non ita id capiendum esse, quasi statuas omnes effluerint nudas, exemplis contrarium ostendentibus manifestum reddi; Globum, quem figura illa tenet, non orbem terrarum, sed vel pilam triangonalem in ludis Actiis Pythiis adhiberi solitam, vel pomum, cujusmodi in iisdem ludis una cum coronis dono dabantur, interpretandum esse, ut ceteras doctissimi Vignolii observationes taceamus.

Voluit insuper Rever. Præful, librarios apud Herodianum vocem *ἔκτος* pro *τέταρτος* scripsisse, neque inter scriptores historiæ Romanæ quemquam esse, qui sexennium imperio Elagabali tribuat. At ut Vignolius facilius *πέντος* quam *τέταρτος* in *ἔκτος* mutari potuisse contenderat, ita eandem tamen sententiam hac ex parte in præsentia cum doctissimo Præfule tuetur. Ceterum præter Herodianum S. Hippolytum apud Ducangium plus etiam quam sexennium imperio Elagabali tribuere ostendit. Porro existimat laudatus sæpe Præful, consistere se cum non posse sancti Hippolyti marmor, & inscriptionem, quam Panvinius affert lib. II Fastor. p. 49. Hippolyti enim marmor Alexandrum, successorem Elagabali, Id. April. Anno CCXXII jam sistit Imperatorem, in Panviniano autem Id. April. statuam dedicans Elagabalus exhibetur. Unde alterutrum horum monumentorum mendax esse contendit Præful Adriensis, ac lapidis inde, ex quo Panviniana expressa est inscriptio, fidem variis modis labefactare conatur. Imprimis fieri non posse putat, ut Elagabalus Imperator Serapidi cultum exhibuerit, in uno Elagabalo, DEO suo, colendo totus. At erudite Vignolius evincit, præcipue eum quidem coluisse Deum illum, sed non neglectis tamen penitus ceteris Diis ac Serapide cum primis, cui, rem ipsam si spectes, cum Elagabalo illo, Deo, parum discriminis intercessit, quemque Septimius Severus & Antoninus Caracalla, quorum filium & nepotem se jactavit Elagabalus, Imperator, summo fuit cultu profecuti.

In ea quoque sententia est Reverendus Præsul, Xiphilinum, qui expressis docet verbis, Elagabalum mense Maio imperium suscepisse, literam initialem mensis scripsisse Martii, eamque a librariis male per Majum expressam esse. Sed Vignolius docet, ejusmodi compendium scriptionis in numeris quidem at non in nominibus mensium occurrere. Removet insuper dubium, quod juxta cum Pagio Reverendus Præsul moverat, evicturus, multo ante sextam decimam diem mensis Maji imperium Elagabalum auspiciatum esse, nempe res a tempore, quo milites Elagabalum Imperatorem renuntiaverunt, ad prælium cum Macrino commissum gestas, in spatium temporis, quod inter sextam decimam diem Maii & septimam Junii interjectum est, cadere non posse, id quod aliter habere Vignolius ostendit. Imprimis convellere videtur Rever. Præsulis sententiam, qua mense Martio rerum summam Elagabalo delatam existimat, eclipsis, qua Dion seditionem militum Elagabalum sibi Imperatorem diligentium prænunciatam fuisse docet, quæque in novilunium Aprilis demum incidit, quemadmodum Vignolius ex tabulis Astronomicis ad Romæ meridianum initis uberius demonstrat.

Neque admittit idem, quod Episcopus Adriensis asseruit, numos tribunitiam potestatem quintam Elagabali præferentes, aliquot diebus ante inchoatum annum quintam imperii signatos esse. Res enim ea exemplo, ut patet, destituitur, historiam temporum turbat, ac tanto minus credibilis in Elagabalo est, quod Senatus tanto in eum odio flagravit, ut cufos etiam numos, si Elagabalus non supervixisset, in publicum prodire nullo modo passus videatur.

Neque recte Valsechio concessisse eruditissimum Præsulem existimat, processum consularem in numo Elagabali, cujus est inscriptio P. M. TR. P. V. COS. III. ipsis Calendis Januarii non fuisse actum. Lampridium enim, cujus verbis adductus id largitur, diserte docere potius, utique Calendis Januarii Elagabalum processisse. At vero aliam rationem esse, cur processus ille ad Calendas Januarias pertinere non possit, quam fusius contra Pagium deductam hic repetere non licet brevita-

tem sectantibus. Id notare non abs re fuerit, Vignolium tabulam Chronologicam p. 72 exhibuisse, in qua Tribunitia potestas & Consulatus Imperatorum ab Augusto ad Alexandrum usque indicatur, & numi, qui Tribunitiam quamque potestatem & Consulatum designantes nondum reperti, asterisco notantur, quæ quidem tabula ad numos rariores vel investigandos vel cognoscendos videtur adhiberi posse.

Quæ reliqua sunt dissertationis capita, ut Lectorum abutatur patientia, spatiumque referendis adhuc aliis præcipiamus, non percurramus singula, quæ notatu in iis digna deprehendimus, vel verbo monituri. Capite igitur IX mentionem injicit Vignolius fragmenti librorum LXXVIII, LXXIX Dionis, quod in Bibliotheca Vaticana asservatum doctiss. Leunclavius in lucem edidit. De eo ipsum Vignolium audiamus: *Codex fragmenti hujus, inquit, antiqui, de quo alibi forsitan mentionem facturum etiam sumus, membranaceus est, & grandioribus litteris perpetuo scriptus: illumque Fulvius Ursinus, cujus erat, tanta quidem antiquitatis esse censuit, ut sibi fere ipso Dionis avo exaratus videretur. Ex columnis tribus singula ipsius pagine constant: quæ vero oræ illius propiores sunt, injuria hominum dimidiatae fuerunt, sic, ut asterisci, qui in editione Leunclavii passim occurrunt, non verbum, vel unam atque alteram lineam in codice deficere, sed ut plurimum duas saltem columnas integras in eo desiderari significarent. Atque adeo Leunclavius non semper defectus ejusmodi asterisco indicavit. Nam quandoque, ut observatum a me est, duabus columnis mediis inter se remotiora jungit.* Capite X Herodianus ac Lampridius egregie illustrantur, docetque cum prius allata tabula, Herodianum Imperatorum annos non a die suscepti imperii sed a Calendis Januarii numerare. Capite XVI ad Dionem illustrandum multa occurrunt. Sed ex innumeris, quæ e dissertatione ipsa rectius petentur, pauca hæc de promptissimo sussectura, quemadmodum opinamur, ut de tota Vignolii tractatione judicium ferri queat.

LA VITA CIVILE, ET L'EDUCAZIONE DEL  
Principe.

h. e.

*DE VITA CIVILI ET EDUCATIONE PRIN-*  
*cipis Liber; Autore PAULO MATTHIA DORIA.**Volumina III.*Francofurti, in 12. Alph. 1  $\frac{1}{2}$ .

- T. I. c. 1. **A**utor ex natura humana deducit principia, quæ nos ad vitam civilem ducant, ideoque capite primo repræsentat ingenitam omnibus cupidinem se conservandi, sciendi & defectus suos supplendi, erroresque corrigendi, ad quæ omnia obtinenda vita civilis comparata fit. Dedisse enim Deum hominibus rationem, qua duce ad felicitatem in hac vita uterentur, eamque exercitio virtutum, quarum capaces sumus, acquiri, utpote quæ non animi solum, sed & corporis sensuumque legitimam rationem habeant. Tum disquirit de indole & usu virtutum moralium, deque actionibus vitiosis, aut ad virtutis simulationem compositis, ut pateat, qua ratione in vita civili illæ excitari, promoveri, ac ad communem utilitatem combinari, hæ vero corrigi possint. Tum ab universali hac idea progreditur ad explicandos modos, quibus ortæ sunt reipublicæ quæ commoda quælibet forma habeat, & quibus distinctionibus discernendi sint cives, ut inclinationes illorum ac facultate tam corporis quam animi in usum reipublicæ, quæ leges, arma, agriculturam, opificia, commercia requirit, rite convertantur. Ut vero doceat, quantum quisque prudentia efficere possit, examinat sedulo fortunæ & sapientiæ limites. Illam consistere ait in combinatione circumstantiarum, quæ ab infinita causarum secundarum serie pendet, nec mutari pro arbitrio, aut præsciri certo potest. Hanc autem in sagacitate observandi discernendiq; illas series, ac seligendi illam, quæ cujusvis indoli & potentiis quam maxime conveniat. Tomo II magistratus public.
- c. 2.
- c. 3.
- c. 4.
- c. 5.
- T. II. c. I.

blici officium exponitur, & quæ religionis, virtutum studia, quibusque institutis insinuare in civium animos debeat. Deinde eorum, quibus legum & ærarii custodia commissa est, munia explicat, deque re militari, & cultura ingeniorum, quomodo in usum civitatis ordinanda sint, disserit. T. III sistit commoda atque incommoda, quæ ex cupidine proferendi imperium oriuntur, ac artes, quibus parari firmarique novæ dominationes queant, quisque præmiorum & pœnarum usus modusque esse debeat. Tum de fide publica, fœderibusque ac ultimo loco de causis pereuntium rerum publicarum, illarumque iudiciis agit. Non potuimus singularia quædam decerpere ex libro, cujus præcipua laus in exacta principiorum conclusionumque compage consistit. Sed erimus paulo prolixiores in libello de educatione Principis, quem ideo adjecit, quod a Principe omnis vigor per totum imperii corpus dimanat, & animi corporisque virtutes magnam partem ex primis notionibus motibusque, qui teneræ ætati imprimuntur, dependent. Principum pueris ante ipsam usque natiuitatem cura sua obviam quasi procedit, ac quales se matres gravidæ gerere debeant, sententiam dicit. Improbat scilicet delicatulum morem Principum fœminarum, quæ ab omni exercitio corporis, ciboque solidiori abstinent. Utrumque commendat, ac præcipue ut animum, ab omni tristi & meticulosa cogitatione liberum, nobilioribus ideis detineant, neque tam mulierum formosarum, angelorumve & tenerorum infantum, ut solet fieri, imagines, sed homines adultos, robustos, & quorum vultus animi quandam magnitudinem spirent, depictos in interiori suo conclavi habeant. Quoniam prout commoti fuerint spiritus animales in matre, eundem motum in fœtu exprimunt. Primæ infantie usque ad annum septimum nulla institutio, quæ contentionem aliquam animi requirit, convenit. Corporis autem magis habenda ratio, & puer ad omnem aerem, victum, cultumque prudenter assuefaciendus. Memoria simul & phantasia excoli possunt, & primi voluntatis motus, qui jam tum a natura exseruntur, ad virtutem dirigi. Utendum hic picturis, narrationibusque rerum fortiter & cum laude gestarum, quæ magnanimitatis, fidei, moderationis, clementiæ, & sapientiæ

c. 2. &amp; 3.

c. 4.

c. 1.

c. 2.

c. 3.

c. 4.

c. 1.

c. 2.

ima-

imaginem & amorem excitent, operaque danda est, ut ab initio statim virtutum vitiorumque veræ notiones tenello animo imprimantur. Sodalitio nobilissimorum optimeque educatorum puerorum utatur, & si qua forte in re castigatione opus est, pudore tantum, aut circumcisa oblectatione continebitur. Prima sensim literarum elementa addiscat, in primis autem amore DEI & religionis imbuendus erit, qui sparsa virtutum moralium semina soveat alaturque. Et ita pergendum ad 14 usque annum, unaque linguarum studia tractanda, in primis Latinæ, eosque in usus Livius commendatur. Judicium nunc paulatim exerceri potest, in primis in historiarum lectione, & propositis variis calibus ad rempublicam pertinentibus, de quibus sententiam dicat. Exercitationes corporis majorem oblectationis partem facient, omnesque comparatæ esse debent ad conciliandum corpori robur, animoque laboris & molestiarum patientiam. Domi comædiis tragædiisque, quarum utile argumentum sit, nonnunquam intererit. Tum vero in crescente ætate ad meditationem considerationemque rerum attentio-rem mens erit revocanda. Geometria eo conducit, ac Algebra, quæ ordini & progressui rerum attente observando animum assuefaciant. His adjungenda præctica Logices institutio, quæ verum a falso, speciosum a solido discernere, exemplis ex ipsa aula, & vita civili sumtis doceat. Metaphysica deinde commendatur. Sed ne ad id nomen fastidiant nostri, qui meminert, quam maëilenta sit disciplina, quæ illo nomine plerumque venit, monendi sunt, Autorem hic eo referre scientiam DEI & animæ humanæ, & deinde commendare, ut Princeps juvenis res omnes ad suas classes, & certum principium, certumque finem, & consilia ac negotia omnia ad unitatem revocare discat. In physicis causa ac connexiones rerum, omnis-  
 sis spinosis & subtilibus quæstionibus, explicari illi debent. Quantum ad eloquentiæ studia attinet, suffecerit, si recte, perspicue, & cum dignitate, quid sentiat, proferre noverit. Majori studio in doctrina morali & civili opus est. Illa enim rationem tum reddet virtutum, quarum habitus teneriori ætate sola consuetudine erant inculcati. Et vitandæ sunt multæ peraitiosæ sen-  
 ten-

entiae, quibus adulatio & licentia aulae principum mores corrumpit. Politica autem disciplina quam vulgo infecta est Tiberianis artibus, & quam arduum, ut serio persuadeat Principi, salutem populi supremam esse legem. Ejusmodi aduocationis fructus ut jam clarius appareant, subjicit Autor Ideam perfecti Principis & oppositis vitiosorum quorundam exemplis illustrat. Ultimo loco de moribus & apparatu vitae externo Principis agit, ut hac etiam ex parte summae expectationi satisfaciatur. Duo ibi supponit, nihil in moribus re vera pulcrum esse, nisi sincerum & ab ipsa natura productum appareat: frustra autem speciem illam affectat, si interni mentis habitus eo non sint comparati. Adeoque statim in adolescente Principe teneros habitus ita formabit gubernator, ut olim venerationem & amorem sibi conciliare, actus suos & consilia prudenter celare, & exemplo cives ad virtutem invitare discat. Ceterum non alienum forte ab hoc loco est monere, quod liber hic, quamvis Francofurti nomen titulus praeferat, Italicum prelum facile prodat. Vidimus eundem in 4to, ut vocant, ac anno, ni fallimur, 1710 primum editum. Debemus & eidem ingeniosissimo Autori, qui Neapoli ingenii & Mathematicum scientia clarus agit, librum alium vernaculum: *Riflessioni intorno alla meccanica de corpi insensibili*, nec ita pridem ab amico accepimus, eundem nobilissimum problema *de inventendis infiniti duabus mediis propositionibus inter duas datas*, solvisse.

**JODOCI ANDREAE HILTEBRANDI SCHEDIASMA de vocatione interna.**

Berolini, apud Jo. Christoph. Conradi, 1715, 4.

Plag. 10.

**Q**Uam ab aliis nondum occupatam adeo R. Auctor credidit materiam, hanc ille hic uberius persequitur, Theologorum passim consensu & auctoritate nixus. Vocationem internam ab externa diligenter distinguit, modoque inclinationem ad studium Theologicum & Ministerium, (hanc enim in primis hic sibi exponendam fuit) modo impetum, stimulumque vehementem, praecurrentibus aliis, immo & aliquando arca-

R

NUM

c. 5.

c. 6.

n. 24.



- nun & obtundentem DEI tractum, (*Gottes geheimen und übertaubenden zug*) ex phraseologia Arnoldi vocat, ean-
- p. 11. 31. 47. demque fieri per internam Spiritus S. illuminationem, imo  
50. 55. seq. folis fidelibus, veris illis & vivis Ecclesie membris propriam  
esse contendit, quandoquidem inter alia profectum abnegatio-  
nis, mortificationis, cœlestizationis (ut loqui amat) adspirati-  
onis ad cœlestia, introversionis &c. aut ad minimum certa initia  
ad hanc vocationem requirit, & Spenerum adeo, Arnoldum ali-  
osque diligenter & fuse allegat. Tandem vocationem inter-  
nam ita describit, quod sit actio divina, qua DEUS trin-  
unus homines, quos ab æterno ad hoc studium, & tempore de-  
inceps sic ferente, publicam in Ecclesia functionem, ex gra-  
tia singulari sapienter destinavit, in tempore, ut plurimum a pri-  
mis statim unguiculis ad singularem sacrarum literarum amo-  
rem pie atque constanter inclinat, eundemque in finem donis  
necessariis, tam naturalibus, quam spiritualibus, clementer ex-  
ornat, satisque ornatos, extante hora, ad munus publicum  
externe, per instrumenta ordinaria, recte vocat, vocatosque  
interne monet atque movet, ut hanc specialem vocationem ex-  
ternam ad hoc vel illud officium *ἐκείνης καὶ προθύμως*  
suscipiant susceptoque perpetim ita fungi præsumant, non  
ambitione, non avaritia, nec ulla alia cupiditate, sed sincero  
38. 39. 40. DEI timore & studio summo Ecclesie ædificandæ. Bene mo-  
netur ex Spenero, qui sensum internæ vocationis & gaudium  
concomitans, utpote quo, vocatus aliquoties, caruerit vel  
ille, pro requisito necessario admittere recusat, ita de hac  
vocatione ejusque necessitate loquendum esse, ne piis hinc  
55. seqq. animabus difficiles injiciantur scrupuli. In Confectariis antea  
allata uberius novaque adstruuntur industria, ita, ut curren-  
tibus & per dolum se ingerentibus vocatio interna abjudicetur,  
de qua e contrario Christum proximumque diligentes esse  
39. securi possent. Per pœnitentiam, si inique munus sacrum quis  
obtinerit, vocationem vitiosam antea transire in legitimam,  
melioresque tum Ministerii sequi successus, perinde docetur,  
dum feriis inprimis precibus contenderet resipiscens, ut voca-  
tio.

tionem adhuc internam, post impetratam externam, Deus operari velit.

LUDOVICI ROGERII, THEOL. D. PATRI-  
archal. Eccles. Bituricens. Decani, *Dissertationes due*  
*Critico-Theologicae.*

Parisiis, apud Francisc. Jouenne, 1715, 12 maj.

Plag. 19  $\frac{1}{2}$ .

**D**issertatio I verba Joannis i Epist. V, 7, de tribus in cœlo testibus, fundamenti loco ponit, ubi, licet multi quidem sint, qui de hoc dicto Joanneo, vel ex insituto, vel occasione ferente, ut in Commentariis, prolixius jam scripserunt, non incassum tamen laboravit aut actum egit doctissimus Autor, cum idem molitus fuit, quippe qui ordine optimo & accurate maxime omnia de dicto hoc præcipue dicenda complexus est, solerter consultis antea qui de eodem scribentes ipsum præcesserunt, itemque MStis codicibus Græcis & Latinis non paucis. Tractationem omnem in partes duas dispescit, quarum prima veritatem textus authenticam firmo superstructam fundamento ostendit, contra intempestivos Criticos inter Catholicos, qui versusum illum expungendum esse censent. Initio fatetur quidem, argumenta esse ardua, quæ pro versus rejectione ex textu afferri soleant, quæ ordine, simul cum codicibus MStis & versionibus, in quibus nostra pericope plane omïssa deprehenditur, recenset. Priusquam autem, quid sibi de illis videatur, edisserat, hunc ubique morem servat, ut aliorum responsiones ad argumenta proferat, easque accuratius perpendat atque examinet. Versum hunc, de quo agit, controversum non fuisse scholium, & ita forte in textum intrusum, solide demonstrat. Neque admittit Grotii opinionem, existimantis, verba ista non ab Arianis erasa, ut communis fert sententia, sed potius ab iisdem intrusa esse, ut ostenderent, unitatem personarum Trinitatis non in essentiæ identitate sitam, sed eas sola consensione testimonii unum esse, quemadmodum testium in terra unitas

se haberet. In controversia vero nostra decidenda, reliquis & codicibus MStis & Versionibus fusque deque habitis, res omnis in Codices Græcos recidit, e quibus antiquissimum aliquem Britannicum producit, quondam Erasmo maxime probatum, in quo verba illa habentur, quem codicem prolixius contra censores ipsius, speciatim Simonii, objectiones defendere sustinet. Tum afferuntur æque ac vindicantur testimonia Patrum, qui pericopen hanc allegarunt, Tertulliani, Cypriani, Idatii Hispani, CCCC Episcoporum in Confessione Hunerico Regi oblata, cui allegationi postremæ præ ceteris pondus maximum Autor ideo inesse ratus, quia Confessio hæc ab Episcopis Arianis, sub quorum dominatu Confessores ingemiscebant, videnda, expendenda & exagitanda fuerit, ergo debuisse ipsos certos fuisse, in exemplaribus Bibliicis, quæ tum in Africa erant, pericopen hanc extare, quia alias accusationi mendacii & falsi, quam dubio procul Ariani intenterent, se obnoxios reddiderint. Post hæc sentit, facilius accidisse, ut ex librariorum oscitantia versus ille omissus, quam forte fortuna intrusus fuerit, hancque sententiam suam evincit, in aliis codicibus Bibliæ exemplaribus supinæ hujus omissionis exempla producendo. Tandem pericopen asserit ex textus connexionem ac loci scopo, qui altera ex parte veræ de Christo doctrinæ confirmatio est, ad quam Cap. V, dictum hoc palmarium continens, pertinet. In parte altera sensum hujus verus legitimus contra Socinianos firmat, quorum errorem duplicem, alterum, quo distinctionem Personarum Trinitatis, alterum, ubi earum consubstantialitatem negant, proferunt. Dissertatione II, quam Polemicam Autor inscribit, ipsa verba Jesaiæ Cap. VII, 14 a Judæis, mirabilem Christi conceptum & nativitatem negantibus, contra, illum Josephi concursu factum, statuentibus, vindicat. Cumque Judæi pro argumento afferant vocem עלמה, eamque velint quamvis puellam, nuptam etiam, denotare; Autor solide probat, vocem עלמה, singulari emphasi, maxime inviolatam & vere virginem, ferme nec oculis viri visam, præcipue  
hæc

hoc loco, indicare. Argumentum autem Judæorum præcipuum, quod locus hic de Christo loqui nequeat, est, quoniam Emmanuelis illius partus Achaso in signum liberationis a duobus Regibus datus sit, cujus complementum demum post Sæcula VII futurum fuerit, quod tamen eventum illius, cujus est signum, præcedere ordinis jure debeat. Ad hoc responsiones aliorum varias cum præmisisset æque ac examinasset Auctor, scite respondet; Jesaiam non de signo proprie dicto loqui, sed concludere a majori ad minus: si Deus aliquando daturus nobis est, quod est majus & difficilius, partum virginis, quanto facilius est ipsi, rem faciliorem efficere, & a duobus Regibus nos liberare. Porro, cum errorem de Achasi uxore, *עלמה*, & filio Ezechia Emmanuele, refellisset, prolixior est in confutanda illa Judæorum objectione, ex collatione Cap. VII Jes. cum VIII enata, qua contendunt, filium Jesaiæ, cujus cap. VIII mentio fit, esse eundem, de quo cap. VII dictum. Quod quibus rationibus a Judæis asseratur, quibus ab Autore rejiciatur, ex ipsa Dissertatione cognosci potest. Alia difficultas ex vers. 16 Cap. VII oritur, quoniam liberatio promittitur, antequam Emmanuel incarnatus sciat bonum eligere, & malum reprobare; cum tamen hæc nativitas, quæ necessario præcedere debebat, post aliquot sæcula demum futura fuerit. Ad hæc responsionis hæc præcipue rationes placent, quod, si concedamus, vers. 16 de Emmanuele dici, propterea non aliquot seculorum spatium usque ad liberationem ab hostibus intelligatur, sed verba sic etiam explicari possint, ut notetur intervallum inter nativitatem & rationis usus receptionem, quamvis dilata nativitas ipsa supponatur: item probabile esse, nec textus connexioni repugnare, ut vox Puer hic non individualiter, sed specificè sumatur. Tandem Judæorum blasphemiam de conceptu Jesu adulterino & partu, itemque *ἀντιλογίας* quasdam in Jesaia & Matthæo ab ipsis quæsitæ, argumentis maxime ponderosis refutat. Ceterum non dissimulamus, libellum jam antea forte editum, nunc novo tantum titulo adornatum nobis videri.

OLAI BORRICHII

*DISSERTATIONES, SEU ORATIONES ACADEMICAE, in II Tomos tributa. Cum Praefatione sua atque Indice triplici edidit SEVERINUS LINTRUPIUS, P. P.*

Hafniae, apud Hieronym. Christ. Pauli, 1715, 8.

Alph. 3 plag. 3.

**O**LAUS BORRICHIIUS magnis meritis erga elegantiorē litteraturam humanitatisque studia abundavit, quæ non solum ipse coluit mirifice, sed variis quoque ingenii sui monumentis, quibus multum statuitur pretium, ornare & perpolire laboravit. Cultior inprimis lingua Romanorum ipsi multum debet, cui prælia, quæ cum Cl. Cellario iniit, fructuosa fuisse constat: nec parum Latine atque emendate ipse expressit orationem suam. Cujus purioris atque elegantis stili exempla conspici possunt in his Dissertationibus, quæ in summam redactæ superiori anno prodierunt. Ipse Borrichius Orationes has conjunctas uno fasciculo proferre destinaverat, quo defuncto Paulus Vindingius S. R. M. Consiliarius Status & Justitiæ, Græc. litter. Professor regius, & primus Collegii Borrichiani, quod Mediceum appellari jusserat, Ephorus, hujus editionis opus in se suscepit; facto autem dicti Collegii impensis ante duo lustra imprimendi initio, ereptus fuit præmatura morte Vindingius, qui operam hanc suo ephoro Mediceo, successori Casparo Bartholino, Consiliario Status & Justitiæ & Professore Philosophiæ regio, reliquit, cui negotio quum per alias graviores reipublicæ occupationes haud poterat vacare, illud in Celeberrimum & ingenii meritis clarissimum Severinum Lintrupium, Academiæ Hafniensis Professore Eloquentiæ, transfudit, qui & illi omnino satisfecit. Namque præfamen & copiosum & eruditum conscripsit & in id collocavit studium, ut Orationes hæc prodirent emendatæ, nec Indicibus usui libri hujus destinatis deesse voluit. Quod ad

Præ-

Prefationem attingit, illa attingit tria momenta. Primum est prudentia, quae in hae litis clarorum Virorum monumentis publicae utilitati tradendis debeat observari, quorum aliis prudentius denegatur publica lux ut famae auctorum consulatur; alia vero, quibus praecipue auctores ultimam imposuerunt manum, publici usus facere, eruditos concedet. Secundum est index Oratorum Belgarum, Danorum, Gallorum, Germanorum, Hispanorum, quo catalogum Oratorum recentiorum Morhofii reddit auctiorem. Angli eruditum orbem orationibus in volumina collectis haud ornarunt, qui de rebus, quam verbis, interioris critices, quam oratoriae studio, deque eloquentiae sacrae, quam Romanae principatu magis adhuc, ut apparet, solliciti fuerunt. Locum inter Danos jure suo meritoque vindicat Cel. Borrichio, cujus facundia oris non solum fuit fulgens, sed intellexit quoque, quid sit bene & copiose loqui. Tertium de ipsis Orationibus seu Dissertationibus earumque argumentis speciatim commentatur, quaeque interea, ex quo illae ante hos XXX fere annos poene omnes, ante XL vero etiam nonnullae conscriptae sunt, singulis vel augendis ac locupletandis, vel ornandis atque expoliendis, vel nova experimentorum luce opportune servitura recentior produxit aetas, commemorat. Prima differit de *Experimentis Botanicis*, per quae discere promptum est, quo discrimine oporteat a specie speciem plantarum & herbarum dignoscere, aliis ad foliorum recurrentibus figuras, aliis ad mensuram radicum, nonnullis ad caulium, acinorum, spinarum diversitates; deinde in speciebus esculentorum declarant, non adeo ambitiosam esse famem, ut nequeat nisi triticis aut siliginis saturari panibus. Porro patens se aperit campus quaerendi non gustus duntaxat admicula, sed & delicias, si per tot fructuum, florum, radicum, conorum, imino & lignorum, genera eatur, nec minus experimenta generationem plantarum ostendant, & efficiunt, ut sciamus plura esse, quae feminum vices supplent. Namque saepenumero eadem plantae, quae semini natales debent, propagantur viis aliis, jam folio, jam ramo, jam cortice, jam radicibus. Secunda de *Sanguine*, seu, ut ipse in catalogo scri-

pto-

ptorum suorum paullo plenius argumentum expressit, *de natura sanguinis & transfusione ejus*, observat, quod prima hujus medicationis tentamenta, quantum hodie constet, Medea, Ægyptiis fortasse usa magistris, in scenam videatur propulisse, quæ revixerit inter hodierna medentium experimenta. Galli, Angli, Itali rem contenti docuisse, de nomine non magnopere laborarunt, transfusionem vocantes, quoties ex animali in aliud animal, vel hominem derivatur, aperta vena, sanguis; infusionem, quoties non sanguis, sed alii liquores in apertam venam per siphonem artifice manu ingeruntur. Borrichius nuncupat artem Medeanam ab inventrice, vel si id fabulam redoleat, Libavianam, quia nihil certius, quam Andreæ Libavio, Medico excellenti, jam ante hos septuaginta annos illam medendi methodum innotuisse. Hanc medicandi rationem in majus fastigium extulere Richardus Lowerus Oxonii; Dionysius Parisinus, Emmeresius, Fabricius Dantiscanus, qui hac arte tres homines perfanavit, arthriticum, apoplecticum, & cum plica Polonica fedisque ulceribus luctantem; ex Italis Guilielmus Riva. Cl. Lintropius comanendat in Præfatione Sturmii exercitationem de transfusione sanguinis, qua de ipso autore hujus artis, de methodo transfundendi sanguinis, de sanguinis transfusi phænomenis & admirandis effectis, de variis variorum de transfusione judiciis & sua sententia de transfusionis usu differit. Tertiam inscripsit *de usu Logices*, re ipsa autem agit de genuina disputandi ratione. De avtodidactis dicitur, quod quæ in angulo meditentur, velut Sybillæ folia lectoribus obtrudant, ossamque nec bene conditam, nec arte dispositam, nec præ cruditate edulem nauseantibus doctorum stomachis, & digni sunt, qui aliquot adhuc annos inter Logicorum plorent cathedras, antequam scriptorum titulos instituant aucupari. Quarta *de acido & lixivo*; quinta *de venenis* & sexta *de furore poetico* agit, de quo dicit, quod sit usque adeo fixa meditatio rei animo in imitationem metricam propositæ, ut interea omnium pœne aliarum rerum inducat oblivionem. Inprimis exponit, quo pacto raptus hic poeticus contingat,

an a causis in natura rerum stabilitis proficiatur. Summa disertationis eo redit, ut meditatio jungatur multæ lectioni & exporrecto iudicio, nec enim meditatio oneri par sit sine lectione & arte, nec iudicium sustineat hanc molem, nisi longa cum bonis scriptoribus familiaritate velut innutritum. In præcipuis autem Poetæ curis illa esto, ut attollat mentem supra dictionis plebejæ humilitatem, utque fictam sibi imaginem rerum, de quibus dicturus est, animo repræsentet, fingatque se, in Epico carmine præcipue, gestis ipsis interesse ac videre singulorum vultus, conamina, tacitas cogitationes, arcana consiliorum. Septima de *animalibus hyeme sopitis* dispicit: an ullum animal salva vita, ad aliquot non modo dies, sed hebdomadas, sed menses, sed annos, somnum possit continuare? quod argumentum non solum ex historia naturali probat, sed doctrina quoque physices illustrat. Octava de *succino*; nona de *qualitatibus occultis* & decima de *oraculis antiquorum* subsequuntur. De primis oraculorum initiis non consentiunt Scriptores, plures tamen eo inclinant, cœpisse eadem centum annis ante bellum Trojanum: hæc lues non solum sædavit Græciam, sed certavit mox cum ipsa hæc parte Ægyptus, illa superstitionum mater. Apud Italos nihil celebrius Sibyllinis ad Cumas & Tibur oraculis; apud Gallos nihil notius antro Druidarum. Veteres laborant, se similitudine veri, specie & colore tueri, ne geniis familiaribus & astutiæ Dæmonum debere oraculorum responsa videantur. Causam cessationis oraculorum Christiani quidam Scriptores in adventum Salvatoris Christi derivant, Aristoteles, Tullius, Plutarchus in effœtas terræ vaticinæ vires. Suidæ & Nicephori Callisti testimonium de Augusto, quod de successore suo sit percunctatus, haud certum est, nec solida antiquitate innixum. Neque Suetonius, vitæ Augusti incorruptissimus Scriptor, neque Eusebius Pamphili, qui in oraculis veterum ponderandis multus est, hujus peregrinationis Augusti Delphos meminit. Ducentis propemodum a nato Salvatore annis Lebadæ oraculum adhuc effloruit, & sane plures Imperatorum Romanorum post Tiberium consuluisse ora-



cula deprehendimus. Undecima multa notatu digna de *variis excitandi ignis modis & phosphoro* exponit, & attingit brevibus historiam & controversiam de inextinctis veterum Lucernis sepulcralibus, quæ a multis aliis clarissimis viris Octavio Ferrario, Fortunio Liceto, Rob. Plot, Guichardo, Sorrello & aliis illustrata fuit.

Posterior Tomus harum Dissertationum sive Orationum initium suum capit a duodecima de *specie serpentis, qui Evam decepit*; existimat Auctor, quod Diabolus illud genus serpentum in habitaculum sibi elegerit, quod natura benignius, mansuetius & blandius humano generi se hodieque repræsentat, neque hæc bestia ad fraudandum instructa advocata fuerit ab Afris & Indis, sed horto Eden, hoc est, Mesopotamico solo fuerit inquilina, adeoque sæpe antea inter innocentia exercitia Evæ conspecta & proinde nullæ ab ejus adventu expectatæ sint insidiæ. Apud Indos, autore Hugone a Linfchot, circulatores docent serpentes varios ad sonos Musicos in publico saltare & gesticulari. In Malabar non rari sunt octonum pedum serpentes, qui mirifice pueris blandiuntur amantium specie. In Italia serpentes Braccianæ speluncæ, teste Kirchero, & Bartolino, ægros homines in speluncam suam admissos mutuis, sed innocentibus stringunt amplexibus, exsuguntque humores vitiosos adeo, ut qui advenerant semianimes, revertantur sanissimi. Alios Joannes Nieuhofius deprehendit in China, veneno omni destitutos. Reliqua dissertationis hujus parte castigat Borrichius Nierembergii sententiam, qui draconem intelligit. Decima tertia de *natura dulcedinis*, & decima quarta de *deperditis Pancirolli* verba facit. Guido Pancirollus cum Henrico Salmuthio ostendere laboravit, deperdita jam esse propemodum innumera, quæ olim etiam in vulgus mechanicorum innotuerant, ita periisse antiquorum purpuram, encaustum, specularia, lapidem Obsidianum, veterum Murrhina vasa, aurichalcum, azzalum, Masiva opera, pyropum, electrum, æs Corinthinum, vitrum ductile, papyrum, priscorum Cinnamomum, salem Ammoniacum, folium barbaricum, malabathrum, staten, bdellium, balsamum, amomum, costum, oleum com-

huri nescium, hydraulica, clepsydras, ad summam illustres illos Romanorum triumphos & magnificentiam Quiritium pace belloque declaratam. Borrichius pluribus ostendit, quam nihil opum antiquarum perdidit seculum nostrum & evidentius omnia perspiciat, ut proinde in supervacuis se fatigaverit Pancirollus: si scripto suo titulum præfixisset, de rebus hodie in desuetudinem abeuntibus, sive de rebus antiquorum, quas posteritas intuitu meliorum abolevit, correxit, jam nomen suum justo tueretur. Decima quinta de *Studio Latinitatis pura* id agit, ut ostendat, quam necessarium esse, lectari castitatem linguæ Latinæ, quæ princeps virtus sit omnium linguarum; attingit quoque argumentum de jure augendi Latinam linguam. Decima sexta de *mensuris Chemicorum*, Septima de *usu studiorum academicorum in re militari*, & octava de *contagio morborum & vitiorum* non minus jucundæ sunt. Integro operi præmissa est Pauli Vindingii oratio Parentalis in excessum Olai Borrichii, & extremo illius additur adhuc oratio Jubilææ evangelica anno MDCLXVII dicta & sermo funebris manibus Oligeri Vind dicatus, quem triplex Index excipit. Cl. Lintrupius erudita Borrichii Opera Philologica omnia emendatiora expectare jubet.

EXPERIMENTS AND OBSERVATIONS UPON  
Bezoar-Stones.

h. e.

EXPERIMENTA ET OBSERVATIONES  
circa Lapidem Bezoardicum, una cum Vindicis Saccharis;  
Autore FRIEDERICO SLARE, Collegii  
Medici & Societatis Regiæ Socii.

Londini, apud Tim. Goodwin, 1715, 8.

Plag. 9.

EX quo Autor Clarissimus in Illustrem Societatem Regiam fuit receptus, omnem impendit operam in examinanda materia Medica, cujus nunc industriæ specimen quoad Lapidem

dem Bezoardicum & Saccharum exhibet. Quod lapidem Bezoardicum attinet, hæcenus in diversas abierunt sententias Medici, de virtute ejus sermonem facientes. Siquidem Brasavola eum pro Alexipharmaco contra venena venditat, Amatus Lusitanus trium granorum pondere datum pro magno specifico habet, Lacuna Fallopius alique tanquam summum Antidotum in peste propinarunt, Petrus de Aibano a veneno, morte, gravi morbo liberare, & quicumque eum gesserit, ab omni morbo lethali securum pronuntiavit, imo Serapio iisdem eum pollere viribus asseverat, sive sorbeat, sive ore detineatur, hinc Cæsalpinus, Garzias ab Herto, Acoffa & Rodericus a Castro præter usum internum in lepra, erysipelate, & pestilentialibus tumoribus adspargere jubent eundem. Fuerunt tamen, qui exilem se, vel nullum ab ejus usu expertos esse testantur effectus. Sic Hercules Saxonia in substantia dedit pulverem ejus in sat larga dosi, nec tamen sudorem eum prolicuisse, nec ullam expectatam edidisse operationem, observavit; Crato absque ullo successu in maligno quodam epidemico morbo eundem datum conqueritur, & Rulandus cornu cervino longe postponit. Qua opinionum differentia commotus Clarissimus Slare, exactius hunc lapidem examinandi, ejusque usum explorandi animum induxit, quæque abhinc viginti annis observavit, in schedis hæc communicare sustinuit. Vario igitur modo Lapidem Bezoardicum tractavit, ut indolem ejus eo melius cognoscere posset. Drachma scilicet ejus in retorta igni aperto commissa, & ignita per semihorulam servata, unam obtinuit, ad summum duas guttas liquoris subacidi, floribus quibusdam collo vasis adherentibus, caputque mortuum insipidum, nigrum & in duram molem concretum invenit. Quo experimento tamen certus fieri non potuit, num ad vegetabile, an animale Naturæ regnum lapis hic sit referendus; existimat tamen, terræ eum esse indolis, a liquore quodam in ejusmodi massam compactum. Affudit pulveri ejus omphacium, acetum forte, oleum vitrioli simplex, & cum aqua dilutum, spiritum salis, spiritum nitri, sed nulla effervescentia aut solutio fuit secuta. Eodem-

demque modo caput mortuum ejus cum iisdem acidis exercuit mensuris, sed absque ulla effecta. Quæ experimenta docent, non posse hunc lapidem instar alius cujuscunque alcali corrosiva venenorum vel humorum spicula obtundere & corrigere. Atque cum gustui se insipidum, odori inodorum exhibeat idem, inter cordialia remedia nullo modo esse referendum. Mittimus observationes, quas allegat Autor, quibus, nec in variolis, aliisque malignis, nec in benignioribus affectibus ullo se lapidem prospero commendasse successu, evincit, indeque concludit, eam, quam in morbis de hoc deprædicant Autores quidam, virtutem aliis admistis adscribendam esse medicamentis. Sedulo etiam investigavit ortum lapidis hujus Autor, adeoque, quicquid ab amicis in Indiam profectis vel per literas vel ore tenus accepit, fideliter communicat: certi tamen quid comperire non potuit, quibusdam eos unice & quidem singulos in cervi capris sexus fœminini Provinciæ Panzar, aliis in diversis animalibus, capris, puta, vaccis, cercopithecis, hystricibus, inveniri referentibus, aliis idem negantibus. Credit igitur certissime, factitium esse hunc lapidem, tempus aliquando docturum. Nec sibi persuadere potest, eum in ruminantibus reperiri animalibus, siquidem stomachus, qui in continuo deprehenditur motu, variasque heterogeneitates, crudas crassasque substantias in se recipit, lapidem ejusmodi laminatum concrefcere haud sinit. Suspicionem artefacti lapidis auget magnus numerus eorum, qui hinc inde apud mercatores prostant. Accepit enim Noster a Seplastario Londinensi, quod singulis annis quingentas vendiderit ejus uncias, quarum singulæ decem vel duodecim capiebant lapides, sequeretur inde, ultra quinque millia caprarum. & quidem sexus tantum fœminini, ad minimum fuisse occisas, pro suppeditandis soli huic mercatori lapidibus. Pari modo hystricis vulgo dictum lapidem pro pilis caprarum cum amaris liquoribus mixtis & in debitam formam subactis habet. Quemadmodum igitur a bezoardico lapide nulla vis antacida est speranda, ita parum æque virtutis pro eodem scopo a pulvere in Anglia ad-

modum usitato, vulgo Gaseonico seu de chelis cancerorum nominato, quem præter lapidem Bezoardicum succinum album, cornu cervi, margaritæ, lapides cancerorum, corallia rubra & nigri chelarum cancrinarum apices constituunt, expectandum venit, siquidem experimenta cum singulis hisce ingredientibus pariter ac cum toto composito facta & ab Autore allegata satis evincunt, nullam vel exilem ab acidis nec hoc nec illa passa fuisse alterationem. Si quis tamen acidi præternaturalis in corpore humano ferocitæ efficax validumque remedium opponere gestiat, illud a creta alba, firmiorisque texturæ, & sale absinthii petere jubet Noster.

Sed ad Saccharum pergimus, quod ab injuriis quibusdam, quibus illud afficitur, vindicare allaborat Autor. Creditur vulgo, a sacchari usu novos morbos Epidemicos, circa mare Balthicum scilicet scorbutum, & in Lusitania atrophiam, fuisse proculsam. Putat tamen Clarissimus Slare, Scorbutum maris Balthici accolas jam vexasse, antequam saccharum in Europam fuerit inductum; & cum malum hoc pauperes tantum, qui sale contenti de cibis saccharo condiendis non cogitant,prehendat, ejus originem potius rei angustæ domi, prævæ diætæ, frigidis habitationibus ac aeris malignitati in acceptum referendam esse. Quod autem in Lusitania atrophia inde irrepsit, negat, cum nullus Mercatorum vel Medicorum idem testetur, D. Morton vero, Medicus navalis, qui Lisbonæ diu commoratus fuerat, constanter asseveraverit, tabem istam Epidemicam luis venereæ progeniem existere, tantumque abesse, ut Lusitani a sacchari abusu in atrophiam incidant, ut satius judicet, hoc frequentius, pro illa avertenda, sed acetum parcius, quo fovetur, usurpari debere. Quemadmodum etiam idem Morton potionem saccharatam pro vulneribus curandis summo cum fructu frequentius propiare consuevit. Præ reliquis tamen cum Willisio res Autori intercedit, qui saccharum salacidum ac maxime corrosivum continere per destillationem probare sustinuit. Quod vero ab usu quotidiano Sacchari sanguis & humores non falsi & acres red-  
dan-

dantur, exin probat Noster in genere, quod necessario Colicæ, Vomitus, Affectus convullivi, & totius œconomie animalis ruina a tali acrimonia foret expectanda, cui tamen sinistro eventui quotidiana reclamet experientia. Saccharum per se destillatum liquorem subministrare aqua stygia vix inferiorem, retulit Willisius. Experimentum hujus rei facturus Autor, dimidiam Sacchari libram per retortam ex arena destillavit valido satis igne, & acquisivit uncias tres cum dimidia spiritus ad gustum acidi, de quo quartam cochlearis partem ore detinuit absque noxa, cum tamen idem cum tribus tantum aquæ fortis guttis facere non ausus fuerit. Caput mortuum vero insipidum erat, nec salis fixi unicum granum suppeditavit. Porro si Saccharum e vesica plurima aqua fontana perfusum destillaveris, proditurum liquorem instar aquæ vitæ accerrimum, urentem ac summe pungitivum, dixit Willisius. Noster vero Autor limpidum instar aquæ fontanæ liquorem, omni acrimonia expertem, recepit. Nec prævia fermentatione ejusmodi spiritum inflammabilem a Saccharo esse expectandum, credit. Hinc Sacchari in tribus vel quatuor mensuris aquæ soluti libræ uni tantillum fermenti cerevisiæ addidit, factaque fermentatione clarum suavemque spiritum obtinuit, qualis vix ab optimo vino Canariensi sperari poterat. Assudit hunc spiritum Sacchari supra viperam, supra aliam spiritum vini, utrasque post dimidium anni bene conservatas, priorem tamen firmiori textura gaudentem præ altera invenit. Et postquam a vino albo, pomaceo, cerevisia vetusta, & Saccharo spiritus abstraxerat, omnes suaves erant, quorum neutrum præ altero acrimonia præcelluisse, & ipse & cum eo alii observarunt. Dictum hunc spiritum sacchari omni acrimonia carere, vel hoc probat, quod, si eum juxta Autoris assertum aquæ forti, spiritui nitri vel vitrioli sub justa proportione affuderis, spiritum nitri vel vitrioli dulcem acquisiturus sis. Quod autem ex Saccharo vehementiori igne tractato acris, amarus, & foetidus spiritus proliciatur, effectui ignis, qui Sacchari blandam naturam destruxit, hoc ipsum adseribit. Præterea  
sunt

funt, qui existimant, calcem vivam, quæ pro purificando Saccharo in usum trahitur, suam acrimoniam corrosivam igneamque naturam ei communicare; repellit tamen hunc metum Noster, dicendo, non calcem vivam, sed aquam ejus recipi pro hoc scopo. Cum igitur aqua calcis vivæ alias sit naturæ alcalicæ, vulneraria existat, sordida scorbutica ulcera mundificet, & præ aqua communi in potiones contra scorbutum, hydropem, diabetem &c. recipiatur, nihil damni saccharo ab ejus admiscela accedere confidit. Nec audiendū sunt illi, qui ex hoc capite saccharo naturam calidam, febres in infantibus potissimum accendentem, adscribunt, quod post fermentationem aquam vitæ vel spiritum inflammabilem suppeditet. Negat enim Noster, Saccharum, quam diu formam Sacchari obtinet, proprietatesque Sacchari retinet, iisdem qualitatibus præditum esse, quas recipit, postquam per fermentationem suam naturam & qualitates suas exiit, & in aliud Ens transmutatum fuit. Exempla allegat malorum Armeniorum, & Persicorum, fragorum, myrtilorum & mororum, quæ omnium consensu inter frigidos referuntur fructus, post fermentationem autem spiritus ardentem, flammamque concipientes suppeditant. Quid? quod Saccharum, mala Persica &c. aquæ vitæ indita calorem ejus & acrimoniam retundant. Quod denique quidam abstinere jubeant ab iis rebus, quæ acorem facile contrahunt, illis potius curam habere commendat cerevisiæ, ne in acetum abeat, vini, ne corrumpatur, & panis, ne situm contrahat; simile vero quid a Saccharo non esse metuendum addit, modo siccum conservetur, imprimis cum idem vino vel cerevisiæ admixtum utrosque liquores a corruptione præservet.

---

*Nova Literaria vernacula superioris Anni, quæ hætenus sub titulo: Neue Zeitungen von Gelehrten Sachen, in forma octava, singulis septimanis prodire, cum XII Supplementis, Conspectu generali Rei literariae Anni 1715, & Indicibus locupletissimis, nunc integra Lipsiæ apud Actorum horum Editores & Theoph. Georgium præstant; eademque simili ratione hoc anno continuantur.*

N. IV.  
**ACTA**  
**ERUDITORUM,**  
*publicata Lipsia*  
*Calendis Aprilis, Anno MDCC XVI.*

**STEPHANI BALUZII MISCELLANEO-  
 rum Liber Septimus.**

Lutetiae Parisi. ap. Bibliopol. Societ. 1715, 8.

Alph. 1 plag. 16.

**S**exto horum Miscellaneorum libro ante biennium in lucem emisso, cujus mentionem Suppl. Tom. VI Sect. 6 faciemus, Septimum hunc memor promissi Cel. Autor publicare haud distulit, quo varia Scriptorum Ecclesiasticorum partim dogmatica, partim historica, Concilia, Pontificum Epistolas & alia plura complexus est, ex Bibliotheca Regia, Colbertina, Archivis Regiis ac plurimorum Monasteriorum & Ecclesiarum, & schedis Sirmondi, Du Chesnii, Chiffletii, atque Autoris ipsius codicibus collecta. Occurrit primo loco *Epistola Liciniani Carthaginensis ad S. Gregorium Papam, ejusdemque Gregorii Epistola ad Leandrum Episcopum Hispalensem*, quæ integriores nunc primum prodeunt. Sequitur *Epistola Paulini Patriarchæ Aquilejensis ad Karolum M. de gestis in Synodo Attinensi*, cujus fragmenta in Tomis Conciliorum reperiuntur; *Monachorum Montis Oliveti Epistola ad Leonem III Papam*, ob controversiam de Spiritus S. processione, *hujusque Symbolum fidei missum ad Ecclesias orientales*; *Capitulare secundum Theodulfum Episcopi Aurelianensis, & Hincmari Remensis epistola ad Ludovicum III Regem Francorum* de electione Episcopi Belvacensis. Hisce subjuncta sunt varia Concilia nondum edita, *Barcinonense Anno 906, apud S. Tibertum Anno 907* habitum propter litem de libra

p. 1.

5.

6.

21.

47.

55.

T

bra



53. bra argentea, ab Aufonensi Ecclesia feudi more Narbonensi  
 quotaanis solvenda, quæ ab hoc censu absoluta fuit; Cæsa-  
 rii, qui *Archi-Episcopum Tarraconensem* se professus, autori-  
 tate Pontificis semet tueri conabatur, *epistola ad Joannem XIV*  
 p. 62. *Papam; Concilium Romanum Anno 998* ob controversiam de  
 67. 69. Episcopatu Aufonensi celebratum. *Decreta Nicolai II Papa;*  
 70. *Romanum Concilium Anni 1051*, quo sancitum, ne res divinæ ad  
 72. usus seculares oppignorentur; *Claremontani Concilii definitio*  
*pro Gorbosredo Episcopo Magalonsi contra Petrum Abbatem*  
*Anianensem*, eximere se conantem; *Concordia inter Abbatem*  
 74. *Rivipollentem & Archi-Episcopum Tarraconensem in Concilio*  
 79. *Nemausensi Anno 1096; Concilium Claremontanum Anni 1130*, un-  
 81. de apparet, c. 17 qu. 4 can. 29 non in Lateranensi, ut vulgo  
 84. inscribitur, sed in hoc esse statutum; *Concilium Londinense*  
 90. *Anni 1151; Turonense sub Alexandro III Papa*, quod nec inte-  
 97. grum, nec iusto ordine dispositum extat in Tomis Concili-  
 105. orum; *Narratio de electione Martini V Pontificis*, a dua-  
 118. bus tertiis Cardinalium atque sex Clericorum ex singulis  
 120. nationibus nominatorum faciendæ, atque unanimi tandem  
 127. consensu peractæ, & *Balthasaris Coxe Epistola ad Petrum de*  
 128. *Luna, Benedictum XIII* se vocantem, qua ipsum hortatur, ut  
 158. 160. Martino V se submittat; *Conventus Cleri Gallicani Anno*  
 1548 *apud Melodunum; Acta Concilii Tridentini de conceptio-*  
*ne immaculata B. Virginis*, quod omnibus silentium imposuit.  
 Addidit Cel. Autor aliquot *Epistolas Adriani I & sequentium*  
 quorundam Pontificum, inter quas sunt *literæ Wilhelmi I Re-*  
 gis Anglorum *ad Gregorium VII Papam*, qua fidelitatem ipsi  
 negat, & *Comitis Arctatensis ad eundem*, Abbatem quendam  
 Sodomiz crimine convictum, & propterea sede motum  
 nunciantis. Notari quoque merentur *Breve Innocen-*  
*tii VIII & pragmatica Gallorum Sanctionis querimonia*,  
 quæ haud parum ad istius historiam conducunt; & *Pii V*  
*Breve adversus Gilbertum Cognatum*, Erasmi quondam libra-  
 rium, & ob hæresin in carcerem detrusum, in eoque mor-  
 tuum. Subnectuntur porro *Mirasula B. Martini*, & *varia*  
 Præ-

<i>Præcepta, Auctoramenta, Donationes, ac Litigia Monasteriorum &amp; Ecclesiarum, ex quibus se nomina parentum Hildeberti Episcopi Cænonianensis usque huc ignota, Hildeberti nimirum &amp; Herfindis de Lavazino castro, invenisse existimat Cel. Baluzius. Apparent deinde nonnulla de Isenburge Regina Francia Philippi, Augusti uxore, de Comitatu Flandria; Charta Joannæ Comitissæ Flandria pro monasterio S. Vedasti Acrebatensis; Communia Civitatum, ex quibus Privilegium habendi sigillum, Aniciensibus concessum, silentio haud prætereundum esse duximus; Consuetudines Andegavia &amp; Cænonia; Liber penitentialis Roberti Canonici S. Victoris, &amp; Cardinalis Alamanni literæ de festo S. Josephi; Gesta Johannis VIII, excommunicationem Giiberto Episcopo Neinausensi, qui Monasterium S. Ægidii invaserat, minitantis, quæ Epistolam 191 ejusdem plurimum illustrent. Hæc excipit Vita Innocentii IV Papæ, scripta a Fratre Nicolao de Curbio, ordinis Minorum, Pontificis Capellano &amp; Confessario, postmodum Episcopo Assisinatensi. Incipit Autor a Gregorio IX, quo mortuo nonnulli Cardinalium æstu nimio gravati in Conclavi expirarunt. Gregorio successus Cælestinus, eique mox defuncto Innocentius IV. Nimis autem injurius est Autor iste in Fridericum II Imperatorem, cujus simulatione &amp; perfidia pacis consilia fuisse subversa tradit, excommunicationem ejusdem exemplis defendit, atque Papam Wilhelmo Anticæsari æris egenti 30000 marcarum argenti dono misisse, honorifice prædicat. Sanctio II Lusitanæ Regi ab eodem Papa sacris interdictum fuisse refert; &amp; Cardinales primum Capellos rubeos in Concilio Lugdunensi ab ipso accepisse memorat. Jactat etiam, Tartaros misso legato baptizatos; tandemque Papam a Manfredo pulsum, &amp; febre correptum obiisse narrat. Ibi adjunxit Cel. Editor Vitam ejusdem Papæ, Autore Bernardo Guidonis Episcopo Lodovensi, &amp; Excerpta ex Regeſto anni sexti hujus Pontificis, ex quibus litteræ ad Alexandrum Regem Novogardiz sunt notandæ, quem Ecclesiæ Romanæ conciliare nitentur. Quanta etiam turbidis istis temporibus in Germania sibi sumserit Pontifex, vel exinde liquet, quod non tantum Her-</i>	<p>p. 169. 195.</p> <p>209.</p> <p>245.</p> <p>294.</p> <p>263.</p> <p>287. 237.</p> <p>343.</p> <p>45.</p> <p>347.</p> <p>349.</p> <p>353.</p> <p>364.</p> <p>356.</p> <p>373.</p> <p>377.</p> <p>374.</p> <p>376.</p> <p>405.</p> <p>407.</p> <p>410.</p>
--	---

- P. 456. manno Marchioni Badensi, Wilhelmo Anti Cæsari ob eandem causam impense commendato, Austriam concefferit, sed etiam Salzburgensem feyda ab Austriacis & Bavaris quondam possessa retinere jufferit. Sequitur *Vita Eugenii IV Papa a coarctato* scripta, unde Cardinalena Capranicam, quod pileum Cardinalitium nondum accepisset, ad Electionem Pontificiam non admissum fuisse, animadvertimus. Agmen denique claudunt *Eugenii bulla adversus Columnenses* admodum inimica; *Anea Sylvii oratio de morte Eugenii IV & creatione Nicolai V* lectu dignissima, & *Acta Legationis a Carolo VIII Galliarum Rege ad Innocentium VIII Pontificem missa*, Gallico sermone elaborata, quibus Gallorum jura secularia & Ecclesiastica contra sedem Romanam vindicantur.
424.  
506.  
507.  
513.  
525.

## ATLAS HISTORIQUE. TOME IV.

i. e.

*ATLANTIS HISTORICI TOMUS IV, QUI complectitur Daniam, Sueciam, Poloniam, Moscoviam ac Turciam, Autore C\*\*\* Accedunt Dissertationes GUEDEVILLII.*

Amstelodami, apud Fratres Chatelain, 1714, fol. reg.

Alph. 2 plag. 8 $\frac{1}{2}$ . cum Tab. æn. nitidissimis

plag. 40.

**S**plendidissimi Operis, cujus alibi mentionem fecimus, Tomum IV producimus, in quo eadem utitur methodo Autor, quam adhibuit in præcedentibus, quibus contra censuras quorundam Apologiam in Præfatione scribit. Historiæ Suecicæ peculiaris de Lapponia Dissertatio accedit, & Moscoviæ descriptio Dissertationes duas occupat, quarum altera de origine ejus, natura terræ, rebus ecclesiasticis & actionibus Joannis Basilowitz; altera de moribus populi, regimine, & Mosqua urbe agit: sicut & Chronologia Regum Poloniæ duabus partibus repræsentatur, quarum prior Duces atque Reges

ges

ges Poloniæ a Lecho usque ad Sigismundum III ab Anno 548 ad 1632, posterior a Ladislao ad nostra usque tempora tradit. Hanc præcedunt Chronologiæ Regum Daniæ ac Sveciæ, quorum hi antiquissimi habentur omnium in Europa Regum: atque hæc ab Erico I, qui primus Sveciæ Rex a plurimis creditur, anno M. 1849 usque ad Ericum IX anno C. 1150 tanquam incerta quidem deducitur; consequens autem hæc tempora certior adferitur. Nec minus Autor Sveciæ Reges, quam Liberatores atque Administratores ejus Regni a Magno Smeck Rege Sveciæ 1326 usque ad Gustavum Erichson 1520 ad latus invicem sibi posuit. Tum exhibentur Chronologiæ Imperatorum Moscoviæ, Orientis, Regum Hierosol. Arabum, itemque Turciæ Imperatorum. Præter Chartas insuper Geographicas Tabulæ quoque Genealogicæ sedulo & omni cura sunt adornatæ. Sistent autem Genealogias Regum Septentrionalium, ubi Autor in Genealogiis Sveciæ Regum & Gothiæ Pufendorffium, Daniæ vero & Norvagiæ Hübnerum secutus est: Genealogias porro Principum Palatinorum, Ducum & Regum Poloniæ, Ducum & Regum Bohemiæ ac Hungariæ, quorum Chronologiæ jam Tomo II Atlantis Hist. extant, Genealogiæ vero huic loco reservatæ sunt, ob connexionem, quam cum Poloniæ Regibus habent, in Tabula quoque Autor indicavit. Sequitur hanc Genealogia Imperatorum Moscoviæ ac Turcicorum. Præcipue vero de Autoris industria testatur Genealogia Regum Poloniæ, qui ex Piasli familia deducuntur; cum plurimis familiis principibus ex hoc stipite communi descendentes. Vacua vero in planis Tabularum Genealogicarum adimpleta sunt observationibus, quas Autor de suo adjecit, quibus tamen sæpe continentur, quæ jam in Dissertationibus dicta sunt, ita, ut ad spatii tantum capacitatem extensas esse cuilibet appareat, sicut eandem ob causam in Charta N. 37, ubi Regnum Ottomannicum delineatur, simul inserta conspiciuntur, quæ prorsus huc non pertinent, vita scilicet Alexandri & gesta, itemque Observationes de statu Reipublicæ Romanorum & de tribus bellis Punicis. Quin &, quod modo animad-

vertimus, in Dissertationibus nonnunquam, & iisdem fere verbis, reperitur, quod jam in Chronologiis extat. Tandem, cum notaverimus, unius cujusque Regni Ordines, Civiles, Militares & Ecclesiasticos, in Tabulis exhiberi, nihil restat, quam ut pauca quædam ex Dissertationibus æque ac Chronologiis selecta cum Lectore communicemus. In Tab. No. 4 commemoratur, Parliamentorum institutionem Angliam debere Danis, & speciatim Holsatis, qui sub Hengisto Angliam aliquando armis debellabant. In Chronol. Reg. Dan. No. 6 Waldemarum I anno 1164 urbem Dantiscanam, & hoc imperante, Absalonem, Episcopum Roschildiensem, Hafniam fundasse traditur. In Chronol. Reg. Svec. successus isti, quos arma Suecorum sub Gustavo Adolpho, Christina & Carolo Gustavo experta sunt, ordine recensentur, & in Tab. No. 10 repetuntur, adjectis Chartis minoribus, quibus etiam depicta fortiter gesta cernuntur. Dissert. de Lapponia Cap. I refertur, ob climatis frigiditatem incolas plerumque steriles esse, id quod olim occasionem dederit isti consuetudini, qua, si forte exteri, ut mercatores, ipsos inviserint, eos mariti solos cum uxoribus suis reliquerint, venatum ad tempus exeuntes. Redeuntes autem peregrinos variis remunerasse donis, si mulieres hilari & exporrecta fronte invenissent; eam vero si nubilam & caperitam conspexissent, hospites, contumeliose habitos, domibus suis expulisse. Cap. XII auspicia & progressus Religionis Christianæ in Lapponia exponuntur, cujus sacra instituit primum Gustavus Erichson, ulterius Carolus IX, qui templa primus & scholas ædificavit, (ubi antea cultum suum gentilem exercere, vid. Cap. II) ejus filius, Gustavus Adolphus, & Christina promoverunt, qua cura tandem effectum est, ut, quæ rudis antea natio fuit, tantum excoleretur, ut & ex Lapponia Studiosi in Academiam Upsaliensem mitterentur. Dissert. I de Moscovia Cap. II p. 2 b. Mosci Biblia Sacra non integra fecum in templa portare dicuntur, metuentes, hæc ne profanentur, propter aliqua loca in Veteri Testam. quæ minus modeste scripta ipsis videntur: quare Novum tantummodo Testamentum, & aliquos ex veteri Textus, ut Psalmos & Prophetas, eo appor-

tant

tant. Pag. 4 a. in ædibus sacris Organa Pnevumatica non tolerant, quod res illas inanimatas non aptas esse dicant, quæ Deum celebrare possint. Pag. 5 a. esse de essentia Sacramenti Coenæ credunt, ut panis consecrandus a Sacerdotis alicujus viduæ coquatur; ægrotis, quibus tantum non superest virium, ut manducare possint sacrum panem, vinum consecratum saltem infundunt. Communiter, sacra coena usi, dormiunt, ut ne die isto amplius peccent. Dissert. II Cap. II ad Duella Mosci non adhibent gladios, neque sclopeta versus se invicem explodunt, sed equis insidentes in campo flagellis se invicem concutiunt. Tab. No. 35 Typographiæ inventum demum ab anno 1560 in Moscovia usui esse cœpit. Dissert. de Turcia p. h. b. Sunt inter Turcas, qui, cum moriuntur, pecuniam certam canibus suis legant, qua sustentari debeant. In specimine Alcorani, quod exhibitum est, hoc quoque figmentum continetur, quod commenti sint ejus autores, in paradiso angelos dari, qui habeant 10060 ora, unumquodque os iterum 10060 linguas, quamlibet autem linguam singulis diebus Deum 10060 vicibus distinctis celebrare, idque 10060 diversis rationibus. Hæc pauca nobis brevitatis studiosis sufficiant.

MENAGIANA,

hoc est,

*ACUTA DICTA, ET OBSERVATIONES  
Critica, Historica, Morales, Litteraria.*

*Tomus III & IV.*

Amstelodami, apud Petrum de Coup, 1716, 12.

Alph. a plag. 1/2.

**N**on heri demum aut nudius tertius curiositati eruditæ placuit, acute dicta clarorum virorum, jocosa æque ac seria, singularibus complecti libellis. Ut enim taceamus, fuisse, qui convivales *Lutheri* sermones exciperent collectosque publicarent; ut omittamus apophthegmata Philosophorum alio-

aliorumque magnæ famæ hominum ab *Erasmo* in unum congesta volumen; longe antiquiori ævo C. Julius Cæsar, teste Cicerone lib. IX ad Famil. Epist. 16, *Volumina ἀποφθεγγμάτων*, sive, ut Suetonius in Vita ejus Cap. 56 vocat, *diætorum collectaneorum* confecerat: Cæsareque antiquior Lynceus Samius, Theophrasti discipulus, Corydi, nobilis parasiti, apophthegmata separato libro comprehensa vulgaverat, teste Athenæo lib. VI p. 241, 245 & 248. Nostra vero ætate ad nauseam usque eruditorum hujus generis libri prodierunt in publicum, & quidem eadem plerique inscriptionis forma in ANA, licet haud paris omnes æstimentur pretii. Cæterum talia inter scripta eminere visa sunt *Menagiana*, adeo ut Cl. *Volfius*, qui de hujusmodi libellis singularem edidit dissertationem, §. XIII judicet, *ex omnibus hujus generis scriptis nullum vel lectoribus majorem animi jucunditatem & ampliores doctrina accessiones, vel auctori collectoribusque majorem laudem existimationemque parasse*. Nosmet ipsi anno 1694 p. 155 primum *Menagianorum* Tomum recensuimus. Nec ignoramus, alterum anno 1695 emissum esse. Duos hocce tomos annotationibus illustrandi & errata sabinde corrigendi consilium ceperat Vir omnis elegantiz peritissimus studiosissimusque, *de la Monnoye*. Postea vero, quam rem aggressus est, constituit annotationibus illis nonnulla suis ex scriniis adjicere ad exemplum *Menagianorum*: ut adeo hic lectoribus non tam *Menagiana*, quam *Monnoyana*, fistantur. Miscellanea hæc joco-seria (liceat ita loqui,) quin eruditis se probatura sint, nulli dubitamus, fidemque facile facient specimina, quæ more nostro lectoribus propinabimus.

*Tomus III p. 7 & sequentibus in carmen illud trochæicum, Peruigilium Veneris* inscriptum, quod primus publici juris fecit Lipsius lib. 1 *Electorum* Cap. 5, cujusque postrema eademque luculentissima editio Hagæ anno 1712 in 8 prodit, exhibentur notæ Criticæ, exque melioris notæ; adde & p. 32. *Pag. 38* relatum legimus, *Guarimum Veronensem* ex Oriente reversurum in Italiam captes duas librorum, quorum exempla non erant, duabus navibus locasse: cum altera venisset, sed demer-

deinersam alteram: quo audito, perditis tantis thesauris librorum, nocte una canum totum factum esse Guarinum præ dolore intolerabili. *Pag. 41 sqq.*, de familia Salmasiana disseritur. *Pag. 62* refutantur Critici illi, qui *libro VI Æneidos* in descriptione campi Elysi omissam esse Homeri mentionem, non mirantur magis, quam indignantur, ingrati que animi vitium Virgilio objiciunt. Respondet autem Noster, Virgilio peccandum fuisse in chronologiam, si Homerum voluisset loco memorato producere: esse enim ibi sermonem de Poetis, ante excidium Trojæ florentibus. *Pag. 92* summæ & omnigenæ eruditionis laudes tribuuntur *Huetio*. *Pag. 112* narratur lepida historiola de Meibomio juniore. Is nimirum, cum in Itinerario quodam Italiæ hæc verba legisset: *Petronius Bononiæ integer asservatur, egoque ipsum meis oculis non sine admiratione vidi*: ratus, indicari integrum opus Petronii Satyrici, curiositate stimulante e vestigio Bononiam petiit ad huncce thesaurum videndum & contemplandum. Sed eo delatus non sine pudore intellexit, significatum in illo libro fuisse corpus S. Petronii, quod Bononiæ asservatur integrum. *Pag. 118* Achillis Tatii ætas hæcenus definitur, quod vixerit ante Julium Firmicum, quippe a quo laudatus sit nominatim. *Pag. 165 sqq.* Latini Latini censura in *Palearium*, qui prænomen *Anthonii* in *Aonium* mutarat, falsissime castigatur, additurque, cum anno 1566 Romæ ob hæresin combustum esse, sed non vivum, (quod cum aliis & nos anno 1696 *pag. 45* tradidimus,) sed prius strangulatum. *Pag. 212 sqq.* contra Carmeliticæ historiæ Scriptores asseritur, *Baptistam Mantuanum* omnino natum esse ex matre illegitima. *Pag. 221* docetur, effigiem *Balii*, a Catharina du Chesne æri incisam, Parisiis esse venalem, subjecto hoc disticho:

*Balius hic ille est, cujus dum scripta vigeunt,*

*Lis erit, oblectent erudiantne magis.*

Additur, Monnoyem hujus Epigrammatis autorem esse. Quâ occasione Lectorem docemus, passim in hoc opere legi venustissima epigrammata ab eodem Autore haud dubie confecta:



ex quibus unum adhuc producemus, quod pag. 377 legitur in famosum quendam chirurgum, obstericis munere functum:

*Quas bona pars hominum muliebri condit in antro,  
Ex illo Clemens eruit unus opes.*

Pag. 228-237 *Josephi Scaligeri* Græca egigrammata sub censuram vocantur, multorumque peccatorum rea peraguntur. Indicandum præ ceteris duximus, p. 254-259 ex Codice MS. Bibliothecæ Vaticanæ fideliter descripta exhiberi duo loca anecdotæ, quæ propter obscœnitatem ommissa fuerunt in *Procopii Historia arcana*: exhiberi autem Græce pariter ac Latine, interpretationis Autore haud dubie *Monnoyo*. Pag. 297 sq. de incommoda *Salmasii* uxore lepida leguntur, pluraque de eadem lecturi ablegantur p. 299 ad *Novam librorum rariorum* (non *variorum*, ut perperam impressum est) *Collectionem*, non *Magdeburgi*, uti legitur hoc loco, sed *Hale Magdeburgica*, hoc est, in vicina nobis & Academia celebri urbe, *Hala*, editam. Pag. 306 sqq. contra *Menagium* demonstratur, etiam prisca Poetis nota & facta fuisse poemata *echo* referentia. P. 450 indicatur, cur *Georgius Valla* statuerit, *Musaum*, Autorem poematis de *Hero & Leandro*, vixisse ævo *Vespasiani* & patriam habuisse *Siciliam*. P. 502-559 exhibetur *Claudii Casparis Bacheti*, Domini *Meziriaci*, tota *Dissertatio de Translatione librorum ex una lingua in aliam*. Hic versio *Plutarchi* Gallica ab *Amioto* facta rigidam, sed doctam justamque, sub censuram vocatur, ostenditurque, peccatorum ibi plena esse omnia, ipsumque *Amiotum* fuisse hominem literarum valde mediocriter peritum. Pag. 559-599, quæ eadem ultima est hujus Tomi pagina, exhibetur Specimen versionis Gallicæ epistolarum *Politiani*, adjunctis notis doctissimis.

Ex altero Tomo memorari dignum est epigramma, haud dubie *Monnoyi*, quod pag. 7 existat in *Paulum Sarpium*:

*Et genio & scriptis ingentem conspice Paulum:  
Hic etiam Petro restitit in faciem.*

Pag.

Pag. 141 docetur, *Dn. le Bon* esse verum Autorem celeberrimæ illius Logicæ, quæ sub titulo *Artis cogitandi* prostat.  
 Pag. 207 Monnoyus sequenti epigrammate causam exponit, cur natura imberbes voluerit esse mulieres:

*Quam bene prospiciens generi natura loquaci  
 Cavit, ut imberbis femina quæque fores!  
 Nimirum linguam compefcere nescia, raris  
 Illæsi posses femina nulla generis.*

Pag. 321 indicatur, in Eugenii, herois hac ætate summi, bibliotheca reperiri MS. rarissimum, *Evangelium S. Barnabæ*, ex Arabico in Italicum sermonem traductum: de quo multa afferuntur lectu digna. Pag. 374-418 epistola legitur, qua Monnoyus, librum *de tribus impostoribus* nunquam scriptum fuisse, ostendit, & objectiones tam doctè diluit, ut facile suam sententiam probaturus sit legentibus, nisi forte oblent, quæ de hoc libro in Actis Anno 1709 p. 36 observavimus.

**WILHELMI ERNESTI TENZELII SUPPLEMENTA reliqua Historiæ Gothanæ ab Anno 1440 ad 1700, cum Prefatione ERN. SALOM. CYPRIANI.**

Jenæ, apud Joh. Fel. Bielækium, 1716, 4,

Alph. 3 plag. 13.

Quam Sagittarius, anno 1694 defunctus, (cujus Vitam, a Venerabili Abbate *Schmidio* descriptam, *Tom. V Supplement. Sect. XII pag. 533* recensuimus,) conscribere cœperat *Historiam Gothanæ urbis*, eam diligenter ac feliciter pertexuit *Tenzelius*, cujus anno 1707 demortui Vitam, separatim a Clarmundo descriptam editamque, *Decadi suæ secunde Vitærum* p. 383 seqq. interuit *Cl. Rollius*. Ac Sagittarii quidem opus jam Anno 1700 p. 158. itemque *Tenzelii Supplementum primum, secundique partem primam* Anno 1701 pag. 162 & 433 recensuimus. Nunc Tenzeliana, quæ supererant, produnt in lucem omnia, nempe Supplementi II sectio II & III,

item Supplementum III & IV, obstetricias adhibente manus Cel. & summe Rev. *Cypriano*: qui & Præfationem præmisit, in qua & Catalogum manu Tenzelii scriptorum inque Ducali Bibliotheca Gothæ asservatorum monumentorum repræsentat, (ubi obiter notamus, pro opere *de Scriptoribus Eccles.* legendum esse *de Scriptricibus Eccl.*) & Operi Sagittario Tenzeliano pauca quædam supplementa adjicit. Ceterum etsi facile intelligitur, quæ hic leguntur, pleraque Gothanz urbi esse propria, doctæque adeo a ceteris ignorari posse; omnino tamen intermixta sunt, quibus publica quoque historia, tum civilis, tum ecclesiastica, tum literaria, illustrari queat. Sic Ducum Saxoniz illorum, qui Gotham habuere sedem, historia copiose hic descripta legitur. Indulgentiarum quoque literæ subinde exhibentur. Historiæ Myconii, Menii, Sim. Musæi, Strigelii, Stæsselii, celebrium Theologorum, haud parum hic lucis affunditur. Autores annotationum in Biblia Ernestina sive Vinariensis, quæ vocant, nominatim recensentur ex Actis Consistorii Gothani. Historia turbarum Grumbachianarum non illustratur modo, sed integer de iis exhibetur libellus *Huberti Langusti*. Thomæ *Reinesii*, ingenio & doctrina illustris viri, Gothæ anno 1587 patre factore nati, Vita breviter enarratur. Legentibus quoque non mediocri voluptati erit egregia impostura, qua anno 1558 femina quædam Saxonicæ Duci, Joanni Friderico, persuasit, se esse Annam, Angliæ Reginam, natam Ducei Clivensem, ab Henrico VIII repudiatam: de sua morte rumorem propterea in vulgus editum esse, ut facilius carcere Londinensi liberaretur: ex eo funibus elapsam navique impostam se aufugisse, thesauro viginti quinque tonnarum auri ablato. Subjungitur exitus hujus coitædiæ, simulque offenditur, hæc historiam occasione dedisse *Thvano*, falsam proferendi relationem de meretrice, a Grumbachio eidem Principi adducta pro Elisabetha, Angliæ Regina.

Ad Supplementum tertium ablegamus Lectorem, uberioris notitiæ cupidum de Henrico Frimariensi, Scriptorum ecclesiasticorum non postremo; item de *Joanne Strigelio*, Poeta eximio. In eodem leguntur ad Myconium epistolæ Lutheri, Melanchthonis, Menii, Crucigeri, Bugenhagii, Georgii Majoris, Moerlini, aliorumque; ipsius quoque Myconii aliquot epistolæ.

p. 897 seqq.

210 - 235.

834 seqq.

762 seqq.

stolæ. *Quartum* idemque postremum *Supplementum* exhibet *S. Gotthardi*, Abbatis Hersfeldensis, tum Hildesienfis Episcopi, urbis Gothæ adhuc Papæ Patroni, Vitam & Miracula, una cum Henschenii, Papebrochii & Leibnitii annotationibus. Spes etiam superest, fore, ut Cl. *Reichartus*, Gymnasii Gothani Professor, singulari libro Vitas clarorum Gothanorum exponat: quemadmodum Catalogus codicum MSS. Bibliothecæ aulicæ jam publicatus est a Celeb. *Cypriano*, & celeberrimus quoque aulici Numophylacii præfectus, *Schlegelius*, aliquando prolaturus est ex hoc thesauro, quæ & erudire lectores & oblectare possint.

*Historisch: Genealogischer Bericht / 1c.*

five

*MISCELLANEA GENTIS SCHAFFGOTSCHIAE*  
*Historico - Genealogica, collecta a THEO-*  
*DORO KRAUSEN,*

Striegoviæ, apud Jo. Gottfr. Weberum, impensis Autoris, 1715, 4.  
r Alph. 10 plag. 4 Tabb. Geneal. 3 æn.

**C**UM illud sit præcipue in cognitione rerum salubre ac frugiferum, Gentium Illustrissimarum exempla, incitamenta virtutum, monumento intueri, summa industria eo incubavit Autor Cl. ut Schaffgotschiæ Gentis fata atque facta præcipua, quoad in caligine ista dubiorum Genealogico-Historicorum ipsi licuit, ob oculos poneret, conquistis undique, quæ ad illustranda ista pertinere videbantur. Sinit primo *Jo. Tralles, Hirsbergensium Pastoris, Stemmographiam Schaffgotschianam*, Germanico idiomate scriptam, Lipsiæ quondam 1681 ipsius Mausoleo Schaffgotschiano subnexam, nunc vero Editoris nostri Notis auctam atque perpolitam. Ille Nobiles de Schoffe Germania oriundos, uti ex nomine apparet, in Silesiam, una cum S. Hedwige, Meraniæ & Carinthiæ Principe, Henrico Barbatò Silesiæ Duci nupta, fuisse delatos existimat, contradicente tamen Curæ; atque arcem Kemnitz primum infedisse statuit, licet antea jam plura ab ipsis possessa Noster sibi persuadeat. Nec certiora sunt, quæ de vetustis hujus Gentis Insignibus tradit Trallesius, quamvis veri sit sumillimum, initio-

pag. 1.

7.

9.

11.

- tantum ovem in iis fuisse conspectam, cui a Gothardo, arce Kynast a Duce Boleslao Parvo ob virtutem bellicam donato, tæda seu pinus fuit addita, quod hujus arborum generis terra esset feracissima. Aucti deinde terris Schoffi, omnia fere Gryphiberga
15. Sidnitium usque tenuerunt. Gothardus ille, cujus inter Heroas Sec. XIV nomen memorandum, primus cognomine Schaffgotsch usus, quem agnatorum plurimi sunt imitati; atque
16. idem Bulconis liberalitate Kynast & Schmidebergam arces, fluvium Iseram & famosum montem Gigantum accepit. Mortuo Bulcone, Suidnitensis & Jauraviensis Ducatum hæreditatem ex transfectione 1353 inita Carolus IV creverat. Hinc cum
18. 20. 97. 99. Imperator Erfurtum, quorsum ob litem de sede Moguntina motam se receperat Adolfus Comes Nassovius, obsidione cinxisset, Gothardus noster, (non Ulricus, uti vulgo perhibent) Domino recenti fidem probaturus, excursu facto hostibus cladem miranda virtute intulit. Redeunti igitur atque colaudato Imperator manum propenti favoris pignus offerebat, quo viso Gothardus subito manum suam hostium cruore confersam in lorica albicante abstergens, quatuor lineas rubicundas expresserat, quas Imperator impofterum, ovi in galeam translata, ipsi Insignis loco esse jussit, eidemque arcem Greiffenstein & civitates Greiffenberg & Frideberg donum addidit. Auxit etiam patrimonium Gierschdorffio anno 1560 Hans Schaffgotschius, matrimonio cum Magdalena Zedlizia contracto, & Adamus Schaffgotschius, emta a Korzbachiis anno 1592 Lib. Dynastia Trachenbergenfi, ut plura, quorum
32. p. 42 mentionem fecit Autor, nunc brevitate ergo taceamus, id solum notantes, terras ipsorum metallis, lignis, frumento & reliquis naturæ bonis esse uberrimas. Verum non Marte tantum, sed Arte etiam celebritatem nominis consecuti sunt Schaffgotschii, cum hæreditario jure diu tenuerint munia Judicis Aulæ & Cancellarii in Jauraviensi & Suidnitensi Ducatu, & alia plura, summa cum laude gesserint. Nec silenda Christophori
47. 77. 104 107 51. virtus Udalrici eruditio, itinera Bernhardi, quæ levi penicillo adumbrata aliorum industriæ relinquit Cl. Kraufius. Quod Genealogiam attinet, equidem Gothardus Franciscus
- Schaff-

Schaffgotschius, teste Gryphio, opus consignavit, quo Gentem suam ex matre, Ducissa Lignizii & Brigæ, cum omnibus Europæ Principibus cognatione junctam probaverat, sed cum parum de opere isto constare Nostro videatur, Trallesii vestigia secutus sistit in *Tabb. Geneal. No. 8* Genealogiam hanc a Jo. Schoff sec. 13 deductam, emendatam atque continuatam. Sequuntur varia *Additamenta*, uti fundatio Præposituræ Warmbrunnensis anno 1403 a Schaffgotschiis facta, *Insignia Schaffgotschiana ære expressa, Georgii Schoenborneri, & Christiani Gryphii Panegyrici, Tabula Genealogica ad successiones & lites gentis Illustrissima explicandas*, quas inter eminent *Tabula 64 Majorum Schaffgotschianorum ex Scifferti Opere Genealogico* petitæ; tandem *Diplomata*, unde videre est, Schaffgotschios ab Augustis, præsertim autem a Rudolfo II Baronum dignitatem, titulum *Semper-Frey und Hochwohlgebohren* a Ferdinando II, a Leopoldo titulum *Illustris*, haud addito *Magnifici*, atque a Josepho Comitum dignitatem cum titulo *Hochgebohren* fuisse adeptos.

P. 97.

98.

118. 132.

47.

210.

221.

224.

THE WISDOM OF LOOKING BACKWARD.

i. e.

PRUDENTIA RETROSPICIENDI.

Londini, apud Joh. Robertum, 1775, 8.

Alph. 1 plag. 3.

UT ista, quæ proximis hisce quatuor annis apud Britannos venerunt, in compendio quasi ob oculos poneret Anonymus Autor, ab omni partium studio ferotus, omnium factorum, orationum, scriptorumque, quæ a Rigidioribus eorumque Adversariis fuere publicata, ordine Chronologico dispositorum breve Schediasma composuit, in duas columnas divisum, quarum alteram alteruti partium vindicavit, integros scriptorum titulos adjecit, atque ex iisdem verba notatu digniora, vel præcipua saltem capita annotavit, ut de rebus hinc inde aigitatis sincerum judicium ferre queant Lectores. Inde quæ cir-

- p. 1.  
 65. 74. 161.  
 378.  
 298.  
 126. 134.  
 144. 160.  
 203. 227. sq.  
 235.  
 244. 253.  
 261. 315.  
 306.  
 379.
- ca motus Sacheverellianos, mutationem Ministrorum, successionem in Regno Britannico, Exules Palatinos, numum a Ducissa Gordonia Advocatis Scotiæ dono missum, Tractatus Pacis, Whistonum Arrianismi suspectum, Uxorem quandam veneficii damnatam, Laicorum baptismum, quem invalidum & propterea iterandum dicebant Rigidiore, & plures Religionis controversias, expeditionem Ducis Ormondii, traditionem Dunquercæ, inducias Anglos inter Gallosque, Hamiltonii & Mohunii certamen singulare, memoriam Wilhelmi III læsam, mortem Ducis Metina Celi, cujus autorem nominat Patricium Lawless, natione Hibernum, religione Pontificium, & obitum Annæ Reginæ, litibus perpetuis inter Comitem Oxoniensem & Bullingbrockium nimium lassatæ, ultro citroque fuerint tentata, paucis expedit. Sed ista cum fati aliunde innotuerint, nec methodus tractationis ferat, ut speciminis loco quædam proponendo, diutius illis inhæreamus, hoc solum monuisse sufficiet, libellum hunc esse utilissimum iis, qui notitiam Scriptorum turbulentissimis istis temporibus, quibus Britannia fuit divexata, ab utraque parte editorum comparare sibi velint.

ASTRO-THEOLOGY, OR A DEMONSTRATION of the Being and Attributes of God from a Survey of the Heavens.

hoc est,

*THEOLOGIA ASTRONOMICA, SEU DEMONSTRATIO Existentiæ & attributorum Dei a contemplatione calorumpetita. Autore W. DERHAM, Rectore Uppinghamsteri in Effexia & Regiæ Societatis Socio.*

Londini, apud W. Iamys, 1715, 8.

Plag. 20 Tab. æn. 3.

Scopus Cl. Autoris ex ipso titulo manifestus. Populari nimirum discursu recenset, quæ recentius ab Astronomis de vero mundi systemate atque corporibus totalibus fuere detecta, simulque

mulus ostendit, quænam sapientiz, quæ potentiz, bonitatis aliorumq; attributorum divinorum vestigia inde eluceant. Præmittit adeo discursum præliminarem de mundi systematibus, ubi *Copernicanum* præfert *Tychonico*, quia 1 genio Naturæ via brevissima semper agentis convenientius, 2 phænomenis rectius satisfacit, 3 nimiam in motu stellarum rapiditatem evitat, 4 motus planetarum proprii Solem, non Terram respiciunt, ipso *Tychone* non dissentiente, præsertim cum *Keplerus* repperit, quadrata temporum periodicorum esse ut cubos distantiarum a Sole, 5 motu vertiginis Telluris admissio, quo planetæ reliqui eientur, pulchre omnia consentiunt in universo. Satisfacit deinde objectionibus, quas cum ex Scriptura sacra tum ex Philosophia vulgo proferunt. Omnibus autem Systematibus anteponit *Novum*, quod vocat, *Systema*, quod *Copernicanum* pro numero fixarum multiplicat, quia creatore maxime dignum ceterisque Systematibus magnificentius. Probat inde, quod stellæ fixæ sint totidem Soles, quemadmodum docuit *Brunus*, & quædam nunc apparentes, nunc iterum disparentes planetæ circa eos lati. Candorem galaxiæ non a multiplici fixarum numero, sed partim a lumine fixarum, partim a lumine planetarum circa eas latorum deducit, quod utrumque invicem permisceri statuit.

In ipso opere ante omnia magnitudinem universi admiratur. Computat ex observationibus recentioribus, cum veras diametros, tum soliditatem planetarum in miliaribus, qualium 7900 est diameter Telluris, assumens scilicet numeros medios inter *Flamstadianos*, a *VVhistonio* in Lectionibus Astronomicis publicatos, & *Hugenianos* in Systemate Saturnino atque Cosmotheoro. Definit porro planetarum distantias a Sole orbiumque, quos circa eum describunt, diametro, suppositis distantia Solis a Terra, *Cassiniana* 21600 semidiamentrorum terrestrium ex parallaxi  $9\frac{1}{2}$  secundorum deducta & rationibus distantiarum Planetarum a Sole, quas ex motibus periodicis in Principiis Philosophiæ Naturalis Mathematicis lib. 4 phæn. 4 eruit *Newtonus*. Fixarum vero a Sole distantiam methodo *Hugeniana* in Cosmotheoro pag. 137 conjicit. Progreditur ad numerum stellarum, ubi fixas probat totidem esse Soles, quia Sole nostro non minores

Lib. 17

Lib. 2:



& natio lumine splendent, tum quia a Sole majori intervallo distant, quam ut ab eo illuminari possint, tum quia lumen eorum lumine planetarum fortius. Singulis suos tribuit planetas, quos illuminant & calefaciunt, quia hic usus excellentior, quam si tantummodo in globum nostrum terraqueum influere supponerentur, qui sane influxus tanto minus probabilis censetur, quanto major fixarum copia oculorum aciem fugit, tum quia hoc usu admissio opera Naturæ sibi mutuo magis respondent, Deumque infinitum maxime decent. Stellas novas in erroneo numerum conjicit, tum quia nonnullæ locum mutant seu distantiam a fixis, quod sibi observasse videtur, tum quia luminis notantur incrementa & decrementa, tum denique quia motu periodico gaudent, quo potissimum refert observationes *Kirchii* ex *Miscellaneis Berolinensibus*, quarum in *Actis* Anno 1711 pag. 7 facta est mentio. Expendit deinde convenientem stellarum situm, ita ut una in alteram incurrere nequeat, nec præter rationem una alteram obscurare valeat. In specie autem distantiarum Planetarum a Sole rationem, quam pro sagacitate sua *Keplerus* detexit, sapientia divina dignam judicat. De motu corporum cœlestium dum agit, periodum fixarum 25920 annorum probat, quam *Ricciolus* observationum fide assignavit & *Flamsteadius* iisdem convenientem confirmavit. Miratur motuum cœlestium regularitatem, e. gr. quod planetæ omnes moveantur ab occasu versus ortum & plana orbitarum sub exiguis tantum angulis ad se invicem inclinentur. Motum vertiginis corporum cœlestium more consueto per observationes macularum stabilit, ubi inter alia citat epistolas *MSC. Gascoignii & Crabtrii*, in quibus de natura macularum disceptatur, illo *Tardii* atque *Malapertii* exemplo in planetarum numerum eas referente. Statuit autem vertiginem Solis dierum 25, Jovis 3 h. 56 cum *Cassino*, Martis 24 h. 40 cum *Hugenio*; in reliquis nihil determinat, sed quænam commoda incolis inde proficiantur, exponit. Quemadmodum hinc præcipue vicissitudo dierum atque noctium, ita a motu periodico vicissitudo tempestatum pendet. Assentitur autem *VVolfio*, quod in actione radiorum Solarium, qua corpora calefacit, ratio

habenda sit & densitatis, & ictus pro diversa incidentiæ obliquitate variantis, quodque ea legibus Geometriæ subsit, quamvis memoriæ lapsu loco Dissertationis de hieme Anno 1709 Elementa Aerometriæ eum in finem lectori commendet, una cum discursu celeberrimi *Halleji* de proportionali calore Solis in omnibus latitudinibus, qui in his Actis Supplementorum Tom. II pag. 333 legitur. Dum de motu periodico Planetarum secundariorum agit, ex *Cassini* observationibus latitudinem maximam Circumjovialium a polis Jovis definit in intimo  $\frac{1}{3}$ , in secundo  $\frac{2}{3}$ , in tertio  $\frac{3}{4}$ , in quarto  $\frac{4}{5}$  semidiametri Jovis. Notat tamen, se ipsum in tertio evagationem multo majorem observasse: quo ipso factum, ut eclipses hujus satellitis brevioris fuerint durationis, quam per Tabulas *Cassini* esse debebant. Circa figuram corporum coelestium notatu dignum ipsi videtur, quod sphaerica sit omnibus communis. In specie autem de montibus lunaribus atque terrestribus differit, ubi variorum montium altitudines commemorat. Huc etiam refert commodam partium in singulis globis distributionem, aquarum praesertim, terræ continentis & montium; uti aquarum in Luna & Jove existentiam probat & sphaericam figuram huic distributioni maxime convenire docet. Monstrat usum gravitatis in conservanda figura sphaerica, in superanda vi centrifuga ex motu vertiginis orta, in retinendis planetis in orbitis curvilineis. Modum computandi rationem inter gravitatem planetæ & vim centrifugam tradidit *Newtonus* lib. 3 prop. 8 & 19. Sed Noster affert regulam ab *Hallejo* ipsi communicatam, quæ quidem ad eum casum restringitur, ubi planeta primarius satellites habet, facilior tamen existit. Ita nimirum habet: Ratio vis centrifugæ est ad gravitatem in superficie planetæ in ratione composita ex ea, quam habet cubus semidiametri planetæ ad cubum distantiae alicujus Satellitis ab ejus centro, & ex altera, quam habet quadratum temporis periodici satellitis ad quadratum temporis periodici planetæ. E. gr. Cum satellitis extimi Jovis distantia a centro Jovis sit 253 semidiametrorum Jovis, periodus 24032 minutorum, revolutio Jovis 596 minutorum; reperietur gravitas in superficie Jovis ad vim centrifugam sub æqua-

Lib. 5.

Lib. 6.

Lib. 7.

- Lib. 7. tore ut 100 ad 996. Tandem lumen atque calorem contem-  
platur Cl. Autor, ubi mentionem injicit speculorum caustico-  
rum *Villetanorum & Tschirnbusianorum*, quibus tamen præfert  
*Newtonianum*, quod ex septem speculis concavis (est autem dia-  
meter uniuscujusque 12 digitorum) ita compositum, ut omni-  
um sit idem focus communis, a Societate Regia asservatur. Ante  
plures annos ideum consilium agitasse R. P. *Heinrich* memini-  
mus; sed quid perfecit, nobis non constat. Notat vero Noster,  
eam esse planetarum a Sole distantiam, ut radiorum beneficorum  
copia sufficiente foveri queant. Ostendit etiam, quam necessa-  
rium sit Planetis ac in specie Telluri nostræ lumen, & quod-  
nam commodum Planetæ secundarii sive Lunæ primariis sive
- Lib. 8. Terris præsent, disquirat. Agit adeo cum de Luna, quæ Tellu-  
rem nostram ambit, tum de Jovis atque Saturni satellitibus hu-  
jusque anulo. Quamvis autem singulorum librorum singu-  
lis capitibus adjecerit quasdam meditationes, quibus mens ab o-  
peribus creationis in Deum ascendit, placuit tamen ipsi integro  
libro ultimo existentiam Numinis atque præfatione ejusdem sa-  
pientiam præsertim ac bonitatem ulterius inde confirmare.  
Immo ex eodem fonte nostra erga Deum officia derivat.

NAVIGATION NEW MODELLED, OR A TREA-  
tise of Geometrical, Trigonometrical, Arithmetical, in-  
strumental and practical Navigation.

hoc est,

NAVIGATIO IN NOVAM FORMAM RED-  
*acta, sive Tractatus de navigatione geometrica, trigono-*  
*metrica, arithmetica, instrumentali & pra-*  
*ctica, Autore HENRICO WILSON,*

*Philo-Mathem.*

Londini, apud Eben. Tracey, Benjamin. Pickard & Wilhelm.  
Meadows, 1715, 8.

Alph. 1 plag. 12.

**C**L. Autor variis modis solvit problemata nautica, quæ a-  
pud Scriptores, qui de navigatione commentati sunt, oc-  
cure-

currere solent. Utitur itaque primum constructionibus geometricis triangulorum, quem in finem aliquot problemata Geometriae elementaris de lineis perpendicularibus & parallelis praemittit simulque ostendit, quomodo problematibus, quae vulgo per Trigonometriam planam solvuntur, per triangulorum constructionem satisfiat. Mox eadem problemata nautica ope trigonometriae planae solvit & in hunc usum triangulorum planorum doctrinam seu communia Trigonometriae planae praecipua praemittit. Monstrat porro, quomodo iisdem satisfiat ope peculiarium Tabularum, quae a p. 270 usque ad p. 300 exhibentur, ita, ut nullo calculo opus sit, sed nuda inspectio sufficiat. Quoniam in calculo Trigonometrico, quem more recepto ad navigationem applicavit, opus est Canone Sinuum, Tangentium, Secantium atque Logarithmorum, qui non sine aliqua molestia per maria circumfertur; ideo alium adhuc calculum tradit, qui Canone isto non habet opus sed paucis tantummodo numeris in exiguam Tabellam parva redactis, quorum ope per multiplicationem vel divisionem quodvis problema facile solvitur. Et hanc navigationis speciem *Arithmetica* appellat. Quodsi calculus molestus fuerit, problemata nautica resolvere quoque docet ope circini & scalae geometricae peculiaris in hunc usum constructae, quam ab inventore *Gunteri* scalam appellat. Postquam adeo exposuit, quae ab aliis Autoribus in usum navigationis communiter tradi solent, novam tandem subjicit methodum, quae libri conscribendi occasio fuit. Consistit autem in eo, ut problemata Trigonometriae planae sine Tabulis ac instrumentis solvantur. Quorundam solutio pendet a theoremate Pythagorico, nec nova est, scilicet quando in triangulo rectangulo datis cruribus invenitur hypotenusa, vel data hypotenusa cum crure uno crus alterum; in priori enim casu ex summa quadratorum crurum, in posteriori ex factum summae ex hypotenusa atque crure in differentiam eorundem radix quadrata extrahitur. Sed artis erat, ex datis lateribus in triangulo rectangulo invenire angulos obliquos & ex dato angulo uno & latere opposito invenire latus aliud. In casu priori hanc regulam praescribit: *Ut aggregatum ex hypotenusa & cruris ma-*

c. 2.

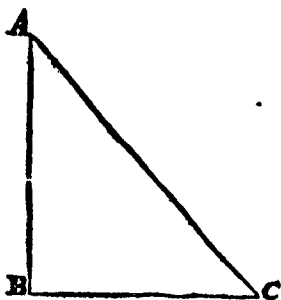
c. 3.

c. 4.

c. 5.

c. 6.

joris dimidio ad 80, ita crux minus ad angulum ipsi oppositum. In posteriori sic argumentatur: Ut radius naturalis ad hypotenusam, ita angulus ad latus eidem oppositum. Vocat enim radi-um naturalem numerum, qui ad hypotenusam in triangulo dato eam rationem habet, quam angulus unus ex obliquis ad latus oppositum eumque sic invenire jubet. Quadruplum qua-drati complementi anguli dati ad rectum dividatur per aggre-gatum ex hujus complementi triplo atque 300: quotus addatur angulo dato. Quod si angulus fuerit minor quam 45 graduum, compendii gratia alteram hanc regulam commendat: Triplum quadrati anguli cujus oppositum datur latus, dividatur per 1000 & quoto addatur  $57 \frac{3}{10}$ . E. gr. Sit in triangulo rectangulo



ABC hypotenusam AC 24, angulus C  $36^\circ$ : radius naturalis ita reperitur. Quadratum anguli dati 1296 multiplicatur per 3 & factum 3888 dividitur per 1000, quotus erit  $3 \frac{888}{1000}$  seu  $3 \frac{9}{10}$ : cui si addatur  $57 \frac{3}{10}$ , prodibit radius na-

turalis  $61 \frac{2}{10}$  seu 61. Inferatur: ut 61 ad 24 ita 36 ad crux AB, quod

adeo per regulam trium reperitur  $14 \frac{1}{10}$  seu  $14 \frac{1}{10}''$ , quantum etiam calculus Trigonometricus communis producit. Demonstrationes Autor omittit. Eandem methodum si ad trian-gula obliquangula transferre volueris, in omni casu in duo rec-tangula resolvi debent. Postquam tot diversis methodis pro-blemata nautica solvere docuit Noster, ad praxin navigatio-nis descendit: ubi primum proponit methodum variationem acus magneticæ sine azimutho Solis seu amplitudine ejus vel or-tiva, vel occidua inveniendi: quæ coincidit cum ea, quam pro-inveniendâ linea meridiana commendant Astronomi, scilicet  
ut

ut ante & post meridiem observetur, in quam plagam pyxidis in eadem altitudine constituantur, spatiumque inter binas observationes intermedium bifariam secetur. Quamvis enim navis in eodem spatio quiescens non persistat, qui tamen ex ejus motu oritur error, in presenti negotio, Nostro iudice, non attendi meretur. Deinde, ut æstimatio itineris exacta fieri possit, unde longitudo maris efficienda, docet, quomodo clepsydra fieri debeat, quæ temporis scrupulum unum indicet & quomodo funiculus per nodos distinguendus, quo itineris quantitas exploratur. Ostendit præterea modum conficiendi inappam planam, tum etiam reductam *Mercatoris*, (cujus tamen inventionem Noster *Eduardo Wright* Anglo tribuit, citans ejus de correctione errorum in navigatione librum.) Declarat modum observandi latitudinem loci, ad quem navis pervenit, & computandi tempus affluxus maris, aliaque huc spectantia tradit. Ultimo tandem capite orthographicam sphaeræ projectionem explanat, quæ vulgo *Analemma* vocatur, & quomodo ejus ope problemata primi mobilis sine calculo Trigonometrico solvantur, monstrat. Sequuntur Tabulæ in usum Nautarum, quarum jam supra facta est mentio, una cum appendice, quæ quæstiones varias, jucundas pariter atque utiles, ad rem nauticam apprimè spectantes enodat. Ultimo inter eas loco comparat quæstio de invenienda longitudo maris: quem in finem commendat horologium exactum, sed ita ut tempus, quod indicat, quotidie ope æquationis temporis corrigat. Quod enim hætenus credatur, horologiorum motum motu navis turbari, id inde esse arbitratur, quod temporis æquatio negligatur. Hujus æquationis indolem & causas explorat, utque facile reperiat quovis anni die, Tabulam condidit, quam pag. 370 & 371 exhibet. Sub finem Canon Logarithmorum & Sinuum, Tangentium atque Secantium cum naturalium, tum artificialium extat. Id singulare habet præ aliis editionibus, quod etiam Logarithmi Secantium in eo continentur.

**PRÆLECTIONES POETICÆ IN SCHOLA  
Naturalis Philosophiæ Oxoniæ habitæ ; Auctore IOSEPHO  
TRAPP, A. M. Prælectore Publico Lecturæ Poeticæ, a  
Viro Insignissimo D. HENRICO BIRKHEAD, Colleg.  
Omnium Animarum olim socio, in Celeberrima  
Univerſitate Oxoniensi nuper  
fundatæ.**

*Volumen II.*

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, impensis Henr. Clementis  
Bibl. Londin. 1715, 8.

Plag. 10.

**A**lterum hic Prælectionum suarum Poeticarum (primum  
in Actis Mense Decembri Anno MDCCXIII re-  
cenſuimus, ) Volumen Clariff. Autor publicæ exponit luci;  
eamdem, quam in præcedenti, observans ſcribendi rationem,  
eamdemque ſeriem, & methodum cogitandi. In quo quidem  
opere nihil eorum prætermiſit, quæ diu atque impenſe cogitan-  
ti adnotatu digna videbantur. De cetero autem brevitati,  
quantum fieri potuit, operam navans, multa quæ in mentem  
venerunt, rejecit; quæ ſcilicet inutilia, inamœna, & ſuperva-  
cana judicavit, Lectori ſaſtidium potius factura, quam vo-  
luptatem. Multa etiam, quæ in ſe pulchra licet ac laudabilia,  
jam ſatis nota ab aliis diſcutiuntur. Nihilo ſecius ultro fatetur,  
ſæpenumero ſe fuiſſe miratum, quo pacto tot argumenta, tam  
variâ materiæ copiam, tam paucis complecti paginis potue-  
rit. Id quod tamen neminem vitio ſibi verſurum confiſdit;  
quippe cum brevitatis in ſe ſpectata neſtquam vituperanda ſit:  
ſi modo argumento propoſito faciamus ſatis, & obſcuritatem  
evitemus.

Prælectione Octava, Nona, Decima, atque Undeci-  
ma, quæ in fronte ſecundi hujus Voluminis conſpiciuntur, de  
conceptuum venuſtate ſive elegantia & ſublimitate, id eſt, de  
pulchre cogitandi ratione verba facere inſtituit; natura & in-  
dole

dole Styli Poetici, artisve pulchre scribendi Volumine præcedenti exposita. Ubi initio quidem de accurata *ingenii* (qua voce hic *illud, quod ingeniose concipitur*, denotat) definitione sollicitus, rejecta aliorum, qui perfecte definiri *ingeniose conceptum* non posse, aperte declarant, ac speciatim *Couleji*, qui ingenium non aliter quam negativis definiendum esse, discrete asserit, sententia; *ingenium* ambitu latissimo sumtum dicit esse *Conceptum ita ad naturæ & rectæ rationis normam efformatum, ita lucide, acute, vivide, vel magnifice animo impressum, ut voluptatem vel admirationem eliciat.* Cujus definitionis singula dum evolvit momenta, multa usu non caritura subinde inspergit, agens e. g. de discrimine veri falsique ingenii; quorum illud iis demum tribuit, quibus hæc Horatiana oraculi loco habentur:

pag. 3.

*Scribendi recte sapere est & principium & fons;*  
quantumque falsitates, ex ingenio falso profluentes, a fictionibus, verum ingenium non excludentibus, distinguantur, erudite ostendit. Quibus nonnulla falsi ingenii, (quo nomine Nostro cogitationes rerum veritati, naturæ & rationi non congruentes veniunt) specimina subjungit, quorum unum atque alterum hic allegasse juvabit. Ridet nimirum Autor ejus insaniam, qui *Pyrami & Thisbes fatum misere decantans, ensen dicit infelicis amatoris cruore tinctum, tanquam culpæ suæ conscium erubuisse.* Qua occasione neotericorum atque antiquiorum varias ineptias, tenuesque facetias, quæ fictis Numinum Ethnicorum nominibus & adjunctis originem debent, quæque e. g. de puellarum oculis effunduntur, perstringit. Inter falsi ingenii specimina illud etiam Senecæ in Troade refert, quo *Hecubam dolentem, quod Trojæ excidio Priami jaceret inhumatum cadaver, ita luctum suum exprimentem facit:*

5.

*Ille tot Regum parens  
Caret sepulchro Priamus, & flamma indiget  
Ardente Troja.*

6.

nimis frigide in materia tam grandi & sublimi versatum esse Senecam ratus. Veri e contrario ingenii documentum esse eam hujus materix descriptionem, quam Virgilius exhibet:

Y

17cc



p. 7.

*Hæc finis Priami fatorum, hic exitus illum  
Sorte tulit; Trojam incensam & prolapsa videntem  
Pergama, tot quondam populis, terrisque superbam  
Regnatorem Asia; jacet ingens littore truncus  
Avulsamque humeris caput, & sine nomine corpus.*

9. Unde colligit, quædam extare carmina, non merito, sed suffragiis solummodo & famæ populari omne suum, quod revera nullum est, pretium debentia; quo celeberrimum istud Sanazarii in urbem Venetiarum Epigramma refert, cujus quam exiguum sit artificium, Autor noster luculenter ostendit. Ceterum primam ac principem ingenii speciem eam esse existimat, quæ  
10. *sive fictionum Poeticarum subsidio ipsi rerum veritati penitus innititur*; licet fictiones poeticas, conceptibus veris & elegantibus accedentes, laude sua non defraudandas putet. Hisce tamen aliquod saltem veri fundamentum substernendum, neque fas esse, ut fictio fictioni superstructa innitatur. Hoc autem eos facere, qui de Diis Græcis & Romanis, ceterisque fabulis antiquis tot & tam bella venditent figmenta. Isti solummodo ului hodie inservire debere exauctorata Ethnicorum numina, ut comparationibus interdum aliisve allusionibus materiam suppeditent. Imprimis operam venustati esse dandam, quæ in *duas species* dispertienda Autori Clariss. videtur: complecti scilicet illam & *τὸ elegans* & *τὸ sublime*. Sæpissime enim elegans esse, quod sublime nullo modo dicendum sit, nec omne sublime elegans esse, licet pulchrum esse, quod sublime, non inficias eat. *Enthusiasmi* deinceps *Poetici* indolem variis ex Virgilio petitis exemplis illustrat, hincque propullulanti affectuum nativæ & accuratæ expressioni atque commotioni aliquantis per  
19. immoratur. Quo nomine felicem *Ovidii* indolem prædicat, qui passionum conflictus ac naturam ipsam eleganter expresserit, quamvis sublimitas ei plerumque desit. Hæc conjunxisse *Virgilium*, atque idcirco cum omni bene scribendi genere tum affectibus præcipue describendis & commovendis cunctos facile superare asserit; id quod nonnullis in medium prolatis exemplis, præsertim ex Libro quarto *Æneidos* luculenter probat.  
26. Eiusdem Autoris illud etiam miratur artificium, quo res ha-

ter-

terdum ex parte tantum exprimit, quorsum speciminis loco inter alia *αυτοχειρίας* Didonis descriptionem refert, hunc in modum exhibitam:

*Dixerat, atque illam medio inter talia ferro  
Collapsam aspiciunt comites, ensamque cruore  
Spumantem sparsasque manu.*

Ad *transitiones* Noster dum calanum convertit, Virgiliani itidem extollit ingenii felicitatem; artis esse non mediocris, a factis ad facta in narrationibus eleganter transire, asserens; multaque esse specimina in *Nasonis Metamorphoseon* Libris, ratione operis id exigente, quorum partim *concinna*, partim *dura & coacta*, imo vel *ridicula* inveniantur. In *comparationibus* concinnandis nostri temporis Scriptores antiquos longe antecellere Nostro videntur; nisi quando nimium ingenii lusibus illi indulgeant, taliaque asserant similia, quæ a re proposita longo excursu evagentur. Cujus generis nonnulla ab Homero & ex recentioribus Milto adhibita, laudari non posse, imo nec defendi existimat. Deinceps, quid *de conceptibus delicatis & fortibus* sibi videatur, exponit; illorum nomine intelligens ejusmodi conceptus, qui non sint acuti, sed concini & exquisitissimo artificio contexti; nec mentem subita admiratione feriunt, sed æquabili voluptate tardius permulcent. Laudat ex hoc capite illud Phædræ apud Ovidium, juvenem perditæ amatum suavissimis versibus Epistolæ initio ita agredientis:

*Que nisi tu dederis, caritura est, ipsa salutem  
Mittit Amazonio Crespa puella viro.*

Mirifica etiam voluptate Autorem Clariss. perfundunt illa Helenæ apud eundem verba:

*Disce meo exemplo formosis posse carere.*

*Fortes* conceptus Nostro sunt, qui, licet nec acuti sint, nec improvisi, nec delicati, solidi sunt tamen, rebus pleni, magno cum pondere breviter expressi, & in mentem penitissimam adacti. Quorsum pertinet illud Virgilii:

Y 2

*Disce,*

P. 34.

37.

38.

40.

43.

45.

*Disce, Puer, virtutem ex me, verumque laborem,  
Fortunam ex aliis.*

P. 49. Erantque de sententia Autoris, qui *grave & severum, id est, conceptus fortes cum ingenioso stare non posse* existimant. Circa doctrinam *de sublimitate* ex Longino quæstionem, qua de causa isthæc mentes tam vehementer afficiat, atque delectet, discutit; deque objecto ejus disquireas falli eos observat, qui sublimitatem exultationi, triumphis & magnificis descriptionibus præsertim, etsi non unice, convenire existiment, cum revera nihil sæpe sit sublimius iis conceptibus; qui misericordiam & terrorem incutiant. Cujus observationis veritatem exemplis Virgilianis, brevitas studio hic quidem prætermittendis, comprobat.

55. Prælectione Duodecima doctrinam de *Epigrammate*, aliisque levioris Poeticæ speciebus complectitur Autor, de cuius origine observat, consueisse antiquos statuis Deorum atque Heroum inscriptiones quasdam breves insculpere, quæ *Επιγράμματα* & *Επιγράμματα* sint nominata. Hinc factos esse in istas *Inscriptiones* tanquam *lemmata* sive argumenta & breves quosdam *lusus Poeticos*, qui & ipsi demum *Epigrammata* dicti fuerint. Progrediente tempore alia istius generis poemata in quamlibet materiam conscripta, *Epigrammata* tandem nuncupata esse propter eorum naturam, iis affine, quibus istud nomen primitus imponebatur. Ex variis *Epigrammatum* speciebus præcipuam atque optimam esse putat Noster *Satyricam*, cum in *acumine* præsertim consistat *ingenium Epigrammatis*; Acutum autem sit semper, quod *satyricum*. De natura *Epigrammatis* agens, hanc imprimis Regulam monet esse observandam: *si ultimum carmen sit languidum, obtusum, vel ullo modo vitiosum, damnandum esse integrum Epigramma, sint reliqua omnia quantumvis venusta. Brevitatis* insuper studium *Epigrammata* scripturis commendat; cum optima forsitan sint, quæ *versum octavum* non excedant, nimis autem brevia nunquam illa esse possint.

60. *Elegiarum*, quæ Prælectionis Decimæ Tertix argumentum constituunt, naturam pauci fusc tractandam susceperunt.

Bre-

Brevibus mentionem ejus faciunt *Scaliger*, aliique. Sed nemo est, si *Vossium* excipiamus, melioris famæ scriptorum, qui de hac Poëtices specie justam dissertationem adorna verit. Noster pro instituti ratione de *inventore* hujus carminum generis hosce Horatii allegat versus:

*Quis tamen exiguos elegos emisit auctori  
Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.*

Elegiam ipsam definit *carmen esse lugubre mortem deflens vita recens functi*, a potiori scil. desumpta ejus descriptione; cum ceteroquin constet, *leta etiam imo vel exultantia elegiis depingi*. Quale est illud Ovidii:

*Itē triumphales circum mea tempora lauri.*

De *Etymologia* vocis hujus, rejecta eorum, qui ab εὐ λέγειν, quia, quorum mortem lugemus, eos laudibus & elegiis plerumque honestamus, nomen elegiæ derivant, sententia, observat, vel ab ελεος vel rectius ab ε particula dolentis, & λέγειν originem trahere istud vocabulum. Certe *funeribus* antiquissime & a prima ejus origine adhibitum fuisse hoc poematis genus. Postea vero alia, eaque longe diversissimi generis argumenta huc fuisse reducta, quod hinc Horatii de Arte Poëtica verbis illustrat;

*Versibus impariter junctis querimonia primum,  
Post etiam inclusa est voti sententia compos.*

De *Scriptoribus Elegiacis* ubi tractationem instituit, *intolerabile ac vix ignoscendum esse Ovidii crimen existimat perpetuam & fastidiosissimam repetitionem vocum, mei, tui & sui, ultimo pede carminum pentametrorum*, quorum vel sexta pars ad minimum languidis istis pronomibus terminetur. Atque ex hoc capite *Tibullum Propertiumque Ovidio anteferendos censet, licet illi alio vitio, Ovidio minus familiari, laborent: Versum scil. pentametrum verbis trium vel plurium syllabarum finiendo.*

Circa *Poema Pastorale* seu Bucolicum, quod Veterum nemo, Recentiorum pauci ex professo discutiendum susceperunt, Prælectio Decima Quarta versatur. Originem istius ad tempora a nostris remotissima Autor Clariss. refert. Anteurbes scil. conditas & elaboratiores vivendi artes inventas cum non

78. solum rure, sed casulis potius quam domibus uterentur, atque oves, aliaque pecora indiscrete pascere viri & feminae, amori hinc praecipue atque carminibus materiam esse natam. Opidis deinde extractis, in maximo honore habitos fuisse Agricolas & Pastores, quippe cum vel ipsi Principes rebus rusticis operam impenderint, uti ex Historia Sacra constat, ipsiusque Ethnicorum scriptis. Exempli loco Virgilium referuntur verba:

*Nec te peniteat pecoris, divine Poeta:*

*Et formosus oves ad flumina pavit Adonis.*

79. Nihilo secius a Scaligero, hanc carminum speciem esse antiquissimam, affirmante, Noster dissentit, nec eorum adstipulatur sententiae, qui Virgilium redarguunt, quod Philosophiam interdum, imo & sublimitatem, Bucolicis his intersperferit. Cum enim ex antiquis pastoribus multi melioris, nonnulli supremae conditionis extiterint, mirum nemini debere videri, fuisse ex illis quosdam doctos & Philosophos. Neque etiam alienum esse a pastoribus, rerum nonnunquam bellicarum mentionem facere. Quo nomine male nonnullis audientem Virgilium purgat, unico hocce Eclogae Decimae loco excepto:

*Nunc insanus amor duri me Martis in armis*

*Tela inter media atque adversos detinet hostes.*

80. quamvis hic per persona loquens miles inducatur, qui rebus bellicis ex instituto quasi versatur. Circa finem hujus Praelectionis quaestionem discutit Autor Clariss. unde oriatur delectatio mirifica cum hoc Poeseos genere conjuncta? eamque amoenissimis ruralium scenarum descriptionibus debere existimat. Tandemque collatis inter se Virgilio & Theocrito, concessaque illi palma, quatenus nostrae aetatis scriptoribus hocce poematis genus conveniat, disquirat.

81. De Poemate Didactico seu Praeceptivo, cujus explicatio Praelectionem Decimam Quintam occupat, Autor Clariss. observat, ne unum quidem hac in materia scriptorem se unquam vidisse, praeter elegantissimum Autorem Tentaminis in Georgica Virgilii, Drydenianae eorum Versioni praemissi & lingua Anglica exarati. Aptissimum porro esse Poeseos ingenium praecipis concinnandis, quae versibus involuta

In a , & animo jucundius ingerantur, & memoriæ feliciter mandentur. *Didacticorum Poematum* quatuor constituit genera, ea nimirum, quæ ad mores; ad Philosophiam Naturalem; ad vitæ humanæ negotia & oblectamenta; ad ipsam denique Poësin, sive artem Poeticam spectant; ac primum quidem genus, præter carminum mensuras, nihil habere Poetici affirmat, præterquam quod vita ad virtutis normam exacta optimum referat atque elegantissimum poema. Rerum vero naturalium indagatio nihil magis nitere in carmine; quo scribendi genere instar omnium sit *Lucretius*, suis tamen non carens nævis. Imprimis vitio illi vertitur, quod Creatorem adeo non celebret, ut e medio tollat, quod in versificando plerumque asper sit, & durus, licet hocce postierius seculi potius vitio (cum Ennium inter & Virgilium medius floruerit) quam argumenti, quod tractandum suscepit, tribuendum sit: denique quod in digressiones fabulosas & figmenta Poetica nunquam excurrat. Nostrum porro hocce genus temporibus longe feliciter procedere potuisse experimentorum subsidio, si eadem ætas, quæ inter Anglos Boyleum tulit & Newtonum, tulisset etiam Virgilium, Autor putat.

p. 92.

94.

95.

Sed *Georgicorum Scriptores* Neotericos nullos extare, præter *Rapinum* de hortis, & Autorem Poematis de *vino Aviconiano*. De oblectaminibus vitæ rusticæ, venatione &c. tantum quædam tentamina a recentioribus nonnullis fuisse composita. Ex antiquis unicum extare *Gratum*, de cujus *Cynegetico* Noster judicat, fortunæ potius quam naturæ vel artis beneficio multum *Gratum* debere. Scilicet, quod vixerit Augusti temporibus, & quod dixerit Ovidius:

96.

*Aptaque venanti Gratius arma dabit.*

Sub finem hujus Prælectionis Autor Clariss. argumentorum huc spectantium amplam satis sylvam suppeditat; ad quæ expolienda artis Poeticæ peritos isto Virgiliano stimulat:

104.

*Tentanda via est, qua me quoque possim*

*Tollere humo, victorque virum volitare per ora.*

Originem *Poeseos Lyricæ*, de qua Prælectione Decima sexta agitur, ad antiquissima secula Autor Clariss. refert, cum nul-

lum.

lum sit dubium, quin instrumentis Musicæ a Jubale inventis carmina fuerint adjuncta. Ab Autore enim Judæo antiquitate venerabili, eosdem, qui Musicam primi excogitaverunt, versus etiam in scriptis recitasse, nos edoceri: et, si internos motus mentis humanæ attendamus, ab ipsa rerum natura verissimum videri, *Poeticam gaudium eliciendo, & res vel personas celebrando, primo erupisse, atque adeo Musicæ fuisse conjunctam*, id quod vel ex celeberrimo *Mosis cantico sive ode, quæ nihil antiquius extat Poeticum*, constat. Quantum ad indolem carminis Lyrici, *dictio illi est penitus peculiaris, conceptus sunt audacissimi, ἐνθουσιασµώτατοι & a vulgaribus cogitatis remotissimi*. Sunt etiam Lyrica laxa, libera; transitiones affectant, quæ nulla arte fieri videntur, sententiarum nexus & copulas negligere amant. Exclamationibus gaudent, & frequenti Musarum invocatione in modo abrupto atque improviso Poema incipiunt ac finiunt, aliaque hujus generis. Quia tamen licentia non obstante, omnium esse difficillimum hoc carmen asserit Noster, quia *ingenii flamma paucis concessa, atque fulgore, spiritu, sublimitate atque elegantia, ad insolitos ejus conceptus eliciendos opus sit, ac præter ingenii vim judicium etiam castigatissimum requiratur*. Ex digressionibus in Lyrico carmine locum invenientibus eæ maxime laudabiles Autori videntur, quæ *arrepta occasione ab adjuncto aliquo vel circumstantia rei propositæ ad aliam transeunt*, non tamen a principe materia prorsus alienam; qua aliquantisper ludunt, deinde arrepta similiter ab aliquo illius adjuncto occasione ad primum institutum ex inopinato revertuntur.

Argumenta *Odis* tractanda quod attinet, hisce Horatii versibus ea complectitur:

*Musa dedit fidibus divos, puerosque Decorum,  
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,  
Et Judentum curas, & libera vina referre.*

De cetero non minus ad *sublimia*, quam *leviora & humiliora* compositam esse *Odam* docet, idque Horatii quibusdam exemplis demonstrat. Quantum ad *recentiores Odarum scriptores*, nullum esse scribendi genus, quo ab Antiquis magis superentur,

Nos er|cenfet. *Casimirium*, sæpe *felicem* sæpius tamen *durum* & *inaniter grandiloquum*; *Hannefio id unum deesse*, quò minus *Horatio soli secundus posteris traderetur*, quod *plura non scripserit*. Quæ autem *Lyrice Neoterici* linguis vernaculis componant. *Odorum veterum ingenium atque elegantiam* neutiquam assequi.

*Satirarum*, quas Prælectione Decima Septima & Octava Autor tractat, originem multum non a *Græcorum Poesi satirica* derivant, sed prorsus *Romanas* esse contendunt, ideoque vocem *satira* litera *i*, non *y* scribendam volunt; atque etymon illius non esse *satyrus*, sed *satur*, ut sit *Satira*, quasi *Satura*, sicut *Maximus*, quod olim *Maximus*. Significare autem *satur* idem ajunt, quod varia materie repletus, ut *Lanx satira*, i. e. *omne genus frugibus & obsoniis referta*. Synonymum vocis istius esse *miscellaneus aut varius*, quia *Satira sit argumenti miscellanei, res multas & diversas complectens*. Noster verisimilem potius quam prorsus veram istam esse opinionem censet; nec ullam satis constare causam, quò minus *Satyrus* potius quam *Satur* huic originem voci dederit; cum nonnulla *Horatii, Juvenalis & Persii a Satyrorum* moribus & consuetudine desumi videantur. Hanc igitur litem in medio potius relinquendam, quam fidenter dirimendam esse. Nec tantum inter *Poesin satyricam Græcorum & Romanam* discriminis intercedere, quantum nonnulli arbitrentur. *Lascivam* enim fuisse, *ridiculam, mordacem*, hominum vitia carpentem risumque populo scommatibus cientem, *satiram Græcorum*. Hec aliter *Romanam* se habuisse. Quantum ad *naturam satira*, duplicem Noster statuit ejus speciem, *jocosam & seriam*, illam *Horatio*, hanc *Juvenali* tribuit, quam contra *Vossium præstantiorem* Noster judicat. *Sylum* etiam *satyricum* non excludere *ornatum*, contra eundem, idque iisdem *Horatii*, quæ *Vossius* pro sua sententia allegarat, verbis demonstrat. Nec sui temporis tantum vitia, sed præteriti etiam seculi, idque tam generatim, quam speciatim *satiris* reprehendi atque perstringi posse, adversus *Vossium, Persium* hoc ex capite inique taxantem, probatum it Noster. *Nominatim homines mordere* quod verè *satira* de essentia esse, *Vossius*

p. 126

124.

115.

126.

130.

135.

134.

135.



p. 236.  
141.

existimavit, Nostro libellis famosis potius quam fatiris convenire videtur. *Persium Philosophum* potius agere, quam *Satiricum* largitur, ac denique nonnullos fatirarum scriptores modernos, præsertim *Drydenum & Boilavium*, collaudat, quorum posterior *Horatium & Juvenalem* ita miscuerit, ut mediam eamque elegantissimam inter eorum scripta viam invenisse videatur.

## DES CAUSES DE LA CORRUPTION DU GOUT.

h. e.

ANNÆ DACERIÆ DE CAUSIS PERVERSI  
de artibus atque scientiis judicii liber.

Amstelodami, apud Petrum Humbertum, 1715, 8.

Plag. 18.

Miseret Homeri Cl. Daceriam, sexus sui & literarum ornamentum, queriturque cum indignatione, homines literarum Græcarum prorsus ignaros a quinquaginta annis gloriam in illo impugnando temerario ausu quaesivisse. Sed in primis male excepit Homerum Houdartus de la Motte.

Quis tam crudeles optavit fumere poenas  
Cui tantum de te licuit?

P. 7.

exclamat Daceria, ubi Deiphobi instar laceratum misere truncatumque in versione nupera Gallica Homerum videt. Laudat ingenium Mortii, delectatur laudibus, quibus illam ornavit, sed Homeri causa prævaluit, ac metus, ne lenocinia orationis incautæ juventuti imponant. Rationes enim non novas esse ait, sed expositas jam libello Gallico: *La comparaison de la Langue & de la Poësie Francoise, avec la Grecque & Latine*. Imitatura ergo antiquum dialogi de causis corruptæ eloquentiæ scriptorem, sive is Quintiliano, sive Tacito tribuendus sit, inquirere voluit, unde sinistra illa judicia seculi nostri de indole & præstantia artium ac disciplinarum promanaverint. Putat autem apud gentes orientales, cœli & naturæ beneficio vivaciores felicioribusque ingeniis præditas, primum re-

M. 12.

gnase.

gnasse rectum illum pulchri sensum, (*bon gout* appellant Galli.) Ægyptios & Græcos miratur; inter hos clarissimum Homeri ingenium illuxit sine exemplo maximi, quod neque ante illum quem imitaretur, neque post illum, qui imitari posset, inventus est. Alios Europæ populos tam altæ caliginis damnasse naturam, ut non nisi imitatione Græcorum sapere & crasum ingenium excolere possint. Quod Romanorum & Gallorum exemplis probat. Quod si jam imitatio scriptorum Græcorum & Romanorum negligatur, artium liberalium jaçturam minatur, imo magna ex parte jam accidisse queritur. Incusat partim perversam educationem, magistrorum ignorantiam, & juvenum ignaviam, partim & ludos comicos & fabulas Romanenses, quibus boni mores corrumpuntur & animus a seriis ad nugas & mollitiem avocatur. Græci ergo & Latini Scriptores formabunt in nobis illam sensus rectitudinem gustumque subtiliorem. A quibus qui abierint, quam turpiter hallucinentur, cum de liberali arte ferendum est judicium, ipsum Mottium in exemplum proponit. Impugnat primum dissertationem de Homero. Indignatur, fabularum patrem appellari, cum Dii, quorum meminit, diu ante ipsum in cultu mortalibus fuerint. Urget, ex antiquis non nisi Protagoram, Zoilum & nonnullos alios, quorum nomina ne quidem ad nos pervenerint, ex recentioribus tres quatuorve malos Poetas & peiores Criticos debitas Homero laudes denegasse. Nihil Epicureorum aliquot auctoritatem valere, quibus Poeta Græcus ob providentiam, quam laudat, exemplisque confirmat, illi vero in dubium vocabant, non potuit non displicuisse. Et si vel par utrinque numerus staret, minime tamen Mottium decere, ut Homerum accuset, qui causam apud illum, utpote linguz Græcæ rudem, dicere nequeat. Jam vero sapientissimorum omnis ævi Virorum & rerum, de quibus agitur, intelligentium suffragio comprobata sententiam, an prudenter sollicitaverit quis, nisi omnibus præfidiis instructus & victoriæ jam certus? quod tamen nemo de se nisi arroganter crediderit.

Tum argumentum Iliados examinat, ac solide probat ex Aristotele & Horatio, fabulam nobis canere Homerum, in qua

- p. 43 seq. qua mira ingeniorum, affectuum, virtutumque & vitiorum varietas ad vivum depingitur. Argumentum esse præcipuum iram Achillis, idque totum exhauriri. Initium enim & finem habet, Belli Trojani historiam frustra apud illum quæri. Nec id præcipue egisse Homerum, ut Achillem laudet, ut Mottio visum est, qui vocem Græcam, quæ iram obstinatum & longam significat, de generosa indignatione falso interpretatur. Concedit, quod poema epicum Iliada imitari necessario non debet, suadet tamen, ut imitetur, eaque occasione gravem dicam Adversario non intellecti poematis epici scribit. Respondet deinde ad singula, quæ Mottius Homero objecerat. Sæpe initio statim eventus negotiorum prædicat, quod attentionem Lectoris refrigerare possit, sed tamen media, quibus eventus conciliantur, prudenter premit: & sic quoque inopinatæ veniunt rerum commutationes, novitatisque gratiam retinent. Deos in scenam produxit, nec semper cum dignitate, sed erant tum in opinione omnium Dii inferiores corporei & infirmitatibus obnoxii. Quod Boilavii dictum attulerat pro se Mottius, prorsus non agnoscit Cl. Fœmina, & hanc a Manibus etiam ejus injuriam depellit, quem vivum Homeri studiosissimum novit. Ast ambitiosi sunt Heroes Homerici, & proprias laudes amant. Quid tum? Licet nonnunquam Viro bene de Republ. merito honorificam sui mentionem facere, quando calumniis aliorum respondendum est, quando magni in adversis animi & nullius mali sibi conscii edenda documenta sunt, quando cum ingratum agitur, aut alii excitari ad imitationem aut confirmari rebus dubiis debent. Iracundi sunt, crudeles, interdum & impii. Sed Homerus non panegyricum illis scribere voluit, sed homines, quales revera sunt, exhibere. Fortitudinis laus non deneganda illis est, licet Dii in subsidium veniant. Quis Davidi eam gloriam non tribueret, & tamen omnia Dei, cui confidebat, auxilio perpetravit. Characteres animorum sibi non constare ajunt. Affirmat Daceria, & simplicitatem narrationum, verborum repetitionem & circumstantiarum minutias partim exemplo Scripturæ sacræ, & testimonio Longini, partim rationibus defendit. Quod Deis & Heroibus eadem epitheta tribuit, id Græc.

Græcorum mori imputandum est, apud quos cognominum vicem illæ a corpore aut animo sumptæ denominationes sustinebant. Tum connectendi formulas excusat, & orationes, quibus mortuis insultari ægre tulit Mottius. Assurgere eo usque affectus violentiam posse, vel Antonii nos exemplum, & uxoris Fulviæ docet. Sed apud Homerum fere non tam mortuis, quam in ritibus insultatur. Quod vero equos etiam suos alloquantur, plane intolerabile obtrektoribus Homeri videtur, & soli Ætopi Seculo, ubi bestiis sermonis usus est, convenire. Jubentur ergo epici carminis naturam explorare, quæ talia omnino patitur. Facile colliget Lector, nec, quæ pro similibus ac sententiis Homeri asserat, ingeniosissimæ Daceriæ deesse. Sed ad examen dictionis Homericæ properamus. Negat illa & pernegat, exilem adeo superesse nobis linguæ Græcæ notitiam, ut judicari de genio & elegantia illius nequeat. Provocat ad tot Autores Græcos superstites, qui ad formandum in nobis illud judicium sufficiant. Ubi deinde moralis scientiæ laudem Homero vindicavit & securitati Poetæ ubique prospexit, excurrit in versionem Gallicam, & levi velitatione, in quæcunque loca negligentius habita impetum facit. Nos defendenti Homerum adlitisse contenti, inimica etiam arma inferentem non sequimur, & belli, quod tam strenue utrinque geritur, spectatores tantum fumus. Forte in hac turba unus alterve fluctuans, illud Lucani secum mussitat:

120.

124.

126.

146.

157.

*Quis justius induit arma  
Scire nefas, magno se judice quisque tuetur.*

Et Homeri causæ quidem multum proderit, quod Daceriæ placuit, quæ, si continuare licet allegoriam, in hac gigantomachia velut Pallas altera, suppetias Homero, ut altera Jovi, magno animo & nobili ira tulit. Sed qui momenta causæ tranquillius excuserit, modo hanc modo illam partem nunc mutare, nunc dividere sententiam volet.

ACTA ERUDITORUM  
REFLEXIONS SUR LA CRITIQUE.

h. e.

COGITATIONES DE ARTE CRITICA; AU-  
TORE HOUTARDO DE LA MOTTE.

Partes II.

Parisiis & Hagæ Comitum, ap. Heur. du Sauzet, 1715, 12.

Plag. 8.

**I**ngeniosissimus Autor responsurus Daceriæ ad ea, quæ tum  
Ipli, tum operi ejus objecerat, nonnulla artis criticæ mo-  
menta in genere primum explicat, quæ deinde ad controversi-  
am suam applicat. Inprimis auctoritatem veterum expendit,  
quos magni facit, non tamen tanti, ut neminem credat poste-  
rioribus temporibus editum, qui cum illis comparari possit.  
Tum & de ulu testimoniorum agit, ibique ostendit, pa- um il-  
lis momenti inesse, ubi de re agitur, quæ judicio & rationibus  
dilceptari debet. Daceria enim sæpe Platonis, Aristotelis, Ho-  
rati, Eustathii, Longini aliorumque nomina sententiæ Mor-  
tii opposuerat. Tum & existimationi suæ prospicit, quam  
passim vellicavit Daceria. Inter alia negat, visum sibi libellum:  
*Comparaison de la Langue & de la Poésie Grecque avec la Fran-  
coise*, unde illum sua hausisse dixerat Adversaria. P. II specialius  
jam examinat, quæ pro Homero Daceria attulit. Sed præ-  
stat dissertationem integram legere, quæ & brevis, & truncan-  
da foret, si in compendium mittere vellemus. Jubet Autor  
expectare & tertiam Partem, quæ poematis proprii vindicias  
continebit: atque hæc nuperrime Parisiis pariter & Hagæ  
prodiit. †

APOLOGIE D' HOMERE ET BOUCLIER D'  
Achille.

i. e.

APOLOGIA HOMERI ET CLYPEI ACHILLIS.

Parisiis, apud Franciscum Jovenne, 1715, 8.

Alph. 1 plag. 2.

Clas

Clarissimo Auctori, quem Boivinum ajunt esse, varix sunt causæ defendendi Homerum, tantumque debere videtur antiquitati, ut ingrati foret illam non defendere. Censuram Mottii in Homerum presso pede sequitur, unde hinc inde quædam decerpemus. Inquirit p. 11 in causas contemti a multis seculo nostro Homeri, alios eum non lectum, imo ne degustatum quidem damnare ait, alios legisse quidem, sed non ea liberalis doctrinæ copia instructos fuisse, ut judicare rite de illo possint, magistros sæpe ingenio quam minime ad illas delicias factos esse, & ludibrio discipulorum Homerum exponere. Versiones, etiam exactissimas, infra tamen linguæ Græcæ gratias esse. Multosque literarum, consuetudinumque Græcarum rudcs, nihil rectum putare, quod cum moribus ipsorum non convenit. Ubi de argumento Iliados agitur, veretur, ne confuderit Mottius argumentum poematis, & applicationem ejus moralem. Illud esse indignationem Achillis, hanc probare, vitii & discordia Principum labefactari Rempublicam. Convenisse præterea dignitati operis, ut modo admiratione quadam excitaretur lector, modo descriptionibus vivis detineretur, modo ira, misericordia, indignatio in illo moveretur, quæ Poetæ artificia distinguenda sunt ab universi operis argumento. Laudat Homerum p. 17, quod Diomedem, Ajacem, Patroclum, & Hectorem produxit, qui partitis vicibus fortitudinis admiranda documenta edant, qui tamen omnes Achilli cedant, & sic gloriæ ejus serviant. Negat p. 29, contra poematis epici regulas fieri, quod Jupiter Diis eventum belli Trojani prædicit. Si enim illi vaticinia, apparitiones, somnia, prodigia demas, fertilissimam pulcherrimamque materiem demseris. Homerus autem tam prudenter hæc temperavit, ut illa eventus scientia lectoris curiositas minime refrigescat. Excusat p. 33 fabulas, quas de Diis immiscuit, & singula, quæ exprobrata erant, expendit. Sed ut nova nonnulla, ita multa, quæ jam Nobilissimæ Dacariæ observata sunt, in hoc libello occurrunt, & sic lectori illa relinquimus. Præcipua Nostri cura est, clypeum Achilli vindicare, quem ante alia speciose oppugnare Homeromastiges solent, cum risu quærentes, quibus spatiiis, tot ac tanta contineri poterint.

TAB. II.

erint. Magnos illo tempore clypeos in usu fuisse, passim ex Homero patet. Dat jam clypeo Achillis quatuor pedes in diametrum: & quod sic exprimi omnia potuerint, ingeniosus pictor speciminis loco in multum minori tabula exhibuit. Utinam elegantiam caeli illius imitari nostrum potuisset. Addimus ei descriptionem Latinam clypei, ex versione Barnesii, in  $\Sigma$  v. 478-607, quae lucem, quam figuræ dabit, vicissim ab illa accipiet.

*Fecit igitur primum scutum magnumque solidumque, undiqueque artificio vario exornans, orbemque extimum circumdedit fulgidum, triplicem, candentem, & ab eo nexuit argenteum larum: Quinque autem ipsius erant scuti plicae; & in eo fecit artificio varia multa peritis praecordiis.*

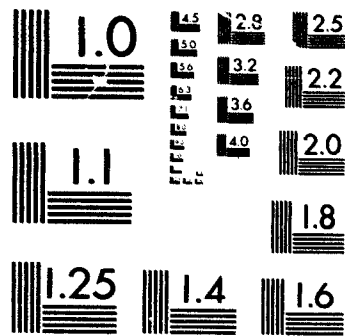
*In eo quidem terram finxit, finxit & caelum, finxit & mare Solemque indefessum, Lunamque plenam: finxit & Sydera omnia, quibus caelum redimitum ornatur, Plejadasque, Orcadasque, reburque Orionis, Ursamque, quam & Plaustrum vulgo vocant, quae ibidem vertitur, & Oriona observat; sola autem exors est levacrorum Oceani.*

*Fecit in eo & duas urbes articulate loquentium hominum pulchras.*

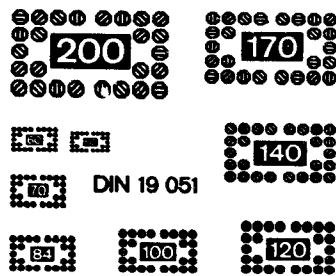
*In una quidem nuptiaeque erant, convivioque solennia; sponsas etiam ex thalamis, tectis adlucentibus, ducebant per urbem, crebroque hymeneus excitabatur clamore: Adolescentes etiam saltatores in orbem agebant se, interque eos tibiae citharaeque sonum edebant; mulieres vero stantes admirabantur in vestibulis unaqueque.*

*Populi autem ex alia parte in foro erant frequentes: ibi etenim lis orta erat; duo enim viri contendebant gratia mulctae, propter virum interfectum; alter quidem affirmabat, omnia reddidisse, populo declarans, alter vero negabat, quicquam accepisse. Ambo itaque cupiebant testibus datis litem ad exitum perducere. Cives autem utrisque acclamabant, hinc inde fautores.*

*Praeones vero populum sedabant. At seniores sedebant super politos lapides, sacro in circulo: scepra vero praconum in manibus habebant vocibus aërem replentium. His deinde sumptis exurgebant, & per vices sententias ferebant. Facebant interim*



MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24

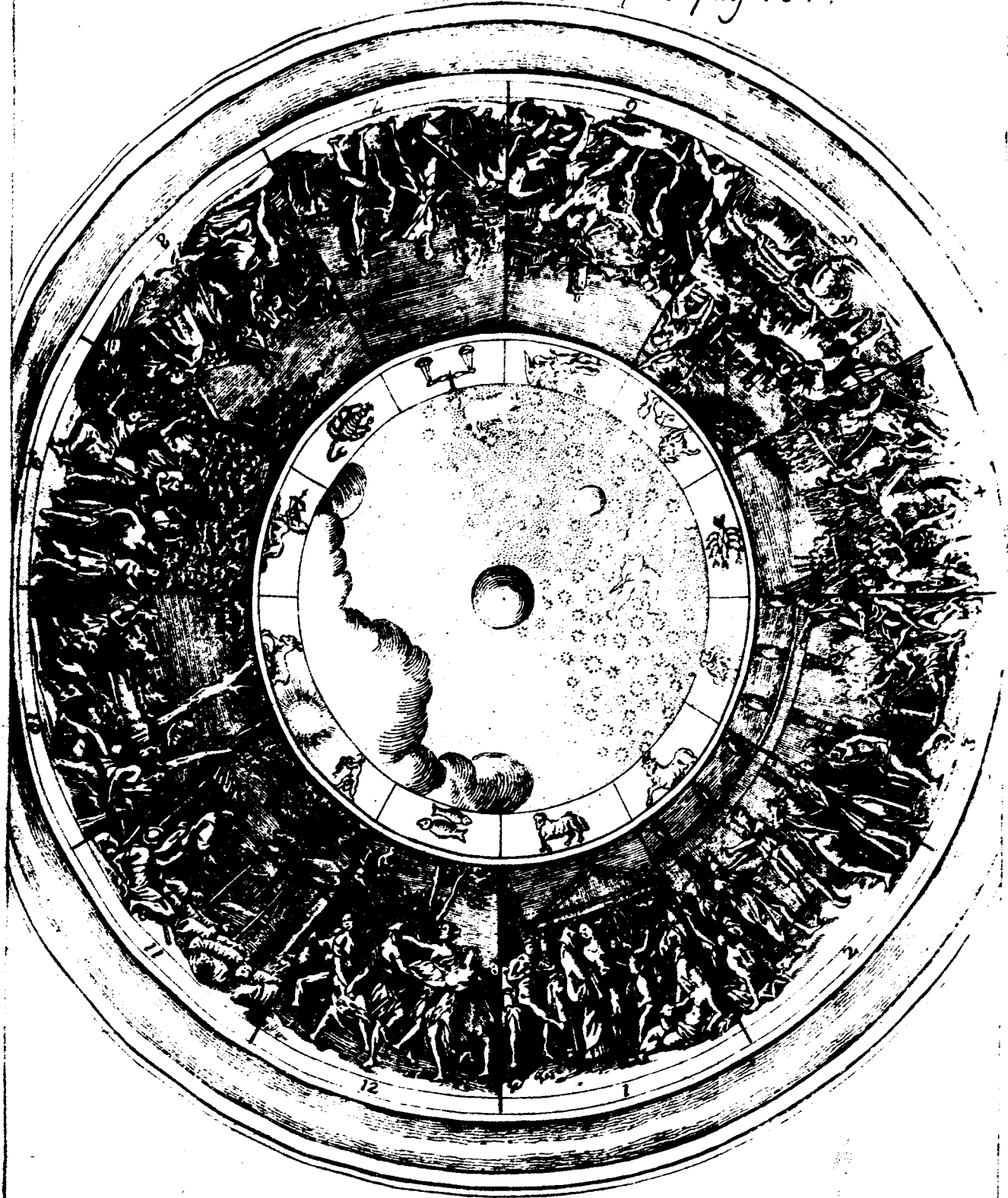


ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1716

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 s 4<sup>0</sup>

TAB. II ad A. 1716 M. April. pag. 184.



*in medio duo auri talenta, ei danda, qui inter hos sententiam rectissime diceret.*

*Alteram vero urbem duo exercitus obsidebant copiarum, armis fulgentes: bisuriam autem ipsis placebat consilium, aut evertere, aut in duas partes omnia dividere, opes scilicet, quantas oppidum amœnum intus continet. Illi vero nequaquam parebant, ad insidias autem clam armabantur. Murum quidem conjugesque dilectæ & parvi liberi custodiebant supra stantes, interque viri, quos tenebat senectus. Ipsi vero profecti sunt: Dux autem erat iis Mars & Pallas Minerva, ambo aurei, aureas & vestes induti erant, pulchri & magni cum armis, sicut Dii scilicet, utrinque perinsignes: populi enim humiliores erant.*

*Hi igitur cum jam pervenerant, ubi illis videbatur insidiari, apud fluvium, ubi & aquatio erat omni pecori, ibi hi confederunt, tecti corusco ære. His vero deinde seorsum duo speculatores sedebant a copiis, observantes, si quando oves viderent & nigros boves. Illi vero statim progrediebantur, duoque una sequebantur pastores, oblectantes se fistulis: insidias enim neutiquam præferant.*

*Hi quidem his prospectis incurrerunt, & continuo prædantes abducebant boum armenta & greges pulchros candidarum ovium; interficiebantque in super pastores. Illi vero ut audierunt magnum tumultum apud boves, pro concione sedentes, consistim equos ascendentes pedes in altum attolentes insecuti sunt; moxque pervenerunt. Consistentes vero pugnabant pugnam fluvii præter ripas, feriebantque alii alios æratis hastis. Inter eos igitur agebat Discordia, agebat & Tumultus & exitiale Fatum, alium vivum tenens recens vulneratum, alium illesum; alium interfectum per prælium trahebat pedibus: vestemque habebat circum humeros admodum cruentatam sanguine humano. Agebant vero tanquam vivi homines, atque pugnabant, cadaveraque mutuo trahebant interempta.*

*Posuit in eo & novale molle, pingue arvum, latium, tertium: multi itidem aratores in ipso juga convertentes agebant huc & illuc. Hi quoties reversi pervenirent ad finem arvi, iis tunc in manus pecuniam prædulcis vini dabat vir obiens: illi itaque con-*

vertebant se ad suos quisque sulcos, cupidi novalis profundi ad terminum perveniendi. Ipsum novale nigricabat a tergo, versoque aratri simile erat, aureum licet esset: hoc sane ingens miraculum effectum erat.

Posuit in eo & separatim agrum profundæ segetis: in quo operarii metebant acutas falces in manibus tenentes: manipuli autem alii quidem recta serie densi cadebant in terram, alios vero manipulorum ligatores vinculis constringebant: Tres etenim manipulorum ligatores sequentes instabant: at pene pueri in manipulos colligentes in ulnis ferentes, usque porrigebant. Rex vero inter hos silentio sceptrum tenens stabat super manipulorum serie letus corde. Praecones autem scorsim sub quercu in convivio parando occupati erant; bovem etenim mactatum magnum hinc inde curabant: mulieres autem cœnam operariis, albas farinas multas immiscebant.

Posuit in eo & uvis gravatam vineam, pulchram, auream: nigri etiam per eam racemi erant. Stabat etenim innixa palis ex ordine argenteis. Circum autem, cyaneam fossam, circum & septum duxit stanni: una autem sola semita erat ad eam, qua ibant bajuli, quando vindemiarent vineam. Virguncule etenim & adolescentuli teneris animis, textilibus in qualis portabant prædulcem fructum. His vero in mediis puer cithara arguta suaviter personabat; chordaque eleganter succinebat tenella voce. Hi autem ferientes terram simul cum cantuque sibi loque pedibus tripudiantes sequebantur.

In eo & armentum fecit boum capita alte ferentium. Ipse autem boves ex auro effectæ erant stannoque, cumque mugitu e stabulo ruebant ad pascua præter fluvium resonantem, admodum rapidum, cannis abundantem. Aurci autem pastores una ibant cum bobus quatuor, novemque illos canes pedibus celeres sequebantur. Terribiles vero leones duo inter primas boves taurum graves gemitus edentem tenebant: is autem alte mugiens traheretur; eumque canes recepturi sequebantur & juvenes illi quidem discerpta bovis magni pelle, viscera & nigrum sanguinem hauriebant: pastores vero frustra insequerantur, veloces canes horribilibus incitantes. Illi enim mordere quidem recusabant aver-

*si a leonibus stantes autem admodum prope larrabant & evita-*  
*bant.*

*Fecit in eo & pascuum inchoyus Vulcanus ameno in saltu*  
*magnum ovium candidarum, stabulaque, tuguriaque tecta, &*  
*caulas.*

*In eo & chorum vario effinxit artificio inchoyus Vulca-*  
*nus, ei similem, qualem olim in Cnossolata Dædalus concinnavit*  
*comas-pulchræ Ariadnæ. Ibi quidem adolescentes, & virgines*  
*formosæ tripudiabant, alter alterius ad carpum manus tenentes.*  
*Horum illæ quidem tenues linteas vestes habebant, illi vero tu-*  
*nicas induti erant bene textas, leniter nitentes oleo: & hæ qui-*  
*dem pulchras coronas gerebant, illi vero gladios habebant auro-*  
*os pendentes ab argenteis balteis. Hi quandoque quidem in or-*  
*bem discurrebant doctis pedibus agiliter admodum, veluti cum*  
*aliquis rotam aptatam manibus sedens figulus tentaverit, si cur-*  
*rat: quandoque autem rursus discurrebant per ordines invicem.*  
*multa vero pulchram choream circumstabat turba, oblectantes*  
*se. Duo item saltantes incaput inter ipsos cantum exordien-*  
*tes agebant se per medios.*

*Posuit in eo & fluvii magnum robur Oceani, orbem præ-*  
*ter extremum scuti affabre facti.*

HOMERE VENGE PAR L. P. S. F.

i. e.

HOMERUS VINDICATUS, SEU RESPONSIO  
*ad Mottii censuram Homeri; Autore L. P. S. F.*

Parisii, apud Autorem, 1615, 12.

Plag. 20.

**L**ibelli hujus mentionem facimus, non quod illi ad hanc cau-  
sam momenti aliquid insit; sed ne quid prætermisisse  
videamur. Notum est ingenium Poetæ sine furo ( *le Poete*  
*sans fard* ), cui hic tam impotenter servit, ut modestus sit  
Thersites Homericus, si cum hoc componatur. Invehitur  
passim in clarissima ingenia, Fontenellium, Mottium, Da-  
ce-

cerios conjuges & Joh. Clericum, sed ita, ut qui libellum forte, aut iconem, quæ in fronte est, aut versiculos subinde interpersos inspexerit,

furias Ajacis Oilei

recordetur.

Non tali auxilio, nec defensoribus illis  
*Res eget.*

AN ESSAY ON EXTERNAL REMEDIES.

i. e.

*TENTAMEN CIRCA REMEDIA EXTERNA;*  
*Autore P. KENNEDY, Chirurgo - Medico.*

Londini, apud Andream Bell, 1715, 8.

Plag. 13.

**V**ariæ sunt causæ, ob quas Medicamenta interne sumta, ab indicantibus suis rite licet indicata, suo frustrantur effectu. Ut enim de nausea nihil dicamus, quam plerique concipiunt ægri a pharmacis ore hauriendis, sæpe subest ventriculi debilitas, vel acidi vitiosique stabulantur in primis viis humoribus, vel ductus, canaliculi, vasa lactea, glandulæ obstructionem patiuntur; hinc certe medicamenta propinata vel multum alterantur, antequam ad massam sanguineam pertingant, aut penitus in suo cursu sistuntur. His vero obstaculis cum topica Medicamenta non sint subjecta, recte hæc in omnibus internis substitui, autumat Clarissimus Kennedy, imprimis cum apta sint, omnibus satisfacere indicantibus. Cum enim corpus humanum totum pervium, perforatum & porosum sit, medicamentorum particulas libere per foraminula ejus in illud penetrare & immediate cum humoribus & massa sanguinea permisceri posse credit. Efficacem itaque maximeque securam esse methodum per poros cutis medicamentorum vires ægro communicandi, multis probat Noster. Ante omnia enim varios humores allegat, qui Medicamentis occurrunt ore assumptis, antequam in vena subclavia sanguini com-

mittantur. In ore enim saliva, in œsophago humor ex glandulis ejus expressus, in ventriculo liquor gastricus, in intestinis bilis, succus pancreaticus, & glandularum earum humor, in vasis lacteis, glandulis mesenterii, cysterna chyli & ductu thoracico lymphæ semper præsto est, quibuscum conflictari opus sit medicamentis; quibus accedit calor, concoctio & mutatio iisdem a motu continuo ventriculi ac diaphragmatis pariter ac musculorum abdominis pressura expectanda. Unde necessario sequitur, alica non minus ac acida insignem experiri alterationem; & quanquam quæ ex minerali regno petuntur, huic non adeo prompte subjaceant, nihilominus nec hæc penitus ab omni mutatione esse libera, ferrum evincit, quod in struthionum ventriculis digeritur. Quam tamen inversionem texturæ necessariam esse, pertinaciter negat Noster, cum observationes doceant, feliciter suos effectus sortiri pharmaca, si immediate sanguinem contingunt. Posito vero, eam adeo necessariam esse, hoc tamen sibi concedi expetit, in omnibus morbis modo hunc modo illum humorem præter naturam se habere, vimque hinc suam perdere, medicamenta alterandi. Et si vel maxime nobis constet, quo modo ista ab hoc illove humore immutari queant, imo notum etiam sit, quis humorum præternaturaliter constitutus sit, sæpe tamen veram latere rationem, dicit, qua medicamenta suam edere solita sint operationem. Iam vero si perspecta nobis sit natura medicamenti cujusdam, ut & sanguinis, sanam dicitare confidit rationem, illud in hunc mechanicos suos motus melius exercere posse, si absque ambagibus ad eum feratur. Nec est, cur quis credat, medicamenta ore assumpta in ventriculo venas intrare, antequam ab aliis humoribus pervadantur & in textura sua alterentur, cum glandulosa tunicarum ventriculi interiorum structura magnam humorum aliorum copiam continuo exprimat, nec liberum effluvis medicamentosis transitum concedat. Ut igitur probet Auctor, omnes in toto corpore glandulas a topicis suas impressiones pati, singula rimatur emunctoria, & qua ratione præter cutaneas glandulas renales, prostaticas, intestinales, salivales, narium, aurium, &c. ad reddendos humores suos a topicis sollicitari

queant, docet. Nec objici debet, secretionē aucta non semper opus esse in curandis affectibus, sed pollere quandoque Medicamenta quaedam specifica aliqua virtute statum praternaturalem absque ulla manifesta evacuatione tollendi, e.g. corticem Peruvianum in febribus; siquidem omnes vel solis topicis corrigi possunt, & cortex hic ab extra admotus eundem præstat effectum. Quoniam igitur supponitur, morbos oriri ab uno alterove humore, si non ab omnibus vitiato, topica vero glandularum omnium in corpore obstructions tollere posse, exinde patet, topicorum usum esse præstantissimum, modo sub legitima doli adhibeantur. Nec necesse esse putat, omnes investigare morbos, docereque, quomodo per externa remedia vel tolli vel mitigari debeant, eos solummodo allegat, quorum cura præ reliquis difficilis esse alias dicitur: Postquam igitur modum injunxit, quo vomitus & feces moveri externorum remediorum ope queat, ut apoplexia, arthritici affectus, asthma, febres inflammatoriæ, lentæ, acutæ, vel intermittentes, catarrhus, cholera, colica, calculus, diarrhœa, dysenteria, mensium obstructions, epilepsia, fluor albus, hysterica vel hypochondriacæ affectiones, iliaca passio, mania, a-ralytis, phthisis, pleuritis, rheumatismus, scorbutus, serophula, lumbrici infantum, gonorrhœa, cancer penis, bubones, lues venerea, variolæ, per topica sint curandæ, inculcat. Imo methodum illam, Constantinopoli nunc usitatam, variolas per traducem ab extra communicandi, quam nos in Actis his Anno 1714. mense Augusto pag. 382. commendavimus, describit & confirmat. Mittimus observationem Anatomicam, quam in viro, ex gonorrhœa virulenta intempestive suppressa denato, fecit, prolixèque describit, ad quam lectu dignissimam Lectorem benevolum ablegamus.

*MATERIÆ MEDICÆ IDEA NOVA TRI-  
partita, cura & studio JOHANNIS CASPARI  
MANGOLDI, Phil. & Med.  
Doct. Casil.*

Basilæ.



Basileæ, sumptibus Joh. Jac. Mangold, Chir. Basil. 1715, 8.

Alphab. 1. plag. 2.

**Q**UOD felicissimus suo tempore & perspicacissimus apud Belgas Practicus, Franciscus de le Boe Sylvius, olim anxie optavit, ut scilicet quis expertus ac peritus de saporum ac odorum differentiis exactum conscriberet tractatum, in Medicina pariter ac scientia naturali utilem eum futurum ratus, id exequi conatu haud vano in se suscepit Autor Clarissimus. Inter desiderata enim hactenus hanc methodum referendam fuisse, ex eo patet, quod tantam remediorum abundantiam dum Autores fat multi prudenter seligere & ad manum prompte collocare seu disponere fatigerunt, verius medicamenta congeslerint, quam digesserint, hinc amara dulcibus, acriora insipidis, acida alcalinis, fixis volatilia, oleosa macris, vehementissima blandissimis intermiscuerint, quo pacto instrumentum idoneum, id est, voto respondens auxilium quamplurimum quidem investigarunt, pauci vero invenire, vel seligere valuerunt. Hinc operi sese accinxit Autor, atque Materiae Medicæ Classes alio atque alio ordine disposuit ac composuit. In tres autem Partes hunc tractatum divisit, in quarum I singula medicamenta sapore, odore, & textura differentia in Classes certas & Capita digessit, quæque illis qualitatibus convenient, singula in unam contulit classent. In II in tabulas eadem disposuit, secundum methodum medendi, sive Indicata & Indiantia, vel virtutes generales, quæ tandem sunt singularium. In III texturam & vires certiores ac constanter, quæ tenent experientia & ratioeino, itidem explanavit. Quo studio id effecisse se confidit, ut Medicus ex hoc tractatu cito, tuto & jucunde curare discat, id quod uberius in præfatione explicat. Triplicem tandem addidit Indicem, Classium scilicet, Tabularum, & Medicaminum singularum, ita quidem ut cuilibet simplici ex eo parata subiciantur. Hæc monuisse sufficiat: ipsius vero libri frequentiore evolutionem Tyronibus Medicinæ etiam atque etiam commedamus, non exilium inde eos percepturos esse fructum, errantes.

LUDERUS

192 ACTA ERUD. M. APR. A. MDCCXVI.

LUDERI MENCKENII JC. THEORIA ET  
Praxis Pandectarum, opera & studio D. GOTTFR. LU-  
DOV. MENCKENII publici juris facta.

Partes II.

Lipsiæ, in Officina Groschuffiana, 1715, 8.

Alph. 5 plag. 5.

**P**Rodiit ante viginti circiter annos Tractatio Synoptica Pan-  
dectarum Theoretico-Practica a Viro ill. D. Ludero Men-  
ckenio, JCo consummatissimo, Consil. Reg. & El. Canon. Mar-  
tisburg. Supr. Curie Provinc. Lips. Assessore, Facultatis Jurid.  
Ordinario & Juris Canon. P. P. in tabulas redacta, cujus libri  
mentionem fecimus in Actis Anno 1697 p. 23 ff. Ille ipse igitur,  
magno applausu hætenus in Academicis receptus, nunc dignus  
vilis fuit, qui denuo prelo subiceretur, & ita quidem, ut  
mutata methodo, quæ antea in Tabulis proposita erant, jam  
serie haud interrupta & naturali quasi nexu fluentia propone-  
rentur; allegatis subinde novissimis tum Saxon. Curie Pro-  
vincialis, tum Facultatis Juridicæ Lipsiensis Judicatis, non-  
nunquam etiam Responsis. Quo ipso tædiosa Tabellarum  
evolutione insuper habita, libellus hic nunc magis portatilis  
minusque sumtuosus sistitur. Nos ex noviter additis Judi-  
catis pauca quædam speciminis loco hic addimus. Sic enim  
Facultas Juridica Lipsiensis M. Martio 1706 pronunciavit;  
Opiliones levis notæ macula non laborare, adeoque ad opifi-  
cium merito esse admittendos. Et M. Sept. 1703 pollice a Pis-  
catore amisso, triginta aureos loco Emendæ lædenti dictavit  
eadem Facultas. Porro ob gallinæ furtum formata inquisitio-  
ne carcerem 14 dierum adjudicavit M. Mart. 1712. Et ob  
stuprum Puellæ 6 annorum intentatum pœnam iustigationis  
dictavit M. Febr. 1703. Item in Crimine Veneficii, cum quis  
gallinis vicini venenum posuisset & ex eo periissent æstimatæ  
quatuor Joachinicis cum sedecim grossis præter restitutionem  
damni pro imposita est relegationis decennalis  
pœna M. Sept. 1707.

p. 128.

307.

1451.

1493.

1569.

N. V.  
ACTA  
ERUDITORUM,

*publicata Lipsia  
Calendis Maji, Anno MDCC XVI.*

---

*HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARUM  
Libri IX, Gr. & Lat. cum Interpr. Laur. Vallæ; ex MSS.  
membrana Medicea, & c. industria JACOBI  
GRONOVII, cujus acce-  
dunt Notæ.*

Lugd. Batav. apud Samuelem Luchtmans, 1716, fol.  
Alph. II.

**I**Am olim in eam sententiam Principes eruditorum convenerunt, Herodotum inter profanos Historiæ conditores primum obtinere locum, nec quenquam temere anteponendum esse. Ipse vero Herodotus non tam vetustatis privilegio eam sibi gloriam strenue vindicavit, quam rerum pondere, dictionisque ineffabili elegantia, quorum quodque adeo in illo Sene exuberat, ut, & qui gustu suavitatis pollent, & quorum labra primum isto melle tinguntur, ad laudis concordiam unanimes abripiantur. Exinde vero factum, ut a tribus prope seculis, si qui humanas literas amarent, easque propagatas vellent, Herodotum legerent, legendumque aliis commendarent, omni adhibita opera, ne pura Hymettiosque liquores longe superans suavis ullis pravarum interpretationum falsarumque lectionum facibus insipida redderetur. Et magni sane Viri in ea re elaborarunt, Aldi nimirum, Cameraarii, Vallæ, Stephani, Porti, Jungermannii, Friderici, quibus postremo accessit Th. Gale Anglus, ut alios taceamus, qui occasione oblata argenteis Halicarnassei tabulis situm & pulve-

rem deterferunt. Atque id ipsum Viri insignes ita præstitere, ut maxima & potior doctorum pars non solum putaverit eos pro virili Herodoto vacasse, sed etiam laudibus mactatos & floribus Herodoteis redimitos ad excellentius Parnasso fastigium dimiserit.

Sed non eadem mens sententiaque fuit Viro Cl. *Jacobo Gronovio*, qui, quum ad Herodoteam lectionem se cœlitus vocatum crederet, jam ab eo usque tempore, quo in puerorum subelliis defudabat, sese adversus insignes illos Viros, quasi minus idoneos Explaatores, indignatione succensum professus, eandem adolescens tam diu aluit, quoad per Italiam vagari & Italo Colax fieri (verbis illius utimur) decrevisset. Contigit tam, eum in Bibliothecam Mediceam, nostro quidem præconio majorem, admitti, in qua membranam Musas Halicarnassei continentemprehendit, castam ex laudatoris judicio, & ab ipsius Autoris autographo vix discernendam. E qua, quum aliquot lectiones, receptis hactenus paullo commodiores,prehendisset, lymphatorum more exultare cœpit. *Si ruminando circumagat, inquit, & revertar ad illos dies, quibus inter pluteos Mediceos spatians Herodoteum istud exemplar palmaria prædicatione dignum in complexu & manibus habendi volvendique potestate fruens exultabam ad veritatem antiquæ scripturæ, vix mei compos maneo.* Licet vero prudentius facturum putemus, si, quam ipse prudentiam in Codicibus Palatinis Gallicis p. 641 adhibuerat, eadem in Codice Florentino usus esset, aut ab Apotheosi saltem sibi temperasset, veruntamen quum semel lætitia ipsum ad fascinationem mentis compulisset, Lambinum imitatus, quem *ὄμορεχίται* in talibus Stultividdissimum dixere, prorsus in illius membranæ amplexum ruit, quodque de Antonio Cicero olim dixerat, mentum & mentem in ea deposuit. Quæ quamvis non sine intimo doloris sensu & commiseratione dicamus, aliter tamen facere non potuimus, quum ipsemet de illa mentis catastrophe testatus fuerit inque omnibus prope libri versibus palam fecerit, eam jam octo lustris decoctam ac misere deperditam esse. Equidem aliquando

quando spem facit sese ad sobrietatem rediturum, agnoscitque se nimio studio in membranas illas abreptum & quasi præ amore excecatum, neque se rationes dare posse, cur obsequatur, p. 808, 994, mox tamen tenebræ denuo offunduntur, ut non nisi divinitatem & sanctitatem crepet p. 822, in omnes alios aliter legentes interpretantesve tanquam Ajax flagellifer sæviat ac debacchetur. Quod ne frustra dixisse videamur, nostrum erit vel exclamationes nonnullas, quibus vel sibi vel membranae suæ applaudit, in medium proferre. *Qui possem, inquit, temperare letitia, deprehendens, ab hoc inestimabili monumento Herodotum dari adiutorem illis quæ ad Stephanum dixi p. 832. Ne mihi invidia sit, si discurrenti, inquirenti & sedulo laboranti aliquid occurrerit in sermone Græco usque ad hanc ætatem nostram ignoratum, etiam illis qui nuper jactantissime eo usi fuerunt: augeo enim ejus notitiam reparatione hujus incogniti adhuc vocabuli.* Si quæram, docte Jacobe, quale est illud vocabulum, quod publica humani generis commoditate aucta (sic enim Consulibus Leidenes affaris) & cum fortuna publica invenisti? respondebis, illud esse adverbium *μερόθεν*, quod in membrana tua extitit, quam si quis contemnat, fortuna publica suo certo augmento carebit. Pag. 814 pergit: *Mene igitur oportuit primum esse, qui lectionem scriptam sed in oras relegatam ausus fuerim repetere, auctoritate inductus Codicis Medicei?* nihilque respondet, ut per *ἀποσιώπησιν* Lectorem ad talem exclamationem perpellat: Utique, magne imo ter maxime Jacobe, te oportebat primum esse, tibi cœlitus datum erat, ut quadraginta annos apud Herodotum desideres, & supplicationes domesticas (tua verba sunt) institueres. Sic p. 984, quum vocem *ὑπερξείκουσιν* restituisset, Thraſonis personam induens canit: *Mercebatur gloria temporis nostri, ne istud decompositum porro lateret, plane ignoratum huc usque & nulli scriptum nisi nunc mihi præsertim, quum Græcam gloriam adeo circumferat.* Pag. 797 ex illa *ραγαχῆν* mentis saltare incipit: *Hic Rhodus hic salta. Id est manifestum indicium præstantiæ Codicis Medicei super omnes alios in deliciis Herodoti non suppressendis.* Paulloque post saltationis oblitus inque Scoparium Augiæ mutatus

ait: *repurgavi manum Herodoti, & exemplari Mediceo ob fidem laudes gratiasque egi.* Mox ex Scopario *πρωγοτεχνητος* factus, quod, inquit, *castellum potest munitius extrui.* Et tu vero rai o tui obliviscatur, sed perpetuo sibi applaudat, aliquando tamen per frigidissimam Apostrophen alloquitur alios, imprimis Herodotum p. 889, cum scripsisset Palæstinos ab Ægyptiis circumcisionem didicisse. *Quanto, ait, beatior fores, si quo momento has & antecedentes voces commisisti alba Melonis pagina, ita unguis, mi Herodote, memordisses, ut extremum digitum, qui continebat calamus, simul penitus abstulisses, ut neque scribere potuisses. Quia secus fecisti, nomen nunc tuum per omnia secula delatum fuit, nec cessabit deferri, quia irritasti nationem, cui & tacere non placet, eademque semper iterat, & te non minus conculcat, quam tu pro nullis habuisti, Hierosolyma.* Sunt sane illa Jacobi verba Scythica glaciæ frigidiora, & Claudij recitationibus magis incondita, quibus non nisi nauseam auditoribus afflabat; nec minus tamen illa imperata digitorum unguiumque præscissio hominem non magis sui compotem arguit, atque Cleomenes ille Herodoteus fuit, qui sese *καταχορδων* membra in frustra concidit. Hinc ad Uraniam seu L.VIII Herodoti versus & quasi cum amica aliqua confabulans ait: *Vranie, Vranie Herodotea, qualis fuisti antehac? & qualis fores posthac, nisi a Florentia puram tibi aquam afferrem?* Pulchella sunt. Ita enim Jacobus ille Leidensis, Patriarcham Jacobum imitatus, Florentiam Mésopotamiam, Bibliothecam Mediceam puteum, Vraniam suam Rahelem imaginatus, lapide remoto, puram aquam protulit, qua illa Urania ante hac conspurcata lavaretur. Pag. 992: *Uraniam suam veste nudans quærit: Castissima Vrania, quid deinde in tuo gremio gestasti? an ex Herodoti manibus accepisti? Hoc enim est, quod monstras accedentibus.* Certe cæcus sit qui non viderit, eum in illa ecstasi sua Uraniam veluti atrectasse, & labellorum morfiunculas & papillarum horridularum compressiunculas meditatam esse, & modo in carneam compagem illa succrevisset, ipsum etiam stuprum, quod ab aliis metuebat p. 808, tentaturum fuisse. Jam Equites

Ama-

Amadifiacos atque rotundæ Tabulæ milites imitatus, non nisi monstra & dracones sibi & Labyrinthos inexplicabiles fingit, quale quidpiam occurrit p. 836: *Ea verba nitida sed ardua intellectu, quem ingredior forsitan instar Labyrinthi, unde vix exitus sperandus.* Nonnunquam in talem tristitiam rapitur, ut ex Heroe in Artemisiam conversus plus quam muliebres lacrymas fundat, quod fecit quum Bochartus ab Herodoto errorem commissum putaret, loquente de fluviis Euphrate & Tigri, illo urbem Ninum ingrediente, altero allabente tantum: tum enim liquefcit corculum Jacobi, inque lacrymas solvitur, quum ante ad Rhodum saltaret. *Mibi præ dolore exciderunt lacrymæ. At vos doctissimi Viri, tu Sarravi, tu Grentesmenili, qui cum Bocharto vixistis & Herodotum legeratis, potuistis concoquere, ut tot editionibus tam magna manus conspurcarentur. Debit viventibus Bocharto id indicari, ut verteret manum stylumque, ac meliora sciens, desisteret a tam calumniosa dica sribenda. Quicumque proximus sanguine superstes es, cura, ut hujus nevi memoria universa deleatur.*

Jam in omnes prope Interpretes Herodoti professos pariter & alios, casu in eum delatos, sævit eosque execratur. Atque de universis quidem profitetur, eos frustra sudasse p. 829, belle nugatos esse, & ne odorari quidem potuisse emendationem Herodoteam, homines fuisse futes, falsarios, p. 926, in Camerina Herodoti fordide volutatos p. 939, lascivos, insipidos, p. 988, nihil intellexisse p. 828, omnes stoliditatem suam exercuisse p. 812, credidisse Herodotum a se legi, ineptos fuisse, p. 802, in parvis acutos fuisse, in majoribus cœcutisse p. 810, Saturnalia lusisse p. 841, acriter in eum grassatos p. 810, regiam licentiam exercuisse p. 911. Hancque eorundem infelicitatem adscribit defectui Membranæ Florentinæ p. 846. *Nocuit Viris doctis, inquit, quod nec viderint antiquos Codices, unde didicissent reverentiam antiquitati, debitam præstare, nec mutare, quod sanctum est:* eaque propter sperat, Lectorem suas emendationes exosculaturum esse, p. 811, ideo quod præstantissimæ sint p. 813, & post seros tandem annos exclamaturum esse: *Ma-*

*Et de istum Codicem, qui testabitur quid Herodotus scripserit*, p. 861. Hinc vero figillatim Interpretes aggreditur & ad Vallam conversus nunc flagellat, nunc mitius intuetur, censetque, eum largiorem fuisse ad verba quam ad sensum p. 861, propiorem a Herodoto quam reliquos p. 911; mox oblitus sui rudiorum censet p. 887, ridiculum p. 914, nugacissimum p. 961, in tenebris micasse p. 929, ineptiisse, nec penetrasse, quid noxæ verbis suis subesset, p. 839, putidi fuisse oris, grassari solitam, p. 827. A quo ad *Emylium Portum* abiens, cujus tamen collectionibus Commentarios replevit, ei ignorantiam p. 830, nimiamque diligentiam objicit p. 827, nil sani & ad auxilium Herodoti ab eo esse dictum p. 831, luxuriatum esse, acuta congestisse verba & nihil aliud, p. 735, insanum, p. 837, in absurda austeritate fuisse versatum p. 838, infelicissimas horas illi illuxisse p. 845, clausos oculos habuisse p. 853, absinthia sua mire commendasse. Cum *Henrico Stephano* inclementius agit, qui ipsi Faber pravitatis p. 863, infami violentia præditus p. 832, ultra fidem puerilis & imperitus p. 838, fastidio fatuo plenus, nasutus, p. 955, monstrore audax, cujus dicta pro absurdis rejicienda, p. 837, quæ quum evomisset, aliquoties tamen laudat & excusari posse agnoscit, p. 820. A Stephano gladium in Stephani approbatores stringit, *Holstenium, Berkelium, Kristorum*, omnesque pro insulis habet p. 931. Clementior paullo in *Jungermannum*, nec tamen a se impetrare poterat, quo minus ipsi ineptias, providentiæ neglectum, p. 835, impotentiam mendandi p. 842 & imprudentiam objiceret. *Thoma Gale*, nuper Editori, non parum infestus ait, cum non animum habuisse emendandi Herodoti p. 882, instar feræ occlusum occaecari p. 819, quibus verbis forte ad *γαλεόγραν* respexit, pro tenebris obtulisse caliginem p. 846, nihil propterea boni præstitisse. *Fridericum Lipsiensem*, etsi aliquoties sequatur, sæpe de hallucinatum p. 812, sublimia sed lutosa dixisse censet p. 842. Ab his ad alios descendit, qui casu aliquid ex Herodoteis delitiis decerpserunt, interque eos Ill. *Ex. Spanhemium* sibi exagitandum sumsit, Puteolanum Vectorem appellans, qui nil nisi vitio scædum possit scribere, p. 818 & 835, eum alios præ  
aliis



aliis hominibus oculos habuisse, nec fuisse bonæ memoriæ, p. 847. Imprimis notat multitudinem citationum, eaque propter eum omnium Citatorem vocat p. 912, facinus ejus in Republica litteraria tordero p. 923, sua ex Leopardo, p. 924, & Casaubono, p. 999, suffurari solitum, exiguam rem præstitisse, quod tantos Commentarios nullo inspecto Codice scripserit, p. 938. Tandem intemperantissima ratione exagitat, eum per omnem Europam vagatum esse, quum nemini dubium, sit Ill. Virum in splendidissimis Legationibus diu maxima cum laude versatum, optimeque hoc ipso meritum fuisse. Hinc oculis in *Clericum* versis, mendacii postulat, idque pervulgandum esse censet, quantum mendacium commiserit, p. 836, venenis truculentis esse oblitum & fatalem scabiem ad perdendas Musas, p. 885, summum apud Musas simium & vespertilionem, in cujus nugis innumera anomala occurrant, p. 939. *Salmasium* præcipitem & furentem in citando, & ad omni attentione alienum dicit. *Isaacum Vossium* esse monstrum, *Salmasio Colacem*, p. 938, ludere per ignorantiam, non nisi servile capistrum mereri, p. 999. *Tanaquillus Faber* ex ejus judicio fumum captat p. 983, scurriliter jocatur p. 846, ingenium habet in quo nil bonum nil felix, sed quod delirer, p. 868, operamq; ludat p. 882, Vir incertus, suspensus, præcipitans ad insulas conjecturas & ad credendum nimis facilis, p. 907. Unica tantum vice laudat, quod mentem & peritiam adhibuerit. *Küster* non parum acerbus extitit, sed ad absurditatem illius stupet p. 808, & absurdam negligentiam exprobrat p. 873, vanitatem agnoscit p. 845, imparato animo ad Suidæ editionem accessisse p. 847, miserrime conspurcasse p. 879, infamia & vituperio maximo dignum esse censet p. 940. Cantabrigienses hanc ovem suam (*Suidam*) lupo commississe, eum per summam ignorantiam, quæ *Menagius* ante XL annos in eo emendarat, neglexisse: unde ad cineres *Menagianos* versus ait: *Vos, Menagiani manes, agitate illum turbatorem quietis Suidæ, illum nugacem in tot sacris locis & vanissimum impiumque antistitem furis meritis, præcipitate in istam voraginem, ubi ære gravi pressus anhelat.* Quælo Le-

ctores, an Eumolpidæ Sacerdotes, si res serio agatur, peiores diras recitare potuerint, an vero, si per jocum adhibuerit, quicquam minus dignum Viro gravi fingi queat? Præter illos vero insignes Viros, quos sagittis creberrime infectatus est, sunt adhuc alii non minus fama gloriaque insignes, quos parcius dilaceravit: interque eos *Raphael Fabrotius*, quem, sine examine, sua eaque vitio excerpisse clamat p. 873, *Bochartus*, cui maximam audaciam objicit p. 962, *Seldenus*, cui πολυπραγμοσύνη & impotentiam sese ex locis arduis extricandi p. 836, 837 improbat, *Grævius*, qui macilenta scripserit, p. 842, quique sua inter privatos parietes continere potuerit p. 804, *Brockhusenius*, qui ingenio & oculis impar fuerit ad aliquid videndum, p. 887, cujus præterea genas paullo pinguiore exagitat. Et ne quemquam eruditorum intactum dimitteret, ad *Montfauconium* Cl. Virum versus, ægre risum illius tulit ob id ortum, quod Valla & Stephanus ἤγεια ἀκατάφραστα legissent, quum ἀκατάφραστα legi mallet. Hinc larvam Catonianam induens, qui toties inter Satyros & mimos luserat, riserat, saltarat, gravitatis præcepta inculcat. *Nam quod Stephani aliquid & Val- le ridere potest, nescio, an hoc præscribat formula vitæ, quam elegit, ut in Viris doctis, si quid fiat humanitus, debeat ridere, quo nihil puerilius, nil æque plebejum, p. 941.* Nempe meminisse debuerat, se toties non modo puerilem, sed plane personam ex σαρπητώ, in illis observationibus suis cum maximo dedecore gessisse. Etenim non obscuræ notæ prostant, ne Patri quidem suo libenter admodum parsisse, de quo admodum se jure ait: *Video Patri meo in mentem aliquando venisse, ne ingerer satis probabiliter: Isaacum Voslium, Patris sui Antistarchum, imitatus, quem ob id Jacobus noster librum p. 89 appellat; at enim vero mirandum non est, si libido incedat, ut, dum aquam Florentia ad lavandam Uraniam accersivit, redux in patrios cineres mingeret.* Hisce carduis & cynobatis jocunda quædam inserere voluit Jacobus, nempe imagines tres æri incisas, quarum prima sistit p. 855 numum, Jovis, circulum vertentis, imagine signatum: secunda marmor apud Perfas inventum p.

912, in quo Darius stipulationem fidei a focis accipiens, equo infidens representari putatur, de qua re nos dubitamus, quin pileus Regis non conveniat tegumentis Persarum, sed potius Imperatorum Græcorum, unde magis existimari deberet imago Heraclii aut alterius cujusdam Imp. Græci Persas superantis. Tertia sistit serpentem tricipitem apud Græcos cultum alias factis notum, ut raritas in eo symbolo venditari non debeat. Hæc vero sunt insignia ornamenta in Herodotum collata, in cujus primo libro aliqualem operam navasse putari posset, nisi inmani jactantia & pruritu alios infectandi flagellandique omnem prope laudem perdidisset. Quamquam vero ipsemet suam diligentiam ad IV usque Librum extendat, in reliquis se negligentius egisse agnoscat, Lector tamen, qui convitia illa Gronoviana inexcusabili prodigalitate sibi parare voluerit, ipsemet agnoscat, ultra primum secundumque Librum parum egregii actum esse. Ceterum persuasum mihi est, Musas Jacobo ob oleum operamve in Herodoto emendando perditam nullos omnino favos Herodoto olim instillatos, sed solos tantum aculeos decreturas esse.

Hæc & quædam alia paulo duriora, quæ, ne amore nostro omnino discessisse videamur, præterminimus, Artis his inferenda, nobis transmissit Vir quidam apprime doctus, qui tot summos in Republica literaria Viros tanto fastu conculcatos ac laceratos a Gronovio fuisse, non potuit omnino æquo animo ferre, nec inultas plane relinquere tot injurias. Nos etenim ut nostra non facimus, quæ acerbius in Gronovium dicta videntur, ita dissimulare quidem hac occasione non possumus, doctissimum Virum, Stephanum Berglerum, qui ab aliquo tempore in nova Herodoti editione Lipsiæ procuranda laboravit, adeo Gronoviana hac a proposito non absterri, ut potius magis se inflammatum sentiat, postquam in ea plurima loca sive ingenio Gronovii, sive errore codicis Medicei, in quo uno defixus fuit, misere depravata deprehendit; ejus rei specimina quædam luculentissima proxime cum Lectore communicabit.

COMMENTAIRE LITTERAL SUR TOUS LES  
Livres de l'ancien & du nouveau Testament,

h. e.

COMMENTARIUS LITERALIS IN UNIVER-  
sos V. & N. Test. Libros & sigillatim in Evangelium Mat-  
thæi; Autore R. P. D. AUGUSTINO CALMETO,  
Monacho Benedictino, Congregationis S. Vanni  
& S. Hydulphi.

Parisius, apud Petrum Emery, 1715, in 4.

Alph. 4 plag. 13, cum Tabula Geogr.

p. VIII.  
IV.

**A**bsolutis commentationibus Vet. Testamenti, quæ XV aut  
XVI Voluminibus hætenus prodire, Novi Fœderis volu-  
mina explicanda sumfit Celeb. Autor, eadem methodo utens,  
& sensum literalem, veterum Doctorum & recentiorum inter-  
pretum vestigiis ubique insistendo, investigans. In præfatio-  
ne huic N. T. Commentario præmissa fatetur, Servatorem nul-  
lum monumentum propria manu exaratum nobis reliquisse.  
Ipsi quippe satis fuisse, cum viva voce, tum per Apostolos, ho-  
mines instituire, & de voluntate divina erudire. Commer-  
cium literarium cum Abgaro prorsus incertum esse, hodieque  
explodi, ait. Acta Apostolorum Autori nihil aliud sunt, quam  
Evangelium Lucæ continuatum, & narratio, tum quid Ec-  
clesiæ nascenti Hierosolymis acciderit, usque ad Pauli conver-  
sionem, tum quid Paulus fecerit usque ad primam illam pro-  
fectionem Romæ. Etsi annus clausi obliquitur canonis  
N. T. præcise definiri non possit, satis tamen apparere opi-  
natur, id factum esse sub initium statim secundi a nato Christo  
seculi, & autore quidem divo Joanne, qui trium Evangeli-  
starum historiam suo suffragio approbarit, & quæ omnia vi-  
debantur, condito a se Evangelio suppleverit, tandemque uni-  
versum N. T. canonem obliquitur. Tria priora Evangelia a  
Clemente Romano laudari in Epistola ad Corinthios scripta  
ante Evangelium a Joanne confectum. Polycarpum in  
sua Epistola vel sexies allegasse Evangelium S. Mathæi & Lu-  
cæ.

ca. Barnabam item & Ignatium sæpius ad IV Evangelia provocasse. Justinum Martyrem Evangelia & ἀπομνημονεύματα τῶν Ἀποστόλων dilerte laudasse. Eadem tanquam divina & antiqua agnovisse Tertullianum atq; Ireneum. Paulum Apostolum plerumq; citasse Evangelium secundum textum Lucæ. Canonem consensu Ecclesiarum, & Antislitum, quorum plerique viderant Apostolos, eorumque discipulos, conditum esse contendit, nequaquam autem alicujus concilii definitione & autoritate. Versionem Latinam N. T. æque antiquam propemodum fuisse, ac ipsum Textum originale. Inter ceteras autem Interpretationes Latinas, quarum innumeræ olim fuerint, eminauisse Italianam, seu communem & vulgatam, *verborum tenaciorem cum perspicuitate sententiæ*, teste Augustino. Quam tamen Autor noster nusquam integre inveniri putat, et si magna ejus pars in hodierna vulgata, nec non in vetustis Patrum monumentis, & codicibus manuscriptis, contineatur. Et quemadmodum in Notis ad antiquas versiones sæpenumero provocat, ita in præfatione erudite disserit de origine & autoritate versionis Syriacæ, Arabicæ, Copticæ, Persicæ, Ægyptiacæ & Gothicæ, anno 360 post Christum natum, ab Ulphila, Antislite, & characterum Gothicorum inventore confectæ, in qua tamen nulla Ariani erroris, quo Ulphilas infectus fuit, vestigia inveniri Autor noster pronunciat. Qui de reliquis non dissimulat, quid de Gallica sua versione sibi promittere debeant lectores, sponte candideque professus, se vulgatum interpretem ubique secuturum esse, & illis etiam in locis, ubi Græco textui melior sensus inesse videbatur, quam Latino. In tempore definiendo Toinardi rationes ubique fere sequitur, ratus æræ Dionysianæ sive vulgari tres annos, qui illi vere desint, adiciendos esse. Tabula Palæstinæ Geographica, quam addidit, eadem est cum illa, quam Commentario in Josuam præfixit, nisi quod illam non nihil emendavit & auxit. Evangelium a Matthæo Hebraice scriptum, sed paulo post valde interpolatum, corruptumque a veteribus sub diverso nomine citari, nec diversum esse ab Evangelio Nazaræorum, XII Apostolorum, & Evangelio, seu Prædicatione Petri. Matthæum ordina-

p. IX.

X.

XL

XV.

XVI.

XXI. XXII.

CX.

- p. XXV. rie citasse non verba, sed sensum Prophetarum, nec ubique versionem Græcam τῶν ὀ secutum esse. Name decem testimoniis, quæ ex V. T. allegantur, septem esse, quæ propius accedant ad textum Hebræum, quam ad Græcum, videlicet Matth. I, 23, II, 6, 15, 17, IV, 10, 15, VIII, 17. Matthæi præcipuum fuisse institutum, ut probaret contra Judæos, Jesum Nazarenum esse Dei Filium & Messiam, & vere resurrexisse ex mortuis, quod Judæi pernegabant.
- XXIX. Præfationem excipit Harmonia Evangelistarum ordine temporis ad marginem indicato, in qua conficienda Autor Marci, Lucæ, & Joannis narrationem plurimum sequitur, misso Matthæo, a Capite IV, 22 usque ad XIV, 13. Harmoniam sequuntur aliquot Dissertationes, quarum prima Evangelia
- CXXXIV. Apocrypha enarrat, altera autem de adventu magorum ex oriente disquirat, quo stylo Scripturæ Arabiam desertam, Mesopotamiam, aut Chaldæam indicari putat. Matthæum igitur
- CXXXVIII. significare voluisse magorum nomine Philosophos Chaldæorum, aut Arabiæ desertæ, populares Bileami. De regia autem illorum dignitate prorsus dubitat. Stellam a magis visam arbitratur meteorum igneum, & erraticum fuisse, in media aeris regione sub figura stellæ apparens. Tertia Dissertatione de ultimo Christi paschate agit, Vechieto, Toynardo & Bern. Lamyo suffragatus, qui negarunt, Christum ultima ante mortem cœna agnum Paschalem cum discipulis comedisse. Eam quippe cœnam fuisse ordinariam, nequaquam autem paschalem, quippe sequente demum vespera institendam. Hujus suæ opinionis, in Commentario breviter indicatæ, rationes in hac Dissertatione reddit, e doctrina temporum, ex scientia fiderali & variis veteris Ecclesiæ ritibus petitas, quæ nostra opinione non exigui sunt momenti, certe virorum eruditorum examine non indignæ.
- I. In Commentario ad Matthæum, & in notis observat, *generationis* nomen sæpe sumi pro universa hominis historia & rebus ab eo gestis Gen. V, 1, XXXVII, 2, Num. III, 1, Gen. II, 4. Ipsos Judæos fabulæ famosæ, quam de Jesu Nazareno confinxerunt, titulum inscripsisse יהושע תולדותיו h. e. *liber*

*liber generationis Christi.* Filium Davidis Ps. I Filio Abrahami præponi ob regiam & illustriorem Davidis dignitatem præ Abrahamo, & ceteris Christi majoribus. Miraculis, quæ Christo in Ægyptum adventante accidisse dicuntur, parum fidei tribuit. Deum Filium suum ex Ægypto *typice* vocasse, P. 34.  
 Matth. II, 15. Hebræos enim, Mose ductore, ex Ægypto egressos, fuisse figuram reditus & reductionis Christi ex Ægypto, Os. XI, 1. Josephum in enarranda Herodis vita necem infantium Bethlehemiticorum ideo præteriisse & neglexisse suspicatur, quoniam secutus est Nicolaum Damascenum, qui facinorosa crudele & ignominiosum de industria suppresserit. Macrobius autem hominem profanum, & seculi quarti scriptorem, illud nequaquam ignorasse. Joannem Baptistam a peccatis non immunem fuisse. Cacodæmonem Christo manu & gestu ostendisse regna mundi, ad Matth. IV, 9, notat. 36.  
 Antiquitatem Synagogarum adstructuras, provocat ad II Reg. IV, 23, Psalm. LXXIV, 8, Judith VI, 21, Ezech. XXXIII, 31, Esth. IV, 16. Fatetur autem, rariora fuisse ante captivitatem, & in 39.  
 ipsis vinculis Babylonicis ejusmodi ædificia, quæ postea in magnum numerum excreverint. Veterum Christianorum conventus non exiguum cum ritibus in Synagoga usitatis similitudinem habuisse, post alios notat. Clausulam orationis Dominicæ in Græcis codicibus extantem, pro subventanea habet, 62.  
 persuasus, illam ex libris liturgicis in textum Matthæi illatam. 72.  
 Disciplinam arcani, in veteri Ecclesia sancitam, & observatam, repetit ex Matth. VII, 6, ubi Servator sancta canibus projicere vetat. Ad Matth. XII, 27 variis exemplis ex Scriptura, Josepho & Patribus veteris Ecclesiæ allatis probat, inter Judæos eo tempore fuisse exorcistas, qui certis ritibus & formulis, nonnunquam etiam quarundam herbarum odore, naribus admoto, 79.  
 dæmonia adjurarint, & ejecerint. *Fortem armatum* Psalm. XXIX & Luc. XI, 21, suspicatur veterum fuisse *atriensem*, 82.  
 Virgilio dicatur *armiger, fidusque ad limina custos*, qui in ingenti fuerit honore apud majores, Servio teste, *aditus* etiam, 147.  
 quasi a tuendis ædibus, appellatus. An Christi transfiguratio 161.  
 in 283.  
 285.  
 in 375. 376.

- in monte Thabor facta sit, dubium incertumque esse pronun-  
 ciat. Veriquippe magis simile videri, eam in monte, a lacu  
 P. 504. Tiberiensi & Capernaumo remotiori, contigisse. Per Za-  
 505. chariam intra Templum & altare occisum, Matth. XXIII,  
 intelligit Zachariam, Baruchi filium, a Josepho memo-  
 ratum, cujus necem Servator h. l. prædixerit. Perbelle quip-  
 pe convenire & nomen, & locum occisionis, & tempus, nem-  
 pe paulo ante excidium Templi & dispersionem Judæorum,  
 524. quam Christus hac oratione indicavit. Verba Servatoris Cap.  
 XXIV, *ubicunque fuerit cadaver, illic congregabuntur &*  
 525. *aquile*, explicat de Romanis cohortibus, Judæis immittendis,  
 ubicunque fuerint, in Syria, Ægypto, Phœnicia, Antiochiæ,  
 562. Cæsareæ, aliisque in locis. *Pascha* a discipulis paratum, Matth.  
 XXVI, 19, exponit de dispositione cameræ, mensarum, lecto-  
 rum, farinæ & aquæ ad panes azymos proximo die confici-  
 endos, nec non de perquisitione cameræ & expurgatione  
 fermenti.

DIRECTIONS FOR STUDYING, I. A GENERAL  
 System or Body of Divinity, II. the XXXIX Articles  
 of Religion.

h. e.

INTRODUCTIO IN STUDIUM I. THEOLO-  
 giæ systematicæ, II. Articulorum XXXIX normalium ec-  
 clesiæ Anglicanæ; accessit Epistola S. HIERONYMI ad  
 Nepotianum. Autore THOMA BENNET, SS.  
 Theol. Doctore & Ecclesiæ ad S. Jacobum in  
 Diœcesi Colcestrensi Rectore.

Londini, sumptibus W. Innys, Bibliopolæ, 1715, 8.

Plag. 13.

S. R. Autor in hoc studii Theologici directorio commen-  
 dat primo loco Systema Theologiæ generale, & post illud  
 Articulos XXXIX normales Ecclesiæ Anglicanæ. Laudat im-  
 primis S. Hieronymi epistolam ad Nepotianum, de vita Cleri-  
 corum



eorum, ceu hodegetam studii Theologici, quam ideo integram sub finem adjunxit. Suadet præterea, ut Studiosus Theologiæ legat scripta de officio Clericorum, S. Chrysofoni libros de sacerdotio, S. Gregorii M. Pastorale, Gilberti Burneti Curam pastoralem, Herberti Pastorem paganum & Henrici Dodwelli Epistolam consolatoriam. His præmissis, autor est, ut examen de dignitate studii Theologici instituat, item de utilitate & præmiis, de damno & pœnis eorum qui sanctum hoc studium negligenter tractant, utque porro sese exploret, an ad hoc studium & ministerium novi fœderis sit idoneus, & an firmiter sibi possit persuadere, quod in hoc vitæ genere præcepta Christi diligenter servaturus sit. Deinde a Theologiæ studio nonnullam scientiarum humanarum & linguarum, puta Latinæ, Græcæ & Hebraicæ, disciplinarum etiam philosophicarum, Logicæ, Ethicæ, Methaphysicæ, Geographiæ, & Historiæ Sacræ & profanæ notitiam requirit. Fatetur quidem de ratione recte formandi sanctæ Theologiæ studii multa extare consilia, sed illis posthabitis, suo se velle uti ingenio; non tamen ea temeritate, ac pertinacia, ut modeste admonitus meliora & saniora respuat. Ante omnia vero necesse esse scribit, ut is qui ad sacra hæc accedat, cognitionis Theologiæ summam familiarem sibi reddat, sed talem summam in Ecclesia Anglicana vix obviam esse putat, nec sibi placere formam systematum Theologorum lingua patria conscriptorum. Tractanda igitur in hoc genere Theologorum exterorum scripta monet, qualia sunt Francisci Turretini, & Philippi a Limborch. Exigit quoque a Studio Theologiæ, ut requisita religionis naturalis & revelatæ probe investiget, locos de Dei essentia & attributis sedulo evolvat, & Joh. Clerici Demonstrationes diligenter legat, quo veritatem religionis Christianæ cognoscat. Sigillatim inquirendos esse errores Deistarum, quos fovent circæ Articulos de revelatione divina, de voluntate divina per Christum ejusque Apostolos hominibus patefacta, de libris novi Testamenti, eorumque veritate, de miraculis in primitiva ecclesia factis & eorum natura, de vaticiniis prophetiarum implementatione, de certitudine resurrectionis Christi, de missione di-

vina Servatoris & Apostolorum, de inspiratione cœlesti, de Script. Sacræ divina autoritate tam in Vet. quam in Novo Testamento, tum & de integritate Codicis Sacri, quo Ecclesia Anglicana hodie utitur. Singularem non minus cura & studio investigandas esse controversias, quas cum Judæis habemus, & illis ex veteri Testamento solide ad oculum esse demonstrandum, quod JESVS sit iste Messias, de quo Prophetæ instinctu Spiritus Sancti sint vaticinati, quodque Deus evidenter declaraverit, dum eum a mortuis resuscitaverit, & Apostolis ejus donum dederit miraculorum, aliaque, quæ de veritate religionis nostræ testantur. Commendatis inde scriptoribus, e quibus de Muhammedica superstitione cognosci possit, & notata aliquot Capitibus Gentilium religione, ad sublimiores Christianæ religionis doctrinas pergit, de SS. Trinitate scilicet, de incarnatione Christi, satisfactione pro peccato originali & actuali, reconciliatione peccatorum cum Deo per eum peccata, de obedientia ejus activa, & passiva, nostræ causæ præstita, de remissione peccatorum propter applicationem ejus meriti, de descensu ejus ad inferos, resuscitatione ex mortuis, ascensione in cœlos, resurrectione nostra & æternitate præmii & pœnæ, sive de vita æterna & inferno. In Articulis de prædestinatione, libero arbitrio, operatione gratiæ in conversione, universali redemptione, & perseverantia in fide, caute esse verum sanandum monet, cum de his inter solidioris doctrinæ viros maximæ disceptationes hæcenus fuerint. Commendat vero in Quæstione de Gratia Dei in opere conversionis, num sit resistibilis, an irresistibilis? item de prædestinatione, Turretinum, Limborchium & Whitbyum: tum & eos sigillatim enarrat, qui contra Pontificios, Lutheranos, Non Conformistas & Quakeros scripserint. Ad pietatem promovendam multum prodesse putat Anglicanæ ecclesiæ Catechismum, religionis Christianæ fundamenta complexum, quem methodice explicaverit Wakefius Anglus in Commentario in Catechismum. Theologiæ Casuisticæ diem Dominicum & alios dies feriatos assignat, & in incrementum hujus & Theologiæ practicæ considerationis aliquot doctores Anglos, puta Kettlewellum, Hammondum

mondum, Tillotsonum & Barrovium nominat; quibus Stan-  
hopii ideam veri Christianismi addit, in qua Thomæ de Kemp-  
pis libellum de Imitatione Christi imitatus est. Inprimis  
vero Theologiæ morali studiosum diligenter operam dare ju-  
bet, & quæ sunt alia non proletaria. Huic epistolæ paræne-  
ticæ post septem & quadraginta S. Scripturæ dicta, quæ divi-  
næ veritatis amans diligenter ob oculos habere debeat, qualia  
sunt Jes. LVI, 10, 11, 12, Jer. I, 7, 8, Jer. II, 8, V, 30, 31,  
VI, 13, 14, 15, X, 21, XXIII, 1, 2, 3, Ezech. II, 34, 56, Ezech.  
III, 17, 18, 19, 20, 21, XXII, 26, XXVIII, 1-9, &c. Articulos  
XXXIX Ecclesiæ Anglicanæ normales recenset & illustrat,  
annotatis commentationibus in illos præcipuis Theologorum  
Anglorum, de quibus cum aliunde constet, nihil nos hoc lo-  
co addemus.

MEMOIRS OF NORTH BRITAIN.

i. e.

COMMENTARII HISTORICI BRITANNIÆ  
*Septentrionalis sive Scotia.*

Londini, apud Jo. Baker & Jo. Graves, 1715, 8.

Plag. 20.

**P**Rodierant haud ita pridem *Commentarii historici Scotia,*  
quibus facta Jacobi II summis extollebantur laudibus, &  
jactis in Wilhelmum III scommatibus, via religioni Catholi-  
cæ pandi, & libertati Scotorum retia tendi videbantur. Autori  
eorundem, quem Rigidioribus addictum, vivis coloribus depin-  
git, atque vero nomine Georgium Lockhartum appellari existi-  
mat Noster, hosce Commentarios opposuit, de eo maxime solli-  
citus, ut ex documentis authenticis MSCtis Scotos & libertatis  
avitæ & sacrorum Protestantium acerrimos semper propugna-  
tores extitisse monstraret. In operis ingressu refert, quan-  
ta crudelitate sub auspiciis Caroli II & Jacobi II rigidiores fu-  
erint adversus Presbyterianos grassati, adeo ut hanc maxime  
ob causam Argathelius capite plexus, & Jerviswoodius re-  
ligio-

p. 25.  
136. 221.

4.  
9.

Dd

ligio-

- ligionis & libertatis amantissimus oblitteras ad illum missas, & confictam Presbyterianorum præditionem, laqueo suffocatus, & in quatuor partes sit dissectus, plurimis insuper in exilium actis.
- p. 136. 5. Pressi quidem his malis Scoti, fugiente tamen Jacobo, Wilhelmo adventanti sese submiserunt, atque majore Parliamenti congregati parte consentiente ipsi auxilia sunt polliciti. Tum vero & libertas Scotiæ & Presbyteriani fuere restituti, abolitis
15. 76. 85. Episcopis, ita tamen ut Episcopales, libertate conscientie iisdem relicta, ab officiis publicis exclusi minime censerentur. Nihilominus inter Anglos, qui Regi fugitivo clam favebant, inde suis Episcopis maxime timendum esse clamitabant, licet Scotorum
76. 82. Episcopi Anglicis fuissent dissimillimi, quippe ab una Regis voluntate pendentes. Nimia quoque lenitate in pestunos Jacobi Consiliarios usus Wilhelmus, modo imperium ipsius non detrectarent, plurimis malis ansam dedit. Hamiltonius enim & Rigidiorum plurimi clandestina de Jacobo reducendo consilia agitabant; uno Dundæus facinorum, quæ sub Jacobo Rege in Presbytero patraverat, probe conscius, eoq; poenam veritus, seditionem concitavit, paucis in societatem sceleris pellectis; atque hoc in prælio occumbente, Bushanus aliquandiu rebellibus præfuit. Cæsus quoque in iisdem Alexander Macdonaldus, Glencovius vulgo dictus, cum in Regis gratiam receptus, jusjurandum intra constitutum tempus non præstitisset, quod Wilhelmi mandato accidisse criminabantur malevoli, quamvis Præfectorum culpæ vel ignorantie & Glencovii pertinaciæ id magis sit tribuendum. Aliam deinde viam invenere Jacobo clam addicti, qua omnia perturbare in Scotia possent, cum de societate mercatorum ad merces ex Africa asportandas ineunda, ascitis simul Belgis atque Hamburgensibus, consultarent, quibus consiliis Angli summa animorum contentione restiterunt. Curarunt etiam iidem, historiam quandam Scotiæ obsoletam a Drakio divulgari, eo sine ut in Præfatione Scotos injuriis oneraret, jussu Scotorum a Carnifice postmodum combustam. Greenius denique Anglorum Navarchus, Anna jam sceptrum tenente, obtentu Repressaliarum a Scotis captus & piraticæ accusatus, licet non idoneis convictus testibus, ut ple-
- hi

bi ab istis concitatae satisfieret, morte est punitus. Conspirati-  
 oni denuum cum Gallis, ut Scotiam invaderent, autore Fra-  
 zzerio exule quodam, anno 1703 Rigidiores Scoti nomina dede-  
 rant, cujus detectae famam ipsi sedulo suppresserunt. Unio-  
 nem Anglos inter Scotosque inde ab anno 1689 tractatam Ha-  
 miltonius, spem improbam regni in se transferendi forsan fo-  
 vens, & Jacobi fautores, ( quibus Fletcherium minime annu-  
 merandum, Autor existimat, ) variis artibus impedire conaban-  
 tur, ut, incerta successione relicta, vias Jacobo aperirent, imo  
 vix conclusam Unionem dissolvendam iterum vociferaban-  
 tur. Scotiam denuo tentaverant Galli, curante Hookio, quos  
 Hamiltonius, licet aliquantum offensus, quod summam rerum  
 sibi committere nolissent Galli, juvare tamen voluisse crede-  
 batur, modo illi salvi in terram classe appulissent. Rigidiores  
 tandem Anglos Scotosque eodem collimasse Noster autumat,  
 dum filios Parium Scotiae in Domum Parliamenti inferiorem in-  
 trudere annuntur: Praesidem Collegii Advocatorum, nu-  
 mum quendam a Ducissa Gordonia ipsis dono missum accipere  
 detrectantem, officio privant, atque Scotos gravitate tributo-  
 rum eo adigere moluntur, ut Unionem felicibus Reginae au-  
 spiciis firmatam vi disrumperent.

P. 142.

57.

195.

189.

158. 162.

169. 180.

196. 199.

200.

157.

208. 241.

215.

218.

235.

263.

271.

*PETRI RELANDI, FCTI, FASTI CONSULA-  
 res, ad illustrationem Codicis Iustiniani ac Theodosiani  
 secundum rationes temporum digesti. Ad-  
 ditur Appendix HADRIANI  
 RELANDI.*

Trajecti Batav. apud Guil. Broedelet, 1715, 8.

Alph. 2 plag. 14.

**D**ecem anni decurrerunt, ex quo *Theodori Jansonii Almo-*  
*lovenii* Fastos consulares videre licuit orbi literato, re-  
 censitos nobis Anno 1706 p. 353. Dignum laude opus illud  
 multum vicit industria Petri Relandi, non ita pridem in flore  
 xtatis extincti, relicto hoc ingenii praestantissimi foetu, quem

in lucem nunc produxit Frater ipfius, Hadrianus, clariffimi Vir nominis, nobisque non femel eximie laudatus. Is fplendidifimo huic Operi & Præfationem adjunxit & Appendicem. In priori non folum docet, fe Fratris opus ex fcriniis fuis locupletaffe, verum etiam luculentiffime demonftrat, allatis exemplis compluribus, quot quantasque tenebras in hiftoria veteres Fafti diffiparint. In posteriore, fcilicet ne quicquam perfectioni operis deeffet, tria monumenta lectoribus antiquitatum curiofis exhibet. Primum locum tenent *Faſti Conſulares Græci*, ex codice MS. bibliothecæ Mediceæ depronti. Hos quidem jam Dodvvellus, præſcripto Theonis nomine, ediderat in Appendice ad Diſſertationes Cypriaticas. Sed Hadrianus noſter eos cura Cl. Salvinii denuo deſcribendos curavit, ac ratus, eos Theoni adſcribendi non juſtam eſſe cauſam illam, quod eodem codice cum Theonis opufculis contineantur, maluit appellare *Faſtos Florentinos minores*: quemadmodum e contrario illos Faſtos, qui temere nimis Heracliani crediti & a Dodwello nominati ſunt, vocavit *Florentinos*, & utramque appellationem Fratris operi inferuit. Altera Appendix ſunt *Faſti conſulares Latini*, ex MS. codice bibliothecæ Oxoniensis illius, quæ Collegii corporis Chriſti eſt, primum nunc editi. Tertio loco prodiit Henrici Brenemannii, Jcti, *Epiftoſa de Conſulibus*, quorum in *Pandectis fit mentio*. Hæc duabus conſtat partibus: quarum prior exhibet Antonii Auguſtini, doctiffimi illius Archiepiſcopi Tarraconenſis, Diſſertationem de nominibus Conſulum in *Pandectis memoratorum*, decerptam ex ejus rariffimo opere *De nominibus propriis rē prædicentibus Florentini*: poſteriore ipſemet Brenemannus Relandinum opus doctiffimis annotationibus illuſtrat atque locupletat. Quod ad ipſum opus Petri Relandi attinet, initium is cepit anno ab V. C. 898, Chriſti 146: deſiit in anno C 559. Methodus, quam ſequitur, hæc eſt, ut ſingulis annis adſcribat duorum Conſulum nomina, eaque, quando fieri potuit, integra: deinde ſubiungat legem civilem vel leges, quibus eorum nomina addita leguntur: tum ex hiftoricis ac chronologis, item antiquis lapidibus, eodem conſules ſive illuſtret

aret five confirmet. Tam autem diffusa hic apparet Autoris lectio in producendis & veterum scriptorum locis & priscais marmoribus, ut vix quicquam ejus notitiam hoc in genere effugisse videatur. Ex his, quæ diximus, manifestum est, quantum lucis hoc Opere inferatur & historiæ Romanæ & chronologiæ, poteramusque lectores nostros jam dimittere. Attamen ne nihil speciminis proferendo morem migremus nostrum, unam saltem alteramque observationem adduxisse juvabit. Pag. 17 ex marmore quodam demonstratur, Antoninum Pium Imp. dictum quoque fuisse Hadrianum: hinc lux affunditur locis illis in Jure, quibus *Divo Pio & Hadriano* idem tribuitur. Conf. p. 27. Pag. 94 notat errorem omnibus in legibus anno C. 200 latis commissum, dum iis inscriptus est Severus Aug. Consul, cum tamen eo anno T. Claudius Severus consulatum gesserit, adeoque duo Severi confundantur in unum. Alium p. 108 & 113 notat Autor errorem in legibus, *Getas* duos, quorum alter Caracallæ frater, alter frater Severi Imp. fuit, pro uno eodemque homine habentibus. Pag. 74 observat, Dionis Cassii historici, qui & ipse deinceps Consul factus est, patrem, Cassium Apronianum, fuisse consulem A. C. 191. Pag. 682 ostendit, integrum Cassiodori nomen hoc esse: *M. Aurelius Cassiodorus Senator*, adeoque *Senatorem* non esse hoc loco nomen dignitatis, sed nomen viri proprium. Quare indignatur, eum vulgo *Cassiodorum* appellari, cum *Senator* dici debeat, si uno insigniatur nomine. Pag. 175 seqq. *Fastos Florentinos minores*, qui ab anno C. 235. valde turbatos repræsentant Consules, corrigit, & nomina Consulatum suis quæque annis restituit, aliorumque ita dubitationes ex illis Fastis natas docte solerterque tollit. Denique nec illud omittendum ducimus, quod, teste pag. 7, Cl. Franciscus Hesselius edere parat *Corpus Inscriptionum veterum a Marquardo Gudio collectarum*; ex quo jam aliquot Inscriptiones huc insertæ sunt Hesselio benevole communicante.

**JOSEPHI AVERANII V. CL. JCTI, ET IN  
illustri Academia Pisana Antecessoris Interpretationes  
Juris Libri duo; in quibus multa cum Juris Civilis,  
tum aliorum Veterum Scriptorum loca nova ratione il-  
lustrantur, multa item ex Antiquitate  
Romana Græcaque doctè  
pertractantur.**

Lugduni Batavorum, apud Petrum vander Aa, 1716, 8.  
Alph. 2 plag. 3.

**P**ost Benedictum Averanium, Rhetorem Florentinum, virum  
omni laude dignum (Supplem. Tom. IV Sect. IIX p. 367  
seqq.) nunc Josephum Averanium, non Rhetorem, sed ex-  
cellioris ingenii Virum ac Jctum, exhibemus. Cujus Libri duo  
Interpretationum Juris fausta illa occasione, qua V. C. Hen-  
ricus Brenemannus, tunc operam dans Florentiæ collationi  
MSC. Pandectarum, simul in notitiam & familiaritatem No-  
stri venit, & capita quædam Operis hujus selecta vidit, eaque  
ad principes Jctos Belgas, Cornelium van Bynckershoek, &  
Gerardum Noodt, aliosque misit, judicio omnium & ap-  
plausu nunc cum erudito orbe communicantur. Mirabantur  
enim isti cum profundam Viri doctissimi eruditionem, tum  
limatum judicium, summamque prudentiam Juris, certe an-  
tiquioris ac veteris Romani. Primum specimen quinque ad-  
eo capita Libri I de Jurisdictione complectitur, & c. III ex-  
ponit, cur more majorum, i. e. jure civili, merum imperi-  
um mandari non potuerit, L. 1 pr. & §. 1 de offic. ejus, cui  
mand. est jurisd. Nam a Lege dari imperium merum, i. e. non  
nisi a Populo aut a Senatu, quod allato pulchro admodum loco  
Ciceronis illustratur: *Si hoc fieri potest injussu populi, (stante  
republica scilicet,) jam non Decemviri sed Reges constituun-  
tur, & ab his initiis fundamentisque is nascuntur, & omne  
vestrum, Quirites, jus, potestas libertasque tollitur.* Diffe-  
rentiam Jurisdictionis & mixti imperii proponit Noster Lib. I  
Cap. 4. Illam esse jus cognoscendi, vel notitiam, jure magi-  
stratus competentem. Hoc, potestatem modice coercendi,  
coherentem jurisdictioni, ad eam tuendam & explican-  
dam.

Libr. I c. 3.

Cap. 4.



dam. Vocari mixtum, quia cognitioni miscetur. Etiam magistratus municipales habuisse hoc mixtum: ubi momentum aliquod ponit in L. 131 *de V. S.* per *solos enim magistratus* ibi intelligi municipales. At vero L. 26 *ad municip.* loqui de magistratibus majoribus, eorumque jurisdictione eccellente, atque eminente potestate. Ulpianum & Africanum, sive L. 10. *de juris d. omn. jud.* & L. 77. *de judic.* ut componat J. C. Pisanus, non satis ei est, L. 10 loqui de judiciis publicis, L. 77 de privatis, in quibus scilicet Prætor judicem dabat e numero selectorum, quorum nomina, (cum jurasset, se optimum quemque seligere, habita tamen ratione census & equestris hereditatis,) describebat in albo, ad disceptanda negotia privata. Ulterius & altius progreditur: cur pater possit judex esse in causa filii, filius in causa patris, quum ne quidem jus dicere possint invicem, ubi tamen minus periculum imminere videatur? Respondet, magistratum jus dicere etiam in invitum, & quidem sine spe restitutionis, judicis autem dati sententiam appellatione rescindi, nec dari illum invito, sed sibi actorem imputare debere, si in causa filii judicem accepit Patrem, vel reciproce. Eruendam hanc rem esse ex memoria antiquitatis. Solebat actor unum ex selectis istis postulare judicem: sed poterat reus eum rejicere, si egerasset, se æquo jure apud illum disceptare non posse. Nec putat Noster, necessarium fuisse, ut causam adderet, judicio nondum cæpto. Si autem actor judicem talem reo aut non ferret, aut reus eum egerasset, tunc Prætor, quem volebat, ex iisdem selectis judicem dabat: similiter, si reus in istum consentiret, quem ferebat actor, Prætor eundem judicem addicebat, velut ex consensu & conventionione litigatorum. Erant ergo suæ partes Prætoris, erant & litigantium: & certo modo hic comparari judicem datum arbitro ex compromisso mero partium, *Lib. 6. de recept. arbitr.* Sicut igitur ibi filius in causa patris arbiter esse potest, quia sibi imputare debet, qui consentit vel in patrem vel in filium, L. 27 §. 2 *de recept. arb.* ita & in re præsentis potest esse judex. Alterum specimen depromit Cl. Averanius per aliquot iterum capita Libri I ex Jure Prætorio, ejusque autoritate, cujus ignoratio multos in Jurisprudentiam errores invexerit. Ac primum c. 6  
quau.

Cap. 5

6.

Cap. 6.

quandam velut historiam Juris Prætorii & Edictorum usque ad Edictum perpetuum præmittit, occasione § 7 *I. de J. N. G. & Civ.* ubi castigatur Theophilus, quod datum fuisse dicat Prætori urbano & peregrino & ædilibus curulibus, præcipue jus Legis ferendæ. Confundi hic jus Legis ferendæ cum potestate edicendi. Aut leges eum populariter vocasse edicta. Prætores potuisse legem ferre & populum rogare, populum autem solum legem condere, sciscere, eique vim & auctoritatem dare. Aliud esse legem condere, aliud jus constituere, quod etiam Prætoris edicta comprehendat ac totum jus Prætorium. Possit Prætores jus constituere & abrogare: legem condere & abrogare non posse. Juris ceu generis, speciem esse, legem. Sed nec populo approbante edicta Prætoris vim legis accepisse: quia approbatio illa nunquam facta sit. Unius anni finibus circumscripta, ideoque non populi auctoritate sed solius Prætoris annui fuisse nixa: ut tamen Prætores possent Leges a populo conditas tractare, supplere, corrigere, mitigare, adjuvare. Et hanc potestatem Prætoribus adeptam non fuisse per Legem Corneliam anno Urbis 687, neque ex eo tempore fuisse semper unum idemque Edictum omnium Prætorum perpetuum, vim legis obtinens. Nam per illam Legem Corneliam ambitiosos tantum Prætores fuisse coercitos, non autem prohibitos quo minus sua edicta proponerent & a vetere recederent, dummodo a proprio non recederent edicto, neque id mutarent. Hoc sensu diu ante Legem Corneliam anno Urbis 586 idem cautum fuisse SCto, *Prætores ut suis edictis perpetuis jus dicerent.* Non, ut Edicta essent perpetua, quoad tempus, sed quoad officium & comparate ad alia adhuc magis temporaria, quæ, prout res incideret, unius negotii causa tantum proponebantur. *L. 7. pr. de Jurisd.* Secutum autem Edictum perpetuum demum sub Hadriano Imp. Salvii Juliani opera in eo digerendo utente. Et istud similiter non habuisse vim Legis, sive per confirmationem Hadriani, sive per approbationem Iustiniani. Neutrum enim mutare voluisse naturam Edicti Prætorii: reliquisse ei auctoritatem juris (non Legis,) eamque non modicam quidem, non tamen dedisse summam ac maximam aut supremam potestatem vetandi & imperandi, Legi propriam. d. § 7. Addit Noster, probabile esse

esse, quod Salvius Julianus, cum Prætor esset, in Edicto perpetuo proposuerit etiam interdictum Salvianum, n. 23. Succedit Jus Bonorum possessionis, plane a Prætoribus introductum: ac præmittuntur c. 7 nonnulla, quæ sibi Noster velut concedi ante omnia postulat, ut inferius profint. Filius, suus heres, si præteritus sit, potest testamentum vel nullum dicere Jure civili, vel a Prætoribus petere B. P. contra tabulas. Si rite ac pure exheredatus sit, Prætor ei non dat B. P. quia non impugnat directe testamentum. Habet autem filius querelam inofficiosi, seu remedium Juris Civilis. Si non sit suus heres, sed emancipatus, & præteritus, iterum Prætor dat ei B. P. perinde ac si esset suus. Si emancipatus & exheredatus sit, petit ante omnia B. P. litis ordinandæ gratia, sive *unde liberi*. Hæc de filio, per se spectato. Si moriatur filius, suus heres, relicto fratre emancipato, & præterito, datur huic B. P. perinde iterum ac si esset suus, & nunquam emancipatus. Si duo sint fratres, & pater exheredaverit suum heredem, præterierit autem emancipatum, instituto herede extraneo, erit in potestate hujus extranei, quid consilii capiendum existimet? Nam si is adeat, subsistit hæc tunc exhereditatio, sed tunc per B. P. contra tabulas emancipatus & præteritus auferet totam hereditatem ab herede instituto extraneo. Si autem repudiet extraneus ille, exheredatus suus heres pro dimidia parte succedet ab intestato, & emancipatus præteritus per B. P. contra tabb. pro altera dimidia *L. 20 pr. de B. P. contra tabb.* (Noster c. XI n. 33.) Contra si duo sint fratres, & pater præterierit suum heredem, emancipatum autem exheredaverit, scriptis heredibus extraneis, emancipatus iterum non habet B. P. contra tabb. Præteritus autem suus potest testamentum vel nullum dicere, ut supra; vel petere B. P. contra tabb. Si hanc petat, subsistit hæc tunc exhereditatio. Sed exhereditato tunc superest querela inofficiosi. Si autem suus dicat nullum, nulla est etiam exhereditatio, & sic uterque succedit ab intestato, per B. P. unde liberi. Neutro igitur casu succedent heredes scripti; quia filius præteritus impugnavit testamentum, & vel jure Civili vel Prætorio avocata est ab illis hereditas. *d. c. XI n. 35 seqq.* Subobscura ergo videbatur Averanio *L. 17 C. de collat.* aut plane contraria; quasi petita

- B. P. contra tabb. locus sit successioni intestatæ, & per illam rescindatur testamentum. Respondet, Leonem Imp. intelligendum tantum quoad effectum collationis, in reliquis eum loqui minus proprie. Emancipati si sint exheredati, non habent protinus & immediate querelam inofficiosi, quia jure Civili sunt incogniti, nec pater per exheredationem illis fecit injuriam. Præparandi ergo sunt per Prætorem ad agendum ut fiant capaces successione, dataque illis B. P. *litis ordinanda gratia*, possunt deinceps allegare, cur non debuerint inofficose exheredari. Desierant enim sui esse heredes propter capitis deminutionem; sed illa rescinditur a Prætore. *l. 6 §. 1 de Bon. Poss.* Mascule pergit Noster in eruendo jure Prætorio, agitque nunc de Beneficio abstentionis Prætorio, suis heredibus competente, an, si conveniantur illi a creditoribus hereditariis, hi probare debeant, suos se bonis paternis immiscuisse? an vero sui teneantur probare abstentionem, h. e. repulisse se ac removisse a se hereditatem quaesitam? Posterius affirmat D. Averanius, motus eo maxime, quod suus fiat heres ipso jure, sine ullo facto proprio, etiam ignorans, & invitus, adeoque a creditoribus hoc solum probandum, quod sit suus. Ideo enim dici suum heredem, quasi sibi ipsi succedat, non patri, quod elegantius a Græcis explicetur, qui eum vocent *αὐτοκληρονόμον*, sui ipsius heredem. Nec dici heredem fieri per mortem patris, sed *existere*. *L. 7 §. 1 de acquir. hered.* quod pariter Græci elegantissime explicent verbo *ἀναφαίεσθαι*, apparere. *Apparent enim heredes*, inquit, *& quodammodo emergunt, qui antea non apparebant.* Abstentionem requirere factum amovendi ac repellendi seu derelinquendi hereditatem, & a se abigendi, n. 42 seqq. Nam & qui dixit, se nolle retinere hereditatem, is tenetur etiam revera abstinere, quia filius non possit iterum amittere continuationem jam acquisiti dominii, nisi facto aliquo ab eo adimatur & avellatur, *l. 11 de lib. & posthum.* Veteres JCtos hanc probationem immixtionis nunquam exegisse. Nam in *L. 9 §. 1 de reb. dub.* D. Hadrianum non postulasse a matre probationem immixtionis filii, sed statim admittere matrem ad hereditatem patris, exclusis agnatis, n. 17 seqq. Similiter in *L. 19 §. 2 de castrens. pecul.* *L. 2 §. 11 ad SC. Tertull.* Porro etiam manere heredem filium, postquam ab-

abstinuit, & Beneficio Prætoris usus est, *L. 30 § 10 de fideicom-  
libert.* ac teneri nihilominus creditoribus jure civili. *L. 57. de  
acquir. hered.* Cogi ergo heredes debere ad probandam absten-  
tionem, sicut probanda est aditio ab eo, qui allegaverit quem-  
piam heredem esse, n. 41. Qui dicit, se nolle retinere heredita-  
tem, cum non ideo vere abstinere, nam potest etiam postea non  
abstinere. Et si quid postea amoverit, amittit beneficium ab-  
stinendi, *L. 71 §. 3, 4 de acquir. hered.* Sed nec immixtio allega-  
tur a creditoribus; fundant enim se in sola fuitate: ideoque im-  
mixtio ab illis non est probanda, n. 46. Præterea pupillus obliga-  
tur hereditati, etiam sine tutoris autoritate, tantum jure fuitatis,  
*L. 8 de acquir. hered. L. 6. pr. d. r. L. 12 de testam.* Sic com-  
petunt creditoribus actiones in suum heredem, etiam ante im-  
mixtionem, *L. 27 §. 3 ad SC. Trebell.* Confirmari hoc ait No-  
ster ex *L. 2 de condic. furtiv.* quod conditione furtiva obli-  
gentur & infantes, cum heredes necessarii extiterunt. Sed ipse  
nox temperat sententiam, n. 66, *si constaret de voluntate sui be-  
redis abstinere volentis, utique & ipsi prodesset contra creditores  
hoc beneficium.* Vidit etiam *L. 12 de acquir. hered.* Ubi sufficit,  
se non miscuisse hereditati. Respondet, ibi non quæri, an vide-  
atur se abstinuisse, qui non miscuit, n. 74. Sensum autem hunc  
esse, *ei, qui se non miscuit hereditati, semper liberum est se absti-  
nere.* Nec cogitur Prætozem adire: neque ut ab eo restituatur  
in integrum, neque ut ab eo obtineat hoc beneficium. Immo  
textum hunc esse ex libro XI Ulpiani ad edictum, ubi actum sit  
tantum de restitutionibus in integrum quæ minoribus dantur,  
sicut Lib. XII de restitutione majorum. Etiam rescriptum,  
quod in hac lege occurrit, aperte tractare de sola restitutione in  
integrum. Non ergo extendi debere verba legis ultra illam.  
Vidit porro *L. 1 C. Si minor ab hered. se abstin.* & fatetur, ei  
demum minori petendam restitutionem in integrum, qui pro  
herede gessit. Si non immiscuit, ne testificari quidem debuit:  
foret enim supervacaneum. Si quis alleget contrarium, hunc  
ipsum illud probare debere. Alias sufficere minori solam ve-  
ritatem. Perit ergo onus probandi, nec minorem onerabit.  
Interpres autem hoc in errorem induxisse, quod non distinxe-  
runt abstinentes a non abstinentibus.

**FRANCISCI TORTI, MUTINENSIS, SERENISSE Raymaldi Mut. Reg. Mirand. &c. Ducis Medici. & in Patrio Lyceo Pr. Med. Professoris, Therapeutica specialis ad Febres quasdam perniciosas, inopinato ac repente lethales, una vero China China, peculiari methodo ministrata, sanabiles.**

Mutinæ, apud Bartholomæum Solianum, 1712, 4.

Alph. 4 plag. 4.

**T**Andem ad oras nostras nostrasque manus paucis abhinc mensibus Clariss. Autoris pervenit Therapeutice specialis ad perniciosas quasdam febres, cujus Idea jam Mutinæ anno 1709 prodierat, cujusq; editionem sub prelo ferventem nova inter literaria sub finem Mensis Maji Anni 1711 pag. 238. in Actis nostris retuleramus. Dum decantati enim Corticis Peruviani usum in omnibus febribus nonnulli penitus suspectum reddere, alii e diverso nimium extollere satagunt, Autor experientiss. in Therapeutice præsentis media incedens via vires ejus in multis febribus egregias ac proficuas, in variis autem vanas & inutiles, per experientiam non minus propriam ac alienam, ample confirmat. Sed quia methodum sibi solennem Chinam Chinæ propinandi vix sufficienter secundum omnes circumstantias absque prævia febrium descriptione poterat edocere, idcirco curam eo direxisse deprehenditur, ut in L. I. Febres intermittentes quas-cunque benignas, in II perniciosas intermittentes ex Mercati & Mortoni observatione, suis adjectis Scholiis, in III cunctas perniciosas, tum plane intermittentes, tum subcontinuas ex observatione propria, & postquam curationes insignes quamplurimas omnium specierum ejusmodi febrium perniciosarum in I. IV exhibuisset, in V Febres continuas & complicatas, nec non alios quosdam morbos, præsertim recurrentes, una dilucidaret, omnemque febrium differentiam singulari Arboris febrifugæ icone illustraret. Quam febrium nihilominus theoriam prolixam non æque nobis nunc recensere liceat ac methodum ipsam, qua Noster in febribus debellandis librum de Peru administrare solet,

let, potissimum quod talis, circumstantiis ubi, quando & quomodo circumscripta, pro totius Operis summa ab eodem reputetur. In recto scilicet Chinæ Chinæ usu ante omnia expendere jubet febrium naturam, in quibus illa conveniat vel non conveniat: non convenire siquidem in ephemeris, heclicis veris, sive primariis sive secundariis, continuisq; continentibus, seu non remittentibus, tam solitariis, quam comitatis, quibusvis, convenire autem tum in febribus vere intermittibus, & benignis, & malignis sive perniciosis, i. e. symptomate aliquo periculoso, cholera puta, fluxu sanguinolento vel atrabilaris, cardialgia, sudore frigido, syncope, algore indefinente, aut soporoso affectu gravi, stipatis, tum in subcontinuis seu intermittibus, in continuas quæ degenerarunt, hemitritæis, lentis puerorum, nunc ex prægressis intermittibus, nunc ex simplici adphagia propullulantibus, iisque morbis periodicis, qui in primis viis radicari annotantur. Dehinc temporis opportuni rationem probe habens cavere præcipit, ne Cortex vel serius in occasione præcipiti, vel celerius in intermittente minus corruptiva sibi que magis aliquandiu relinquenda, exhibeatur, cum in intermittibus perniciosis symptomatis urgentis atrocis, & in subcontinuis celerior in acutam vergentia, celerrimum ejus usum omnino efflagaret, in intermittibus vero benignis ægri plerumque constituto purgationem, venæ sectionem aliaque præmitti, rariusque paroxysmi febrilis vehementia corticis assumptionem mox in principio exigeret. Maximum tamen methodi suæ momentum in proportionata demum Chinæ Chinæ quantitate ad febres ipsas fugandas collocat, aliamque ejus dosin in intermittibus benignis, aliam in periculosis vere intermittibus, aliam deniq; in subcontinuis commendat. Febri quippe intermittenti benignæ, tam sufflaminandæ, quam Recidivæ ejus avertendæ unciam unam laudati corticis sufficere pro certo affirmat, si in simplici ipso paroxysmo accedente, vel ubi vomitus metuitur, eodem declinante corticis Peruviani in tenuissimum pulverem redacti drachmæ duæ ad proximum accessum inhibendum ex vino propinentur, ac omni post mane Recidivæ præcavendæ ergo drachma ejus dimidia per octo circiter dies, hisque

elapsis scrupulus unus per alios sex saltem dies, reiterentur. Nec ubiorem ipsius quantitatem in tertiana v. g. duplici requiri, modo primæ drachmæ dux ipso graviore insultu die assumerentur, in hacque assumptione insequens gravior correspondens præus, quam mitior, supprimeretur, cum experientia doceat paroxysinum vehementiorem persistere ac tertianam duplicem in simplicem transire, si cortex levioris accessus die in usum ducatur. Ast in febre periculosa vere intermittente, in qua symptoma ferale ægrum in talem repente conjicit statum, ut accessionem, quam actu patitur, difficulter superare ac insequenti superstes futurus videatur, quantitatem Corticis antipyretici multo majorem laudat proficuum, dum unciam unam aut saltem sex drachmas ejusdem pulverisati ad proximum insultum impediendum ac totidem circiter ad firmandam postea valetudinem & recidivam arcendam ea postulat ratione, ut de drachmis v. g. sex primo haustu semiuncia circiter, & reliquum partitis vicibus, e. g. drachma una post horas sex vel octo, ultima tamen dosis duodecim ad minimum ante paroxysinum horis, ingeratur, post paroxysinum autem sublatum, ne is redeat, ad drachmam unam quotidie per tres circiter dies, dein ad semidrachmam bis in die per alios tres dies, repetatur. Tandem in curanda febre subcontinua, prout hæc, vel tardius, vel celerius, ad continuitatem tendit, dosin Chinæ Chinæ nunc minorem, nunc majorem tali proportione in genere dispensat, quæ sensim paroxysmos ad continuitatem & malignitatem vergentes enervare valeat & tollere, antequam tempus probabile futuræ continuitatis advenerit. Sic in tertiana v. g. intermittente, tardius in continuam transitura, quatuor vel quinque paroxysmis transactis & præmittendis præmissis, statim mane v. g. scrupulos quatuor vel drachmam ejus unam semis, & vesperi drachmam semis, vel scrupulos duos, die autem ipsius accessus mane ad drachmam unam vel duos tantum scrupulos, totidemque sero declinante febre, cum aliqua aqua destillata, v. g. Cardui benedicti, præscribit, per duos vel tres dies scrupulos adhuc quatuor, vel circiter, partitis vicibus continuans, qua febre sublata, ne eadem facile repul-



repullulet, post quietem unius vel alterius diei corticem rursus ad drachmam dimidiam, modo semel, modo bis in die, juxta majorem vel minorem ægri ad recidivam proclivitatem offerens. Verum in tertiana intermittente, v. g. celerius ad continuitatem properante, simul ac obscurior incipit intermissio aut graviora etiam symptomata apparent, e. g. motus artuum tremuli vel convulsi, delirium non plane intermittens, vox tremula, urina subjugalis, singultus, similiaque, prima vice duos saltem vel etiam tres Corticis drachmas, altera dein die drachmam unam mane & vesperi commendat, ad drachmam postea dimidiam descendens, modo semel, modo bis in die, ingerendam, donec prima corticis uncia consumpta fuerit, cum altera uncia, vel integra, vel dimidia in præservationis gratiam eodem modo eademque proportione, qua de periculo-  
sis vere intermittentibus fuit dictum, debeat distribui. A præscripta interim Chinæ Chinæ quantitate diversa diversisque febribus proportionata ipse Autor aliquando recedere, vel ab ægro, vel a febre cogitur, dum in febribus intermittentibus benignis, si aut æger delicatior fuerit, aut febris debilior & diuturnior, pro dosi etiam dimidiam Corticis drachmam quotidie exhibet, usque febris cessaverit, in intermittentibus autem perniciosius minus auctis in parciore pariter ejus quantitate utrumque interparoxysinum subsistit, ac in subcontinuis propter deglutitionis difficultatem non tam Chinæ Chinæ pulverem, quam satiationem Tincturam, per os assumendam feligit pulveremque sub forma Clysmatis ano infundendum relinquit, peculiari attestante Historia in Lib. 3 Cap. 6 commemorata. Cæterum tamen Nostri methodus fortior, qua febres perniciosas vere intermittentes feliciter prosternt, cum *Mortoni* methodo, Corticem Peruvianum in subcontinuis malignantibus administrandi multum convenire videatur, in quibus tamen circumstantiis ab eadem recedat, non modo evidenter ostendit, sed & quomodo ipse multo ante tempore, quam *Mortoni* scripta legerit, largorem Chinæ Chinæ dosin in usum duxerit, pariter ac quod pulverem ejus sub Clysteris forma intestinis injicere ante Helvetiam cu raverit, indubius comprobatur observationibus.

JOH.

JOH. ADAMI GENSELII, PHIL. ET MED. D. S.  
*Ces. Majest. Acad. Nat. Curios. Collegæ, Reg. Lib. Civit. So-*  
*pronienfis Physici Ordinarii, Observatio Curiosa de Pro-*  
*cidentiâ uteri totali quoad fundum cum febris*  
*maligna.*

**F**œmina 28 annorum, uxor pannificis hujus loci Krauß dicti, temperamenti sanguinei, corripitur febris maligna, curata vel potius destructa per novem dies continuos a quodam barbitonfore: decima accersitus omnia in pessimo inveni statu, venæsectionem neglectam, totalem virium prostrationem, respirationem difficillimam, deliria immania, accessit procidentia uteri totalis cum urinæ suppressione. Uterus quidem vinculis undique alligatur, ut Hollerius inquit, ante, retro, superius, inferius, oblique ad collum & inguina, ossi pubis & sacro per tunicam a peritonæo dextra & sinistra parte annectitur: vasis etiam magnis, per arterias & venas, præsertim spermaticas, spinali medullæ per nervos, recto intestino & vesicæ per fibras tenues, unde & maximus uteri consensus cum toto corpore; ast in hoc subjecto uterus totaliter instar marsupii inversus, non quoad orificium, sed quoad fundum descendit, extra vaginam propendens tumore livescente, cucurbitam duarum librarum æquans, omnibus fimbriis, vinculis, ligamentis nerveis, latisque ac membranosis & rotundis laxatis, imo quibusdam ruptis, nullo plane penitus penitusque apparente foramine. Magna lis est inter doctissimos etiam recentiores Medicos de procidentia uteri, adeo ut de nullo fœminarum affectu magis disquisitum sit, quam de hoc: ut taceam ex Græcis Aetium & plures, D. Beckius cum Garnero Medico Hamburgensi diu disceptavit de prolapsu matricis, & præ indignatione (ut Pechlinus retulit) mortuus, Helvius item & Lindenius mordicus illum negarunt; miror tamen Hornium peritissimum alias Anatomicum eundem negasse, qui experientia sine dubio caruit, sola speculatione usus: eundem vero affirmant ex Arabibus Avicenna, & ex nostris Platerus observ. p. 761, Carpius in Isagog. anat. p. 23, Rolliucius de part. genital. p. 164, Paræus L. 23 C. 4, Hildan.

Cent.

Cent. 4 obl. 60, Regn. de Graaff p. 143, Brunnerus de morb. mul. L. 2 C. 48, Diemerbrok anat. L. 1 C. 24, Marchettus observ. 61, Mauriti, de morb. mul. L. 4 C. 6, Solingen. Harveus L. de partu p. 347, Blasius P. 3 observ. 1, Bartholinus C. 2 hist. 91, Act. Hafn. Vol. 2 observ. 44, Corn. Stalpart von der Wiel observ. rar. Cent. 1 C. 67 & Hippocrates noster in multis locis, imprimis L. 2 de morb. mul. C. 33 testatur: ego quoque oculus sum testis, manibusque palpavi, fuit vero hæc procidentia externa completa, ut verbis utar Wedelii, inter omnes Medicos nostri seculi de tota re litteraria imprimis Medica, tam scribendo quam docendo per novem lustra certo meritissimi; quam & aliquoties in Italia in Xenodochio Romano, Patavino & Veneto observavi: absurdum itaque foret sensuum testimonio ac experientia rerum magistræ contradicere, una quippe experientia & hic plus valet, quam centum rationes. Causam vero hujus procidentia ægra attribuit imperitiæ obstetricis, vaginam intempestive ante aliquot septimanas in partu loco secundinae vi trahentis & arripientis. Sanguinis tamen eruptionem non vidi, quam Rodericus a Castro & Primorosius sine ratione affirmant in tali procidentia: vasis enim ruptis sanguis non tam extra corpus, quam intra abdomen profunditur, imo uteri fundum omnibus ligamentis solutis in aere quasi pendentem extravasatus ille sanguis pondere suo ita aggravat ac comprimit, ut prolabi necessitetur: nec, nisi mentis impotem id negare posse crediderim. Vigesima die durantibus adhuc deliriis accesserunt suffocationes uterinæ ac convulsiones summo cum tremore ob partium nervearum membranolarumque partim distensionem, partim ruptionem: uterus a continua femorum allisione, ac excrementorum contaminatione nimium quantum tumefactus, ab attritu & incubitu intertriginosus ex livido rubens gangrænam minitabatur; cumque talis præcipitatio uteri totalis cum inversione, imprimis in febre maligna, ut plurimum lethalis observetur, exiguam spem de salute ægræ hujus concepi. Continuatis tamen bezoardicis, analepticis, traumaticis, uterinis ac nervinis, adhibui fodus emollientes ex rad. lil. alb. alth. symph. Hb. sanic. pariet. malv. chamm. melil. verbasc. sem. lin.

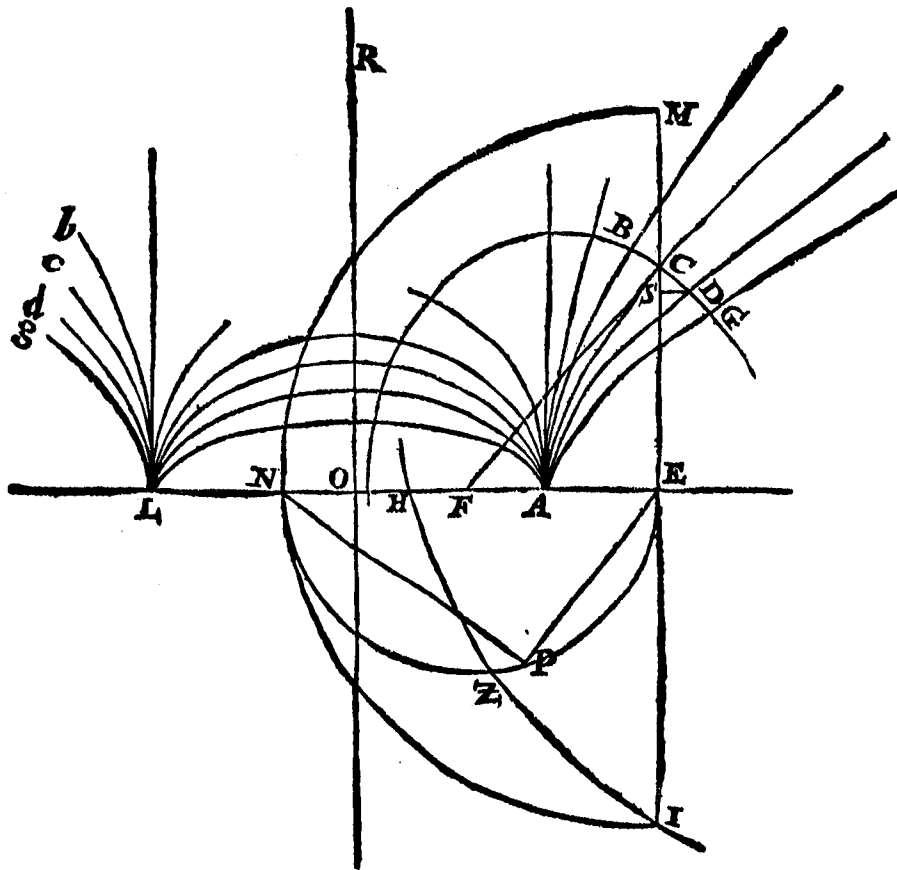
scen. græc. in lacte coctos, utrumque clunibus elevatis, femoribus decussatis, poplitibus reflexis ac divaricatis, per obstetricem reponi, ac candela cerea ol. lil. alb. & in omord. inuncta blande intrudi curavi, reiteratis fotibus & cataplasmatibus, imposito quoque circulo e subere confecto cera obducto, & pectini ac ossi sacro empl. contr. rupt. cum mastich. fuccin. tacamah. galb. lap. magn. Tandem vigesima prima die, quæ ut plurimum terminus est acutorum morborum, meliorem spem concepi, deliria tamen ad trigessimum octavum duraverunt diem, parum vel nihil quasi intermittentia, raro cum exemplo, trigesima nona, deliriis jam jam cessantibus, melius valere cepit, & adhuc, laus sit Deo, vivit, multum fastidii vero ipsi causatus est decubitus longior, a quo excoriata quasi fuit multis partibus circa lumbos & clunes jam sphacelatis, quibus scarificatis & separatis, pedetentim totaliter convaluit, annoque sequente concepit, & partum robustum adhuc viventem (imo ab illo tempore jam quatuor) in lucem edidit, & quam maxime notandum, uterum mensibus instantibus non eminere extrorsum, sed in centro suo semper jam contineri.

*PROBLEMA: DATA SERIE LINEARUM PER recte in eadem Linea constantis variationem prodeunte invenire aliam seriem linearum, quarum quævis priores omnes ad angulos rectos secet.*

**H**Oc problema inserviet ad exercendos explorandosque profectus in Calculo differentiali. Solutionem ejus generalem se habere significavit eminens in his studiis Vir, Johannes Bernoullius. Et insignis est usus etiam in applicatione ad Physico-Mathematica, nam in dioptriciis est quærere undas Hugenianas dato medio tali, ut radii sint datæ figuræ; vel in phorononicis quærere synchronas Bernoullianas. Et qui solutionem generalem dabit, operæ pretium se fecisse ostendet. In casibus tamen specialibus sæpe facilius habetur solutio velut cum curvæ datæ sunt Conicæ. Et cum casus, quo datæ sunt Hyper-

Hyperbolæ ejusdem centri & verticis ad meliorem problematis generalis intellectum inserviat, solutionem ejus ingeniosam subjicere placet, quam Dominus Nicolaus Bernoullius junior, Johannis filius, dedit his verbis,

*Problema.* Invenire Lineam, quæ ad angulos rectos secet omnes Hyperbolas ejusdem verticis & ejusdem centri.



*Solutio.* Sit LA axis transversus hyperbolarum AB, AC, AD, AG, &c. quarum commune centrum O, vertexque communis

munis A: Linea quæ easdem ad angulos rectos trajiciat sit BC DG cujus natura & constructio exhibenda est. In hunc finem concipiantur ex hyperbolis duæ proximæ AC, AD quibus trajectoria quæ sita occurrat in C, D: Ex puncto C tangens CF atque applicata CE ductæ intelligantur, huicque perpendicularis DS, ita ut habeatur triangulum DSC simile triangulo CEF; nec non ex proprietate sectionum conicarum jam ab Apollonio demonstrata tres rectæ OF, OA, OE continue proportionales.

Positis itaque semiaxe OA, a; abscissa curvæ quæ sita OE, x, ejusdemque applicata EC, y; erit DS (dx): CS (-dy) = CE (y): EF (-ydy:dx); sumo autem -dy pro CS quia crescente x, decrevit y. Hinc OF (OE - EF) = x + y dy: dx = (x dx + y dy): dx & OF. OE = (xx dx + xy dy): dx = (ob OF, OA, OE continue proportionales) OA<sup>2</sup> = aa. Reducta æquatione provenit y dy = (aa - xx) dx: x = aadx: x - xdx sumtisque integralibus yy + bb = 2aalx - xx seu yy + xx + bb = 2aalx (per lx intelligo logarithmum ipsius x, est enim dx: x differentiale logarithmi ipsius x seu dlx). Æquatio inventa reducitur porro ad æquationem percurrentem seu exponentialem, assumendo ad mentem Patris idem olim facientis, n pro numero unitatis hoc est ln = 1. Hoc enim modo membrum prius æquationis inventæ yy - xx + bb per 1 hoc est per ln multiplicatum esse supponi potest, unde habetur (yy + xx + bb) ln = 2aalx, sumtisque more solito numeris ex logarithmis emergit tandem n<sup>yy+xx+bb</sup> = x<sup>2aa</sup> æquatio exponentialis pro natura trajectoriæ quæ sita BCD. Quæ vero ut construatur, in auxilium vocanda est curva logarithmica.

*Constructio.* Ex centro hyperbolarum O excitetur ad axem transversum perpendicularis OR, ad quam ut asymptoton & per punctum H pro lubitu sumtum descripta sit logarithmica arbitraria HZI; habeat illa commoditatis gratia subtangentem æqualem semi-axi transverso AO. Hinc ducta per E perpendiculari MEI quæ occurrat logarithmicæ in I, erit sumta OH pro unitate EI = lx = fadx: x. Quia autem in solutione invenimus ydy = aadx: x - x dx (id quod dat yy = 2a fadx: x - xx) capiatur EM = za, tum diametro MI descriptus

ptus circulus fecet LE in N: porro diametro NE (cujus utique quadratum = ME. EI =  $zafadx: x$ ) describatur semicirculus NPE, in quo adaptetur NP = OE =  $x$ , ductæque EP (cujus quadratum =  $NE^2 - NP^2 = zafadx: x - xx$ ) abscindatur æqualis EC; quo factò erit hujus quoque quadratum =  $zafad x: x - xx = yy$ . Ergo punctum C erit in curva quæ sita B. CD. Q. EF.

*Scholion.* Quandoquidem hyperbolarum a trajectoria normaliter secandarum parametri variabiles existunt, possunt parametri vel ultra infinitum (ut ita loquar) excresecendo, vel infra 0 decrescendo evadere negativæ: at vero hyperbolæ ad parametros negativæ degenerant in ellipses: Unde concludere licet eandem trajectoriam BCD si continuata intelligatur versus hyperbolas oppositas, ad angulos quoque rectos occurruram ellipsis super eodem hyperbolarum axe transverso descriptis. Confirmatur hoc per Calculum, nam si pro ellipsis istis separatim quærat trajectoria, sicuti id factum est pro hyperbolis; eadem prorsus quam supra invenimus prodibit æquatio; ita ut duo ista problemata etsi diversa videantur revera tamen non nisi unum idemque sint.

Quod si eadem logarithmica HZI super asymptoto OR sursum deorsumve translata intelligatur, ut nempe OH major minorve fiat; manifestum est aliam semper trajectoriam BCD per constructionem nostram prodire, unde numerus curvarum quæ sita satisfaciunt atque hic exhibitarum orietur infinitus. Si quis earum formas exploret considerando attente constructionem nostram vel simpliciter æquationem  $dy = aad x: x - xdx$ , observabit singulas ex trajectoriis istis formare figuras clausas verticem hyperbolarum tanquam umbilicum ambientes, quibus singulis aliz totidem respective similes & æquales respondent circa alterum verticem ceu umbilicum L quæ hyperbolas oppositas ellipsesq; super axe AL descriptas pari modo trajiciunt normaliter. Et quemadmodum illæ omnes inter O & A, ita hæ omnes inter O & L axem transversum LA secant, iterumque eundem utrinque prolongatum trajiciunt: ubi hoc notandum, puncta ista intersectionum interna magis magisque ad centrum

hyperbolarum  $O$  accedere, nunquam tamen illud attingere posse, nisi trajectoria abeat in rectam  $OR$  perpendicularem ad axem  $LA$ , quæ utique solas ellipses ad angulos rectos fecat, hyperbolis vero occurrere nequit. Notandum præterea omnium trajectoriarum circa  $A$  vel  $L$  descriptarum apsidem vel puncta remotissima ab axe inveniri in eadem linea recta; nempe in ea quæ perpendiculariter axem fecat in  $A$  vel  $L$ , quod vel hinc quoque patet, quia perpendicularis hæc cum haberi possit pro hyperbola vel ellipsi parametri infinitæ, per quam nempe hyperbolæ quasi transeunt in ellipses, ipsa quoque a trajectoriis singulis normaliter fecatur, quarum proin intersectiones sistunt puncta remotissima ab axe.

Ceterum si circa punctum  $A$  concipiatur medium diaphanum densitatis ita variantis, ut radii ex puncto lucido  $A$  emanantes incurvantur in hyperbolas  $AB, AC, AD$  &c. manifestum est unamquamque ex trajectoriis  $BCD$  fore undam Hugenianam, vel Patris mei synchronam ad quam scilicet radii lucis vel mobilia secundum medii raritates in curvis  $AB, AC, AD$ , &c. accelerata æqualibus temporibus perveniunt.

POESIES FRANSOISES DE MR. L' ABBE REGNIER  
Desmarais.

h. e.

REGNERI MARESI POEMATA GALLICA.

*Editio nova, Parisiensis multo auctior.*

*Tomus II.*

Hagæ Com. apud Henricum du Sauzet, 1716, 12.

Alph. 1 plag. 4.

**A**ltera hæc est Poematum editio, & ea multo quidem auctior prioris, quæ Anno 1708 Parisiis lucem primum adspexit, quandoquidem & præter multa carmina ab Editore diligentius collecta vitam Autoris sibi adjunctam habet, & Latino Poemate luculentiore ab Abbate Fraguierio in memoriam Autoris confecto exornatur. Ipse vero Autor, ut legentibus  
illico



Illico apparet, precibus Academiæ Florentinæ, quæ Italis *della Crusca* audit, adductus vitam suam, anno antequam moreretur, consignavit, & propterea inter Scriptores *ἀντοβιογράφοις* celebriores insignem locum adeptus est. Patriam habuit Lutetiam Parisiorum, in qua florentissima urbe d. 13 Augusti anno 1632, patre Johanne Regnero, & matre Maria Faura prognatus est, & ab iis nomen *Francisci Seraphini*, avitumque cognomen *Des-marais* accepit. Postquam ineunte ætate apud Canonicos Regulares S. Augustini literarum studia haurire cœperat, singulari naturæ instinctu ad Poesin se ferri animadvertit, & admodum juvenis *Βαρφαχομομαχίαν*, quæ vulgo Homero tribuitur, versibus Gallicis, quos *burlesques* vocant, haud ineleganter pertexuit. Ætate vero robustior factus Parentum nutu externas regiones perlustravit, & Hispaniam, Italiam, Belgium, Bavariam aliaque viciniora loca vidit, cujus rei hunc reportavit fructum, ut varias linguas, imprimis vero Italicam, sibi maxime familiares redderet. Ipse enim narrat, factum fuisse, ut aliquando Præsidi Academiæ della Crusca Abbati Strozzi oden Italico sermone conscriptam exhiberet, qui elegantia & concinnitate ejus mirifice delectatus sociis suis eam tradiderit perlegendam, exponens, missam sibi a Leone Allatio Bibliothecæ Vaticanæ præfecto, qui in evolvendis Petrarchæ Carminibus fortuito invenerit duas paginas inter se cohærentes, & quasi conglutinatas, quibus distractis, & a se invicem disjunctis oblata statim fuerit hæc ode, sine dubio a nullo alio Autore nisi celeberrimo Petrarcha elaborata. Quod, etiamsi initio vix credibile videretur dictæ Academiæ sociis, illi tamen suavitate, & compositionis elegantia decepti rem ita se habere prorsus existimarunt, donec fraude ab ipso Strozzi detecta a Desmarais eam profectam cognoverunt. Propterea & paulo post inter socios hujus Academiæ receptus est, qui & illius imaginem in conclavi, ubi congregari solent, reposerunt, eumque tanquam suæ Gentis Poetam semper magni fecerunt. Illud præterea de eo notatu dignum est, quod sæpius a gravioribus morbis vexatus neque Medici opera usus fuerit, neque medicinæ quidquam sumerit, ratus, naturam patientia

& alacritate adjunctam difficillimos morbos facile superare posse. Hinc & in illos qui Medicis plus justo fidem adhibent, lepidum Carmen composuit, quod T. II p. 605 invenitur. Poemata illius, quæ jam duobus Tomis exhibentur, ubique singularem leporem & amenitatem spirant non solum enim obscuritatem, quæ Gallis alias familiaris esse solet, feliciter evitavit, sed & ubique, imprimis vero in fabulis excogitandis ingenium suave & lepidum manifestavit. Neque enim amoribus, quos T. I. lusit, veneres, neque Epigrammatibus sales, neque Lyricis grandiloquentiam, quantam quidem Gallorum lingua habet, deesse arbitramur. Priorem Carminum Tomum a posteriore distinguit brevis dissertatio, in qua Homerum contra Autorem libri *des Paralleles des anciens & modernes* defendit, & multa ab eo Autore frigidiuscule in linguam Gallicam versa putat, ideoque emendat, v. g. μῆνιν ὀλομένην, quod reddidit *colere perniciose*, in *colere funeste*; ἀρητῆρα, quod ille vertit *Pretre*, Desmarais vero vel *Grand Pretre*, vel *Sacrificateur* majori emphasi dicendum putat, & quæ sunt alia hujus generis non inutiliter dicta. Multa enim in hac dissertatione occurrunt, quæ interpretibus, aliisque qui versiones librorum instituunt, ului esse possunt. In altero Poematum volumine specimen versionis Autor proposuit, & Librum I Iliad. Homeri totum, ex L. VI vero orationem Andromaches, qua Hectorem, ne ad pugnam redeat, hortatur, & ex L. XXIV sermonem Priami Hectoria corpus poscentis Gallico idiomate eleganter expressit.

#### ELOGIUM NICOLAI MALEBRANCHII.

**E**T si ætas, in qua versamur, multos habuit Philosophos, quorum docta ingenii monumenta in Actis nostris carptim recensentur: illud tamen de P. Nicolao Malebranchio, cui præteritus annus emortualis fuit, affirmare fas est, quod ejusmodi philosophandi rationem fuerit ingressus, quam forte pauciores hujus ætatis assequi potuerunt. Natus erat Vir celeberrimus Lutetiæ Parisiorum d. 6 Augusti anno 1638, patre usus Nicolao Malebranchio, qui Secretarii Regii, ut dicitur, officium

ficiam tenebat, matre Catharina de Lauson, quæ generis nobilitate virtutes, quibus conspicua erat, mirifice honestabat. Postquam autem eas artes, quibus juvenum animus ad humanitatem informari instituique solet, cupide arripuerat, d. 28 Januarii anno 1660 vigesimo primo ætatis anno in societatem quam Congregationem Oratoriam vocant, receptus est. Suaferat illi tum Carolus le Cointe, ut Historiæ Ecclesiasticæ imprimis operam daret, eoque Eusebium, Socratem aliosque evolvit, verum memoria parum felici instructus abhorrere paulatim cœpit ab illo studio, & consilio P. Simonis Orientales linguas degustavit. Sed his quoque relictis, cum in Cartesii de homine librum forte incidisset, & se miris ad Philosophiam stimulis agitari sensisset, progressus est, quo natura duce & faultrice sibi eundem existimavit, & in recondita abstrusæ veritatis adyta penetrare constituit. De quo laudabili proposito & felici illius eventu liber *Recherche de la verité*, cujus L. I anno 1673 ab ipso promulgatus est, satis abunde testari potest, quippe ita communem eruditorum applausum obtinuit, ut acrius propterea Malebrauchius incitatus, anno statim, qui sequebatur, alterum Tomum, & paulo post tertium in lucem edere non dubitaret. Imo, quoniam Gallice hæc conscripta erant, & propterea multi linguæ Gallicæ imperiti ab eorum lectione detinebantur, consulere his optime voluit celeberrimus Historiæ Constantiensis Autor *L'Enfant*, dum Latinitate donavit eos libros, & Genevensium typis exaratos in publicum emisit. In libro, quem titulo, *Conversations Chrétiennes*, ornavit & primum anno 1676 vulgavit Malebrauchius, multas haut exigui momenti quæstiones doctrinæ Christianæ facili prorsus ratione pertractat, & quo usque inventa a se Philosophandi via ducat, eleganter ostendit. Dum vero peculiari aliquo libro *de la Nature & de la Grace* novam methodum discutiendi controversias Theologicas proponeret, graviter ea re Arnaldum, quo alias familiariter utebatur, offendit, occasionemque dissentendi dedit, quem dissentium magno animi impetu Arnaldus in libro *des vraies & des fausses Idées*, & in dissertatione *sur les Miracles de l'ancienne Loi*, aliisque

editis scriptis testatus est. Et quamvis Malebranchius peculiari tractatu, & aliquot epistolis sententiam suam adversus Arnaldum defendere aggrediretur, nihilo tamen minus, si eruditorum iudicio standum est, quemadmodum nos stare omnino oportet, uterque in hac subtiliore de Ideis controversia adversarium suum quidem masculine refellit, neuter tamen sententiam suam ita corroborare potuit, ut ab omnibus secus sententiam dubiis libera esset ac immunis. Spectant quoque potissimum ad hanc controversiam duo epistolarum volumina, in quibus Arnaldi libro de natura & gratia respondet, ut epistolas Arnaldi epistolis oppositas silentio prætereamus. Nactus & fuit adversarium Joannem Regis, qui in Systemate suo Philosophico doctrinas ejus de ideis, de causa efficiente seu exemplari aliasque refellere conatus est; cui quidem Malebranchius in additis ad librum *Recherche de la verité* anno 1693 respondit. Exstant etiam ejus *Entretiens sur la Métaphysique & sur la Religion*, quibus tres dialogos de morte annexuit. In suspensionem vocatus, ac si in doctrina de puriore Dei amore cum Episcopo Cameracensi faceret, peculiari iterum scripto se purgavit, quod cum P. Lami ita interpretaretur, ac si in eo a semet ipso dissentiret, Malebranchius rursus calamina stringere coactus est, & huic alium librum *de l'Amour de Dieu* opposuit. Ut tandem Chinesibus, qui relicto Paganismo ad Christianorum castra transire vellent, rectiorem de Deo sensum inculcarent, dialogum, in quo Christianus & Chinesis Philosophus colloquentium inter se partes sustinent, dextre composuit, quem propter eximiam doctrinam & singularem philosophandi rationem in primis lectu dignam censemus. Edebatur id temporis in Gallia liber *de l'Action de Dieu sur la Creature*, qui simul occasionem dederat Malebranchio edendi paulo ante mortem *Reflexions sur la Pre-motion physique*, in 12mo. In Academia Scientiarum Parisiensi titulum Academici Honorarii promeruit, & anno 1715 d. 13. Octobr. postquam sex & octoginta & quod excurrit annos vivendo expleverat, fatis concessit.

ELOGIUM

MENSIS MAJIA. MDCC XVI. 231  
ELOGIUM GOTFRIDI OLEARII.

**I**acturam superiori anno Academia imo & Societas hæc nostra acerbissimam fecit. Amisit Gotfridum Olearium, Doctorem ac Professore Theologiæ longe celeberrimum, Canonicum Misnensem, Collegii Majoris Principum Collegam, & Consistorii Ecclesiastici, quod Lipsiæ floret, Assessorem gravissimum, Theologum clarissimum, cujus memoriæ hoc quicquid est monumenti consecramus, quanquam omnem ille laudationem suæbrem commemorationemque sui vetuerit. Scilicet non licet amplius post mortem obscuro esse qui vivus in ea claritate versatus est. Nec potuit efficere, ut, quam ipse tranquille profus intuitus est, ea tamen aliis immatura mors & acerba non videretur. Natus fuerat 1672, d. 23 Julii, patre Johanne Oleario, qui tum in Academia nostra literas Græcæ postea autem Theologiam magna cum laude docuit. Multum profuit felicissimo ingenio bonæque indoli domestica primum disciplina. Confectis deinde Academicis studiis ætate, qua alii vix incipiunt, annum agens 21 in Belgium peregrinationem instituit, & inde in Angliam trajecit. Invitabat illum Oxoniæ Academiæ & Bodlejanæ bibliothecæ fama, ibique ultra annum assidua Philosophiæ, literarumque Græcarum, & sacræ Antiquitatis studia detrauerunt. Ceterum quamdiu apud externos egit, non tam angustos sibi limites posuit, ut literarium tantum pulverem sectaretur, sed simul in vitæ civilis luce, in usu hominum, ingeniorumque & morum contemplatione, factum ad utramque laudem animum exercuit. Reverso in patriam locus primum in Collegio majori Principum datus, mox & delata est Professio Græcæ & Latinæ linguæ, quarum studia non mediocriter in præstantioribus ingeniis accendit. Et tum Philostratis quoque operam dedit, qui tamen liber post aliquot deinum annos editus est. Verum se Theologiæ consecraverat, utq; in maximi momenti disciplina, in tanta opinionum multitudinæ & licentiæ, ac tam contrariis animorum studiis securus aliquando verique certus ageret, omni se cura præparaverat. Itaque jam tum in scholis Theologicis, &

eum a. 1708 B. Seligmanno in Professione ordinaria successisset, ut juvenes studia illa, ad solidam scientiam rite instituerent, operam dedit. Ita primum ostendere solebat, quibus Philosophiz, Philologiz & Historiz subsidiis instructi ad illa venire deberent. Tum scripturas sacras, & credendorum non secus quam agendorum summam explicare, ac controversias ecclesiz tam domesticas, quam externas, procul ab indigno assentandi contradicendive studio, neque enim illis artibus opus habebat, justis rationibus expendere. In collegiis autem pastoralibus ut vocant, lineas illis muneris ecclesiastici ducere, & praeire exempla, quales se praeferre in omni ejus parte debeant. Multa quoque illi Actorum hoc opus debet, quod, superioribus maxime annis, ita ornavit, ut parem inde a coepto hoc opere habuerit omnino neminem. Cum anno 1711 templum Academicum publico cultui consecratum esset, & Theologi aliquot conciones ordinarias haberent, ea eloquentia & facilitate gravissima Christianae disciplinae capita explicare solebat, ut non commoveret modo affixosque detineret auditorum animos, sed convictos etiam & persuasos penitus dimitteret. Ita quidem augebantur occupationes ejus, & anno 1714 in consistorium Lipsiense adsciscitur. Nec tamen ideo privata studia refriguerunt. Destinaverat sibi Josephum, & tantum expectabat, ut elegantissimam editionem Joh. Hudsonus V.C. perficeret. Videtur enim res ipsas excutere voluisse, & plura quidem ingenio quam congesta in adversariis ad id opus subsidia tenuit. Interea opus Theologicum contra Pontificios agitabat, quod nunc ecclesiae nostrae imprimis convenisset. Non longae nimis spes illae nec arduae nobis videbantur, qui ingenium Viri diligentiam & alacritatem noveramus. Sed frustratus nos est ille in vultu vigor, & totius corporis habitus, qui valetudinem firmam, longamque & vegetam senectutem pollicere videbatur. Equidem jam ante XII annos tussis illi incommodare incepit. Sed illum, cum frustra aliquoties medicum adhibuisset, & nihil ultra mali sentiret, ut erat minime delicatulus, plane neglexerat. Sic inolevit tacite malum, pulmonesque sensim exedit, donec cum impetu praeterito anno erumperet, magnam languis-

sanguinis vim crebro ejiciens. Qua valetudine vir robusto ceteroquin temperamento & viridi ætate diu fatigatus haustusque, cum interea in animi magnitudinem nihil morbo licuisset, tandem d. 10. Novembris, integer ratione & sensu, & morti jam diu paratus, obiit. Reliquit quidem ille non pudentia sui monumenta, demonstrationem vernaculam Christum esse verum Messiam, versionem Latinam Historiæ Philosophicæ Thomæ Stanleji, quam insertis integris Dissertationibus additisque notis, *divoyuas* edidit, Philostratorum opera, observationes in Mattheum, & dissertationes aliquot Academicas. Est etiam inter opera affecta Procopii Gazæ commentarius in Octateuchum, quem ex codice Augustano descriptum, versione ac notis illustrare cœpit, & Genesis historiæ Byzantinæ scriptor ineditus. Sed majora mors interceptit, & sic jacturam duplicavit.

## NOVA LITTERARIA.

**A**nno præterito exeunte d. 29 Decembris decessit in Anglia Præsul eruditissimus Th. Tennisonius, Archiepiscopus Cantuariensis totiusque Angliæ Primas, cui successor datus est D. Guil. Wake, Lincolnensis huc usque Episcopus, Monumentis Patrum Apostolicorum Anglice editis aliisque scriptis inclutus; in cujus locum successit D. Edmundus Gibsonius, qui editis Chronico Saxonico, Camdeni Britannia, Portuque Iccio Jul. Cesaris illustrato amplissime dudum de Orbe litterato meruit. Londini genuina Justini Martyris Opera Thirlbius anno præterito excudi curavit; nunc vero omnium, quæ feruntur, ejusdem Operum editionem plenissimam pariter & elegantissimam parat Jo. Adolphus Hofmannus, Germanus, Fragmentis noviter repertis, notisque variorum & suis, nec non dissertationibus de vita & martyrio Justini, ejusque scriptis, variis eorum editionibus, codicibus MSS. de Interpretatione V. T. qua usus est, defensione item contra criminationes malevolorum amplificandam. Scripta singula in sectiones minores distinxit, argumentis instruxit, ordine chronologico disposuit, versionemque quadringentis amplius locis emendavit. Exit etiam

etiam auspiciis Davidis Humphrey Athenagoræ Apologia ad Marcum Imp. liberque de resurrectione, adjectis nonnullis Justinii Martyris, Josephi, Methodique fragmentis adhuc inceditis, binisque dissertationibus, quarum altera sententiam Judæorum de resurrectione examinat, altera de scriptis Athenagoræ disquirat. Historiam Naturalem Insectorum Angliæ prelo subjecit Eleazar Albinus, Pictor, quæ tabulis æneis circiter 100 constabit, ad vivum ab Autore colore adhibita illuminandis habebitque additam sermonis Anglici descriptionem accuratissimam. Cui manum admoverat Vir pûssimus & eruditissimus Robertus Nelsonus, Scriptorum Historiæ Ecclesiasticæ veterum editio, post fata ejus prelo subjecta est Cantabrigiæ, brevi absolvenda. Idem fatum expertus est D. Smith, qui Operum Historicorum Bedæ, cui pluribus abhinc annis summo infudaverat studio, editionem absolvere morte intercedente non potuit, cujus tamen proxime spem nobis fecit bibliopola Cantabrigiæ. In Sectiones ea distinxit Editor, argumentis & Chronologia margini adjecta, Variantibus item & Annotationibus brevioribus, Viraque Auctoris & eruditorum de scriptis ejus judiciis collectis instruxit, Alfredi quoque Regis Paraphrasin Historiæ Ecclesiasticæ Anglo-Saxonicam subjecit.

In Hispania faustissima quæque litteris, novamque adeo restaurationem ominari licet, postquam qui sceptrum ejus regni tenet Philippus V easdem cordi imprimis sibi esse haud unquam palam fecit speciminibus. Regis etenim sumptibus splendidissima pariter & numerosissima nunc instruitur Bibliotheca, cujus Præfectus constitutus est D. Gabriel Alvarez de Toledo. Academia quoque Regia Hispanica ad normam Academiæ Gallicæ erecta, cui Director datus est Escalonæ Dux, Secretarius Vincentius de Squarzafigo, non parum conducet ingeniis Hispanorum acutandis & excitandis. Quid quod ab ipsius Philippi ingenio profecta versio vernacula Germaniæ Taciti non ita pridem typis excusa, ab utriusque linguæ gnaris præstantissima censetur. Sentiendi quoque libertatem majora indies incrementa facturam, spem nobis facit permissio Actorum Sanctorum Pa-

pobro-



pebrochii & Sociorum, quorum lectio ob Sanctos quamplurimos ex Fastis ejectos ab Inquisitore Generali severe fuerat prohibita, ipsis Actis tantum non in expurgandorum librorum Indicem relatis.

In Gallia rei literariz facies anno præterito non parum immutata est, Libertatibus Ecclesiz Gallicanz, quæ maximo in periculo versabantur, animosius nunc, prudentissimi Principis ad clavum modo Reipublicæ sedentis auspiciis, assertis, ejectisque factionis ejus, quæ fautores Quesnelli, ipsamque simul libertatem everfam cupiebant, primariis incentoribus. Hinc Conciliorum Collectio, quæ Harduino Autore emissa in publicum est, prohibita, usquedum emendarentur, quæ libertati huic nimium obesse videbantur. Dionysius Sammarthanus Ord. S. Benedicti Monachus, oblato Gallicano Clero Galliz Christianæ, quam maximo huc usque labore emendare & augere molitus est, Tomo I, gratiam, quam speraverat, haud meruit, prohibitus potius, ob partium studium, reliqua edere prius, quam cujusvis Ecclesiz historiam censuræ Episcopi ejus subjecisset. Nondum finitæ sunt de re diplomatica disceptationes: libro enim Germonii de veterum codicum corruptoribus Vindicias veterum codicum confirmatas non ita pridem opposuit. Nic. le Nourri Apparatus sui ad Bibliothecam Maximam Patrum, Operis sane eruditissimi, Tom. II edidit. Lugduni Societas quædam eruditorum aliquot abhinc annis coaluit, qui statis temporibus conveniunt, deque varii argumenti prælectis sibi lucubrationibus sententiam dicunt. Gaudet ea nunc Protectore Archiepiscopo Lugdunensi Villaregio, belli ducis hujus nominis celeberrimi filio, habetque Secretarium Brossettum, a quo præstantissimam operum Boilavii editionem, notis utilissimis instructam, quam proxime expectamus. Directoris dignitas quovis semestri in alium ex sociis transfertur, functusque hoc munere est sub exitum anni præterlapsi Dominus de Serres, curiz monetariæ consiliarius.

In Belgio V. C. Hadrianus Relandus post editam accuratorem ab ipsisque indigenis delineatam Japoniz Tabulam, inter sanctiora, quæ communicare cum exteris nefas ducunt, ab ipsis

ipsis habitam, nunc in describendis Spoliis templi Hierosolymitani in arcu Titi Vespasiani Romæ conspicuis occupatur. Hinc Simon van Alphen, Ultrajectum nuper ad obeundum Professoris SS. Th. munus vocatus, Commentarium Chronologicum in Capita quædam Danielis prelo subjecit. A. Dniffen V. D. ibidem minister expectare nos proxime jubet Commentarium in Apocalypsin Johanneam, quo ostendere conabitur, inde a capite IV ad finem omnia de novissimis recentioris fœderis temporibus esse intelligenda. Dicitur quoque idem Systema Theologiæ Moralis sermone Belgico editurus. Excuditur nunc Salomonis van Til Explicatio S. Scr. qua singulorum S. Codicis librorum accurata analysis exhibebitur. Supplementa Lexici Moreriani, quæ non ita pridem separatim edidit Parisienses, nunc recuduntur a Belgis; aucta tamen & recognita cura V. Cl. Jac. Bernardi, quæque sub confinia anni præsentis futuriq; publice prostabunt. Lugduni in Batavis Petrus van der Aa Bibliopola Thesaurum antiquorum Medicorum Græcorum & Latinorum meditatatur, Commentariis virorum eruditissimorum tum impressis, tum adhuc ineditis illustrandum, tribusque aut quatuor Voluminibus absolvendum. Cum vero Græce postrema Dioclis Carystii invenire nondum potuerit, omnes quotquot sunt talium seduli indagatores, exoratos vult, ne thesaurum hunc, sicubi forte latuerit, orbi erudito invideant. Amstelodami Cl. Trommius, Theol. Groningensis, prelo subijciat Concordantias SS. Græcas, quarum spes magna est, postquam idem Concordantiis Belgica lingua editis expectationi eruditorum quam uberrime satisfecit. Historia Ecclesiastica Jo. Clerici lucem proxime videbit. Historia Petri Bælii operumque ejus, quæ prela nunc exercet, magnopere laudatur tum propter cultissimum scribendi genus, tum ob varia quæ inserta reperiuntur anecdota.

Die nupero 26 Martii Bibliopola celebratissimus, Jo. Fredericus Gleditschius, in ipso climacterico magno apud nos descescit, cui literæ non parum debent, cum prudentia ac sollicitudine eo rem deduxerit, ut ex ejus officina, quod de Commeliana olim dictum est, nullus omnino liber prodierit, quem comparasse pœniteret.

N. VI. 241  
ACTA  
ERUDITORUM,

*publicata Lipsia  
Calendis Junii, Anno MDCCXVI.*

THE HISTORY OF THE REFORMATION &c.  
h. e.

*HISTORIA REFORMATIONIS ECCLESIAE  
Anglicanae. Volumen III Supplementa priorum conti-  
nens; Autore GILBERTO, Episcopo  
Sarisburiensi.*

Londini, apud Jo. Churchill, 1715, fol.  
Alph. 9.

**C**eleberrimi Viri, *Gilberti Burnets*, Historia Reformationis Ecclesiae Anglicanae, utilissimum patriae & gloriosum Auctori opus, quod ipse B. Seckendorffius Actis nostris A. 1684 p. 382 & A. 1687 p. 58 inseruit, maximo quidem cum applausu excepta fuit, sed tamen & invidios nonnullos, aut manifeste contrariis partibus studentes, provocavit, qui varia in illa reprehenderunt. His satisfecit, & simul diligentius recensuit opus, ac supplevit Auctor peculiari volumine, ne tot millibus exemplarium nova editione pretium omne abrogaret. Publicavit primum A. 1714 introductionem in novum hunc tomum, qua controversiam exponit, quae nata ex hoc opere cum Cl. Grande & Episcopo Meldensi, ipsi intercessit: defendit se deinde adversus Henricum Whartonum, qui adscito Antonii Harmer nomine 1693 minuta quaedam in Historia ejus sugillaverat. Parum honorifica Whartono est causa irarum, & Angliæ ejus Sacrae censura, quam Burnetus in illam stringit. Tum vero graviter, & pro nota eloquentia sua, exponit momenta, quibus illorum temporum historia

Hh

storia

storia adversus Romanæ sectæ invalescentem vim excitare animos debeat, etiam a subtilitatibus controversiæ quam maxime alienos tepidosque & rerum tantum suarum studiosos. Erat hæc admonitio tum temporis in Anglia admodum necessaria. Ubi ad lucem publicam jam adspirabat poema ludicrum, ad imitationem famosi carminis Butleriani *Hudibras* confictum, quo tota reformatio in risum & indignos jocos traducebatur. Repræsentat autem violentam Mariæ superstitionem, Romanæ aulæ calliditatem in transactione de bonis ecclesiasticis in civiles usus versis, atque in exemplo ecclesiæ Gallicanæ, quam exitiosum sit ecclesiæ, si jura illius inter Pontificem & Principem ita dividantur, ut tum inter Franciscum I & Leonem X factum. Tum ostendit necessitatem religionis, & comparat Christianam cum Romanorum cæremoniis. Probatque, fallere aut falli, qui credant correxisse Pontifices pristinos abusus, qui olim Viros cordatos ad instauranda sacra impulerint. Exponit enim ante oculos nundinationem indulgentiarum in Hispania & Portugallia, sanguinolentas in Gallia conversiones, ut sic ostendat, necdum ab antiquo illo abusu discedere Pontifices, nec ipsam illam Romanæ sectæ partem, quæ se in multis anteponebat ceteris solet, a tyrannide sibi temperare potuisse. Cum jam ipsum opus præterito anno prodiret, serenissimo Rege GEORGIO, per quem meliorum partium spes & salus stabiliuntur, hæc iterum dissertatio præmissa, & nova insuper præfatio addita est. Ibi bona fide reconciliatur *Grands*, qui prior Genevæ apud communes amicos testatus fuerat, pigere se illorum, quæ durissime juvenis in Burnetum scripsisset. Tum se defendit adversus recentiore[m] historiæ ecclesiasticæ Anglicanæ scriptorem, qui passim illum lacesivit, quem miramur cum ecclesiæ Anglicanæ membrum se ferret, ausum fuisse Elisabethæ detrahere, & intra crudelitatem Mariæ memoriam illius abjicere, quia terræ & civilia Episcoporum jura regnante illa diminuta sunt. Tandem quosdam inconsulto in ecclesiam Anglicanæ, & præsertim externum apparatus, & cæremonias studio flagrantem reprehendit, qui ultra modum omnia extollunt, ut Dodvillum extulisse Episcopatus jura novimus, & sic a primitiva institutione longe abeunt.

Opus

Opus ipsum libros VI complectitur : contenta singulorum respondent prioribus VI libris, quibus primum & secundum volumen absolvitur : quæque ibi tradita sunt, hic iam ex aliorum Scriptorum libris aut monumentis ineditis suppleantur, emendantur, vindicantur. Alteram voluminis partem implent acta publica, epistolæ, aliaque ejus generis monumenta, quæ ad conciliandam historiarum fidem faciunt. Ultimo loco adjicitur appendix ad priora duo volumina, emendationes ab amicis transmissas, & disceptationes ab Autore agitatae continens.

Primus liber extenditur ad an. 1523. Occurrit ibi historia concordatorum, ut vocant, inter Leonem & Franciscum sanctorum (1.-18) & multa ad historiam Volsæi pertinentia. Ubi inter alia monet p. 19, dubium admodum esse, quod communiter traditur, Cardinalem Carolo Imperatori imputasse, quod sue succedendi Adriano exciderit, atque ab illo tempore Regis sui animum prorsus a Carolo avertisse. Nam patet ex literis Volsæi, casu plane inopinato in Cardinalem Mediceum (Clementem VII) suffragia Purpuratorum inclinata fuisse. Quæ p. 29 excerpta sunt loca ad religionem spectantia, ex Th. Mori Utopia, quam Autor noster gallice vertit, plena sunt ironiarum adversus illius temporis clerum, nec ipsis Pontificibus parcitur. Pag. 32 bulla attingitur, qua Papa jusjurandum Francisci, qua pacem Madritensem firmaverat, irritum declaravit.

L. II ad a. 1535 excurrit, quo tempore Gallicis partibus applicare se Henricus cœperat, & a Catharina divertit, fovente summo cum studio novos amores Francisco. Memoratur p. 39, Bellajum Episcopum Bajonensem Volsæo suasisse, ut abdicandi Caroli autores essent Papæ, direptionis Romæ & captivitatis suæ nimium memori. P. 40 literarum amatoriarum Henrici ad Annam Bolenam fit mentio, quæ in Vaticana ostendi peregrinantibus in opprobrium reformationis Anglicanæ solent. Sed contendit Autor, quamvis parum ingeniosæ, ideoque Autori suo non valde honorificæ sint, legitimum tamen ubique elucere amorem, & in connubium tendentem. Describuntur hic variarum Academiarum de divortio regio consultationes, & Sorbonæ imprimis genius, ac motus, qui tamen in

approbationem ejus defierunt. Qua de re controversiam Auctori Grandis moverat. Ultimo loco ostenditur, Franciscum post Clementis VII obitum pollicitum fuisse Regi, se novum ejus matrimonium, veluti legitimum, semper probaturum. Literæ ipsæ in altera libri parte inter acta publica exstant. Et Franciscus fidem datam servavit. Quod forte præcipuum est, unde spem tum conceperant Angli, Gallos itidem auctoritatem Romanæ sedis excussuros. Quod qui penitius examinare voluerit, conferat introductionem p. 15, 16.

L. III ab a. 1535 ad excessum Henrici VIII continuatur: ubi fluctuantem fere Regem inter utramque partem videmus, & sæpe ad privatas libidines regni & ecclesiæ negotia attemperantem. Exponuntur hic & consilia, quæ cum Germanicis Principibus sociavit. Memorabilis est conventio A. 1536 cum iis inita, qua Smalcaldici fœderis patrocinium suscipit, ac secuturum se in iustauranda religione Confessionem Augustanam promittit. Multa speraverant ab Anglo Germani, permoverantque Lutherum, ut deprecaretur apud illum calami violentiam: sed Auctor literas ipsas nullibi invenit. Neque diuturna illa animorum conjunctio fuit. Post Annæ Bolenzæ casum Rex aliquandiu vacillabat. Ac difficile erat cum eo Principe de religione agere, qui quod se eruditissimum omnium crederet, in nulla re Germanis concedere volebat: quod ipse Cromwellus nomine Regis ad Legatos ejus rescripsit p. 112. Videmus in sequentibus, quomodo frustra tentata aliquoties archiore conjunctione, ita tandem res ceciderit, ut Anglicana Ecclesia media quasi inter Papatum & Protestantes Germaniæ subsisteret. Sed hæc Lectori permittenda sunt. Nec pœnitebit legisse, quæ in fine libri de Henrici & principum ministrorum caractere & consiliis Auctor disserit.

L. IV ad regnum Eduardi spectat. Magnam partem concilium Tridentinum implet. Thirlbyus Legatus Regis in aula Caroli V multum commendabat Patris suæ libellum, qui tum auspiciis Cæsareis, sub noto nomine *Interim* prodierat, (p. 185) sed datus illi successor Hobbyus refert p. 186, monachum, qui a confessionibus Carolo erat, denegasse illi propter ejusmodi

di consilia absolutionem. In fine libri cordate fatetur Autor, multos tum in Anglia, qui meliorem religionem profitebantur, probrosam vitam egisse. Quæ de Cranmero p. 186 leguntur, excusabunt quodammodo tantum Virum apud æquos rerum arbitros, saltem mitigabunt censuram, quod nimium sæpe vivo Henrico concesserit.

Librum V tragicus Mariæ principatus implet. Interferuntur varia de apparatu puerperii. Cum enim gravidam se putaret, destinati jam erant, qui lætum nuntium nati hæredis ad exteris aulis deferrent. Sed persuaserant superstiosæ, non parituram, donec omnes hæretici, qui in vinculis essent, expiaticibus flammis combusti fuerint. Narratur p. 243 res aliqua, quæ una cum aliis suspitioni tum temporis apud nasutiores locum fecit, supponendum puellum quæri. Ex illa quæ p. 236 referuntur apparet, incontinentiam Philippi secretis rumoribus fuisse agitatum. Obiter p. 253 de Caroli V secessu Autor agit, quem alienatum animo ante obitum a Romanis traditionibus fuisse verisimile putat. Sed quæ communiter ea de re, & de sacerdotibus, quibus in religione sua usus fuerit, traduntur, accuratius a Bælio excussa esse constat. Novam p. 268 ex *Campana* causam affert, quæ fatum Mariæ acceleravit. Narrat ille, Philippum II desperato hærede Feriæ Ducem in Angliam misisse, qui matrimonium Sabaudi cum Elisabetha, a quo maxime abhorrebat Regina, parum amans sororis, inconsulta illa & quantumvis invita apud proceres urgeret. Quæ res ita muliebrem animum, jam sic satis amissione Caleti, & mariti fastidio anxium penitus prostraverit. Deinde elegans & judiciofa Mariæ cum Elisabetha comparatio librum concludit.

Liber VI illa tempora illustrat, quibus sub Elisabetha coronis imposta est reformationi. Inter illa, quæ de Maria Scotsa p. 324 & seq. referuntur, quamvis nonnulla contineant ad arcanam occisi Henrici historiam pertinentia, memoratu tamen dignissimum est, quod ex *Pignerolii vita Card. Laureæ* p. 327 de testamento ejus narratur. Cavet enim illo, ne jus in Angliam in filium descendat, si hæreticæ pravitati addictus maneat, sed ut in Philippum II Regem Catholicum devolvatur.

## SEVERAL TRACTS AGAINST POPERY.

i. e.

**VARIII TRACTATUS CONTRA PAPATUM,**  
*una cum vita Alvari de Luna; Auctore MICHAELE*  
**GEDDES, LL. D. & Cancellario Ecclesie**  
*Sarumensis.*

Londini, apud B. Barkerum, 1715, 8.

Alph. I pl. 3

**P**rimum locum inter posthuma hæc Cl. *Geddesi* Opera occupat Tractatus, in quo perspicue demonstrat, quibus artibus Romani Pontifices ad tantam dignitatem, atque ut vocant, *Praeeminentiam* pervenerint, quibusque eam adhuc tueantur. Fundamentum vero ejus rei quærit in conficta Constantini M. Sylvestro Pont. M. facta donatione, quæ p. 12 ex Epistola Leonis IX P. R. circa annum ML ad Michaellem Imperatorem CPranum scripta, exhibetur. Hinc spuriam hanc donationem esse, demonstrat, dumque celeberrimi Archiepiscopi Parisiensis *de Marca* meminit, qui Paulum I P. R. maxime ad eandem provocasse existimat, ipsum jam Stephanum III P. M. qui ante Paulum I sedi Romanæ præerat, hanc donationem Imperatoribus opposuisse ostendit, Paulum I vero fraude non caruisse docet, cum corpus Petronillæ cujusdam inventum maxima pompa ex via Appia in Vaticanum deferret, aliisque, quos ad liberalitatem invitabat, ex inscriptione sepulcri: **PETRONILLÆ. FILLE. DULCISSIMÆ** persuadere conaretur, hanc fuisse Petri Apostoli filiam. Neque vero defuere in ipsa Romana Ecclesia Viri doctissimi, qui donationem illam rejicerent, quorum primus, ut Noster notat, fuit Laurentius Valla, cujus declamatio (quam Autor Cl. se vidisse negat) inserta cum Præfatione Ulr. Hutteni Equitis Germani ad Leonem X P. R. fasciculo cuidam, qui de hoc argumento varios aliorum labores continet, in forma 8, quantumque conjectura assequi licet, jam seculo XVI, sine mentione loci, anni atque typographi, excusus est.

p. 53.

In Tractatu Secundo comparationem Pontificis M. apud  
 Roma-



Romanos Ethnicos, ac Christianos, instituit, atque hanc dignitatem ex illa manasse pluribus evincit rationibus. Nulla enim secundum Dionysium Halycarnass. civitas in toto terrarum orbe Romam numero sacrificulorum æquabat, quos singulari libro descripsit *L. Fenestella de Sacerdotiis Romanorum*. Superiores omnibus erant Pontifices, orti, prout *Livius* ait, sub *Numa*, secundo Rom. Rege; his omnibus unus præfectus erat, qui nominabatur Pontifex Maximus, cui, secundum *Festum*, tum res divinæ tum humanæ subjectæ erant. Quare hunc honoris titulum non detrectabant Imperatores, & quod contra *Baronium* notandum, nonnulli quoque eorum, qui Christianæ fidei addicti erant. GRATIANVS vero primus post aliquot, cum regnum adeptus esset, annos eum demum deposuit, ac, prout Inscriptio Romana & Constantinopolitana apud Autorem nostrum testatur, *Symmacho*, Præfecto urbis Romæ concessit, qui *Pontifex Major* appellabatur. Verum Romanæ sedis præfides, qui sua interesse existimabant, omnia quæ in potestate Pont. M. sita erant, occupabant; ex quo factum ut jam Seculo tertio a C. N. *Victor*, Episcopus Romanus, Pontifex Maximus, apud *Tertullianum*, salutetur. Interea tamen Papæ licentius, more Pontif. Maxim. Ethnicorum, vivebant, ut ab Imperatoribus sæpius cohibenda esset eorum ambitio ac superbia.

Tertio loco comparet liber historicus æque ac criticus, quo historia celebratissimi domieilii, Semper-Virginis Mariz, Lauretanæ, recensetur, additis animadversionibus quibusdam Cl. Autoris. De historia miraculisque atque divitiis ex Itinerariis Italiæ satis constat, qua fide vero illa nitantur, Nostro ex eo manifestum videtur, quod & apud historicos cævos altum sit silentium, & ii, quorum testimonia *Baronius* producit, obscuro sint admodum eoque parum fide digni.

In Tractatu quarto avaritiam Ecclesiæ Romanæ omnium oculis exponere conatur, imprimisque tot Bullas & Diplomata Passagiorum ideo tantum publicata fuisse putat, ut prodigalitati sedis Apostolicæ satisfaceret.

Quintus Tractatus continet descriptionem Missæ solennis

p. 97.

p. 203.

nis Pontificis in usum Anglorum conscriptam, qua superstitio ecclesie Romanæ delineatur.

p. 227.

Sextus denique sistit Vitam Don Alvari de Luna, Joanni II Regi Castellæ a primariis officiis, cujus locus natalis erat Canete, oppidum Arragoniæ, in quo A. Christi MCCC LXXXIIX lucem aspexit; Pater, cui idem nomen, Vir erat nobilis ac illustris, Regique Castellæ Henrico III valde carus, mater vero minus nobilis, corpore quæstum faciebat, atque jam antea ex concubitu furtivo tres filios susceperat, quare cum Pater pro filio legitimo non agnovit, sed donatis DCCC florinis, dimisit. Cum paullo adolesceret, ut erat callidissimus, Regi Castellæ facile se commendavit, ac paulatim in ejus aula rerum summa potitus est. Verum A. MCCCCLIII a summo fortunæ culmine dejectus, capite mulctatus fuit, cujus rei causam fuisse quidam ajunt, quod cum Regina (quæcum Rex invitus, Alvaro prope cogente, matrimonium inierat,) amores clandestinos foveret: alii vero id unum spectasse putant Regem avarissimum, ut ita divitiis Alvari, quibus dudum inhiaverat, potiretur. Cœperat quoque Noster Vitam *Veronica Mediolanensis* describere, sed morte præventus non perfecit. Litteræ Th. Maynardi Consulis, ut & Mercatorum Anglorum Ulyssipone commorantium, quæ hic annectuntur, ad Henricum Episcopum Londinensem scriptæ, de Inquisitionis Hispanicæ rigore, minoris sunt momenti.

p. 374.

THE LIFE OF MR. HENRY DODWELL,

i. e.

*VITA HENRICI DODWELLI, UNA CUM Historia Operum ipsius, eorundemque tam editorum, quam ineditorum Synopsis; Autore FRANCISCO BROKESBY, Theol. Baccalaureo. Accedit Epistola EDMUNDI HALLEJI, Saviliani Geometriæ Professoris, ad Robertum Nelson, Armigerum, scripta, qua liber Dodwelli de Cyclis recensetur.*

Londini, apud Richardum Smith, 1715, 8.

Alphab. I plag. 20.

Vita

Vita hæc Hibernorum eruditissimi, Henrici Dodwelli, a Rev. Brokesby, annum jam ætatis septuagesimum septimum agente, & *Historia Hierarchia Ecclesie primitiva*, in Actis A. 1714 p. 462 lqq. recensita, claro scripta, & Nobilissimo Viro, Roberto Nelson, qui A. 1714 Vitam Georgii Bulli Episcopi edidit, inscripta, non uno nomine sese commendat. Non solum enim ex optimis fontibus, utpote ex propriis observationibus Auteris nostri, qui per quinque postremos vitæ Dodwelli annos familiariter ipso usus, vel ex ipsius Dodwelli & amicorum ejus relationibus, vel Epistolis ad illum scriptis & ad easdem responsonibus, vel denique Operibus ejusdem hausta est, sed etiam præclarum eruditionis & virtutum exemplum nobis ante oculos ponit, & quod non postremo loco memorandum, omnia Dodwelli scripta diligenter enarrata exhibet. Natus autem Henricus Dodwellus P. 11. Dublini in Hibernia A. 1641 sub finem Octobris, paucis ante rebellionem diebus, & die 4 Novembris baptizatus est. Patrem habuit 12. Wilhelmum Dodwellum officium militare, Magistri Equitum 8. dignitati respondens, vulgo *Corporal of the Field*, ornantem, matrem Francisci Slingsbeji filiam. Cum in pueritia aliquando 12. ludendo vehementer defatigatus esset, mater ipsi, enixe licet roganti, non antea cubitum ire permisit, quam preces solitas recitasset; unde jam tum magni momenti esse preces, & 13. nunquam sibi illas intermittendas conclusit. A. 1648 cum parentibus in Angliam perveniens, Eboraci in Wallisii disciplinam 14. traditus, & parentibus, postea in Hiberniam reversis, & mortuis, orbatus in tantam incidit paupertatem, ut charta uti cogeretur, 15. quam puellæ in tegendis operis suis adhibuerant, ad incidenda illi exercitia a Præceptore proposita, & carbonibus præterea lignariis, pennis quippe & atramento destitutus. Victum quoque accepit, tenuem quod vix ullum sibi pretium ab illo hospes 16. promittere posset. Sed A. 1654 patruelis ejus, Henricus Dodwellus, redivitibus Ecclesiasticis in Suffolcia vivens, misera cognati fortuna percepta, debita pro illo solvit, eumque in ædes suas receptum literis in schola inchoatis ulterius excultum reddidit. A. 1656 Dublini in Collegium Trinitatis admissus, 18. diligentiam, pietatem, frugalitatem, charitatem omnibus probavit. 19.

19. laris inde, quem vocant, & Socius, & Magister Artium ibi creatus, in exercitiis, & homiliis sacris in Sacra Collegii Ede & Elphini habitis, & singularem pietatem & magnam eruditionem ostendit, aliorumque studia promovit. Sacro ordini minus initiari voluit, doctrina licet insigni, & præclaris ad illum dotibus instructus, partim ob muneris gravitatem, partim ob timiditatem, & quod ipse parum magnifice de se sentiret, partim quod tanquam Laicum Ecclesiam, & religioni se magis inservire, & adversariis, Clero causam Dei defendenti objicientibus, quod propriam causam tueantur, criminandi occasionem eripere posse putaret. Hinc, ut Collegii legibus satisfaceret, Socii beneficium reliquit, licet Jeremiz Taylor Episcopi benevolentia solvi illis poterit. Cum D. Jo. Stearnius, qui tutor, quem vocant, Dodwellæ nostræ in Collegio Trinitatis Dublinensi extiterat, paulo ante obitum suum Tractatus *de Obstinatione*, sive constantia in rebus adversis, finiisset, Dodwellus illum, ipso desiderante, post obitum publicavit, additis Prolegomenis, quibus Tutorem suum, qui Philosophiæ gentilis & Stoicæ præsertim placita suam opere commendans Scripturæ detrudere videri poterat, defendit. Dein *Duas Epistolas* scripsit *de Sacrorum Ordinum susceptione, & de Studii Theologici ratione*, illam in gratiam filii Lesleji Episcopi, hanc in alterius gratiam compositam. Has secuta est *Prefatio* Salesii Introductioni ad *Vitam devotam*, Dublini A. 1673 editæ, *diversas* præmissa. A. 1674 in Angliam profectus, & Londini commoratus, anno sequenti cum D. Lloyd, Episcopo postea Afaphensi & Vigornienti, amicitiam contraxit, eumque non solum a Sacris Serenissimæ Principis Arausionensis constitutum in Hollandiam comitatus est, sed deinceps etiam cum eodem Salisburiz MSSa contulit, & alibi conjunctus vixit. A. 1675, occasione Epistolarum Controversarum, & Remonstrantiæ Hibernicæ, scripsit *Considerationes quasdam de Re præsentis*, quibus ostendit, quousque Pontificiis Principes alterius religionis fidem habere possint; item *Duas Dissertationes contra Pontificios*, quarum priori probat, quod Pontificii Anglicani sint Schismatici, posteriori respondet ad sex Quæstiones a Pontificio quodam firmæ Anglicanæ religionis, ad seducendam illam, obla-

oblata, iisque Præfationem præmiffit, qua minime fequi declarat, quod cum Non-Conformiftæ fint Schifmatici, separantes fe ab Ecclefia Anglicana, etiam Ecclefia Anglicana fit Schifmatica, communionem cum Ecclefia Romana repudians. Illis vero p. 46. Differtationibus viam paravit Operi, quo *Separationem Ecclefiarum ab Epifcopali Regimine, ab hodiernis Non-Conformiftis factam, Schifmaticam effe* probat, occasione Sermõnis lacri, a Jo. Sharpio ad Rom. XIV, 19 habiti, fcripto; in quo etiam cap. XIV Differtationem inferuit *de Peccato in Spiritum Sanctum*. Quo ipfo 49. tamen opere multos adverfarios in fe concitavit, qui ipfum a 52. Pontificiorum partibus flare, criminati funt, & hos inter Baxterum præfertim, cui etiam A. 1681 *Refponfionem ad defendendum librum fuum de Schifmate* oppofuit, illique fubjunxit *Tres Epiftolas* A. 1673 ad Baxterum *de Epifcopatu Diœcefis* fcriptas. Inchoavit etiam *Historiam primorum in Ecclefia Chriftiana Schifmatum*, tanquam partem fecundam libri de Separatione Ecclefiarum &c. modo ante memorati; fed aliis negotiis præpeditus illam ad finem non perduxit. Quantum tamen abfolvit, Cl. Brokesby 55. hic recenfet, qui etiam proximo loco exhibet Differtationem 58. ejus *de Sacerdotali Remiffione Peccatorum*, qua ftatuit, quod ordinarie illa neceffaria fit etiam illis, qui pœnitentes funt, licet longe 59 feqq. poft publicatam, & primo quidem Præmonitioni Epiftolari Differtationi præmiſſæ additam, & deinceps feorfim publicatam; 72. nec non Tractatum *de Uno Sacerdotio & Uno Altari*, A. 1683 de- 74. mum editum, & a Cl. Grabio tanti æftimatum, ut aliquando fibi 82. propofuerit, in exterorum gratiam illum Latinitate donare, quæ huc refert ob cognationem rerum cum antecedentibus. Anno 84. 1681 Dodwellus Duabus Epiftolis de Sacrorum ordinum Sufceptione &c. fecunda vice editis addidit Differtationem *de Sanctioniâ bene*, eumque non magnæ effe autoritatis probavit. Circa 91. idem tempus conſcripfit *Differtationes Cyprianicas*, & cum La- 114. ftantii Opera Oxonii prodirent, Differtationem illis adjunxit, *de Ripa Striga*, cujus mentio in libro de Mortibus Perſecutorum, A. 1685 evulgavit librum *de Sacerdotio Laicorum*, occasione Wil- 115. helmi Baxteri, qui Hugonis Grotii Differtationem de Adminiftratione Sacræ Cœnæ sine Paftoribus, Anglice tranſlatam, ediderat

- p. 116. sub titulo, *Anti-Dodwellismus*; quia nempe adversabatur Dod-  
 133. welli libro de Schismate, ejusque Defensionibus. A. 1686 Jo.  
*Pearsoni*, Cestriensis Episcopi, *Opera Posthuma*, quæ A. 1688 pro-  
 135. dierunt, edenda aggressus, Dissertationes ejus novis additionibus  
 141. auxit, tum & peculiarem *de Successione primorum Roma Episco-*  
 177. *porum* Dissertationem adjecit. A. 1689 secutæ sunt *Dissertati-*  
*ones in Irenæum*. Paulo ante, quam Professionem Oxonii obti-  
 181. nuit, recudendam curavit *Relationem de Fundamentalibus Prin-*  
*cipiis Papatus*, præmissa jam Præfatione, quæ imbecillitatem  
 218. evincit methodi tum temporis a Pontificiis usurpatæ, sententiam  
 suam male esse repræsentatam dicentibus, & Episcopi Meldensis  
 219. Explanacionem doctrinarum Ecclesiæ suæ Anglice vertentibus.  
 A. 1688 Camdenianus Historiæ Professor creatus, & die 25 Maji  
 Oratione inaugurali de Muneris sui difficultate illud auspiciatus,  
 220. *Prælectiones Camdenianas* habuit, postea cum *Fragmentis e li-*  
*bris linteis* editas. In ultimis Prælectionibus occupatus, scripsit  
 etiam Tractatum *de Præstando novo Fidelitatis Juramento*, ut  
 ostenderet, quantum illi fallantur, qui tale juramentum  
 præstent cum declaratione, quod verba, *fides & fidelitas*, non plus  
 223. innuant, quam vitæ tranquillitatem sub præsentis Magistratu,  
 cui hoc præstent. Cumque Schisma facile oriri posse videret, si  
 Episcopi, novum juramentum, Guilielmo Regi præstandum, de-  
 224. trectantes, dignitate suæ exuerentur, aliique in eorum locum  
 surrogarentur, ut præcaveret illi, A. 1691 *Epistolam* scripsit ad  
 Tillotsonum, postea publicatam. Ipse præterea idem juramen-  
 tum præstare nolens, Lectiones habere prohibitus, & mox ab of-  
 235. ficio motus est. Et primo quidem Oxonii adhuc permansit, post-  
 ea vero Cookhamum, vicum inter Oxonium & Londinum  
 fere medium migravit, & Wilhelmo Sancroft, Archiepisco-  
 po Cantuariensi, una cum sex Episcopis, pariter ad tempus ab-  
 dicato, eodem, quo antea Epistolam ad Tillotsonum scripserat,  
 sine in publicum emisit *Dissertationem Schismati cavendo inter-*  
*venientem, spectati causa Episcoporum, ob recusatam novi juramenti*  
*præstationem ad tempus depositorum, ratione habita*. Sed Non-  
 Jurantibus Episcopis, non obstante Dissertatione illa, munere  
 penitus privatis, aliisque in locum illorum consecratis, & MSro  
 quo-

quodam Græco e Bibliotheca Bodlejana, ad vindicandam praxin illam, ab Hodio edito, Noster *Vindicationem Episcoporum abdicatorum* evulgavit, Hodioque, ad illam respondenti, iterum opposuit *Defensionem Vindicationis Episcoporum abdicatorum*. Scripserat quoque Tractatum sub titulo: *Prefatio ad Defensionem Vindicationis abdicatorum Episcoporum*, qui tamen tum suppressus postea rursus hoc titulo comparuit: *Doctrina Ecclesie Anglicana de Independentia Cleri a Magistratu seculari, in rebus spiritualibus, conciliata cum juramento nostro Magistratui prestando, & Episcopis Pontificiis sub initium Reformationis a Magistratu seculari depositis conciliata*. Scriptis vero illis pro vindicandis Episcopis Anglice consignatis, rogantibus amicis, A. 1704 eodem scopo Latine edidit *Paranesin ad Exteros de nupero Schismate Anglicano*. A. 1694, ætatis 52, uxorem duxit sceminam, cui Cookhami antea principia religionis instillaverat, ex qua decem suscepit liberos, quatuor filios, & sex filias, quorum unicus filius Wilhelmus, & quinque filiz adhuc superstites. Eodem anno Degorei Wheari, primi Cambdeniani Historiz Professoris, *Methodum legendi Historiam*, a Bahuno Anglice translata, cum Prefatione emisit, qua Juvenibus honestiori loco natis suadet, ut Historiam antiquam sibi familiarem reddant. Mox eruditum de *Cyclis* Tractatum edere aggressus est, & A. 1696 *Annales Tbucydideos & Xenophonticos*, & 1698 *Vellejanos, Quintilianeos, & Statianos*, una cum Appendice duarum Dissertationum de *Julio Celso*, & *Commodiano*, publici juris fecit. *Annales* præterea ad *Plinium, Casarem & Josephum* inchoavit, sed non absolvit. Ad ejus generis scripta referenda etiam *Chronologia* ipsius, a Cl. Hudsono *Dionysio Halicarnassæo* A. 1704 addita. A. 1701 lucem vidit *Epistola* ejus antehac ad Amicum scripta, & nunc adjuncta secundæ editioni Jo. Richardsoni Canonis N. T. vindicati, qua declarat, se minus favere Tolando, qui in Amyntore suo loca quædam ex Dissertationibus ipsius in Irenæum pro mala causa sua allegaverat. Hanc A. 1702 excepit alia ad *Sam. Parkerum*, qui Ciceronem de Finibus Anglice reddiderat, qua Petiti aliorumque objectiones contra Tullii Scripta Philosophicæ diluit, & præstantiam illorum & usum ostendit; & hanc rursus

p. 254.

258.

277.

306.

307.

308.

309.

311.

316.

318.

321.

325.

alix

329. alia *de Immortalitate Anima* contra hypothesin Henrici Laytoni, qui etiam illam in libro, *Argumenta & Responsiones, quoad Disputationem de natura anima humana &c.* in scripto, publicavit. Cum Cl. Hudsonus *Geographos Minores* aliquot Voluminibus A. 1698, 1703 & 1712 ederet, Noster *Historiam* illorum adjecit. A. 1698
330. *Instrumentorum Musicorum in Sacris Usus* peculiari Tractatu, A. 1700 recuso, defendit. A. 1702 Dissertationem scripsit
355. *contra Matrimonia hominum, qui diversa religionis sunt,* & A.
370. 1704 duas *de Ætate Phalaridis & Pythagora* Exercitationes. Cum falsa serperet opinio, quod quisque cum cœtu diversæ religionis in communionem venire possit, A. 1705 librum illi opposuit hoc titulo: *Communio, prout occasio fert, inita funditus evergens disciplinam primitivæ Ecclesiæ Catholicae, & Doctrinam Scripturarum antiquissimarum de communionem Ecclesiæ repugnans.* A.
400. 1709 Dissertationem conscripsit *de Usu Suffimentorum in Sacris,*
418. A. 1711 prelo exculam, qua illum non ab Apostolis institutum, sed media demum ætate enatum ostendit. Episcopis, qui exautorati fuerant, ad exiguum numerum redactis, A. 1705 in publicum emisit *Casum eminentis consideratum*, quo demonstrare conatur, quod illi, qui separatam cum Episcopis illis communionem habeant, post mortem vel resignationem eorundem Præfulum non amplius obligati sint, ab Episcopis, qui Schismatis rei essent, sese separare. Et insecuta jam A. 1710 die 1 Januarii Guilielmi Lloydii, Episcopi Norvicensis, pariter abdicati, morte, & unico exautoratorum superstite Thoma Keno, Episcopo Bathoniensi & Wellensi, juri suo cedente, & optante, ut homines in communionem cum præsentibus Episcopis redirent, Noster non solum cum aliis amicis in communionem rediit, sed etiam scripsit *Casum olim eminentis, nunc in factis consideratum*, de quo sonf.
439. Acta nostra A. 1712 p. 443 sqq. Ante hoc scriptum etiam ediderat *Uteriore Prospektum Casus eminentis considerati*, qua ad
453. Objectiones nonneminis respondet. A. 1709 *Notas* conscripsit in *Julii Vitalis Epitaphium*, Bathoniæ inventum, & a Cl. Hearnio
460. Alfredi Regis Viræ subjunctum. A. 1700 ad Inscriptionem quandam Puteoli inventam, & a Consultissimo Gætzio nostro J. U. D. & Reip. Lipsiensis Senatore, & Bibliothecario
478. Bibl.



Bibl. Senatoriæ, cum Cherrejo Dodwelli amico per literas communicatam, observationes suas dedit. Ad eundem Gotzium misit etiam breves observationes ad aliam Inscriptionem Bajis inventam. Ultima, quam Dodwellus absolvit, Dissertatio est *de Parma Woodwardiana*, de qua vide Acta A. MDCCXV p. 13. Inchoavit etiam Dissertationem *de Legibus Naturæ & Nationum*, sed morte præventus ad colophonem non perduxit. Paulo ante obitum narravit, se quoque aliquid molitum esse de tempore & ordine, quo Tertullianus libros suos composuerit, illosque distinxisse in eos, quos (1) orthodoxus, (2) ad Montanismum inclinans, (3) Montanista scripserit. Sed Cl. Brokesby de illis inquirens deprehendit, quod in elaborando opere non adeo longe processerit, qui etiam inde refert, opus ad Nationes ex Dodwelli sententia primum esse, quod Tertullianus publicaverit, & anno quidem 198. Proximum esse Apologiam, ante prius quidem coeptam, sed post illud demum finitam, cum in hoc ad illud provocet. Hanc excepisse librum de Testimonio Animæ. Edere quoque Dodwellus voluit Tractatum *de Morte Judæ*, & Dissertationem *de Tempore Versionis LXX Interpretum*, & in hac quidem ex Eupolemo apud Clementem Alexandrinum aliisque ostendere, quod illa non confecta sit tempore Demetrii Phalerei, & Ptolemæi Philadelphi, filii Ptolemæi Lagidæ, sed Demetrii Phalerei Grammatici, & Ptolemæi Philopatoris, qui æque possit esse Philadelphus ac prior; quemadmodum plures etiam Physcones, Soteres, Philometores & Evergetæ extiterint. Neque minus de Barnabæ Epistola evulganda cogitavit, & Prolegomena ad illam jam A. 1691 absolvit, sed bello commercium cum exteris impediante, in aliud tempus editionem ejus rejecit. Ad textum emendandum tum proprias observationes, tum Eduardi Bernardi notas in promptu habuit. Quarum quidem mentionem sub vitæ finem fecit, & quod præter literalem versionem etiam paraphrasin addiderit. At ea post obitum ipsius minus sese obtulit, interim spem tamen facit Brokesby, fore, ut brevi Epistola illa, schedarum & notarum Dodwelli adjumento, cum ejusdem Prolegomenis, Barnabæ illam vindicantibus, & hic pariter recensitis, compareat. Non solum autem Dod-

p. 493.

499.  
508.

504.

505.

512.

wellus

- wellus scriptis suis, sed virtutibus etiam illustrem sese reddidit. Ex studio eruditos juvandi omnes fere libri ejus nati sunt. Inde etiam factum, ut, cum Cl. Jo. Fridericus Burg, hodie Wratislaviae Ecclesiastes, ipsum de Lexico quodam Linguae Hellenisticae, quod meditatus est, per literas tam suas quam Cl. Hearnii consuleret, utrique licet breviter ob corporis imbecillitatem responderit, & ad Hearnium quidem scripserit, quod praeter Concordantias Kircherianas, Damascius MStus *περὶ ἀρχῶν*, & Opera Platonis, & praecipue Theologia ejus, una cum Commentariis Sectatorum ipsius, Plutarchi, Plotini, Porphyrii, Jamblichi, Procli, & hujus imprimis in Timaeum, eum in finem legi debeant. Numerium quoque, si ex MSto aliquando prodeat, summo opere scopo illi inservire posse, quippe qui a Patribus allegetur tanquam Mosaicae Philosophiae addictus, adeoque procul dubio in Hellenisticam Philosophiam influat. Alias vero declaravit, phrases N. T. ex usu Scriptorum Hellenisticorum, ut LXX Interpretum, Librorum Apocryphorum, Josephi, imprimis autem Philonis, intelligendas esse, cujus ratione habita in Epistola illa Platonicos commendavit. De Rabbinaicis autem & Talmudicis Scriptoribus utpote fabulosis & recentioribus judicavit, quod hunc in censum venire non debeant. Communicavit etiam A. 1708 cum Cl. Schelwigio, Professore Gedanensi, Theophilum Antiochenum ad Autolyceum edituro, Dissertationem, qua ostendit, quod Theophilus Episcopus Antiochenus non fuerit Auctor illius scripti; quam utique typis edi optavit. In Casibus conscientiae multi eum consulentes promptissimum invenerunt. Industriam ejus satis loquitur tanta scriptorum varietas & multitudo, & quod diversos Codices MStos, ex Bibliotheca praesertim Bodlejana, descripserit. Iter magis pedibus fecit quam rheda, ut eo melius tempus illi impendendum in legendis libris posset consumere. Hinc in marsupio Biblia Hebraica, Novum Testamentum Graecum, libellum precum, Thomam a Kempis, Augustini Meditationes aliaque ejus generis secum portavit. Per ultimos autem viginti annos vitae suae, cum in Bercheria partim Cookhami, partim in pago *Schottesbrooke* appellato, potissimum commoraretur, saepe tamen vel Londinum vel Oxoni-

Oxonium excurrit. Cum oculi ipsius hebescerent, ut ad candela-  
 lam legere non potuerit, libros sibi prælegi curavit. Charita-  
 tatis Christianæ fuit studiosissimus, quam in variis casibus, & er-  
 ga adversarios etiam luculenter declaravit. Humilitati & mo-  
 destiæ fuit deditus, in bona causa interim defendenda zelum &  
 animum fortem præ se ferens. Temperantiæ se totum tradidit,  
 tribus diebus in hebdomada, die Mercurii, Veneris & Saturni,  
 jejunans usque ad cœnam, & tum etiam carne abstinens. Similiter  
 etiam tempore Quadragesimali per omnes dies hebdomadis jeju-  
 nium servavit, excepto die Solis, quo prandit, sed sine carne.  
 Quam consuetudinem usque ad posteriores duos vitæ annos con-  
 tinuavit, ab amicis postmodum ab illa revocatus. Ex qua tamen  
 abstinentia morosus illo tempore nonnullis visus est. Cumque  
 magis cum libris quam cum hominibus versaretur, inde fa-  
 ctum, ut sæpe in scriptis suis cogitata sua non ita clare exposuerit,  
 quam fecisset forte, si frequentius in hominum consortium venis-  
 set. In literis ad Amicos sæpe conquestus est, quod paucis animi  
 sensa explicare non possit. Putavit vero, quod conclusio non esset  
 firma, nisi amplo fundamento niteretur. Hinc frequentes in scri-  
 ptis ipsius digressiones. Ecclesiæ Anglicanæ constanter addictus  
 fuit, a Pontificis plane alienus. Ministerium Ecclesiasticum in  
 pretio habuit. Divinæ providentiæ se tradidit totum. Deum coluit  
 & publicis & privatis precibus diligenter, & sacra cœna crebro  
 usus est. Cum eruditis exteris, Norisio, Pagio, Magliabecchio,  
 Grævio, Perizonio, commercium literarum ipsi intercessit. Octo  
 autem obitum diebus viribus valde imminutus visus est, præcipue  
 autem die 6 Junii A. 1711. Die 7 Junii misit ad Brokesbyum,  
 Vitæ hujus Autorem, quo accedente, & loca quædam Scripturæ,  
 ex Psalmis maxime, ipsi prælegente, semet ipsum increpans, quod  
 animum advertere non possit illis, quæ legerentur, adstantium  
 preces desideravit, & varias ejaculationes emisit. Et ipso, quo  
 expiravit, momento aliquis audivit, quod precibus adstantium  
*Amen* addiderit. Ceterum exiguæ, sed apta membrorum conven-  
 nientia se commendantis fuit staturæ, sanguinæ & formosæ cor-  
 poris constitutionis, gravis, ferii, sed placidi vultus, visus acris,  
 judicii solidi, & expeditæ perceptionis, amicus sincerus, erga pau-

p. 535 seqq.

530.  
531.  
533.

534.  
535.

536.  
539.  
541.  
542.

545.

546.

- pauperes, non obstante fortunæ angustia, liberalis, in sermonibus & conversatione candidus, affabilis omnibus, hilaris in maximis calamitatibus, facetus si occasio ferret, ad consilia suppeditanda promptus, & eruditione sua libenter aliis inserviens. Ita describit illum Hearnius Vol. V Leland. p. 112, cui Noster addit, quod corpore fuerit validus, & aliquando, se nescire, dixerit, quid capitis dolor esset. Inde tamen factum, ut crescente ætate salutis minorem curam habuerit, quam debuisset. Biennio ante mortem in itinere pedestri Londinum versus tempore brumali suscepto, tussim sibi contraxit, quæ quidem postea imminuta, sed non penitus curata est. Tandem in febrem incidit, quæ, cum adhuc tertiana esset, studia non neglexit, cum autem quartana evaderet, ab illis desistere coactus est. Mortem itaque prævidens, de publicandis MSSis suis ad finem perductis voluntate sua exposita, ad illam se paravit, & die 7 Junii supra memorato paulo post horam quartam matutinam placide obdormivit. Sermonem funebrem sibi haberi, modestia quadam noluit. Sepultus in sacrario templi Shottesbrochiani, præter lapidem sepulchralem, vitam ipsius brevissime referentem, monumentum quoque marmoreum pleniori inscriptione a D. Friendio, amico ipsius, ornatum nactus est. Mirabitur forsitan Lector, quod nulla hucusque mentio facta sit Dodwelli Dissertationis Epistolæ de *Immortalitate Animæ*, sed Rev. Autor noster hypothesein ejus in proprios usus antehac ex illa æque ac Præmonitione, & Defensionibus duabus Præliminaribus collectam, in fine subjunxit, eo quidem ordine, ut (1) referat, quid Dodwellus statuat de anima in prima origine considerata, (2) qualis mens ejus fuerit de illa post lapsum, (3) qualis redemptione & restauratione Christi facta sit. Denique Cl. Edmundus Hallejus Epistolam addidit ad Robertum Nelson, Armigerum, qua Dodwelli librum *de Cyclis* breviter & dilucide, rerum Chronologicarum tamen ratione tantum habitata, recenset, & duos in illo errores notat. Alter est, quod Dodwellus in Tabulis de Cyclo Metonico unamquamque diem sexagesimam tertiam exemptilem faciat, loco sexagesimæ quartæ, & sic ultimos quatuor menses anni nonagesimi omnes plenos relinquat, cum alternatim pleni & cavi esse debuerint. Alter, quod
- P. 547.
- 548.
- 549.
- 550.
553. seqq.
613. seqq.
- 614.
- 615.
- Cy-

Cyclum Calippi incepisse. statuant Kalendis Julii, Anno ante Christum 330, cum potius nocte inter 28 & 29 Junii Cyclus ille initium habuerit. Nihil addimus, quam ut moneamus, quod præter Prolegomena ad Stearnii librum de Obstinatione, Dissertationes Cyprianicas, & in Irenæum, de Ripa item Striga, de ætate Dionysii Halicarnassei, Phalaridis & Pythagoræ, de Parma Woodvardiana, & ad Geographos Minores Dissertationes, de Jure Laicorum Sacerdotali, & Græcorum Cyclis Tractatus, Additiones ad Pearsoni opera, Prælectiones Camdenianas, Annales Vellejanos, Quintilianeos, Statianos, Thucydideos & Xenophonteos, & de Schifinate Anglicano Parænesin, omnia Dodwelli scripta Anglico idiomate ab ipso sint consignata.

### Nichtige Vorurtheile der heutigen Welt in Glaubens- Lehren ꝛc.

i. e.

*SECULI MODERNI PRÆJUDICIA NON-  
nulla de capitibus fidei; Autore M. CAROLO GODO-  
FREDO ENGELSCHALI, Conc. Aulico Regio  
& Electorali Sax.*

Lipsiæ, apud Augustum Martini, 1716, 8.

Alph. 2! pl. 5.

**C**Ausa, quæ S. R. Autorem ad scribendum impulit, palmaria fuit, quod multoties hucusque intellexit, pessimas de rebus ad religionem pertinentibus sententias plurimorum hodie animis insidere, idque in Aulis præcipue, ceu luculentissimis vitiorum theatris, observari. Pestem itaque latius se quotidie diffundentem, ut, quantum posset, deprimeret, cum alia, tum imprimis muneris, quod gerit, ratio efflagitare videbatur. Hac mente commentationem præsentem, XXV de capitibus quibusdam fidei Præjudicia complectentem, confecit, additurus brevi alteram, qua de præjudiciis vitam Christianorum concernentibus exponetur. Sub exordium hujus Tomi generatim de natura & indole Præjudiciorum Theologicorum commentatur, quæ dicuntur esse opiniones hominis irrogeniti, de rebus ad fidem vi-

Kk 2

tam.

tamve pertinentibus, natura earum nondum ad normam divi-  
 naz Scripturaz explorata, conceptaz, ex quibus deinceps, seu legi-  
 timis principiis, aliz conclusiones, quamvis iniquissimaz, dedu-  
 cuntur. Quz in ipsa Opusculi hujus *Exegeses* discutuntur  
 Præjudicia, sequentibus insignita sunt lemmatibus: *N. 1.* Dubium  
 est, utrum divinum aliquod Numen existat. *N. 2.* De Deo, divi-  
 nisque rebus certi quid cognosci nequit. *N. 3.* Sine accurata Dei  
 notitia salutem quis consequi potest. *N. 4.* Religio artibus & frau-  
 dibus politicis annumeranda est. *N. 5.* In qualibet religione via  
 ad Cælum potest. *N. 6.* Christiana Religio an pro vera agnosci  
 debeat, dubium valde est. *N. 7.* Incertum est, utrum Ecclesia,  
 Lutheranam quam vocant, germana sit & vera. *N. 8.* Cœtui Ro-  
 mano-Catholico, Lutheranorum relicto, illazsa quis conscientia  
 nomen dare potest. *N. 9.* Calvinianis petita religionis unio non  
 videtur deneganda. *N. 10.* Religio Socinianorum longe est meli-  
 or, quam vulgo existimatur. *N. 11.* Arminianorum religio reli-  
 quas omnes bonitate vincere videtur. *N. 12.* Quietismus vulga-  
 ribus criminationibus ut dignus sit tantum abest, ut potius lauda-  
 ri magnopere debeat. *N. 13.* Instauranda est Theologia Mystica  
 in cœtu nostro, diligentiusque multo, quam hactenus factum,  
 colenda. *N. 14.* Enthusiastarum & Fanaticorum doctrinz mi-  
 nus sunt rejiciendaz. *N. 15.* Quakerorum *allegoris* minus est prava &  
 pernicioza, quam vulgo putatur. *N. 16.* Cartesianæ Theologia  
 omnium optima esse videtur. *Num. 17.* Coccejani honorum  
 Theologorum laus eripi non potest. *N. 18.* Spinosæ dogmata  
 permultum absunt ab illa impietate, cujus vulgo accusantur. *N.*  
*19.* Regnum millerarium solido fundamento inniti videtur. *N.*  
*20.* Scripta Weigelii divini Spiritus celestisque virtutis sunt  
 plenissima. *N. 21.* Jac. Bohemus libris suis emendatissimam sue-  
 cique plenam Theologiam tradit. *N. 22.* Labbadistarum do-  
 ctrina ita est bona, ut melior optari nequeat. *N. 23.* Novæ Baltha-  
 faris Beckeri hypotheses fundamento superstructæ sunt firmissi-  
 mo. *N. 24.* Universalis omnium Judæorum conversio est omni-  
 no expectanda. *N. 25.* Impiorum ex inferno redemptio usque  
 est asserenda. In singulis hisce Præjudiciis ita se gessit Summe  
 Rev. Auctor, ut initio in eorum fontes & effecta indagaverit,  
 simul

simulque, quæ ex sacra historia, vel aliunde explicanda videntur, illustraverit: deinceps a vero quemadmodum recedant, adductis argumentorum ponderibus, demonstraverit: illa porro, quibus firmari aliquo modo posse videbantur, præsidia destruxerit: media denique, quibus morbis istis mederi aliquis possit, suppeditaverit. Multa itaque hinc inde ex omni sanctioris disciplinæ genere afferri, facile potest intelligi. Neque immerito libellum huncce simul pro compendio Theologiæ Elencticæ habueris, quando in eo cupisvis sectæ errores palmarii recensentur, & cælestis auctoritatis robore infringuntur.

## E LITERIS CHRISTFRIDI WÆCHTLERI JC.

Josephi Averanii, JC. & Antecessoris Pisani, Libri Duo Interpretationum Juris, quos nuper admodum recensuerunt hæc Acta, peculiarem hanc sibi laudem vendicant, quod ibi non tam censuræ Criticæ & correctiones textuum, quam evolutiones proponuntur rerum quodammodo occultarum, & ex priscae antiquitatis fontibus eruendarum. Eo pertinet suo jure locus Ciceronis, quem attulit Noster L. 1 c. 3. ut ostenderet, cur olim mandari non potuerit merum imperium? Ac mirum, in eundem non incidisse V. Cl. ac JC. prisca parem, Gerardum Noodt, quum 1691 ederet Libros duos de Jurisdictione & imperio. Sed neque illud scio, an hos viderit Josephus Averanius? Certe eandem L. 1 de offic. ejus, cui mand. est juris d. expendit D. Noodt Libro 2 c. 4 & 5, ac potuisse equidem ait mandari merum imperium, sed speciatim tantum & immediate vel ex lege publici judicii, vel ex constitutione Principis. Legem publici judicii Quæritori sæpe addidisse Judicem quæstionis, atque adeo meri imperii mandationem permisisse. L. 1 pr. §. 1 ad L. Corneliam de Saccariis. Quibus autem casibus Legum additus fuerit is Judex, hodie dici non posse, consumptis per injuriam temporum plerisque Veterum monumentis. Ex constitutione Principis additum esse Præfecto Urbi Vicarium Urbis. L. 1 C. de officio Vicarii. Quem textum e verbis Amniani Marcellini & Ambrosii plenius intelligi docuit Noodt L. 2 c. 1 & 6. Meminit sane Cl. Averanius etiam in 22 cognitionis custodiarum, quam Proconsul mandare potuerit

*Legati; L. 6 de off. praesens. & legati.* Sed ad hunc ipsum textum respondet D. Noodt Lib. 2 c. 4, ita quidem solitum Proconsulem, ex mente autem Ulpiani adversus regulam juris, *Extraordinarium* hic esse, quod contra rationem juris & legum ordinem aliquando obtineat. Nominis autem sono tantum distingui Jure veteri jurisdictionem & mixtum imperium, Lib. 1 c. 2. Mixtum esse, quo etiam jurisdicatio continetur, quodque etiam jurisdicatio appellatur. Municipales autem habuisse tantum notionem de quibusdam causis usque ad certam summam, & partes illas jurisdictionis, quae de plano potuerint exerceri. c. 3. Mixtum non absolvi, modica coercitione, sed hanc in ceteris magistratibus, praeter municipales, esse partem, sive imperii sive jurisdictionis. Eodem haec recidere ex mente Ulpiani. Ista cum videret Ulricus Huberus, dixit Eunom. p. 84, Noodtium nil novi asserere, sed sequi tantum Cujacium, Lib. 21 Obs. c. 30. Diversitatem rerum innui Ulpiano per *etiam: cui etiam jurisdictio inest.* Statim tamen, *jurisdictio est etiam judicis dandi licentia.* Duo haec sunt exempla ejusdem rei ipsi Cujacio. Sed & largitur, ex societate & junctura imperii cum jurisdictione, mixtum appellari imperium. Noodtius contra Lib. 1 c. 3 respondit ad *L. 28 ad municip.* quam tamen in Observ. 30 non tetigit Cujacius, neque praesidium causae quaesivit is ibi in verbo *solos* magistratus, *L. 131 de V. S.* Utique tamen in Comm. ad h. t. quodque ab Averanii adeo acumine profectum non est. Neque etiam videtur is legisse Ev. Ottonem *de Edil. Coloniar. & Municip. c. XII.* Ulpianum cum Africano in *L. 10 de jurisd. omn. jud. & L. 77 de judic.* eo modo conciliasse dicent alii ipsum Ulr. Huberum in Praelect. *de judic. n. 8,* nisi quod causam ex ritu veteri is non dispunxit sicut Noster. Deinde non abnuere Averanium n. 17, in judiciis publicis & criminalibus quoque factam sortitionem, atque etiam rejectionem, mox subfortitionem, teste Cicerone & Alconio Pediano, in 2 in Verr. Cujacius Africano ad h. *L. 77* monuit, Ulpianum in *L. 10* non meminisse filii, nec patris, inter se; forte quia cogitabat, fieri posse, ut nunc pater nunc filius jurisdictioni praeslet. Sic filius familias magistratum gerit, *L. 13 §. ult. ad SC. Trebell.* Atque is cogere potest patrem, ut adeat & restituat hereditatem, quam suspectam dice-



dicobat, etiamsi filius sit in potestate illius. Nam quod ad jus publicum attinet, non sequitur ejus potestatem. *L. 14 pr. d. 1.* Quod si male judicet filius, tenebitur in totam quantitatem peculii, *L. 15. de judic.* cujus veram lectionem e Græcis tuetur D. Gothofredus. Spectat huc etiam pars Græcarum literarum D. Hadriani, in *L. 48 de judic.* quem Pauli textum in Basilicis probe inspexit Zach. Huberus *Diss. 6 c. 2. §. 2.* Græca ibi sic lego, ἀρχων ἔτε περὶ ὧν ἐπιτροπέυει, ἢ παρὰ τὰς ἐπιτροπείας, κείνους, omisso ἢ altero. Latina autem ita contrahit: *Magistratus neque propriam causam agit, neque iudicat causam eorum, quorum tutor vel curator est.* Reliqua abundant. Ex Basilicis autem cogites etiam de ipso illo textu Pauli: *magistratus, quo anno cum imperio sunt, neque propriam causam agant, siue actores sint siue rei: neque iudicent causam eorum, quorum vel tutelam vel curam gerunt.* Si Theophilus castigandus est ad §. 8 l. de J. N. G. & Civ. ipse etiam Justinianus censura Nostri minus accurate conjunxisset jus, quo utimur, ceu genus, cum specie juris eminente, quæ est Lex n. 14. Atqui laudavit in eo Noster, quod per *Novell. 24* Prætoribus concessum tantum fuerit, τὰ περὶ τῶν νόμων γράψαι, ea scribere quæ ad leges pertinent, non *Leges. n. 9. & 10.* Nomothetas a Græcis dictas etiam illos, qui legem condere non poterant, n. 13, ubi notabilis locus Pollucis. Sed & distinguit Theophilus ad §. 4. characterem Legis a quinque reliquis speciebus juris, ἐξ αὐτῆς (νόμου) κατὰγονται αἱ λοιπαὶ νομοθεσίαι, ex lege proficiscuntur & cetera quinque rationes juris constituendæ. Et §. 7 οἱ παλαιοὶ βασιλεῖς καὶ ἐν δικαίῳ καὶ ἐν ἐδικτῷ νομοθετεῖν ἐπιτρέψαντες, ἀρχαῖσι δὲ οὐκ ἔτι, Veteres principum decreta & edicta legis vigorem habere voluerunt, magistratum vero non item. His positis dicemus, Theophilum nunc usum verbo νομοθετεῖν, nunc δικαιοδοτεῖν, jus constituere, jus reddere, dicere, non promissive, sed ubique sensu congruo & ad rem apto. Quæ de Lege Cornelia & Scto adhuc antiquiore ex Asconio Pediano & Dodwello ad Spartianum (addo, Cambden. p. 333 & 665) afferuntur, perlibenter cum suis comparabit D. D. Laur. Andreas Hambergerus. Id vero ille non admiserit, Salvium Julianum autorem etiam esse interdicti Salviani. *Diss. Jenens. de Edicto perpet. c. 6 p. 15.* Nec enim, ait, si auctor interdicti suis-

c. 6.

fuisse, distingueret ipse actionem directam & utilem, quin confiteretur suam vel incertam vel oscitantiam, lege nimis anguste scripta proditam. Ubi præeuntem habet Ill. D. a Bynckershoek L. 1. obl. XXIV. Omnes tamen causas Interdictorum & casus, in quibus locum habere possint, nunquam expresserunt auctores illorum, nec poterant facile futura omnia prævidere. Nam nec Deus, qui solus poterat, in legibus divinis omnibus eo modo nobiscum loquitur. Et nemo Veterum hoc nomine redarguit vel Julianum, siquidem auctor est hujus interdicti, vel ullum Prætorum alium. De antiquitate interdicti nostri testantur Paulus & Ulpianus, duobus pene seculis juniore Julianus & Hadriano ipso. Modestiz argumentum est, quod in tota Lege prima nihil arroganter dictum. Rubricam unde titulo quæsierint Collectores, si in Edicto non extabat, nemo instet. Sed nec de eo liquet, quod ait Jo. de Water L. 1. C. XIV, Ulpianum in *L. 10 de pignor. & hyp. κατὰ πόδα* descripsisse Julianum, *L. 1 de Salv. Interd.* At vero in l. 2 reticentur quædam ab Ulpiano, καὶ λοιπὸν, Græci. Scholia, λοιπὸν δὲ ὁ ἡγετῆρς. Obiter ista. Suspiciabatur ergo similiter Cujacius, inventum illud a Julianus; eumque forte sequi voluit Noster. Huberus autem nomen tantum habere a Salvio isto sine dubio, affirmandum duxit; quasi Collectores ex prima lege Juliani, rubricam totius tituli ideo fabricassent, quia eum lex prima tantum non sola exhaurit. Ulpianus autem *L. 2* in dubio relinquit rem totam. Ac præterea alium adhuc habemus Salvium, qui Julianum vel consuluit vel ei respondit, *L. 6. de legat. præstand.* sive is Salvius Aristo, sive etiam Titus Salvius Aristo nomen videtur sit. Guil. Grot. *de Vit. JCr. L. 2 c. 3.* Diximus, postulasse sibi Nostri c. VII, quædam veluti interim concedi circa B. P. a Prætoribus introductam; quod nunc explanandum est. Prætor, dando B. P. contra tabb. non rescindit testamentum, nec defunctum facit intestatum. Rescinditur quidem hic iudicium patris testantis, sed non ipsum testamentum. Ulpianus *L. 1 pr. de legat. præstand.* Hic titulus æquitatem quandam habet naturalem, & *aliquid novum.* (Edit. Paris. Chevallon. 1527.) Nam adhuc ex iudicio ejus præstantur quibusdam personis legata & fideicommissa. Similiter B. P. contra tabb. est adhuc ex testamento.

Quo-

Quoties rescinditur judicium testatoris a Jure Civili, rescinditur etiam testamentum. De Prætorum autem mollius dicitur, quod illud hæcenus stare non patitur. *L. ult. §. sancimus. C. de lib. prætor.* Ideoque B. P. contra tabb. quam Prætor dedit, iterum recidit ad irritum, si filia defuncti exheredata, quæstionem inofficiosi testamenti recte pertulit. Nam priore judicio non de jure testamenti quæsitum est a Prætorum, sed tantum de jure avi contra heredem scriptum extraneum. *Lib. 16. pr. de inoff. testam.* Nam & ipsi plerumque scripti heredes plane omittunt propter hoc hereditatem, cum sciunt imminere B. P. contra tabulas. *L. 4. de legat. præstand.* Ideo autem dicimus Prætorum non rescindere testamentum, quia nec potest rescindere, nec facere eum intestatum, qui recte testatus est. Faceret enim contra legis auctoritatem. Qui autem legem non potest condere, vim legis etiam directe non infringit. Si ergo succurrit præterito, non excludit heredem institutum, quo minus adeat; sine effectu tamen est illa aditio, quia Prætorum effectum ejus indirecte potest impedire per datam B. P. Sic enim præfert heredi scripto præteritum. Repugnat hoc scripturæ testamenti & eatenus dicitur B. P. contra tabb. Sed est tamen ex testamento, licet non secundum testamentum. Leo Thrax in *L. 17 C. de collat.* noluit sequi apices accuratioris dictionis, neque tamen illos turbavit aut corrupit. Nam & Prætor ipse data B. P. contra tabb. non remittit collationem, quia solus pater testator potest partes inæquales facere. Neque jus etiam Digestorum remittit eam filiarum lite perlata inofficiosi, si omnes veniant eodem jure ad hereditatem; utique, si diverso. *L. 6 L. 7 de dot. collat.* Leo autem in casu proposito venire omnes libros eodem jure æqua lance parique modo ad bona defunctorum parentum judicavit, quando jure testati nullus eorum succedit. Bonorum possessio litem ordinandæ gratia non exponitur a Nostro c. 8 ex *L. 8. pr. de inoff. testam.* nam ibi nominatur tantum. Quod denuo fit §. 1. Si quis, post rem inofficiosi ordinatam, dereliquerit litem, i. e. post petitam B. P. litem ordinandæ gratia, postea non audietur. Græci in his textibus adhuc abruptius loquuntur, & simpliciter *μετὰ τὸ εὐτρεπισθῆναι ἐπὶ κινήσει, ἰτεμ προεστρεπισθῆναι τὴν δίκην, post præparatam litem.* Perperam etiam

c. 8.

etiam transferunt L. 8 §. 1 h. t. *Si quis post litis contestationem, litem deseruerit.* Illa enim multum differt a B. P. litis ordinandæ gratia. In Scholiis contra septies adeo repetitur ἡ *λίτις* ὀρδινανδασ γράτια διακατοχή. Veteres Glossæ verborum Juris, Caroli Labbæi: τὰτέσι χάριν τῆ τάξιν τινά καὶ διὰν εισαγωγῆς ἀρχὴν λαβεῖν τὴν δίκην. Sed ne sic quidem res est detecta. . . . t enim noster n. 17 cum Goveano L. 2 Var. Lect. c. 6, eandem esse hanc bonorum possessionem ac bonorum possessionem *Unde liberi*, sed quæ pendente judicio sit sine re, existente autem conditione incipiat esse cum re. Illamque vocat conditionem rescissionis testamenti. Per hanc enim inquit, B. P. & jus succedendi consequitur emancipatus & exheredatus, & rescinditur emancipatio, & perinde habetur ac si adhuc esset ille in potestate. Sic enim reviviscit jus naturale liberorum. L. 4 *Unde liberi*. Et Prætor emancipatum, si petat hanc B. P. ab intestato *Unde Liberi*, tuetur perinde, atque si pater nullas tabulas reliquisset. L. 1 §. ult. d. 1. Tendit ergo B. P. litis ordinandæ gratia, ad obtinendam B. P. *unde liberi*, sed non est eadem. Prius enim ordinanda est lis inofficiosi testamenti, deinde obtinetur per eam, ut sicut Prætor defert his liberis contra tabulas, ita & ipsos ab intestato vocet.

c. 9. Nervosius non poterat loqui Ulpianus d. L. 1 §. 5. Jam porro eum quaeritur, an suus heres teneatur probare abstentionem, adversus creditores hereditarios? non reperio, Græcos eum vocare ἀντοκληρονόμον, sui ipsius heredem. D. Gothofredus ad textum Pauli, licet non sint heredes instituti, domini sunt, L. 11 de lib. & posthum. annotavit sane, hinc eos appellari ἀντοκληρονόμους. Quod quum occurreret Nostro, fidem ei habuit. Cujacius autem ad I. de hered. qualit. per conjecturam & de suo dixerat: fortasse suos heredes inde appellari, quod sint quasi ἀντοκληρονόμοι. A Græcis autem Nostri id fieri, omnino non affirmavit. Statim idem Cujacius, quomobrem non heredes fieri dicuntur, sed statim existere, id est, apparere, quod est Theophilo ἀναφάνεσθαι, tit. de Bonor. possess. Verba Theophili, τὲς μὲν ἀναφάνεσθαι πρὸς τὰ πολιτικόν, ut sui existant heredes, efficit jus Civile, τὲς δὲ ἀδνάτους ἀδιδένειν, & ut agnati advant. Nullam hic affectavit neuter elegantiam. Glossæ Philoxeni, ἀναφάνόμενος, existans, ἀναφάνεσθαι, existat,

*exstat*, & Onomasticon, ἀναφαίνομαι, super *exsto*. Vichsini apud eundem Carolum Labbæum in glossario Cyrilli, *exstans*, ὑπερέχων, ἀναφαίνόμενος. Gajus L. 22 §. 1 de oper. libert. videtur loqui de liberis se immiscensibus, si patri heredes extiterint. Quasi aliud sit, *existere* & *exstare*. Justinianus L. 7 §. 2 C. de Curat. Furios. junctim & æquipollenter, nulla est juri veteri dubitatio, cum illico appareat, & suus heres furiosus existat suis parentibus. Nul- lum hic vestigium de sidere veluti aliquo, quod antea esset occul- tum, & latens, nunc autem emergit & apparere incipit. Sed & passim perinde videas, filium fieri heredem patris, §. 2 I. de he- red. qualis. & existere heredem, §. 2 I. quib. mod. testam. Ulpia- nus tamen Lib. 29 de oper. lib. filio, et si heres non extat. Dein- de recte invertuntur textus illi, ubi immixtionem non requirit fuitas. Ergo Ulpianus in L. 9 §. 1 de reb. dub. non potuit postu- lare a matre probationem, filium se immiscuisse hereditati Pa- tris, sed sufficebat, humanius credi, patrem prius mortuum quam filium. L. 22. d. 1. nisi contrarium approbetur, §. 4 d. l. 9 Ergo & hic onus probandi devolvitur ad agnatos, qui matrem volebant excludere. n. 17. Obiter noto ad princ. d. l. 9, nullam ibi accusandam tautologiam, ceu videbatur D. Noodtio, Probab. L. 3 c. 10. Nam si ordine decessisset filius alter post alterum, lis nulla esset, ait Jctus; tunc enim alter alteri & posteriori Titius, nunc Titius substitutus formaliter succedet utrique. Cum autem simul perierunt, queritur, cum neuter &c. Ubi quia ejiciendum plane esse, monendum erat potius. Idem dic ad L. 19 §. 2 de castrens. pecul. At véro in L. 2 §. 11 ad SC. Tertull. non observa- vit D. Averanius, quod poterat observasse. Respondet enim Ulpianus, ideo matrem non excludi, quia probari non poterat posthumum se miscuisse, aut accepisse bonorum possessionem & fuitatem adeptum. Nobis autem sermo est de fuitate perfecta ac plena. Qui suum heredem habet, licet abstinentem se, is non est sine herede. L. 30 §. 10 de fideic. libert. Sed quia adire non cogi- tur, subvenitur libertati fideicommissæ per SCtum, perinde ac si esset plane sine herede. Sic enim §. 9 jungendus est §. 10. Te- neretur creditoribus hereditariis jure civili. Sed facit potestas abstinenti, ut actio in eum non detur, si velit derelinquere, i. e.

abstinere. *L. 57 de acquir. hered.* Potest enim Prætor tunc effectum a legis functione prodeuntem impedire. Noster *c. 7 n. 16.* Ergo postquam abstinuit, non tenetur: non enim habet eum Prætor heredis loco. *L. 12 pr. de interrog. action.* quod Idem repetit *n. 54.* Nemo autem dixerit, etiam illos haberi pro abstinentibus, qui nondum voluerunt abstinere, aut antequam velint. Sed non ideo cogendi sunt ad probandam abstentionem, *n. 41.* Qui contra tertium allegaverit, eum hereditatem adivisse, huic sane probandum est hoc factum. Qui autem se non immiscuit, nullum allegat factum, sed contrarium est approbandum ab allegantibus. *L. 9 §. 4 de reb. dub. In L. 71 §. 3, 4 de acquir. hered.* casus non est de illo, qui postea amoverit, sed qui ante quid amovit animo maligno, deinde se abstinet. *d. l. 71 §. 9.* Si ante se abstinuit, deinde amovit, furti potius creditoribus tenebitur, & veluti ex post delicto obligatur. Si vero creditores non allegant immixtionem, utique ab ipsis probanda non est, & tunc nihil agitur; quia contrarium abstentionis a nemine opponitur, *n. 46.* Ex *L. 6. pr. de acquir. hered.* patet, contra voluntatem suam non obligari patrem æri alieno per filium, qui est in illius potestate. Multo minus obligatur pupillus sine tutoris auctoritate; quamquam enim hereditas obliget nos æri alieno, ita ut ea non intelligatur nisi illo deducto; non obligat tamen ad succedendum hujusmodi personas. *L. 8 pr. d. 1.* neque iis adimit Lex Cornelia beneficium abstinenti, *L. 12 de testam.* Sane ex SC. Trebell. potest hereditas restitui a filio, & quia non immiscuerat se, sed eam suspectam habuerat, actiones, quæ in eum alias competissent, ad Sempronium fideicommissarium transferuntur. *L. 27 §. 3 ad SC. Trebell.* Quin a Prætoribus compellitur miscere se, ac sic deinde restituere, periculo tamen fideicommissarii: neque accurate tunc dicuntur competere in eum actiones, quas ipse statim transfudit. *L. 4 L. 6 §. 1 L. 14 §. 5 d. 1.* Infantes non coguntur esse heredes, & siquidem existant tales, neque amplectantur Beneficium Prætoris, mirum non est, eos obligari ex causa furtiva, quamdiu potestate Prætoris non utuntur. *L. 2 de condict. furtiv.* Nam nec necesse est, Prætoribus adire, ad impetrandum hoc jus, sed sufficere ait Ulpianus, se non miscuisse. *L. 12 de acquir.*

*acquir. hered.* Esto igitur, textum hunc depromi ex Libro XI ad Edictum, aditur tamen Prætor, etiam quando non postulatur restitutio. *L. 8 §. ult. de condit. insti. L. 20 de minor.* Tum vero addit Jctus, *sive major sit*, non est ei necesse Prætozem adire, ut restituat eum, qui se non miscuit. Quis credat, Ulpianum ita locutum? Nam eo libro, ubi agitur de restitutione, multa etiam occurrebant, quando restitutione opus non sit, in iis puta, quæ Prætor ultro largitur omnibus, volentibus beneficio ejus uti. Prætor sane non operatur ipso jure: hic autem opus tantum est non factum, ut quis se non misceat. Ut vero probes adversus creditores, te repulisse ac removisse & abegisse hereditatem factis externis, pugnat cum tota illa doctrina juris, *pro herede gerere, non tam esse facti quam animi.* Et ideo solent testari liberi, qui necessarii existunt, non animo heredis se gerere, quæ gerunt. *L. 20 L. 21 de acquir. hered.* Scilicet in actibus quodammodo dubiis. Si vero plane nihil actum sit, ne testificatio quidem necessaria est. *L. 1 C. Si minor ab heredit. se abstin.* Sufficit enim ut vere te non immiscueris. Tantoque minus pupillo opus est restitutione ex contractu avito, cujus pater constituerat non agnoscere hereditatem, neque quicquam ex ea amovere, vel pro herede gerere. d. *L. 12.* Nepos enim hic ipso jure tutus est. Atque ita rescriptum est in sementibus *Divi Severi & Antonini*, pro, *Vivis Soteri & Victorino.* Passim enim occurrunt hi. Ad Aufidium tamen Victorinum extat etiam constitutio D. Marci. *L. 11 §. 1 de minor.* Mutat tandem genus quæstionis Noster, & largitur, in *L. 12 de vulg. & pupill.* liberari ab oneribus hereditariis solum recusantes, nec urget probationem ulteriorem. Ultimum argumentum quærendum est potius in *L. 87* quam *L. 89 de Leg. 1.* Nam in *L. 87* dicitur, filium non impugnare judicium patris, qui justis ex rationibus noluit negotiis hereditariis implicari. *L. 40 de acquir. hered.* Nec ulla amplius probatio ei imponitur, quin & legari petitio ipsi non est deneganda. Res tota dependet ergo a providentia filii, *L. 90 d. 1.* utrum existimet, se liberum arbitrium adeundæ hereditatis habere, an vero justis rationibus deterreatur; quia scit, tota onera hereditaria sibi subeunda esse.

## INSTITUTIONS IN PHYSICK.

id est,

*INSTITUTIONES MEDICÆ, AUTORE JO-*  
*HANNE BROWNE, LL. M. D.*

Londini, apud Jonam Browne, 1714, 8.

Alphab. I.

**I**n hisce Institutionibus Medicis ex variis Autoribus collectis principia & fundamenta artis, qua theoriam & praxin, in ordinem redigere & explanare allaboravit clarissimus Jo. Browne, omnia mechanismo & structuræ partium solidarum & fluidarum, ex quibus conflatur corpus humanum, superstruendo. Post Physiologiam scilicet Pathologiam pariter ac Semiologiam cum Therapeutica succincta explicat methodo. Cui adhæreat Autor hypothese, ex præfatione libro præmissa patet, quæ perfectum systema eorum, ad quæ in studio Medico respiciendum est, continet. Operæ igitur pretium esse videtur, speciminis loco ex ea quædam nunc communicare.

Ante omnia urget Autor clarissimus, ut in arte hac, quemadmodum in aliis scientiis, certa principia, fundamentaque demonstrationum plena ponantur; siquidem ex illis causas morborum, curationumque rationem deducere opus habemus. Hæc principia naturalia esse decet, adeoque mechanica, utpote quæ a materia & motu, seu corporum dispositione ad motum sunt petenda. Motus quamdiu suum servat ordinem, justam proportionem, certumque tempus, pro regulari habendus est, utpote qui ab artificiali structura, dispositione & proportione ad motum, quæ solidas inter ac fluidas partes intercedit, dependet; si vero ab externis & mechanicis causis fuerit alteratus, irregularis atque morbificus evadat, per bonam diætam, convenientiaque medicamenta in ordinem redigendus venit. Inde certe universale principium stabiliri potest, unde omnes actiones tam naturales quam præternaturales, tanquam a scaturigine primaria rivuli, ut & omnes methodi medendi, medicamentorumque operationes derivari possunt. Sic sanguinis motus a systole & diastole fibrarum muscularium, motriciumque, quinimo a temperie & quantitate fluidorum derivandus est. Motio vero & im-



impulsus solidarum partium non immateriale vel ideale quid est, sed materiale, si quod aliud, subtilissimum, idque catholicum illud fluidum, propter elasticitatem summe activum, a veteribus anima mundi appellatum, sub respiratione ad nos accedens. Quamprimum enim subtilis hic elasticus aer exhalat ex corporis nostri humoribus, cum vita actum est; sic aer corruptus corpus non minus quam animam pessundat, & utrorumque functiones turbat. Hæc certe causa est, quod in sereno puroque aere diuturniorem protrahamus vitam, minusque morbis obnoxii sumus, ac per aeris mutationem graviores curentur affectus. Quæ ut melius intelligantur, de vita & morte, sanitate & morbis quædam præfatur Autor. Vita scilicet corporis organici non præcise sanitatem ejus, statumque omnis corruptionis expertem, sed certam quandam actionem, quæ nihil aliud quam motus est, denotat. Vita scilicet est constans motus fluidorum per certos canales vel vasa, solidorum impulsu adjutus, & corruptibile corpus ab interitu vindicans. Motu hoc bene succedente, pars vel totum corpus vivere dicitur, & a corruptione præservatur; interrupto vero illo, nec restituto, mortuum hoc pronunciat; ita tamen ut corruptio & putrefactio non semper immediate sequatur mortem, ut in laqueo strangulatis, aqua suffocatis, & frigore perentis videre est. Mors vero per morbi vehementiam accelerata a deficiente sanguinis motu dependet & cum dispositione ad patefactionem est conjuncta. Quanquam igitur motus hic sanguinis circularis sit, datur tamen & alter, intestinalis videlicet, a motu particularum activarum & volatilium productus, sanguinem reliquosque humores a violenta aeris externi actione defendens, & differenti textura imbuens. Præter hunc motum progressivum & pressionem sanguinis per tot colatoria diversissimi generis, separat hic non solum humores laudabiles, verum & ferofas, impuras, salinas, sulphureasque particulas, quæ etiam si sua natura ad corruptionem tendant, præservantur tamen ab hac, quamdiu humores motum suum illibatam confervant. Sic sanitas non simpliciter in motu circulari sanguinis consistit, qui etiam in morbis celebratur, sed in certo ordine hujus motus, in moderato liberoque progressu sanguinis, cordis pulsu

pulsu fibrarumque tono adjuto, fundata est, seu ab æqualitate motus solidarum pariter ac fluidarum partium dependet. Ad continuandum hunc motum partim moderatus & æqualis solidarum partium impulsus, partim humorum debita, & diversæ amplitudini vasorum, diversoque fibrarum vigori respondens, quantitas, partim legitima elementorum proportio pro fluidis, massam sanguineam constituentibus, temperandis, partim vasa libera & aperta, per quæ absque obstaculo sanguis transire valet, requiruntur. Præ reliquis igitur pulsus & tonus partium utramque faciunt paginam ad sanitatem conservandam; pulsus enim cor & vasa respicit, quæ a centro ad circumferentiam humores pellunt; tonus vero fibris debetur, ac membranaceis musculosisque partibus, a circumferentia ad centrum easdem urgentibus; utraque motus species bene si vigeat, qua valorem, æqualitatem, & temperamentum, sanguis æqualiter & sine obstaculo in partibus admittitur, secretiones bene succedunt, & sanitate prospera fruitur homo. Verum enim vero non idem advertitur sanguinis in singulis hominibus motus, sed pro temperamentorum diversitate admodum variat. Ast hæc differentia non quantitati & magnitudini fibrarum, sed harum robori & vigori, id est, pulsui & tono in acceptum est referenda; nec substantiæ & texturæ sanguinis vasorum plenitudini, aut capacitati debetur, sed quemadmodum dispositio hæreditaria, ætas, sexus, clima, vel aer variis modis temperamentum hoc humorum, contractionem fibrarum, robur & conditionem vasorum afficit, & alterat, ita sanguinis motus usque adeo immutatur, ut uno semper eodemque modo in eodem homine quovis anni tempore, sub quovis partu, sub quovis climate non succedat. Quoniam autem in variis subjectis varius sanguinis motus observatur, mirum non est, miram esse in hominum constitutione discrepantiam, sive appetitum, sive excretiones, sive pulsus, sive valorem, sive dispositiones ad morbos, sive ingenia spectes. Morbos quod attinet, horum fundamentum seu causa immediata in motu hoc querenda venit, plus minus immoderato, interrupto vel inæquali, prout scilicet læsus pulsus vel tonus partium solidarum ac temperamentum pravum & disproportionatum fluidarum hinc ansam suppeditat.

**RATIONIS ATQUE EXPERIENTIÆ CON-**  
*nubium, continens experimentorum Physicorum, Mechanicorum, Hydrostaticorum, Barometricorum, Thermometricorum aliorumque compendiosam enarrationem, methodi eadem instituendi descriptionem, eventuum ususque expositionem & ad rationis incudem revocationem &c. Consummatum per WOLFERDUM SENGERDIUM, in Acad. Lugduna Batava Philosophiæ Prof. Ordin. Accedit ejusdem Disquisitio de Tarantula.*

Roterodami, apud Bernhardum Dos, 1715, in 8.  
 Plag. 22 Tabb. æn. 3.

**Q**ui de Philosophia naturali & experimentali dudum bene meritus, celeberrimus *Sengerdius*, in hoc libro describit experimenta, quibus in Academia Lugdunensi in gratiam juventutis studiose scientiam naturalem illustrare consuevit. In his cum multus sit antliæ pneumaticæ usus, ab ejus descriptione tractationem suam orditur, cui ab *Ottone de Guericke*, Consule Magdeburgico, circa A. 1655 primum inventæ, postea a *Boyllo*, ut facilius evaderet eimboli agitatio, parumper immutatæ, A. 1679 commodiorem formam conciliavit, quam nunc plerique adamant artifices. Recenset deinde varia experimenta, quibus antliæ perfectio exploratur, ejusque vitia, si qua adsunt, deteguntur, & *peremptorium examen* vocat, si Tubus Torricellianus Mercurio repletus sub campana longiori collo instructa ponatur & aere subducto Mercurius subsidat, nec mora aliqua interposita rursus ascendat. Speciatim deinde edisserit, quomodo patefiat, num

1. cavitas tubi antliæ omni in loco æqualis exacte amplitudinis sit,
2. num claviculæ ac epistomio vitium aliquod adsit.

Progre ditur ad usum antliæ describendum, quem duplicem constituit, evacuationem atque condensationem fluidorum. Istant per fici contendit

1. mutua particularum fluidi excussione ac deturbatione;
2. fluidi a fluido protrusione;
3. gravitate: hanc vero fieri novi aeris adjectione.

Considerat deinde sigillatim aeris

1. elasticitatem,
2. gravitatem,
3. fluiditatem,
4. resistantiam passivam,
5. effecta ab hisce singulis, vel pluribus conjunctim derivan-

c. I.

2.

3.

4.

vanda. Primum elasticitatis indicium constituit, quod aer ambientium corporum resiliencia sublata vel debilitata vicina a se amoliatur & majus sibi ipsi spatium vindicet; secundum, quod compressus fortius reagat; tertium, quod vis aeris calore intendatur: ubi simul de elasticitatis & rarefactionis discrimine quædam annotat. Probare ulterius nititur *aerem esse 1. ramosum*, hoc præsertim usus argumento, quod elater ejus agat quaquaversum: *2. rigidum*, ita tamen ut rigiditas cum aliquali flexilitate sit conjuncta, quia comprimi quidem potest, compressus tamen ulteriori compressioni potentius resistat: *3. in statu præternaturali constitutum*, quia adest conatus alium statum acquirendi, per naturæ vero legem corpora, quantum in ipsis est, in illo statu maneat, in quo sunt, neque eum relinquere possint, nisi aliunde impulsa sibi que ipsis relicta. Rationem hujus status præternaturalis ab ipsa aeris mole petit: causam vero elasticitatis particulas cœlestes æthereas, incomprehensibilis parvitas, allegat, caloris tamen concursu adjutas. Rarefactionis & condensationis quantitatem per experimenta definit. Uno eorum didicit, aeris rarefacti molem occupare spatium triginta septem vicibus majus, quam quo non rarefacta continebatur: aliud autem rationem ut 62 ad 1, immo adhuc aliud ut 150 ad 1 suppeditavit. Circa condensationem utitur experimento a *Mariotto* primum, deinde a *Boyljo* in tubo vitreo recurvo, cujus alterum extremum hermetice sigillatum, ope Mercurii tentato, quod ex *Gockenholtzii* Deliciis physicis ipsi innotuit. In antiæ pneumaticæ tubo cum aerem valide comprimeret, in spatium octies priore minus eundem coegit. Unde cum rarefactum in statu naturali occupare arbitretur spatium triginta septem vicibus priore majus; aerem summe condensatum ad summe rarefactum esse ut 1 ad 296 concludit. Ex aliis tamen hypothesibus rationem hanc definit ut 1 ad 1200. Gravitationem aeris minus recte probari contendit per barometrum, neque enim suspensionem Mercurii a pressione gravitatis derivandam esse putat. Ipse recurrit ad ponderationem vesicarum inspirato aere turgescientium & globorum cupreorum ab aere evacuatorum. Quantitatem aeris pintarum trium cum tribus decimis habere gravitatem duorum scrupulorum.

scrupulorum & sexdecim granorum experimento definit, rationem vero gravitatis specificæ aeris ad aquam ut 1 ad 540, esto *Mersennus* eandem constituat ut 1 ad 1300, *Gallilaus* ut 1 ad 400, *Ricciolus* ut 1 ad 10000, *Boyllius* ut 1 ad 938, *Franciscus Tertius de Lanis* ut 1 ad 640, *Sturmius* ut 1 ad 1000, alii ut 1 ad 840, alii ut 1 ad 970. Quadratum pedale columnæ aereæ superficiei corporis nostri incumbens premere 2185 libris & 14 unciis ex pondere columnæ Mercurialis in barometro deducit. Resistentiam aeris passivam probat, quia vesica aere plena digito prementi vix cedit, eamque commune omnium corporum attributum pronunciat ex extensione (quam pro corporum essentia cum Cartesianis habet) resultans. Effectus, quos elasticitate efficit aer, triplici potissimum ratione manifestos evadere ostendit, nempe 1. quoties alternis vicibus aeris accidit condensatio ejusque relaxatio: 2. si corpora aeri exposita in eodem maneat statu, sed ambientis aeris conditio immutetur; vel, si aer corporibus interceptus virium non recipiat augmentum, sed ambientis aeris aliorumve corporum vires debilitentur: 3. ubi vis aeris per calorem iatenditur. Notat inter alia experimenta satis nota, globulos vitreos cavos vel imagines vitreas cavas & exiguo foraminulo instructas, si lagenæ solo aere plenæ committantur & bacillo in ejusdem fundo detineantur, donec ad summam usque oram lagena fuerit repleta aqua, subducto bacillo, in fundo perseverare, aquæ autem quantitate effusa, superiora petere. Addit circumstantias alias singulares, non contemnendas. Massam farinaceam ob fermentum in vacuo multum expandi didicit, etsi in aere frigidiore ne minimum quidem intumesceret. Venæ juglaris internæ portionem, priusquam reseccaretur, ab utraque parte ligatura arcte constrictam, ex vivente vitulo reseccam, in aquam tepidam (ne sanguis coagularetur) conjecit & in vacuo ascendente, iterato experimento, observavit, etiamsi superficiei externæ nullæ adhærerent bullulæ; immo innumeras bullulas per poros venæ egredientes vidit. Aere rursus admissso, vena fundum petiit. Animalia in aere rarefacto salivam per os evomuisse, & fæces quandoque per posteriora deposuisse, immo pisces haud raro semen exonerasse, exemptos pulmones in

- c. 15. aqua fun dum petiisse refert. Subjungit experimenta alia, quibus probat effectus aeris ab ejus elasticitate & gravitate conjunctim pendentes: ubi inter alia novam scarificandi methodum proponit. Scilicet cucurbitæ mediante cochlea affigi jubet globulum cupreum evacuatum & epistomio instructum, quo aperto aer ex cucurbita in cavitationem globi erumpit, sanguinique ex vulneribus cutis ascendenti locum relinquit. Huc etiam refert fluidorum in antliarum & siphonum tubos adscensum, particularum aquosarum intra seminum & radicum poros propulsio-nem, migrationem & stagnationem bullularum & globulorum vitreorum fluidis innatantium a circumferentia versus medium & contra, flammæ & ignis conservationem atque communicationem, ebullitionis remissionem: de quibus singulis experimenta profert. Nos tantum notamus, quod phosphorus etiam in vacuo, æque ac in aere luceat. An fluidorum in tubulis capillaribus ultra libellam stagnatio pressioni aeris sit adscribenda, dubitat, quia in vacuo eadem observatur, quæ in aere: eam potius a scabritie superficiæ tubulorum petendam esse suspicatur.
16. Resistentiæ aeris passivæ tribuit aquæ in clepsydris rigatoriis hærentiam & retardationem motus corporum per aerem projectorum aut alia ratione latorum. Ita indices horologiorum decima velocitatis suæ parte citius in vacuo moveri apprehendit, quam in aere. In primis etiam hanc causam respirationis agnoscit, quam recepto more explicat & consuetis experimentis illustrat. Singulares circumstantiæ, quas circa experimentum hemisphæriorum Magdeburgicorum cum cura annotavit, in Actis A. 1714 p. 82 & seqq. leguntur. Motum fluidorum per siphones non pressioni aeris (quam quidem ascensus primi causam esse largitur,) sed præpondio aquæ in crure majore stagnanti tribuit. Postquam barometrorum constructionem exposuit; phænomena eorundem recenset eorumque rationes redditurus ad elaterem aeris confugit, rejecta sententia illorum, qui eas a pondere seu gravitate ejusdem deducunt: putat enim pressio-nem vis elasticæ diversam esse posse quam gravitatis, quod aliis non videtur qui elaterem aeris inferioris ponderi totius incumbentis æqualem offendunt. A barometris ad thermometra digre-

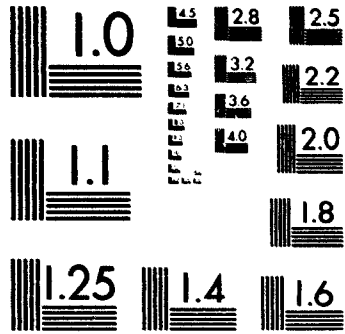
digreditur, eorumque species, structuram, usum, phænomena horumque rationes exponit. Tandem experimentis hydrostaticis aliquam operam impendit. Primum propositiones aliquot de gravitate solidorum in fluido experimentis confirmat. Hinc methodum proponit experiendi solidorum, imprimis metallorum, convenientiam ac diversitatem gravitatis, puritatem & fucum, nec non respectivæ eorundem gravitatis proportionem. Deprehendit autem auri grana 807, plumbi 477, argenti 442, cupri 371, æris calaminaris 358, ferri 338, stanni Anglicani 306 idem præcise pondus in aqua amittere, adeoque ejusdem esse gravitatis. Unde si gravitas auri sit 100; erit plumbi  $59\frac{1}{5}$ , argenti  $54\frac{1}{4}$ , cupri 46, æris calaminaris  $44\frac{1}{8}$ , ferri  $41\frac{1}{2}$ , stanni Anglicani  $37\frac{1}{8}$ . Observavit præterea, aurum 554 granorum amittere in aqua pondus 29 granorum; plumbum totidem granorum amittere grana 49; argentum 53, cuprum 64, æs calaminare 65, ferrum 70, stannum Anglicanum 75. Quoniam pondus in aqua amissum æquatur ponderi aquæ sub æquali volumine contentæ; inde elicit gravitatem specificam aquæ ad aurum ut 1 ad  $19\frac{1}{2}$ , plumbi ut 1 ad  $11\frac{1}{4}$  & ita porro. Monet etiam hac ratione detegi posse fucum, si metallum fuerit impurum. Simili fundamento nititur methodus, quam præscribit pro fluidorum gravitate cum specifica tum absoluta investiganda, atque hac ratione hydrometri usum declarat. Coronidis loco experimenta nonnulla circa variam fluidorum premendi rationem adjicit.

Dissertatio Autoris de Tarantula anno 1667 primum in lucem edita, cum summos in Philosophia honores consequeretur: nunc vero tertia vice recuditur. Cum adeo a longo tempore eruditorum manibus versata fuerit; non opus esse arbitramur, ut specialia ex eadem recenseamus.

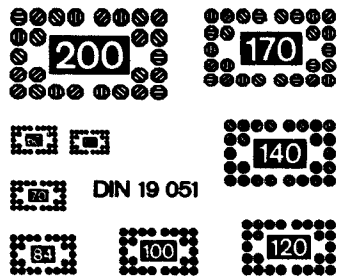
**Christian Gottlieb Hertels vollständige Anweisung zum Glas-Schleiffen ꝛc.**

hoc est,

**CHRISTIANI GOTTLIEB HERTELII, IN ILLUSTRIS  
Academia Lygiorum Prof. Math. Publ. & Membri Societatis  
Mm 3 Sci-**



MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24



ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1716

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 s 4<sup>o</sup>

*Scientiarum Regiæ Borusficæ, Introductio ad Technicam Dioptricam, seu praxin formandi ac poliendi vitra atque ex iis machinas dioptricas construendi, cum præfatione CHRISTIANI WOLFFII, P. R. B. Consilarii aulici & Prof. Publ. Ordin.*

Halæ Magdeburgicæ, in bibliopolio Rengeriano, 1716, 8.  
Plag 12 $\frac{1}{2}$  Tabb. æn. 20.

**Q**VI in poliendis vitris & construendis tubis ac microscopiis aliisque machinis dioptriciis hæctenus multa cum solertia veriatuſt Cl. *Hertelius*, in uſum publicum fideliter expoſuit, quæ in hoc genere propria experientia fretuſ optima deprehendit. In duas opuſculum diſiſit parteſ, quarum prior de formandis ac poliendis vitris, poſterior de instrumentis ac machinamentis inde conſtruendis agit. Illa deſcribuntur machinæ ad polienda vitra apprime neceſſariæ, ſimplicioris ſane conſtructionis atque minorum ſumtuum, quam quas dedere *Zabnius* in Oculo & *Traberuſ* in Neruo optico, alique paſſim, ipſo uſu Autori multum probatæ. Nec minus accurate exponuntur, quæ in conſciendis catinis politoriis, etiam majoribuſ obſervanda: ubi circa majoreſ *Hugenii* conſilium in Commentariis de vitris formandis probatur. Docetur deinde, quodnam vitrum ad poliendum optimuſ, & qua utenduſ ſit materia politoria. Ad tuboſ conducere Noſter expertuſ eſt vitrum coloris ſubcœrulei & ſubviridis, non æque inſtar chryſtalli pelluciduſ, quod tamen in cameris obſcuriſ & laterniſ magicis probat. In ſpecie etiam exponit, quæ circa vitra ſphærica formanda in praxi attendenda ſunt & tum propriam methoduſ poliendi vitra, quæ ſunt majoruſ ſphæraruſ ſegmenta, in catiniſ ſine machina, tum *Hartſeckerianam* idem efficiendi ſine catiniſ politoriis deſcribit. Vitri figuram eſſe perfecte ſphæricam experieris, ſi orbē fenestræ vitrei eandem retineant figuram ac magnitudinem, ſive in vitri medio, ſive prope limbuſ compareant. Progreditur ad vitra figuræ ſingulariſ, parabolica puta, hyperbolica & elliptica, conica & priſmatica annularia. Excogitavit methoduſ vitra parabolica, hyperbolica & elliptica formandi, quam praxi reſpondere judicat,

Part. I.  
c. 1.

9.

3.

4.

cat,

cat, licet aliis negotiis impeditus hactenus eadem uti nondum potuerit. Ut vero alii utantur, eam fideliter describit. Artificium, quod *Zabnius* in Oculo artificiali ad formandos conos vitreos commendat, iudice nostro, minus succedit. *Gervasius Mattmillerus*, Opticus quondam Imperatoris, qui notante *Trabero* conos vitreos primus polivit, suum instar mysterii celavit. Sed Noster candide exponit modum, quo aliquoties cum successu usus. Quoniam vero colores per refractionem radiorum solarium in cono factam angustiori spatio coarctantur, quam qui prismatis ope gignuntur: duplicem construxit conum, quo lumen coloratum ampliavit. Nostri quoque methodus, qua prismata annularia expolivit, diversa est a *Zabniana*. Tandem de prismatis triangularibus, tetraedris atque polyhedris poliendis differit, ubi denuo expertus est, vitra coloris subcœrulei atque subviridis colores intensiores produxisse, quam pura & crystalli instar pellucida. Mentionem quoque facit polyhedri pyramidalis, cujus singulares deprehendit effectus.

In parte posteriore primo loco se sistunt vitra caustica, tum communia seu mediocria, tum majora, quorum in sphaerulis microscopicis conficiendis usum hactenus non animadversum inter alia commendat. Notat etiam in conclavi aperto objectorum imagines oculo inter fenestram & vitrum causticum majus collocato pone ipsum situ erecto atque clarius & distinctius, quam in camera obscura, apparere: candela autem exigua in foco collocata lumen valde intensum per amplum spatium ad insignem distantiam diffundi. Succedunt perspicilla tum convexa, tum cava, quorum illa presbytas, hæc myopes juvant. Sequuntur microscopia diversæ structuræ, tam simplicia (quæ inter plano-convexa præfert utrinque convexis) quam composita. Comparat inter ea microscopium multiplicatorium, non tantum augens, verum etiam multiplicans objecta, & cistula microscopica, singulare Autoris inventum, quo curiosorum oculi valde delectantur. In tuborum numero sunt 1. communis *Batavus*, ex vitro objectivo convexo & oculari cavo constans; 2. *Astronomicus*, qui & objectivum, & oculare convexum habet, 3. *terrestris* ex quatuor vitris convexis compositus, 4. *helioscopicus*

c. 5.

Part. 2:

c. 1.

2.

3.

4.

ex

- ex vitris coloratis aliisque artificiis constructus, 5. binoculus, & 6. curiosus ex tetraedro & polyhedro confectus. Proportiones vitrorum pro tubo Batavo *Traberianus* & *Zabnianus* minus fidas pronunciat, adeoque iisdem alias substituit, quales etiam pro tubo astronomico atque terrestri describit. Ocularia plano-convexa distinctius representare objectum, quam convexo-convexa expertus est: usum etiam meniscorum insignem in microscopiis reperit. Similiter didicit, tubum binoculum clarius representare objectum, quam simplicem: minime tamen observavit, quod objectum auctius & vicinius appareat, quemadmodum *Rheita* affirmat. Modum talia telescopia conficiendi optimum pronunciat, quem *Cherubin* in dioptrica describit. Inter varia camerarum obscurarum genera exhibetur genus quoddam cameræ obscuræ portatilis, quæ iter facientibus prodest ad prospectus obvios mira facilitate delineandos, etiamsi artis delineandi fueris ignarus. Dum Laternæ magicæ structuram exponit *Noster*, artificia quoque tradit, quibus imagines fiunt illarum ope, sub gigantea forma in parietem projiciendæ. Tandem polyedrorum usum in imaginibus deformatis ad formam revocandis explanat. Appendicis loco subjungitur descriptio microscopii compositi, de quo diximus in Actis A. 1713 p. 315, & additur alterum ab artifice Anglo *Johanne Marshall* excogitatum.
- c. 5.
- 6.
- 7.

Cl. *Wolfius* in præfatione de usu vitrorum politorum in amplificanda scientia naturali, Astronomia atque Geographia, disserit. Ostendit inter alia, quomodo per lentes causticas *Tschirnhusianæ* lumen lunare ad eum gradum intendi possit, qui convenit terrestri, quo luna in pleniterrio resplendet. Jubeat scilicet latitudinem vitri dividi in 500 particulas æquales & circa diametrum 133 describere circulum, intra cujus peripheriam lumen lunare per lentis causticæ superficiem diffusum coarctari debeat, ut sit æquale lumini, quo Luna a terra collustratur. Similiter docet, quomodo per lentes cavas lumen solare sit dispergendum, ut obtineamus diversos intensitatis gradus, quos habet in planetis superioribus. Horum vero notitia opus est ad statum Telluris a statu reliquorum planetarum exacte discernendum. Novum etiam usum vitrorum convexorum & cavorum in Metaphysicis mon-

monstrat non modo in ratione continui illustranda, quem obiter tantum indicat, sed imprimis in notionibus quibusvis rerum corporearum confusis evolvendis, & vice versa in distinctis confundendis. Quemadmodum prius præstatur per microscopia, quæ objectorum magnitudinem adaugent; ita in posteriorem finem construi jubet instrumenta, quibus eandem imminuere liceat. Experimentis enim debita industria magnoque numero sumtis, fore tandem sibi persuadet, ut ex notione confusa judicemus, quicquid distincti in ea contineatur; & e contrario, qualis proditura sit notio confusa ex confusione motuum & figurarum datorum. In ea nimirum est sententia, quod notionem corporeorum nil nisi motus & figuras exhibeant, quæ rebus repræsentatis similes sint.

**INSTITUTIONUM MATHEMATICARUM**  
*Libri tres, Autore R. P. ERNESTO VOLS, e Societate*  
*Jesu, Philosophiæ & S. S. Theologiæ Doctore.*

Viennæ Austriae, typis Jo. Georgii Schlegel, 1714, 4.

Alph 5 plag. 12 Tabb. æn. 89.

Quæ admodum R. P. Vols Græcii & Viennæ aliquot Religiosis a cursu Philosophico absoluto animum ad Mathematica percipienda appellentibus intra quadriennium aliquoties in calammum distitavit; ea superiorum judicio typis describi curavit, ut sublato proluxæ scriptiōnis & figurarum depingendarum labore uberius speculationi tempus suppeteret. Monet tamen, se per hoc opus solertioribus Professoribus libertatem nullatenus restringere, quin hinc inde aliquid de suo inspergant, præsertim cum hac ætate mathematicæ inventiones indices creant. Dividitur autem opus institutionum Mathematicarum in tres libros, quorum primus de scientia mathematica & illius objecto, de elementis geometricis, de proportionibus quantitatum, de elementis sphericis, de trigonometria elementari, plana & spherica atque architectura militari; secundus de Sphæra, nempe de Cosmographica, Geographia, Hydrographia, Chorographia & Astrolabiis; tertius denique de Astronomia, Solis nimirum ac Lunæ motibus calculo ☉ & ☽ ac utriusque luminis eclipsium,

refractione & parallaxi siderum motibus cometarum & calendario ecclesiastico tractat. In his autem pertractandis Autor non more veterum Geometrarum in succinctas definitiones ac propositiones singula digessit; sed more communi discursu liberiori & perspicuo exposuit & libros in capita, capita rursus in articulos distribuit, pro numero materiarum, de quibus dicere instituit.

Lib. I.  
c. 1.

Dum Lib. I de scientia mathematica & illius objecto agit, tum de natura & partibus Matheseos, tum de quantitate continua & discreta, tum de linearum & superficierum speciebus differit. Mathesi omnimodam certitudinem tribuit ac bene observat, si quando contingat, aliquas ejus partes subalternas, veluti Opticam, Staticam, Astronomiam, in aliquibus conclusionibus terminos probabilitatis non excedere, id non ex Matheseos imperfectione, sed ex mixtura cum aliis disciplinis provenire. Dum de objecto Geometriæ, quantitate nimirum continua, differit; magnitudinum species definit, varias pedum magnitudines recenset, & angulorum quoque mensuram describit. Dum quantitatem discretam, Arithmeticæ objectum, considerat, tum unitatem, tum numerum ex *Euclide* definit, quasdam numeri divisiones affert numerorumque species enumerat. Mox etiam de linearum & superficierum speciebus discurret. In elementis geometricis notat defectus in methodo Geometrarum, quos nonnulli sibi observasse visi sunt, passim a multis, qui methodi hujus vim minime percepere, inculcatos. In *Euclidis* definitiones, theoremata & problemata Scholia conscribit & supplementa quædam annectit. Atque hac ratione palmaria Geometriæ explicat, quæ tyronibus ad cetera per se intelligenda sufficere judicat. Rationum doctrinam tradit primum in abstracto; deinde præcipua de proportionibus linearum atque superficierum theoremata ac problemata affert: ubi etiam de Circini proportionis constructione ac usu agit. Inter problemata nondum soluta refert trisectionem anguli, inscriptionem heptagoni aliorumque nonnullorum polygonorum regularium, inventionem duarum proportionalium datis extremis & quadraturam circuli. In Sphæricis libri primi atque secundi Sphæricorum *Theodosii* pro-

c. 2.

c. 3.

c. 4.

positiones faciliori modo demonstrare nititur & iis triangulorum Sphæricorum doctrinam annectit. In Trigonometria elementari post definitiones canonis triangulorum atque logarithmorum constructionem & usum docet. In plana fundamenta calculi trigonometrici ponit, dimensionum cautelas recenset, euthymetriæ, planimetriæ & stereometriæ præcipua problemata resolvit. Similiter in Sphærica resolutionem triangulorum sphæricorum tam rectangulorum, quam obliquangulorum ex præmissis theorematibus derivat. Regulas illas solvendi triangula cum rectilinea, tum Sphærica singulas singulis exemplis illustrat. In Architectura militari nonnisi antiquam muniendi formam Belgicam paucis delineat.

c. 5.

c. 6.

c. 7.

c. 8.

c. 9.

Librum secundum a definitionibus cosmographicis, geographicis, hydrographicis, horographicis & astrolabii orditur: quibus præmissis, ad res ipsas tractandas progreditur, & quidem in Cosmographia triplicem primum explicat siderum motum, nempe diurnum, proprium & eum, qui fit secundum profunditatem, quorum motuum diversitas exemplo imprimis motuum Solis illustratur. Ad rationes eorum reddendas explicat duo celebria mundi systemata, *Copernicanum* & *Tychonicum*, & licet illud Scripturæ atque sensui adversum pronunciet, calculo tamen percommodum fatetur. Recenset etiam phænomena motus planetarum tam superiorum, quam inferiorum singularia, & ad spectuum species definit, una cum phasibus Lunæ. Immo thematum cælestium rationem aperit. Docet deinde modum observandi phænomena & ex observationibus per Trigonometriam Sphæricam solvendi problemata primi mobilis. In Geographia se magis ex Philosophia catholicorum supponere, quam probandum suscipere ait, quod terra in firmamenti centro quiescat. Addit tamen hanc rationem, quod durum sit statuere, diametrum orbis annui ad distantiam fixarum a terra habere rationem insensibilem. Recenset argumenta, quibus rotunditas Telluris probatur, & notat, *Bonifacium*, Episcopum Moguntinum, magis pium quam doctum, ex fidei fundamentis negare voluisse antipodes, ne novi homines novusque Christus introduceretur in mundum: cui tamen erudite, quamvis initio infelici-

Lib. 2.

c. 1.

c. 2.

c. 3.

- ter, se opposuerit *S. Virgilius*, Germania: Apostolus. Docet investigare circuli maximi terrestris gradum & supputare longitudes locorum, seu distantias a primo meridiano. Explicat distinctius illuminationem telluris a Sole, constructionem mapparum geographicarum, dimensionemque distantiarum & altitudinum. In hydrographia de inclinatione & declinatione magnetis differit, instrumenta navigationum describit, rhomborum theoriam delineat, problemata loxodromica solvit, mapparum denique hydrographicarum constructionem ac usum declarat. In Horographia jactis fundamentis horographicis horologia solaria in quovis plano describere docet, simulque ostendit, quomodo circuli Sphaerae mundanae horologiis inscribantur. Habet etiam nonnulla de horologiis, quae certis corporum superficiebus inscribi solent. Denique in capite de astrolabiis primo usum globorum ecclesiae atque terrestris tradit, problemata Analematis declarat, & astrolabiorum tam universalium, quam particularis, praesertim horizontalis, structuram delineat.
- In Astronomia Auctor noster ex theoreticis perspicue explicat, quae ad calculum motuum Solis ac Lunae itemque eclipsis tam lunarium quam solarium rite intelligendum necessaria sunt, & ipse calculus exemplis ad tyronum captum illustratur, ut adeo hic liber commendari mereatur calculi tyronibus, praesertim si quis terminorum astronomicorum non ignarus proprio Marte calculi formam sibi familiarem reddere decreverit. Adduntur etiam Tabulae astronomicae, ne elementa calculi aliunde petere opus habeant tyrones. Cometarum explicantur natura & species, accidentia, motus principia & distantia a terra. Calendarii recensentur partes, enarratur correctio, epactarum denique evolvitur constitutio & computi ecclesiastici forma describitur.

**PROBLEMATATA ARITHMETICO-GEOMETRICA acutissimis Mathematicum cultoribus proposita**

a

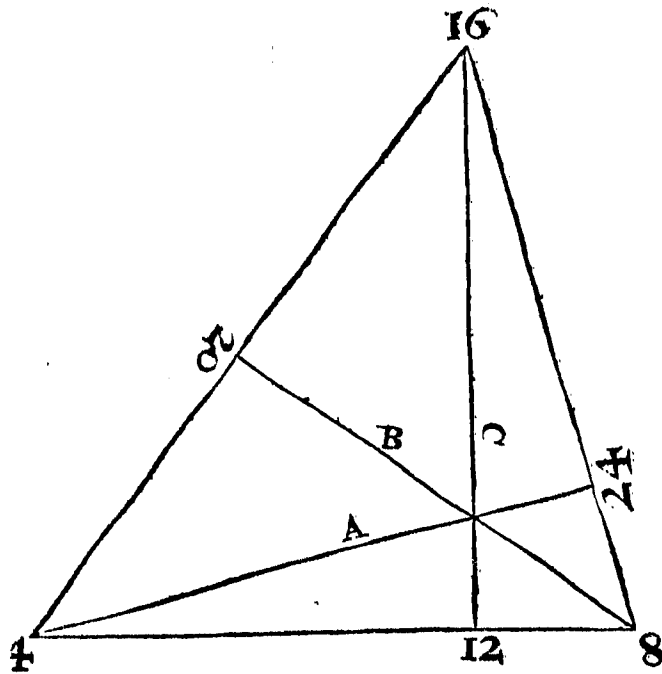
FERDINANDO ERNESTO Comite ab HERBERSTEIN,

A. 1716.

Inter



**I**nter infinitas easque admirandas numerorum proprietates in postrema est, quæ tribus quibuscunque numeris certa lege in Figuram  $\Delta$  dispositis summas Perpendicularis adscriptas exhibet semper æquales. Fertilissimæ hujus messis fructus vel ex solo manipulo sub hoc Schediasmate contento nullo labore decurgunt: Ut porro ad ulteriora pateat aditus, sequentia Geometris proponere libuit.



1. Invenire Speciem Figuræ Geometricæ rectilinearæ ita ut adscriptis singulis Figuræ angulis quibuscunque numeris, summa binorum quorumcunque eidem lineæ adscriptorum, & numeri adscripti angulo eidem lineæ correspondenti, sint omnes inter se æquales.
2. Idem efficere in  $\Delta$  o, qui sua circumvolutione generet conum datæ sollicitatis.

N n 3

3. Idem.

3. Idem efficere in  $\Delta$ lo, cujus Perpendiculara sint in ratione data.
4. Idem invenire in  $\Delta$ lo, super cujus lateribus descripti circuli sint Arithmetice progressionales.
5. Idem præstare in  $\Delta$ lo, super cujus lateribus tanquam diametris descripti circuli sint in ratione imperata.
6. Idem exhibere in  $\Delta$ lo, ita ut summa laterum referente magnitudinem speculi plani, summa Perpendicularorum exhibeat distantiam objecti a speculo ad hoc ut videatur præcise totum.
7. Idem efficere in  $\Delta$ lo, cujus tria Perpendiculara A. B. C. A. quidem & B. sint numeri Trigoni B. & C. Hexagoni, A. & C. Heptagoni.
8. Idem officere in  $\Delta$ lo, cujus unus angulus sit æqualis elevationi poli datæ civitatis.
9. Idem præstare cum  $\Delta$ lo, ita ut summa numerorum lateribus adscriptorum exhibeat annum 1716.
10. Idem exhibere in  $\Delta$ lo, ita, ut quando summa duorum laterum est numerus imperatus, & simul tempus durationis in horis alicujus Eclypsis Solaris 3tium sit digiti obscurandi in eadem Eclypsi.

## NOVA LITERARIA.

Argentorati Cl. Pfeffingerus SS. Th. P. P. O. Commentarium Philologico-Theologicum in Epistolam Pauli ad Ephesios proxime nos expectare jubet. Cl. Lederlinus post Aphthonium, cujus edendi animum nondum abjecit, Commentarium Theophylacti in XII Prophetas, cujus insignem Codicem MS. servat Bibliotheca Reipubl. Argentoratensis, publico destinavit. Prelo etiam paratum habet Commentarium in Calendarium Judaicum variis observationibus curiosis & eruditis refertum. Nunc totus est in illustrandis Antiquitatibus Hebraicis, Græcis atque Romanis, quarum in N. T. fit mentio, inque tractatu de Præconibus veterum ad umbilicum perducendo. Norimbergæ Cl. Lochnerus Historiam Medicorum Litterariam ex nummis & statuis suscepit illustrandam, cui negotio egregia dabunt incrementa, quæ subinde ad ipsum mittuntur ex Italia Galliaque celeberrimorum Medicorum numismata. Varias quoque idem datur Dissertationes Asclepiadeas, ut sunt, de Baculo Esculapii  
 ejus-

ejusque apud Coos festo Exaltationis Baculi; de Pentagono Hygieiz: de Metharistheo Hygieiz; de Maza Hygieiz; de Tripode Asclepiadeo; de Telesphoro Æsculapii & Hygieiz comite. Idem quoque Centuriz Ephemeridum Naturz Curiosorum Societatis Leopoldinz. quam proxime expectamus, appendicem de Rhododaphne, Rhododendro & Nerio veterum addet, qua præcipue evincere conabitur, ramum, qui in Gemmis Nerei & Nereidum conspicitur, neque laurum neque myrthum, sed Nerionem esse qui ab ipsis hoc nomen gerat. Cum etiam Rhododendron species quædam Cisti sit, peculiari olim diatriba de nummo Cistophoro, cujus apud Ciceronem, Livium, & Festum mentio, disquiret. Ratisbonæ D. Georgius Andreas Agricola invenit modum arbores tum fructiferas, tum silvestres in immensum multiplicandi, ope namque mumiz cujusdam vegetabilis radices ex quavis arboris gemma, furculo aut ramo brevissimo temporis spatio elicit, ita ut deinde in arbores maxime vegetas evadant. P. Hieronymus Pez Ord. Bened. in monasterio Mellicensi prope Viennam, Corpus Scriptorum Historiz Austriacæ adhuc ineditorum congeffit, quos inter est Nepachlonis Chronicon Bohemiz Seculo circiter VI scriptum, Excerpta item ex Chronico Cremifanensi Bernardini Norici, nec non Chronicon vetus Mellicense, aliudve Chronicon Austriacum Seculo quasi XV exaratum aliaque. Hujus Operis Tomum I proxime, si per librarium licuerit, est editurus. Frater ejus P. Bernardus Pez, prædicti monasterii Bibliothecarius, Vir eruditissimus, Scriptorum Ordinis S. Benedicti Bibliothecam Generalem maximo conatu ex omnibus Ordinis sui aliisque Bibliothecis colligit. Interim, dum ista undique conquiruntur, prelo subjecit Augustæ Vindelicorum Bibliothecam Benedictino-Maurianam seu de ortu, vitis & scriptis Benedictinorum P. P. e Congreg. S. Mauri in Francia libros II.

Genevæ modo recuduntur Caroli Musitani Opera omnia, Medica, Chymica & Chirurgica, II Voluminibus, itemque Bern. Ramazzini Opera Medica & Mathematica, utraque variis accessionibus augenda, nec non Jo. Jac. Mangeti Theatrum Anatomicum, adjectis Barth. Eustachii Tabulis Anatomicis, Romæ nuper a Celeberrimo Lancisio editis. Floret quoque ibidem ab aliquo

tempore Societas Medicorum præfide V. Cl. Clerico, quæ Secretarium habet Butinium, nuperque in publicum edidit Meditationes de strage pecudum ejusdemque remediis. Nunc varias de variis humani corporis morbis observationes ab eadem societate expectamus.

Cl. D. Jo. Diecmannus, Brema, quo Danico exercitu appropinquante secesserat, nuper Stadam redux, Animadversiones eruditissimas in Glossarium Rabani Mauri secum advexit, natas sibi in hoc secessu suo, cumque eruditis aliquando communicandas. Harburgi Cel. Bentheimius Historiam Epistolarem celeberrimorum Virorum meditatatur, quam in rem jam ultra 30000 epistolarum tum editarum, tum in scriptis eruditorum hucusque latentium, perlegit, seduloque, quæ ad institutum facere videbantur, excerpit. Compellendi itaque sunt Viri eruditi, si forte in manibus ipsorum sint ineditæ doctorum epistolæ, ut institutum laude dignissimum benevole promoveant. Helmsladii Ven. Schmidius, Abbas Marchenthalensis, magno numero collegit Dissertationes quasque præstantissimas Historiæ Ecclesiasticæ lucem fœnerantes, quas sub titulo Thesauri Ecclesiastici in publicum est emissurus. Idem Vir Celeberr. in memoriam Jubilæi Lutherani, proximo anno celebrandi, III Tomis imprimi curabit B. Lutheri Epistolas a Jo. Aurifabro collectas, sed ex parte tantum editas, addetque præter complures Epistolas ineditas, varias Observationes Historicas, vitam Lutheri, indicesque necessarios. Proxime ab eo expectamus partem alteram Introductionis Sagittariæ in Historiam Ecclesiasticam, quæ præter supplementa Tomi prioris binis capitibus novis contabit, quorum altero de Conciliis, altero de antiquitatibus Ecclesiasticis agitur, adjectamque habebit Dissertationem Bossianam de comparanda notitia Scriptorum Ecclesiasticorum longe plurimis locupletatam accessionibus. Gothæ Cel. Cyprianus jussu Ser. Principis sui editurus est, quæ B. Tentzelius vernaculo sermone de Historia Lutheranismi collegit, inque Bibliotheca Ducali asservantur, quamvis ea ultra primum biennium non procedant. Ipse tamen in elaboranda Historia Ecclesiastica ab an. 1500 ad an. 1715 nunc occupatur, quod opus brevi tempore ad colophonem se perducturum sperat.

Corrigenda in M. Junio Anni 1715.

P. 243 l. 7 post exemplum *in*ferre extat. P. 244 l. 19. lege quatuorve. P. 249 l. 13 leg. conicæ. P. 253 l. 5 a fine pro a l'h leg. a l'k. P. 254 l. 23 post litteram M dele comma, tribusque litteris +M+N+P superinducatur linea. Ibid. l. 26 post turbinacionibus *in*ferre systematis. P. 257 l. 10 leg. foliorum.



# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ  
Calendis Julii, Anno MDCCXVI.*

LES OEUVRES D' ARCHITECTURE DE  
Pierre Post,

hoc est,

**OPERA ARCHITECTURÆ PETRI POST,**  
*Architecti Principum Arausionensium.*

Lugduni Batavorum, apud Petrum Vander Aa, 1715, fol. Reg.  
Plag. 22 Tabb. æn. 75.

**E**ditor in hoc opere congeffit ichnographias & orthographias cum externas, tum internas, una cum descriptionibus, ædificiorum magnificorum, cura *Petri Post*, Architecti celeberrimi, passim per Bataviam exstructorum, quæ antea sigillatim cum descriptionibus Batavo idiomate prodierant. Reperies ibi 1. ædificium splendidum, pilis Ionicis undique ornatum, quod *Johannes Mauricius*, Nassaviæ Princeps, Ordinis S. Johannis Hierosolymitani Magister, Ducatus Cliviæ, Principatus Mindensis & Comitatum Marcæ & Ravensbergæ Gubernator, Hagæ Comitum multis sumptibus exstrui jussit. Succedit 2. aliud non minus splendidum, quod a parte sui præcipua Batavis *de Sael van Orange* dicitur. Exstructum est in medijs sylva sumptibus *Ameliæ*, Principis viduæ Arausionensis, una cum hortis aliisque ædibus minoribus. Loci amœnitas multos, qui Hagæ Comitum degunt, animi gratia illuc trahere solet. Sequitur 3. ædificium publicum in campo libero inter Amstelodamum & Harlemum excitatum, ut ibidem statis temporibus conveniant, quibus aggerum furentibus aquis oppositorum & cataractarum armatarum cura commissa, quorum aggerum cum cataractis descriptio & ichnographia una exhibetur in usum Archi-

chitecturæ aquarum egregie profutura. Batavi vulgo *Swanenburg*, itemque *de gemeene Lords-Huys* vocant. Comparat ibidem 4. ædificium magnificentum, *Jacobi Emméri L. B. de Wassenæer*, non procul ab oppido *Wassenæer* situm, duabus leucis à Lugduno Batavorum totidemque ab *Haga* Comitum distans, & 5. Curia, quæ Trajectum superbit. Repræsentatur etiam 6. ædificium publicum, quod *Goudæ* librandis mercibus destinatum, tandemque 7. domus pilis Corinthiacis ornata, quæ vulgo *Vredenburg* appellatur. Ultimo loco habentur delineationes ac descriptiones 23. Caminorum, quos Architectus noster passim construi curavit.

LES NOUVELLES OEUVRES D'ARCHITECTURE de Philippe Vingboons &c.

hoc est.

NOVA OPERA ARCHITECTURÆ PHILIPPI VINGBOONII, Architecti Amstelodamensis, in duos Tomos divisa.

Lugduni Batavorum, apud Petrum Van der Aa, 1715, foliis 22. Plag. 11. Tabb. æn. 80.

IN hoc opere sane splendido continentur ichnographiæ & orthographiæ externæ ædificiorum, quæ pleraque Amstelodami in usum mercatorum ab A. 1649 usque ad A. 1679 exaravit *Philippus Vingboon*, Architectus insignis. In eorum numero continentur quoque, quæ, ut regulis Eurythmiæ facilius satisfaceret, sub eodem tecto fuerant excitata. Annectuntur sub finem aliquot ædificiorum idæ, quæ ab Architecto nostro inventa eadem, sed non actu condita sunt. Prodierunt hæc ædificiorum designationes jam antè cum descriptione Batavo idiomate adornata: in hac vero iterata editione descriptiones in linguam Gallicam traductæ. Juvabit hoc opus illorum conatus, qui in concipiendis ædibus privatis operam collocant.

JOVILABIUM. ID EST, INSTRUMENTUM Astronomicum, quo in systemate Joviali positiones Jovis & Satellitum ejus inter sese, ut & eclipses eorum, atque occultationes

*siones mutue, ad quodvis tempus, sine aut concurrente calculo, facile, exacte ac prompte exhibentur & prædicantur. Opera ac studio* **LOTHARII ZUMBACH** *de KOESFELD, Med. Doct. Illustr. Carolinae Cassellæ Mathem. Prof. Ordin. Regiæ Scient. Societ. Borufs. Membri.*

Amstelodami, sumptibus Gerardi Valk, 1716, in 4.  
Plag. 6. Tab. æn. in chart. aug.

**P**rimus instrumentum, aut, si mavis, automaton motus Satellitum Jovis representans construxit *Olaus Rømerus* & ejus descriptionem cum *Flamstadio* A. 1679 communicavit, qui deinde aliud excogitavit & in Transactionibus Anglicanis n. 178 p. 1262 A. 1685 publice exhibuit. Enimvero cum *Cl. Zumbachius* perpenderet, machinas illas sumtuosas non facile a quovis comparari posse, nec ignoraret, quod propter motuum & magnitudinum incomensurabilitatem pluribus annis sine errore notabili aut interveniente correctione phænomenis ad amissum satisfacere non possint; aliud simplicius excogitavit, ex paucis quibusdam circulis in plano sive chartaceo, sive metallico delineatis constans, quod omni tempore phænomenis eodem modo satisfacit & quo positiones mutuas Circumjovialium admodum facile sine calculo investigare, immo eclipses & occultationes adeo exacte definire licet, ut a calculo *Cassiano* vix ultra minutum primum aberrent. Atque hoc instrumentum *Jovilabium* appellat & in præsentis tractatu describit, ejusque usum per singula motuum Circumjovialium problemata exemplis illustrat. In subsidium subinde vocat *Planetolabium* suum, hoc est, simile instrumentum, quod pro motibus Planetarum ante excogitatum peculiari tractatu descripsit, nobis hætenus non visum. Ceterum tam Planetolabium, quam Jovilabium jam constructum haberi potest apud *Gerardum Valk*, chalcographum Amstelodamensem, cujus sumptibus descriptio utriusque instrumenti prodit. Appendicis loco *Cl. Autor* subjungit novam rationem inveniendi per observationem parallaxin Lunæ, quotiescunque Luna apparet. Jubet scilicet i. duobus diebus proxime invicem succedentibus observare Lunæ longitudinem, quando in nonagesi-

mo existit, quia tum visæ cum vera eadem, & æ tempore intermedio longitudinem & latitudinem visam, quando nonagesimum superavit. Tum 7. supputanda est ex Tabulis *Philippi de la Hire* aut aliis æque probatis ad tempus triplicis observationis longitudo Lunæ vera. 4. Capienda est differentia longitudinum Lunæ supputatarum prioris & posterioris diei, ut habeatur motus tabularius interea factus, & eodem modo invenendus est observatus. 5. Investigandus motus tabularius, itemque observatus, inter tempus primæ observationis in nonagesimo & tempus observationis extra nonagesimum. 6. Inferendum: ut motus supputatus prior ad supputatum posteriorem ita motus observatus a primo nonagesimo usque ad alterum ad motum Lunæ a primo nonagesimo usque ad tempus observationis intermedie. 7. Data igitur vera longitudo ad tempus istud, habetur parallaxis longitudinis: unde 8. per resolutiones triangulorum Sphæricorum eruitur parallaxis cum latitudinis, tum altitudinis.

**METHODUS INCREMENTORUM DIRECTÆ & INVERSA; Autore BROOCK TAYLOR, L.L.  
D. & Regiæ Societatis Secretario.**

Londini, typis Pearsonianis, proffat apud Guil. Iunys, 1715, 4.

Plag 15 $\frac{1}{2}$ .

**S**eries Numerorum utiliter examinari solent per *differentias*, inter duos quosque numeros in serie sibi proximos, quibus crescunt vel decrescunt; quas *immediatas* appellare possis. Porro Ill. Leibnitiu adhuc adolescens consideravit, Terminos Serierum dare summas differentiarum immediatarum, ita quidem ut differentia inter terminos duos extremos sit summa omnium differentiarum immediatarum intermediarum, & cum terminus alter extremus serie in infinitum decrescente evanescit, evenire, ut termini seriei sint summa omnium sequentium differentiarum, nempe immediatarum; nam κατ' ἐξοχήν per differentias solent intelligi immediatæ nisi aliud significetur. Porro cum differentiarum series rursus consideratur ut series aliqua terminorum: hujus ipsius quoque seriei quæri possunt differentiæ, hoc



hoc est, differentiarum differentiarum seu secundarum, & ita ad tertias & quartas &c. pergit potest. Eaque consideratione Leibnitius usus est egregie ad multas summas inveniendas. Sane perfacile hinc inveniuntur summæ integrorum quorumcunque velut naturalium, quadratorum, cuborum &c. & formularum ex his compositarum. *Integros* autem appellamus hic omnes formulas vel formas, ubi variabilis non ingreditur in denominatorem. Sed tamen hinc etiam inveniuntur summæ serierum ex fractis constantium complurium, quales sunt series, ubi fractionum numerator est unitas, denominatores vero sunt omnes numeri triangulares, vel omnes numeri pyramidales, &c. qui vulgo figurati dici solent. Cum enim assumpsisset seriem fractionum naturalium, earumque quæsisset differentias primas, secundas, tertias &c. prodire ipsi series, quarum termini sunt fractiones triangulares, pyramidales, triangulo-triangulares &c. per constantem aliquam in eadem serie numerum multiplicatæ; quarum proinde inveniuntur summæ; quod attigit in Epistola ad Henricum Oldenburgium Societatis Regiæ Anglicanæ Secretarium data Anno Dom. 1673, quæ in Commercio Epistolico Coliniensi extat. Eadem via innumeræ aliæ summæ inveniri possunt; imo plerumque reciproce, data serie numerica investigari potest his artibus, utrum in numeris detur series summatrix, seu cujus differentialis det ipsam seriem datam. Leibnitius autem cum his meditationibus numericis postea Geometricas adjunxisset, & animadvertisset inventioni differentiarum & Summarum numericarum respondere in Figuris inventionem Tangentium & Quadraturarum; hinc tandem via vere Analytica *Calculus Differentialem* vel infinitesimalem excogitavit, cujus summa utilitas ab Eminentibus Mathematicis, Bernoulliis, sed Johanne inprimis, & Marchione Hospitalio primum, deinde & ab aliis ostensa; & ab Anglis etiam ex eo sub nomine Calculi Fluxionum est celebrata. Nam *differentia infinitesimalis* seu momentaneæ linearum, vel quantitatum continuarum, fluxiones appellari possunt. Et quidem Calculus differentialis in Geometria commodior redditur quam in Arithmetica, quia enim in Geometria seu continue variatis differentiarum sunt quantitativis diffe-

rentibus incomparabiliter minores, & illæ juxta has positæ in addendo vel subtrahendo evanescent; hinc fit ut plurimi termini qui in Arithmetica conservantur, in Geometria evanescant. Interim vera via Analytica procedit a Numeris indefinitis seu Magnitudinibus generaliter sumtis, ad Geometriam, tanquam a genere ad speciem.

Sed Clarissimus Autor hujus libri, quem nunc recensemus, inverſo itinere a Fluxionibus in Anglia (ut diximus) celebrationibus rediit ad considerationem generalem *differentiarum*, quod vocabulum quæſito studio evitat, & pro iis *incrementa* ſubſtituit, unde agnoſcit fluxiones derivari: *differentia* autem appellatio eſt generalior, nam continet tam incrementa quam decrementa. Porro Veteres (inquit in præfatione) inſcripſerunt & circumſcripſerunt figuras ex partibus finitis & cognitis conſtantes, Cavalieri & recentiores *contemplantur partes iſtas* (ſic loquitur) *ut in infinitum diminutas*. Addit ibidem nullas eſſe partes ejusmodi, primas naſcentes vel ultimas evaneſcentes, in natura, & tamen vult partium primarum naſcentium, vel ultimarum evaneſcentium dari proportionem ſeu rationem: poſſunt pro hiſ limitibus adhiberi, citra quos ſtatur. Tandem vero facilioris conceptus cauſa etiam partes hujusmodi tanquam infinite parvas introduci poſſe agnoſcit; atque ita ad Leibnitianas expreſſiones ſe recipit. Sed notas adhibet ſingulares; & cum Angli pro  $dx$ ,  $ddx$ ,  $d^3x$  &c. adhibeant puncta. . . . literæ  $x$  vel alteri ſuperpoſita; ipſe propterea pro differentiis in genere, ut tam infiniteſimales quam alias comprehendat, puncta ſupponit. Interdum & pro punctis adhibet numeros ſubſcriptos vel ſuperſcriptos, nonnunquam etiam adhibet accentus graves. Exempli gratia apud ipſum  $x, \grave{x}, x, \grave{x}, x, \grave{x}$  ſunt ejuſdem quantitatis valores quinque ſucceſſivi (nos quinque affectiones ſucceſſivas diceremus) quarum  $x$  eſt valor præſens; accentum habentes ſuperiorem ſunt præcedentes ſeu ſummæ, habentes inferiorem ſunt ſubſequentes ſeu differentia. Pulcherrimam analogiam Leibnitianam inter differentias & variorum graduum infiniteſimales quantitatum formatarum per multiplicationes, & potentias ordinaras quantitatum formatarum per additionem, in Miscellaneis

Bero-

Rerolinensibus expositam, quæ hujus loci esse videbatur, Dn. Autor vel non observavit, vel præterit; & præter Cavallerium & Wallisium obiter nominatos in præfatione, neminem in toto opere nominat nisi Newtonum.

Distinguitur opusculum in duas partes, generalem quæ in præceptis consistit, & specialem quæ in exemplis. Ex parte generali observatio ejus in scholio ad prop. 6 nobis imprimis notatu digna videtur: *Reductio. inquit, æquationum propositarum ad æquationes integras in hac solutione plurimum pendet a solertia Analystæ in inventione incrementorum exercitati. Quare in hunc finem utile est, quantitatum variis modis compositarum incrementa quaerere* (id est, varias formulas differentiæ) *æque in Tabulas referre, quæ deinde consuli possunt, quoties opus est alicujus incrementi integram invenire.* Subjicit etiam Tabellam quandam, sed faciliorem. Ceterum aliæ artes expectari poterant. Interim quædam theorematum generalia in series euntia exhibet Autor, & in eam rem methodos præscribit, quæ non videntur spernendæ, & in prop. 10, quoties integratio haberi non potest per æquationem ordinariam finitam, habet rem pro desperata, tanquam solæ series infinitæ subsidiariæ sint reliquæ. Itaque non videtur uti velle Methodis Leibnitii rem ad Logarithmos per Calculum exponentialem vel alia quædam subsidia reducentibus quæ per sepe desiderio satisfaciunt. Quædam etiam affert, quæ quadraturis Newtonianis illustrandis intervire possunt. Tandem in ultimo scholio concludente partem priorem scribit: *Æquationes quadraticæ revocantur ad æquationes simplices per extractionem radicis, æque æquationes Cubicæ resolvuntur per regulam Cardani, & æquationes plurium dimensionum etiam resolvi possunt per ablationem terminorum intermediarum.* Ubi ita loqui videtur tanquam ars terminos intermedios tollendi jam sit cognita. Sed ea saltem nondum publice extat, nisi usque ad æquationes quadrato-quadraticas. Quod si talis ars nota est Domino Autori, plurimum ejus publicatione analysin augebit. Methodus certe quam Dn. D. T. in Actis nostris tentavit, non successit, nam in altioribus cadit in æquationes æque difficiles ac ipsa resolvenda.

In parte posteriore sua præcepta exemplis illustrat, & in  
prop.

prop. 15 applicat ad Geometriam; ubi exemplo 4 radium osculi indagat, & prop. 18, 19 de catenaria, prop. 20, de figura lintei, prop. 21 de figura fornicis fluidum onus sustinentis & lamina Elastica agit, de nervo etiam tenso prop. 22, 23, de centro oscillationis prop. 24, de centro percussionis prop. 25, de densitate atmosphære terræ prop. 26, in quibus ab aliorum inventis, in his præsertim Actis publicatis, non abluere videtur. Tandem propositione ultima, nempe 27 quærit refractionem lucis in atmosphæra terræ radiique curvaturam, & post multos calculos appropinquationesque concludit, curvaturam radii luminis horizontalis prope superficiem terræ esse ad curvaturam circuli maximi terræ, ut 1 ad 5.

*EPISTOLA PRO EMINENTE MATHEMATICO, Dn. JOHANNE BERNOULLIO, contra quendam ex Anglia antagonistam scripta.*

Qui Tibi asseveravit, Vir celeberrime, quod inventio calculi integralis proprio Marte obtenta sit a Dn. Johanne Bernoullio, nihil a veritate alienum dicit; si præsertim hunc calculum a calculo differentiali, quem utique totum illustri Leibnitio deberi etiam apud ipsum Bernoullium extra controversiam est, distingvere velimus. Quod si Tu contendas, calculum integralem esse tantum partem calculi differentialis, hoc quidem libenter largiar, ne in logomachiam abeamus: nihil interim impedit, quo minus hujus partis (quam etiam Bernoullius primus nomine integralis baptizavit) inventionem eidem tribuere liceat: quod Te non invito dixerim, modo attendere digneris ad gestorum seriem. Reperies enim, Amplissimum Leibnitium, cui similem calculum, quem *Summatorium* vocat, innotuisse nec ego nego, nec (quod novi) celeberrimus Bernoullius negat, nihil omnino ante ipsum Fratremque ejus in lucem edidisse; unde colligi potuisset, quomodo regulæ essent condendæ pro integrandis quantitibus differentialibus; adeo ut suo Marte eruendæ Bernoullio fuerint, ex quibus algorithmum concinnavit. Eas autem regulas a se excogitatas primo Fratri aperuit, qui, quod

eorum soliditatem non statim perciperet, initio ægre eas admittebat, veritus ne illarum usus in paralogismos deduceret; mox vero demonstrationum vim sentiens adoptavit hunc calculum integram & excoluit ipse, retentoque ipso nomine *integralis*, quod ei incididerat *Johannes* aliud commodius tunc velciens, publice usus est, & quidem prima vice (nihil enim antea hujus nominis usurpatum in ullo libro invenies) in Actis Eruditorum A. 1690 p. 218, ubi ostendit, integrale quantitatis compositæ irrationalis  $dy\sqrt{bby - a^2}$ , qualis per calculum hunc nunquam antea fuit integrata. Illustris *Leibnitius* hujusmodi integrationem nunquam dederat publice. Dedit equidem in Actis An. 1686 p. 297 exemplum integrationis, nempe ipsius  $xdx$ , sed quod, ut ipse notat, immediate adeo ex directo calculo differentiali fuit, ut nulla arte, nedum analysi ad id opus fuerit: dicitque porro, quod  $fdx : (2x - x^2)$ , seu ut *Bernoullius* vocat, integrale ipsius  $dx$ , exhibeat arcum circuli, quod quidem ex nu-

$$\sqrt{2x - x^2}$$

da arcus differentiatione patet: Sed hoc pariter pro methodo integrandi nihil confert. Interim *Jacobus Bernoullius* agnovit, demonstratione curvæ *Leibnitiane* his Actis insertæ, in qua grave descendens æqualiter horizonti accedit, sibi primum oculos apertos, ut usum calculi differentialis ad problemata solvenda perspicret. Constat igitur ex hæcenus dictis, calculum integram & rem, & nomen a *Johanne Bernoullio* habuisse, siquidem in justas regulas eum redactum & ad algorithmum quendam revocatum primus tractare docuit in forma analyseos. Specimen insigne ejus rei dedit per solutionem problematis catenarii, quod primo Fratri suo privatim proposuerat, hic vero illud cum solvere non posset publice proposuit, ut liquet ex Actis A. 1691, ubi plura alia exempla per calculum integram a *Bernoullio* soluta conspiciuntur. Fatendum tamen est, nec sagacissimum mortalium *Leibnitium* in arte integrandi vel, ut ipse vocat, summandi jam tum hospitem fuisse, quia ipse problema catenariæ a *Jacobo Bernoullio* propositum a se solutum fuisse primus significavit, quæ solutio postea cum altera *Johannis Bernoull-*

*noullii* edita est in his Actis. Quousque *Johanni Bernoullio* debeat calculus integralis inventus & nunc passim usitatus, nec non & ipsius calculi differentialis promotio, & propagatio, loquuntur porro ea, quæ durante peregrinatione sua cum eruditis in scripto communicavit, præsertim in Gallia, ubi præ ceteris *Hospitalio* liberalissime omnia sua mysteria præfens ore & calamo, postea vero absens per litteras aperuit & explicavit. *Hospitalius* deinde ex lectionibus a *Johanne Bernoullio*, cum Parisiis commoraretur, in usum ipsius conscriptis ipsique traditis librum suum contexit Gallicum de Analyfi infinite parvorum, complectentem quidem tantum primam partem seu calculum differentialem: alteram vero seu calculum integralem postea traditurus erat, nisi morte occupatus fuisset; habebat enim ex *MSC. Bernoullianis* materiam ejus paratissimam. Id non ignorant plures Mathematici, qui eorundem *MSC. apographa* sibi compararunt, inter quos & ipse noster *Hermannus*, sicut & quidam alii Germani, nonnullique Itali & Angli, qui sub *Bernoullii* manu ductione studia mathematica prosequentes facultatem ab ipso impetrarunt describendi primum illud apographum, quod ipsemet prudenti consilio descriperat ab originali, antequam nempe *Hospitalio* exhiberet, ne se proprio sætu privaret. Quin & *Illustris Leibnitius*, qui, quæ narravi, non ignorat, dictorum veritati testimonium perhibere posset, & partim jam perhibuit, quippe qui non tantum in litteris suis privatis tam ad ipsum *Bernoullium*, quam ad alios scriptis, sed & in Actis A. 1697 p. 202 publice proficitur; *calculus hunc jam Bernoullii non minus quam sibi deberi*. Certe ut ab ipso originem habet, ita *Johannis Bernoullii* potissimum opera invaluisse & promotum fuisse agnoscit ipse. Hæc vero, quæso Vir celeberrime, ne eo animo dicta putes, quasi de meritissimis laudibus *Leibnitii* quicquam detractum velim, aut Viro summo palmam dubiam reddere contendam: novi enim, ipsum *Bernoullium* pro eo, qui excelsa ingenia comitatur, candore ausum hunc improbatum. Non ægre adducor (id quod supra jam monui) ut credam, Virum hunc habuisse calculum suum summatorium in eadem perfectione, eodem tempore & forte citius, quam *Bernoullio* inventus esset calculus integralis: quid

quid enim hujus Viri sagacitas penetrare non posset? Nihil itaque aliud evincere volui, quam quod *Bernoullius* ex propria sua industria calculum integralem seu differentialem inversum excogitaverit, ansam quidem præbente calculo directo, & quod ante ipsum Fratremque ejus *Jacobum* nemo quicquam in lucem ediderit pro integrandis quantitibus compositis & irrationalibus, quando interim *Bernoullii* varia ejus specimina primi exhibuerunt: ut ita non videam, cur inter inventores non æque ponere mereatur *Johannes Bernoullius*, quam qui diu ante ipsum quoque eum possedisset, nihil tamen evulgasset. Quod interim ad calculum differentialem proprie sic dictum attinet, ejus quidem inventionem, non invito *Bernoullio*, in solidum semper attribui *Leibnitio* &, quicquid dixerint Angli aliqui, etiamnum attribuo. Neque ignoro, *Bernoullium*, qui modestæ limites nunquam transgreditur, nihil hætenus gloriæ poposcisse, nullamque inde lauream sibi arrogare: tamen non tam paucis illis pagellis, in quibus calculum differentialem tanquam per ænigmatis nebulam conspiciendum proposuit *Leibnitius* in Actis A. 1684, calculus iste celebritatem acquisiverit, immo non tam ab eruditis intelligi cœperit ex illo schediasmate, nedum inclarescere, quam frequentibus ænigmatis illius explicationibus & commentationibus, atque ex variis in eam rem & copiosis exhibitis Speciminibus *Bernoullianis*, itemque ex *Johannis* apud externos Geometras in itinere habitis conversationibus, sine quibus omnibus nescio annon calculus iste in pagellis illis sepultus etiamnum delitesceret inglorius: cum enim per quatuor fere annos inibi latuisset a nemine perceptus, antequam *Bernoullii* eum in lucem protraherent, potuisset haud dubie diutius conquiescere sine strepitu, & forsitan tunc nunquam Anglorum æmulatio prociatata fuisset. Ex quibus ergo porro liquet, quid tenendum sit de lite illa inter Anglos aliquos & Germanos exorta, utrum scilicet *Newtonus*, an *Leibnitius* pro primo inventore hujus calculi sit habendus. Quæstio haud absimilis videtur ei, qua quæreretur, utrum hic vel ille primum lapidem jecerit præclari alicujus ædificii, quinam vero fuerint illi, qui ædificium ipsum ad fastigium suum vel saltem aliquousque evertexint, nemo esset qui quæreret:

quasi nempe illi, qui rem quandam ab incunabulis inceptam longe promovent, nihil laudis, illi alii autem, qui prima ejus stamina poluere, soli omnem honoris mercedem meruissent: quod nec *Leibnitius* pro candore suo probat, qui se *Johannem Bernoullium* potissimum in extollendo ædificio adjutorem habuisse, & non exigua ab ipso accepisse fatetur. Non jam urgeo, quod inique faciant, qui nihil pensi habent, cui attribuenda sint tot alia inventa, quæ sane nuda methodo sive differentialium, sive fluxionum nullo modo nituntur. Ex innumeris, quæ silentio prætereo, sit calculus exponentialis, per quem quantitates ad dimensiones indeterminatas differentiari, curvasque ejusdem nominis tractare primus publice docuit *Bernoullius*, quod Tu ipsemet, Vir clarissime, in litteris Tuis pro ea, qua es, æquitate agnoscis. Absit tamen ut negem, eundem primo jam innotuisse *Leibnitio*, qui & hoc nomen imposuit, & de eo per literas cum *Hugenio* dilceptavit, sed non diffitetur quod eum *Bernoullius* primus publice adhibuerit, cum ipsi cognitum fuisse ignoraret. Poteram producere atque monstrare Tibi, Vir clarissime, excerpta quarundam epistolarum jam olim inter *Bernoullium* & *Geometras* quosdam cominutatarum, quæ dictis his fidem conciliaissent: sed ne in molem nimiam excrescant hæ litteræ, confisusque causæ bonæ apud Te judicem æquissimum fidem habituræ, reliquum, quod superest, temporis spatium amoliendis a *Bernoullio* frivolis accusationibus & impactionibus impendam, quibus eum oneravit *Anglus* quidam, qui, ut nosti, se pro *Newtono* crucifigi pateretur, & cui indifferens est omnia, quæ ab idolo suo proveniunt, tam mala, quam bona acerrime propugnare.

Iste igitur in responsione sua (quam potius invektivam dixeris) inserta Diario Gallico litterario Hagienfi Mens. Jul. & Aug. p. 320, arrepta occasione præter omnem necessitatem *Bernoullium* perstringit, variaque ipsi imputat, ad quæ me reponere oportet sequentia. In scripto illo volante, quod sub forma epistolæ d. 29 Julii 1713 in lucem prodit, asseritur p. 3, *Newtonum* rationem veram capiendi fluxiones fluxionum, vel rectam methodum differentiandi differentialia nondum cognitam ha-



habuisse, cum scriberet sua Principia Philosophiæ naturalis mathematica, additurque per parenthesis, *hoc ab eminente quodam Mathematico dudum notatum esse.* Jam vero Anglus iste conjectat, quod per hunc Mathematicum celeberrimus noster *Bernoullius* sit intelligendus idque ex eo, quod in Actis A. 1713 p. 93, 94 *Nevvtono* imputaverit dedisse modum differentiandi differentialia vitiosum per seriem quandam, cujus terminus tertius, quartus, quintus &c. ab ipso sunt sint perperam pro differentiali secundo, tertio, quarto &c. Hinc ergo Antagonista audax ansam capit suam in *Bernoullium* stringendi calamum, quo vero jure, quo successu, nunc patebit. Observavit olim *Bernoullius* errorem, quem *Nevvtonus* commisit in Princip. Phil. mathem. edit. prim. p. 265, & quibusdam aliis in locis, ubi nempe aggressus est determinare rationem gravitatis ad resistantiam in corporibus datam lineam describentibus, quam proportionem a *Nevvtono* traditam cum deprehendisset erroneam & a sua diversam, ejus mentionem fecit in suo schediasmate, quod de hac materia aliisque huc spectantibus publicavit in Actis A. 1713 mens. Febr. & Mart. nec aliter poterat, quam monere lectorem suum lapsus *Nevvtoniani*, ne si ipse animadversurus fuisset discrepantiam inter *Nevvtonianam* regulam & *Bernoullianam*, ille Viri summi autoritate motus vitium in regula sua latere precipitanter judicaret: interim monuit de errore omni qua potuit civilitate & veluti in transitu, adeo ut mirer, Antagonistam dicere ausum, *quod hoc schediasma in Actis publicaverit eum tantum in finem, ut hunc errorem Nevvtoni propalaret & toti mundo patefaceret.* Vid. Diarium Hagien. l. c. p. 345. Quasi nempe nihil aliud in eo egisset, quam quod errores alterius notasset: quod quam falsum sit, judicent illi, qui virum ad abstrusa & abdita detegenda natum ab hoc more criticum agendi alienissimum norunt, & qui in illo specimine multa nova eademque præclara invenorunt & laudarunt. Sufficiebat equidem errorem *Nevvtoni* animadvertisse ex eo solo, quod ipsius regula ablueret a vera, quam demonstraverat *Bernoullius*, ipseque *Nevvtonus* postea monitus agnovit: poterat itaque nuda erroris detectione acquiescere *Bernoullius*, eumque in Actis simpliciter commemorare.

Enimvero agnatus ipsius *Nicolaus*, cui lapsum *Newtoni* indicaverat, curiosus ex quo fonte originem traxisset, examinavit totam solutionem prop. 10, quæ in prima editione p. 260 Princip. Phil. extat, retulitque paulo post, sibi videri fontem erroris consistere in non recto usu seriei, quam *Newtonus* ibidem p. 263 adhibet, pro sumendis differentiis ulteriorum graduum, cujus nempe seriei, quæ per evolutionem vel extractionem radicis applicatam curvæ exprimentis emergit, terminus tertius ex mente *Newtoni* exhibeat differentiam applicatæ secundam, terminus quartus differentiam ejusdem tertiam & ita deinceps. Deceptus namque videbatur *Newtonus* successu duorum primorum terminorum, dum forte putavit, quemadmodum prius seriei terminus exponit applicatam ipsam, seu ejus differentiam nullanam, & secundus seriei terminus dat applicatæ differentiam primam, ita tertium seriei terminum dare differentiam secundam, quartum terminum differentiam tertiam & ita porro. Hæc cum vidisset *J. Bernoullius* probabilitate minime carere, nullam habebat rationem dubitandi, quin in hoc ipso cespitaverit *Newtonus*: in qua opinione eo magis confirmabatur, videns postea, *Newtonum* alio in loco aperte eandem hanc sententiam falsam fovisse de sumendis terminis seriei pro differentiis differentiarum. Inspice modo, si lubet, ejus Tractatum de quadratura curvarum, invenies ab initio Scholii, quod in fine subnectitur, hæc verba: „Quantitatum fluentium fluxiones esse primas, secundas, tertias, quartas aliasque, diximus supra. Hæ fluxiones sunt ut termini serierum infinitarum convergentium. Ut si  $z^n$  sit quantitas fluens & fluendo evadat  $(z+o)^n$ , deinde resolvatur in seriem convergentem  $z^n + noz^{n-1} + \frac{nn-n}{2} o^2 z^{n-2} + \frac{nn^2-3n^2+2n}{6} o^3 z^{n-3}$  &c. terminus primus hujus seriei  $z^n$ , erit quantitas illa fluens; secundus  $noz^{n-1}$  erit ejus incrementum primum seu differentia prima, cui nascenti proportionalis est ejus fluxio prima, tertius  $\frac{nn-n}{2} o^2 z^{n-2}$  erit ejus incrementum secundum seu differentia secunda, cui nascenti proportionalis est

est ejus fluxio secunda ; quartus  $n^3 - 3n^2 + 2no^2z^{n-3}$  erit ejus<sup>6</sup>

6

*incrementum tertium seu differentia tertia, cui nascenti fluxio<sup>6</sup> tertia proportionalis, & sic deinceps in infinitum. Ergo disertis verbis *Newtonus* affirmat, terminum tertium esse incrementum secundum seu differentiam secundam & terminum quartum esse incrementum tertium seu differentiam tertiam : interim vera differentiandi methodus, quam *nunc* *Newtoniani* admittunt, docet, quod illius seriei terminus tertius sit tantum subduplum incrementi secundi seu differentie secundae, & quartus terminus tantum subsextuplum incrementi tertii seu differentie tertiae. Sciendum autem, tres quatuorve jam diversas editiones hujus Tractatus de quadraturis in lucem prodierunt, in quibus omnibus hic locus citatus iisdem verbis & sine ulla mutatione expressus conspicitur, adeo ut nec *Newtonus* ipse, sub cujus auspiciis & revisione iteratae hae impressiones prodierunt, nec ullus alius ex ejus promachis tam perspicax fuerit, qui ibi latentem invenisset errorem typographicum. Sed audi, Vir nobilissime, quid postea factum. Scilicet *Agnatus Bernoullis* ante aliquot annos, ut nosti, apud *Anglos* agens monstravit *Newtono* hunc locum pro argumento valiturum, quod error ipsius circa rationem resistentiae ad gravitatem commissus ex eo ortus fuerit, quod terminos suae seriei convergentis p. 263 pro differentiis ulterioribus & speciatim terminum tertium pro differentia secunda applicatae perperam sumisset. Hujus argumenti vis cum facile eludi non posset, surgit nunc Antagonista, qui lynceus satis est, ut in verbis *Newtonianis* ex tractatu de quadraturis citatis primus perspiciat, vel somniet potius, a typhotheta fuisse erratum. Itaque in omnes se vertit partes torquetque se ceu mus in pice, ut lectori probet, lapsum hunc facillime committi potuisse a typhotheta, etsi qui factum sit, quod error toties recusus non fuerit animadversus, excusare non curet. Interim videamus paulo propius, qua arte Antagonista incrustare conetur commentum suum de vitio typographico & qua correctione eidem mederi se speret. P. 347 & 348 *Diar. Litter.* ita magistraliter intonat Antagonista : *Dans la lettre, inquit . . . laquelle est imprimée dans le Commercium,**

je fis voir que les termes de la Suite convergente ont toujours une certaine proportion aux differences correspondantes, & par consequent, que ces termes avec le coefficient o sousentendu, pour les rendre infiniment petits, peuvent designer tres justement les differences des quantités, quand il ne s'agit que de considerer des proportions: Mr. Nevuton a aussi fait voir la meme chose a la fin de son traité des quadratures, mais il s'y est glissé une erreur dans l'imprimé, le mot ut ayant été mis d'abord & ensuite oublié. Ergo si antagonistæ credimus, culpa est typographi, qui particulam ut omisit. Id vero credat Judæus Apella, non ego: fictio enim est tam crassa tamque palpabilis, ut etiam imperitioribus vix illudere possit. Nescio fane, annon longe melius honori summi Nevvtoni consulisset, si hic scapham scapham vocasset, confitendo rotunde, Nevvtonum ipsum aliquid humani passum & per inadvertentiam lapsum esse, quam quod ridicula adeo & ab omni verisimilitudine aliena excusatione culpam in typographum rejicere voluerit. Quod enim hæc excusatio ne umbram quidem verisimilitudinis habeat, vel hinc colligere est, quia particula illa ut non semel tantum omissa esse debuisse, tum (quod maxime arguit effectam excusationem) quia in iteratis editionibus omisio illa iterata subterfugere debuisse correctoris forteque ipsius Nevvtoni revidentis curam. Hoc num probabile sit, judicent alii. Sed & ridicula est excusatio talisque videbitur, quicumque eam attente conferet cum verbis ipsis Nevvtonianis. Nam si ea ad mentem excusatoris corrigere velimus, sensum fundent prorsus puerilem & tanto Viro indignum, adeo ut insertio particulæ ut magis deformat quam emendet, potiusque infarciat inutile quam ut suppleat defectum. Immo forte a falso in falsius dejicere potest lectorem talis infarctio. Quid enim si legendum esset, tertius terminus  $\frac{nn - no^2 z^{n-2}}{2}$  erit UT ejus incrementum se-

cundum & quartus terminus  $\frac{n^3 - 3n^2 + 2no^2 z^{n-3}}{6}$  erit UT incre-

mentum tertium; quid, inquam, annon Lector putaret, per particulam ut eandem utrobique proportionem indigitari? Hoc quippe sensus naturalis requirit, quasi nempe Nevvtonus innuere voluisset.

voluisset, tertium terminum esse ad incrementum secundum sicut est quartus terminus ad incrementum tertium : id quod falsissimum. Minime itaque probabile est, *Newtonum*, qui alioquin accuratus adeo est in expressionibus suis, voluisse lectorem suum in ambiguitate relinquere, & quidem tunc cum clarissime & maxime determinate loqui potuisset & dicendo tantum, *tertius terminus erit subduplum incrementi secundi & quartus terminus erit subsextuplum incrementi tertii* : id quod postea antagonista ipse (perspiciens interim veram *Leibnitii* differentiandi differentialia rationem) probe observavit, dum in Commercio epistolico p. 115 ab initio agens de eadem materia non contentus dicere, terminos illos tertium & quartum esse *ut* incrementa secundum & tertium; sed meliora edoctus diserte monet, priorem ex illis terminis esse dimidium incrementi secundi & alterum esse sextantem incrementi tertii. Sed piget plura dicere de conficta ista antagonista excusatione, cum, quam detorta, quam coacta sit, nemo non videat. Hoc unum adhuc addere liceat, antagonistam nimirum nimis quantum suffenum esse, ut credat, se solum sapere sequere rem habere cum talpis, quibus cum cœcutiant quilibet pro quolibet obtrudi potest. Ut enim commentum suum de omissione particulae *ut* plausibilis reddat, pilulam istam inaurat his verbis : *le mot Ut ayant été mis d'abord & ensuite oublié*, quasi dicere vellet, *particula ista, de qua hic agitur, cum initio apposta sit, nemo non videt illam postea omissam esse per incuriam typographæ.* Sed parum emunctæ naris oportet esse, cui dolus iste non suboleat, ubi enim illud *ut Newtonus* expressit, nempe in his verbis, *ha fluxiones sunt ut termini serierum infinitarum convergentium*, alio omnino respexit, nullamque per consequens affinitatem habet illud *ut* hoc loco expressum cum altero, quod antagonista intrudere cupit in sequentibus lineis. Legenti namque facile patet, *Newtonum* hic per fluxiones intelligere non ipsas differentias nascentes, sed tantum velocitates, quibus nascuntur, quod utique sequitur ex verbis hinc *differentia prima, cui nascenti proportionalis est fluxio prima*; adeo ut mirum non sit *Newtonum* hic dixisse, *Fluxiones sunt ut termini &c.* quia dicere non poterat, *velocitates sunt lineæ, sed velocitates sunt*

ut linea. Tantum igitur abest, ex eo, quod illud ut initio positum sit, concludi posse, *Newtonum* idem illud in sequentibus quoque in *MSC.* suo aut saltem in mente habuisse, ut potius contrarium sequatur. Nam ex eo ipso, quod putavit differentias exprimi per terminos seriei convergentis, differentiis vero ipsis cum sint proportionales fluxiones, naturali deductione, licet ex falso principio, collegit fluxiones esse ut terminos seriei. Facebat ergo tandem antagonista cum misero suo incrustamento.

Pergo nunc ad alterum argumentum speciosius revera, sed nihil magis solidum, quo antagonista probare nititur, *Newtono* tunc, cum *Principia Philos. math.* scriberet, jam innotuisse veram methodum differentiandi differentialia. Dixerat *Bernoullius* cum Agnato suo, errorem *Newtoni* circa determinationem resistantiæ ad gravitatem ex eo venisse, quod *Newtonus* in *Princip.* p. 263 in serie quæ exprimit *DG*, terminum quemlibet sumat pro aliqua ejus differentiali tanti gradus, quantæ dimensionis existit littera *o* in ipso termino: quod assertum suum confirmari ostenderunt per id, quod supra ex *Tractatu de quadraturis* excerptimus: unde factum ut, quemadmodum ibi  $\frac{ao}{e}$  sumitur pro

differentia prima ipsius *DG* & recte quidem, ita quoque secundum terminum  $\frac{n^2 o^2}{2 e^3}$  pro secunda differentia & tertium  $\frac{an^2 o^3}{2 e^5}$

pro tertia differentia sumi debere falso putaret. Nunc vero antagonista in *Diario litterario* p. 344 probaturus, *Newtonum* sumisse differentiam secundam æqualem ipsi  $\frac{n^2 o^2}{e^3}$ , non vero æqua-

lem ipsi  $\frac{n^2 o^2}{2 e^3}$ , demonstrationem aliquam adornat, qua evinci-

tur, differentiam secundam esse =  $FG + kl$ , citatque *Princ.* p. 264, ubi *Newtonus* recte ponit  $FG + kl$  æqualem duplo termini tertii, hoc est, ipsi  $\frac{n^2 o^2}{e^3}$ . Sed nihil hoc juvat antagonistam, nisi

simul probet, *Newtonum* jam tum temporis, cum *Principia* sua scriberet, scivisse vel animadvertisse, quod  $FG + kl$  sit secunda dif-

differentia ipsius DG, siquidem ex hactenus dictis satis superque  
 constet, illum sumfisse FG+kl pro duplo differentiz secundæ.  
 Quare quilibet videt, hoc alterum argumentum antagonista esse  
 puram putam petitionem principii. Hæc, ni fallor, jam suffice-  
 re possunt ad probandum, *Bernoullium* cum Agnato suo fonti-  
 cam gravissimamque habuisse causam referendi originem erro-  
 ris *Newtoniani* ad perversum, quem fecit, usum Serierum con-  
 vergentium. \*Ceterum vero si perrexerit antagonista aliter in-  
 terpretari mentem *Newtoni*, quam ipsius verba diserta volunt,  
 per me licebit; sed quia *Bernoullius* non tenebatur divinare men-  
 tem male expressam, sive *Newtoni* ipsius, sive typographi culpa,  
 non video quo jure antagonista audeat p. 345 Diar. litt. *Bernoul-  
 lium* postulare erroris ex culpa alterius enati, eumque vocare er-  
 rorem enormem & generis omnino extraordinarii. Verum si  
 dicendum, quod res est, ex eo *Bernoullio* crimen facit antagoni-  
 sta, quod viderit detexeritque errorem *Newtoni* de male deter-  
 minata resistantia. Deprehendit aliquid sinistri in viro, quem  
 tanquam idolum adorat, quemque infallibilem putat. Debe-  
 bat venerabundus dissimulare & silentio premere. Hoc autem  
 non fecit: hinc illæ lachrymæ! cur aliquid vidit? Cur lumina  
 conscia fecit? Quis ergo miretur, si tanti sceleris reus condemnetur  
 ibidem ab antagonista ad deprecationem publicam delicti  
 & ad confessionem erroris, quem alius commisit. Nec interim  
 ausit quispiam sciscitari, cur *Bernoullio* non tribuat justitiam  
*Newtonus*, qui ab Agnato ipsius in Anglia degente erroris com-  
 monitus in nova operis sui editione eum postea correxit, nulla  
 interim facta mentione nec Detectoris, nec Monitoris. Sed hoc  
 nihil novi est in quibusdam Anglis, qui sibi solis licere putant ali-  
 orum inventa tanquam sua impune usurpare, quando ipsi Ho-  
 minesque Deosque invocant, ubi vident, vel saltem videre arbi-  
 trantur, extraneos in suorum inventa manus inferre. Exempla  
 sunt quorundam ut *Cheynei*, *Des Hayes*, *Taylori* aliorumque, qui  
 passim inventis *Bernoullis* sunt usi alienisque, vel nulla prorsus  
 facta mentione Autoris, vel eum in præfatione tantum ambi-  
 gue nominantes, ita ut, quid proprie ad ipsum pertineat, ex ipso  
 contextu non appareat. Id quod in primis observare est in *Des*

*Hayes*, qui certe maximam libri sui partem ex *Bernoullianis* compilavit, quæ fere de verbo ad verbum in vernaculam suam linguam transtulit, unde vero ea descripserit, altum servat silentium, nisi quando *Newtoniana* refert, tunc enim inventoris nomen frequentissime occurrit.

Propero ad alia. Audet antagonista in *Diar. Litt. p. 346* insinuare, *Bernoullium* de seriebus convergentibus dixisse, quod sint erroneæ. Ego vero hoc nego & pernego: scit enim *Bernoullius*, has series esse veras & exhibere id, quod exhibere debent, nempe valorem quantitatis irrationalis in seriem expansæ: sed id dixit, quod etiam ego dico, incautum scilicet abusu earum serierum facile in errorem abduci posse, ut certe ipsi *Newtono* contigisse ante ostendimus. De cetero non apparet, quid istis seriebus opus nunc sit, postquam calculus integralis una cum differentiali invaluit, per quem brevius, commodius & jucundius consequimur, quicquid per series illas obtinetur, & multo plura. Deinde non capio, quid moverit antagonistam ad sibi persuadendum, *Bernoullium* non bene intellexisse, ut ibidem ait, doctrinam serierum convergentium, cum tamen in hac materia serierum cujuscunque generis, si quisquam alius, magnam olim temporis sui partem triverit, ut colligere est ex illis, quæ passim hac de re publicavit. Immo & ipsissimam seriem per extractionem radicis continuatam more *Newtoni* inventam, ipse proprio Marte, antequam id a *Newtono* præstitum sciret, per methodum aliam & a *Newtoniana* diversissimam eruit, & jam tum communicavit cum *Illustri Hospitatio*, cum vix Geometriam sublimiorem delibare per unum alterumve annum incepisset.

Sed revertar venia Tua, Vir celeb. ad considerationem resistentiæ determinandæ corporum curvas datas describentium, ubi vidimus hallucinatum esse *Newtonum*, qui ergo monitus, ut in altera editione *Princip. Phil.* suum errorem corrigeret, substituit chartis dissectis (locum enim illum, ubi error extabat, typi jam superaverant, cum se errasse rescisceret) aliquot folia, in quæ conjecerat novum canonem pro inventiendâ ratione resistentiæ ad gravitatem. Ut igitur videat antagonista, me veritatem venerari, quomodo & quandoocunque se mihi offert,

me-



meque paratum esse unieuique suum tribuere, candide & ingenuè confiteor, quod novus iste canon *Newtoni* sit verus, bonus & elegans; an autem tantæ sit præcisionis & tam extraordinariæ elegantix, ceu antagonista pro more suo exaggerat, ut ideo alter ille, quem *Bernoullius* in Actis A. 1713 p. 121 dederat, ei præferri non mereatur, iudicet peritus lector, qui legerit utrumque, ac tum observaverit, quod is, quem *Newtonus* dedit, porrigatur duntaxat ad casus particulares, ubi nimirum gravitas supponitur uniformis & nonnisi secundum directiones ad horizontem perpendiculares; quod autem canon, quem *Bernoullius* exhibuit loco citato, sit multo & clarior, & universalior, utpote sese extendens ad gravitatem non solum uniformem, sed quacunque lege variabilem, & non tantum ad horizontem perpendiculariter, sed ad quodcunque datum punctum tendentem. Testem produco celeberrimum *Hermannum*, qui in suis ad *Bernoullium* litteris d. 14 Jun. 1715 hæc habet: *Ceterum, inquit, substituta (a Newtono) erronea methodus inveniendi densitatem medii, ut mobile datam curvam in hoc medio resistente describere possit, etsi bona videtur, nulla tamen ratione cum tua idem multoque plura præstante comparari meretur, quod quidem Newtonus ipse fateri quodammodo videtur, quod colligo ex illis, quæ Cl. Varignonius in postremis suis mihi scribit "Mr. Moivre me mande aussi, que Mr. Newton est charmé de la solution, que Mr. Bernoulli l'oncle a donné de son problème. Quod Hermannus a Varignonio libi scriptum refert, hic idem quoque Bernoullio scripsit. Immo & Cl. Moivreus, egregius sane Geometra apud Anglos, iudicium Newtoni de solutione Bernoullii cum ipso comunicans his utitur verbis in litteris suis ad eum exaratis d. 28 Jun. 1714: j'ai vu, inquit, Mr. Newton, qui m'a dit, qu'il avoit lu avec beaucoup de plaisir votre méthode de résoudre le problème de la résistance, il vous rend justice en Homme, qui n'est nullement offensé, il dit qu'elle est admirablement belle, & même qu'elle est commode pour des expressions finies. Ex quibus fere colligere licet, antagonistam partes Newtoni tueri ultra quam Newtono gratum est, & non ex veritatis amore, sed ex præpostero ingentem suam studio. An autem deceat virum cordatum omnia, sive bona, sive mala,*

mordicus defendere, ideo tantum, quia ad populares suos spectant; de eo judicent saniores. Antagonista, qui minaciter adeo insultat Viris de re mathematica longe meritissimis, deberet ipse prius *sua ostendere inventa*, quibus divinam hanc scientiam locupletaverit, quam se de aliorum inventis in judicem erigere sustineat. Sed nihil hactenus ab eo videre mihi contigit, quam quod ex aliis & quidem ex ipso *Newtono* exscripsit, & ita quidem suppressis Autorum nominibus compilavit. Scilicet ipsi licent, quæ in aliis tam indignabundus carpere conatur! Ceterum nescio an a suis laudem, quam forte expectabit, sit reportaturus, eo quod *Newtonum*, Virum sane magnum, sed hominem tamen, supra humanam sortem evehere conetur, quasi errare, quod humanum est, ab eo alienum esset, aut, sicubi erraverit, id ab alio notari nefas esset atque profanum? quo inmodico placendi studio vereor ne se suspectæ fidei reddat antagonista apud modestiores Anglos tunc quoque, cum in *Newtonum* justissima & meritissima congerit encomia, quando scilicet vident, illum ad omnia defendenda æque paratum & promptum existere tanquam ex tripode dicta. Sciat enim velim, præter illum jam notatum errorem de proportionem resistentiæ ad gravitatem male determinata, forte & alios monstrari posse in Princip. Math. qui emendari merentur, quosque, si *Bernoullius* tanto, ut putat antagonista, carpenti pruritu laboraret, quin propalasset nihil impedivisset. Liceat hic exempli loco commemorare eum, cujus jam meminit *Cl. Hermannus* in Phoronomia sua nuper edita p. 394, ubi optime notat *Newtonum* paralogizantem in Princip. Math. p. 330 primæ edit. quando demonstrare conatur, *aquam ea cum velocitate erumpere ex vasis, qua motu suo in altum converso ad dimidiam altitudinem aquæ supra foramen evehi possit*, quam autem propositionem (cujus falsitatem ipsa quoque experientia refellit) in altera editione omisit, sed nullam aliam substituit pro vera velocitate aquæ erumpentis demonstranda, quæ tanta est præcise, quantam acquireret corpus grave casu accelerato ex altitudine aquæ supra foramen: cujus rei veritatem ab aliis sine demonstratione assumptam *Bernoullius* primus apodictice demonstravit, suamque demonstrationem

ante

ante quatuor circiter annos Cl. *Hermannus* ex Italia reduci & Basilea transeunti Francofurtum exposuit, cujus vero postea oblitus existimavit, se primum esse demonstratorem principii illius hydraulici. Vid. *Phoron.* p. 393. Sed cum nuper per litteras ei refricuisset memoriam, suamque demonstrationem de novo exposuisset, recordatus est, verum esse quod dixi, promisitque pro candore suo hoc publice agnoscere & simul demonstrationem illam *Bernoullianam* in lucem edere. Interim non est cur credat antagonista, alterum hunc errorem *Newtoni* eo nunc sine adduci, ut ejus existimationem elevare velim, sed quemadmodum eum cum aliis quibusdam a se observatis diu dissimulavit *Bernoullius*, nec a me in apicium foret prolatus nisi hoc ante me fecisset Cl. *Hermannus*.

Patere, Vir Nobilissime, ut paucis adhuc reprimam insultus antagonista, quibus aggressus est solutionem *Bernoullianam* problematis inversi virium centralium publicatam in *Comment. Acad. Reg. Scient. Paris. A. 1710, p. 521* edit. Paris. usque adeo enim *Bernoullium* persequitur, ut nusquam & ne post altare quidem tutus sit, tanta scilicet est profanatio tamque inexpiabile crimen aliquid contra *Newtonum* tanquam sacratissimum caput nullitasse. Nova illa aggressio antagonista extat in *Transact. Londin. Mens. Septemb. 1714 n. 340*, sed demum publicata anno superiori 1715. Scriptum ipsum, quod ad me non pervenit, non vidi; sed quantum video ex eo, quod inde excerptum, mihi-que transmissum est, nullius quidem erroris *Bernoullium* arguit antagonista; sed tota ejus accusatio ad hæc tria redit capita, 1. quod lemma more ipsius demonstratum p. 524 in *Comment. Acad. Scient.* nihil aliud sit quam ipsa *Newtoni* *Propos. 40 Princip. math. p. 125* edit. primæ, & demonstrationem ejus ab ipso traditam esse simpliciore *Bernoulliana*; 2. quod male egerit *Bernoullius*, quando *Newtono* imputavit, eum supponere sine demonstratione curvas a tali vi descriptas esse sectiones conicas, nempe vi centripeta existente reciproce proportionali quadrato distantia: item quod in *Bernoullium* retorqueri possit, ipsum etiam non possedisse demonstrationes plurium propositionum, quas inde monstratas passim publicaverit; 3. quod *Bernoulliana* demon-

demonstratio hujus propositionis inversæ sit admodum intricata; quod vero in nova Principiorum editione facilior multo & magis clara licet tribus verbis extet. Ad quæ repono: 1. Lemma illud idem esse cum prop. 40 *Newtoni* non dissimulavit *Bernoullius*, sed contra aperte dixit p. 524 Comment. Paris. ejus demonstrationem reperiri in *Newtoni* Princip. Math. p. 125, adeo ut huic Viro suum tribuerit. Quid ergo hac in parte reprehendat antagonista & quo jure, non capio. Sed decretorie pronunciare, ut antagonista facit, *Newtonianam* demonstrationem esse *Bernoullianam* simpliciolem, non est de officio antagonistæ partium studio nimis addicti: atque nemo sanus eum pro judice idoneo agnoscat. Sit judicium penes alios, qui nondum jurarunt in vexillum *Newtoni*. 2. Inepte ageret, qui vellet causari, *Bernoullium* demonstrationes non possedisse plurium propositionum ab ipso sine demonstrationibus publicatarum. Quis enim inveniet & publicabit aliquam veritatem, cujus demonstrationem non habeat? nisi id fiat forte per inspirationem vel revelationem supernaturalem. Tale quid autem in rebus mathematicis de *Bernoullio* vel de aliis cogitare aut suspicari ridiculum esset. Sed multo magis ridiculum est, quod antagonista tam disparem retorsionem faciat, quæ ne *yeu* quidem similitudinis habeat cum eo, quod in *Newtono* modeste reprehendit *Bernoullius*. Nam, quod probe notandum, nec postea secus interpretandum, minime reprehendit, quod statuerit *Newtonus* propositionem inversam virium centralium, quæ quadratis distantiarum a centro reciproce proportionantur, neque quod nullam hujus propositionis inversæ demonstrationem dederit. Poterat quippe simpliciter hoc affirmare & asserere, se habere demonstrationem propositionis hujus inversæ, qua nempe solas sectiones conicas satisfacere probatur: tantum certe tribuisset candori *Newtoni* æquus meritorum Viri summi judex *Bernoullius*, ut ipsius verbis sine ullo scrupulo fidem habiturus fuisset. Attendat igitur antagonista, quid sit illud, quod fuerit improbatum, certe non ipsa assertio, sed forma assertionis, dum ex demonstratione propositionis directæ colligendam esse contendit eadem opera propositionem inversam, *Ex tribus*, inquit p. 55  
Princ.

Princ. edit. prim. *novissimis propositionibus consequens est &c.* Quid quæso sibi vult *quod consequens est*? Annon idem est ac si dixisset, ex propositionibus istis *directis ultro suunt inverse*? Porro p. 49 contra regulam bonæ conversionis colligit & concludit sine demonstratione his verbis, *Unde vicissim, si vis sit ut distantia &c.* Quod si hoc non in forma conclusionis protulisset, sed simpliciter alleverasset, sibi aliunde constare de veritate illius conversæ, hoc sane, ut jam dixi, nemo improbasset. At vero hoc improbandum est, quod velit posterioris veritatem ex prioris demonstratione sponte fluere, patescere, sequi & colligi posse, utpote quod non majori jure ex eo concluditur, quam si quis vellet ex affectione, qua gaudet Spiralis logarithmica, qua nempe fit ut ad illam describendam requiratur vis centripeta cubis distantiarum reciproce proportionalis, protinus concludere dicendo, *unde vicissim si vis sit reciproce ut cubus distantia, movebitur corpus in Spirali logarithmica*: nam nulla foret necessitas sequelæ, quia eadem lege virium existente moveri posset in spirali hyperbolica aliorumve generum curvis, ceu jam notum est.

3. Quod antagonista analysin *Bernoullii*, ex qua patet veritas inverli, nempe solas sectiones conicas describi posse per vim centripetam quadratis distantiarum reciproce proportionalem, intricatam & perplexam causetur, nihil, puto, *Bernoullium* movere debet. Quis enim nescit, homini præjudiciis occupato & in fidem alterius mancipato, nec sui juris amplius existenti, omnia displicere, sive pulchra sint, sive non, modo sciat non provenire ab eo, cui se addixit. Audiamus potius judicium aliorum, qui harum rerum sunt intelligentissimi & a partium studio longe remoti. Inter eos nequaquam postremus est Celeb. *Varignonius*, Vir profundæ eruditionis & in Geometricis acutissimi ingenii. Ille in Comment. Paris. A. 1710 p. 533 analysin istam verbis admodum honorificis extollit. Neque minus luculentum est testimonium, quod eidem tribuit in fine sui scripti p. 543, ubi inter alia dicit *“la construction, qu’il vient de donner de la courbe requise en ce cas & la maniere, dont il fait voir, que cette courbe doit toujours être une section conique, sont d’une sagacité & d’une adresse, qui répondent à ce, qu’il en parloit dans tout*

ce, qu'il a donné jusqu'ici au public. Sic igitur Varignonius longe melius vim percepit demonstrationis Bernoullianæ quam antagonista percipere voluit, nimirum percepit quod aliquid altius quam nuda demonstratio nominari mereatur, & quod sit potius via analytica, qua a priori penetrari potest ad cognitionem omnium curvarum satisfaciendum hypothese virium reciproce proportionalium quadratis distantiarum. An vero cum tali methodo in comparationem venire possit demonstratio illa Newtoniana tribus, ut inquit antagonista, verbis extans in nova Princ. edit. aut an inde concludi possit, Newtonum reapse habuisse methodum analyticam inveniendi omnes possibiles curvas, quæ datæ virium hypothese conveniant, antagoniste non est judicare: sed judicent alii, quorum non interest huic illi favere, & qui nil nisi veritatem sectantur. Judicent quoque de insipida illius exagitatione, qua profequitur formulam Bernoullianam  $dz = aacdx : \sqrt{(abx^2 - x^2)} \int (\phi dx - aaccxx)$ , ideo tantum quia identitatem quandam deprehendit cum expressione Newtoniana prop. 41, quando in hoc jocoatur, Bernoullianam non magis a Newtoniana discrepare, quam verba Latinis literis expressa differunt ab iisdem verbis scriptis in Græcis characteribus. Judicent, inquam, annon vel sola diversitas, quæ maxima est inter utriusque notandi rationem, satis superque indicet, Bernoullium ne cogitasse quidem de instituenda comparatione inter utramque formulam. Examinent etiam considerentque, quam brevi via quamque diversa a Newtoniana inceserit Bernoullius, dicantque postea, an alius quispiam præter antagonistam sibi persuadere possit, meam formulam ex Newtoniana esse desumptam. Huc interim non temere dico, quod si antagonista non firmiter habet argumenta, quibus probet alium aliquem calculum suum mutuatum esse a Newtono, nobis fas erit credere, chimeram esse, quicquid argumentorum loco nobis obtrudere voluit. Ut enim hoc unum addam, etsi vel maxime formula Bernoulliana idem exprimat, quod Newtoniana (& qui possent in diversum abire, nisi alterutra falsa esset?) nullam video consequentiam, Bernoullianam ab illa esse mutuatum; quid enim impediatur, quominus una eademque veritas per vias

toto

toto cœlo diversas obtineatur, Antagonista nullam rationem allegabit.

**FOEDERA, CONVENTIONES, LITERÆ &c.**  
*accurante THOMA RYMER.*

**Tomus XII.**

Londini, per A. & J. Churchill, 1711, fol.

Alph. 9.

**H**ic Tomus acta publica ab A. Chr. 1475, qui fuit Eduardi IV regnantis XV, usque ad A. Chr. 1502, Henrici VII decimum septimum, complectitur. Magnam Eduardus excitaverat expectationem ducto in Galliam exercitu. Sed Ludovicus XI data pecunia tempestatem dispulit. Habemus hic (p. 14) mandata ab Eduardo Legatis suis data, & (p. 15 & 16,) instrumentum conventionis, qua Rex Angliæ acceptis 75000 aureis (*scutis auri*) reversurum se cum suis promittit. Contraversiæ autem utriusque Regis arbitrio Archiepiscopi Cantuariensis, & Ducis Clarenciæ, nec non Archiepiscopi Lugdunensis & Comitis Dunessii permittuntur. Sequitur (p. 17) formula induciarum in VII annos, ad annum scilicet 1482, d. 29 Augusti, post Solis occasum. Constituuntur utrinque *conservatores treugarum* ex primoribus nonnulli, qui *damnificantes* puniendi, & damna illata reparandi jus auctoritatemque habeant. Hanc excipit fœdus (p. 19) inter utrumque Regem sancitum, & (p. 20) exemplum literarum Ludovici XI, quibus promittit se quotannis, vita utriusque durante, 50000 aureos Eduardo soluturum. Cum Burgundica domo arcta huic Regi amicitia, firmata sororis nuptiis, intercessit. Vetera fœdera Maria & Maximilianus renovarunt 1480 (p. 123) in eorumque firmamentum matrimonium inter Philippum, Cadrelesii tum Comitem, & Annam Eduardi filiam, decretum, utque alterutri forte deficienti, alii ex utriusque familiæ liberis substituuntur. (p. 128 & seq.) Cum Frisiis (p. 51) orientalis & occidentalis pagi incolis (*partium terra Frisia de Hobergo & Westergo*) cum quibus antiquissima concordia nuper turbata fuerat, sempiternæ amicitiæ fœdus percussum A. 1478, & mutua comæandi mercandique libertas utrique po-

pulo asserta. Cum Dano itidem turbæ quid aliquandiu fuit: sed tentata mox mitiora consilia, & A. 1480 Hamburgi priscum fœdus in biennium prorogatum, (p. 119) ut interea amica ratione omnia dissidiorum semina penitus tollantur. In formula prorogationis interdicit sibi Angliæ Rex, ne in Islandiam nisi impetrata discretis verbis à Christierno facultate proficisci audeant.

Breve infelicia pueri, *Eduardi V* regnum, nihil memorabile suppeditat.

*Richardus III* acta fere ad stabilendum domi regnum, firmandumque exterorum amicitias pertinent. Leguntur hic momenta negociorum cum Regibus Hispaniæ, Galliæ & Scotiæ, & cum Duce Austriæ, & Britannicæ tractatorum. Mercatores Angli tum frequentiora in Italia negocia exercere, & præcipuam eorum sedem Pisis ponere cœperant, quorum institutum Rex probat, ac proprium iis iudicem, Laurentium Strozzi, Mercatorem Florentinum, constituit, p. 207. Fecialium collegium in Anglia peculiari ratione constitutum esse constat. Pars iurium, quibus gaudent, atque institutorum tribuuntur hic illis (p. 215) litteris Regiis sub titulo *Incorporationis Heraldorum*.

Sub *Henrico VII* agitata misere Eboracensium & Lancastrensi factionibus regnum placide iterum conquievit. Habentur hic p. 281 induciæ cum Carolo VIII Galliæ Rege in triennium iniæ A. 1485 d. 17 Januarii. Tres bullæ Pontificis p. 294, 297 & 313 ad dispensationem, confirmationemque matrimonii cum Elisabetha datæ. Secunda jus Henrici in regnum, hæreditarium domus *Lancastrensis* vocat, & novum insuper titulum jure victoriæ, ac ex consensu ordinum Regni accepisse eum agnoscit. Cum Maximiliano, filii tum tutelam gerente, renovata pristina amicitia, arctius etiam fœdus A. 1490, *ad reprimendam Caroli dominandi libidinem* initum (p. 397 & 408) quo mutuum sibi opem addicunt; si vel ipsi vel Anna Britannicæ Dux a Gallis invadatur: invitarique inter alios Castellæ Rex & Regina ac Rex Daciæ. Dabant mox materiem executioni Caroli adversus Annam Britanniam conatus. Sed illos primum per Legatos infringere tentavit Henricus, ut ex datis illis mandatis (p. 435) intel-



telligimus. Sed constat nequicquam tentata fuisse amica remedia, & reperimus (p. 443) literas Maximiliani & Annæ Regis ac Regina Romanorum, quo titulo illa in pluribus monumentis utitur, requirentium Henrici auxilia. Datæ sunt Rhedonibus (*Reims, male Reimes*) A. 1491 d. 23. Maii. Anglo itaque bellum ex fœdere parandum erat, ad quod gerendum cives subsidium poscit. Literæ d. 2 Julii præferunt, ac causam belli afferunt, quod Carolus Rex Franciæ non modo *regnum Francia, & Normanniæ Andegavia, Turonis & Aquitaniæ ducatus injuste occupet*, sed Angliæ ipsi jugum minuetur. Ipse Rex in Galliam cõpias traduxit, cum paulo ante denuo legatos misisset, quorum instructionem p. 481 legimus. Quoniam vero Maximilianus, quamvis maxima injuria affectus, ereptâ scilicet sibi spontane dicam an conjuge, exercitum cogere, atque ut convenerat in Gallum ducere non potuerat, & hyemis præterea instabat, ac difficilior Bononiæ obfidio videretur, quam initio crediderant, accepta 149000 libr. sterl. summa, inductas in vitam utriusque Regis duraturas Gallis (p. 497) concessit. Recipit ibi Anglus, nullam se Maximiliano aut Philippo filio, si forte vim Gallo intulerint, opem laturum. Constituuntur utrinque pacis conservatores, & decernitur, rogandum esse Papam, ut diris deoveat, quicumque prior fidem violaverit. Annuit Pontifex (p. 531) & multum spatii occupant formulæ ratihabitionis, quam singuli Galliæ ordines paci adjecerunt. Notum est ex historia Gallica, quanti Maximiliano & Carolo V consliterit, quod non æque cauti in faciendis cum Gallo fœderibus fuerint. Interea Anglorum cum Hispanis amicitia, a longo jam tempore utrinque quæsitâ, magis indies magisque effloruerat. Actum subinde de Catharina Arragonia Arthuræ Walliæ Principi elocanda, & confecta tandem res A. 1500, cujus testes tabulæ exhibentur p. 741. Cum Rege Daniæ ac Sveciæ Johanne fœdus perpetuæ amicitie mutueque commerciorum libertatis A. 1489 ictum (p. 374) & cum Portugallis renovatum fœdus, (p. 378) quod Richardus II cum Johanne notho 1387 pepigerat. Cum Scotis multa negotia fuerunt actitata. Sed autplicitissimum Britannis fuit Margarethæ cum Jacobo connubium, unde Stuartorum postea in Angliam jus. Tabulæ

bulæ A. 1501. d. 24. Januarii confectæ p. 787 leguntur. Controversia interdum cum Hanseaticis Henrico fuit, cujus vestigia, sed levia, p. 441 & 651 deprehendimus. A. 1493 Rex Civi Veneto Johanni Cabotto filiisque ejus potestatem fecit sub auspiciis suis, quinque navibus Oceanum orientalem, occidentalem atque septentrionalem obeundi, & quascunque terras infidelium occupandi, modo dominium, titulus & jurisdictio, ad Regem referatur (p. 595) quod quidem communitum Christianorum opinioni tribuendum, qui religionem sibi suam in populos ab ea alienos jus asserere putabant.

MEMOIRS OF THE LIFE AND NEGOTIATIONS  
of Sir Wil. Temple.

h. e.

COMMENTARIUM DE VITA ET LEGATIONIBUS  
*Gvilielmi Temple, Equitis Baronetti, una cum  
relatione de scriptis ejus.*

Londini, apud W. Taylor, 1714, 8 maj.

Alph. 1 pl. 4.

**I**S fuit G. Templius, sive publicam sive privatam ejus vitam spectes, ut titulus statim libri lectores invitet. Habemus Commentarios ejus & Epistolas, suntque multæ in Arlingtonianis, quæ ad intelligenda consilia illius, & rerum quas tractavit seriem faciunt. Ex his fere sua desumpsit, & eadem sæpe verba retinuit novus scriptor, qui eo præcipue consilio Templium in scenam videtur revocasse, ut civibus suis exprobraret, quod Gallorum & Romana sacra profitentium consiliis Europæ nuper causam, & postea regni quoque & Ecclesiæ salutem fere immolari passi fuerint. Est sane de tempore, nunc ubi illa accidere, repetere animo, quibus initiis, quibusque auctoribus illa molimina corperint, quæ jam tum in magnum versura malum videns, semper præclarus civis averfatus est. Sed relinquimus illa penitus indolem mutationum, quæ ab excessu Caroli II in Anglia contigerunt, cognoscere cupientibus, & hic privatæ tantum vitæ momenta præcipua annotabimus: ubi nollemus, Autori  
aut

aut propositum, aut subsidia prolixioris scriptionis defuisse. (p. 418) Quis enim, ubi Bruxellis, Aquisgrani, Hagæ, Neomagi summa cum gloria, & in summo civilis vitæ splendore versantem Templium suspexit, non cuperet illum in epicureo hortulo suo agentem, & liberale illud otium, quo negotiorum intervalla dispungere solebat, intueri. Natus fuit Guilielmus in antiqua familia Templiorum, patre Johanne, rotulorum magistro, & ab intimis Hiberniæ consiliis, qui Mariam Hammondam, clarissimi Theologi sororem, in matrimonio habuit. Adolescentiam ejus Academia Cantabrigiensis erudit. Meliorem autem vitæ partem, quamque ipse rebus gerendis maxime idoneam rebatur, ab anno scilicet ætatis 32 usque ad 52, in obeundis negotiis patriæ, reliquam in secessu egit. Prima quasi prudentiæ in obeundis legationibus rudimenta dedit, cum A. 1665 ad Episcopum Monasteriensem missus esset, belli adversus Batavos societatem apud Anglos affectantem, cum quo intra triduum fœderis tabulas confecit. Inde Bruxellis usque ad exitum A. 1667 Legati residentis munere functus, revocatusque inde in patriam, statim sub auspiciis sequentis anni extra ordinem ad Fœderatos Belgas ablegatus est. Composita enim interea erant Bredæ utriusque populi dissidia & Gallica arina late per Flandriam victricia vehementem Anglis, a Gallorum partibus alienis, suspicionem injeccerant. Erit hæc sine exemplo Legati Anglici gloria, quod tum pro conservando Belgio Hispanico Generales Ordines induxerit, ut inconsultis provinciis fœdus cum Anglis pangerent, quæ res in summum illos discrimen dare poterat. Sollicitata deinde, ut in partem veniret, Suecia, tanta subito triplicis fœderis auctoritas fuit, ut Galli in pacis conditiones, quas Angli & Belgæ tulerant, Aquisgrani consentirent, & Austriaci fœderi se tanquam validissimo adversus Gallicam ambitionem munimento applicarent. Multum profuerat Templo in tam difficili negotio, summa ipsius cum Wittio necessitudo, animorumque & studiorum conspiratio, quanquam hunc propter Arausionensis cum Rege cognationem alienum ab illis partibus fore putarent. Plena sunt Templii scripta summi Viri laudibus, quem tamen postea ob illud studium haud minus gratum

Gui-

Gvilielmo Principi fuisse constat. Et tum quidem rebantur se egregie consuluisse libertati Europæ, & in sinu gaudebant, sibiq; gratulabantur, cum conversa in Anglia scena, Gallica factio obtineret, revocatoque Templo consiliorum illorum prorsus inscio, bellum in Batavos frivolo prætextu sumeretur, eodem tempore, quo Galliarum Rex omnem terra marique viam ad opprimendam Rempubl. converterat. Templius summo dolore affectus, quod sic acta ejus in ludibrium reciderent, quæ in magnam expectationem omnem modo Europam erexerant, frigidissimeque insuper in aula habitus, in suburbanum suum secessit: ubi inter alia privatæ vitæ oblectamenta horticulturne imprimis deditus fuit. Verum bellum, quod minime rationibus Anglorum, & studiis populi conveniebat, durare diu non poterat, cunq; ad pacem descendere opus haberet Rex, Templii iterum opera uti voluit. Qua Westmonasterii 1674 facta, Hagam iterum missus est, ut belligerantibus pacis consilia, Regisque in procuranda illa operam offerret. Non minus speciosa hæc Legatio, sed æque difficilis, in perpetuo illo consiliorum in Angliæ æstu, qui sæpe Regis animum in contraria extrema trahebat. Lectu digna est hæc commentariorum ejus pars. Pervicere tandem Gallicæ artes, ut fere in leges, quas ipsi proposuerant, Neomagi pax iniretur, cui Templius haud sane lætus subscripsit: Destinabatur tum illi locus Secretarii status, quem *Coventrius* adhuc tenebat. Sed exulceratis adeo rebus studiose illum declinavit. Agitabant enim aulam & per vices partiebantur Eboracensis ac Monumethensis factio, ac irreconciliabili inter Regem & concilium populi simultati materiam dederant. Implicitus nonnunquam tempestati & Templius fuit. Spargebatur non obscuris auctoribus per inferiorem senatum calumnia, Templium multa dissimulato nomine in publicum emisisse, quæ & libertatem populi imminuerent, & Romanarum partium principiis faverent. Iamque in eo erat, ut dicam illi scriberent. Ea occasione, amicorum hortatu, quæ olim sparsim commentatus fuerat, in fasciculum colligi sub Miscellaneorum titulo passus est, ut melius criminationem dilueret. Nec favit, quantavis officia præstaret, aura aulica. Vix pecuniam quæ propter factas in legationem impen-

pen-

penas debebatur, extorquere ab ærarii præfectis poterat. Eleganter & prorsus philosophice differit ipse Templius de secundo suo secessu. Pertæsus enim artium seculi, ad quas generosum animum demittere dedignatus fuerat, & virtutem, quam ludibrio iis esse videbat, solam amplecti ausus, ineunte A. 1681 abdicata R. P. rus se contulit. Vixit usque ad A. 1700, quo septuagenario major obiit. Ex uxore Dorothea Osbornia novies pater, unum tantum filium adultum vidit, filiam etiam superstitem reliquit. Et ille quidem cum multa promitteret, iamque Guilielmo Regi, cui sui & Patris causa carissimus erat, a secretis belli esset, melancholicis animi affectionibus succumbens 1689, præcipientem se in Tamesin dedit. Triste fatum patri, & durum philosophiæ in propria causa experimentum. Assentiri enim Stoicis, & sapienti jus in propriam vitam tribuere solebat. Duas ex illo neptes heredes nominavit postea, sed addita lege, ne Gallicis nuberent, quanquam Gallica matre natæ essent: adeo infensus erat illorum moribus. Soror ingenii laude celebratur, habuitque illam individuanam vitæ per multos annos, perque itinera comitem, ac præcipuum senectutis suæ solatium. Quæ supersunt ingenii illius monumenta, tantæ in historia sui temporis sunt auctoritatis, & in tanta gratia apud amatores Philosophiæ, liberaliumque disciplinarum, quarum summus admirator, & autor elegans fuit, ut recensendo illa honorificentissimum meritiissimo Viro tumulum statuamus. Commentariorum, quos in filii gratiam ususque A. 1683 componere cœperat, de vita sua prima pars lucem non vidit: secunda ab A. 1673 usque ad 1679, connivente illo 1689 impressa, & Gallice versa est. Tertiam D. Jonathan Svvisi, qui diu in familia ejus fuerat, post obitum autoris Londini 1709 edidit, qua res A. 1679 & 1680 continentur. Sed non vacabat suspicione hæc editio, notavitque illam publice soror Templii, Giffardia (*the Lady Giffard*) Epistolarum volumina duo, paulo post obitum ejus Svvisius publicavit, qui & tertium A. 1703 adjecit. Miscellaneorum fasciculus primus qua occasione 1679 editus fuerit, supra dictum est. Sequēbatur secundus 1686; ubi quæ pro veterum ingeniorum gloria adversus quosdam obrectatores Gallos dixerat, Wattonum

in contraria studia provocaverunt, & quoniam de epistolis Phalaridis & Æsopi fabulis magnifice admodum locutus fuerat, Cl. Bentlejum quoque exciverat. Ita in Angliâ etiam bellum literarium pro principatu inter antiquitatis & sui seculi studiosos efferbuit. Et quantum quidem ad Templium, adornavit ille defensionem, sed non perfecit. Inserta sunt, quæ reliquit, tertio fasciculo A. 1701 edito. Observationes suas de fœderati Belgii Republica in priori secessu in ordinem primum redegit, editæque primum sunt A. 1672 Anglice, ac post a Viquefortio Gallice versæ. Nota est libri laus, sed meliorem a Viquefortio versionem expectasses. Quæ ibi de variarum circa religionem opinionum tolerantia disserit, ita nonnullorum ex sacro ordine teneras aures offenderunt, ut allegaret illa Episcopus Eliensis, cum impedire conaretur, ne ab Academia Cantabrigiensi ad concilium populi deputaretur. Introductionem in historiam Angliæ in lucem emisit, cum Guilielmus in Jacobi locum successus fuisset, quem facile agnoverunt amici in Conquestore, cujus causa & successus speciose representabantur. Plura de omnibus hisce operibus Lector in ipso libro inveniet.

LA CRITIQUE DU THEATRE ANGLOIS, &c.  
hoc est,

CENSURA SCENÆ ANGLICANÆ, AUTORE  
COLLIERIO, nunc Gallicum in sermonem  
traducta.

Parisius, apud Nicolaum Simartum, 1715, 12.

Pl. 22.

**C**ollierius Anglus, pluribus jam scriptis moralibus in patria nobilis, solo conscientiæ instinctu ad conscribendum hunc librum, ut ipse in Præfatione ait, compulsus est, cum videlicet judicaret, nihil plus contulisse ad corrumpendum sæculum nostrum, quam spectacula scenica, quippe quæ non prava solum mores, verum etiam religionis contemptum spectatoribus inspicerent. Septem autem capitibus comprehendit, quæ edisserere in animo habuit, universa. Ac primo quidem obscœnitatem

ver-

verborum theatri Anglici accusat. Nolle se ait hujus rei exempla verbotenus adducere, cum tam fœda sint, ut produci ea sit nefas. Imo, si lascivissimæ bestię loqui possent, turpiori, quam in theatris Anglię, sermone usuras non esse, sibi persuasit. Indicat tamen ex notissimis Anglorum comœdiis personas aliquot obscœne locutas, ne vana & injusta videri posset ipsius criminatio. Hinc declarat, quantum valeat verborum obscœnitatis ad animos corrumpendos & a virtute abducendos ad vitia. Animadvertit hinc, facetias obscœnas esse proprias hominum de infima plebe, qui morum elegantiam non callentes, sapientię penuria hisce stercoribus sese oblectent. Maxime eos insectatur, qui ipsas feminas in scenam producant obscœne loquentes, laudatque e contrario Euripidem, qui Phœdræ, incestæ Veneris æstro percitam, tam casto utentem sermone induxerit, ut laudatissima quæpiam matrona loqui non possit castius. Deinceps theatrum Anglicum cum ethnicorum veterum Romæ & in Græcia theatris comparat, atque horum longe minorem, quam illorum, turpitudinem esse demonstrat. In universis Plauti, quamvis non parum licentiosi, comœdiis non tantam scribit inesse fœditatem verborum, quanta sæpe sit in una scena Anglica, meretricesque Plantinas esse Vestales virgines in comœdiis Londinensibus: in Terentio autem unam tantummodo obscœnam dicendi formulam sibi occurrisse. Qua tamen in re falsus videtur *Collierius*, qui & ipse statim fatetur, verborum turpium penuriam rerum turpitudine a Terentio compensari. Ceterum Terentii comœdias etiam, quod ad artem & prudentiam poeticam attinet, Plautinis præfert. Illud singulare, & Anglis comicis erubescendum, animadvertit in Plauto, Terentio, imo & ipso Aristophane, horum in comœdia nullam induci mulierem adulteram. Hinc judicium doctè scienterque fert de tragœdiis *Æschyli p. 41 sq.* *Sophoclis p. 45 sq.* *Euripidis p. 49* (*Senecæ p. 163*) item de comœdiis *Aristophanis p. 59 sq. 70 sqq.* *Capite secundo* impietatem Anglicani theatri perstringit, quam duplicem esse ait, dum ibi & execrationes imprecationesque horribiles audiantur, & sacræ Scripturæ religionisque totius abusus turpissimus occurrat. Cumque nemo facile ulla re magis offendatur

datur, quam contemptu sui, exinde arbitrari nos jubet, quantum in eo more sit peccatum, quippe cum frequentia jurandi manifesto prodat contemptum atque neglectum divini Numinis. Omnium maxime in *Drydenio* notat literarum sacrarum abusum ac profanas religionisque violatrices voces. Rursus facta comparatione ostendit, talia multo rarius occurrere in ethnicorum Poetarum comœdiis. *Tertio capite* ostendit, quam contemptum in comœdiis Anglicanis habeantur clerici: non tam sacerdotes, quam ipsum munus eorum, turpissime traduci: idque religioni Christianæ esse fraudi. Observavit, veteres Poetas (uno excepto Aristophane, quem atheum fuisse nihil dubitat,) de sacerdotibus locutos esse summa cum reverentia. Hinc statuit, allatisque affirmat rationibus, plane non oportere sacerdotem produci in scenam, idque ob gravitatem personæ suæ. Ad ultimum digressionem facta demonstrat, omni ævo & apud omnes gentes sacerdotibus maximum fuisse honorem habitum. *Capite quarto* docet, in theatro Anglico vitis honorem præstari, eaque poni in loco virtutibus debito: honestissimum quemque hominem, qui ibi prodeat in medium, esse atheum, blasphematorem, libertinum, conscientiæ virtutisque incuriosum: id quod exemplis comprobat. Hoc ad hominum mentes vitis imbuendas quantum faciat, præclare Noster edidit, adjunctis summorum veteris & nostri ævi virorum testimoniis, quod joci obscœni ab omni poesi debeant esse remoti. *Capite quinto* animadversiones suas exhibet in quatuor Londini celebratissimas comœdias, *Amphitruonem*, *Regem Arthurum*, *Don Guichotum*, & *Relapsum*: quarum priores duæ *Drydenium* habent Autorem, tertia *Durfeium*, quartæ Autorem non indicat. Singulis autem his comœdiis inesse ea, quæ in superioribus notavit capitibus, vitia, pluribus ostendit. Sequitur novum *Caput*, (p. 399) Collectionem sistens judiciorum variorum de spectaculis. Omnia eo redeunt, poësin dramaticam esse matrem vitiorum, corrupticem juventutis, scaturiginem malorum infinitorum. Partitus autem est illa judicium in tres classes. In prima comparent Autores ethnici, Philosophi, Oratores, Historici celeberrimi, imo ipsi Poetæ: in altera leges civiles ea de re latæ, quibus Comici judi-



judicantur personæ inhonestæ : in tertia canones Conciliorum, actores scenicos e Rep. Christiana excludentes, ac testimonia Patrum Ecclesiæ. Tandem ultimo *Capite* exhibetur *Conclusio*, in qua omnes elabendi rimas Autor obstruit hodiernis scenicorum ludorum defensoribus, statuitque, eos, religioni quippe bonisque moribus maxime exitiales, esse omnino in Christianorum civitatibus abrogandos. Hæc sunt argumenta libri, lectu omnino laudeque dignissimi, sed, ut ipsa ratio facile persuadet, prætereaque interpret Gallus in Præfatione sua docet, plurimis in Anglia excepti latyris, autore tamen tandem denique glorioso imbellium adversariorum victore. Nec illud prætereundum ducimus, quod appendicula præfationis ab interprete adjunctæ docet, *Drydenium*, cujus scenas tam sæpe, tam juste reprehendat *Collierius*, (nos vero A. 1700 p. 321 facultatem ejus poeticam laudavimus,) tandem catholicam, quam vocant, religionem amplexum esse, comicam scilicet licentiam suam acerba pœnitentia expiaturum.

*SAPIENTIA SCENÆ ROMANÆ, CUM AN-  
notationibus C. A. HEUMANNI.*

Uenaci, sumtu I. A. Boetii, 1716, 12.  
Pl. 6 $\frac{1}{2}$ .

**D**issentire a laudato proxime *Collierio* videri posset *Heumannus* inscriptionem præsentis libelli intuentibus. Verum Præfationem, quæ longiuscula est, lecturi deprehendent suavem inter eos concordiam. Diserte enim ibi reprehendit eos, qui Plauti Terentii comœdias adolescentibus legendas præbeant, ratus, Comicos illos nec satis fideles esse ad Romanam eloquentiam ducēs, & elegantias suas nimis caro vendere, dum summo pere teneras mentes corrumpant. Nec vero aboleri vult eorum monumenta, imo ne castranda quidem censet. Tironum duntaxat e manibus ea excuti, virisque reservari cupit. Ceterum juniorum in gratiam flosculos ex Comicoꝝ hortis decerpens judicat, cum oratorios, tum morales. Priorem aliis relinquens laborem, posteriore ipse defungi voluit opera, proponens

nens hic tironibus gnomas ex Terentii Plautique comœdiis, atque ex Publii Syri mimis, selectas, quas annotationibus moralibus, philologicis, & criticis distinxit. Inseruit etiam Præfationi brevem dissertationem de talium sententiarum natura & varietate: quo facto Plautinas cum Terentianis comparans, has illis præponit. Hactenus Præfatio. De ipso libello uberio-rem notitiam lector nullus desiderabit: nec tamen alienum videretur, ex criticis annotationibus ac philologicis nonnullas afferre. Terentianum illud: *Homini homo quid præstat stulto intelligens? quid interest?* aliter & interpretatur Noller p. 9 & interpungit, quam vulgo fit, utriusque rei expositis rationibus. *Malitiam* proprie advocatis, item *cavere*, tribui, p. 19, & 109 observat. Cl. Clerici emendationem in Terentio factam laudat, & ex Plauto confirmat p. 31. Improvidum *Poireti* calamum p. 32 notat, ita suam *Burignoniam* describentis, quod fuerit *facilis, universalis usus, omniumque, imo & puerorum, capacitati sese accommodans*: quod elogium in Petronianam quoque Quartillam cadere existimat. P. 38 Plautina facula illustratur illud Pomponii Icti dictum: *in pretio emtionis & venditionis naturaliter licere se mutuo circumvenire. Patiendi* verbum quam scite usurpetur de constantia in utraque fortuna, pluribus docet exemplis p. 43 sqq. *Factiosos* novo sensu a Plauto dici homines *actuosos*, id est, qui multum sibi facebant vel saltim *faceflere* videri velint negotii, observat p. 58, addens similem ex Athenæo locum, ubi tales vocantur *πονηστές*. Quid apud Curtium sit *multa vita*, p. 105 liquido monstrat, & intempellivum Criticorum cultellum inhibet. *Ignoti* vocabulum sensu etiam activo reperiri, multis probat exemplis p. 111 sq. Plura non adducemus. In Publii Syri mimis aliquot errata tollit, metri sequens ductum. Ad ultimum subjungit selectissima monita ex Phædro & Pseudo-Catone.

Joh. Augustin Egenolffs Historie der Teut-  
schen Sprache.

h. e.

JOH.

JOH AUGUSTINI EGENOLFFI HISTORIA  
*Linguae Germanicae.*

Lipsiæ, apud Joh. Frid. Braun, 1716, 12.

Plag. 5.

**I**ndignatus Autor doctissimus, plures hodie ex nostris exoticarum linguarum, quam vernaculæ, curiosos, Historiam linguæ Germanicæ quatuor Partibus condere aggressus est, quarum prima, quæ nunc seorsim prodiit, id imprimis egit, ut ostendat, originem linguæ vernaculæ æque ac aliarum linguarum neutiquam ex Babylone deducendam, secunda historiam literarum Japeti, earumque originem ac sensum, & in Europæas linguas migrationem, tertia argumenta, quibus singulas Europæ linguas ex Japeti idiomate, quod & Cimbricum & certo sensu Germanicum dicatur, natas, ostendet, quarta deniq; linguæ Germanicæ fata, ætates diversas ac hodiernam faciem accurate tradet. Ut itaq; de prima jam dicamus, quam undecim capitibus distinxit, primo loco scriptores recenset, qui ad historiam linguæ Germanicæ facere possint, veteres nimirum Græcos & Romanos, qui se a Barbaris populis loqui didicisse fateantur, tum recentiores, Becanum, Wackium, Riccardum, Chamberlaynum, Hickersium, Wormium, Rudbeckium, alios, e nostris, Cluverium, Schottelium, Bædickerum & Morhofium, cujus se secuturum spondet vestigia, ordine recenset. Hinc linguas mutationi obnoxias ostendit, ejusque rei causas inquirit, ubi inter alia ex sententia Medicorum observat, ideo Helvetos ceteris Germanis ululare magis quam loqui videri, quod strumis, quæ ex aqua arenosa oriuntur, plerique laborent. Nihilominus quandam linguarum harmoniam ac similitudinem deprehendit Autor, quod fusius docebit parte secunda. Neque vero originem linguarum Europæarum e turris Babylonicæ exstructione petendam, tum auctoritate Schrickii, Dureti, Læscheri, Schottelii aliorumque, tum eo potissimum demonstrat, quod Japetus, Europæorum pater, nunquam Babylonem pervenerit, nec quicquam commercii habuerit cum turris conditoribus; ac cum Bocharto aliisque montem Ararath vel ipsum Caucasum montem vel

C. I.

2.

3.

4.

certe

- certe extremam Armeniæ partem fuisse credit, ubi Noachus aliquandiu commoratus liberos in varias inde regiones dimiserit.
- C. 5. Qua occasione de tempore, quo aliqui e filiis Noachi turrim extruere tentaverint, disserit, & unum consilii hujus autorem e Lutheri sententia agnoscit Nimrodum. Atque hinc firmiter sibi persuadet, Noachi filios jam pridem aute in suas plagas, & Japetum imprimis in Europam discessisse, quam turris Babylonica excitari cœperit. Europæos porro omnes a Japeto originem trahere luculenter demonstrat, ac posterorum Japeti varia nomina, qualia sunt Gomari, Cimerii seu Cimbri, Scythæ, Celtæ, evolvit, Scythasque docet a Romanis nominatos fuisse Sarmatas, & ex his ortos Dacos, Getas, Thraces, Pannonios & Illyrios; ex Celtarum nomine nomen Gallorum ortum; Phryges, Francos, Frisos idem denotare, & reliqua. Ex Ascena imprimis Teutones ortos, filiosque ejus Alcaniæ nomen dedisse putat, quod & illi hodiernum a Judæis Askenakim vocentur, & varia passim in Germania loca a voce *Ask* nomen acceperint. Japetum ac primos Europæos usos esse lingua Scythica, quæ Celtica postea dicta, testimoniis confirmat & Mericum Casaubonum arguens, quod Germanica potius e Græcis, quam Græca e Germanicis derivet, Morhofii secus sentientis judicium præfert. Denique Cl Autor subjungit quatuor regulas, quas & illustrat & explicat: scilicet 1) quo citius populus aliquis e sua nativa sede in alias regiones migravit, eo minori mutationi obnoxia fuit illius lingua, & contra, quo diutius hæsit in suis sedibus, eo magis cum vocabulis finitimarum gentium confusa fuit ac corrupta. 2) Quo rarius populus quisque cum aliis gentibus versatur, hoc purius servatur illius idioma, & contra. 3) Quo simplicior lingua, asperior item & incomitior fuerit, eo certius ejus naturam & cognationem cum aliis licebit perscrutari. 4) Quo breviora in quavis lingua vocabula occurrunt, eo existimanda est antiquior.

MEMOIRS OF S. GEORGE, AND OF THE  
most noble order of the Garter, by Thomas Dawson.

i. c.

COM.

**COMMENTARII HISTORICI DE VITA S. Georgii, Anglorum Patroni, & Nobilissimo ordine Equitum Periscelidis, Autore THOMA DAVVNSON.**

Londini, apud Henricum Clementem, 1714, 8.

Pl. 22.

**E**Quidem historiam ordinis Periscelidis Ashmolius, & Vitam S. Georgii Seldenus atque Heylinus dudum vulgaverunt, sed operibus vel nimium diffusis, vel ævo nostro rarissimis, unde permotus Autor Sancti istius atque Ordinis historiam unico simul volumine comprehensus, huncce libellum, S. R. Britannicæ Majestati dicatum, in publicum nunc emisit, Antiquitates Vindesorii, Monumentorum, quæ in Templo Regio ibidem visuntur, Inscriptiones, & Catalogum Equitum, qui illustri hoc ordine fuere decorati, deinceps daturus. S. Georgius, cuius vitam priori loco Noster pertexuit, gente Cappadox, dignitate Comes, bellica virtute clarus, (ab alio quodam Georgio, Arriano, probe distinguendus) sub Diocletiani tyrannide Martyrium passus & capite truncatus est. Hujus memoriam die festo 21 Aprilis, Templis in honorem ipsius extractis, & ordine Equestri a Constantino M. instituto, venerati sunt Christiani orientales, imo & Turcæ coluerunt. Idem ab occidentali ecclesia, inter Sanctos relatus, & olim ab Anglo-Saxonibus Divorum more die 23 April. adoratus, tandem a gente Anglorum bellicosissima illo præsertim tempore, ut veri est simillimum, quo Passagia primum in terram sanctam cœperant, Patronus est nominatus. Mutato inde ecclesiæ Anglicanæ statu, atque multis diebus festis ab Henrico VIII abolitis, S. Georgio tamen suis honos mansit, usque dum festus iste dies ab Eduardo VI solis Equitibus celebrandus relinqueretur. Pingitur vero Georgius hic armatus, equo insidens, ad cujus pedes Draco, symbolica forsân diaboli significatione, prostratus cernitur. Eduardus III templum Vindesorii, quæ illi patria fuerat, ædificatum, S. Georgio sacrum esse jussit, atque ibidem, (quod nonnulli Richardo I, subligaculo corii in expeditione sacra Equitum crura liganti, falso tribuunt,) Anno 23 regni sui Equestrem Ordinem instituit,

Præf.

p. 2. 3. 4.  
p. 22.

10. 11.

15.

17.

20)  
26.

33.

43.

- non quidem ob fasciam cruralem Johannæ Salisbergæ, uti quidam fabulantur, cœvis omnino tacentibus, sed ut rotundæ Arthuri tabulæ memoriam renovaret, atque viris fortissimis ad auxilia contra Gallos sibi ferenda excitatis, jus in Galliam quæsitum vindicaret. Hanc ob causam colore ligaculi cœruleo & anrea inscriptione ad modum insignium Gallicorum usus est, additis verbis: *bony soit qui mal y pense*, velut erubescere jubeat eos, qui justum in Galliam titulum sibi denegent. Authenticum Statutorum Eduardi vetustate perit, superest tamen Apographum
31. Henrici V jussu conscriptum, quod alibi frustra quæsitum hic
41. reperies; hisce nonnulla ab Henrico V, plura ab Henrico VIII fuerunt adjecta, quæ hic simul exhibentur. Annales ordinis in
146. 69.71. registrum ordinis Chartaceum ad Henrici VIII, librum Nigrum ad Eduardi VI, librum Cœruleum ad Jacobi I, librum Rubeum & Carolinum usque ad Caroli II tempora digesti, hodiernum aservantur. De vestitu & insignibus Equitum plurima refert
117. 132. Autor, unde notatu haud indignum duximus, Regiæ Conjugi & optimatum uxoribus interdum fuisse permissum, ut Equitum die festo vestem, pileum & armillam equestri haud dissimilem
142. in brachio sinistro acupictam gestarent. De diebus, quibus vel integro vestitu, vel partibus ejusdem tantum amicti incedere debeant Equites, de muneribus, ordinis Præfectis, Sigillo, Equitum creatione, investitura & installatione, etiam exterorum, & per Procuratorem, Juramento, mortuis & honore defunctis habendo, degradatione, impensis in installationem faciendis, in quibus multus est Noster, nihil addimus.

Teutschen Reichs-Staats uhrkundliche  
Nachrichten etc.

i. e.

DEMONSTRATIONES AVTHENTICÆ DE  
statu Imperii Germanici, ejusque Electoribus, præsertim de  
Archi-Ostiarii officio, Burggravio Noribergensi  
competente.

Pl. 13 in fol. cum  $\frac{1}{2}$  in 4.

Hujus

**H**Ujus opusculi historiae & antiquitatis Germanicae penu refertur Autor Illustris, Wolfgangus Gabriel Pachelbl a Gehag, Consiliarius Serenissimorum Marchionum Brandeburgo-Baruthini & Onolsbacensis intimus, breve hoc Spicilegium & Augmentum editae nuper Dissertationis de originibus Electorum esse voluit, in ipsa quidem Dedicacione ordinationes praecipuas Reip. Germanicae ex Sec. V petendas docens, quo tempore Electores quoque fuisse probat. Hinc de antiquo Germaniae statu sollicitus Tuisconem eodem modo suis imperitasse, quo hodiernum Imperator una cum Electoribus & ceteris Imperii statibus regnent: vetustos etiam Germaniae Reges Mannum, Ingvonem, Istævonem, uti fieri assolet, minime rejciendos; Gallos, Galatasque Germaniae populos a Gallo Rege nominatos; summos autem Officiales in plurimis Regnis statim post diluvium innotuisse, nec Turcis adeo ignotos, atque hic commendanda vetera Francorum gesta ab Hunnibaldo descripta, hisq; jungendos exoticarum gentium mores commemorat. Maxime vero ex Franciis & nostratibus Historiarum monumentis, plus 64. jam ante Christi nativitatem annis sub primis Francorum Regibus, Carolovingis inde & Germanorum Imperatoribus officiales Electorum officio functos evincit iisdemque temporibus jura summorum Imperii Statuum obtinuisse, nec dissimilem Reip. formam Longobardis fuisse usitatam, sibi persuadet. Modum eligendi per praetaxationem deinde describit, & officiales jam sub Merovingis propria habuisse bona, nomine Fiscalium bonorum insignita notat. Hos inter officiales Palatinos fuit *Imperii Ostiarius*, seu *Mansonarius*, *Domesticus*, *Oeconomus*, *Atriensis*, *Reichs Erh. Psörtner* aliis dictus, nec Merovingorum, nec sequentium Imperatorum etate ignotus. Isto officio Burggravii Noribergenses XI seculo feudi jure donati, inter Electores connumerari coeperunt, quod ex Matth. Paris, Alberto Argentin. Pontificis Epistola apud Raynaldum, Comitibus An. 1275 ap. Gevvold. de Septemvir. Comitibus An. 1363 ap. Linn. demonstratum dedit Autor Illustris. Successu temporis Electoribus in arduo Electionis negotio nimis invicem dissidentibus, istis litigiis abstinuisse beneficio duxerunt Burggravii, nunc

p. 9.

p. 23.

p. 27.

p. 31.

tamen in omnia Jura Electoralia plene restituendi, diplomatibus quippe Imperatorum suffulti, quibus omnia contra eorum jura facta pro nullis habentur, unde civitatem Noribergensem notat Autor Cel. & A. 1414 adhuc Burggravium multis Episcopis in ordine fuisse prælatum, notat. Multis deinde probat, ad exemplum Regis Bohemix Burggraviis Noricis reditum ad Collegium Electorale haud denegandum, præsertim cum non a quantitate Territorii, sed causa & titulo pendeant dignitates Imperii. His quædam notabilia de juribus Burggraviatus Norici subjiciuntur, monitumque de accessionibus hujus Burggraviatus & decrementis probe considerandis. In epilogo denuo animadvertit Ill. Autor suprema Principum Germanicorum jura omni tempore fuisse eximia; & quam necessaria sit cognitio de origine Electorum, cui jungenda notitia Electoratus Norici, fusius ostendit. Denique Mantissam alteram Dissertationis suæ de *origine Electorum* contra *Dn. Jani Prof. Witteb. Cel. Diss.* directam adjecit, qua brevibus, erudite tamen tradit, 1) Statum Imperii a Regibus Francorum petendum, 2) hos utpote Imperatorum Germanicorum antecessores, Germanis titulo & jure Regio, non Imperatorio præfuisse, cum dignitas Imperatoria postea demum accesserit, 3) a Germanis electos fuisse simul Imperatores, 4) hinc non a Romanis, sed a Germanis & Francis selectionem esse petendam, 5) ex his autem constare, non *solitarie*, vocabulo secundum *Clariss. Jani* sensum intellecto, sed omni ævo ab officialibus Imperatorem fuisse electum, 6) Regnum Teutonicum temporibus Caroli M. ex IV gentibus constituisse, Francis nimirum, Suevis, Saxonibus, atque Bajuariis, quos inter Norici; eorumque Duces simul fuisse Electores, quorum sententiam secuti Comprovinciales, 6) *Welberti & Amandi* testimonia, secus ac *Cl. Jano* visum fuerat, haud adeo spernenda, illisque jungendos Ottonem Frisingensem, Diploma Austriacis a Friderico I datum, Gervasium Tilberiensem, & Leibnizium ad confirmandam antiquitatem Electorum. Tandem *Cl. Janum* in sua Dissertatione quædam in Burggraviatum Noricum iniqua confinxisse autumat.



Neue Zeitungen von gelehrten Sachen, auf  
das Jahr 1715.

i. e.

NOVA ANNI MDCCXV DE REBUS AD  
*Eruditionem spectantibus seu Relationes de omnibus, quæ  
hoc anno laude memoratuque digna per orbem eruditum con-  
tulerunt, in unum collectæ; cum Introductione in Hi-  
storiam Literariam librariamque ejus-  
dem anni.*

Lipsiæ, apud Heredes Grossianos & Theoph. Georgi, 1716, 8.  
Alph. 1 pl. 17½.

**A**ffirmat in Præfatione sub initium anni præteriti scripta Cl.  
Autor, qui nomen suum in calce Epistolæ nuncupatoriæ  
prodidit, Jo. Gottlieb Krause, annum fere excessisse, ex quo pri-  
mum in animum induxerit, nova, quæ in commodum rei eruditæ  
per universam fere Europam variis linguis publicantur, aut quæ  
forte amicorum ope indagari possent, literaria, in unum locum  
cogere & septimo quovis cum eruditis communicare. Id au-  
tem facere dum aliis distentis negotiis in diem differt, eadem  
fere provincia a nonnemine in Belgio occupatur, quem alii de-  
inde Francofurti in 8 & apud nos quoque in 4 imitari cœperunt.  
Tantum vero abest, ut hi aliorum conatus ab instituto revoca-  
riant, ut potius ad perficiendum alacrius calcar addiderint, ac-  
cedente præsertim Societatis nostræ suafu hortatuque.

Prodierunt itaque per annum præteritum (quemadmo-  
dum in Actis Anni super. p. 182 & 232 nuntiavimus) plagulæ di-  
midiatæ LII, quibus tum ex Ephemeridibus Eruditorum omni-  
bus, tum ex literis amicorum, præsertim ad nos ipsos ex  
singulis prope regionibus Europæ perscriptis, excerpta exhi-  
bentur ordine Geographico nova literaria, ad vitas & scripta  
eruditorum, reliquumque Historiæ eruditæ apparatus spe-  
ctantia. Adduntur omnium, quæ de rebus eruditorum refe-  
runt, linguaque Latina, Gallica, Italica, Anglica, Germanica, ma-  
gno numero prodeunt, Diariorum contenta, annotatis diligen-

ter, quæ de libris aliisque eruditorum hominum conatibus ibidem lata deprehenduntur, judiciis atque censuris. Immiscentur etiam nonnullæ de antiquitatibus, aliisque argumentis anterioribus dissertationes. Cum vero paucarum adeo plagarum angustia omnia minime caperet, subnectere placuit Supplementa XII, in quæ rejicerentur, quæ serius ad notitiam Autoris venirent.

Non expectabit hic Lector a nobis specimina, quamvis multa referri possent haud injucunda; maxime quod Autor ipse Compendium operis præmisit, Introductionis in Historiam anni 1715 librariam & literariam succinctæ titulo ex re & vero insignitum. Dum enim singula ad classes suas revocantur, obscurum nemini esse potest, quantum hinc res literaria librariaque nostri temporis, ipsaque adeo Eruditionis Historia juvari queat & amplificari. Præmissis itaque nonnullis, quæ monenda in rem præsentem videbantur, summos per Europam Mæcenates recenset Autor, qui favorem in literas luculentis hoc anno speciminibus prodiderint; additis, qui ex personis illustribus, sexuque sequiori ipsius eruditionis nomine innotuerunt. Separatim deinde exhibentur quæ spectant ad historiam & fata Societatum eruditarum, tum earum, quæ dudum celebritatem nominis suæ consecutæ, tum quæ hoc demum anno innotuerunt. His subjungitur Bibliothecarum, Numophylaciorumque aut Museorum usibus publicis consecratorum historia. Hæc de prosperis. Inter adversa Reip. literariæ refert Autor Bibliothecarum, Museorumque magno studio collectorum dispersionem, Ephemeridum eruditarum intermissionem, tum vero præcipue Virorum doctorum obitus, qui ordine Geographico recensentur.

Ad Libros deinde progressus, qui anno 1715 aut prodierunt, aut apud nos demum innotuerunt, vel etiam ab eruditis fuere promissi, non satis habet Classes quasdam generales constituisse, sed ad specialissima descendit; in singulis etiam sectionibus minoribus omnia eo proponens ordine, quo ipsæ disciplinæ tractari solent. Sic in Theologicis fata primum Textuum S. Codicis, Versionesque in varias linguas & Paraphrases, nec non Indices, quos Concordantias vocant, commemorat;

Com-

Commentatores inde S. Scripturæ utriusque fœderis ordine prosequitur, cum scriptis Hermenevticam S. iuvantibus; Liturgica hinc atque Concilia attingit; eruditorum in Scripta SS. Patrum curas, operaque recentium Theologorum subjungit; mox scripta Theologiæ Theticæ, Polemicæ, Moralis, Mystica item & Ascetica, nec non Homiletica & Parænetica ordine convenienti enumerat, tandemque addit, quæ ad Theologiam Judæorum, Muhammedanorum, veterumque Gentilium spectant. Simili ratione in annotandis eruditorum lucubrationibus Juridicis, Medicis, Philosophicis, Mathematicis versatur. Historicis Geographi, Chronologi, Genealogici & Heraldici, Antiquarii item, & speciatim quæ de Numis, deque Inscriptionibus, Gemmis, &c. prodire Commentationes, præmittuntur. Historiam deinde universalem Civilis excipit, eaque tum antiqua, Judaica pariter atque gentilis, tum recentior quatuor mundi partium, singularumque in primis Europæ regionum. In historia quoque Ecclesiastica expositis generalioribus specialiora probe distinguuntur, & tum partium inter Christianos dissidentium, tum variarum regionum aut locorum historiæ recensentur, subiectis, qui de Conciliorum, de Ordinum religiosorum, de Persecutionum aut Martyrum historia, deque Antiquitatibus Ecclesiasticis sunt commentati. In Literariæ denique historiæ scriptoribus separatim exhibentur, qui Theologiæ, Juris, Medicinæ, Philosophiæ, Literarumque historiam illustrarunt, qui Academias, Scholas, & Societates eruditorum, qui Bibliothecas tam publicas, quam privatas descripserunt, qui historiam librorum tum in genere, tum in specie aut veterum, aut recentium, variarum linguarum, aut ad scientias artesque spectantium explicuerunt. Tandem specialioribus his partibus Historiæ additur specialissima, quæ de personis agit; ubi scriptores de Prophetis & Apostolis, de Sanctis, de Cardinalibus, de Episcopis, de monachis & monialibus, de Politicis, de Eruditis tum generatim, tum de iis qui idem vitæ genus, aut eadem studia secuti sunt, aut eandem habuerunt patriam, nec non qui singulas eruditorum vitas delinearunt, exhiberi videas. In Philologicis denique Grammaticos, Criticos, Lexicographos linguarum, Hebrai-

ez, Græcæ, Latinæ, & ex recentioribus Gallicæ, Italicæ, Anglicæ, Hispanæ, Lusitanicæ; Rhetoribus deinde præmissis, Oratores, Epistolographos, Dialogorum item & fabularum mæliarum scriptores recenset Autor; artisque Poeticæ & reliqui apparatus huc spectantis collectoribus subjungit Poetas Græcos, Latinos tum veteres tum recentiores, Gallos item, Italos, Anglos, Belgas & Germanos, cum versionibus poematum in alias linguas: ut merito mireris ex unius quasi anni scriptoribus integram fere artium atque scientiarum colligi potuisse Bibliothecam.

Non omittendum est etiam, additam in fine legi Autoris anonymi descriptionem regionis morumque eruditorum veterum atque recentiorum, cui lusui allegorico ansam dedit lis in Gallia olim a Perralto mota de veterum, recentiorumque eruditione æstimanda, nuper admodum occasione eorum, quæ de virtutibus vitiisque Iliadis Homericæ inter Mottium Daceriamque disputata sunt, renovata. Quam ingeniosam maxime Commentatiunculam ex Gallica lingua in vernaculam translulit Noster, notulisque historico-criticis ad capiendum acumen Autoris oppido necessariis illustravit, & Proœmio instruxit, quo controversiæ hujus eruditæ historiæ brevissime recenset, suumque tota de re interponit judicium. Tabula quoque ænea ad mentem Autoris apparatus ille bellicus omnis non injucundo spectaculo repræsentatur.

Postremum locum occupant Indices, alter Ephemeridum recensitarum, qua pagina quævis Diarii alicujus sectio exhibeatur, indicans; Autorum alter, cujus beneficio, ut unum hoc adhuc moneamus, facillimo negotio insignique cum temporis & tædiôsæ inquisitionis compendio cognoscere datur, an liber aliquis, & quibus in Ephemeridibus, quæve cujusvis sectione, quo articulo sit recensitus & quod de eodem latum sit judicium.

Atque ita hætenus quoque singulis septimanis dimidia plaga horum Novorum prodiit, quæ si pari, qua hætenus, felicitate, quod optamus, continuabit Cl. Autor, paulatim condendis Annalibus Literariis locupletissimam materiam suppeditabit.

---

*Prostat Supplementorum Tomi VI Sectio VI, & prelo subjecta est Sectio VII, intra paucos dies proditura.*

\* \* \* \* \*

# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsia*

*Calendis Augusti, Anno MDCCXVI.*

RECUEIL DE DISSERTATIONS CRITIQUES  
sur des endroits difficiles de l'Écriture Sainte.

*h. e.*

COLLECTIO DISSERTATIONUM CRITI-  
*carum ad difficiliora S. Scripturae loca.*

Parisiis, apud Petrum Witte, 1715, 4.

Alph: 3 pl. 12.

**A** Utor doctissimus, ordinis Ignatiani sodalis, quem-  
admodum ex indiciis non obscuris apparet, nomen p. 165.  
suum, dubium qua de causa, suppressit. Prima  
Dissertatione numos Hebræos examinat, qui vul-  
go Samaritani dici solent, ob characteres Samaritanos, quos  
viri eruditi in iis invenisse crediderunt. Eos Criticus noster  
pro vetustis Hebræorum literis habet, nequaquam autem pro  
Samaritanis. Qua in re magnopere sibi applaudit. Sed igno-  
ravit, eandem sententiam superiori anno proditam, defensam-  
que esse a S. R. *Deylingio*, Collega nostro indefesso, *Observatio-*  
*num S. Parte Tertia p. 190.* Uterque recte observat, characteres  
Samaritanos, in codicibus MSSis & Polyglottis Parisiensibus  
atque Anglicanis obvios, male confundi cum literis, quas genui-  
ni & vetusti Hebræorum numi exhibent. Male etiam a Wal-  
tono supponi, istos manu descriptorum codicum characteres  
esse vetustas & primævas Hebræorum literas. Uterque præ-  
terea illos Hebræorum numos, qui literis Assytiis, seu qua-  
dratis notati sunt, pro adulterinis, & reliquos, vetustas ac inusi-  
tatas literas præferentes, pro genuinis habet. Quos noster  
Criticus in *quatuor* classes dispescit. Nonnullos enim, Sime-  
onis 12  
14. 15.

Uu

ouis

- onis nomen, & signationis causam atque occasionem, videlicet liberationem *Sionis, Israelis & Hierosolymæ* exhibentes nullum dubitandi locum relinquere, quo minus casu sint circa annum Seleucidarum CLXXI, quo anno, Græcis arcem *Sionis* expulsis, Hierosolymam in libertatem vindicavit Simeon populi Princeps, I Maccab. XIII, 49. In quibusdem quidem numis Simeonis nomen non comparere. Intelligi tamen ex inscriptione, liberatione nimirum *Sionis*, eos ad eundem Simeonis principatum pertinere. Ad tertiam classem illos refert, qui supra vasculum mannae aut calicem, nunc unam, nunc duas literas inscriptas habent, cum verbis: *Sichus Israelis, & Hierosolyma sancta*. Illas autem literas *Boutrovum* recte explicasse censet de primo, secundo & quarto anno liberationis *Israelis* sub pontificatu & principatu Simeonis. Ad quartum ordinem illos refert numos, qui nulla certæ ætatis indicia habent, & qui *Babylonica* captivitate antiquiores esse possint. Incertæ quippe originis esse. Horum numorum fide & autoritate evincit, literas in illis conspicuas esse geminos veterum *Hebræorum* characteres. Cum enim voces numis impressæ ex idiomate antiquo, & pure *Hebraico* petita sint, quod Autor prolixè probat, nequaquam dubitandum esse ait, quin characteres ipsi sint *Hebraici* atque antiqui, ante *Babylonicam* deportationem usurati. Verba *Hebraica* לְחַדְשׁוֹתָם & לְחַדְשׁוֹתָם לְחַדְשׁוֹתָם exponit ob liberationem, ob redemptionem, subintelligens שְׂקֵל צְרוּרָה אוֹ יָצוּק aut *sichus* constat, eodem sensu ac numi *Romani* habent: OB CIVES SERVATOS. Celeb. *Relandum* reprehensurus Autor ignorare non debebat, Virum eruditissimum priorem sententiam dudum mutasse, Dissertatione *Quarta* de Numis Veterum *Hebræorum*, anno 1709 edita, p. 131, quod a nobis indicatum est in his Actis p. 417 ejusdem anni. Hos autem memoratos numos nequaquam a *Samaritanis*, ut nonnullis videtur, sed a *Judæis*, & *Hierosolymis* quidem, cufos esse, prolixè probat. Credi posset, tertio anno *Sionis* & *Hierosolymæ* in libertatem assertæ nullos a *Simone* numos signatos esse, quia nusquam comparent, nec ullus ab Autoribus, qui *Hebræorum* numos descripserunt, & gazophylacia perlustrarunt, commemora-

moratur. Noster tamen in numophylacio R. P. de Vitry & de Bose detexit aliquem, qui ש"ט"ל ש"ט"ל annum hunc tertium inscriptum habet, quem unicum forte in universo terrarum orbe superesse, Noster suspicatur. Quinto hujus epochæ anno nullo a Simeone cufos esse censet numos, ob metum Antiochi Evergetæ, jus cudendæ monetæ cum ipsa libertate Judæis forte adempturi. Sequente tamen anno denuo signatos esse, ex numis ab Ez. Spanhemio descriptis intelligi putat. Negat vero, Judæos sub Simeonis demum principatu argentum figuris & inscriptionibus signasse. Uno enim eodemque illo anno, quo cudendæ monetæ jus Judæis a Demetrio II indultum legitur, tantam æris vim uno impetu procudi nequaquam potuisse, nisi hanc artem probe calluissent, & instrumentorum apparatus in promptu fuisset. Æris signati usum antiquissimum esse, vetusta voce ש"ט"ל probat, quippe quæ monetam, agni imaginem exhibentem, notet, perinde ac Βούς apud Athenienses, & forte etiam apud Delios olim significarit argentum bovis imagine notatum. Ex consuetudine Hebræorum, qui argentum ponderasse leguntur, nihil probari posse contra monetæ usum. Ipsos enim Romanos sub Imperatoribus dixisse: pecuniam alicui pendere, pendere tributum, usuram, vectigalia. Characteres Phœnicios seu vetustos Hebræicos, a Cadmo in Græciam allatos, simillimos fuisse illis hariolatur, qui conspiciuntur in illis Hebræorum numis, quos vulgus appellat Samaritanos. Codices sacros duplici olim caractere descriptos fuisse, quadrato nimirum, qui hodiernum in usu est: dein illis etiam literis, quas numi Hebræi nobis confervarint, & quæ ante captivitatem Babylonicam Hebræis usitatz fuerint. Tali codice LXX Interpretes usos esse, Autor noster multis exemplis ostendere conatur, ubi literarum similitudine in errores videntur inducti. Ita Osee XIII, 14, πῦρ ἢ δίκην σου θάνατος; πῦρ ἢ ἀνάργον σου ἄδης; Græcos interpretes legisse ש"ט"ל קטבך ש"ט"ל חיה רבריך מות חיה Hieronymi autem & Thargumistarum codicem utrobique habuisse ש"ט"ל. Capelli opinio fuit, Græcos Seniores ordinem literarum Jod & He immutasse. Autori autem veri videtur similis, errorem ortum esse ex similitudi-

p. 38

104.

105.

110.

142.

143.

144.

148.

- litudine veterum characterum *Jod & He*, qui parte superiori & maxima convenient. Proxima Dissertatione liliium in numis Herodis I obvium explicat de lilio Persico, seu corona imperiali, symbolo illarum regionum, quibus Herodes Ethnarcha præfuerit. Hoc ab Hebræis  $\text{ליליו}$  appellari & in Scripturis indicari Cant. II, 1, 2, 16, IV. 5, VI, 2, Matth. VI, 28, dicique ita putat ab urbe Susan, metropoli Persiæ, cujus agri olim his liliis abundarint. Inde ad Theophilum Antiochenum delatus, locum *Libri II ad Autolyicum* p. 122 ita vult emendari:  $\text{Σκότος, διὸ τὸ τῶν ἕρπυων γηγόνος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐσκεπακέναι, καθάπερ ἐῖ πῶμα, τὰ ὕδατα δὲν τῆ γῆ. Tenebras, dicit Moles; quia cælum creatum a DEO contexit, quasi operculum, aquas cum terra.$
175. 176. Leydeckerum castigat, quod Joannem Grammaticum & Philoponum, tanquam diversos Auctores allegavit. Nomen DEI
179.  $\text{לח}$  a radice inusitata  $\text{לח}$  vel  $\text{לח}$ , *fortem, robustum esse* derivat, eidemque fortitudinis ac summi roboris significationem
183. 186. adscribit, explosa sententia *Guffetii*, ac Celeb. *Lascheri* nostri, cujus Systema literarum Hebræarum Hieroglyphicum æque chinzaricum & ineptum esse pronunciat, ac *Neumannianum*, ideoque indignum, quod prolixè refutetur. Natales & significationem vocis  $\text{לח}$  investigans, illis suffragatur, qui ex  $\text{לח}$  relativo, ab  $\text{לח}$  formato, & ex  $\text{לח}$  sufficit, componi opinantur, ut illum noter, qui robustus & sufficiens est ad omnia perpetranda,
202.  $\text{παντοκράτωρ}$  & omnipotens, uti LXX & Vulgatus exposuerunt, quos Autor noster defendit. Sub finem harum Dissertationum tres comparent literæ, quibus Mischnæ editio a *Surenhusio* adornata examinatur. Ubi laudata editoris industria & instituto, descripta univèrsi operis facie, judicium paullo inclementius fertur, *Surenhusium* nempe scriptorem barbarum esse, interpretem negligentem, nec Criticum meliorem. Quod vitium frequentiori commercio cum Judæis adscribit. Quoniam vero eadem hæc literæ, idemque judicium in Commentariis literariis, Trevoltii anno 1710 mense Martio editis, p. 526, totidem verbis exstat, clare inde intelligitur, P. E. Soucietum, Jesuitam Gallum, harum Dissertationum Autorem esse.



MENSIS AUGUSTI A. MDCCXVI. 341

*THEODORI HASÆI DE ONOAA TREIA, SI-  
ve de calumnia cultus asini a Gentilibus olim Judæis & Chri-  
stianis impasta Diatribe. Accedit JO. BAPT.*

*OTTII de eodem argumento Epistola.*

Erfurti & Lipsiæ, sumptibus P. C. Elyts, 1716, 4.

Pl. 13.

**D**E memoratæ calumniæ origine & occasione, in qua inve-  
stiganda multum laboris consumfere Viri doctrina & inge-  
nio clarissimi, præfens emittere opus jam A. 1708 induxerat  
Max. Rev. ac doctissimus Autor, cum adhuc in Hanovienfi  
Athenæo munere Professoris Philologiæ fungeretur. Eo enim  
anno primum hujus Diatribes Caput sub disputationis titulo pu-  
blicavit, quam recenferi meminimus in *Novis literariis* Ham-  
burgi A. 1709 publicatis p. 202. Sed ex eo tempore in urbem  
patriam, Bremam, revocatus, hoc demum anno amicorum pre-  
cibus id dedit, ut inchoatam telam pertexeret, totumque argu-  
mentum suis numeris absolutum & quatuor digestum in capita  
publici juris faceret.

*Cap. I* historiam hujus criminationis persequitur, addu-  
ctis ipsis Josephi, Taciti, Plutarchi, Diodori Siculi, Suidæ, (Stra-  
bonem enim putat falso a nonnullis hanc in rem citari testem,)  
verbis disertissimis. Nec ea veterum loca ethnicorum omittit,  
in quibus obscurius illam calumniam renovarunt. Igitur Ju-  
venalem producit ac Petronium, apud quos culti ab Judæis *cilli*,  
id est, asini fiat mentio. Assentiuntur etiam Isaaco Vossio, qui  
celebratum illum Martialis *Anchialum* transmutavit in *angari-  
um*, id est, asinum: & vexatissimum illum locum Flori lib. III  
cap. 5 ita corrigit: *sub aureo situm (vel quidem) cillo*. Atque  
adeo Cl. Hasæus in utroque loco, & Martialis & Flori, contineri  
putat illam de cultu asini calumniam Judæis intentatam. Hinc  
ad Christianos pedem promovet, quibus eandem asini adorati-  
onem tributam olim fuisse, Minucii Felicis, Tertulliani & Ori-  
genis testimoniis manifestum facit. Quod ad tempus attinet,  
quo primum hæc calumnia nata est, Max. Rev. Autor satis vero

simile reddit, ortum hujus mendacii in illud incidere tempus, quo Pompejus Hierosolyina capta templum intravit.

*Cap. II* Judæi pariter ac Christiani ab objecto *ὀνομαστίας* crimine liberantur. Ostendit scilicet doctissimus Autor, Judæorum religionem, cujus ipsi sunt tenacissimi, a cultu asini prorsus abhorrere: idque ipsorum ethnicorum testimoniis confirmat. Contra apud ethnicos in honore fuisse asinos docet, quippe quorum frequens usus in sacris. Asinos immolari solitos Apollini, Marti, &c. Ægyptios adorasse asinum: & quæ alia docte in hanc rem ex vetustis monumentis collecta hic exhibentur. Subnectit varia documenta, quibus probat, & Christianis iis, qui Catholicorum appellatione a ceteris sectis se distinguunt, magno in pretio fuisse asinos, e. g. Romæ monstrari inter sacras reliquias caudam asinæ Bileami.

*Cap. III* variz doctorum Virorum de hujus dicterii origine conjecturæ recensentur juxta & expenduntur. Est autem ingens earum opinionum numerus, quarum Autores suos quisque nacti sunt ascleas, Fullerus, Rivetus, Gassarellus, Seldenus, Tanag. Faber, Bochartus, Steph. Morinus, Jaquelotus, Wagenfeilius, Carpzovius, Steph. le Moine, H. Vossius, & cujus hæc de re Epistola infra comparet, Cl. Ottius, Professor Tigurinus. Singulas has conjecturas Autor noster modeste examinat, causasque, cur subscribere earum nulli queat, profert.

*Cap. IV* suam Cl. Autor conjecturam de calumniæ istius origine producit, simulque, quomodo ad Christianos illa derivata sit, ostendit. Videas hic & ubertatem ingenii, & maturitatem judicii. Namque adeo felix in conjecturando est, ut decem nondum ab aliis prolatis conjecturas proferat, quæ fabulæ isti locum fecisse videri possint: at eas ipse repudiat omnes, aliquæ affert sententiam, quæ ipsi videtur verissima. Putat scilicet, occasionem calumniæ huic dedisse *lapidem fundamenti*, (*אבן שתיים*) de quo auper singularem dissertationem emisit, in qua docet, lapidem illum positum fuisse in sacratissimo templi Hierosolymitani penetrati, eique superimpositam olim fuisse arcam fœderis; sed in secundo templo, cum arca fœderis esset sublata, hoc tamen saxum trium digitorum altitudinem æquans  
ibi

ibi remansisse, in scripto nomine Dei sanctissimo אלהים. Ratio autem effingendi hinc Divi Asini hæc Nostro fuisse videtur. Notum est, Judæis nefas fuisse, nomen illud Dei suis efferre literis. Quare solebant id vel simpliciter vel addito quodam epitheto vocare אש, nomen: uti etiamnum Samaritani nomen illud pronuntiant, *Schima*, quod ipsi in literis ad Jobum Ludolfum datis fassii sunt. Ex hoc nomine, iudice Nostro, facile fieri potuit *Aschima* & *Asina*, quæ vox diserte olim, si fides Aben Esra, in Bibliis Samaritanis Genes. I, 1 legebatur pro *Elohim*. Porro apud Hebræos pariter ac Græcos, quicquid aliis rebus fundamentum præbet, cui innitantur, *asini* nomen gerit. Sic *Asinus lecti* Hebraico sermone vocatur lignum illud, cui lectus imponitur. Denique apud Græcos *évos* non solum *asinum* significat, sed etiam *lapidem grandiozem*: imo & Romani præcipuum molare saxum vocabant *asinum*. Jam Autor his in summam collectis ita censet. Dum in templo Hierosolymitano interius penetrare tam sanctum haberetur, ut intrare illud liceret nemini præter summum Pontificem, qui tamen nec ipse nisi semel singulis annis eam potestatem habebat, Romani milites una cum Pompejo Hierosolyma versantes, haud dubie, pretiosissima quæque in illo penetrati asservari, sibi persuaserant. Ast cum in sacrarium illud irrupissent, nihil quicquam ibi videntes præter saxum quatuor inscriptum literis, non potuerunt non interrogare Judæos, quodnam Numinis, cui hæc essent sacra, nomen esset: quibus Judæos pro more suo respondisse credibile est: אש, vel אשני. Quærentibus porro Romanis militibus, quid illud sibi saxum vellet, ad quod presantes faciem converterent & manus, responderunt, impositam illi fuisse arcam, illamque ipsam vocatam esse *Haschem* vel *Aschima*. Denique interrogantes Romanos, quid quatuor illæ literæ significarent saxo insculptæ, pariter docuere Judæi, illud esse Dei nomen, & legi *Haschem* vel *Aschima*. Facile hinc factum esse putat Cl. Autor, ut Romani milites has voces vel minus recte intelligentes, vel malitiose cavillantes, interpretarentur de *Asina*, quasi hoc Judæorum Dei nomen esset. Addit, & hoc accidere potuisse, ut milites illi, quid in sacrario viderint, rogati responderent, se *évos* ibi vidisse.

p. 84. 85. vidisse, id est, lapidem; idque alii caperent de *aurita bestia*. Ea sententiam Cl. Hafzi, quæ Autori se suo eo magis probat, quod diversæ ethnicorum hac de re narrationes inde commode resolvi possunt omnes, ut §. 17 hujus postremi capituli ostenditur, quem describi brevitatis nostra vetat. Ceterum quomodo hæc inputatio a Judæis translata sit ad primi ævi Christianos, Cl. Autor commoustraturus, urget primo affinitatem utriusque religionis: ob quam factum, ut Christiani ac Judæi primis temporibus haberentur iidem ab ethnicis. Deinde ostendit, in sacris Gnosticorum, speciatim Ophianorum, occurrisse nomina *ἄστρος* & *ὄνομα*: quæ videtur occasio fuisse, illam fabulam confirmandi. Denique auctum illum rumorem ex eo putat, quod Christus *asino* infedisse legatur, eaque res a propheta prædici meruerit, & ista historia imaginibus expressa passim conspiceretur in Christianorum domibus, teste Athanasio.

Finitam sic Cl. Hafzi Diatriben excipit Epistola Cl. Ottii, contententis, calumniæ illius fundamentum reperiri in historia de columna nubis & ignis. Est, inquit, nubes *asinus*, ignis *aurum*, gloria Dei inter Cherubinos *aureus asinus penetrati sacratus*. Scilicet arbitratur, nomen *אֲשֵׁר*, quæ Hebræi *nubem* vocant, quodque sono fere convenit cum Græco *ἄστρος*, occasionem præbuisse mendacio: cumque nubes illa dux viæ præiverit Judæis ex Ægypto egressis, hinc ortam esse narrationem de *asino*, qui aquæ fontem Judæis monstraverit. Quando vero ethnicorum historici tradidere, *asinum aureum* in sacratissimo templi loco fuisse repositum, Cl. Ottius id explicandum esse negat de externa aliqua figura, cum Tacitus testetur, vacuum omnino illum locum fuisse; sed de gloria Dei inter Cherubinos sedentis id capit, utpote quod præsentis divinæ signum luce sua & splendore igni simile, nubeque circumdatum fuerit. In suæ conjecturæ confirmationem illud quoque urget, quod in illo penetrati omnia essent aurea, arca aurea, aureum propitiatorium, aurei Cherubini, aurei parietes. Quod si quis objiciat, hæc non extitisse in templo secundo, in promptu est responsio, sarcasmos gentilium respexisse ad statum templi prioris.

MENSIS AUGUSTI A. MDCCXVI. 345

ANDRÆ RUDIGERI, PHIL. ET MED. D.  
*Physica divina, recta via eademque inter Superstitionem &  
Atheismum media, ad utramque hominis felicitatem,  
naturalem atque moralem, ducons.*

Francofurti ad Mœnum, typis Matthiæ Andræ, 1716, 4.  
Alph. 5. Tabb. xii. 9.

CUM Cl. Autori nulla hypothesium physicarum hactenus re-  
ceptarum phænomenis naturæ satisfacere, immo philoso-  
phia mechanica ad Atheismum, Aristotelica ad Superstitionem  
seducere, neutra prudentiæ circa sanitatem inservire videatur;  
de novis principiis cogitandum esse arbitratur, quæ cum experi-  
entia melius consentiant. Sistit itaque ad rectius explicanda  
Naturæ phænomena duo elementa, *ætherem & aerem*, & dupli-  
cem spiritum, *animam & mentem*. Diversus vero est *aer* iste  
*elementaris* ab atmospherico, constans ex opinione Nostri bul-  
lulis, quæ facultate motus a peripheria ad centrum seu contra-  
ctivi gaudent. *Ætherem* constituunt particule radiantes, quæ  
facultate motus a centro ad peripheriam seu expansivi pollent.  
*Spiritus* essentiam in genere in intellectu ponit Cl. Autor;  
in specie autem naturam *mentis* in intellectu activo, *animæ* in  
passivo constituit. Ex utroque elemento componitur *Corpus*  
*inanimatum*, quod cum utrumque motum, cum contractivum,  
tum expansivum participet, essentiam ejus in facultate elastica  
positam esse ait. Ad *corpus animatum* insuper accedit spiritus;  
ad plantas quidem anima sola; ad animalia vero nobiliora at-  
que hominem anima cum mente. Ex his principiis Noster no-  
va prorsus ratione phænomena naturæ explicat. Notat vero  
præterea duo ratiocinandi vitia a Philosophis mechanicis hacten-  
us admissa, nimirum quod 1 ratiocinationem mathematicam  
cum philosophica, & 2 possibilitatem cum probabilitate con-  
fundere soleant. Ratiocinationem mathematicam a philoso-  
phica tota sua natura diversam esse arbitratur. Utriusque dis-  
crimen & olim in tractatu de sensu veri & falsi assignavit, &  
nunc quoque attingit: quod mox apertius edisseremus. Cete-  
rum vitiiis his notatis appariturum confidit, quod vix decima

pars phenomenorum naturæ ex principiis mathematico-mechanicis possit deduci. Qui enim de mechanicis hæctenus scripserunt, mechanismum concepisse modo mathematicum, physicum haud attigisse, qui tamen longe plures in vera physica faciat paginas, quam mathematicus. Novum hoc opus physicum in tres dividitur libros. In primo de principiis generalibus, in secundo de principiis specialibus cæli, in tertio de principiis specialibus, terræ & rerum, quas ea continet, tractatur. Singula uniuscujusque libri capita triplex habent argumentum: nempe 1 opinioniones *Aristotelis*, *Cartesii* atque *Gassendi* ita recensentur, ut simul addantur rationes, cur ab iis discedendum sibi esse judicaverit Noster: 2 hypothesis Cl. Autoris principiis ante commemoratis conformis proponitur: 3 hujus hypothesis usus adversus superstitionem & atheismum, nec non in prudentia circa Sanitatem indicatur, tum quod hoc ævo adversus physicam mechanicam hoc maxime pharmaco opus esse credat, tum quod sibi persuadeat, non aliunde sine petitione principii atheismum refutari posse ex lumine naturæ, tum denique quod hicce usus universalis sit veræ physicæ præter alios multos particulares, quos præstet. Nos missis iis, quæ de *Aristotelis*, *Cartesii* atque *Gassendi* philosophia notantur, & insuper habita generali singulorum capitum recensione, ea uberius proponemus, quæ Autori propria sunt. Dum historiam emendationis Physicæ adornat, *Cartesium* cum aliis Philosophis carpit, quod ratiocinationem mathematicam cum philosophica confuderit: quam confusionem *nocentissimam* appellat nihilque solidi in physicis unquam præstari posse, nisi ea sublata, pronunciat. Præter differentias, quas lib. 2 c. 4 in Tractatu de sensu veri & falsi primus & hæctenus solus assignavit, nunc quidem sequentes addit: 1 quod Philosophi a sensatione, Mathematici a possibilitate initium ducant, unde & objectum Matheseos sit ens possibile, philosophiæ autem ens reale: 2 quod Philosophi causas & modos rei constitutz per definitiones suas allequi tentent; Mathematici quomodocunque constitutz quantitatem æstiment & sic possibles quoque definitiones sumant, unde in Philosophia nihil realiter concludatur: 3 quod Philosophorum divi-

divisiones ordinario sint genus & species; Mathematicorum totum & partes; quod Mathematici peculiaria habeant axiomata, quæ objectis philosophicis applicari nequeant, v. gr. quod omnis mutatio ab aliqua causa exteriori procedat, quod in physica falsissimum esse vel solæ bonabycis mutationes ostendant: 5 quod Mathematici propriam quoque habeant idearum claritatem & distinctionem, quæ nempe sit individuorum, quemadmodum claritas & distinctio philosophica abstractorum: 6 quod Mathematicorum modi sint varii, quia tantum possibiles; in Philosophia vero unius rei non nisi una causa, unus modus &c. Physicam Noster definit, quod sit doctrina, qua probabiliter cognoscimus, quibus principiis, primo saltem intuitu insensibilibus, Deus in constituenda natura sensibili sit usus, ut, si quid rerum naturalium tractemus, prudenter circa illud versari atheisque & superstitionis macula soliditate occurrere possimus. Monet autem principia non nisi Physicæ probabilia esse; conclusiones ex iis ratione demonstrativa erui. Principia Physicæ statuit *divina*, hoc est, talibus qualitatibus prædita, quas nec a semetipsis, nec ab ulla alia finita creatura, sed a solo Deo nancisci potuere, adeoque homini incomprehensibilia quoad modum dependentiæ a sua causa, quippe quorum non alia ratio quam omnipotentia divina a nobis dari potest. His ergo principiis cum utatur, *Physicam* suam *divinam* vocare voluit. Atque hujus Physicæ usum præclarum esse contendit in profligando Atheismo, ad quem animum valde inclinet mechanismus mathematicus. Vocat autem *mechanismum mathematicum* constitutionem rei per figuram & motum, eique opponit *physicum*, quem constitutionem rei per ætherem & aerem appellat. Rationem assertionis hanc reddit, quia vi mechanismi mathematici omnia sunt a figura & motu: quæ cum materiæ essentialia sint, ut ea posita simul ponantur, non opus est ut ab alia causa introducta concipiantur, neq; adeo divinitatem ullam arguunt, materiam enim sumi posse æternam, quia in ea nil deprehenditur, quod aliunde habeat. Quod si mechanismo accedat methodus mathematica, non solum perire censet argumenta existentiæ Dei, sed & contraria cudi. Rationem hanc addit, quod

doctrina de existentia Dei sit philosophica, & adeo methodo mathematica æque tractetur absurde, ac si sartor forfice scrinium velit concinnare. Exemplo probat *Spinosæ*.

Diximus supra, Cl. Autorem duo tantum statuere elementa, *ætherem* atque *aerem*, quorum ille motu expansivo, hic contractivo gaudet. Cum enim duplex in corpore observetur motus, expansivus nempe atque contractivus, quorum hic isti contrarius; unumquemque peculiare habere debere subjectum, adeoque unumquodque corpus constitui ex duabus substantiis, quarum altera expansionis altera contractionis causa sit. Priorem esse eam ipsam, quæ a Sole emittitur, probat, quia radiis solaribus exposita corpora expanduntur, paucis exceptis, quæ expansionem non admittunt. Posteriores esse aerem, hinc apparere putat, quia aer contrahitur, radiis solaribus subductis. Eum vero ex terra eodem veluti modo exurgere, sicut æther ex Sole profluit. Sunt adeo ipsi duo corporum mundi totalium genera, planeta atque fixa, duo veluti elementorum maria. Ceterum sua principia Mosis quoque probari arbitratur, dum Deum ab initio cælum, h. e. ipso interprete ætherem, & terram, hoc est aerem, creasse affirmat. *Ætherem* nihil aliud esse ait quam minimam quandam particulam radiantem, quæ imaginem Solis exprimat, hoc est, a centro ad peripheriam radios undique protendat: aerem vero esse bullulam, quæ a peripheria ad centrum nitatur. Atque ideo ætherem vocat *particulam radiantem*; aerem vero *bullulam*. Particulas illas radiantes ipsis oculis conspici, si conjiciantur in partem antimonii crudi foco vitri caustici expositam, antequam fumus emittatur: bullulas in conspectum prodire non solum in ebullitione aquæ, sed & plerisque solutionibus, Mercurii præsertim in aqua forti. In his elementis suis præter motum intestinum, de quo diximus, alium adhuc agnoscit, quem *regressivum ad chaos suum*, ætheris nempe ad Solem seu fixam, aeris ad terram seu planetam appellat, & motum ætheris regressivum causam levitatis, motum vero aeris regressivum causam gravitatis assignat. Hunc motum impediri ab unione elastica, ita ut nec grave, nec leve sit, quod unitum est, quemadmodum nec aqua in aqua, nec aer in

aere



aere, nec ullum fluidum in homogeneo gravitet. Materiam elementorum ita factam esse a Deo, ut in se redire & extra se iterum evolvi queat, veluti uteri animantium, eique inditum esse ab eodem Architecto summo *tonum* aliquem, qualem Medici in fibris partium imaginantur, vi cuius non solum ab aliis moveri possint elementa, sed & seipsa quoque movere. Differre autem moleculas elementares viribus: unde *nobiliores* vocat, quæ alias antecellunt; *ignobiliores*, quæ cedunt aliis. Bullulas omni æthere privatas *terram* fieri, substantiam inertem, obscuram & nulla magnopere qualitate conspicuam. Quatuor oriri temperamenta per ætheris & aeris nobilioris atque ignobilioris combinationem: *sanguineum* scilicet constituere ætherem & aerem nobiliorem, *phlegmaticum* ætherem & aerem ignobiliorum, *cholericum* ætherem nobiliorem & aerem ignobiliorum, *melancholicum* aerem nobiliorem & ætherem ignobiliorum. Spiritus existentiam in corporibus organicis probat, quia ab eo corpus organicum formatur, cuius structura omni mechanismo superior sit. Negat enim in semine latere plantæ futuræ stamina seu lineamenta, quæ, cum planta crescit, tantum explicentur, quia semen inverso situ terræ commissum non radices extra terram emittit & folia versus inferiora intra eandem protrudit: quod argumentum Nostro apodicticum videtur, cum plantæ extra terram elationem in hoc seminis situ legibus mechanicis adversam credat. Recte autem spiritum h. e. substantiam intelligentem distingui, quemadmodum supra notavimus, in mentem & animam, hoc modo evincit. Intelligere idem est ac ideas recipere: substantia, quæ ideas recipit, aut eas ulterius componit & dividit, aut nullam in eas activitatem exerit, sed saltem secundum eas agit. Illa igitur activo, hæc passivo tantum intellectu gaudet. Illam Noster *mentem*; hanc *animam*, aut nisi nomen horreas, *Archeum* vocat. Dari in anima vim absque organis consuetis sentiendi, exemplo noctambulorum probat, qui clausis oculis & dormientes vias optime discernunt. Eidem quoque tribuit vim divinandi præsentia, quia constat, matrem sæpius filii absentis mortem eodem die, immo eadem hora, qua obiit, ita percepisse, ut singulari tristitia fuerit afflictæ.

Dubitat tamen, an ad præterita & futura sese extendat, quoniam animam memoria & signis destitutam censet, quorum illa ad præterita, his ad futura percipienda opus sit. Horum principiorum usum in reconditis aliquot naturæ phænomenis explicandis commonstrat, qualia sunt diversitas sexus in animantibus, animalia ex diversis speciebus generata, monstra ex Sodomia enata, latratus & hydrophobia a cane rabido demorsorum, insecta in ventriculo nata &c. Mentem duplicem distinguit, *humanam & brutalem*: illa memoria, ingenio & iudicio pollet; hæc vel solam memoriam habet, qualem in plerisque brutis agnoscit, vel memoriam ingenio iunctam, qualem simiæ tribuit. Insecta intermediæ genus inter plantas & animalia esse censet, cum illis enim ratione spiritus sui, cum his ratione corporis conveniunt, iudice Nostro. Similiter Mentes separatas, h. e. nulli corpori iunctas, in duas species distinguit, quarum aliæ sola memoria præditæ sunt, aliæ insuper ingenio & iudicio pollent. Illas *Dæmones*, has *Angelos* vocat. Tales dæmones esse viruculos metallicos atque domesticos, quorum existentiam *Agricole, Kircheri & Schotti* autoritate probat, quosque e diabolorum seu angelorum malorum numero eximit, quia nunquam ad peccatum homines irritant, quod diabolo naturale. His denuo utitur ad abdita quædam Naturæ phænomena, veluti de veneficis & sagis, de signaturis, de energumenis, de spectris &c. explicanda. Suffecerit nobis annotasse, quod spectra, iudice Nostro, possent esse animæ demortuorum, quas non statim cum corpore perire, sed mente ab eadem separata subtili corpore vestitas adhuc aliquandiu circa corpus vagari arbitratur. Probat, quia spectra lumen fugiunt, quod subtilissima ipsorum corpora ita expandat, ut ipsis ægre fiat, atque hinc media nocte comparent & (quod exemplo domestico probat) in mediis tumultibus repente silent, si cum candela accensa accedas. Huic etiam animæ cum sanguine unitæ & ira exacerbatæ, immo occisorem corporis sui veluti invasuræ tribuit, quod occisi corpus ad præsentiam interfectoris sanguinem fundat. Mittimus alia, quæ ad usum medicum ex principiis suis deducit, visuri adhuc, quomodo ex æthere & aere invicem permixtis prodeant corpo-

ra. Crafm ergo corporum explicaturus notat, alia unam habere bullulam cum pluribus particulis radiantibus, alia plures; inter hæc quædam vel unam intra se continere particulam radiantem, vel plures, easque vel ignobiliore, vel nobiliores, vel utriusque speciei particulas simul. Bullulas ita sibi invicem applicari, ut alia aliam involvat. Ignobiliorem non esse capacem ætheris nobilissimi, quia expansioni resistere nequit adeoque rumpitur. Ex eadem ratione bullulam non admittere suspicatur plures particulas nobiliores, licet plures ferat ignobiliore. Unionem corpusculorum fieri, quod radii unius particulæ tendant extra bullulam suam in spatia vacua bullæ alterius, ubi nempe minus resistentiæ offendunt. Hanc unionem impediri, si altera bullula radios emittat breviores, altera longiores: cum enim longiores ad centrum perveniant minoris, antequam hujus radii alteram attingere possint, minorem ad majorem accedere non posse, quod ulterior progressus tollatur, cum si radius radio, tum si is centro bullulæ allidatur. Eodem modo Cl. Autor mixtionem, solutionem, præcipitationem, extractionem & fermentationem explicare tentat. Corporibus nullam concedit gravitatem & levitatem, quamdiu in proprio sunt loco; sed tum demum gravia vel levia fieri asserit, si in alieno fuerint loco absque unione, v. gr. quando aer in aqua est: in alieno enim fluido corpora sequi motum illius elementi, quo fluidum antecellit, licet alias vi naturæ suæ eundem nisum & infra & supra exerat. Ita e. gr. asserem per aquam ascendere, quod in aqua extra unionem sit & plus in se habeat ætheris quam aqua. Ex elementis duobus nonnisi duo prodire corpora prima mechanica, *aerem* nempe *atmosphæricum* atque *ignem*: in quorum illo aer elementaris, in hoc æther prædominetur. Constare nimirum aerem atmosphæricum ex una bullula & una particula nobilissima, vel pluribus ignobilioribus, quia subtilior aliis fluidis. Atque hinc eundem tantæ esse elasticitatis, quod una bullula expansioni non adeo resistat, quemadmodum plures. Vi principiorum suorum negat, aerem esse gravem, si cum simili aere conjunctus: negat consequenter, quod per gravitatem aeris phænomena antiæ pneumaticæ aliaque recte explicentur. Experi-

men-

mentum omni exceptione majus vocat, quo id probetur, quod vesica suillæ antlæ campanæ laxè circumligata non apprimatur ad eandem, dum aere educto campana firmetur. Eiusdem ponderis censet hanc rationem, quod in aere & in aqua ambulantes nullum sentiant pondus. Alia igitur ratione phænomena ista explicat, & barometra non aeris gravitatem, quæ nulla sit, sed bullularum nobilitatem & ignobilitatem indicare contendit. Calorem pariter ac frigus pro quodam ignis gradu habet & in motu consistere negat. Accessione nimirum particularum ætherearum bullulæ fiunt calidæ, tandemque in ignem mutantur: quod imprimis in experimentis speculorum & lentium causticorum manifestum esse notat. Cum adeo ex aere hac ratione fiat ignis; totum mundum igne periturum, si Deus omnem fixarum ætherem in atmosphæras planetarum colligat. Causam pestis constituit in bullulis aeris nobilioribus, quas anima œconomix animali inimicas sentiens omni nisu studiose ab humoribus nostris arcere solet; sed tum decepta admittat, ubi animali æthere eas imprægnari contingat. Omnia principia corporum ad quatuor classes revocat & hac ratione distinguit. *Mercurium* esse corpora fluidissima & invisibilia unica bullula constantia; *aquam* fluida visibilia ex duobus bullulis composita: *salem* corpora solida ex tribus & *sulphur* solida ex quatuor compactis: neque enim ullam hætenus sibi apparere rationem censet, cur corpus aliquod ex pluribus quam quatuor bullulis componat. Species diversæ prodeunt ex diversa cum æthere combinatione. Nimirum si bullula nobilior conjungatur cum particula una nobiliori, prodibit *frigus*; si cum pluribus ignobilioribus, *vapor*; si cum nobiliore & ignobiliore, *ignis*; si bullula ignobilior cum pluribus particulis ignobilioribus uniat, *aer atmosphericus*. Atque has quatuor Mercurii species statuit, eumque unionis medium esse affirmat. Eodem modo ipsi quatuor phlegmatis species prodeunt, nempe 1 *Spiritus acidus*, si duæ bullulæ nobiliores cum una particula radiante nobiliore conjungantur; 2 *phlegma in specie*, si pluribus particulis ignobilioribus, 3 *Spiritus ardens*, si uni nobiliori cum pluribus ignobilioribus, & 4 denique *aqua*, si duæ bullulæ ignobiliores plu-

pluribus ignobilioribus jungantur. Salium species sex enumerat, 1 *sal commune*, ex tribus bullulis nobilioribus & una particula radiante nobiliore compositum; 2 *alkali*, præter illas plures ignobiliores particulas habens; 3 *Saccharum* insuper particulam nobiliorem admittens: 4 *Terram* tres bullulas ignobiliores cum pluribus particulis radiantibus ignobilioribus jungentem; 5 *Tartarum* easdem cum unica nobiliore combinantem; 6 *Sal volatile*, quod in tribus bullulis ignobilioribus particulam unam nobiliorem & plures ignobiliores admittit. Sulphurum itidem species sex constituit, nempe 1 *vitrum*, in quo una particula radians nobilior quatuor bullulis nobilioribus accedit; 2 *sulphur fixum*, in quo sunt plures ignobiliores; 3 *sulphur inflammabile*, in quo ignobilioribus insuper accedit nobilior; 4 *Gummi*, in quo quatuor bullulæ ignobiliores plures particulas ignobiliores continent; 5 *resinas*, in quibus nonnisi unam nobiliorem; & 6 denique *Oleum*, in quibus nobiliorem cum pluribus ignobilioribus admittunt. Sequitur tandem doctrina de motu & spatio. *Motum* definit per translationem entis creati & viciniam unius in viciniam alterius: etenim & Spiritibus motum tribuit. A se ipsis moveri sola principia prima, nempe particulam radiantem, bullulam aeream & spiritum: corpora moveri vel ab elemento prædominante, vel a spiritu; quiescere, si elementa æquali vi sibi invicem obnitantur. *Motum mechanicum* vocat, qui ab elementis oritur; *idealem*, qui a spiritu. Mechanicum in physicum & mathematicum subdistingvit. *Physicum* appellat, si aptitudo materiæ ad motum est ab elementis; *mathematicum*, si ab organis. Insufficientem adeo esse doctrinam vulgarem, quæ præter mathematico-mechanicum alium non norit, & tam physico-mechanicum, quam idealem insuper habeat. Speciatim deinde disserit de gravium descensu, motu pendulorum & projectorum, refracto & reflexo, voluntario & naturali. *Spatium* definit per substantiam, in qua existunt substantiæ creatæ. Atque hinc idem distinguit in *corporale*, quod corporum receptaculum est ac *loci* fert nomen & *non corporale*, quod spirituum est. Porro spatium dividit in *vacuum* & *plenum*. Illud omni substantia creata destituitur; hoc eadem repletur.

Prolixiores fuimus in principiis Cl. Autoris explicandis, tum quia nova prorsus sunt, tum ut Lectori de valore eorundem rectius judicare detur. Breviores itaque erimus in recensendis iis, quæ Libro secundo & tertio continentur.

In secundo itaque Libro inter alia docet, fixarum substantiam componi ex corpusculis, quæ bullula una nobiliore & tot particulis radiantibus, quot ignis, constant, hoc saltem cum discrimine, quod bullula ob nobilitatem suam non æque ac in igne rumpatur. Oriuntur maculæ, si corpuscula plura ætherea duplici induta bullula ex atmosphæris planetarum in fixas seu soles regrediantur. Motum vertiginis earundem immediate a Deo derivat. Stellas novas, sed temporarias, qualis *Tychonis* tempore apparuit, pro fixis habet communiter a pluribus planetis oculo nostro occultatis. Planetarum motum vertiginis radiis solaribus adscribit non minus, quam motum translationis. Dum enim Sol circa proprium centrum movetur, planetas quoque, cum quibus radiis suis jungitur, secum rapere conatur. Cum autem ad infirmam quamvis progressionem velocissime progredi nequeant; radii puncta contactus mutant sicque totidem veluti stimulis circa proprium centrum pellunt. Antequam tamen contactum mutant, paululum tenduntur & aliquam ad localem motum impressionem largiuntur. Cometas astra mundo cœva cum *Petito*, *Cassino* aliisque asserit; sed de suo addit, quod sint planetæ, qui circa proximas cœlo nostro fixas tanto orbe volventur, ut cœlum nostrum certo tempore attingentes a radiis nostri Solis illustrentur. Quomodo Noster per duplicem in cometam irradiationem a Sole & nostro, & suo factam genesis candæ explicet; sine schemate intelligi nequit. Eidem causæ apparentiam annuli circa Saturnum adscribit.

In Libro tertio, qui mole ceteros superat, agit 1 de terra in genere, 2 de oceano, 3 de visione, 4 de sono, 5 de sapore, 6 de odore, 7 de tactu, 8 de meteoris, 9 de lapidibus, 10 de plantis & 11 de animalibus. Terram statuit planetam, qui in centro suo habeat oceanum veluti quendam aereum, cujus aer per partes terræ alterutras, vel septentrionales, vel meridionales undique evagetur, & per oppositas, prout Sol vel infra, vel supra

pra' æquatorem constitutus est, ad oceanum hunc centalem  
 redeat. Et hinc magnetis phænomena explicat. De visione dum  
 agit Autor, totam quandam novam Opticam componit: neque  
 enim solum reflexionem & refractionem radiorum ex natura  
 particularum suarum radiantium, sed & visionem nova prorsus  
 ratione explicat. Singulis particulis radiantibus octodecim ra-  
 dios attribuit, octo horizontales, duos perpendiculares, & qua-  
 tuor obliquos superiores totidemque inferiores, ut hypothesi  
 ferviant, qua luminis productionem, propagationem, reflexio-  
 nem & refractionem illustrare studet. Visionem in oculo fieri  
 negat, nec in oculo vivo perinde ac in mortuo objectorum ima-  
 gines delineari concedit. Visionem nec per immisionem, nec per  
 emissionem, sed per retorsionem radiorum fieri contendit, dum  
 scilicet radii ex oculo emissi retorquent radios ab objecto ad  
 oculum adventantes, quia duobus oculis nonnisi simplex vide-  
 mus objectum, in debita distantia & magnitudine situque ere-  
 cto. Visionis refractæ & reflexæ causam allegat non refractionem  
 & reflexionem radii ab objecto in vitrum & speculum inci-  
 dentis; sed refractionem & reflexionem radii retorsi per vitrum  
 & ope speculi ad objectum. Sonum esse commotionem aeris  
 negat, quia per vitrum penetrat, per quod aer penetrare nequit,  
 sed solus æther. Ipse igitur ut explicet, quomodo sonus perci-  
 piatur, supponit ex aure emitti aurem quandam & series quas-  
 dam constituere, quas *acusticas* vocat. Cum particulis radian-  
 tibus harum serierum unitam esse mentem, & hinc sentire mo-  
 tum particularum radiantium atque bullularum atmospherulæ  
 & Mercurii objectorum ipsis obviarum. Saporem definit, quod  
 fit esca quorundam corporum conditio, qua cum saliva linguæ  
 elastico motu conjungi possint & hoc ipso papillulas pyramida-  
 les, quæ in bullulas salivales eriguntur, movere, perque has men-  
 tem afficere, ut saporem corporum percipiat & distinguat. Odo-  
 rem vero proprietatem dicit eorum corporum, quæ Mercurio &  
 atmospheræ tali gaudent, ut ejus corpuscula respiratione in na-  
 res promota particularum suarum radiis attingant centra spiri-  
 tuum in dictarum narium membrana hospitantium. Tactum  
 denique ait esse proprietatem corporum, quæ dura satis super-  
 ficie

ficie & magnitudine tangant papillulas pyramidales poris respondentes, unde pro diversitate attactus diversum ab anima iudicetur adesse corpus. Ventus ipsi est commotio aeris atmospherici orta a varia ejus expansione & contractione elasticis motui Solis præcipue debitis: tempestas vero commotio aeris atmospherici orta a novi aeris ex vaporibus facti accessione, qua ille propellitur. Concedit enim, ex aqua verum aerem fieri posse, quia aqua ab aere differt, quod illa duplici, hæc unica bullula constet. Tonitru cum fulgure contingere putat, quando plures nubes ita sunt constitutæ, ut radios a Sole acceptos in unum aliquod nubis punctum reflectant. Stellas cadentes, dracones volantes, capras saltantes & his gemina meteora pro excrementis aeris superioris habet. Vocat autem excrementa corporis fluidi corpuscula heterogenea, sibi invicem homogœna, majora vel minora quam corpuscula fluidi. Metalla ait esse mineralia quinque bullulis particulam nobiliorem foventibus constantia & Mercurio particulam pariter nobiliorem continente unita: mineralia specialissime sic dicta constare itidem quinque bullulis, quæ ignobiliores solum particulas fovent, & Mercurio particulas pariter ignobiliores continente uniti: lapides esse quoque minera seu corpora quinque bullulis constantia, sed eorum corpuscula absque interveniente Mercurio immediate connecti. Lapidem figuratos corpora intermedia esse censet inter lapides atque plantas & animalia, quorum referunt figuram. Quod plantis animam tribuat, superius jam diximus: iisdem vero etiam vitam tribuit, quam vocat animæ operationem in corpus organicum nutritioni & conservationi corporis dicatam. Unde facile colligere licet, qualia sint ea, quæ de generatione & nutritione plantarum a Nostro proferuntur. Id tantum notare lubet, quod etiam plantas sponte, hoc est, sine semine nascentes admittat. In œconomia quoque animali plurima animæ tribuit, totam imprimis fortis formationem. Sanguinis elaborationem quinque processibus absolvi putat, ex chylo nempe fieri lac, ex lacte salivam, ex saliva lympham, ex lymphâ bilem; ex bile sanguinem, qui post nutritionem iterum in Salem resolvatur & sic per urinam & sudorem e corpore ejiciatur.

Fun-



Fundamento quinque illorum processuum inniti arbitratur dies criticos, quod lac primo, saliva tertio, lymphæ quinto, bilis septimo & sanguis nono die perficiatur.

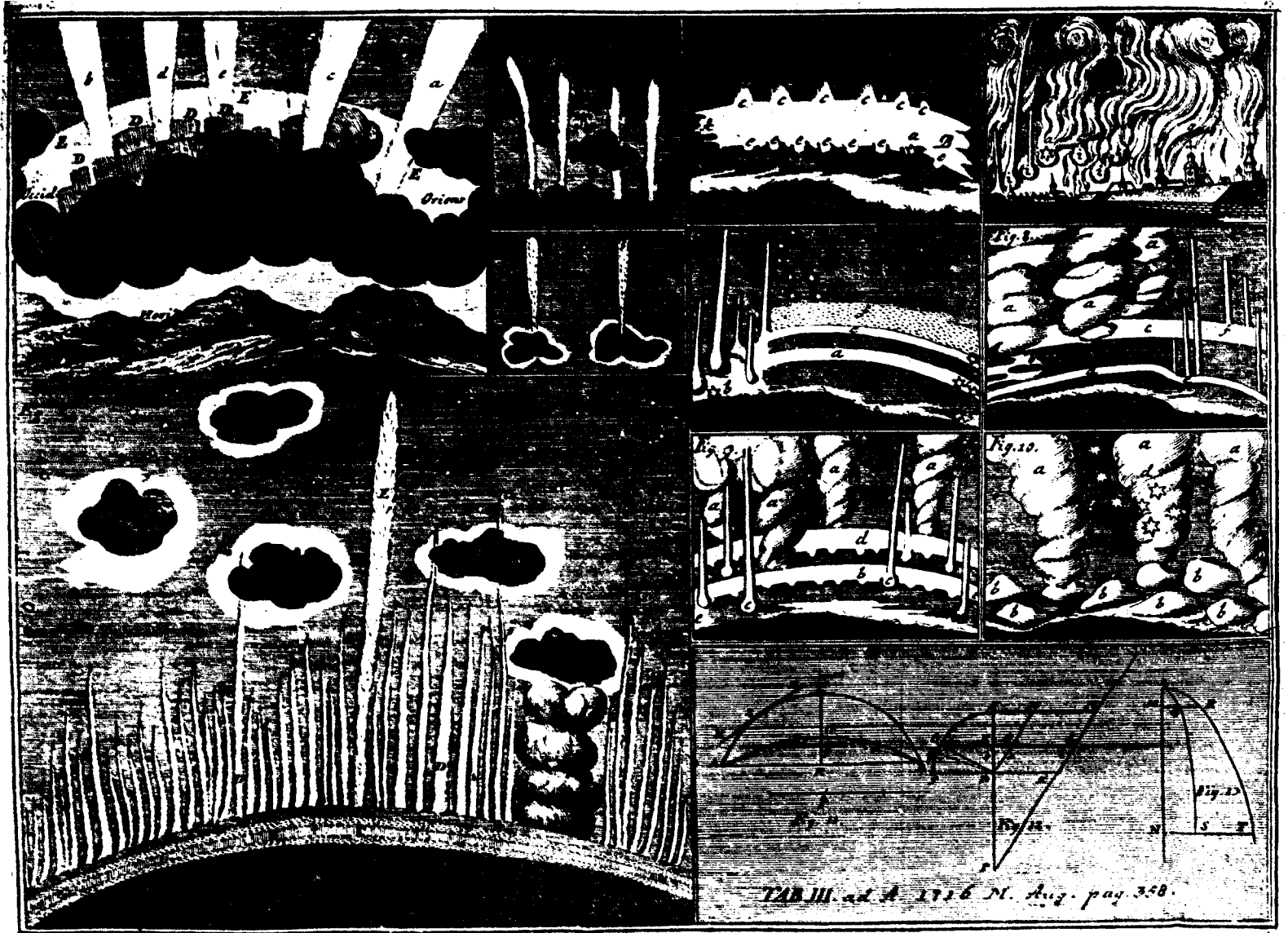
**RELATIO DE PHÆNOMENO LUMINOSO,**  
*quod d. 17 Martii Anni præsentis in multis Germaniæ locis observatum.*

**M**ulta de hoc phænomeno Novellæ publicæ nunciarunt: quarum fide constat, id non modo in multis Germaniæ locis, veluti hic Lipsiæ, Halæ Saxonum, Halberstadii, Brunswigæ, Helmstadii, Breinz, Hamburgi, passim in Holfatia & in Prussia; verum etiam Lugduni & Amstelodami in Batavia, & Londini in Anglia observatum fuisse. Quoniam phænomenon his in oris rarissimum; operæ pretium nos facturos esse confidimus, si, quæ certa observatorum fide nitentia ad nos pervenerunt, ad posteros transmitteremus.

*Lommacio* itaque Misniæ oppido Cl. *Schmiderus* sequentia ad nos perscripsit. Die decima septima Martii tempestas erat constanter procellosa, uliginosa atque pluviosa, spirante superius Favonio, inferius autem Africo. Cælo advesperascante nubes disjiciebantur cœlumque maximam partem defæcatur, exceptis nonnullis nubibus densis, horizontem borealem constanter occupantibus. Sol sub Horizontem jamjam depressus per notabile temporis spatium ingentes & præfulgidas post se relinquebat coloris aurantii virgas, manifesto indicio, aerem supremum copiosis vaporibus varii generis esse refertum. Hora octava virgæ hæc sensim languescabant tandemque evanescebant, quarum in locum paulo post splendor inopinatus insignis arcuatus albicans succedebat, qui initio tenuis erat, sensim autem sensimque angebatur atque ab intermedia plaga N. W. per universam borealem usque fere ad intermediam N.O. protendebatur, Lunæque jam exorituræ præmissum jubar exacte æmularatur. Primo intuitu a quibusdam hic splendor pro lumine Solaris nondum penitus sub Horizontem depresso habebatur; sed incrementum mox contrarium docebat. Quidam, ob ruborem, qui paulo post huic splendori accedebat, primo opinabantur, incendium forsitan in vicinia fuisse coortum; sed mox refuta-

TAB. III.  
Fig. 1.

bantur, cum lumen hoc magis magisque supra Horizontem at-  
tolleretur, tanto cum fulgore, ut terram circumjectam omnem  
ædiumque parietes notabiliter collustraret, iisque, quibus phæ-  
nomenon adhuc erat incognitum, in plateis ambulanti-  
bus Lunæ splendens opinionem injiceret. Paulo post elevabantur nubes  
atræ C, infra quas splendor hic fumo & nebulæ quasi coinmix-  
tus nonnihil obscurior apparebat: supra eas autem adeo nunc  
fulgebat, ut certe non Lunæ, sed Solis potius ortum æstivum ex-  
primeret. Accedebat creber luminis hujus motus undulatorius,  
similis propemodum ei, quem referunt æstate frumenti aristæ a  
vento agitatæ, nec non micatio cōtinua, qualis itidem æstate  
ea nocte observatur, quæ æstivum diurnum vehementiorem exci-  
pit. Post nonam vento inferiori e plaga intermedia inter me-  
ridiem & occidentem, quam nostri *Sudwest* appellant, superiore  
autem e plaga occidenti quam meridiei propiore, *West-sudwest*,  
impetuosè spirante, ex nube atra versus occidentem stræ niger-  
rimæ D scoporum ad instar una cum nubibus F fuliginosis na-  
scebantur: quæ tamen diu non durabant, sed mox iterum dis-  
sipabantur. Inde præter expectationem ex arcu luminoso EE  
15 circiter gradibus supra horizontem elevato prorumpabant  
virgæ lucidæ divaricantes, quarum omnium prima & longissima  
erat a, versus orientem nonnihil inclinata & ad zenith usque ex-  
tensa. Hanc excipiebat versus occasum b; sequebantur succes-  
sive c, d & e. Omnes coruscabant, coloreque primum rutilante,  
qui splendori nostro boreali interdum quoque admiscebatur,  
tincti apparebant, sensim tamen albescebant pallescebantque.  
Post semihoræ intervallum lumen hoc arcuatum deprimebatur  
& nubes ipsum e conspectu eripiebant. Sed hora undecima in-  
stante eodem cum fulgore, eadem crebra micatione, altitudine  
pristina 15 circiter graduum, iisdemve virgis redibat. Nubes in  
plaga boreali hinc inde adhuc hærentes nigræ pristinam faciem  
haud amplius referebant; sed tantum rimis & fissuris præditæ  
erant, quæ lucem fibrillantem trans mittebant virgasque in aere  
inferiore efformabant, non aliter ac Luna pernox atque Sol tem-  
pore æstivo laceratis tecti nubibus, radios per earum rimas in  
aerem vaporibus plenis fundentes. Media jam instante nocte  
nubes



nubes spissiores spectaculo demum finem fecere. Atque hæc sunt, quæ Cl. *Schmiederus* litteris d. 28 Martii datis nobis significavit, in quibus etiam agnoscit hoc phænomenon esse illud, quod *Auram borealem* scriptores aliqui appellant.

*Islebiæ* rerum naturalium scrutator industrius *Augustus Fridemannus Batticherus* hæc singularia annotavit & ad Cl. *Butnerum*, cujus in Actis A. 1711 p. 222 & A. 1714 p. 326 lithographica commendavius, perscripsit. Primum versus plagam a septentrione 22 circiter gradibus distantem (nostri *Nord Nord-Ost* vocant) nubes comparuit subnigra A, ad horizontem usq; protensa & quasi cancellata. Postea pars cæli horizonti vicina B nigredine arcuata ab oriente versus occidentem tangebatur, in cujus limbo superiore colores iridis C, sed obscuriores apparebant. Mox radii D evibrabantur, qui sub initium breviores erant, sed sensim sensimq; longiores evadebant & pyrobolorum ascendentium motum æmulabantur. Major erat radiorum versus orientem (ubi ejaculationis initium notabatur,) quam versus occidentem claritas. Inter eos unus præ ceteris notabilis erat E, qui in plaga inter boream & orientem media (*Nord-Ost*) altior reliquis efferebatur & notabili temporis intervallo persistebat. Interea temporis nubes A veluti in fumum convertebatur, nunc ascendentem, nunc descendentem & pone eum cæli claritas notabatur. Finito spectaculo nubes quædam nigricantes & splendore quodam circumfusæ conspiciebantur, tandemque cælum nubibus obducebatur. Duravit spectaculum ab hora dimidia ultra septimam usque ad nonam. Rediit hora 12, nec non tertia matutina: sed tunc a Nostro non observatum.

Quæ *Helmstadii* a Professore Mathematicum & Naturalium Dn. *Rudolpho Christiano Wagnero* annotata sunt, ea typis descripta prostant sub titulo: *Erzählung deſer zu Helmſtadt am abgewichenen 17ten Martii von 7 biß nach 12 Uhren zu Nachts gesehenen Meteororum igneorum h.e. descriptio Meteororum igneorum, qua d. 17 Martii ab hora 7 vespertina usque ad duodecimam Helmstadii visa sunt.* Scilicet insignis cæli claritas inter septentrionem & occidentem ibidem notata, qualis oriri solet, ædificiis in vicinia flamma correptis. Altitudinem ejus depre-

TAB. II  
Fig. 6

hendit ope quadrantis Observator 45 graduum. Coelum erat stellatum & Venus splendori vicina halone cingebatur. Hora ab octava dimidia elapsa cum Autor ad contemplandum phaenomenon accederet, radium lucidum animadvertit, qui caudam cometæ anni 1680 æmulari ipsi videbatur, nisi quod splendor esset multo debilior, qualis in via lactea observatur. A nebulosa inter Perseum & Cassiopeiam ad altitudinem 36 graduum assurgebat. Vix 100 pedum spatio ulterius progressus fuerat, cum ejus nullum fere vestigium ampliusprehenderet. Liberior tamen cum jam ad Horizontem pateret prospectus, nubem obscuram proxime sub illoprehendit, ex qua ipsum erupisse sumit, quia ante inter horam septimam atque octavam duos similes radios ex atris nubibus protensos visos ab aliis accepit, noctaque inter horam 11 atque 12 Halberstadii a Cl. *Elendio*, scholæ illius loci Rectore, quatuor in simili situ observatos ex litteris Observatoris ad Rever. Dn. Abbatem *Schmidium* datis intellexit. Observationem Halberstadiensem exprimit Fig. 4, ubi notatum dignum, per radium stellam fuisse conspicuam. Alibi tamen radios istiusmodi visos monet, nulla nube præsentem: alicubi apparuisse nubes obscuras lucidis marginibus cinctas, unde radii similes emanarint. Hora dimidia ultra nonam elapsa nubes nivosa a vento accumulabantur usque ad altitudinem 45 graduum, inter quas coruscatione quædam observata, paulo quidem debilior ea, quæ æstate fieri solet, ad quam tamen circa horam duodecimam proxime accedebat. Addit alicubi fragores veluti mille sclopetorum explosorum fuisse auditos, quos tamen Helmstadii ob strepitum venti impetuosioris percipere non licuerit. Eandem coruscationem Halberstadii prope Zenith in g observavit *Elendius*. Ceterum Cl. *Wagnerus* maximam scripti sui (quod plagulis  $5\frac{1}{2}$  constat) partem causis phaenomeni investigandis impendit eumque in finem hypotheses quasdam physicas præmittit. Materiam phaenomeni esse sumit copiam exhalationum sulphurearum & nitrosarum, quarum accensione splendor ille insignis una cum coruscatione fuerit productus. Incensas esse suspicatur primum aliquas exhalationum, dum ventorum impetu vel aliis causis fuerint coactæ.

Dan-

Dantisci de hoc phænomeno quædam publicarunt *Paulus Pater*, Reipublicæ Gedanensis Mathematicus, & *Christianus Kirchius*, *Godofredi*, celebris nuper Observatoris, filius, Astronomiæ & Matheos Studiosus. Ille in scripto, quod tribus plagulis constans Gedani sub titulo: *kurze Beschreibung der neuen Wunder-Erscheinung des Nordlichts* prodiit, brevior est in phænomeno describendo; maximam scripti partem explicationi causarum naturalium & significationis impendit. Materiam quoque in exhalationibus sulphureis quærit, quæ ob defectum ætus sufficientis in fulgur abire non potuerint. Significationem phænomeno adscribit, quia his in oris minime quotidianum: non tamen in specie definire audet, quid portendat. Ceterum ipsi phænomenon prædixisse videtur *Albertus van Dam*, Mathematicus Batavus, quia in calendario hujus anni scribit: *ultima quadratura accidit d. 16 Martii h. 8 min. 55 in Sagittario, celo turbido. Versus occidentem conspicitur portentum.* Kirchius totus est in describendo phænomeno: cujus mutationes cum accurate exposuerit, eas ex scheda unius plagulæ, quæ titulum: *Aufrichtiger Bericht von dem in iselauffenden 1716den Jahre den 17 Martii Abends entstandenen ungewöhnlichen Nordschein* præ se fert, huc transcribi operæ pretium judicamus. Hor. 8 min. 15 (quod tempus per altitudinem fixæ definitum) versus boream observavit fasciam lucidam AB versus ortum in B inclinam, sed quæ horizontem non attingebat, versus occasum vero in A a nubibus tegebatur, ut, quo usque pertingeret, videri non posset. Margo inferior splendidior erat superiore & hinc inde interrupta, maximo splendore in partes prominentes e coacto, in quarum una lucida lyræ  $\alpha$  fulgebat. Cælum inter fasciam & horizontem erat valde obscurum, sed subcæruleum; supra fasciam vero cæruleum & splendore fasciæ illustratum. Latitudo fasciæ erat circiter 6 graduum, margine inferiore *ee* 8 fere gradibus ab horizonte remota. Tandem ex C cum radii quidam evibrarentur, Observator abiit, socios observationis advocaturus. Cum mox hor. 8 min. 20 rediret, totam cæli faciem non sine admiratione mutatam conspexit. Aberat fascia ante visa & cæli pars borealis, inprimis inter ortum & septentrionem, flammis ardere videbatur.

TAB. III.  
Fig. 5.

Fig. 6.

batur. In plaga inter ortum & septentrionem intermedia massæ igneæ i conglobabantur, ex qua tam celeri motu flammæ ejiciebantur, ut spatio duorum scrupulorum secundorum ab Horizonte usque ad Zenith ascenderent, quamvis ab eodem versus ortum paululum declinarent. Prioribus evanescentibus aliæ pronascebantur, flammæ similiter projicientes. Per unam istiusmodi massam globosam lucida lyræ *a* transparebat: inmo aliquot flammæ veluti ex turribus ædium sacrarum *f, g, h* ascendere videbantur, non secus ac si incendio corripentur. Altior tamen erat ascensus, quam in incendiis observatur, quippe prope Zenith demum terminatus. Alii radii flammantes ab ipso horizonte originem ducebant. Color omnium sanguinis instar propemodum rubebat, qualis esse solet ferri candentis. Versus boream & plagam inter boream & occasum intermediam interea passim radii lucidi ad gradum usque 30, 40 & 60 super horizontem enitebantur, quindecim circiter scrupulis secundis persistentes inmoti, antequam disparerent & successuris locum relinquere. Flammarum rubentium radiorumque lucidorum spectaculum diimidia fere hora elapsa finiebatur: quo facto, pars horizontis borealis eo splendore refulgebat, qui nubis a Luna plena illustratæ esse solet. Notatu tamen dignum est, quod tum in parte cœli lucida, tum obscura stellæ primæ, secundæ & tertie magnitudinis semper distinctæ fuerint visæ, perinde ac in reliquo cœlo, ut adeo nulla prorsus nubes adfuerit. Interim cœli claritas adhuc residua subinde mutationes quasdam subibat, ita ut alicubi nunc major evaderet, nunc ad pristinum intensitatis gradum rediret. Nonnunquam etiam radius aliquis evibrabatur & flammæ candidiores proferpebant. Cum hora decima audita esset, brevi post ad contemplandam cœli faciem redibat Observator. Tum vero arcum lucidum versus septentrionem conspicebat 7 circiter gradibus supra horizontem elevatum, latitudinis variabilis, nempe unius, ad summum duorum graduum. Versus ortum debiles quosdam radios emittebat. Hor. 10 min. 20 duplex apparebat arcus *a* & *c*, spatio intermedio valde obscuro. Spatium cœli inferiore comprehensum speciem densæ ac pluviosæ nubis mentiebatur, stellas tamen conspectui non eripiebat.

Nudo

TAB. III.

Fig. 7

Nudo enim oculo *Mirach* in cingulo Andromedæ fulgens tam-  
 diu conspiciebatur, donec occideret; postea vero stella cygni  
 ibidem micabat. Arcui superiori tertius *f* contiguus erat, majo-  
 ris multo latitudinis, sed claritatis longe minoris. Mox versus oc-  
 casum radorum evibratio observabatur & continuus splendor  
 eam cœli partem occupare cœpit. Paucis ante undecimam mi-  
 nutis arcus omnes evanuerant, & in claritate cœli borealis prop-  
 horizontem spurii quidam veluti parelli oriebantur, ex qui-  
 bus radii ascendebant, mox cum ipsis iterum disparentes & lo-  
 cum aliis successuris facientes. Mentiebantur sæpissime faciem  
 Solis ex nubibus emerfuri. Hor. 11 min. 15 novus formabatur  
 arcus versus plagam inter occasum & boream intermediam, cu-  
 jus crux unum horizonti in ipso septentrione infistebat. Ex eo  
 radii, ut ante, ejaculabantur. Mox versus horizontem depres-  
 sus nonnisi lucem quandam veluti crepuscularem in eodem re-  
 liquit, in qua nubeculæ quædam obscuræ persistebant, manife-  
 sto indicio, phænomenon luminosum fuisse in loco nubibus istis  
 altiore. Hor. 11 min. 50 ea cœli facies erat, quam Fig. 8 ad-  
 umbrat. Altitudo arcus *a* erat 5 fere graduum, latitudo circiter  
 dimidii. Splendor maximus erat in *e* versus plagam, quam No-  
 stri *Nord-Nord-Ost* appellant. Arcus superior *c*, cujus multo mi-  
 nor erat splendor quam inferioris, a radiis ex inferiori assurgen-  
 tibus hinc inde interrompebatur; mox tamen iterum redinte-  
 grabatur. Radii *f* ex parte ortui vicina procedebant. Flammæ au-  
 tem fluctuantes *a* ex altera, quæ occasum respiciebat. Nubeculæ  
*b* adhuc obscuræ versus plagam inter boream, & occasum medi-  
 am persistebant. Hor. 12 duo denuo conspiciebantur arcus *b* &  
*d*, quorum latitudo duorum fere graduum, altitudo minoris 10  
 circiter erat. Inferius in *e* versus meridianum recurrebant, seg-  
 mentum ellipseos veluti mentientes. Margo inferior partibus  
 quibusdam prominentibus conspicua erat, in quas splendor ma-  
 ximus concentratus videbatur & unde radii evibrabantur. Pseu-  
 doparelli copiosi apparebant intra & extra arcus, radiisq; ma-  
 teriam suppeditabant. Inprimis autem flammæ fluctuum quasi  
 motu agitate magno numero in conspectum prodibant & in  
 parte cœli occidentali per totum asserisum Leonis usq; ad Sa-  
 tur-

TAB. III.  
Fig. 8.

Fig. 9.



turnum diffundebantur, tandem vero longe ultra eum versus austrum protendebantur, ita ut cœlum fere totum iis repleretur, non nisi 30 gradibus altitudinis versus austrum vacuis. Hor. 12 min. 20 flammæ disparebant, arcu tamen exiguo restante adhuc hor. 12 min. 36, cujus centrum erat in plaga *Nord-Nord-Ost* & alterum extremum horizontem attingebat. Passim tum rursus pseudoparelii cum radiis prodeuntibus apparebant: arcus tamen utrinq; successive decresebat, donec non nisi ingens quidam pseudoparelius restaret, circa 38 vel 40 horæ 12 scrupulum tandem & ipse evanescebat, luce crepusculari versus boream residua, unde radii debiles flammæque subinde ascendebant. Hor. 1 min. 8 lux illa crepuscularis, imprimis in plaga *Nord-Nord-West* notabilia incrementa capiebat, radius densior juxta caput Cephei ad stellam  $\beta$  in dorso Cephei ultra 40 graduum altitudinem protendebatur & 12 demum minuto sensim sensimque decresebat. Hor. 1 min. 45 versus boream apparebant corpora lucida nubibus non dissimilia, si figuram externam spectes, eundem situm pertinaciter tuentia: unde continuo flammæ fluctuantes *a* usque ad 40 graduum altitudinem serpebant. Hor. 2 min. 0 horizon boreus eam faciem mentiebatur, qualis deprehenditur, si nubes adsint tenues a Luna illustratæ: flammæ subinde minores ad exiguam altitudinem elevabantur. Cum post hor. 3 Luna oriretur, minor erat cœli ibidem claritas quam prope horizontem boreum, ubi non ante penitus cessavit, quam hor. 5 lux crepuscularis conspectum omnem eriperet & cœlum totum nubibus densis obvelaretur. Sub finem monet, plurimos fide dignos retulisse, se hor. 8 min. 30 flammarum serpentium strepitum quandam percepisse & a strepitu fluctuum maris tum quoque perceptilium optime distinxisse.

Simile phænomenon luminosum d. 11 Aprilis h. 10 min. 30 Parisiis observavit *Dn. Cassinus* junior, cujus descriptionem Serenissimæ Duci Aurelianensi viduæ dedit, a Regia ejus Celsitudine postea ad illustrem *Leibnitium* gratiose transmissam. Lumen erat arcuatum, ab occasu æliivo usque ad boream extensum & 24 circiter gradus sub constellationibus *Persei, Cassiopeiæ & Cephei* occupans, 6 circiter gradibus supra horizontem elevatum, & plu-

TAB III.  
Fig. 10.

& plures constellationum dictarum stellæ per id transparebant. Subinde ex diversis horizontis locis radii caudis cometarum similes & 4 vel 5 gradus latæ perpendiculariter ascendebant ultra lumen. Hor. 11 min. 45 valde diminutum videbatur, nec h. 12 ullum amplius ejus vestigium superfuit. Rediit d. 12 April. h. 9½; sed multo debilius, nec ultra dimidium horæ superfuit.

**Christian Wolffens Gedanken zc.**

hoc est,

**CHRISTIANI WOLFFII, P. REG. BOR. CONSILIARII AULICI, Mathem & Phys. P. P. O. Societ. Reg. Britannicæ atque Borussicæ Sodalis, Explicatio phænomeni insoliti, quod d. 17 Martii post septimam vespertinam Halæ Saxonum & alibi observatum.**

Halæ, 1716, 4.

Constat plag. 5 Tab. æn. 1.

**C**UM phænomenon, de quo modo diximus, etiam Halæ Saxonum stuporem incolarum & studiosorum excitasset; plerimi ex *Cl. Wolfo* quæsiere, quidnam de illius natura & significatione sentiret. Ut igitur omnibus una eademque opera satisfaceret; d. 24 Martii in Lectione publica suam ea de re sententiam exposuit idiomate vernaculo; non modo studiosis, sed aliis diversorum ordinum hominibus maximo numero confluentibus. Quoniam nonnulli discursum Autoris calamo exceperant & vel ipso invito typis describendum tradere decreverant; ideo ipsemet tandem se eo adduci passus est, ut eundem revideret & in publicum emitteret. Quatuor autem proposuit quæstiones & ad eas respondit.

Scilicet 1 quærit: *utrum phænomenon diei 17 Martii sit portentum aliquod singulare, an alibi jamdum alio tempore ab aliis fuerit observatum?* Respondet: idem jam alibi alio tempore ab aliis visum esse. Sumit ergo, quod viderant suis oculis Auditores: nempe 1 lumen apparuisse in parte cœli boreali, cujus claritas claritatem luminis Lunaris vicit: 2 figuram ejus fuisse arcum inter plagas intermedias, quas nostri *Nord-Ost* & *Nord-VVest* vocant, interceptum & chorda horizonti parallela terminatum: 3 ex ar-

cu lento motu, qualis pyrobolorum esse solet, ascendisse radios ad chordam arcus seu horizontem perpendiculares. Apparet ad eo, eadem Halæ annotata esse, quæ paulo ante Islebiæ observata commemoravimus: quod sane non mirum, cum enim distantia urbium sit exigua, quin idem numero utrobique visum fuerit phænomenon, dubitandum non est. Ex his indiciis probat, phænomenon idem specie esse cum aliis, quæ sub nomine *luminis borealis* describuntur in Miscellaneis Berolinensibus p. 131 & seqq. & in Actis A. 1709 p. 162, A. 1711 p. 4 & 325 commemorantur, eaq; fini breviter recenset phænomeni circumstantias, quas *Gassendus, Ræmerus, Seidelius, Kirchius & Liebknechtius* annotarunt. Subnectit ex *Cromero* alias observationes circumstantiis fabulosis commaculatas easque veritati restituit: ubi in genere monet, de phænomeno nostro accipienda esse, quæ Historici de militibus armatis acinacibus & virgis igneis, aliisque similibus cœli portentis narrant. Sane tum *Gassendi* tempore, tum nuper gemina in cœlo visa narravit vulgus.

Quæstio secunda hæc est: *Num hoc phænomenon inter meteora referri debeat & ad quod genus eorum pertineat?* Respondet Noster: phænomenon utique esse meteorum idque ignitum. Primum probat, quia locus ejus est in atmosphæra nostrâ; id quod evincit 1 quia vi observationis *Ræmeri* in distantia duorum miliarium fuit vertici magis vicinum: 2 quia ingentem cœli tractum occupavit, quo inprimis spectat observatio *Gedanensis* ante relata, etsi Nostro, cum sua profiteretur, nondum visa: 3 quia exiguo temporis articulo ingens cœli spatium conficere visi sunt radii, vi observationum præcedentium: quo nos inprimis referimus *Gedanensem Kirchii*. Quodsi objicias, si phænomenon nostrum adeo humile fuerit; fieri non potuisse, ut uno eodemque tempore visum fuerit in locis tam dissitis, qualia sunt Londinum in Angliâ & Regiomontum in Borussia: noster negat, ex sola circumstantia temporis concludi posse, phænomenon ubique visum esse numero idem, præsertim cum observationes *Seidelii* atque *Kirchii* diversitatem phænomeni eodem tempore in locis non adeo dissitis observati manifeste loquantur, nec (quod tum Noster conjectando assecutus) observationes paulo

paulo ante exhibitæ in nostro casu in accidentalibus conveniant. Urget præterea, quod loca, quorum ingens est distantia, longitudine quidem multum, at parum latitudine differant, ita ut diversæ phænomeni partes & Regiomonti, & Londini videri potuissent, etsi altitudo non major fuisset quam diuidii miliaris Germanici, qualis maxima nubium a *Ricciolo* atque *Keplero* assignatur. Nihil tamen certi de distantia ejus a terra definire audeat ob defectum observationum ad calculum rite instituendum necessariorum. Quod autem præsens phænomenon in numerum ignitorum referri debeat, probat, quia lumine proprio resplenduit, non alieno, quippe Sole, atq; Luna sub horizonte adeo depressis, ut eorum radii atmosphæram ferire non potuerint, in qua tamen locus fuit phænomeni per ea, quæ modo diximus.

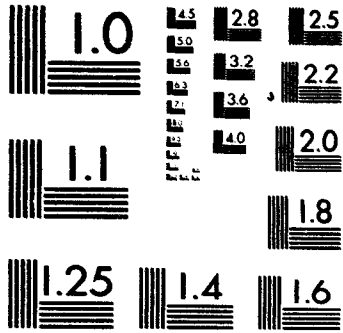
Quæstio tertia *causas phænomeni* concernit: ubi Noster affirmat, ipsum ut, reliqua meteora ignita ex exhalationibus sulphureis seu inflammabilibus productum esse. Materiam fuisse exhalationes tenues probat, quod 1 vi observationum *Rameri*, *Kirchii*, *Liebknechtii* & quarundam ante a nobis exhibitarum stellæ per eam transparuerint; 2 vi observationum *Rameri* & *Kirchiorum* arcus superior sæpius fuerit disruptus & mox iterum reintegratus; 3 vi observationis *Seidelii* pars arcus in nubeculam collecta prope Zenith Lunam occasui vicinam exiguo temporis articulo fuerit assecuta & deinde per multum temporis spatium quieta ibidem perstiterit, Luna jam sub horizonte delitescente; 4 testibus iis, qui ortum phænomeni præsentis servarunt, nubecula nigra seu valde obscura & margine rubente cincta expansione sui phænomeno materiam dedit. Quod autem nulla præsentis phænomeno jungatur nubes, ex observatione *Kirchii* patere ait, qui per tubum stellas in parte cæli obscura inter arcum & horizontem deprehensa observavit, quales etiam *Kirchium* juniorem nuper nudo oculo vidisse ante retulimus. Materiam in arcum expansam non fuisse accensam, sed motu tantum intestinali lentiori agitaram, qui lumini producendo sufficiat, inde concludit, quod phænomenon diu duraverit & experimenta testentur, lumen istiusmodi motu produci posse. Radios tamen accensæ materiæ deberi, ex motu eorum celeri, expansione insigni & du-

& duratione brevi evincit : causam vero accensionis in exhalationum concentrationem conjicit, quemadmodum videmus eandem esse accensionis causam, si scenum adhuc madidum in loco clauso congestum flamma tandem corripitur. Motum intestinum materiæ luminosæ autopsia *Seideli* confirmat, & per materiæ divisibilitatem explicat, quomodo exigua portio ingens admodum spatium replere possit. Demonstrat etiam, quod radii longe majus spatium occupare visi sint, quam revera tenuerint, & cur ad horizontem perpendiculares apparere debuerint. Figuram arcus partim rationibus physicis, partim opticis adscribit: arbitratur enim fasciam non nimis latam in atmosphæra in longum extensam inslar arcus apparere debere. Denique cur vulgus fingat visos esse exercitus, enses ac virgas igneas, rationem hanc reddit, quod vulgus figuras nunquam consideret in abstracto, sed tantum in concreto : unde de figura phænomeni iudicatur in mentem veniunt corpora similem propemodum figuram habentia, & alias sæpe visa. Quodsi phænomenon terrorem injiciat meticulosus ; ipsi talia in mentem veniunt, quæ in puniendis maleficis usum habere solent. Hinc in casu nostro ex radiis finxerunt enses & virgas.

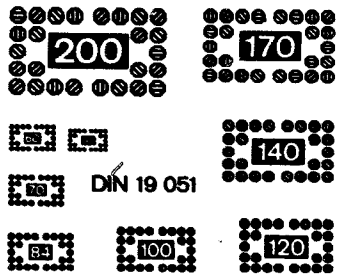
Ad quartam denique quæstionem : *num phænomeni nostri aliquis sit effectus in hac sublunaria & an aliquid portendat ?* respondet Autor, & effectum esse nullum, & significationem nullam. Quod enim prius attinet, cum ex antecedentibus manifestum esse arbitretur, meteorum nostrum esse fulgur imperfectum, quod ad maturitatem pervenire non potuit, vel quia exhalationes ob æstum deficientem non sufficienter divisæ atque expansæ, vel quia earum non sufficiens adfuit copia, vel propter rationem utramque : non alius esse poterit effectus meteorum in sublunaria, ubi exhalationes denuo in tellurem præcipitantur, quam qui esse potest, ubi post fulgurationes recidunt, id est, ad sensum nullus. Quod significationem concernit, non diffitetur Noster, passim ab Historicis annotari casus tragicos meteora illiusmodi insecutos. E. gr. A. 1118 in Polonia secuti sunt imbres, qui omnem agri culturam anno isto prohibuere : A. 402 fulgurantibus hastis in cælo spectatis Duce Alarico Gothi diripuerunt

Ro-

Romam: A. 1529 meteorum nostro simile (si separet, quæ vi antecedentium imaginatio addidit) cum spectaretur in cælo, *Solimannus* Turcarum Imperator exercitu 300000 militum Viennam obsedit: A. 1547 *Johannes Fridericus* Elector Saxoniz a *Carolo V* Imperatore victus & in carcerem detrusus: A. 1558 Hispanus debellavit Batavos & Russorum Imperator exercitu 300000 militum Livoniam devastavit: A. 1648 inquietus reditus est Reip. Polonicæ status tum ob bella intestina, tum ob externa atque mortem *Uladislai* Regis: A. 1685 *Carolus Gustavus* Rex Suecorum Polonos vicit & Varlaviam atque Cracoviam in potestatem suam redegit. Cum adeo experientia pro significatione militare videatur; ideo accuratius in eam inquirendum esse duxit. Notat itaque signa esse duplicia, vel naturalia, vel artificialia. Cum omnia in natura corporea inter se sint connexa, atque ideo status præsens sit futuro gravidus, equidem non negat, quodlibet natura phænomenon certo modo esse signum quoddam venturi; nulla tamen ratione probari posse censeat, quod singularem quandam ac insolitam in universo corporeo mutationem loquatur. Multo minus autem concedit, quod signum artificiale sit habendum; quasi aliquid ex impositione Dei portendat, quod Deus nullibi ejus dedit (quod tamen necessarium foret) explicationem, nec specialem, qualem de iride habemus, nec generalem; quin potius significationem ad superstitionem gentilium retulerit, Jer. X, 2. 2. Reg. XXI, 2, 6, quia iudice nostro sapientiz Dei & auctoritati verbi divini contraria. Deum enim ob sapientiam summam superflua facere non posse, id quod tamen fieret, si signum aliquod mali eventuri constitueret meteoron, cum nexus inter peccata & pœnas arbitrarias divinas in Scriptorum sufficienter explicetur & fama publica de bellorum apparatibus eum in memoriam revocet. Auctoritati divinæ autem detrahere eos, qui signo istiusmodi majorem fidem habent, quam verbo divino, cum tamen hoc una virtutem largiatur credendi, illud tantum excitare possit ad oracula divina perlustranda. Ceterum ad exempla respondet Autor, 1 nullam esse consequentiam, quod phænomenon aliquod singulare portendat casus tragicos, qui subsequuntur, cum nexus eorum cum phænomeno



MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24

ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1716

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 s 4<sup>0</sup>



accidentalis esse possit: 2 non semper meteorum nostrum subsecutos esse casus funestos, quod exemplis Daniæ, Marchiæ & Hasfiæ probat, ubi A. 1707 & 1710 apparuit. Neque tamen improbat, si quis (quod in contemplatione omnium naturæ operum fieri potest) agnoscendarum Numinis perfectionum & respiscendi ansam inde arripiat. In appendice observationes quasdam singulares adjicit, quas aliunde accepit, cum pleraque jam typis essent descripta & inde suam de hoc meteoro theoriam, quod nempe sit fulgur imperfectum, stabilit: quam observatione Kirchii Dantiscana egregie confirmat. Ubi inprimis notatu dignum est, quod in distantia 10 circiter milliarium ab urbe Hala materia quædam instar pulveris sulphurei deciderit, cum nubes obscura in arcum luminosum expanderetur.

**J. HERMANNI DE VIBRATIONIBUS CHORDARUM TENSARUM DISQUISITIO, CUI ACCEDIT CL. VIRI JOH. BERNOULLI DEMONSTRATIO PRINCIPII HYDRAULICI DE ÆQUALITATE VELOCITATIS QUACUM AQUA PER FORAMINA VASORUM ERUMPERE INCIPIT, CUM EA QUAM AQUÆ GUTTA ACQUIRERE POSSET MOTU NATURALITER ACCELERATO CADENDO EX ALTIUDINE ÆQUALI ILLI QUAM AQUA HABET IN VASO SUPRA FORAMEN.**

Quemadmodum pleraque Instrumenta Musica quæ chordis instruuntur quoad suavitatem sonorum Pneumaticis organis nihil cedere uti compertum est, ita non defuere Philosophis, qui in harmonicos chordarum motus inquirerent. Plerorumque cogitata in unum collecta integro libro septimo Tomi secundi *Magisterii Naturæ & Artis* exponit P. Franciscus Tertius de Lanis e Societate Jesu, quorum nonnulla notat & corrigere satagit, alia vero propriis suis experimentis confirmat. Etsi vero negari non potest, multa lectu digna & egregia iis contineri quæ ex proprio penu in hanc rem depromptit, non tamen argumentum istud ita exhaustum videtur ut in suis meditationibus nihil emendari nihilque iisdem suppleraddi queat. Veras quidem proportiones recenset inter vibrationes chordarum respectu habito ad varias circumstantias earum longitudinis, crassitie, & tensionis, sed, ut mihi saltem videtur, nullis eas idoneis demonstrationibus

confirmat, præterquam quod tempus absolutum quo singulæ ejusvis chordæ tensæ vibrationes peragi debent, non ausus est definire, nec potuit, subsidiis Geometriæ Interioris destitutus, sine quibus subsidiis, ut in aliis multis, ita in hac materia, frustraneus est labor.

Non me latet quid circa hoc idem Problema de motu chordarum tenfarum in egregio suo tractatu de *Methodo Incrementorum directa & inversa* nuper præstiterit Vir Cl. Brook Taylor Regiæ Societati Londinensi a secretis, sed tantum abest, ut ejus meditata a solutione hujus Problematis quærenda me absterruerint, ut ea potius occasionem mihi præbuerint de ea cogitandi; nam si clarissimi Viri bona cum venia quod sentio dicere mihi licet; citra probationem vibratæ chordæ formam tanquam cognitam assumit, aliasque suppositiones facit de quarum veritate multum dubitatur. Hinc animum mihi subiit inquirendi annon tempora periodica nervi agitati definiri possint absque præcognita curvæ ejus specie & sine precariis suppositionibus. Quam in rem integrum analyseos meæ progressum hoc loco apponam, ut Lector intelligens judicare possit, quonam successu ego hoc problema tractarim.

1. Cum chorda AB (Fig. 11) a potentia quacunque P tensa est, atque pullata, curvaturas ACB, AGB acquirit. Id contingere non potest quin longitudo ipsius AB in positionibus illis aucta sit quantitibus ACB-AB, AGB-AB quas *extensiones* chordæ voco, hæ extensiones cum parvæ sunt, in casu nostro viribus suis productricibus proportionales sunt; dico cum hæ extensiones parvæ sunt, quia quamdiu chorda nonnisi insensibili quantitate in longum extenditur non contrahitur in latum id est secundum diametrum, adeo ut sola ea extensio in longitudine effectus sit notabilis vis tendentis tanquam causæ suæ. Sed si extensio in longum sensibilis est, ea solus effectus vis tendentis dici tunc non potest, quia dum chorda in longitudine extenditur, in crassitie simul contrahitur. Unde si (Fig. 12) sint DP=AB, curva ACB=FP & AGP=EP rectæque FN ipsi FP normalis exponat vim producentem extensionem FD=ACB-AB, exponet EO parallela FN vim producentem extensionem ED=AGB-AB, cum in triangulo

TAB. III.  
Fig. 11.

Fig. 12.

gulo FDN abscissæ FD, ED quæ sunt extensiones chordæ, sint ut ordinatæ FN, EO unde hæ ordinatæ vires extendentes recte exponunt. Hæ vires extendentes exseruntur æquabiliter in suam quæq; curvam secundum directionem tangentis curvæ in quolibet ejus puncto. Sic punctum Z secundum directionem HI, in partes tamen oppositas ZI & ZH impressionem vis tendentis FN excipit, & quam impressionem istud punctum Z recipit, eandem & omnia reliqua puncta curvæ ACB patientur.

2. Sicut cuiuslibet actioni æqualis est reactio subjecti actionem suscipientis, ita in quolibet situ ACB reactio chordæ æqualis est actioni tensionis in quovis puncto Z, secundum directiones IZ, HZ, contrarias illis secundum quas ZI, ZH actio in punctum Z sese exserit. Hæc reactio chordæ consistit in tenacitate ejus, qua extensioni reluctatur. Non obstante hæc æqualitate actionis & reactionis, quam diu vis tendens seu chordam a rectilineo abducens secundum directionem tangentis in quolibet ejus situ major est tenacitate chordæ, tamdiu chorda magis a linea recta AB abducitur majoremque curvaturam ACB acquirit, usque dum vis tendens tenacitati præcise æqualis sit, quod in situ chordæ AZCB contingere supponimus.

3. Ei cum tenacitate chordæ vis elastica conjuncta est, ita ut eadem vi in pristinum statum redire cogatur qua extensa sit, statim atque chorda maximam suam curvaturam ACB acquisivit, ad æqualitatem scilicet redactis in singulis curvæ punctis vi tendente & tenacitate, ea sese contrahere incipiat vigore suæ elasticitatis. Propterea existente excessu tensionis curvæ ACB supra tensionem AB, = FN (Fig. 12) per primam positionem hujus, hæc eadem FN significabit, jam vim qua chorda ACB in singulis partibus contrahitur ab elasticitate proveniente, & EO seu excessu tensionis chordæ in situ AGB supra tensionem in AB, vim contrahentem chordæ in singulis partibus ipsius AGB, & sic respective in aliis chordæ positionibus correspondentes ordinatæ trianguli DFN simul exponent excessus tensionis chordæ in singulis positionibus curvilineis supra tensionem in AB, & excessibus illis æquivalentes vires contrahentes chordam. Ex hisce jam pronò alveo fluit, quod eodem tempore quo chorda ex ACB contra-

tra-

trahitur in AGB, mobile quoddam accelerato motu perlabi possit spatium FE (Fig. 12) = ACB - AGB, urgentibus illud versus centrum D sollicitationibus exponendis per ordinatas omnes trianguli DFN quæ in trapezio FEON continentur; quia hæ sollicitationes acceleratrices FN, EO &c. eadem sunt cum viribus chordam in ACB, AGB contrahentibus, ut & spatia FE & ACB - AGB motu accelerato in recta FE, & motu contractionis ex ACB in AGB descripta; & vires æquales æqualibus temporibus per æqualia spatia urgent suum quæque mobile: Hinc tota difficultas eo reducta est, ut definiatur tempus descensus mobilis cuiusdam F in spatio FE, cum scala gravitatis variabilis est recta DN, quod quidem ex §. 149 *Phoronomia* facile elicitur, sed ne Lector hunc locum consulere opus habeat, analysin ejus brevem nunc adducere conabor.

4. Exponat DK parallela FN potentiam P seu pondus quod chordæ cum tensionis gradum inducit quem habet in AB, ductaque PKM, exponet FM tensionis gradum absolutum quem chorda ACB habet in puncto C, & EL tensionis absolutæ gradum chordæ in AGB, & sic reliquæ ordinatæ trapezii FDKM exponent tensionis absolutæ gradus in chordæ positionibus reliquis inter ACB & subtensam AB; sed hæ ordinatæ nequeunt esse vires acceleratrices contractionis chordæ cum chorda in situm AB delata amplius contrahi nequeat conatui contrahenti ejus existente æquali potentia chordam tendente P, sed ut (num. 3) dictum solæ FN, EO, & reliquæ denotant vires illas contrahentes. His positis, sint AB = DP (Fig. 11 & 12) = l, DK = p, massa mobilis F = m. DF = a, DE = x. Celeritas ex descensu per FE acquisita = v, ejus elementum = du, elementum temporis quo spatiolum infinitesimum Ee percurritur = dt. Eritque propter triangulorum PDK, DEO similitudinem DP (l); DK (p) = DE (x): EO ( $\frac{px}{l}$ ).

Hisce positis, constat quod EO. dt (seu  $pxdt : l$ ) = mdu, nam sollicitatio EO durante tempusculo dt permanenter agens producit motum indu, atque adeo est  $pxdt : l = mdu$ , seu ducendo omnia in ul, erit  $pxdx = mludu$ , atqui  $udt = -dx$ , ergo  $pxdx = mludu$ , & summando  $\frac{1}{2}pap - \frac{1}{2}pxx$  (vel ponendo brevitatis ergo yy pro

$aa-xx) = \frac{1}{2}pyy = \frac{1}{2}mluu$ , seu  $uu = pyy:ml$ , &  $u = \sqrt{p(ml)}$ : Habebamus vero  $udt = -dx$ , adeoque  $dt = -dx:u$ , ergo substituendo pro  $u$  suum valorem inventum, erit  $dt = -dx\sqrt{ml:p}$ . Verum descripto centro  $D$  radioque  $FD$  quadrante  $FQSD$ , productisque  $EO$ , eo usque ad occursum  $Qq$ , peripheriæ  $FQS$  ac denique ducta  $Qr$ , nec non radio  $QS$ , erit propter triangula similia  $Qrq$  &  $QED$ ;  $Qq:QD = Qr(-dx):QE$  ( $y = \sqrt{aa-xx}$ ), atque arcus  $Qq$  applicatus ad radii  $QD$  exprimit quantitatem anguli  $QDq$  quem vocabimus  $dz$ , ergo  $dt = dz\sqrt{ml:p}$ ; &  $t$  seu temp. per  $FE = z\sqrt{ml:p}$ , ubi  $z$  significat angulum  $FDQ$ . Et hæc etiam est per superius dicta, expressio temporis quo arcus  $ACB$  (Fig. 11) motu contractionis reducitur in  $AGB$ , vocandoque angulum rectum  $r$ , erit tempus reductionis chordæ ex situ  $ACB$  in situm rectum  $AB$  seu tempus casus mobilis  $F$  per radii  $FD$  (Fig. 12) =  $r\sqrt{ml:p}$  atq; adeo tempus unius vibrationis chordæ ex itu & reditu compositæ =  $4r\sqrt{ml:p}$ . Porro ut hoc tempus cum tempore oscillationis pendulorum comparari possit, observari debet per in nunc intelligi debere massam chordæ  $AB$ ; jam cum chordæ sint cylindricæ ponamus earum crassitiem seu diametrum esse  $c$  & quia angulus rectus est quadrantis circularis peripheria cuius radius est unitas,  $2rc$  significabit circumferentiam circuli cuius diameter  $c$ , &  $\frac{1}{2}rcc$  ejusdem circuli aream, adeoque  $\frac{1}{2}cclr$  denotat soliditatem chordæ seu volumen ejus, massa vero seu quantitas materiæ ejusdem innotescit multiplicando densitatem seu gravitatem specificam chordæ quam vocabimus  $s$ , cum volumine; adeoque  $\frac{1}{2}cclrs$  denotat materiam chordæ.

Quantum ad pondus  $p$  quod notæ mensuræ esse ponitur, cuiuscunque sit materiæ; concipio illud tanquam cylindrum ejusdem diametri & specificæ gravitatis cum chorda tensa  $AB$  sed cuius longitudo sit  $L$ , & hujus cylindri massa erit  $\frac{1}{2}ccrsL$ , sed pondus cuiusque corporis est ut massa ejus ducta in gravitatis gradum  $g$  quo singula ejus elementa afficiuntur, ergo pondus  $p$  æqualebit huic quantitati  $\frac{1}{2}ccrsLg$ ; hinc  $ml:p$  ( $= \frac{1}{2}cclrs : \frac{1}{2}ccrsLg$ ) =  $l:Lg$ ; adeoque  $4r\sqrt{ml:p} = 4rl\sqrt{l:Lg} = 4r\sqrt{\frac{r}{L} : g}$  hoc est tempus unius chordæ vibrationis ex itu &

reditu

reditu compositæ æquale est per §.175 *Phoronomia* simili penduli vibrationi duabus oscillationibus compositæ cujus penduli longitudo sit  $\frac{H}{L}$ . Quod erat inveniendum.

5. Ex demonstratis multa deduci possent tanquam corollaria, sed brevitatis gratia præcipua tantum indicabo. *Primo* liquet, omnes ejusque chordæ vibrationes esse isochronas. *Secundo*, chordarum ejusdem materiæ & crassitiei & æqualiter tensarum vibrationes esse ut longitudo; numerum vero vibrationum eodem tempore factarum in reciproca ratione longitudinum seu temporum. *Tertio*, chordarum ejusdem specificæ gravitatis & æqualiter tensarum sed diversæ longitudinis & crassitiei vibrationes esse in composita ratione longitudinum & crassitierum. *Quarto*, generalius chordarum æqualiter tensarum vibrationes esse in ratione composita ex rationibus longitudinis & crassitiei & subduplicatæ specificæ gravitatis chordarum.

Ceterum hoc loco declarandum esse duco, quod cum in Appendice *Phoronomia* nostræ pag. 393 §. X scripsi, me conscio neminem demonstrasse principium illud hydraulicum de velocitate aquæ per foramina minora ex vasis erumpentis æquali celeritati quam gutta aquæ acquirere potest descensu accelerato per altitudinem parem illi quam aqua habet supra foramen, non eum mihi fuisse animum ac si cuiquam inventæ demonstrationis laudem detractam vellem, sed nullam tum saltem in memoriam mihi venisse ab alio datam. Nam etsi Celeberrimus Joh. Bernoullius mihi per Patriam transeunti aliquam oretenus exposuerit quam non ita pridem per literas mihi communicavit, decursu tamen temporis ea mihi memoria excidit, alioqui ejus mentionem saltem fecissem, aut de nova quaerenda prorsus abstinuissem. Cum tamen Bernoulliana demonstratio elegans sit, eam hoc loco cum publico communicare non gravabor.

Fundamentum demonstrationis, scribit Clariss. Vir, in hoc<sup>66</sup> consistit, ut consideretur guttula liquoris infima & foramini<sup>66</sup> vasis immediate incumbens tanquam pressa vel (ut ego voco)<sup>66</sup> animata a gravitate quadam acceleratrice quæ se habet ad gravitatem naturalem ut altitudo aquæ vel liquoris totius forami-<sup>66</sup>

„ni vasis incumbens ad altitudinem guttulæ, scilicet ut pondus  
 „absolutum columnæ aqueæ foramini insistentis ad pondus ab-  
 „solutum guttulæ; Sic quippe nihil aliud restat, quam ut quæ-  
 „ratur quantam velocitatem acquirere possit guttula animata ab  
 „ista gravitate majori quando cadit per lineolam suæ altitudini  
 „æqualem, hoc est, postquam tota exierit per foramen; tam diu  
 „enim premitur a tota columna aquea adeoque animatur a gra-  
 „vitate majore quamdiu aliquid adhuc de guttula (quam ut co-  
 „lumellam solidam concipio) supra foramen existit. Sit itaq; al-  
 „tudo columnæ totius liquoris =  $A$ , & altitudo guttæ infimæ =  
 „ $a$ , erit gravitas acceleratrix naturalis ad gravitatem acceleratri-  
 „cem a qua animatur gutta infima ::  $a$ .  $A$ ; verum diversæ gravi-  
 „tates acceleratrices uniformes suat inter se ut parametri Para-  
 „bolarum quæ inserviunt pro scalis velocitatum ab istis diversis  
 „gravitatibus per diversa spatia emensa productarum, sicuti fluit  
 „ex Theoremate meo II in Actis Lips. 1713 pag. 79 demonstra-  
 „to; concipiantur igitur (Fig. 13) duæ Parabolæ  $LOS$  &  $LRT$  su-  
 „per communi axe  $LN$ , quarum illius applicatæ singulæ  $MO$ ,  
 „ $NS$  &c. exprimant velocitates acquisitas per gravitatem natu-  
 „ralem corporum cadentium ex altitudinibus  $LM$ ,  $LN$ , & alte-  
 „rius vero applicatæ singulæ  $MR$ ,  $NT$  &c. pariter designant ve-  
 „locitates acquisitas per alteram gravitatem iisdem spatii e-  
 „mensis; Harum parabolarum parametri erunt ut dictum est ad  
 „se invicem sicut  $a$  ad  $A$ : Sumta jam  $LN = A$ , altitudini columnæ  
 „aqueæ totius, &  $LM = a$ , altitudini guttæ infimæ, designabit  
 „ $NS$  velocitatem corporis naturali gravitate accelerati descen-  
 „dentis per altitudinem liquoris  $LN$ , &  $MR$  exprimet velocita-  
 „tem quam gutta acquisiverit quando delapsa est per altitudi-  
 „nem  $LM$ , hoc est, quando per foramen integra detrusa est; de-  
 „monstrandum ergo est  $NS$  &  $MR$  esse æquales, quod sic paucis  
 „absolvo: quia enim paramater parabolæ  $LRT$  est ad parame-  
 „trum parabolæ  $LOS$  ::  $A$ .  $a$  ::  $LN$ .  $LM$ , erit paramater major in  
 „ $LM$  seu  $MR^2 = \text{param. min.} \times LN$  seu  $NS^2$ , unde  $MR = NS$ , q. e. d.

TAB. III.  
Fig. 13.

Quantum ad meani ejusdem theorematis demonstrationem attinet pag. 394 *Phoronomia* consignatam, ea maxima ex parte deducta est ex principiis *Sphi* 386 pag. 215 *Phoron.* in  
 qua

qua ostensum, quod existentibus altitudinibus aquæ in diversis vasis  $A, p$  & velocitatibus respectivjs cum quibus aqua ex his vasis erumpit  $V$  &  $u$ , sit  $V : u = \sqrt{A} : \sqrt{p}$ ; hinc etiam  $V : u = \sqrt{2Ag} : \sqrt{2pg}$ . Posito  $g$  significare gravitatem naturalem qua singula apud nos corpora sollicitantur, atqui existente  $p$  indefinite parva aqua  $pF$  proprio pondere suo cadet per foramen  $F$  (Fig. 157 *Phoron.*) si nullam habeat aquam incumbentem atque cadendo per altitudinem  $Ff = p$ , acquirere celeritatem  $u = \sqrt{2gp}$ , ut constat ex §. 150 *Phoron.* proinde sequitur etiam fore  $V = \sqrt{2gA}$  quæ est expressio celeritatis, quam acquirere potest corpus quodvis cadendo ex altitudine  $A$ , ergo tanta etiam est velocitas quacum aqua ex vase, in quo ea assurgit ad altitudinem  $A$ , per foramen erumpit: sed pag. 394 *Phoron.* totam analysin adducere volui.

*S. B. ANIMADVERSIO IN NOVAM EDITIONEM Herodoti a Cl. Gronovio curatam.*

**E**odem fere tempore geminæ Herodoti Editiones erant lucem ad specturæ, altera Leidæ, altera hic Lipsiæ: & hæc fortasse paulo prius; sed illam Juno Lucina, ut videtur, faventioribus adspiciens oculis promovit: Ἀλκμήνη δ' ἀπέπαυσε τόκον, σκέθε δ' εἰλεθύλας, ut olim Argis quam Thebis addictior. Non sustinerem in tam parvis, saltem quod ad me attinet, *exemplis grandibus uti*, aut Herculis & Eurysthei vexatoris cogitationem suggerere, nisi similia quædam fata, quamvis rationibus fere contrariis, apparerent. Certe quasi Ate quadam faciente nos etiam præventi sumus: ærumnas autem jam tum, quamvis facti nondum edito, ipse satis superque sensi & sentio, quas enarrare nihil attinet: felici interim Editione tribus in locis ostendente signum, non Eurysthei aliquod, sed illud Herculis τῆ Βαρυσιπῶρος, quod & sic in posterum etiam ἐλπίδα πικρὴν ὑποτείνει τῆ μέλλοντες, præsertim si irritare videbor, id quod evitari vix posse videtur. Nam variis de causis tandem aliquando vulgandum est, ecquid in Editione nupera desiderem: præcipue ut documentum aliquod extet me quoq; sollicitum fuisse de Herodoto: & nostrum factum talem esse ut nihil ei officere debeat illius.



primogenitura. Hoc sine offensione Viri Clarissimi, qui & ipse serio eidem Scriptori intentus fuit, perfici vix posse videtur, præsertim cum in eo ipso quod caput est frontibus adversis pugnantia sentire nos contingat. Dico circa contextum Herodoti, quem ipse tanquam scdissime corruptum infinitis interpolationibus mutavit ex MS. Mediceo, quasi ille demum esset Verus Codex; vulgatas autem Editiones ejusmodi autumat, ut, cum legisset Jungermannianam, neget in Præfatione, se inde affecutum fuisse aut intellexisse quid adferret iste scriptor, quod equidem exaggerandi potius studio, quam ex animo dictum puto. Inferius autem cum dixisset MSS. exemplaria historiae ejus mirabiliter conspurcata & interpolata fuisse, mox addit: *deprehendi id potest ex illis, quæ satis macra & nevis sane quam fæda edidit Aldus acquiescente illis Camerario, & quæ mox cum tanta farragine variarum Læctionum Henr. Stephanus.* Ego contra, ex quo Herodotum cognoscere studui, Aldinam Editionem ad eam rem tractans, judicavi eam esse melioribus tot aliorum Autorum Editionibus, quas Homerus ille typographorum fecit, accensendam. Camerarius autem ille nosser non erat tam stupidus, ut non sentiret hinc inde pauca quædam ad quæ offenderet; sed nulla tenebatur prurigine interpolandi: quæ quidem peste primus affavit Herodotum Henr. Stephanus, dignis conviciis a Ch. Gronovio aliquoties verberatus; audacem ejus & non raro subdolum quandam rationem in hunc & alios Autores ipse etiam deprehendi. Jungermannus & Galeus fere securi sunt, tanquam re bene ab illo gesta: ut plerique recuentes Autorem, in quo ille præverit, quasi fascinati vestigia ejus adorant. Medicæum Codicem non malum esse conjicio; Aldinam tamen Editionem & hoc summam meliorem & fideiorem duco. Adeoque revocanda illa censo quæ in nova Ed. ejecta sunt, paucissimis exceptis. Pleraque plana esse ajo; nec adeo multa obstare deprehendi, quo minus intelligi possit Herodotus: & si quæ sint, in gravioribus nihil video opis ex MS. allatum, quasque in tuto ea præterita, ut ab aliis: quorum pleraque ut spero nos removebimus in Notis nostris, non pauca primi detecturi. De his aliisque singulatim quædam dicenda erunt; & quidem tantum in pri-

primum, medium & ultimum Librum, quos solos, initio hujus anni nactus exemplar, perlegeram, & quædam enotaveram. Quæ ut in meliorem partem accipiat Vir Cl. nec propterea favore in erga me, quem aliquando declaravit, minuat, rogo.

Animadverto autem in principio statim, Viros doctos, quasi nolissent videri in ipso limine impingere, Veluti malum omen declinantes, prima illa tacitos præteriisse. Ego nihil dissimulabo. Vult Herodotus causas editæ a se historię indicare, ubi legitur: *ὡς μὴ τε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μή τε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωμαστά - ἀκλεῶ γένηται.* i. e. *ut neque ea que facta sunt, ex hominibus evanida fiant, neque opera (sive que gesta sunt) ingentia & admiranda, gloria fraudentur.* Vere hic in Autorem nostrum dici posset, *ὅς ταῦτόν ἡμῖν ἔειπεν ὁ σοφὸς Ἡρόδοτος.* Bis unum idemque nobis dixit sapiens ille Herodotus, quemadmodum Euripides de Æschylo dicit ejus Prologos carpens in Ranis Aristophanis. Esset autem id Herodoto indignum, utpote ineptum & ridiculum: *καὶ τὸ γέλασον δὴ πε, ὃ πάλαι πρόκειται, ἴστω πάλιν προσηθέναι, καὶ δις ταῦτα λέγειν,* inquit Plato in Euthydemo: *Dericulum scilicet est, quod diuulium extat id rursus proponere, & bis eadem dicere.* Nonne τὰ γενόμενα sunt ἔργα, & τὰ ἔργα, γενόμενα; perinde ergo est ac si quis dicat, *ut neque gladium perdamus, neque ensam amittamus,* i. e. ut Battus apud Ovidium *In illis montibus inquit eunt, & eunt in montibus illis.* Tale quid ut absit ab Herodoto, legendum centeo unius literæ facta mutatione: *ὡς μὴ τε τὰ λεγόμενα ἐξ ἀνθρώπων, τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μή τε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωμαστά - ἀκλεῶ γένηται.* i. e. *ut neque ea que dicuntur ab hominibus, tempore evanida fiant: neque facta ingentia & admiranda gloria fraudentur.* Debit omnino in principio præmonere Herodotus, se præter illa quæ revera gesta sint, traditurum & ea quæ fama tantum feruntur. Qualia sunt ex parte, quæ a diversis aliter atque aliter narrantur, item fabulosa quædam, quæ itidem diligenter annotavit: unde & mendax habetur; immerito ille quidem, ut prudentiores sentiunt. Adversus cavillatores & hic in principio debuit se præmunire, & quidem multo magis quam alibi aliquoties, sed præcipue Lib. VII Segm. 152. *ἔγω δὲ ὀφεί-*

ὀφείλω λέγειν τὰ ΛΕΓΟΜΕΝΑ, πείθεσθαι γὰρ μὴν ἢ παντάπασιν  
 ὀφείλω. καὶ μοι τοῦτο τὸ ἐπὶ ὅ. ἐχέτω ἐς πᾶσι τὸν λόγον. Ego  
 vero debeo dicere quae dicuntur, credere tamen non omnino debeo.  
 Atque istud dictum mihi se extendat in universam historiam. Si-  
 militer, ut saepe alias, Pausanias lib. VI cap. 3: ἐμοὶ μὲν ἔν λέγειν  
 μὲν τὰ ὑπὸ Ἑλλήνων ΛΕΓΟΜΕΝΑ ἀνάγκη· πείθεσθαι δὲ πᾶσιν ἔκ-  
 ἔτι ἀνάγκη. Ut Noster in principio, sic & Arrianus in Praemio  
 Hist. Al. ait alia se scribere tanquam certa, alia tanquam minus  
 talia, ὡς ΛΕΓΟΜΕΝΑ μόνον. Idem ille lib. VII c. 28. καὶ ταῦτα  
 ἐμοὶ ὡς μὴ ἀγνοεῖν δόξαιμι μᾶλλον ὅτι ΛΕΓΟΜΕΝΑ ἔσιν, ἢ  
 ὡς πῶς εἰς ἀφήγησιν ἀναγγελάσθω. Atque haec mihi, potius ut  
 ne ignorare videar quod dicantur, quam ut fide digna ad nar-  
 randum annotata sunt. Λεγόμενα autem non γειόμενα scilicet  
 se Herodotum in principio, apparet etiam ex Dionysio Hal. in  
 Epist. ad Pompejum § 3 huc alludente, quamvis ibi etiam cor-  
 rector aliquis depravatam locum Herodoti in memoria habens  
 (ut plerumque principia facile meminimus) fatagere voluerit.  
 Afferam recte: ἐκεῖ ὅ. μὲν γὰρ (ὁ Ἡρόδοτος) κοινὴν Ἑλληνικῶν  
 τε καὶ βαρβάρων πράξεων ἐξηγήσεν ἰσορῶν, ὡς μήτε τὰ λεγόμε-  
 να ἐξ ἀνθρώπων ἐξήγηται γένηται, μήτε τὰ ἔργα, καὶ ἄπερ αὐτὸς  
 εἴρηκε. Ille enim communem Graecanicarum & Barbaricarum re-  
 rum historiam edidit, ut neque ea quae dicuntur ab hominibus,  
 evanida fiant, neque opera (sive ea quae gesta sunt) & quae ipse di-  
 xit. Ex his postremis apparet λεγόμενα legisse & scripsisse Dio-  
 nysium; nam clare distinguit τὰ ἔργα καὶ ἄπερ αὐτὸς εἴρηκε ea  
 quae gesta sunt quaeque ipse dixit & affirmavit, ab iis quae alii di-  
 cant & affirmant, ipse autem tantum referat ut aliorum citra as-  
 fensionem. Quod si γειόμενα apud Dionysium legatur, non est  
 quo referatur, καὶ ἄπερ αὐτὸς εἴρηκε, nec intelligitur quid sibi  
 velit: unde & interpres maluit aliud dicere quam Graeca ferunt,  
 vertens: & alia quae enumerat, ubi ponit vocem alia ad Grae-  
 ca non pertinentem, nihil autem quod ad αὐτὸς vocem in Grae-  
 cis extantem pertineat. Iungo autem, τὰ λεγόμενα ἐξ ἀνθρώ-  
 πων, non autem ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξήγηται γένηται; ut sit  
 quemadmodum Lib. V Segm. 3a. ΤΑ ἘΚ τοῦ Ἀριστογέρου  
 ΛΕΓΟΜΕΝΑ, praepositione ἐν significante ὑπὸ, quem usum  
 ab

ab Herodoto frequentatum annotavit Portus in Lexico Jonico. Vidit usum particulæ & Cl. Gronovius, eodem quo nos modo jungens, sed retinens vulgatam scripturam, sensum facit ambiguum & ex altera parte absurdum: *ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων, ἐξίτηλα γένηται* quod pronum est ita accipere: *ut neque ea quæ evanuerunt ex hominibus, evanescent.* Lylis initio suæ Epistolæ: *μετὰ τὸ Πυθαγόραν ἘΞ ἈΝΘΡΩΠΩΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ* i. e. *Posteaquam Pythagoras ex hominibus excessit.* Non est autem mihi constitutum omnia nunc afferre quæ habeo monenda: itaque omittentur quæ in prima statim pagina novæ Ed. & in Notis ad eam deprehendi: qualia sunt, quod in ipso titulo editur *Ἀλικαρνησσηος* Jonice scilicet; cum tamen Grammatici aut Librarii tere sint aut Autores Titulorum antiquissimi scriptoribus præmissorum, ut vel inde apparet quod non raro elogium quoddam scriptoris comprehendant, & plerumque nimium variant in eodem scriptore: Grammatici autem & Librarii, non alia nisi communi & Attica dialecto utuntur: quare maneat ibi *Ἀλικαρνησσηος*, sicut relictum erat *Ἰσολία*, quod quidem inconcinne jungitur cum *Ἀλικαρνησσηος* requirente *Ἰσολίη*. Quin nec in ipsis Herodoti verbis statim poni sic debuit pro *Ἀλικαρνησσηος*, non tam certa res est. Item quod mox in *καὶ τὰ αὐτὰ ἢ ἑλληνες λέγουσιν*, Ionismus destruitur, quod quidem nimis sæpe factum, & excusari aut tolerari nulla ratione potest. Item quæ in Nota ad hunc locum turbantur, præsertim dum *ταὶ* inter articulos postpositivos recensetur. Talia & graviora mittam. Nec in singulis paginis hærebo, nam si quatuor tantum pagg. sive duo folia excuterem, non sufficeret spatium his destinatum &c. Reliqua in proximum Mensem servamus.

*TINOMÆ CRAGII DE RICCARTOUN JUS  
Feudale, cum Præfatione LUDERI MENG-  
KENII, JCr.*

Lipsiæ, ap. Joh. Frid. Gleditsch & Filium, 1716, 4.

Alph. 4 pl. 1.

**F**Oret hoc loco superfluum, de præstantia atque utilitate hujus Libri multa dicere velle, cum a cordatioribus Juris Feudalis

alis Cultoribus jam ante complures annos publico applausu exceptus sit, & in hunc usque diem quovis encomio dignus censeatur. Certe si quis librum ex materiaram pondere, styli concinnitate, eruditionis copia & judicii in rebus decidendis acumine sese commendantem quaesierit; is talem in Cragio nostro deprehensurum esse certissime confidat. Fuit enim Vir in literarum studio non minus quam Juris experientia consummatissimus. Unde factum est, quod cum a Parlamento Anno 1604 nominatus fuisset, eodem anno a Potentissimo Rege Jacobo VI cum aliis 30 Proceribus Regni ad unionem inter Scotiae & Angliae Regna conficiendam evocaretur. Suppeditavit id ipsum Nostro exoptatissimam occasionem in Jurium Scotiae & Angliae discordiam sedulo inquirendi, diversitatesque peculiari cum industria annotandi. Unde postea illud *Opus Feudale*, quod praemanibus habemus, enatum est: in quo quidem primario recensuit, quae in Anglia & Scotia in causis feudalibus usum praestare poterant; ita tamen ut *Consuetudines Feudales Gallicas* subinde simul attigerit. Cum vero Editio Londinensis, quae prodijt Anno 1655 in fol. successu temporis & rarior & pretiosior imprimis in Germania facta esset, denuo jam recusa Orbi Erudito sistitur. Praemisit huic novae Editioni Vir Ill. D. Luderus Menckenius, Jctus consummatissimus, Consil. Reg. Pol. & Elect. Saxon. Canon. Martisburg. Supremae Curiae Provinc. Lips. Assessor, Facultatis Jurid. Ordinarius & Juris Canon. P. P. Praefationem eruditissimam, qua non tantum de ipso Autore summa cum laude differit, verum etiam quaedam notatu digna per totum opus excerpta nervose exhibet; addidit praeterea filius ejus, Vir Conf. D. Henr. Otto Menckenius, Catalogum Terminorum peregrinorum ordine Alphabetico digestum, cum genuina singulorum explicatione, ut adeo nihil amplius difficultatis legentibus inde creari possit. Nobis speciminis loco pauca tantummodo ex eleganti Opere adduxisse sufficiet.

p. 36 & 57. In Britannia masculus *Primogenitus* in totum succedit feudum, exclusis reliquis fratribus, & in feudo materno, sororibus, ne scilicet corruat magnarum familiarum splendor. In Anglia Bastardus, vi decreti Comitialis, in feudum non succedit, etiamsi per

per subsequens matrimonium fuerit legitimatus. *Baronem* nominant Scoti, qui gladii potestatem habet, i. e. inerum imperium, quod *furca & fossa* nomine significant: furca enim, quam crucem dicunt, & fossa, in qua homines submergi solent, omnes alios gladii effectus indicat. Mutato feudi Domino in Scotia, item Gallia, *renovationis investitura* petitione non est opus, quod mutato Vasallo secus est; non tamen ad privationem utilis aut directi Dominii his casibus pervenitur, sed, ob negligentiam Vasalli, Dominus interim fructus feudi lucratur; propter Domini contumaciam Dominus superior Vasallo investituram tribuit, & feudum Vasallus ab hoc Domino, quamdiu vivit, qui feudi renovacionem concedere debuit, tenet. Pariter Domino feudi competit jure Scotorum & Anglorum *Maritatio*, (vir maritatur, cum maritus fit, foemina, quando marito jungitur) quae est potestas in favorem Domini superioris introducta, vi cujus potest haereditatem Vasalli, qui de Domino, cum obiit, feudum militare tenuit, suo arbitrio sine disparitate matrimonio jungere. Quod si autem haeres requisitus legitime praesentatam in uxorem non ducat sed aliam, duplum dotis Domino praestare cogitur; vicissim Dominus, qui dispari conjugii masculinum vel foeminam collocavit, causa cognita maritacione omnique ejus commodo ea vice privatur. Denique *Barratriam* in Anglia & Scotia commisisse is dicitur, qui, feudum a Rege tenens, non impetrata ab eo licentia, Regno egreditur, atque proinde feudo excidit; unde frequens est literarum gratiae eo nomine impetratio. Reliqua ex ipsa operis inspectione rectius petuntur.

p. 140.

409.

540.

550

553.

666.

**JOHANNIS WOLFGANGI TRIER ANIMAD-  
versiones in SAM. STRYKII Examen Juris  
Feudalis.**

Lipsiae, impensis Joh. Frid. Braunii, 1716, 12.

Pl. II.

**E**Xaratae sunt Animadversiones haec ad modum earum, quas anno superiori Consultiss. Autor ἀνορύμωσ quidem in Joachimi Hoppii Examen Institutionum publicavit, de quibus in Actis Anni 1715 M. Jan. p. 31 ff. diximus, ideo vero hunc potissimum libel-

libellum sibi poliendum sumsit, quod videret vix aliud in omni Jurisprudencia Feudali reperiri cōpendium majori concinnitate atque perspecuitate sese commendans, & quod in Academiis imprimis Germaniæ majori applausu hætenus exceptum fuisset. Notavit igitur hinc inde, ubi quædam supplenda vel etiam emendanda videbantur, de quibus brevissimis nunc dicendum. Ad quæst. 2. cap. 1 erudite differit de origine Feudorum in Germania, eaque ex statu Veterum Germanorum Democratico, modoque bellandi ipsis usitato derivat. Cum enim bellum illis temporibus gestum fuisset, non ut solus Princeps, sed ut singuli Commilitones, qui ex natura status Democratici simul coimperantes erant, ditescerent; rationem status postulasse, ut singuli milites portionem Regionis devictæ ad commodiorem sui sustentationem acciperent; unde probabile esse, deficiente pecunia fructus sub juramento fidelitatis fuisse concessos, quos colligere ipsi maluerint, quam ex manu Principis accipere. Ad quæst. 5. cap. 2 recte annotat differentiam *Feudum solare* inter atque ipsum *Allodium*, illudque vocat, quando terra, remisso nexu feudali essentiali, confertur, reservatis tamen quibusdam Feudi naturalibus, præcipue Jure succedendi familiæ Vasalli extinctæ, & fide per modum fœderis. Ad qu. 33 c. 3 pulcra sunt quæ de Origine Feudorum Regalium vulgo *Sohn-Lehn* ex antiquitate & monumentis historicis afferuntur. Ad qu. 20 c. 5 commendantur Matrimonia Principum ad Morganaticam contracta, tum quia hoc modo perniciosæ Provinciarum divisiones, in amplis familiis alias usitatæ, evitari possent; tum quia talia sæpe feliciora & castiora evaderent, utpote ex amore non ex ratione status contracta. Ad qu. 13 c. 7 animadvertitur, Tutelam testamentariam in Electoratu sibi utique locum vindicare, & textum Aureæ Bullæ Cap. 7 S. 3 & 4 intelligendum esse de muneribus personalibus Electoris & Archiofficiarii, quatenus est Elector & Archiofficiarius: hæc sc. a proximo agnato obeunda esse, nec alium tutorem circa hæc constitui posse. Quoad Provincias vero Electores non esse deterioris conditionis, quam quemlibet nobilem Imperii. Ad qu. 19 c. 14 exiiliat, Principem subditis quidem solennitates testa-

men-

mentarias jure provinciali præscriptas remittere, se ipsum vero eximere non posse; quia in Receptibus Imperii solennitates Romanæ repetitæ ac denuo injunctæ fuerint, quibus adeo se subtrahere invito Imperatore atque Imperio Princeps non possit.

**Verteutschter Bethlehemitischer Kinder-  
Mord des Ritters Marino.**

**BARTHOLDI HENRICI BROCKES, J. U. L.**  
*Infanticidium Bethlehemiticum, ex Equ. Marini Poemate in  
versus Germanicos translatum; accessere ejusdem Poemata  
quædam alia. Præfationem, Vitam Marini & Notas  
nonnullas addidit JO. ULRICUS  
KOENIG.*

Coloniæ & Hamburgi, apud Benjam. Schilleri Vid. 1715, 8 maj.  
Alph. I pl. 5 & figg. æn. nitidiss.

**N**on ignoravit doctissimus elegantissimusque libri hujus Au-  
tor, quantum ad Poeseos Germanicæ culinen contendenti-  
bus profit aliarum gentium Poemata illustriora non modo legisse  
assidue, verum & in vernaculos rhythmos transfudisse, quod  
summorum Poetarum, Opitii, Hoffmanswaldavi, Besseri, Neu-  
kirchii exempla docent, eoque linguas exoticas tanto successu  
coluit, ut cum ad Poesin vim a natura præcipuam accepisset, non  
modo verteret in vernaculam feliciter exoticorum carmina, ve-  
rum & ipse Gallica, Italica, Belgica non ineleganter compone-  
ret. In primis vero Jo. Bapt. Marini, Poetæ incomparabilis, in-  
fanticidio Bethlehemitico delectatus, Germanice illud transtulit  
ea felicitate, ut versus versui responderet, nec vel facilitati vel  
majestati sententiarum multum decederet. Permoveere deinde  
amici, inprimis Cl. Königius, qui Præfationem & Vitam Marini  
oppido elegantem præmisit, ut Poema hoc ipso, quo se nunc ef-  
fert, ornato ederet, & plausere Socio suo novi, quod Hamburgi  
sub nomine *Teutsch-übendo Gesellschaft*, congregatur, consortii  
membra spectatissima, J. A. Fabricius, M. Richey, G. J. Höfft, Joh.  
Hubnerus & ipse Königius. Atque hic quidem officio suo pulcre  
functus, qui cum alios in Vita Marini diligenter in consilium ad-



hibuerit, Ghilinum, Imperialem, Erythræum, Gaddium, Cra-  
fum, Loredanum, inprimis tamen sequitur Franciscum Ferra-  
rium, æqualem ejus & amicum, in Vita Marini seorsim edita,  
atque inter alia e scriptoris hujus silentio probat, minus vere  
Tollium, Ballietum aliosque tradere, quod a Maria Medicæa pro  
Adonide, quem illi inscripsit, centenis millibus florenorum do-  
natus fuerit Marinus. Sed plura e Vita illa hic referre superse-  
demus: nec specimina ex ipso opere decerpere lubet, ne pulcræ  
vesti laciniam detraxisse videamur. Id unum addimus, non-  
nulla alia Autoris Poemata, vernacula pariter & exotica, sub fi-  
nem accessisse, quæ facile Lectori salivam movere queant, ut re-  
liqua quoque, quæ haud dubie plura parata habet, in lucem edi  
exoptet.

### Vermischte Neben- Arbeiten ꝛc.

h. e.

*CAROLI GUSTAVI HERÆI, S. C. ÆS. MAJES-  
tatis Consiliis & Antiquitatibus, Miscellanea horis subse-  
civis composita; accessit Appendix Variorum  
Poematum.*

Viennæ, typis Andreæ Heyingeri, 1715, fol. min.

Alph. 2 pl. 18, cum fig. nitid.

**P**oetæ jungimus Poetam in aula maximi Cæsaris principem,  
non minus dignum tanto Augusto quam ipse dignus est hoc  
Marone. Enimvero non carmine tantum satis excellit Ger-  
manico, quod mireris in homine in Suecia, quamvis Germano  
patre, nato, & Suecico (cujus hic pariter specimina comparent,)   
verum & in inveniendis Inscriptionibus tabularum & numisma-  
tum, quibus largam materiam aula suppeditat, mirus artifex est.  
Tribus partibus opus hoc absolvitur, quarum prima Gratulati-  
ones & Dedications, secunda Epitaphia atque Elegias, tertia  
varii generis Poemata complectitur: inserta sunt passim numi-  
smata mnemonevica argute excogitata. In Parte I grave pri-  
mo loco poema exstat, quæ Autor victoriam ab Augustissimo Cæ-  
sare A. 1710 d. 20 Aug. ad Cæsaraugustam deportatam cele-  
brat, simulq; res inde ab appulsu ejus ad Ulyssiponem gestæ gra-  
phice

phice describit. In ceteris eminent novum metri genus, quod nemo antehac tentavit, in ipso die natali Cæsaris A. 1713 ad modum carminis elegiaci Latini compositum, cujus initium, ne specimen nobis desit:

*Mchtigstes Haupt der Welt, von Gott, die Völker zu richten.  
Ausersehener Fürst, unüberwindlichster Held, &c.*

Accessere & huic Parti Epistolæ Latinæ ad Augustiss. Cæsarem duæ, atq; una ad Regem Sueciæ cum Mausolæi Josephini descriptione Benderam missa. Parte II Epitaphia, & Elegiæ sequuntur; in quibus primo loco hæc ipsa descriptio Mausolæi a Perill. Jo. Bernardo Fischers ab Erlach, S. C. M. primo ædificiorum Inspector, singulari arte exstructi, sed a Nostro inscriptionibus perargutis decorati. Nec minus ingeniosæ sunt Inscriptiones tumuli honorarii Ludovico XIV Galliarum Regi in justis exequiarum positi, quas apud Autorem legi malimus. In ceteris vero meretur referri castrum doloris memoriæ Electoris Trevirensis consecratum, cujus omne decus e Martialis Lib. XIV Epigr. 145 de Pallio Gausapino desumptum est, quod ita se habet:

*Is mihi candor inest, villorum gratia tanta est,  
Ut me vel media sumere messe velis.*

Noster ergo dislichon hoc partitus, quatuor repræsentat statuas, primum Amorem erga Patriam, addita mitra & pallio Electorali, & epigraphe: IS MIHI CANDOR INEST; hinc Zelum pro Ecclesia, Archi-Episcopali pallio, mitra & baculo ornatum, cum insigni Trevirensi, cruce rubra, & Priinnenû, agno, additis verbis: VILLORUM GRATIA TANTA EST; tertio Brevitatem vitæ, cum insigni Osnabrugensi, rota, additis: UT ME (subintellige) *præcepti lapsus!* denique Providentiam, insigne Lotharingicum, aquilam nempe juvenum sagitta trajectum monstrantem, cum inscriptione: VEL MEDIA SUMERE MESSE VELIS. In Partem III varia congestit Nobilissimus Autor, in quibus eminent Satyra, quæ sola de ingenio Autoris abunde testatur. Dum enim simplicissimos Lapponum mores graphice depingit, vitia nostri seculi, quæ sub virtutis aut decori specie plerumque fallunt, false ridet. Nec inelegantia sunt cetera: est enim elisiones subinde admittat, quas præcipui Poetæ nostra-

strates plane e vernacula Poesi eliminandas judicant, hunc tamen, si quis est, nævum (quem aliquando etiam in supra laudata versione Mariniana animadvertimus) cogitationum sublimitate & elegantia egregie pensat. Ceterum & recens Autori experiendi ingenii occasio affulit, postquam Augusta tot provinciarum Hæredem, LEOPOLDUM, spem patriæ, imo Europæ, nuper senixa est, feliciter: tum enim Noster & Magnatum in aula Cæsarea festivos ignes pulcherrimis inscriptionibus animavit, & sua sponte carmina & ramos obtulit, communi plausu exceptos, quæ cuncta octo plagulis excusa prostant, ut commode Miscellaneis his adjungi possint. Enimvero cum nondum prodierit Numismatis singularis Cæsarea autoritate distribuendi & a Nostro singulari felicitate excogitati descriptio, quam nuper ab Amico Vienna ad nos transmissam accepimus, non ingratum Lectoribus, vel inde specimen capturis scientiæ, quam in excogitandis numis singularem Noster habet, facturos nos existimamus, si illam plane ut ad nos transmissa est, hoc loco inferamus. Est vero hæc.

*CALCULUS, (VULGO JETTON) SISTENS UTRAQUE  
Signa caelestia, quæ Serenissimi Archiducis LEOPOLDI A-  
sturiæ Principis Natalitium Mensem Diemque notant, &  
simul servans memoriam solemniunt. quibus in ordinem  
Equitum Torquatorum aurei Velleris coopatus est.*

PRIMA facies pro capite monstrat Monogramma Serenissimi LEOPOLDI (duplex L) in forma Crucis Burgundicæ cum ramo renascente; ut hieroglyphica hæc tessera exhibeat decus Burgundicum, quod Principi SS. Baptismate lustrato ab Augusto Patre collatum est, magisterio ordinis jure Postliminii Cæsareæ Familiæ reddito.

Monogramma coronatum pileo Archiducali pro more circumdatur torque ordinis cum *Vellere Aurato*, quod ipsum propria significatione ut innuat astrum solare sub quo natus est Archidux (h. e. mensem Aprilis) suis tantum radiis distinguitur, ut factum sidus, quod Astrorum Princeps dicitur & Autor novi temporis pro illo Manilii;

*Aries*

*Aries caelestia pandit  
Lumina signorum, ductorque & janitor anni  
Aurato insignis Villo.*

& alibi: *Aurato Princeps Aries in vellere surgens.*  
 inscriptis: CAROLI IMP. FIL. DIVI LEOP. NEP. AR. AV.  
 PR. AST. Aversa non Hieroglyphico, sed Numismatico symbo-  
 lo significat diem per *signum Lunare*, Capricornum, quo facti  
 hujus anni notant tertiam decimam Aprilis, ut, quæ de famoso  
 hoc Augusti natalitio signo sequentium seculorum monumentis  
 prædicatur felicitas, boni ominis causa tribuatur nostro Principi.  
 Plana est hæc significatio & propria; ne contra symbolorum  
 simplicitatem perspicuam spectator implicetur ambigæ & lon-  
 gæ Hypothesium Astrologicarum peruestigationi, vel Chrono-  
 logicis Intercalationum, Calendarii aliisque difficultatibus, si in-  
 quirendum est in jus, quo Augustus hoc natalitio signo in moni-  
 mentis utitur, pro illa quæ inter Com. Em. Thesaurum & R. P.  
 Monodum fuit lite. Fundata insuper est autoritate veterum ob-  
 servantium in signis natalitiis Horoscopum Lunarem; deinde  
 autorum alio sensu sibi contrariorum atque numismatum mo-  
 nimentis, quorum fidem convellere cogitur, quisquis Solarem  
 cursum quærit. \*

Delineatio signi caelestis talis fere est, qualis in Numis Augu-  
 sti conspicitur cum Globo & Cornu copiæ, symbolis potentiae &  
 felicitatis: adduntur, ut evidentior sit significatio, verba desump-  
 ta ex Suetonio asserente, quod Augustus fiducia signum Capri-  
 corni, sub quo natus, in numis argenteis publicaverit: FATI FL-  
 DUCIA. Infra: A DEO DATO LFOPOLDO PRINC. JU-  
 VENT. M. DCCXVI. Hactenus quæ ad nos transmissa sunt.

Proposuerat passim Viris doctis ingeniosissimus Herzus quæ-  
 sitionem illam: utrum felicia Capricorni auspicia eodem jure re-  
 cens nato Archiduci tribui possint, quo olim Augusto tributa fu-  
 erint? Dixit etiam sententiam Academia Inscriptionum Regia  
 Parisiensis. Tributa autem omnino est honoræ de Serenissimo Ar-  
 chiduce spei fausta hæc ominatio. Nam & eo quo Augustus na-  
 tus est die, non Sol sed Luna in signo Capricorni fuit, & ubi de  
 hominum fati ex siderum positu conjecturam facere solent A-  
 stro-

strologi, majorem fere Lunæ quam Solis rationem habent. Sed hic ingenii magis, & veluti boni ominis causa ad sidera provocatur, quam quod revera numen iis inesse, & in fata mortalium vim credamus. Ceterum duo imprimis edere parat Cl. Autor, *Historiam Archiducum Austriae*, numismatibus, quæ per annos circiter trecentos, ex quo ars cudendi numos inventa, conflata sunt, illustratam, ac *Seriem Genealogicam familiarum illustrium*, cum iconibus eorum qui vel arte vel Marte claruerunt, e Museo Cæsareo depromptis.

*RERUM PER EUROPAM GESTARUM A SANCITA  
ad Pyreneos pace usque adnuper pactam Ultrajecti,  
Rastadii & Bada Synopsis.*

Norimbergæ, apud Jo. Frid. Rüdigerum, 1715, 8.

Alph. I pl. 12.

Vulgata fuit anno superiori hæc Rerum Europæarum Synopsis, cujus pars jam A. 1692 Brietii Annalibus Supplementi loco adjecta, nunc deum aucta atque emendata prodit, vitiis tamen Typographicis, quæ sensum sæpius corrumpunt, hinc inde deformata. Nec caret omnino erroribus, quos passim deprehendere licet, dum Wilhelmus II Princeps Auriacus fortuita sclopeti minoris excussione vulneratus, diem obiisse fertur; frater quondam Czarii Russorum Fridericus, & filius, uti fertur, Jacobi II Angliæ Regis Carolus nominatur, atque Romanorum Rex Josephus Ao. 1704 primum armorum tyrocinium fecisse dicitur. Autor sacris Pontificiis, uti videtur, addictus, in Protestantibus interdum iniquior, stylo tamen terso satis usus, paucis de statu Europæ ante pacem Pyrenæam præmissis, orditur ab anno 1660 atque ita progreditur, ut quantum fieri posset, non ad annos solum, sed menses, etiam, atq; dies singula referat, ac Viros quoque eruditionis fama illustres fato functos memoret. Quid exinde sibi polliceri possit L. B. Speciminibus nonnullis docobimus. Comitæ Nicolaum Zerinium, non apri morsu, sed turbas molientem secreta animadversione occidi jussum, Autor narrat. Nuncium Pontificis A. 1665 ad Gallos missum, sibi titulum Pontificii delegati apud Regem, & Regni ordines asseruisse, id vero

p. 182.

238.

414.

75.

61.

vero scriptum jussu Regio manibus apparitoris fuisse laceratum refert. Victoriæ A. 1675 Cæsareorum virtute partæ fructus evanuisse penitus existimat, Lotharingo a Gallis corrupto. Proditionem Catholicorum A. 1679 apud Anglos a Tito Oates detectam figmentis accenset. Imperium militare, bello propter Hispanicam successionem excitato, suscepisse testatur Ludovicum Badensem, ab Imperatore Leopoldo promissionum & gratiæ cumulo delinitum, quare tandem arma in ipsum Cæsarem Noni Electoratus prætextu convertendi consilium, quod illi suggestisse aliquos Noster autumat, respuerit, eundem tamen in bello Bavarico desidiæ quodammodo accusat. Exercitum Germanorum pugna ad Spierbacum commissa, vel ob nimiam virium fiduciam, vel quod minus diligenter hostis adventus exploratus fuerit, cæsum sibi persuadet.

p. 144.

172.

362.

399.

402.

*JOHANNIS JONSII, HOLSATI, DE SCRIPTORIBUS  
Historiæ Philosophicæ Libri IV, nunc denuo recogniti atque  
ad præsentem ætatem usque producti, cura JO. CHRISTO-  
PHORI DORNII, cum Præfatione BURCARDI  
GUTTHELFI STRUVII.*

Jenæ, apud viduam Meyerianam, 1716, 4.

Alph. 3 plag. 8.

**P**RODÏT antea hic liber anno 1659, Francofurti ad Mœnum, ubi Cl. Autor Rectoris munere fungebatur in Schola urbana. Nec mediocriter hominibus in his rebus versatis sese probavit, quippe diligenter & erudite conscriptus. Quod cum non ignoraret Cl. Editor, operæ pretium se facturum putavit, si librum jam rarius prostantem prelo iterum subjiceret. Ne quid vero desiderari in nova Editione posset, non breves solum notas subinde adjecit, quibus scriptores uberius singula persequentes commendavit, sed ipsum quoq; tertium & quartum librum insigniter auxit. Atque in his Autores Jonsio leviuscule tactos diligentius persequitur, omissos addit & studiose supplet, postremo etiam recentissimorum & adhuc superstitem sat amplam, pro scopo suo, mentionem facit. Nimirum singula pari cum Jonsio instituto, in-

signi

*signi cura tractat, ut pro genio temporis nostri, non sine fructu Le-  
ctores suos dimittat, censente Celeb. Struvio, qui Praefationem  
huic Editioni praemissit: ubi etiam optandum dicit, ut reliqua  
Jonsii scripta, ad quae ipse in hoc libro provocet, eadem cura  
publicentur: ut Historia Socratica, de qua lib. I cap. VII, Histo-  
ria Peripatetica, ibid. c. XX, Grammatici, lib. III c. I. Ceterum  
cum liber ipse novus non sit, speciminibus proferendis super-  
sedemus.*

APPENDIX AD RELATIONEM DE PHÆNOMENO  
*luminoso.*

Cum superior relatio jam typis descripta esset, pervenit ad nos tractatu-  
lus, quem de eodem phænomeno luminoso Torunii in 4. vernaculo  
idiomate edidit *Johannes Arndius*, Gymnasii Toruniensis Professor.  
Observavit autem phænomenon Dantisci, ubi tunc agebat, & testatur, se  
strepitum radiorum ex arcu luminoso ascendentium per aerem auribus suis  
percepisse. Monet etiam ventum tum spirasse, quamvis leniter, ex plaga  
*Nord-VVest gen Norden* nostris dicta, ubi arcus luminosus conspiciebatur,  
& noctu inter 16 & 17 Martii idem meteoron a vigilibus Dantisci visum es-  
se. Communicatae praeterea sunt nobiscum litterae, quas *Cl. Liebnecht*, in  
Academia Giessensi Mathematicum Professor d. 20 Jul. ad *Cl. VVolsium* dedit,  
& in quibus testatur, nocte inter d. 17 & 18 Martii nec a se, quamvis more  
suo caelum cum cura contemplatus fuerit, nec a militibus excubias in vallo  
agentibus quicquam observatum esse: cum tamen d. 20 Aprilis rumor mana-  
ret de meteoris ignito nocte praecedente instar bombardae portatilis globos  
missiles ejicientis versus Austrum viso, & ipse vespere subsequente caelo atten-  
deret, non modo h. 9 vespert. meteoron ingens ignitum ab austro versus  
boream processisse, quod pyrobolorum instar tramitem luminosum post  
se traxerit, & scintillas ante se sparserit; verum etiam min. 46 luculam  
prope horizontem borealem animadvertisse, quae post alterna splendoris  
incrementa & decrementa mox min. 48 disparuit, & diebus 21, 22, 23 &  
24 Aprilis rediit, aliis spectaculis sane singularibus comitata, quae cum  
brevis hic describi nequeant, a *Cl. Observatore* alibi cum publico com-  
municatum iri speramus. Illa autem spectacula ultima in primis die, nem-  
pe 24 Aprilis, illustria fuere: quod quidem hic annotari consultum duxi-  
mus, ne quis in praedictum veritatis sumat, quae novellae publicae hoc anno  
de phænomenis luminosis passim in Germania & extra eam observa-  
tis nunciarunt, omnia promiscue ad eundem diem esse referen-  
da: cui etiam observatio *Cusimiana* contradicit.

*Prostat Supplem. Tomi VI Sectio VII.*

\* \* \* \* \*

# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ*

*Calendis Septembris, Anno MDCCXVI.*

---

DUCATUS LEODIENSIS,

Or

THE TOPOGRAPHY OF THE ANCIENT  
and populous Town and Parish of Leedes &c.

i. e.

TOPOGRAPHIA ANTIQUÆ ET POPULO-  
*sæ Urbis & Parochiæ Leodiensis & locorum adjacentium in  
parte occidentali Comitatus Eboracensis; una cum genealo-  
giis multorum Nobilium & honestiori loconatorum, aliisque  
rebus huc pertinentibus, ex Annalibus, Originalibus mo-  
numentis & Manuscriptis petitis. Autore RADULPHO  
THORESBY, Societatis Regiæ Socio. Accedit Catalogus  
Musei ejusdem, una cum Catalogo MSSorum &c.*

Londini, apud Henr. Clements, 1715, fol.

Alph. 3 pl. 5 Tabb. æn. 11.

**C**um exacta locorum & urbium descriptio antiquæ &  
novæ historiæ præclarum sæpe lumen accendat, lau-  
dem utique meretur Cl. Thoresbejus, quod optimis  
præsiis instructus Ducatum Leodiensem peculiari  
opera paulo diligentius describendum aggressus est.

In *Præfatione* primo quidem declarat, quod veteris memoriæ  
patriæque amor, & urbis a Beda jam memoratæ antiquitas, & re-  
gionis circumjacentis præstantia calcar sibi ad præsentem labo-  
rem addiderint. Hanc ipsam enim esse regionem, de qua Hen-  
ricus VIII Angliæ Rex pronunciaverit, quod in omnibus per Eu-  
ropam itineribus similem non invenerit, tantaq; rerum omnium  
copia affluentem. Eandem eruditos tulisse, quorum maxima in  
Scripturam Sextent merita, Wicleffum, Biblia, Eduardo III Re-

D d d

ge,

p. V.

VI.



- ge, Anglice vertentem, ejusque contemporaneum Thoresbejurn Archiepiscopum, in decem præcepta præclare commentatum, Coverdellium Episcopum, Henrico III Rege, factas literas transferentem, Waltonium, Polyglottis, & Polam, Synopsi Criticorum celebres, Cartwrightum, Franciscum Robertum, alios. In eo etiam triginta annorum spatio, nempe ab anno 1662 usque ad 1692 ex eadem septem Archiepiscopos, & hos inter quinque Primateos prognatos esse. Deinde nonnulla, quæ ad generalent hujus regionis descriptionem, & gentium, quæ illam incoluerunt, historiam pertinent, edisserit. Memorat nimirum, quod Comitatus Eboracensis dividatur in tres partes, vulgo *Ridings*, & hæc rursus in viginti duas centurias, vulgo *Wapentakes*, quarum octo in parte septentrionali, quinque in orientali & novem in hac occidentali sive Ducatu Leodiensi occurrant. De incolis autem hujus ulterius certi aliquid affirmari non posse adserit, quam quod durante adhuc Britannorum imperio, Brigantes ibi egerint.
- p. VII. Inter *Stillingfleetum*, qui negare videatur Britannicas urbes, statuens, quod *Cæsari civitas* non sit locus, sed populus sub uno regimine unitus, & alios qui non solum pro urbibus, sed etiam magnificis palatiis ante Romanorum tempora decerent, media via incedendum esse putat, & statuendum, quod viginti octo civitates Nennio memoratæ a Britannis ortum, a Romanis incrementa acceperint. Inter illas vero esse *Cair Loidcois*, quam alii pro Lincolnia habeant; sed cum hæc nullibi *Lindcois* appelletur, & *cois* significet sylvam, atque adeo monosyllabum *Loid* vel *Luit* ad Lincolniam plane referri non possit, potius de urbe *Leedes*, vel *Loidis*, ut Alfredus in Saxonica Bedæ versione pronuntiat, accipiendam esse, & moderna Anglorum dialecto idem notare, quod *Loid in the wood*, *Loid in sylvam*. Sub Romanis tractum illum fuisse partem regionis, *Maxima Cæsariensis* dictæ, & sub imperio Ducis Britanniarum. Illumque magna hominum & rerum gestarum copia abundasse, patere ex multis reliquiis illius nationis. Quamvis Brigantes strenue pro libertate sua pugnaverint, tamen satis cito illos in provinciam Romanam redactos, atque inde viam ad Christianam religionem apertam esse. Saxo- num Reges in illo *Regiam villam* extruxisse, quæ ipsorum, du-  
rante
- 
- VIII.
- IX.

rante Heptarchia, & nonnullorum etiam, qui Monarchæ insulas vocati sint, sedes extiterit. Inter reliquas res ea ætate gestas emi-  
nere prælium A. 655 in campo palustri Wainmoore gestum, quo, paganis miraculose prostratis, consilium eorundem extir-  
pandi nomen Christianum evanuerit. Postea eundem tractum a Danis, Humbram fluvium cum ducentis quadraginta navibus ingressis, & Normannis flebili modo devastatam, & a Wilhelmo Conquestore crudelissime vexatam esse. Denique rationem reddit illorum, quæ in hoc opere præstitit. Nimirum cum nomen sit brevis descriptio, in etymologiis locorum multum laboravit, & in genere observavit, quod nomina urbium & pagorum, utpote ferius conditorum, sint Saxonica, sed fluviorum & sylvarum, in quas indigenæ se receperint, adhuc sint Britannica. In iisque omnibus secundum situm & naturam loci dijudicat. Sic e. c. nomen urbis *Leedes*, quod primo derivavit a Saxonico *Leod*, vel populum in genere, vel in specie cives significante, postmodum cum Episcopo Carleolensi deducendum statuit ex Britanico *Lhyd*, quod inter alia statum denotat rebus undique prosperis amœnum. Multa reservavi Parti Historicæ, ad eamque sapius in hoc opere provocavi, quod prolixiora illa fuerint, quam ut hic potuerint inferri. Genealogiarum præterea & Epitaphiorum passim hic additorum, errorum quorundam Historicorum in aliis animadversorum, & additi Musæi rationem reddit, & eruditos, qui sibi adjumento fuerint, laudat.

In ipso Opere urbem *Leedes* ad Arum fluvium sitam, & in tres partes, vulgo *Leedes Town*, *Kirkgate*, & *Main-Riding* appellatas, distinctam primo loco describit, ea quidem metho-  
do, ut a parte occidentali, in qua olim castellum erat, a Stephano Rege in expeditione adversus Scotiam A. 1139 oppugnatam, initium ducens, & singulas inde plateas percurrens, non solum publicas ædes describat, earumque aliquas æneis tabulis expressas ob oculos ponat, sed subinde privatas etiam hominum illustri-  
æque ac honestiori genere natorum memoret, eaque simul occa-  
sione eorum paludamenta ære pariter expressa exhibeat, famili-  
arum (quas inter Thomæ Osborne, Ducis Leodiensis, eminet) genealogias representet, epitaphis, & inscriptiones in templis,

p. X.

Xb

XII sqq.

¶

¶

- cemeteriis, campensis quibus enarret, nihilque omittat, quod ad urbem exacte delineandam pertinere possit. Præterea nominum priorum origines e lingua maxime Saxonica feliciter fatiseruit. Sic curiam in hac urbe *Moor-Hall* dictam a *mote*, vel *gemote*, conventus, & *bealle*, aula, palatium, & nomen *Hallifax* ab *halig-feax*, sacer capillus, a capillo nempe virginis martyriam perpeffa pro sacro habito, derivat. Multus quoque est, in appellatione tertie urbis partis *Main-Riding* dictæ explicanda. Observat nimirum, *Riding* corruptum esse ex Saxonico *Dri-ding*, tripartitam divisionem notante, quod post Normannorum adventum obsoletum, in comitatu quidem Eboracensi, in tres *Ridings* pariter diviso, præcipue, si minus tantum, servatum sit. Saxones olim legem tulisse, ut quisque legitime natus, si annorum quatuordecim vel duodecim esset, in aliquam decuriam, vulgo *Tything*, reciperetur. Unamquamque decuriam decem familiis constituisse, & e decem harum decuriarum factam centuriam, alicubi *Wapentake* appellatam; cujus denominationis rationem pariter ex Legibus Regis Eduardi Confessoris exponit. Supra has centurias fuisse *Tribings*, vel, ut nunc dicantur, *Ridings*, a *dri*, tres, & *ding*, causa, negotium, appellatas, quæ juxta alios tres centurias complexæ sint, sed magis probabile esse, quod in genere tertiam ditionis partem innuerint. Ejusque partis judicem dictum esse *Tribingrefe*. *Main* vero vel *Mane* additum ad *Riding*, vel a *mane*, communis, ortum trahere, quasi quod fuerit communis curia trium urbis *Leedes* partium, vel a *man*, homo, quasi *man-ibriding* sit jurisdictio pertinens ad *ibriding-man* vel *gerefe*, vel ex antiquo Gallorum vocabulo *magne*, magnus. Lectu quoque non indigna sunt, quæ de mancipiis veteribus in Anglia memorantur. Ex urbe ad Parochiam Leodiensem transit, & quæ in illa occurrunt loca cum memorabilibus enarrat, additis de nominibus illorum aliisque rebus observationibus, & insertis rursus familiarum, quæ hic sese offerunt, nobiliorum genealogiis. Pauca delibabimus. In pago *Offutberp* Villam Regiam fuisse conjicit, cujus mentionem facit Beda, & in pago *Gipton* locum, ad quem Edilvaldus, Oswaldi Regis filius, in prædio in campo *Winnmoore* commisso sese recipi

MENSIS SEPTEMBRIS A.MDCCXVI. 397

cipiens eventum discriminis expectaverit. In campis, ubi *Street-Lane & Haw-Caster, Rig,* reliquæ Romanæ Viæ Vicinalis, & castrorum Romanorum occurrunt. In campo *Hare-low-bill* videtur *Ofwyus* Rex castra habuisse ante prælium in campo *Winmoore*. Inter varias antiquitates Romanas in vico *Cookridge* erutas reperti etiam duo lapides molares, qui molis tenuitate, utpote viginti pollicum latitudinem habentes, ostendunt, quod Romani illius æque, ac *Ægyptii & Judæi* antiquioris ætatis, ad molendum servis & captivis usi sint. Sunt autem ab una parte convexi, & in centro tertiam fere partem crassiores, quam in peripheria. Et alter illorum non solum in medio, sed etiam ad latus locum excavatum habet, qui, Nostro conjicente, ferro, quo circumactus est, inserviit, atque adeo fuit catinus. Fragmenta quoque ibi effossa sunt alterius lapidis molaris diversi generis & coloris, & in peripheria fere æque crassi, quam reliqui in centro, sed non convexi. Ultimo ad territorium circa Parochiam Leodiensem, ab ulnis ibi abundantibus *Elmet* appellatum, se convertit, ibique *Bedæ* sylvam *Elmetæ* fuisse arbitratur. De Catalogo *Mufæi*, quod possidet *Cl. Autor*, huic libro a *Typographo* adjecto, sigillatim nunc dicemus, quod & ipse seorsim paulo ante *Topographiam* hanc produsse videtur.

p. 139.

140.

160.

232 sqq.

MUSEUM THORESBYANUM, OR A CATALOGUE of the Antiquities &c.

i. e.  
INDEX ANTIQUITATUM RERUMQUE ARTIS & naturæ rariorum, asservatarum in forulis RADULPHI THORESBY, R. S. S. Leodii in comitatu Eboracensi.

Londini, apud *Henr. Clements*, 1713, fol.

Alph. 4.

NON supra vulgus sapient illi, qui sibi, in nullius usum, literarios thesauros corradunt, & suis claustris detentos abscondunt; alia via, laudabili magis, incedere voluit publici boni studiosus, *Cl. Thoresbejus*, qui quicquid forulis privatis curiosè conquisitæ artis & naturæ supellectilis inclusum servat, omni-

bus spectandam hic exposuit. Omnem vero pretioforum penum tribus classibus distinguit, quarum prima monetæ veteris inprimis reliquias exhibet; altera res, quæ artis & naturæ sunt, comprehendit; tertia varias sacrorum librorum editiones recendet, veterumque manu descriptorum codices, qui in Manuscriptorum Britannicæ Catalogo omitti sunt, enumerat; quibus omnibus appendix subjuncta est eorum, quæ in prioribus transmissa sunt. Numorum veterum principium sumitur ab iis, qui partim Hebræis, partim Samaritanis notis insigniti sunt, quos tamen, præcipue priores, tantum non omnes eruditi vel tanquam aperte falsos rejiciunt, vel suspectos reddunt. Hos Græci excipiunt, in quibus pauca offendas, quæ ab aliis non observata sint. Major est Romanorum series ab antiquissimi regni Romani temporibus repetita, & per Regum, Consulum & Imperatorum successiones ad Constantem continuata; sed verendum, ne eruditorum aliqui ex genuinorum ordine eorum multos ejiciant. Hinc numi Britannici, Punici, Saxonici sequuntur & Daniçi. Constantinus magnus primus vulgo creditur numos curasse cudendos in Britannia, sed exemplis in Museo hoc prostantibus probatur, Constantium Constantini patrem officinam monetalem Londini constituisse. Ex ære mixto plurima pars Britannicorum est, unus ex auro & cupro mixto, vel electro vero, an vero monetæ loco fuerint tales, an amuleta, Autor non audet definire. Ad Saxonicos antequam procedat, hortatur harum rerum imperitos, ne in duplicem errorem incidant, in quem ducit celebris Antiquarius, asserens, pauciores esse numos Saxones æreos, quam aureos vel argenteos, cum in nullo cimeliorum reperiatur numus ex auro hujus gentis, nec mentio ejus fiat apud Autorem quenquam fide dignum; æreorum vero numorum multo major sit penuria, quam argenteorum. Alterum est, quod notari debet in depingenda numorum quorundam magnitudine modum excessisse doctissimum Walkerum in Nova Britannia, cum nullus mole major sit, quam ut descripti sunt accuratius in Andrea Fontani Numismatibus Anglo-Saxon. Hinc sequuntur Normannorum numi cum Anglicis, ad nostram ætatem. Octo priores Normannici

Reges

Reges antecessorum suorum monetam non mutatam servabant, et si parum imminutam. Duorum Wilhelmorum numi valde rari sunt, casu autem fortuito his demum temporibus quidam eorum e terra sunt effossi, quorum & Autor aliquos impetravit. Eduardus I anno 1272 monetam non leviter mutavit, & primus novum ei modum constituit, seque dominum Hybernæ inscripsit, & sceptrum omisit, in adversa parte, ubi monetarii nomen signatum ante erat, nomen urbis, vel villæ, ubi numus eius erat, omisso priori, exhibuit, primus etiam minutio rem monetam cudit, cum antea particulis ex majori dissecis uterentur, quod posthac fieri vetuit. Tota hinc numerorum Regum Angliæ series exhibetur, & quid singuli in moneta mutaverint, observatur. Scotorum moneta eadem est pondere, & denominandi ratione, cum Anglica, sed non pretio, quippe per temporum vices mutato; de quo agit Autor post recensitos Anglorum numos: incipit vero ab Alexandro I Scotorum Rege, qui regnavit anno post C. N. 1107 & inde ad successores pergit. Hinc non magna copia sequuntur Pontificum Romanorum numismata, in quibus illud recensetur quod Gregorius XIII in memoriam dicitur Ianienæ Parisiensis 1572 fieri iussit & *Hugonottorum strages* inscribi curavit. Imperatorum Germanorum numi incipiunt a Ludovico, nescio quo, & sequitur Carolus V & reliqui. Hispanorum Regum primi sunt hic in numis Ferdinandus & Isabella: nec majoris sunt numi Francici, qui sequuntur, & Danici, Suecici, Polonici, Lusitani. Fœderati Belgii numismatum recensio initium sumit ab obsidione Lugdunensi 1571, quam variaz civitatum imperialium & Principum Imperii monetæ excipiunt. Sequitur numerorum recensum Index rerum naturalium, atque arte factarum, atque primo loco ponuntur partes humani corporis, ubi de reliquiis in urnis combustorum conservatis, de numiis, de calculis variaz magnitudinis & figuræ, de cornibus etiam humanis & similibus. Animalia bruta ordine naturali per suas classes exhibentur, eorumque partes conservatæ describuntur. Plantæ etiam rariores quædam exoticæ a Nicholsono collectæ recensentur, lapides item figurati, coralliorum variaz species, cochleæ petrefactæ, & bivalvia, irre-

gularis figuræ lapides, metalla & metallica corpora. His junguntur artis opera, quæ in sua distinguuntur capita, & primo loco exponuntur, quæ usum in bello præstant, præcipue peregrinis populis. Apparatus Mathematicorum instrumentorum est exiguus; major vero est supellectilium domesticarum copia, ubi varium peregrinarum gentium instrumentum exhibetur. Statuæ & musiva opera sequuntur, ubi antiqua novis mixta sunt. Inter reliquias Pontificiæ superstitionis quam maxime demiratur Autor pictam tabulam, qua descriptus est senex triplici corona ornatus, homo crucis instructus, & columba, sparsis circum singulos radiis, pro adumbrando SS. Trinitatis mysterio. Sigilla ex ære fusa, & incisa, non copia, nec pretio insignia sunt, nec fere potiora ad gentilium sacra pertinentia, anuleta, & magica, post quæ sequuntur varii generis deaurata, & pictæ variarum rerum imagines. Inter varios sacrorum librorum codices primus, Biblia Sacra inscriptus, cum epistola Hieronymi ad Paulinum de omnibus divinæ historiæ libris & præfatione ejusdem S. Hieronymi, ordine librorum, & reliquis, convenit cum Bodlejano quodam, qui dictum 1 Joh. V *Tres sunt qui testimonium perhibent*, non exhibet, quod autem in hocce in sua textus seriæ integrum legitur, in altero vero, imperfecto magis, in margine adscriptum est. Inter impressas Bibliorum editiones erunt fortasse, quibus Bibliotheca sacra augeri queat. Catalogus manuscriptorum reliquorum ex eo commendandus, quod aliqua indicantur, quæ in Catalogo Manuscriptorum Angliæ omissa sunt. Codex XIII, *Scala mundi*, ante reformatam ecclesiam absolutus, in Pontificum Romanorum indice Johannam Papiam exhibet, quod observari meretur. Potissima vero pars horum ad jura regni vel ecclesiæ Angliæ ejusque historiam illustrandam facere queunt, quo etiam fere referri possunt avtographæ virorum cujusque ordinis epistolæ, quarum hic recensetur non contemnendus numerus, quarumque pars ipsorum Angliæ Regum est; exstant enim inter illas, quæ Regum, Henrici V & VI, Eduardi VI, Richardi III & sequentium manu subscriptæ sunt; nec minus antiquorum scriptorum collectionis pars præcipua ad Angliam pertinet. Ceterum, quod ubique annotatum est, quorum liberalitate vel provida cura hocce cimelium incrementa ceperit, id

magis gratitudinem testatur possessoris, quam ut eodem Lectoris ului consulatur. Index, pro more gentis illius, moli libri non respondet, quod rerum, quæ in eo continentur, copia postulare videbatur, quia ex hoc potissimum ejus usus pendet.

*R. D. P. BERNARDI PEZII, BENEDICTINI ET  
Bibliothecarii Mellicensis, Epistola apologetica pro Ordine S.  
Benedicti. Edidit, notis & observationibus illustravit  
R. D. P. MELLITUS ORATIUS, ejusdem  
Ordinis Theologus.*

Campoduni, per Jo. Mayr impressum, 1715, 8.

Pl. 19 $\frac{1}{2}$ .

**I**Nter Ordines in Catholica, quam vocant, Ecclesia summum sanctitatis studium profitentes magnas subinde oriri æmulationes, quæ in mordacissimos erumpant libellos, cum historia vetus docet, tum nostra ætas, quæ librum vidit titulo *Tuba magnæ Societatem Jesu quæsitissimis proscindentem conviciis*, (de quo vid. hæc Acta A. 1714 p. 65) ideoque Monachii exorantibus Jesuitis publice manu carnificis crematum : id quod ex præsentis, quem jam recensituri sumus, libello p. 74 cognovimus. Quas igitur querelas Jesuitis ceteri ordines, easdem Benedictinis nunc expresserunt Jesuitæ, postquam quidam ex eorum ordine A. 1714 librum *Cura salutis* inscriptum Viennæ vulgavit, in eoque Societatem Jesu cum Benedictino Ordine conferens cum hujus injuria suam illam Societatem extollere visus est. In hunc ipsum libellum incidere Florbertus quidam Viennensis, eoque perlecto consilium jam captum nominis sui Benedictinorum Ordini addicendi mutaverat, Societatiq; Jesu adjungere sese maluerat. Ante vero, quam id faceret, per literas Rev. Pezio (Bibliothecario monasterii Mellicensis, vulgo Mûlcl, Vienna undecim miliaribus Linzium versus distantis.) animi sui sensa aperuit : qua occasione plures Pezium ad eum misit epistolas, ordinis sui honorem strenue vindicaturas, quas præsens volumen complectitur. *Prima* igitur Epistola Florberti est, qui dubitationes electione Jesuitici libelli in animo suo obortas recenset. Redeunt illæ ad duo capita : Benedictino homini per omnem vitam eodem



in monasterio manendum esse, quæ res multis gravissimis obnoxia sit incommodis; eidemque deesse occasionem studia literarum tractandi. Respondet *secunda* Epistola Pezium, ac generatim plurium sophismatum reum agit Jesuitam, quæ repetere ab hoc loco alienum est. *Tertia* Epistola, ab Abbate quodam Benedictino, cui nomen Eulogii, ad Pezium non sine stomacho scripta, significatur, libellum Jesuitæ memoratum injuriosissimum esse in Ordinem Benedictinum, Societatiq; Jesu magnorum incommodorum periculum impendere, nisi ea omnem ejus libelli memoriam aboleat, ac læsis Ordinibus satisfaciat. Suadet inter alia Eulogius Jesuitis, ut libellum istum manu carnificis comburendum curent, seque nullo beneficio Societatem Jesu affecturum esse minatur, donec ea publico aliquo scripto expressissime condemnet scandalosas propositiones isto libello contentas. Epistola *quarta* & sequentes, ultima excepta, ad Florbertum a Pezio perscriptæ sunt, qui in iis speciatim Jesuitæ criminationes insectatur ac studiosissime refellit. Ad nostrum institutum *decima* potissimum Epistola pertinet, quippe in qua ad retundendam Jesuitæ de Benedictinorum *dignitate* criminationem duos exhibet catalogos, quorum priore scriptores Benedictinos prius magnitudinis inde ab A. 1600 usque ad A. 1714 una cum præcipuis eorum operibus recenset; posteriore ceteros quosvis ejusdem Ordinis scriptores, qui eodem temporis spatio vixere, repræsentat, simulque vota facit, ut e pluribus monasteriis sibi mittantur nomina Virorum scribendi laude celebrium ad exornandam suam *Bibliothecam Benedictinam generalem*, & Vitas Benedictinorum scriptorum, & accuratam operum, etiam minutiorum, editionumq; recensionem complexuram, in qua conficienda multorum jam annorum operam se collocasse fatetur. Labet ex superiori Catalogo eos duntaxat nominare, qui etiam in nostris regionibus clarum consecuti nomen sunt, ac partim in hisce Actis non perfunctorie laudati. Sunt hi sequentes: *Anselmus Bandurius, Antonius Beaugendre, Antonius Perezius, Benedictus Bacchinus, Bernardus Montfaucon, Cælestinus Sfondrazus, Calmetus, Carolus Stengelius, Constantinus Cajetanus, Dionysius San-Marthanus, Edmundus Martene, Gabriel Bucelinus, Gabriel*

*briel Gerberon, Hugo Menardus, Joan. Caramuel, Mabillonius, Martianaus, Cardinalis de Aguirre, Lucas d' Achery, Nicol. Nourry, Petrus Coutant, Prudentius de Sandoval, Renatus Massuetus, Theodoricus Ruinartus, Virgilius Valsechus. Duodecima eademque postrema Epistola Florbertus Pezio scribit, se, lectis ipsius epistolis, mentem omni scrupulo vacuum nactum firmiter statuisse S. Benedicti Ordini nomen suum dandi: quanquam Præfatio hujus epistolici voluminis docet, eum extremo anni 1714 die rebus humanis ereptum nec sui voti compotem factum esse. Anteaquam hæc epistolas missas faciamus, duo adhuc inde repetenda ducimus, literariam illustratura historiam. Primum est, quod Monacho nostro scholastica philosophia & theologia minus est ad palatum. Vivimus, inquit p. 207, nunc eo seculo, quo etiam doctissimis viris scholastica trica sordere ceperunt. Immo p. 28 haud obscure docet, in Academia Viennensi majori in laude & plausu esse subtilia & araneorum telis non admodum absimilia mentis ratiocinta, quam gravissima SS. Patrum & Conciliorum dicta. Alterum est, quod Autorem indicat libri, paucis abhinc annis præscripto nomine ANTONII ULRICI, Ducis Brunsvicensis, emissi, sistentisq; quinquaginta Motiva sive causas, cur Romano-Catholica religio ceteris præferenda sit: quem libellum a nostrate B. Gunthero confutatum esse constat. Scilicet ex p. 166 & 178 discimus, libelli istius Autorem esse Godefridum, nunc Abbatem monasterii Benedictini Gottwicensis, in Austrin inferiore non procul a Danubio in edito monte siti, & Universitatis Viennensis Rectorem Magnificum, eo autem tempore, cum memoratum libellum composuit, Officiale & Consiliarium Moguntinum.*

Ceterum cum Bibliothecæ, quam Noster parat, Benedictinæ mentionem modo injecerimus, non erit ingratum, mentem Auctoris, quam plenius in Epistola nuper admodum seorsim impressa exposuit, hoc loco cognoscere; unde quæ huc imprimis faciunt, ipsis Auctoris verbis addimus.

**CONSPECTUS BIBLIOTHECÆ BENEDICTINÆ Generalis, a R. P. BERNARDO PEZ edende.**

**B**ibliotheca Benedictina Generalis in tredecim secula distribuitur, totidem nempe, quot ab exortu Ordinis ad hanc ætatem sunt. Cuilibet seculo Dissertatio de statu literarum, liberalium artium, disciplinarumq; eo tempore in Ordine nostro præfigitur. Ibidem de insignioribus fidei controversiis, quibus nostri scriptores plerumque implicati fuere, de studio, & industria scribarum seu librariorum, de artificiis a nostris aut inventis, aut excultis &c. agitur.

Scriptores Benedictini omnes ordine Chronologico recensentur ita, ut ille reliquos antecedit, qui prior diem suum obiit, si de hoc constet. Alias ratio habetur temporis, quo quisque floruit, & inclarnit. Quod si qui sint, quorum ætatem ne probabili conjectura quidem assequi licet, ii ad calcem universi operis ordine alphabetico collocabuntur. Sanctissimus Patriarcha Benedictus, tanquam conditor nostræ gentis, honoris causa primum locum obtinet. Paucis: quam viam celeberrimus Joannes Mabillonius in referendis *Actis Sanctorum Ordinis S. Benedicti* iniit, hanc nos, quod licet, in exhibendis Scriptoribus tenemus. Hinc etiam dabimus operam, ut Bibliotheca hæc eadem forma typis excudatur. Sane si doctissimi nostri e Congregatione S. Mauri Sodales Acta Sanctorum a Mabillonio cœpta, eadem methodo usque ad hæc tempora (neque enim unquam Viri venerabiles, pietateque illustres sæminæ nobis defuerunt) continuabunt, illa nostræ Bibliothecæ conjuncta, intra justum voluminum numerum, seriemque per commodam repræsentabunt, quidquid de nostrorum hominum sanctimonia vitæ, ac doctrinarum studiis, præcipuis nimirum Ordinis nostri capitibus, nosse operæ pretium fuerit. Ordo & distributio hæc eo etiam nomine Viris eruditis placuit, quod ortum, incrementum, decrementum, & instaurationem Literarum in Ordine nostro per se ac clarissime indicet. Ne tamen Lectoribus in inquirendis Scriptoribus singulis ulla molestia creetur, sat copiosi, & probe instructi qua singulares, qua generales Indices ad cujusque voluminis calcem comparebunt.

Dum Scriptor aliquis proponitur, nomen, prænomen, cognomen, patria, parentes, locus Professionis, magistri, discipuli,  
ami-

amici, studia, peritia linguarum, munera gesta, casus, judicia eruditorum de iis hominum, annus, diesque nativitatibus, obitusve, & alia hujusmodi, quæ ad vitæ historiam attinent, memorantur, paucioribus verbis in iis Scriptoribus, quorum res aliunde sat notæ sunt, pluribus vero in iis, de quibus admodum pauca constant. Optandum, ut hæc Scriptorum elogia secundum Chronologicam vitæ seriem semper contexi possent ad eum fere modum, quo Guilielmus Cave in Historia Literaria Scriptores Ecclesiasticos celebravit. Scriptoribus nostris accensentur etiam Anonymi, Musici, Pictores, & cujuscunque generis insignes Artifices.

Vitis, seu elogiis Scriptorum illico subicitur catalogus Operum, tam typis editorum, quam manuscriptorum, addito loco, tempore, forma editionis, ac nomine Typographi. Præcipua quadam diligentia notantur editiones Gothicae, quas quidam vocant, seu illæ, quæ ab anno 1443 fere usque ad annum 1500 procuratæ fuere. Si opus manuscriptum duntaxat sit, præter titulum innuitur etiam locus, ubi hodie servetur. Cumque gratissimum eruditis sit, si librorum MSS. initia describantur, id nos sedulo agimus, & ut ab amicis etiam agatur, obnixè rogamus. Immo si quæ gravioris argumenti opera hactenus inedita, & ante annum 1500 conscripta, nobiscum communicata fuerint, ea ad singulorum voluminum calcem edere decrevimus. In catalogo operum nihil penitus a nobis prætermittitur, utut leve quibusdam rerum minus peritis videatur, maxime si ante annum 1500 vel 1600 scriptum fuerit, qualia sunt brevia Monasteriorum Chronica, vitæ Cœnobitarum. Collectiones donationum, Chartarum, Privilegiorum &c. quæ in Archivis plerumque delitescunt, non sine gravissimo rei Literariæ, præsertim Historiæ Ecclesiasticæ detrimento.

*MISCELLANEA LIPSIENSIA AD INCREMENTUM rei literariæ edita.*

*Tomus I & II.*

Lipsiæ, sumt. Hæredum Lanckisianorum, 1716, 8.

Constat T. I Alph. 1 pl. 3, T. II Alph. 1.

Instituti hujus, cujus Autor Cl. Pezoldus, ratio est, ut variorum Observationes e litteris philologicis, criticis, philosophicis, mathematicis & historicis petitz colligantur, quippe quas Director ita in summam redigere sibi induxit animum, ut per spatium unius anni quatuor Tomi queant prodire. Consultum esse duxerunt collectores, nomen Autoris, qui conscripsit observationem, præfigere, nec alia lingua, quam Romana uti, & adhæc fato functi Collegæ vitam, fata & scripta, quæve ejus in hæc societatem sint merita, pluribus exponere. Jam in lucem exierunt duo harum Observationum Tomi, quorum priori Summe Reverendus Buddeus Præfationem præmisit, qua utilitatem declarat, qua hujusmodi Societas rem literariam adjuvare & magis ornare queat. Nobis in animo est, quasdam harum adnotationum perlustrare. Tom. I Observatio II agit *de nuditate primorum parentum*, & anonymi cujusdam interpretationem Gen. II, 25, quod verba hæc de nuditate minus debeant explicari, confutare conatur. Observ. IV illustrat verba Vopisci cap. V de patera, quæ Aureliano data fuit, cum legatus ad Persas isset, qualis Imperatoribus dabatur a Rege Persarum, in qua inscriptus erat Sol eo habitu, quo colebatur in templo, in quo mater ejus fuerat sacerdos. Observ. V *de nugis & bellis Grammaticorum* perstringit illos eruditos, qui altercationibus indulgent, in primis ejusmodi, quæ nullius sunt momenti, & in rebus Grammaticis occupatæ sunt, quæ omnia variis exemplis ex historia literaria de promptis illustrata sunt. Obs. XI *de bis mortuis* Autore D. Schwerdtnero inquit in quæstionem: num resuscitati a Christo denuo mortem fuerint passi? quam fretus testimoniis sacrarum literarum negat, provocans ad Ebr. IX, 27, 28, quo loco dicatur, hominem semel tantum mori, & quod ipse Christus semel duntaxat, non sæpius mortuus & oblatu sit. Obs. XIII differit *de sacris Bellona eruditiss inter Baalitar conspicuis*, & illustrat in primis I Reg. XVIII. Ostendit Autor, quod Sol ab antiquis Judæis sub nomine Baal cultus fuerit, quodq; Bellona a prisicis gentibus pro sorore, uxore, itemq; auriga Martis sit habita, ex quo provenerit, quod Mars planeta a gentibus veluti præses rerum belli sit cultus, Sol vero seu Bellona Martem proxime contingat, nostrique respectu hunc anteciat.

tecat. Obs. XIV *est de comitibus Palatinis & Raugrafiis*. De officio & nominis origine Raugrafiarum discrepant Auctores sententiis suis. Trithemius, qui horum Comitum sæpius meminit, lepide eos *hirsutos* vocat, Rauch - Grafen. Reinesius istos Raugrafiis appellatos esse existimat, quod in locis asperis & montium domicillum suum inter Mosellam & Mosam habuerint. Autor istius favet opinioni, qua Raugrafiis quasi Rugegrafios dictos contendunt, quod vocabulum Rugen apud nos accusatorem adhuc hodie in judiciis significet. Hinc Rugegrafios accusatores criminales seu fiscales Cæsarium & Comitum Palatinorum antiquitus fuisse conjiciunt. Obs. XV *de societate Abbreviatorum Romana*, exponit primum originem hujus Societatis, quod seculo XV quidam sincero erga bonas literas amore inducti, Romæ illam constituerint, quam posthac Pius IV Pontifex Romanus confirmatam ornaverit privilegiis, quod probatur ex Platina in vita Pauli II. Quibus expositis illustrat Autor nomen Abbreviatorum, societatis leges, membra, quorum tradit non solum nomina, sed vitas quoque, & probat, societatem hanc minus inter figmenta referendam esse. Namque provocat ad ipsum Platinam vita Pauli II, quippe qui habeat mentionem collegii, quod bonis & doctis viris fuerit refertum, etiam Poetis & Oratoribus, divini & humani juris peritissimis: ad ordinem vero Abbreviatorum Apostolicorum nullos Poetas, nullos Oratores requiri: adhuc certum esse, eo tempore, quo Societas Abbreviatorum exstructa dicitur, Academiam Romæ floruisse, quam Abbreviatorum nomen habuisse, declaratur. Obs. XVIII *agit de vindictis relationis de Quedlinburgensi colloquio*, Auctore D. Kettnero. Quam S.R. Kettnerus in Historia Quedlinburgensi p. 255 Colloquium Quedlinburgense, de doctrina *omnipresentia Christi* institutum, tradidisset fufius, Wideburgius, Professor Helmstadiensis, cum aggressus est & ostendere laboravit, famam Theologorum primorum Helmstadiensium indignis lacerari modis, & omnia repugnare veritati, quæ dicta Historia Quedlinburgensi de illis essent exposita. Cui Wideburgio hæc opposuit Kettnerus Vindicias, & ut sententiam suam magis firmaret, dedit operam. Obs. XXVI *de Apostasia Porphyrii Tyrri vera neq; ulla ratione conficta agit*, cujus obser-

observationis Autor est Summus Rever. L. Siberus. Primum remonet argumenta, quibus apostasia Porphyrii negari posse videtur, Christianos quippe scriptores odii & furoris stimulis agitados scelus illud Porphyrio attribuisse; Constantini epistolam, qua Arianos Porphyrianos dici voluit, videri confictam; Porphyrii professionem Christianae religionis ex familiari cum Origine consuetudine fuisse excogitatum; non posse demonstrari, Christi divinam naturam ab ipso oppugnatum, nec quidquam contumeliarum in Christum dictum esse, multo minus Patres Arianis objecisse Porphyrianismum. Quibus argumentis destructis, existimat, auctoritatem Patrum ecclesiae esse habendam sanctam tectamque, hisque fretus, tuetur sententiam suam testimoniis Lactantii, Eusebii Caesariensis, Socratis, Libanii & aliorum.

Tom. II Observ. XXX differit de *eruditione Graecorum, qui hodie vivunt*, contra Alex. Helladium, quem Autor partim male fidei, partim errorum, quibus liber ejus de statu praesente ecclesiae Graecae abundet, accusat. Namque quum Helladius ea est opinione, quod vulgaris Graeca lingua a veteri non aliter differat, ac rusticorum in Germania ab illa hominum politionum, contrarium probat Autor, & ostendit, linguam Graecorum, qui nunc sunt, recte dici Barbaro-Graecam. Obs. XXXV. de *scientia herbarum utilitate* D. Schuniederus Medicos & Botanicos rogat, ut laborem suum de indice plantarum venenatarum colligendo adjuvent. Obs. XXXVIII de *die Jesu Christi immortalis*, Autore D. Deylingio, & Obs. XXXIX est de *bibliotheca scholasticarum universitatis adornanda* ex MS. M. Thyllitii. Eustathii scholia in Iliadem Homeri tomum primum absolvant: alterum in Odyseam exercitationes, quibus adjici poterunt ejusdem Eustathii in Dionysii *περὶ ἡγῆσαι* hypomnemata: tertium occupent Ioannes & Isaacius Tzetze: quartum Theanis commentaria; quintum scholia in Aristophanem, Aeschylum, Sophoclem, Euripidem; sextum Didymi seu Cyprii denique scholia alius in Homerum *παλαιά*, iterumque alia in Iliad. IX librum ab Horaeo edita, & sequantur excerpta *ἐκ τῶν Πρῶτης διαδόχου*, Eman, Moschopuli, Joannis Galeni & reliqua in Hesiodum scholia, quibus praemisissimum locum

locum suum habere poterunt Oppiani scholia, recentiora quidem, neque tamen nullius momenti: potest quoque interleri scholiasta anthologiae Graecae & siquae sunt alia in Poetarum Graecorum hypomnemata: tomus septimus destinatus sit Philosophis, Hieroclis quippe in Pythagorae aurea carmina commentariis, Platonis interpretibus, Plotino in primum & Proclo Diadocho; Aristotelis commentatoribus, Alexandro Aphrodisiensi, Anthonio, Eustratio, Simplicio, quibus in fine libri Nicephori Gregorae in Synesium de Insomniis scholia poterunt superaddi: tomus octavus contineat Rhetorum scholiastas, inter quos eminent Ulpianus in Demosthenem, cui etiam addi possunt scholiastae Historicorum Thucydidis, glossarium breve Graecum in Herodotum & scholiasta Procopii, tumque ultimum in eo tomo locum Hephæstionis scholia, tam Frobenianae, quam Stephanicae editionis suum occupant locum; aut rejiciantur haec etiam ad extremum tomi noni, in quo scholia Patrum, Eliae Cretensis & Nicetae in Gregorium Nazianzenum, reliquorum, poterunt simul comprehendi. Non abiret, si appendicis loco simul edantur Latini scholiastae. Reliquas observationes lectu dignas de Satyrae Republica eliminanda; de ridiculis elogiis; de eruditis mortem sibi praesagientibus; de elogio Ludovici I Imperatoris, quod a pietate accepit; de agno paschali duas inter vespas inactanda, de nova Antlia Gerokiana, de convivio funebri Ezech. XXIV, 17, permittimus lectorum studio. Et primo & secundo tomo extremo additae sunt urnae defunctorum in republica, in primis litteraria, per annum 1715, cura Christiani Grundmanni.

**JO. GEORGII WALCHII HISTORIA CRITICA Latinae linguae.**

Lipsiae, sumptu Jo. Frider. Gleditschii & filii, 1716, 8.

Alph. I pl. 15.

**P**RAEFATIO operis hujus subnotat duo vitia illorum, qui linguam Latinam excolunt, quorum alterum est, quod nonnulli linguae huic ita addicti sunt, ut istam omnibus aliis non solum praefereant, sed eos quoque, qui haud puro sermonis genere utuntur,



ex eruditorum censu exturbare sibi fumant. Alterum est, quod quidam cultum linguæ hujus, saltem purioris, aut defidia negligant, aut proterve plane contemnant, veluti hominī superioribus studiis intento inutilem. Primum eruditorum genus, qui religiosi cultores Latinæ linguæ existunt, in regulas justitiæ peccant, alterum vero, qui castitatem Latinæ linguæ faciunt pro nihilo, præcepta sapientiæ violant ex sententia Cl. Auctoris nostri. Namque, medium observari debere existimat, quoniam Latina lingua non sit fundamentum eruditionis, nec natura sua ad illam aliquid conferat, sed maneat instrumentum magnæ utilitatis, cumque excolenda sit, ita debeat excoli, ut ad nativam ejus castitatem & elegantiam perveniamus, maxime necessaria & utilia sectemur, nugas abijciamus plane, reliquum temporis aliis gravioribus scientiis consecrantes. Quod ad summam ipsius operis attinet, duo imprimis momenta, historiam quippe & culturam Latinæ linguæ interpretatus est atque illustravit Cl. Autor. Illius originem & fata a primis Romanorum temporibus ad nostram usque ætatem ita deduxit, ut scriptorum monimenta non solum attigerit, sed de stilo quoque tulerit sententiam, additis aliorum iudiciis. Adhæc collegit quoque Auctores cum ex vetustiori, tum recentiori ætate, qui de fati linguæ hujus jam disputarunt, quumque fata hæc fuerint diversa, modo suaviora, modo duriora, inquirat quoque in causas hujus diversitatis. Antequam se ad ultimam Latinitatis ætatem contulerit, notat discrimen, quo alia fuerit Latinitas docta, quam veteres in scribendo, alia plebeja, quam in loquendo plerumque usurpaverint: alia Romana, alia provinciarum. Ex quibus Autor consequi putat, multas superesse voces in glossariis Latinis & Græco-Latinis, quas vocemus barbaras, quum pari antiquitate cum illis, quas Cicero usurpaverit, niteant. Intuitu culturæ consideravit primum, quid sit excolendum, quod est elegans & purus stilius, de quo caput secundum disserit copiose. Propositis variis stili generibus, circumducti, medii & concisi, sublimis, mediocris & humilis, eorumque causas, quas partim a diversa ingenii indole, partim a variis rerum argumentis derivat, persequitur stili virtutes, puritatem, perspicuitatem & suavitatem. In puritate multo uberior est, quum  
ardua

ardua sit res, de emendata & Latina dictione disputare, quoniam plurimorum scripta interciderint, quorum beneficio forsitan multæ voces, multæ dictiones possent vindicari, imo discrimen fuerit inter linguam doctam & plebejam. Verum cum ex his Autoribus, qui in manibus nostris versantur, dependeat autoritas, illique diversi sint pretii, notat regulas quasdam, quæ in hoc castitatis negotio possunt observari. His adjicit vitia sermonis, barbarismum, solæcismum, archaismum, idiotismum, græcismum, quæ pluribus explicat & extremo capitis hujus scriptores de stilo veterum & recentiorum addit: deinde capite tertio tradit Autor modum, quo Latinam linguam colere & stilum elegantem assequi possumus. Duplex commendat medium, quorum alterum est præparans, id est, Grammatica & Lexicon, alterum est perficiens, id est, lectio, observatio, imitatio. Quibus de causis caput quartum agit de Grammaticis Latinis & genuino illorum usu. Quod ad veteres Grammaticos attinet, illustrat Autor nomina illorum, litteratorum, grammaticorum, philologorum, criticorum, censorum, polyhistorum, deinde illorum officia attingit & demum eos ipsos certo ordine recenset, de quibus generatim judicat, quod utilitas, quæ subinde hauriatur, sit exigua, quodve plerumque excluderint nugæ, plane tamen abjiciendos esse haud suadet. Grammatica medio ævo plane corrupta fuit, quod exemplis variis ostenditur; recentioris autem ætatis alii integra Grammatices opera scripserunt, alii partes illius quasdam illustrarunt: alii sunt majoris, alii minoris dignitatis. Ad Grammatices statores refertur Emanuel Alvarez, Franciscus Sanctius, Caspar Scioppius, Julius Cæsar Scaliger, Gerhardus Vossius, quorum grammaticorum fata & editiones observantur. Hos subsequuntur alii grammaticarum Autores magno numero, etiam illi, qui separatim de literis Romanorum, pronuntiatione Latinæ linguæ, de orthographia, prosodia, etymologia, syntaxi commentati sunt. De natura, autoritate & cultura Grammatices Autor observat, quod Grammatica debeat dividi in generalem & specialem, quæ sit vel simplex, vel composita, seu syntaxis, uæ vel communis vel propria vel rarior. Culturam commendat triplicem, simplicem, ut subinde hauriantur præcepta

generaliora orthographiæ, etymologiæ, syntaxeos; Latinam seu habita sibi purioris ratione, quæ versetur in syntaxi propria de Latinismis; & philologicam, quæ cultura accuratius in ratione orthographiæ, etymologiæ, etiam syntaxeos inquirat. De auctoritate Grammaticæ monet, quod ex regulis ejus de vera Latinitate haud possit judicari, quoniam aliud sit romane, aliud grammaticæ scribere, & subnotat tria Grammaticorum vitia, charlataneriam, prædantissimum, galantissimum. Capite quinto de lexicis Latinis eorundemque usu, disputatur primum de lexicis antiquis, & origo illorum e vetere Græcia derivatur. Namque quum ab Attica elegantia non nihil deflexit Græca lingua, nonnulli peregrinas voces colligere cœperunt, quæ vocantur glossæ & glossemata, quippe qui fuerunt grammatici ἑρμηνεύοντες, qui & dicti sunt glossographi & a Latinis glossalarii, glossematarii. Quum disputarunt quidam, num discrimen sit inter lexica & glossas? ostendit Autor, quod lexicorum nomine glossæ sint comprehensæ. Ex Latinis lexicorum Autoribus supersunt Festus Pompejus, Nonius Marcellus, Fabius Fulgentius Planciades & alii. Ex ævo medio profertur Papias, Vgutio sive Hugutio Pisanus, Joannes Balbus de Janua, Matthæus Silvaticus & plures alii; ex recentiori Perottus, Ambrosius de Calepio, Robertus Stephanus, Cœlius Secundus Curio, Theodosius Trebellius, Stephanus Doletus, Jo. Frisius, Marius Nizolius, Henricus Decimator, M. Lud. Lucius, Basilius Faber, Andreas Reyherus, quorum lexicorum fata, editiones commemorat & de illis judicat Autor; lexica autem minoris pretii & formæ breviori attingit stilo. Hisce subjiciuntur, qui origines vocum Latinarum, Latinam linguam veterem & agrestem ex fragmentis veterum comicorum, voces Latino barbaras & speciatim barbarismos, solæcismos, idiotismos, phrasas certi cujusdam Autoris, particulas explicarunt, item qui copiosos Latinitatis indices Autorum classicorum confecerunt, quippe qui maximopere commendantur: nec lexica promissa silentio sunt prætermissa. Extremo capituli hujus optat Autor, Lexicon integræ Latinæ linguæ cujuscunque ætatis, cujus conscribendi rationem ipse quoque addit. Caput sextum disputat de lectione Autorum Latinæ linguæ generatim, quo tria expli-

pllicantur, qui Autores legendi, quo ordine & quo modo. Ipsi  
 scriptores distinguuntur ratione ætatis, religionis, materiæ & ar-  
 gumenti, dicendi generis, stili, ratione autem ordinis tres cursus  
 constituuntur, quibus Autores linguæ Romanæ perlegi possunt.  
 Reprehendit eos, qui auspiciam ejus a colloquiis, a Terentii &  
 Plauti comœdiis faciunt. Caput septimum de editionibus ve-  
 terum Autorum tradit primum criteria bonarum editionum,  
 quæ in certa & probabilia dividuntur, deinde pergit ad ipsos ve-  
 terum Autorum interpretes veteres & recentiores, & quid com-  
 mentariis & emendationibus illis infit, declarat. Quod ad no-  
 stram ætatem pertinet, observatur regionum ordo, & primum  
 Galli prodeunt, quibus præter alios debemus editiones in usum  
 Delphini, quarum alias laudat, alias reprehendit, plerumque  
 paraphrases & rationem confectorum indicum haud laudari  
 posse existimat. Anglicas editiones commendat criticis, veluti  
 emendatas & variis lectionibus abundantes, quamvis in quibus-  
 dam nonnullos errores subnotaverit: de Farnabio quoque judi-  
 cat sinistre. De Belgicis editionibus cum notis variorum opera  
 Thyli & Schævelii ostendit, quod sint corruptæ, haud emen-  
 data, & dilacerata, a quorum autem interpretandi ratione longe  
 absint Grævius, Burmannus, Pitiscus. Ex Germanis Cellarii  
 editionibus, quamvis non omnibus, statuit aliquod pretium. Re-  
 liquos interpretes copiose collegit, de illis judicavit, attulit alio-  
 rum testimonia Autor. A capite octavo ad undecimum usq; agi-  
 tur speciatim de lectione Autorum solutæ orationis, Poetarum  
 Christianorum & scriptorum recentioris ætatis, quorum vita  
 & editiones breviter, stilius autem pluribus explicantur. Hæc se-  
 quitur modus, quo Autores fructu purioris Latinitatis sint legen-  
 di, quod fiat observando & imitando ea, quæ Latinæ linguæ sunt  
 bona & casta, quibus de causis capite XII agitur de observatio-  
 ne Latinæ linguæ, XIII de imitatione, quo & de jure augendi La-  
 tinam linguam disputat Autor: singulis capitibus adjecit scripto-  
 res, qui simul possunt consuli. Extremum operis locum occu-  
 pat diatribe philosophica de litteris humanioribus methodo  
 æmula mathematicæ conscripta, qua Autor liberius de præstan-  
 tia & cultura earum sentit. Namque ostendit, quod hæc hæc hu-

maniores in censu veræ eruditionis haud habendæ sint, quamvis debeant referri ad eruditionem generalem, quod per definitiones, divisiones, axiomata, corollaria demonstratur. Inter alia ostendit, lapsum humani generis posse cognosci ex lumine naturæ; veram eruditionem sequi voluntatem Dei; facultates scientiarum ita esse collocandas, Philosophiam, Theologiam, Medicinam, Jurisprudentiam; Philosophiam esse antiquiorem Theologia; Philosophiam & eruditionem esse unum idemque. Ipsas litteras humaniores dividit in philologiam & historiam; philologiæ constituit quatuor partes, grammaticam, rhetoricam, philologiam strictè dictam & criticam.

**Historischer Schauplatz der Löblichen alten  
Sächs. Stadt des Marggraffthums Ober  
Lausitz Zittau etc.**

i. e.

**JOH. BENEDICTI CARPZOVII, J. U. D. POT.**  
*Regi Pol. & El. Sax. a Consil. Commissionum, & Urbis Zittav. Syndici, Analecta Fastorum Zittaviensium.*

Zittaviæ, apud Joh. Jac. Schöps, 1716, fol.

Alph. 7 pl. 11.

**N**on metienda est politissimi hujus operis amplitudo ex inscriptione, quam Consultissimo Autori præfigere placuit. Non enim celebris in Lusatia civitatis fastos solum edidit, sed quoque varia antiquitatis monumenta detexit, quæ tam historiæ regionis Lusatiæ lucem afferre, quam varia capita Bohemicorum, Saxoniorum & Silesiacorum annalium illustrare possunt. Eminent hinc & inde doctissimæ & admodum curiosæ animadversiones, quæ Lectoris animum in diversarum rerum contemplationem avocare, & quandoque de rebus non vulgaribus instruere possunt. Commendat opus methodi elegantia, qua plerosque omnes, qui in edendis hujus generis scriptis occupati fuerunt, post se reliquit, aliis optimo exemplo prævit. Ceterum singularem operi conciliavit auctoritatem, quod omnia, quæ proponit,

nit, ex fide dignis documentis hauserit, quorum aliqua Lectoribus communicat, iis certe gratissima, qui intelligunt, quam variam utilitatem sibi ex ejusmodi antiquitatum reliquiis colligere queant harum litterarum expertes. Nullas hic quoque leges aniles fabulas, quæ in plurimis scriptis hujus generis utramque paginam faciunt: nec, quæ omissa malis, quod in aliis Faistorum scriptoribus annotatur. Præfationem, in qua fontes indicat, e quibus suâ hausit, excipit chronicon rhythmicum concisum quidem, sed ob antiquitatem, materiarum varietatem & styli simplicitatem lectu dignum atque amœnum. Opus ipsum in quinque partes divisit, quarum quæque in capita rursus subdividitur. Prima Pars faciem urbis & confinium sistit, originem atque incrementa urbis ejusque ædificiorum referens. Continentur hic varia, quæ historiam unionis hexapolitanæ illustrant. Frequentia erant Seculo XIV civitatum fœdera, quorum exempla citat Noster ex *Mansii Lusatiæ Historia*, quæ hæctenus manuscripta in privatorum bibliothecis delituit, jam ut fama fert, propediem è tenebris eruenda & luci publicæ exponenda est. Coierant in archiora fœdera contentientibus superioribus Silesiæ urbes non ignotæ: Swidnicium, Strehla, Javera, Læberga, Boleslavia & Cervimontium: in Principatu Glogaviensi se univerant Glogavia, Sprottavia, Gruneberga & Schwibussum: in Moravia unitæ quatuor civitates, quibus accedebant Olmucium & Bruuna. Cap. II de origine appellationis Zittaviæ prolixè differitur, atque inane traditionis fundamentum demonstratur, quo Principi Slaviæ Sidonitæ seu Chytavæ primordia civitatis adscribuntur. Caput III ad natales urbis ascendit, quas Dresserus, Reineccius, Dlugossius, Peccenstinius aliique in ætate Sobieslai II falso quærun, imprimis cum diploma ad quod provocant, nullam mereatur fidem. De civitatis insignibus agit Cap. IV, quæ æri incisa exhibentur. Caput V & quæ sequuntur Capita de urbis conditione & magnitudine, erectione, templorum aliorumque ædificiorum tractant, res quoque memorant, iis scitu necessarias, qui in ipsa civitate degunt. Exhibentur quoque Epitaphia, quibus templa & cœmeteria ornantur, cum & illa conservari intersit. Caput XVIII de Bibliotheca, quam Senatus multis sumptibus ex-

5.

8.

11.

15.

132.

xit,

- xit, quædam memorat, illamque multis accessionibus indies reddi splendidiorem refert. Notari mereatur quæ Cap. XXII de nonnullis arcibus in finibus tractus Zittaviensis extractis recensentur. Spectat huc prolixa descriptio castri & cœnobii Obinensis, quod etiam Balbinus in Miscell. Histor. Boh. pro more suo vivo stylo depingit. Subjungit hic Noster elegantem diplomatum fasciculum, qui variis usibus inservire potest: excurret quoque in historiam Monachorum Ordinis Cœlestini, qui in Germania primas suas sedes in Obinensi arce, concedente Carolo IV Imp. invenerunt. Post accuratam rerum harum descriptionem ad alteram operis Partem progreditur p. 171, politicam nempe, fata civitatis complexam, quæ respectu Dominorum, quibus subiecta fuit, est experta. Sistit itaque historiam Principum, qui Zittaviæ a primis temporibus imperarunt, in qua ita versatur, ut ea referat, quæ urbis fata attingunt, neglectis ceteris, quo vitio alias laborant plurimi scriptores, qui prolixiores principum vitas immiscent, ut molem libri augeant. Agit quoque de ordine, qui in regenda civitate a Magistratu observatur, ubi multa occurrunt lectu digna. Descriptionem civitatis politicam excipit Parte III ecclesiastica, in qua diversæ mutationes religionis recensentur. Cap. I statum religionis ante Lutheri reformationem repræsentat, ubi memorat, Ecclesiam Zittaviensem Episcopatu Pragensi subiectam, itaque Antistiti Misnenensi ut reliquas agri hexapolitani urbes obnoxiam non fuisse. Afflictis quoque rebus catholicorum in Bohemia, turbataque Archiepiscopali sede per motus Hussiticos in civitate Pragensi, translata hæc fuit sedes Zittaviam, ubi erecto vicariatu in exilio quasi per aliquot annos constituta fuit. Continet hoc Caput varias observationes, quæ ad antiquitates ecclesiasticas referri possunt. Ita de commendatoribus ex ordine Equitum S. Joannis, de Pictantia, beneficio quodam ecclesiastico, agitur, aliisque. Succedit C. 23. II historia reformatæ religionis, cui viam Hussitarum fides in his locis jam dudum agnita intraverat. In fatiis, quæ sequenti cap. enarrantur, religionis repurgatæ legi merentur Acta Processus contra Marcum Schivanerum, Quackerorum somniis addictum. Reliquæ hujus partis capita occupantur potissimum in recensione

sione Ministrorum verbi divini, qui Ecclesiis præfuerunt, nec non Præceptorum rei scholasticæ enumeratione: accessit Cap. VII catalogus eorum, qui ex Zittaviensi ditione oriundi litteratum orbem & Rempublicam illustrarunt. In Parte IV specialiora de Zittaviensis civitatis politia recensentur. Agitur hic de Dominis, qui proprietatis jure urbem tenuerunt, unde patet, eam aliquando privatorum dominio subsuisse. Referuntur Cap. III civitatis Privilegia a Bohemæ imprimis Regibus concessa, & ab Electoribus Saxonis confirmata. Cap. V communicatur notitia variarum consuetudinum & jurium statutariorum. Legi autem præ reliquis meretur ordinatio Senatus observanda a civibus, quoties incendii periculum subit civitas, quæ multa cum circumspeditione conscripta est. Finit hanc partem Caput VI, lectu jucundissimum, quod varia de Torneamentis, ludis equestribus, aliisque solennibus in Zittaviensi tractu celebratis enarrat. Ultima Pars anemoriam obsidionum rerumque belli pacisque tempore contingentium revocat; operique coronidem imponit index instructissimus.

p. 118.

145

171.

185.

198.

209.

**CONTINUATIO ANIMADVERSIONIS IN  
novam Editionem Herodoti a Cl. Gronovio curatam;  
Autore S. B.**

Cap. VIII lib. 1, ubi de Heraclidis Lydiæ regibus: "Ἀγρων μὲν γὰρ ὁ Νίης τῆ Βίλης. Ita hic Ἀγρων editum ex MSS. pro vulgato Ἀργων. Recte quidem. Sed sola autoritas MSS. non sufficit ad mutandum, præsertim nomina propria, in quibus manifestum vitium non apparet: possunt in malo etiam plures consentire. Scio autem aliquot nomina propria ex MS. Mediceo passa esse mutationem non bonam in hac Editione. Danda est opera ut aliunde etiam confirmentur. Præsertim hic locus id exigebat, qui & alioqui scrupulum movit quibusdam. Potest autem confirmari. Nam clare Julius Pollux Lib. IX Segm. 12: καὶ Νίης ὁ Βίλης τὸν αὐτῆ παῖδα ἐν ἀγρῶ τεχθέντα, Ἀγρωνα ὠνόμασεν. Verosimile est eos qui ex *ancilla* geniti erant, quamdiu privati essent, usque ad Agronem ruri cubasse, unde isti ab agro nomen. Ita autem dicit Herodotus expresse: ἐκ δάλης τε τῆς Ἰαργόανης γεγονότες καὶ



καὶ Ἡρακλῆος. Nec debuit Vir Cl. ita deserere Herodotum, ut cum aliis quamvis Viris doctissimis Omphalen hic intelligeret. Quæ sive uxor, sive potius filia Regis Iardani fuerit, causam sufficientem non video, cur eam δέλην, & non vero vocabulo maluisset appellare Herodotus. Ita autem hæc facta, si facta fuere, intelligendum. Hercules simul servivit Omphalæ, quæ utique sine ancillis non fuit: ex his ille conservam aliquam duxit: qualem Malida quandam ex Hellenico memorat Stephanus Byzantinus, in Ἀκέλη. ἔοικε δὲ λέγεσθαι inquit ἀπὸ Ἀκέλης τῆς Ἡρακλέως καὶ Μαλιδῶς παιδός, δέλης Ὀμφάλης τῆς Λυδῆς. (ita autem recto Berckelius pro Ὀμφαλιδῶς.) Hanc Malida Omphalæ servam dicit, ex qua Hercules suscepit Acellum illum. Quæ quoniam teste Hellenico dicuntur, eo pluris facienda sunt; nam quæ posteriores tradunt, non temere omnia arripienda. Filium Herculi in servitute ex Ancilla prius natum, quam ex Omphale testatur Diodorus Lib. IV: προῦπήχε δὲ τῷ Ἡρακλεῖ κατὰ τὸν τῆς δελείας καιρὸν ἐκ δέλης υἱὸς Κλεόλαος. p. 237 (ubi quædam similitudo inter Ἀκέλη & Κλεόλαος.) Regnasse autem eos qui ex Ancilla, quæcumque tandem, neque enim una facile contentus erat Hercules, nati erant, diserte cum Herodoto dicit & Dio Chryf. Orat. XV: ἔ γάρ δὴ πε βελτίους εἰσι πάντες τῆς Ἡρακλέως, ὅς ἐδὲ τῆς Ἰαρδάνης δέλην συγγενέσθαι αἰπηξίωσαν. ἔξ ἧς ἐγένοντο οἱ Σάαρδων βασιλεῖς p. 236. Non enim certe meliores sunt omnes Hercule qui nec cum Iardani ancilla consuetudinem habere dedignatus est, ex qua nati sunt Sardium reges. Quare nimis audacter Josephus Scaliger Lib. III Can. IIag. affirmat contra Herodotum, ex Regina Omphale ejusque filio stemma regum Heraclidarum Lydiæ demitti. p. 328. Scio equidem, qua auctoritate id dici possit, & nihil moror. Scrupulositatem Scaligeri merito insuper habuit & Cl. Gronovius, saltem in eo, ubi is III Can. IIag. p. 327 scribit: *Quis non miretur Ninum Beli filium unum ex posteris Herculis fuisse, qui annis mille, ut minimum, Nino Beli filio posterior fuit? Aut est Herodoti aut Librariorum error.* Palmerius etiam in Exercitationibus ad Herodotum id tantum videtur hoc loco operam dedisse, ut pugnantia cum Herodoto loca Autorum conquireret. Nos ei, qui illustrandum hunc Autorem susce-

fulceperit, allaborandum potius putamus, ut quantum fieri potest ejus fides corroboretur; ne animus Lectoris a scriptore præstantissimo, sed invidiæ valde exposito, magis alienetur.

Cum multa non levia præteream, quia brevitate opusest, hoc non possum. Cap. XLI, ubi de Adralto fratricida ac ob id exule, quem Cræsus supplicem receperat, & de more expiaverat. Hunc Cræsus sic alloquitur: "Ἀδρῆσε, ἐγὼ σε συμφορῇ πεπληγμένον, ἀχαρίτι τοι ἐκ ὀνειδίζων, ἐκάθηρα. i. e. ut ego verito: *Adraste, ego te calamitate percussum, illecebile quicquam tibi haud exprobrans, expiavi.* Ita Græca exhibent Aldina & Camerariane, suntque omnia plana & clara. Miror autem cæcas aberrationes Vallæ, & ejus Correctoris Henr. Stephani. Sed cum in Nova Ed. hæc ita edita vidi: ἐγὼ σε συμφορῇ πεπληγμένον, ἀχαρίτην τοι ἐκ ὀνειδίζω, ἐκάθηρα, cumque legi versionem eorum & præcipue Notam ad ea; profecto in tristitiam datus sum, sive ut Vir Cl. veterum more loqui solet, præ dolore mihi lacrymæ exciderunt, tanta mihi visus est συμφορᾷ πεπληγμένον. Nihil ergo dico amplius, nisi hæc δαῖδα καθαρσίαν.

Venio nunc ad locum illum Cap. XLVII, ubi Cræsus tentat oracula, qui quidem locus ad vexandos non tantum deos herosque, sed & homines factus videtur. Illis tunc divinandum erat, quid Cræsus faceret, cum facturus esset, quod nemo de Rege mentis compote suspicaretur: nobis, quid Herodotus casu quodam depravatus, dixerit. Sed illis quidem res successit, nam Apollo facile olfecit, quid Cræsus coqueret: alioquin αἰ μὴ τὴν εἶνα ὄξυς ἦν, καὶν ἀπὴλθεν αὐτῆ ὁ Λυδὸς καταγελαῖ, ut Lucianus jocatur; hominum autem adhuc nemo inventus est, qui hic adhiberet εἶνα κριτικὴν, aut alioquin extricaret. Non illud genus Criticorum, qui ingenio & conjecturis vivunt: non, qui MStis pro ratione uti solent. Dicit Herodotus Cræsum iis quos ad oracula tentanda mittebat, sic mandasse: ἀπ' ἧς ἀν' ἡμέρης ὀρηθῆωσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν λοιπὸν χρόνον ἕκαστος τῇ ἡμέρῃ χρῆσθαι τοῖσι χερσηρίοις. Quæ Valla ita vertit: ut qua die proficiscerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus supputantes quotidie oraculis uterentur. Apparet eum legisse non ἕκαστος τῇ ἡμέρῃ, sed ἕκαστῃ ἡμέρῃ. Nunis autem absurda res

existit hoc pacto: Illi qui, ex Asia minore partim in Africam, partim in Europæ loca minime vicina mittebantur, jubentur, primo statim & secundo & tertio die ab exitu ex Sardibus, oracula ibi consulere, quo si volare possent interea vix pervenirent; & quidem deinceps etiam quotidie id facere jubentur, numerantes dies a die profectiois in infinitum scilicet: nec enim ponitur terminus, ut omnem ætatem terant oracula consulendo, quid Cræsus faciat, nec unquam reverti possint eum responsis. His rerum absurdis oratio accedit incongrua *ἐντελειόμεν* & *ἡμερολογέοντας ἕκαστον* *χρῆσθαι*. Videntur hæc nostri Critici sensisse. Sed audiamus eorum responsa, & primum ex conjecturis. Inde sane videtur esse (nihil enim indicatur) quod in Ed. Galei apparet *ἕκαστον τῆ ἡμέρῃ* Mirum autem ni hoc clancularium aliquod facinus Henr. Stephani est, in alios inde derivatum. Istud autem, quavis speciem aliquam habeat, quatenus constructionem juvat: pejus tamen est illo vitioso, quod, si nihil aliud, saltem vestigia retinet veræ lectionis; conjectitium autem istud & irreptitium & hæc abolet indagationemque frustratur, nec sensum meliorem reddit; nihilo enim magis intelligunt Legati, quisnam sit ille dies, quo sciscitari debeant: quem omnino eos scire necesse est & observare, ut in eundem cadant coctura Cræsi & eorum sciscitationes, quemadmodum ipse Cræsus in sequentibus observavit coquendo, *Φυλάξας τὴν κυρίην τῶν ἡμερῶν, statuto illo die observato*, ut recte Valla. Hoc ergo nihili est, & non sine scelere receptum. Audiamus alios: habemus autem magna nomina. Josephus Scaliger & Daniel Heinsius, referente & consentiente Jungermanno ad Jul. Pollucem I, 67, 48, legere jubent: *ἕκαστον ἢ ἡμέρῃ*. i. e. *unumquemque una die*, sc. iussit Cræsus sciscitari. Sed pace Triumvirorum, & eorum, qui nefas putabunt illis contradicere, istud adhuc pejus est: primo superstructum est falsa interpolationi *ἕκαστον*, deinde sensum tantundem juvat: nonne quæso unusquisque uno aliquo die sciscitabitur, & tamen non omnes eodem? omnino simul omnibus unus certus dies præscribendus erat, non unicuique seorsim: certe etiam sine mandatis necessario, quisque semel interrogaturus, uno aliquo die interrogabit. Postremo, quæ plane indecens est *ἀκρίσια*, sed

in nostris hominibus Græca emendare conantibus mihi sæpius animadversa, non attenditur quid usitatum sit, & quomodo alias Autor loqui soleat, & an ipse ita locutus fuisset. Cum in omnia cadat unum, necesse est in omni sermone id sæpissime occurrere; nusquam tamen apud Herodotum invenietur *ἴα υνα*, aut aliquis inde casus, sive ita sive Jonice; sed semper *μία* in casibus suis, pro ipsius dialecto, per *η*. Tales vidimus conjecturas. Restant, quæ ante multa secula foliis mandata fuere. Vir Cl. Herodotum ex MS. Mediceo reformans in sua Editione reposuit: *ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὀρηθῆσιν ἐν Σαρδίῳ ἀπὸ ταύτης ἡμερολογεῖν τὰς ἑκάς* ① *τῇ ἡμέρῃ χερῆσαι τοῖσι χερσηρίοισι*. Expectabas aliquid. Sed eadem vides, quæ ex prioribus Edd. supra posuimus. Ita tamen agit quasi in solo illo Cod. extet *ἑκάς* ①, interim cum conspurcatis illis Aldinis, quibus Camerarius acquievit, hic in malo consentit bonus ille Codex. Frustra autem confirmare conatur Vir Cl. aliunde ex Herodoto; nam aliena sunt, quæ adducit, excepto uno loco ex I, 63; sed æque suspectum nihil juvat. Condonetur sane verborum constructio quamvis intolerabilis; manent tamen rerum *δυσχέραι* superius indicatæ. Sic vertit: *ut qua die profiscerentur ex Sardibus ab ea reliquum tempus per quemlibet diem supputantes, qui que ista die oraculis uterentur, fideliter: & dies illa κερῆσαι tamen non apparet. Lege ergo pro ἑκάς ① τῇ una litera omitta ἑκατοστή. e. centesima die: ut dimiserit eos Cræsus mandans, ut, a qua die profecti essent ex Sardibus ab hac numerantes per dies ceterum tempus, centesima die uterentur oraculis sciscitantes &c.* Hæc est κερῆσαι illa dies, qua Legati ingredientur templa, Cræsus culinam. Non Apollinis magis oraculum est verum. Ad alia, omissa multis non levibus.

Cap. I. X Aldina omnesque Edd. habent: *ἐπεὶ γὰρ ἀπεκρίθη ἐκ ποταμῶν, τῷ βαρβαρικῷ ἔθνε ① τὸ ἑλληνικόν, ἐὼν καὶ δεξιότερον καὶ ἐπιθῆς ἡλιθίᾳ ἀπηλαγμένον μάλλον*. Quæ veram durius ad vitandam ambiguitatem: *Quandoquidem separatim fuit jam olim a barbarico genere genus Græcum, existens dexterius & a fatuitate stolidam magis abhorrens*. Hoc verum est, nec aliter sentiunt Græci, & non est necesse aliorum testimonia hic cumulare. Sed nova Editio contrarium menti Autoris, contrarium veritati exhibi-

exhibet: ἐπεὶ γὰρ ἀπεκρίθη ἐκ παλαιότερου τὸ βαρβαρικὸν ἔθνος τῷ ἑλληνικῷ· ἔθνος δεξιότερον &c. i. e. *postquam separatim fuit jam olim Barbarum genus a Græco, existens dexterius &c.* Ita quidem ex MS. illo, sed & princeps Aldina ex MS. fuit expressa, & quidem multo meliore. Apparet autem esse interpolationem ex uno in plures derivatam: nempè sciolum aliquem librarium offendebant duo genitivi diverſi ambiguitatem parientes ἐκ παλαιότερου τῷ βαρβαρικῷ ἔθνος, itaque tanquam melius faciebat, ἐκ παλαιότερου τὸ βαρβαρικὸν ἔθνος. Thucydides qui nostrum bene norat & sapius ad eum respicit, ex illo loco colorem ducens eandem σχῆσιν observavit, nempè ἀπεκρίθη τῷ βαρβαρικῷ τὸ ἑλληνικόν, dum in Proœmio scribit: εἰ μὲν ἔδὲ βαρβαρὸς εἴρηκε διὰ τὸ μηδὲ τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, εἰς ἓν ὄνομα ἀντιπαλὸν ἀποκρίσθαι. Neque tamen barbaros dixit Homerus ceteros Græcos propterea, quod nec Græci adhuc, ut mihi videtur, in unum nomen adversarium barbaris essent separati ab illis. Miror autem rationem Viri Cl. in confirmando: non cessat passim ut hic aliena allegare, καὶ ἔδδὲν ἰσοκότα τῷ πράγματι.

Longe plurima nunc etiam relinquo, quæ recte habentia interpolata sunt in pejus: quædam etiam, quæ emendationem desiderabant, quibus nihil ex MS. nihil aliunde opis allatum, ut alias plerumque talia deferuntur, de quo genere maxime notabile quiddam est Cap. XCII, quod a nemine, quod sciam, animadvertum. Sermo est de quodam homine, qui, antequam Cræsus regno esset potitus, Pantaleontis Cræsi fratris partibus studebat, ut is potius regnaret. Hunc Cræsus jam Rex interfecit sive interfici curavit: τὸν ἀνθρώπον ἐπὶ κυαφῆς Ἰλκων δίδουρας. ita ubique legitur. Nihil hic ex ingenio nihil ex MStis Viri docti. Omnes tacent: scilicet nihil intra est ostentum nihil extra est in nuce duri. O illos stomachi felices! ego concoquere nequeo; res & verba adversantur. Res minime regaliter gesta. Bonus ille homo quasi inmemor quis jam regnaret, secure, ut videtur, per urbem spatlabatur, deinde Cræsus in platea quadam eum offendit: & tunc primum ipse etiam recordatus illum sibi in successione regni adversatum fuisse, occidendum putavit; sed tanquam aliquis præ-

timis

timidus & legibus obnoxius, veritus ne ab hominibus videretur, in publico non sustinuit hominem trucidare: verum in proximam quandam officinam eum traxit, non enim habebat qui sublimem intro raperent, traxit ergo, diu ut videtur reluctantem; ibi demum secure misero ademit animam: quomodo autem id fecerit, *θεὸς οἶδε*, scilicet, & Cræsus cum fullone illo, sodali forte uo; ad nos vix tenuis famæ perlabitur aura per nuncium istorum Herodotum, postquam ei malum quoddam oblatum est. Non tamen adeo id est occultum ut mediocriter scientem Græce & attentum fallere possit. Consideretur modo *ἐπὶ κναφῆς ἕλκων* hoc non est, ut Valla vertit & omnes *ἀνεξήρατος* accipere, non est, nec potest esse *in officinam fullonis trahens*, verum *in* aut potius *super officina fullonis trahens*; esset autem illud si legeretur *ἐπὶ κναφήιον* vel potius *ἐς κναφήιον ἕλκων*. (Nemo mihi objiciat unam & alteram singularem phrasin, quas ipse bene scio, & nihil moror: attendens potius quomodo Herodotus & omnes hic loquerentur.) Rursus autem in tali interficiendi modo considerando facetiæ oriuntur, quas nolo consumere in Tragædia, cujus faciem res mox sumet post Comicam & nimis plebejam. Nam illum hominem Cræsus exquisitissimis tormentis cruciatum tristissima morte affecit, si legas quod Herodotus scripserat: *ἐπὶ κναφῆς ἕλκων διαφείρεται*. Scire oportet, quid sit κναφῆς. Suidas κναφῆς inquit ἔργον τινὲν κύκλω κέντρα ἔχον δι' ἑτέρας βασανιζομένους κτείνεσιν. ὁμοίον ἐστὶ κναφῆ καὶ κτενί. *Instrumentum quoddam undique stimulos habens, quo fontes tortos occidunt, simile est fullonico pectini*. Tale tormentum adhibuisse Cræsum in illo occidendo ostendam. Hesychius indicio est, corruptus quidem & ille ibi ut passim, sed ad hæc sufficiens, & facile ex nostro vicissim emendandus, ut afferam: *ἐπὶ κναφῆς ἕλκων διαφείρεται. τὸ γὰρ πρότερον οἱ γναφῆς ἀκαίδαν σωρὸν συρέψαντες τὰ ἰμάτια ἐπὶ τῆ σωρῆ ἔκναπτον. ὁ δὲ σωρὸς ἐλέγεται γναφῆς. ὁ δὲ ΚΡΟΙΣΟΣ τὸν ἐχθρὸν περιέξων ταῖς ἀκαίδαις καὶ ἔτως ἔφείρεται*. Legitur autem in vulgatis *ἐπὶ κναφῆς ἕλκων διαφείρων*. deinde *ἐπὶ τῆς σωρῆς* pro *ἐπὶ τῆ σωρῆ*. Post verba Herodoti in principio posita sine dubio eorum expositio & Herodoti mentio anputata: sicut constat plerisque citationibus

Autorum aliisque multis Hesychium truncatum. Illis autem hæc dicit: *antea enim fullones spinarum fasce convoluto vestes pe-  
tebant: fascis autem ille dicebatur κνώφος. Cræsus itaque inimi-  
cum suum laceravit spinis & sic interfecit.* (taliam autem notum  
intelligenda esse, ut Harpagus dicit apud Nostrum I. 117: καὶ  
αὐτὸν δὲ ἐκείνων καὶ ἔθραυσέ μιν, non enim ipse Cræsus fuit carni-  
fex.) Accedit Plutarchus in Libro de Mal. Her. hæc tangens:  
*ἀδελφὸν γὰρ αὐτῶ (τῷ Κροίσῳ) Πανταλέοντα περὶ τῆς βασιλεί-  
ας αἰεὶ πῶς διαφέροσθαι ζῶντος ἔτι τῶ πατρὸς. τὸν ἔν Κροίσῳ,  
ὡς εἰς τὴν βασιλείαν κατέστητῶν ἐταίρων καὶ φίλων τῷ Πανταλέον-  
τος ἕνα τῶν γνωρίμων ἐπὶ κνώφῳ διαφείροσθαι καταζαίνόμενον. Fra-  
trem enim, inquit, cum eo (cum Cræso) Pantalcontem de regno sem-  
per fere contendisse vivo adhuc patre. Cræsum itaque in regno  
constitutum, sodalium & amicorum Pantalcontis unum, ex nobi-  
libus, super pectine fullonico interfecisse laceratum.* Ille etiam lo-  
cus nescio quo adverso fato sed aliter corruptus. Ed. Aldina &  
Basileensis pro ἐπὶ κνώφῳ habent ἐπὶ γνάφῳ, quod nihil est, sed  
facile manuducit ad κνώφῳ vel γνάφῳ, nam utraque scriptio ob-  
tinet. Ed. Ffurt. A. 1599 ἐπὶ τάφῳ, quod nihil ad rem, ut &  
Xylander sensit, qui maluit vertere: in officina fullonis, quasi es-  
set ἐπὶ κνώφῳ, quasi ex Herodoto scilicet, non sentiens aliam  
ejus depravationem. Deinde ἐν τῷ legitur non αἰεὶ πῶς, quod  
quidem posui, ut aliquid diceretur, non tanquam indubitatum.  
Præterea Suidas & Goldasti Lexicon Vetus vocum Herodotea-  
rum commemorant κνώφος ut ex Herodoto, quod non nisi in  
hunc locum cadere potest. Quod ad supplicii genus atrocissi-  
mum attinet, tali supplicio apud inferos exercetur Aridæus  
ille Platonis antiquus tyrannus crudelissimus aliique similes. Li-  
bro ult. de Rep. ult. inquit Er, *infernales ministri cum quadru-  
pedem constrinxissent & in caput proturbassent, & excoriassent,  
traherent secus viam exterius super tribulis lacerantes*, quorum  
postrema Græce: ἀλλοῖον—ἐπ' αἰσπάλαιδων κνώμπτοντες. ubi αἰσ-  
πάλαιδαι frutices spinosæ, κνώμπτοντες autem idem quod κνώπ-  
τοντες (unde κνώφος,) & exponentibus Græcis Lexicographis  
καταζαίνοντες, quo Plutarchus utebatur: ἐπὶ κνώφῳ καταζαι-  
νόμενον.

MENSIS SEPTEMBRIS A.MDCCXVI. 425

JOH. CASP. FUNCCII LIBER DE COLORIBUS  
Cæli. Accedit oratio inauguralis de Deo Mathematicorum Principe.

Ulmae, sumtibus Danielis Bartholomæi, 1716, 8.

Plag. 18 $\frac{1}{2}$ .

**C**L. Autor, verbi divini apud Uimenses minister & in Gymnasio patrio Mathematicum Professor, ante decennium in Academia nostra de coloribus cæli in genere publice disputavit. Eam dissertationem nunc cum nonnullis additamentis recudi fecit & tractationem de coloribus cæli in specie addidit, occasionem de hac materia denuo aliquid meditandi suggerente *Matthæo Honoldo*, cum institutum suum sub præsidio ipsius disputationem publice habendi ipsi significaret. Dividitur autem omnis tractatio in quinque Sectiones. Sect. 1 phænomena colorum cæli enarrat tum generalia, quæ omnibus coloribus cæli sunt communia, tum specialia, quæ aliquibus tantum aut singulis competunt. In illis recensendis utitur ordine locorum dialecticorum existentia, quantitatis, temporis, loci, situs, proprii, accidentium; v. gr. quoad *tempus* notat, semper aliquem in cælo apparere colorem, non tamen semper quemvis; quoad *situm*, colores in arcum disponi, qui fornicis habet figuram; quoad *proprium*, quod sint signa tempestatis. Ad specialia refert omnium primo circumstantias, sub quibus colores primarii, quos vocat, niger sc. albus, cæruleus, ruber, flavus, viridis appareant. Annotat e. gr. colorem nigrum apparere noctu, tempore eclipseos, tempestate oborta, in nubium Soli subjectarum densarum parte media, ceterarum vero parte a Sole averfa. Progreditur ad colores, quos vocat, secundarios nomine indicandos, qui sunt subalbidus cum lacteo, niveus, hyacinthinus, luteus, croceus, fulvus, ferrugineus, roseus, rutilus, sanguineus, puniceus, rubidus, saphirinus, glaucus, indicus, cinereus, subniger. Sequuntur notatu digna circa colores crepusculinos: his succedunt phænomena coloribus interdiu vel noctu apparentibus communia, quæ vocat, & tandem subjunguntur nonnulla, quæ crepusculinis cum aliis communia esse censet. Sect. 2 phænomena generalia ad causas revocantur, quas esse reputat lumen Solis atque Lunæ ejusque a

H h h

parti-



partibus expansi terræ imminentis, ut loquitur (hoc est ab atmosphæra) varie reflexum atque refractum. Probat igitur atmosphæram reflectere radios atque refringere. Constituit autem tres partium cœli coloratarum regiones. Primæ initium est in distantia 1000 passuum a terra, finis in distantia unius milliaris Germanici, intra quos terminos vapores crassiores atque nubes contineri arbitratur. Alteram terminari ait circa montium altissimorum cacumina, quorum altitudinem cur integro milliari Germanico majorem supponat non addit. Ultimam denique usque ad confinia ætheris aerisque protendit. Cur vero in vicinia non videantur colores, sc. tantum in partibus atmosphære remotioribus, rationem hanc reddit, quia in remotioribus non modo optica verum etiam physica condensatio locum habet, cum ibidem exhalationes atque vapores ascensum sistant. Sect. 3 fundamenta nonnulla continentur, ex quibus phænomena colorum cœli specialia deinde explicat. Inquirit nempe in colorum causas, quas a diversa luminis modificatione repetit. Hanc vero modificationem fieri per umbrarum inter radios interpositionem cum *Honorato Fabry* sentit, quamvis in speciali explicatione in nonnullis ab eodem discedat. *Fabrianam* autem hypothesin integram jam A. 1592 traditam esse monet a *Wolfgango Meurero*, Medico quondam Lipsiensi, & adductis ipsius verbis ex commentariis Meteorologicis probat. Ceterum ut hanc hypothesin, quatenus eam cum *Honorato Fabry* comunem habet, hoc est, in genere probet, primum rationis loco adducit, quod copia luminis mutetur per reflexionem & refractionem ab atmosphæra factam: tum ad experientiam provocat & alias nonnullas rationes annectit. Experientia hypothesin confirmari putat, quia inde ratio reddi potest nonnullorum phænomenorum, nempe cur eadem atmosphære pars diversis coloribus tincta uno eodemque tempore diversis spectatoribus appareat & vapores ex aqua fervida ascendentes ad diversi luminis præsentiam, v. gr. carbonis candentis, ligni ardentis &c. diversos exhibeant colores. Rationes eo tendunt, quod alius color fortius commoveat oculum altero, hæc vero vis fortior vel remissior proveniat a varia radiorum, & consequenter quoque umbra-

brarum copia. Addit, quod omnia, quæ ad causam varietatis colorum cœlestium requiri jure poterant, in illa radiorum cum umbellis varia combinationeprehendentur, hoc est, quod hypothefi sufficiat ad reddendas colorum cœlestium rationes. Quomodo autem per radiorum & umbrarum combinationem colores prædeant, per fractiones sequentes  $\frac{0}{60}, \frac{5}{55}, \frac{15}{45}, \frac{30}{30}, \frac{14}{15}, \frac{55}{6}, \frac{60}{0}$  explicat, quarum prima lucem, secunda albedinem, tertia flavedinem, quarta rubedinem, quinta cœruleum colorem, sexta nigredinem, septima tenebras designat, & in quibus numerus superior interstitia umbrosa, inferior radios lucis indicat. Atque in his ab *Honorato Fabry* discedit, cui character nigri est  $\frac{0}{60}$ , albi  $\frac{5}{55}$ , rubri  $\frac{15}{45}$ , flavi  $\frac{30}{30}$ , cœrulei  $\frac{14}{15}$ , viridis  $\frac{55}{6}$ , quia ipsius opinione album & nigrum sic non distinguuntur, characteres colorum secundariorum non commode inde eruuntur, viridis color solum ex cœruleo & flavo componitur, non item, quod ipsi videtur, ex albo & nigro. Monet autem Cl. Autor, se hæc nemini pro veris obtinere: adducit tamen nonnulla experimenta, quibus ea probabilia reddi arbitratur, e. gr. quod color in ligni fumantis fumo appareret noctu ad lucem modicam niger vel cœruleus, ad fortiorem flavus aut albicans (oculo per obstaculum impedito, ne lucem videat) in tenebris ruber. Respondet etiam ad objectiones nonnullas, quas contra hypothefin suam fieri posse suspicatur. Tandem aliorum sententias ad examen revocat, quas inter *Newtoniana* in diversis radiorum refrangibilitatis & reflexibilitatis gradibus fundata, *Hugenioq;* in Dioptrica probata. Hanc se admittere non posse ait, quod non intelligat, quomodo, stante illa diversitate refrangibilitatis, nubes eadem, quæ primum alba apparuit, paulo post rubra & tandem cœrulea cernatur, non nisi Solis orientis vel occidentis situ mutato, & quomodo nobis alba apparere possit, quæ eodem tempore ab aliis terriculis, apud quos Sol tunc forte oriatur vel occidat, crepusculino aliquo colore tincta cernatur. Sect. 4 phænomenorum colorum cœlestium specialium rationes ex hypothefi sua reddere conatur, quas hic distincte proponere non licet, quia phænomena ipsa supra recensere nobis non permisit brevitas studium.

Tandem Sect. 5 consecraria quædam atque nonnullos usus doctrinæ suæ ostendit. Dividit ea in theologica, moralia, physica & mathematica, ubi prius ante dicta secundum locorum dialecticorum ordinem, quo in Scholis themata simplicia pertractari solent, in compendium misit. Theologica sunt: agnoscendam esse Dei 1 sapientiam, qui colores cœli exacte cognitos habeat, cum nos post tot seculorum decursum vix tandem eos intelligamus; 2 pulchritudinem & majestatem, cum effectus non sit nobilior causa; 3 potentiam, quod solus cœlum serenet atque obfuscet, quoties vult. Porro Deum esse 4 amandum, quia colores cœli de ejus pulchritudine testantur; 5 timendum, quid enim non poterit, ait, in te vermiculum, qui vastum cœli expansum obnubilare potest? 6 in eum esse sperandum, quia post tempestatem serenitatem sæpe restituit. Tandem præcipit: visionem cœli beatorum Dei que anhela. Rationem addit, quia vestibulum cœli tam splendidum multo illustrius pollicetur penetrabile. Hinc simul intelligitur, qualia sint moralia. E. gr. Animos nos esse jubet semper tranquillo, quoniam aer in superiore regione semper tranquillus. Similiter cum nubes ex fumis & vaporibus splendentes intuemur, cogitandum esse, mortales, cum maxime splendent, fumos esse vaporesque. Inter physica & mathematica comparent sequentia: physicam ex libro naturæ potissimum esse discendam, librum naturæ explicare seipsum, in eo explicando rationem subinde cum experientia esse conjungendam &c.

In oratione inaugurali, quam in Gymnasio patrio recitavit, cum docendæ Mathesi in eodem admoveretur, id agit, ut, argumentis disciplinarum Mathematicarum recensitis, de perfectionibus divinis differendi ansam arripiat.

*CYCLODIATOMIA, QUA PRO REI TOR-*  
*mentariæ incremento motum ac tempus projectorum mensu-*  
*rat & demonstrat FERDINANDUS ERNESTIUS*  
*Comes ab HERBERSTEIN.*

Fragæ, Typis Universitatis, 1716, 8.

Alph. 1 Tabb. æn. 20.

Illu-

**I**llustrissimus Autor novo specimine probat, quantum ipsi  
 Icuræ cordique sit inter tot tamque ardua negotia alia scientia-  
 rum Mathematicarum incrementum. Praxin rei tormentariæ  
 ad certitudinem Geometricam evehit, dans operam, ut nec praxi  
 dediti de difficultate & obscuritate, nec theoriæ studentes de de-  
 monstrationum concinnitate atque rigore habeant quod con-  
 querantur. Nimirum parte prima operis sane docti funda-  
 menta Geometrica præmittit, ad theoriæ projectorum more  
 veterum Geometrarum demonstrandam necessariorum. In  
 his singularia quædam de circulo theoremata demonstrantur, &  
 de parabola ostenduntur, quæ ad motum projectorum distincte  
 intelligendum sufficiunt. His tamen antequam in parte secunda  
 ad hunc scopum utatur, quædam de progressionem Arithmetica  
 præmittit & ad motum uniformiter acceleratum, quo gravia fe-  
 runtur, applicat. Addit doctrinam de motuum rectilineorum  
 compositione ad evidentiam veterum revocatam. Jactis hisce  
 fundamentis monstrat, globum ex mortario vel tormento emis-  
 sum in quacunque directione machinæ parabolam describere,  
 quod primus reperera *Gallilaus* & enucleatius proposuerat *Tor-  
 ricellius*. Mox demonstrationibus ad normam veterum exactis  
 confirmat, quicquid in theoria motus projectorum utile habe-  
 tur. Supponit autem cum *Gallileo* directiones gravium paral-  
 lelas & motum cadentium secundum numeros impares accele-  
 ratum, nec male, cum omnium consensu ad praxin rei tormen-  
 tariæ sufficiant hæ suppositiones. Tandem in parte tertia theo-  
 riam ad praxin deducit, eumque in finem c. 1 problemata ali-  
 quot pro sequentibus praxibus necessaria præmittit, veluti de  
 scala conficienda, cujus ope linea in mille partes dividi facile  
 possit, de lineis chordarum usque ad 90 grad. in angulum re-  
 ctum transferendis, de linea sinuum in angulo recto inscriben-  
 da &c. C. 2 docet, quomodo solo circino & regula angulus dire-  
 ctionis tormenti inveniatur, ut globus scopum feriat. Cap. 3  
 Quadrantem *Toricellii* universalem describit, & quomodo ejus  
 ope fiant, quæ alia ratione fieri paulo ante jussérat, exponit. Cap.  
 4 modum tradit trigonometricum inveniendi angulum directi-  
 onis tormentorum & tempus, quod globus insunit a meta ad

scopum datum. Tandem Cap. 5 de directione tormenti atque mortarii tractat: ubi duo imprimis expendit, tum quomodo machina ad debitum angulum supra lineam horizonti parallelam elevetur, vel infra eam deprimatur, ut globus ad distantiam a meta propositam ejiciatur; tum ne globus ad dexteram vel sinistram a plano verticali, in quo scopus existit, aberret. Utrumque quomodo diversis viis obtineri possit, perspicue, ut solet, commonstrat. Ecce igitur argumentum operis egregii: in quo quomodo versatus fuerit Illustrissimus Dominus Comes, optime omnium intelliget, qui librum, ut meretur, attenta mente perlegerit. Sane R. P. *Georgius Thomas*, in universitate Pragensi Mathematicarum Professor Regius, qui Revisoris munere functus, judicat, insigni methodo, facilitate & demonstrationum claritate exponi, quæ tum ad ingeniorum variam sint eruditionem, tum in commune bonum ad Technices commendationem, adeo ut ipse definire non audeat, utrum majorem laudem promeruerit *Sigsmundus Herbersteinus*, avitæ stirpis columnæ, bellico sub Imperatoribus Austriacis exercitio, an Illustrissimus Autor editis hoc aliisque ingenii sæcundi partibus.

SENTIMENS D'ERASME DE ROTTERDAM.

h. e.

SENTENTIÆ ERASMI ROTERODAMI CON-  
formes sententiis Ecclesiæ Catholicæ in omnibus capit-  
bus controversis; Autor J. RICHARDO.

Coloniæ MDCCXVI. 12.

Plag. 18½.

**D**esiderium Erasmi Lutherani fuisse addictum, id vero in hoc tractatu negatur per integrum, qui A. 1688 lucem jam aspexit, cujusque verus Autor Dominus *de S. Amour* esse existimatur. Multum vero increpat illos, qui in Lutheri castris quæsierint Erasmus, cujus quippe vox innotuerit satis: *Nobis est irreconciliabile bellum cum universis Lutheranis*. Præcursorem itaque hunc fuisse Lutheri & Anti-Christi, inter calumnias refertur, & integer hic, de quo nunc dispicimus, tractatus ita dis-  
spesci-

spescitur, ut partibus duabus, priori de magnitudine spiritus Era-  
 sini, posteriori de fidei ejusdem puritate agatur. Illud ceu ve-  
 rissimum ponitur, si Erasmus Lutheranis favere voluisset, Ger-  
 maniam universam hanc doctrinam perinde amplexuram fu-  
 ille; prævidisse etiam eundem, Calvinum, instar pestis, Ecclesie  
 universæ esse nociturum. Paucis ante mortem hæc perscripsit  
 se ad fratres Erasinum: *Christum agnosco, Lutherum non novi,*  
*Ecclesiam Romanam agnosco, quam opinor a Catholica non dissen-*  
*tire, ab hac nec mors me divellet, nisi palam divellatur a Christo.*  
 Quæ in Desiderio duo vitia a Paulo Jovio notantur, propriæ sci-  
 licet gloriæ studium, & in divinis quoque rebus lusus ac joci, illa  
 longius amolitur Autor, quem illius potius virtutes, multitudo  
 inprimis; scriptorum, quæ edidit, calculi licet doloribus perpe-  
 tuo tentatus, honoris porro maximi, purpuræ fastidium, fidu-  
 ciaeque Pontificum, qui in Erasino positum existimassent, a Lu-  
 theranismo si repurganda sit Ecclesia, in admirationem rapiunt. 22 sqq. 38  
 Id agebatur eo tempore inprimis, ut summus hic renaſcentium  
 literarum Doctor cum Luthero vires experiretur, & hunc adeo  
 Cerberum, uti pro modestia sua loquuntur, edomaret. Cuther-  
 tus sane Tonſtallus, Londinensis, illum, hoc ut ageret, excitabat  
 abunde, veniente in partes simul Georgio, Duce Saxone, cujus  
 judicio, nisi per triennium jam tum a Luthero abstinuisset Era-  
 sinus, præſens ille miserque Saxonie status non fuisset subsecu-  
 tus. Quam depexos dederit literarum ignaros, studiaque redu-  
 xerit elegantiora, indoctisque Monachis exosa, Hæreticique vel  
 50. 52.  
 53.  
 ideo reportarit titulum, quam ingemuerit Ecclesie, in qua am-  
 bitio, voluptas, avaritia, ac malitia varia, inter hos quoque, qui  
 lucem Solemque mundi se profiterentur, turpissime regnet,  
 quam Novatoris sepe apud suos meruerit nomen, illeque, qui  
 55.  
 bonas literas coluerit, Lutherizare tum fuerit existimatus, id  
 pressius hic persequitur Autor. A Miræo, Canisioque asserta, Lu-  
 thero scilicet Erasmus excludenda dedisse ova, hic valde im-  
 59.  
 76.  
 probantur; bonas literas promovisse Virum; castigasse Mona-  
 chos, tyrannidem in conscientias fidei Inquisitorum, infantiles  
 85.  
 nugas, ad Francisci vestem, cum moriuntur, confugientes, con-  
 94.  
 ciones Christo vacuas, indulgentiarum questum; culpasse epi-  
 sco.

- episcoporum luxum plane principalem, Lutheranum tamen non fuisse, id omne copiosius hic relatam legas. Lutheranis simul ejusmodi tribuitur Hæresis, quæ perniciosior sit hæresibus una sumptis omnibus, quæ Seculis XIV antegressis Ecclesiam afflixissent; multa nunc millia hominum cadere indies per errorem hunc exitialem in infernum, ob spreta Erasini, quibus Principes Episcoposque ad resistendum provocasset, consilia; igni ferroque rem pertentare, atqui hoc consilium de cælo non esse, cœtum vero Lutheranorum mire adauxisse. Universam fuisse perditam Ecclesiam, siquidem Luthero favisset Erasmus, integro docetur capite, Lutherique, qui Hæresiarcha Autori salutatur passim, facundia, qua semel sacrum sermonem pronuntians, vel integram urbeculam reddiderit Lutheranam, perinde non reticetur, additis tamen subinde novis acerbissimisque stricturis, quandoquidem illi, (uti & Scaligeri, Casauboni, Blondelli, Grotii in infernum detruduntur) salutis spes haud dubie relinquitur nulla. Maximus ergo Lutheri & complicum Erasmus dicitur fuisse hostis; Juricus vero, cujus libri molis admodum exiguæ fore dicuntur, siquidem falso aut injuriose dicta eximantur, iniquæ imputationis postulatur, propterea, quod Ecclesia non Sacramentum, sed Christum in Sacramento adoret.
273. Hæresium confutatio & per Scripturas, & per traditionem urgetur, causaque, cur Lutherana increbuerit Hæresis, non una allegatur, ubi Romæ abominanda plane non reticentur, res etiam Friderici Pr. Electoris, a quo 1712, errore forsan Typographi, Academia Vitembergensis condita fertur, simul attinguntur. De Calvino quid sentiendum, perinde docetur, Erasmus vero ut Monachorum etiam Patronus, ab omni hæresi Lutherana alienissimus sinitur, ac secunda hujus disquisitionis pars promittitur, Ceterum, quibus illa credere integrum non est, in cœcorum more, quibus a divina misericordia oculorum usus apprehendus fit, incedere Nostro existimantur.

**JO. GEORGII NEUMANNI, D. ET PP. PRIMITIÆ**  
*Difertationum Academicarum. cum novo Appendice & vita Autoris.*

Wittebergæ, apud Gottfr. Zimmermannum, 1716, 8.

Alph. 1 plag. 20.

Etiam-

**E**Tiamsi præsentēs dissertationes, quas B. Autor in unum fasciculum constipatas olim ipse edidit, jam quidem in Actis A. 1701 p. 5 enarraverimus, non possumus tamen, quin eorum, quæ veteri editioni hoc anno adjecta fuerunt, mentionem faciamus. Accesserunt nempe tres aliæ disputationes, quarum prima in cognominum origines inquiri, ac suum cuique vitium, virtutem aut singulare fatum cognomen imposuisse evincit, exemplisque confirmat: secunda ex Philosophia Morali de naturæ dissimilitudine agit: tertia Faustum præstigiatorum exstitisse olim, eundemque non Wittebergæ, sed potius apud Suevos in Ducatu Württembergico, magicas artes exercuisse prolixè asserit. Annexæ porro est Oratio de tumultu Lutheri adhuc inviolato, quam B. Neumannus in publico confesso 1707 habuerat, eodemque anno separatim luci donaverat, ac Thomæ Crenio consecraverat. Ostenditur in illa, quod Wittebergenfes factum ac reatum habeant Lutheri sepulcrum, nec eversum aliquando, suisque exuviis spoliatum; unde sermo vulgi reprimatur, cui persuasum est, verum Megalandri tumulum ignorari hodie, nec quicquam aliud ac cenotaphium & urnam cineribus vacuum superesse. Quam sententiam finita oratione tum temporis Virum sumum, Conradum Samuellem Schurtzleischium, calculo suo comprobasse affirmatur. Ultimo loco comparet vita Neumanni, Servestæ impressa, & a Jo. Henr. Schönbachio, qui ipsius olim per sex annos & familiaris & auditor fuit, concinnata, cujus potiora momenta paucis hic repetere non abs re erit. Natus fuit A. 1661 Kalendis Maji in pago Mauritiæ sive Mörß, qui in agro Belticiensi situs est, & ad quartum ab urbe Witteberga lapidem distat. Patrem habuit cognominem, atque istius loci sacerdotem, a quo prima literarum initia hausit, ac deinceps in Lusatos dimissus inde ab ætatis decimo quarto institutione Eliæ & Christiani Weistorum Zittaviæ usus est. Academiam Wittebergensem 1680 petiit, & partim Philosophos, Bücherum, Michaelen, Kirchmaierum, Strauchium, Srolbergium, Röhrenseum, Donatum, Schurtzleischium, Dassovium, partim Theologos, Calovium, Meisnerum, Quenstadium, Deutschmannum, Lœscherum, ac in primis



Waltherum audivit, laureamque sapientiz sequenti anno impetravit. Argentoratim postea comite Christiano Vatero, hodie Medic. D. & P. P. itemque Archiatro Anhaltino, se contulit, & perlustratis Germanorum Academiis Wittebergam rediit, ibidemque inter Ordinis Philosophorum Assessores cooptatus, Exercitationes selectiores, quas modo recensuimus, ventilavit. Relatus etiam in Candidatorum Theologiae tabulas, scholas Theologicas aperuit, easdemque cum Philosophicis conjunxit, ac Decani officio in ordine sapientum A. 1690 functus est. Eodem anno, posteaquam amplissima munera, Concionatoris in aula Dresdensi, & sacrorum Antistitis in urbe Lubeca, submisso deprecatus esset, post abitum Dassovii, Poeseos, & biennio post, Walthero vivis erepto, Theologiae Professionem, gradumque in Theologia supremum consecutus est. Curam Bibliothecae publicae sub ipsum Professionis Poeticae initium suscepit, & omni reliquo deinceps tempore sustinuit. In Senatu sacro, missa facta alumnorum ephoria, Hanneckenio A. 1706 successit, eodemque anno post obitum Deutschmanni dignitatem Praepositi templi OO. SS. perinde, ut alia officia sacra, meritorum magnitudine illustravit. Praeter Programmata & Theologiam aphoristicam a Cl. Viro, Jo. Guil. Jano, Divi ex sorore Nepote, editam, de quibus in Actis A. 1708 p. 211 & A. 1710 p. 347 diximus, ultra quinquaginta Dissertationes Theologicas & scripta quaedam apologetica adversus Fanaticos divulgavit, tandemque dysenteria & febrili aestu laborans d. 5 Sept. A. 1709 decessit.

*D. MICH. GOTTLIEB HANSCHII DIATRIBA  
de Enthusiasmo Platónico. Accedit G. G. LEIBNITII  
de hoc argumento Epistola.*

Lipsiae, apud Jo. Frid. Gleditsch & filium, 1716, 4.

Constat pl. 22.

**C**L. Autor *Historia Philosophiae Platonicae*, quam parat, prodromum emissurus, praesentem conscripsit Diatriben, cumque de *enthusiasmo Platónico* eam inscripserit, taciendam sibi putavit, ut *Cap. I de voce enthusiasmus* ejusque synonymis, *Cap. II de*

de variis enthusiasmi generibus differeret copiosius. Postquam igitur *primo Capite* sive Sectione & de origine & de usu hujus vocis, itemque de ecstasi, de fanaticismo, de *Βαρυσία*, &c. docte egit; *Cap. II* varia describit enthusiasmi genera, videlicet enthusiasinum Corybanticum, bellicum, Bacchicum, divinatorium, poeticum, oratorium, musicum, amatorium: & dum suum de singulis generibus addit judicium, tacere nolumus, enthusiasinum poeticum & oratorium ab eo negari & naturales ad causas referri. *Cap. III* probatum it, veritates in gentilium theologia obvias libris sacris & conversationi cum Judæis deberi. Chamum enim, quem ob matris vel novercæ stuprationem maledictione paterna oneratum fuisse, Cl. Herm. Hardtio assentitur, in Ægyptum concessisse, maximamque rerum theologiarum scientiam ex patris sui institutione illuc detulisse. Ab Ægyptiis edoctos fuisse Græcos, sapientiæ addiscendæ causa illuc profectos, speciatim Pythagoram ac Platonem Ægyptiis atque Hebræis usos esse magistros. Hic Cl. Autor subjuugit successionem Platoniorum ex historia philosophica, & *Cap. IV* hypotheses enthusiasmi Platonici fundamentales earumque consequentias proponit. Hypotheses duæ sunt: (1) mundum non esse productum ex nihilo, (2) malum esse positivum, cujus principium sit materia, ut Deus boni. Ostenditur, quam graves hæreses ab hominibus Platoniam hanc philosophiam doctis in ecclesiam invectæ fuerint, quodque illis ex fundamentis sequentes deductæ sint sententiæ: animam ex DEI essentia effluxisse: corpus nostrum esse malum; animam existisse in mundo superiori, antequam in hunc inferiorem laberetur; eam in corpore non posse beatam esse: quæ opiniones quibus locis a Platone & sectatoribus ejus tradantur, diligenter indicat Cl. Autor, & hanc putat esse causam, cur ethnici & hæretici ex Platonismo orti tam pertinaciter negarint resurrectionem carnis. Ultima, quæ hinc sequitur, hypothesis hæc est: veram hominis felicitatem ultimumque ejus finem esse, ut anima e corpore educta cum principio suo, DEO, reduniat. *Cap. V* originem dictarum hypothesis investigat, easque refutat singulas. Cum autem supra dixerit, Philosophos præcos sua dogmata ex S. Scriptura ha-

fisse, has opiniones ortas putat ex male intellecta historia creationis & status protoplastorum. *Cap. VI* ostendit, finem ultimum philosophiæ Platoniciæ esse enthusiasmum: ubi quidem Lectorem monere nos oportet, Cl. Hanschium enthusiasmi nomen hoc loco non usurpare sensu vulgari pro opinione, qua quis sibi divinitus agitari & illuminari videtur, sed pro animæ humanæ a corpore solutæ reditu sive refusione in ipsam DEL, ex qua emanavit, substantiam. Quam opinionem toto hoc capite ethnicorum Philosophorum testimoniis illustrat. *Cap. VII* eodemque ultimo media Platonica ad Deificationem consequendam facientia explicat, videlicet (1) purgationem, abstractionem mentis a rebus sensibilibus, quam cultus Deorum externus multum adjuvare credebatur, (qua occasione pluribus agitur de superstitiosa Platoniorum religione,) meditationem mortis: (2) conversionem mentis ad superiora, maxime ad Deum, ens entium: qua occasione Platonizantes quidam recentiores Philosophi notantur: (3) unionem cum Deo.

Non est silentio nobis prætereunda Illustris Leibnitii Epistola huic libro præfixa. In ea enim Vir celeberrimi nominis paucis aperit, in quibus a Cl. Hanschio dissentiat, profitens, sibi non videri Pythagoram & Platonem quicquam ab Hebræis didicisse; nullam philosophiam tam prope accedere ad religionem Christianam, quam Platoniam; animam humanam omnino corpore esse antiquiorem; falso tribui Platoni sententiam, quod animæ Deo unitæ propriam sibi substantiam non servent.

*ACTA ET MIRABILIS VITA WILBURGIS  
Virginis, ex co.evo Bibliothecæ Mellicensis codice eruta, Dis-  
sertatione Isagogica & notis illustrata & in lucem edita a R.  
P. BERNARDO PEZ, Monasterii Mellicensis Ord. S.  
Bened. Professo & Bibliothecario.*

Augustæ Vindel. apud Phil. Jac. Veith, 1715, 4.

Pl. 21.

**I**Gnotæ adhuc in Actis Sanctorum virginis, monasterium olim  
lingulari sanctitate illustrantis, notitiam cum erudito orbe  
com-

communicaturus doctissimus Pezius, non alienum judicavit Dissertationem præmittere Hagiologicam, in ejusque *primo ac secundo capite* de Canonizæ S. Floriani, in diocesi Laureacensi in Austria sitæ, in qua Wilburgis vixit, primis originibus disputare; in *tertio*, quis primus Canoniorum Reg. S. Aug. in instauratam S. Floriani ecclesiam introductor fuerit, disquirere; in *quarto* accuratum texere catalogum Præpositorum istius Canonizæ inde a sæculo undecimo; in *quinto* denique de Eynwico, scriptore vitæ Wilburgis, item de nomine Wilburgis, loco sepulturæ, aliisque eodem pertinentibus disserere. Quæ singula cum magni sint in historia monasteriorum sive pretii sive momenti, a nostro tamen instituto plenior eorum explicatio aliena est. Quare ex Hagiologica hac dissertatione nihil possumus repetere, nisi quæ de scriptore primum nunc edito ibi leguntur. Is *Eynwicus & Ainwicus* vocatur, fuitque memoratæ Canonizæ Præpositus ab A. 1289 usque ad A. 1313, quo obiit: & antea inde ab A. 1272 ad annum 1289, quo Wilburgis vita excessit, hujus virginis confessionarius, quem vocant, fuit. Hanc ob causam fide dignissima judicatur ejus de Wilburge historia, per scripta quippe ab *αυτόπλη* & *αὐθιόω*, ut dicere non vereatur Pezius, paucas admodum Sanctorum historias occurrere, ad quas posteritati consignandas par diligentia & fides allata fuerit.

Ipsam Vilburgis Vitam ab Ainwico scriptam non est cur hic redigamus in compendium. Hujusmodi enim Vitæ eandem omnes habent faciem, plenæque sunt visionum, miraculorum, tentationum, jejuniorum, vigiliarum, flagellationum, apparitionum: quales historiolarum in nostris quidem ecclesiis vel fide vel saltim admiratione nulla dignæ habentur. Eas igitur missas facientes unam ex *capite XXI* adducimus historiam, quam Pezius pro verissima habendam judicat, tanquam profectam a scriptore non solum *αυτόπλη*, sed cujus fere in conspectu res gesta fuerit. Scilicet refertur illo loco, Ottocarum, Bohemiz regem, in prælio cum Rudolpho Habsburgico inito post editam fortissimam pugnam percusso equo suo captum esse: eosque, qui captum eum tenebant, capitales Ottocari hostes fuisse, ac, ne a Rudolpho libertati redditus Ottocarus de ipsis vindictam sumeret, timentes, ipsum gladio transfixisse ac peremisse. Ad

Ad annotationes ab Editore adjectas quod attinet, iis modo vocabula mediæ ævi propria, modo res ipsæ, docte illustrantur.

HISTOIRE DU MINISTÈRE DU CARDINAL  
Martinusius &c.

h. e.

*HISTORIA CARDINALIS MARTINUSII, ARCHIEPISCOPI Strigoniensis, Primatis & Administratoris regni Hungariæ, dedicata Ragotskio Principi.*

Paris. apud Societ. 1715, 8.

Alph. I.

**G**eorgius Martinusius, ex illustri Comitum Vtissenoviskiorum familia in Croatia natus, cum, duro usus initio adolescentiæ, propter egestatem, vitæ religiosæ se addixisset, subito prudentia & agendi dexteritate cum inter sodales excelluit, eorumque suffragiis Abbatis dignitatem in Polonia consecutus est, tum ipsis aulæ Proceribus se commendavit. Hac laude Joanni Sepuliano, regno Hungariæ ejecto, & in Poloniam profugo, innotuit, atque in Hungariam missus omnium ordinum studia ad partes illius ita adjunxit, ut regnum non minus horum voluntate quam Solimanni armis recuperatum usque ad finem vitæ retineret. Qua de causa Joannes Rex Martinusium, omnium deinde consiliorum suorum participem, ad summos honores extulit, & moriturus, filii sui impuberis tutorem pariter ac regni administratorem, una cum Elisabetha, conjugæ relicta, constituit. Regina vero, summæ potestatis socium æquo animo non ferens, de eo tollendo consilia iniit. Quibus rebus factum est, ut Martinusius ad Ferdinandi, Regis Romanorum, partes transfiret, & huic, æque ac olim Joanni, viam ad reditum in Hungariam patefaceret. Et a Ferdinando quidem vicissim in Palatinatu Transylvaniæ, quem jam sub Joanne Rege obtinuerat, confirmatus, ac præterea Archiepiscopi Strigoniensis & Primatis regni dignitate ornatus est, cui postea etiam purpura Cardinalitiae accessit. Sed ex tanto fastigio non multo post misere dejectus, & cum apud Ferdinandum Regem in clandestinæ cum Solimanno confessionis suspicionem venisset, jussu ejus d. 19 Decembris A.

1551, ætatis 70, in arce sua Vincensi, nec opinato, trucidatus est. Quam cædem curia Romana adeo graviter tulit, ut parum abesse, quin Ferdinando sacris interdiceret. Has tam insignes conversiones, historiam Hungariæ & Transylvaniæ non parum illustrantes, atque originem bellorum per tot annos deinceps gestorum aperientes, Autor noster, *A. Bechet*, Canonicus Ecclesiæ Uticensis, ex Thuano, Isthuanio, Jovio, Spondano aliisque collectas, copiose describit, & id potissimum agit, ut Martinusii innocentiam contra novorum quorundam scriptorum, in quibus præcipue Morerium nominat, accusationes asserat, & actiones ejus, ceu bono mimo consilioque susceptas, defendat.

*JO. HENRICI ACKERI COMMENTATIO DE MONARCHOMACHIS & ANTIMONARCHOMACHIS.*

Rudolstadtii, in officina Gollneriana, 1716, 4.

Plag. 5.

**C**UM tres sint Politicorum sectæ, quæ male audiunt, Machiavellistarum, Hobbesianorum, Monarchomachorum; Cl. Autori, omisso prioribus, de ultimis paullo uberius, quam adhuc factum, commentari placuit. Numerat autem Monarchomachos 1) eos qui docent, Principes dependere a Populo, 2) eos qui duplicem statuunt Majestatem, realem & personalem, quarum illa sit penes populum, hæc penes Principem, 3) hos qui nullam plane Majestatem ferre possunt, quique inviolabilitatem Imperantium tam consiliis quam factis destruant. Qui vero Principibus reverentiam denegant, vel etiam sive aperte sive sub fictis nominibus eos perstringunt, hi Nostro in Monarchomachorum ordinem referendi non videntur, propterea quod, quamvis peccent, tamen nec summum Imperium nec inviolabilitatem Imperantium hoc ipso evertant. Quod ad originem Monarchomachorum attinet, non dubitat quidem Cl. Autor, quin semper & ubique gentium extiterint, qui huc referri possent: neque tamen diffitetur, in Gallia & Anglia rem in apertam sectam erupisse post nuptias Parisienses. Quare ab his etiam regionibus aspiciatur, Galliamque perlustrans recenset totam Jesuitarum nationem, Stephanum Junium Prutem, (quem

Hæc

440 ACTA ERUDITORUM MENS. SEPT. A. MDCCXVI.

Hubertum Languetum fuisse docet,) Jo. Boucherium, G. Guil. Rosszum seu Gilb. Genebrardum, Fr. Hottomannum, Ir. Philaletham seu Lud. Molinæum, Lamb. Danzum, Jo. Petitem, Allinum, Hugonatas: in Anglia vero reperit G. Buchananum, Jo. Miltonum, Jo. Philippi Miltoni ex sorore nepotem, Autorem *du triomphe & de la liberté ou l'irreuoabilité du Test*, Autorem *du Julian l'Apostat*, Rob. Person, Godmannum, Algernonium Sidney, Gisb. Cockium, Jo. Tolandum. E Belgis porro adducuntur Mart. Becanus, Boxhornius, Guil. van der Meulen: e Germanis, præter seueriores quosdam Theologos tempore belli Smalcaldici & obsidionis Magdeburgicæ ad hanc sectam proniores, Thuringiaci & Monasterienses Anabaptistæ, Paulus Felgenhauerus, David Pareus, Jo. Althufius, Rheinh. Königius, Jo. Linuzus, Jo. Fr. Gronovius: ex Italis, præter Papas plurimos Monarchis infestos, Bellarminus, Petrus Martyr Florentinus, Claudius Seyfellius, Marta: ex Hispanis Mariana & Ferd. Vasquius. Tandem nec Poloniam, Hungariam, Sueciam, Monarchomachos nescire Cl. Autor ostendit, scriptores tamen non adducit. Stinuli, quibus acti Monarchomachi, censente Nostro, fere hi fuerunt, 1) veneratio prodigiolæ dominationis Pontificis Rom. 2) odium Tyrannidis, 3) odium Regni potius quam Tyrannidis, 4) pulchritudo philosophiæ de optima regni specie, 5) religio inter homines diversa sentientes, 6) securitas scribendi, 7) pruritus disputandi aduersus fautores & adulatores tyrannorum, 8) favor democratiz, 9) Machiavellistarum flagitia. Atque hæc in priori Sectione a Nostro pertractantur. In posteriori autem de Antimonarchomachis breuiter agit, quorum in fronte stat Jacobus magnæ Britanniz Rex, quem sequuntur Claud. Salmasius, Petrus Molinæus junior, Autor libri qui inscribitur *Carolus I Britannia Rex a securi & Mikoni calamo vindicatus*, Jo. Brammalus, Zieglerus, Jac. Schallerus, Guil. Ursinus de Riuio, Autor *des defenses de la Monarchie Françoisse contre le liure de Junius Brutus*, Matharellus, Albericus Gentilis, Henr. Arniseus, Guil. & Jo. Barclaji, Sam. Rochartus, tandemque Autor *fiçta Judithæ & falsa ex ea sumta doctrina.*

\* \* \* \* \*

# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ*

*Calendis Octobris, Anno MDCCXVI.*

**S. HIPPOLYTI, EPISCOPI ET MARTYRIS,**  
*Opera, non antea collecta, & partem nunc primum e MSS.*  
*in lucem edita Græce & Latine. Accedunt Virorum docto-*  
*rum notæ & animadversiones, &c. curante JO. ALB.*  
*FABRICIO, S. Theol. D. & P.P. in*  
*Gymn. Hamb.*

Hamburgi, sumtu Christ. Liebezeit, 1716, fol.  
Alph. 3 pl. 19.

**Q**uatuor effluxerunt anni, ex quo Celeb. *Fabricius*, tot egregiis jam operibus literatum orbem sibi devinctum habens, Hippolyti, de cujus persona & scriptis pro diffusissima sua lectione *Bibliotheca sua Græca lib. V cap. 25* diligentissime disseruit, quæcunque supersunt, monumenta in unum corpus cogere, ac splendide illustrata publici juris facere in animum induxit. Quo in consilio se magis confirmatum sensit, postquam humanis rebus ereptus est *Jo. Millius*, quem absoluta illa incomparabili Novi Testamenti editione ad Hippolyti Opuscula uno volumine edenda & notis illustranda se accincturum fuisse fama vulgaverat. Quanquam ignorare Lectores nostros nolumus, non omnem cum Millii corpore spem sepultam esse, sed spissum volumen animadversionum ejus ad Hippolyti scripta jam possideri a Cl. *Jano*, Academiæ Wittebergensis Professore, quem publico nomine rogatum volumus, illius ut thesauri participes faciat cultores antiquitatis ecclesiasticæ.

Sed ut redeamus ad Hippolytum Fabricii, primo loco ejus *de Antichristo* liber exhibetur, & quidem ex Gudianæ editi-



one, cum in Combesiana multa infint peccata typographica. Substratae sunt singulis paginis annotationes Combesii, itemque, quas suae editioni manu propria alleverat Gudius, non omnes, quas Epistolis suis Criticis inseruerat Tanaquillus Faber. His suas passim adiecit observationes ipse Fabricius, qui & veterum de illo libro testimonia adjunxit: quem in modum & de ceteris Hippolyti scriptis universa antiquorum scriptorum loca, ubi eorum fit mentio, in conspectum dedit. Sequitur Hippolyti *Canon Paschalis*, in marmorea statua ad urbem Romam A. 1551 effossa descriptus, adiecta in tribus tabulis aeneis ipsa illa statua. Hinc sistitur *Chronicon* non magni momenti, Hippolyto nostro tribui solitum. Tum procedunt doctissimorum Virorum in memoratum Canonem Paschalem, pariterque in Catalogum scriptorum Hippolyti, qui in dicta statua representatur, animadversiones & notae, Josephi Scaligeri, Petavii, Cassini, Bucherii, Moynii, aliorumque. Hinc exhibetur Francisci *Blanchini* doctissimus de canone isto Paschali liber, Romae A. 1703 editus, nobisque A. 1705 p. 305 recensitus: quem, quia in oris nostris rarissimus est, recudendum judicavit Fabricius. Hanc ipsam ob causam etiam adjunxit *Jo. Vignoli* duas de anno primo imperii Severi Alexandri Aug. quem praesertim statua Hippolyti, Dissertationes, quarum priorem A. 1714 p. 303 recensuimus, posteriorem hoc ipso anno 1716 p. 120. Accedunt excerpta ex *Virginii Valsechii* & *Philippi a Turre* de eodem argumento scriptis, in nostra quoque Acta relatis A. 1712 p. 408, & A. 1714 p. 307. Jam sequuntur Fragmenta ex operibus Hippolyti deperditis, inter quae nunc primum edita est ex MS. codice *Thomae Galei* Homilia in Theophania, interspersis notulis Fabricii nostri, qui plura se propediem daturum promittit in *Specilegio Patrum tertii a Christo nato seculi*. Ultimum locum occupat *Appendix*, scripta Hippolyto supposita exhibens, itemque reliquias *Hippolyti Thebani*, scriptoris seculi decimi, inter quas primum locum tenet *Dissertatio de duodecim Apostolis*, quam nudam jam publicaverat Fabricius A. 1714 una cum tribus illis *de Vita Moysi* libris, Gaulmini commentario illustratis, p. 508, sed nunc stipatam amplissimis annotationibus Francisci *Combesii*.

LET-

MENSIS OCTOBRIS A. MDCCXVI. 443

LETTRES CRITIQUES &c.

hoc est:

*EPISTOLÆ CRITICÆ DE PRÆCIPUIS  
àliquot locis Scripturæ Sacræ, Autore Dn. de J.*

Amstelodami, apud Petrum Humbertum, 1715, 8.

Alph. 1 pl. 2.

**S**ingularia quædam exegeseos altissima meditatione ac citra præjudicium susceptæ specimina hoc libro editurus Rev. *Joncurtius*, (eum enim Auctorem subjectus librorum catalogus nominat,) sex epistolas de t. idem locis, quæ vulgo perperam intelligi arbitratur, sacri codicis publici juris faciendas duxit. *Prima* de cruciario illo est, quem ex consceleratissimo homine in piissimum subito mutatum esse, a Christoque inter sui regni cives receptum, vulgo credimus ac docemus. Autor vero noster, non solum negans, illum fuisse hominem sceleribus flagitiisque obrutum, sed etiam contendens, jam dudum ab eo Christum pro Messia habitum fuisse, vulgari sententiæ tria potissimum occasionem dedisse existimat: primum, quod Matthæus & Marcus in eorum numero, qui Christo cruci affixo maledixerint, ponant etiam illos supplicii socios: deinde, quod iidem Evangelistæ hos gravissimo & invisissimo *latronum* nomine appellent; denique, quod conversus ille cruciarius ipse falsus sit, *se ferre, quæ factis suis digna sint*. Tria hæc doctissime enervantur hac epistola. Et ad *primum* quidem Autor respondet, recentiores omnes interpretes agnoscere duce Luca, unum duntaxat latronum maledixisse Christo: eosque recte sentire, erudite probat, perspicuis docens exemplis, naturale esse, ut homo affectu quopiam graviore commotus pluralem numerum usurpet sensu indefinito, id est, rem ipsam vel statum rei proponens, non numerum rerum vel personarum. Addit, si vulgaris opinio esset vera, Evangelistas dicturos fuisse *duos latrones*; item diserte annotaturos fuisse miraculum, quo scilicet homo improbissimus subito mutatus sit in virum piissimum; ipsum denique latronem Christum veniam suæ blasphemix rogaturum fuisse. Ad *alterum* respondet, *ληστῆς* appellari & eos posse, qui non sint

latrocinii adfueti, sed in numerum latronum a magistratu referantur: quem in modum omnes supplicii capitalibus destinati, etiam innocentes, appellari soleant *malefici*. Cum igitur Pilatus duos illos in seditione deprehensos damnavit tanquam latrones, voce publica, quam imitentur isti Evangelistæ, eos vocatos fuisse *latrones*, qui tantum seditiosos se præbuerint. Ac notatu dignum judicat, quod Lucas eos non *latrones* vocet, sed *καυσῆρες*. Addit, etiam Actor. XXI, 38 *latrones* dici, qui tantummodo rebelles fuerint. Cum igitur ex solo nomine latronis non sequatur, eum fuisse habitualiter, ut sic loquamur, sceleratum; contra ex ejus in cruce facto & verbis appareat, eum non fuisse tironem in pietate ac religione; satis esse sibi causæ putat Noster, cur de hoc cruciario meliora potius credat, quam deteriora. Qua in sententia confirmatur testimonio Marci, Barnabam una cum sociis seditionis in vincula conjectum esse scribentis ob factam (& quidem, ut Lucas addit, Hierosolymæ) eadem. Hunc enim jam liquere putat, nostros cruciarios non fuisse latrones proprie dictos, sed Judæos, qui orto nescio qua de causa tumultu aliquem interfecerint. Porro ex verbis hujus cruciarii colligit Cl. Joncurtius, eum fuisse hominem Judæum, qui sæpe interfuerit sermonibus & miraculis Christi, & hinc permotus fuerit ad Christum admirandum & sequendum: id quod etiam inde pateat, quod clare dicat, Jesum *nihil mali fecisse*: unde intelligatur, Christum ei fuisse cognitissimum. Facile autem is potuit casu incidere in tumultum, ac sæpe contingit hominibus maxime probis, ut subito quodam affectu accensi in crimen aliquod prolabantur. Potuit igitur cruciarius noster in grege aliquot Judæorum contra Romanos milites, superbe nimis Judaicam gentem tractantes, tumultum excitantium deprehendi, & quod in tali casu fieri solet, ultimo addici supplicio, non tam ob gravitatem sui peccati, quam ad alios hoc metu in officio continendos. Addit Cl. Autor, etiam ob id in meliorem partem pro cruciario nostro præsumi debere, quia in cruce tantum patientiæ, humilitatis, fidei ostendat: cumque sine necessitate non sit statuendum miraculum, par esse, ut conversio cruciarii nostri credatur ordinario processisse modo. Etiam is  
cum

cum discipulis Christi fortasse putavit, regnum ejus fore terrenum, adeoque seditione excitata jugum Romanum excuti posse. Ac fortasse ratus est, id facilius fieri posse tempore paschali ob multitudinem Judæorum Hierosolymæ tum congregatorum. Nec Autor credit, cruciarium nostrum ipsummet in tumultu commisisse cædem, cum solus Barrabas vocetur homicida; sed eum infortunio quodam cum Barraba comprehensum, cum minimum peccaverit, eidem pœnæ addictum fuisse exempli statuendi causa. Ad tertium, quod cruciarius fateatur, se juste damnatum, supplicioque dignum esse, respondet Cl. Autor, (1) hoc dici in comparatione Christi, viri innocentissimi, præ quo cruciarius iste omnino pœna sit sua dignissimus: (2) hoc verum esse respectu tribunalis divini, cum quilibet homo suis peccatis gravissimarum pœnarum reus fiat: (3) etiam humani tribunalis respectu id verum esse. Nam, licet ille homo in seditione omnium levissime peccarit, tamen deprehensus juste fuit extremo affectus supplicio. Illustratur hoc exemplo Petri, qui, si ob aurem Malcho abscissam tanquam seditiosus cruce affixus fuisset, debuisset dicere, se ferre, quod facto suo meruerit. His quædam subjunguntur de dilatione pœnitentiæ ad finem usque vitæ, ostenditurque, quam periculosa ac difficilis ea sit, quamque parum præsidii in exemplo cruciarii nostri inveniat, qui quomodo ad fidem Christi & cognitionem de regno ejus pervenire facillime potuerit, edisseritur.

*Secunda* epistola, vaticinium Jacobi Genes. XLIX, 10 illustrans, tria dispescitur in capita. Primo Judæorum interpretationes vel potius detorsiones refelluntur. Secundo loco vulgaris Christianorum interpretatio evertitur eo argumento, quod ita eventus prædictioni non respondeat, cum tribus Judæ imperii fascies non tenuerit perpetuo inde ab exitu ex Ægypto ad Messias adventum usque. Hoc pluribus exponitur, varizque rationes, quibus istam sententiam tueri solent interpretes, labefactantur & refelluntur. Tertio suam ipsius sententiam Cl. Autor exponit & confirmat. Scilicet existimat, *טֹבַשׁ* hoc loco non *sceptrum* significare, sed *tribum*, quo sensu ea vox sæ-

pius occurrat in sacro codice. Ad amoliendam novitatis invidiam docet, hanc interpretationem, qua tribui Judæ prædicta statuatur perpetuitas, non solum Oleastro placuisse, sed probatam etiam esse a Junio & Tremellio, itemque ab Ainswortho, Anglo doctissimo. Originem vulgaris interpretationis refert ad LXX, quos vocant, interpretum versionem, qui vitio suæ gentis vana spe inflati τὸ *Schebeth* reddiderunt *principem*, cujus inligne sceptrum est. Hos ceterosque ex Judæis interpretes, qui *sceptrum* verterunt, secuti iudice Nostro sunt bona fide veteres pariter, quos Patres vocamus, junioresque ecclesiæ magistri, Patrum autoritati eousque dediti, ut simpliciter in eorum sententias transeant, iisque refragari nefas ducant. Hinc Cl. Autor suam interpretationem, secundum quam, *tribum non ablatum iri a Juda*, id est, tribum Judæ semper mansuram, nec vel interitu vel confusione abolitum iri, donec venerit Messias, prædixit Jacobus; ab objectionibus Pererii, Oleastrum in suo ad Genesim Commentario impugnantis, vindicat. Nec vero negat, a Jacobo prædictum esse, satis diu Reges futuros in familia Judæ: sed illud vaticinium contineri ait v. 8 his verbis: *Filii patris tui prosteruent se coram te*, id est, ut ex Genes. XXXVII, 7 patet, *tu rex eorum eris*. Porro perpetuitatem tribus Judæ propterea prædictam esse putat, quia ex ea Messias erat nasciturus, cujus adeo stirps certo sciri, ac, eum e tribu Juda ortum esse, digito quasi demonstrari debebat. Ostendit inde, in tribu Juda semper mansisse accuratam genealogiam, qua ipsa tribus Levi post captivitatem Babylonicam caruerit. Porro τὸ *mechokok* accipit sensu *scribe*, qui catalogos genealogicos fideliter servet & continuet. Hinc convinci a nobis posse Judæos putat, quippe cum ipsis fatentibus genealogia tribus Judæ salva fuerit usque ad Messias adventum, ex eo vero tempore eandem, quam ceteræ tribus, confusionem subierit. Confert etiam cum oraculo Jacobi ore edito vaticinium Danielis Cap. IX, 25, 26, 27, ubi pariter prædicatur, adventum Messias secuturam esse extinctionem reip. Judaicæ, ne umbra quidem pristini splendoris relicta. Denique subjuncta vaticinii Jacobæi de Juda paraphrasis hanc epistolam concludit,

*Tertia*

*Tertia* epistola (quam cum reliquis brevius recensimus,) contendit Cl. Autor, Paulum Rom. VII, 14 sqq. non loqui de semet ipso, sed per mimesin de homine irrogenito. Observat, hunc locum contraria sententia primum interpretatum esse Augustinum, quem pro oraculo habitum secuti sint sequentis ævi theologi. Quanquam nobis non sola Augustini auctoritate permoti videntur interpretes ad ejus amplectendam sententiam, sed etiam ea re, quod alteram interpretationem, quam nosler Autor tuetur, propugnaret Pelagius ejusque sectatores.

*Quarta* epistola explicatur locus Rom. VIII, 19 sqq. ubi per *creaturas* intelliguntur ethnici, qui in statu ignorantiz & superstitionis anxie exoptarint liberari ab inquietudine mentis, & certi fieri cupierint de gratia Numinis & consequenda post mortem vita meliore. Interalia ex Cl. Autoris sententia spes beatiorum temporum in animis ethnicorum excitata fuit per oracula Sibyllina, quæ ex Jesaia propheta deprompta esse putat, & huc quartam Virgilii eclogam trahit. *Quinta* votum Paulinum Rom. IX, 1, 2, 3 perpenditur & ita exponitur, ut optet Apostolus victima fieri piacularis, cujus morte (non æterna, sed temporali) Numen placetur, & ad avertenda, quæ Judaicæ genti impendebant, mala commoveatur. *Sexta* denique ad Psal. LVIII, 5 & 6 putat Cl. Autor, (1) omnino dari artem incantandi serpentes, (2) illam artem consistere in usu mediorum naturalium, e. g. in certa modulatione, (3) Davidem loco dicto non approbare popularem errorem de supernaturali incantantium potentia, sed ludibrio habere incantatores, tanquam homines vanos & credulitate plebis ad quæstam suam abutentes.

COMMENTAIRES SUR LES EPISTRES D' OVIDE. &c.

hoc est,

COMMENTARIUM IN EPISTOLAS OVIDII.  
Auctore CASPARE BACHETO, Domino MEZ-  
RIACI. Editio nova.

*Tomus II.*

Hagæ, apud Henricum du Sauzet, 1716, 8 maj.

Alph. 3.

Hofee

**H**osce commentarios, Burgi Bressiæ anno superioris seculi vigesimo sexto primum editos, & a Rich. Simonio, Bazlio & Menagio mirifice laudatos, sed in ipsa Gallia rarissimos, jamdudum videre desideravit doctissimus quisque: eaque sitis magis incensa est, ex quo eruditissimi Autores *Historia critica literaria* (*Histoire Critique de la Rep. des lettres*) Tomi I capite III eos recensendos susceperunt, doctam immiscentes & valde accuratam *ἐπιχειρίδιον*. Nunc igitur tot tantisque desideriiis satisfactum est: imo superata sunt vota eruditorum, adjectis non proletariis monumentis, quæ & in fronte & in exitu horum commentariorum exhibentur. Hæc omnia igitur citra ambages recensebimus.

Tomo primo exhibetur primum Vita Autoris, ex præstantissimis collecta scriptoribus, cujus compendium dabimus. Scilicet Claudius Caspar Bachetus, Meziriaci dominus, in Bressia natus nobili stirpe, magnam adolescentiæ partem Lutetiæ ac Romæ consumsit. Hinc domum redux brevi tempore haud mediocrem consecutus est eruditionis famam, abdicatoque honorum studio otium elegit literarium, atque uxorem duxit, in qua eligenda se usum esse summa felicitate prædicare solebat. Ceterum ingenium ei obtigerat honestæ voluptatis in primis appetens. Neque enim literarias solum sectabatur delicias, sed subinde ludis, saltationibus, comœdiis aliisque jucunditatibus animum relaxabat. Quæ res adeo non vilem eum faciebat civibus suis, ut hi potius eum maximi æstimarent, admirarentur, colerent. Suavem hanc vitam finivit A. 1638 d. 26 Febr. anno ætatis quadragesimo quinto, tribus annis ante in Academiam Francicam, quæ tum nascens adhuc erat, receptus. In quibus studiorum generibus excelluerit, scripta ejus docent. Edidit autem, præter scripta nunc recusa & a nobis recensenda, *Librum problematum arithmetiæ*, iterum cum additamentis editum: item *Diophanti Alexandrini libros arithmetiæ*, e Græco Latine redditos & luculentis illustratos commentariis, quos ipse Cartesius magni fecit, itemque Vossius. Reliquit etiam opus manu exaratum, quo *Algebra mysteria* exposuit: item *commentarium* amplissimum, sed pariter nondum editum,

tum, in *Apolodori Bibliothecam*: & in aliis quoque elaborandis occupatus fuit, quorum mentionem omittimus.

Cetera, quæ elucubravit, duobus, quos manu jam tractamus, continentur Tomis. Ac priore quidem primum locum post Vitam Autoris occupat Dissertatio de origine nominis *Lugdunum*: in qua fabulosis rejectis opinionibus primum se Bachelus præbet in sententiam Plutarchi, nomen illud Gallicum esse scribentis, idque in libro *de fluminibus* explicantis. Hinc sistitur Dissertatio ad Plinii *lib. XXXIII cap. III*, cujus verba, quibus diversus auri valor in rep. Romana describitur, doctissime expendit, tandemque emendat sagacissime. Tum Dissertatio sequitur *de Translatione ex una lingua in aliam*: quam non ita pridem in Menagianis primum editam jam breviter recensimus mense Aprili p. 156. Excipit eam *Vita Æsopi*, quæ pariter jam in seculi nostri lucem superiori anno revocata erat, uti ejus anni mense Novembri p. 518 indicavimus. Succedunt tandem *Epistola Ovidii* Gallicam in linguam traductæ & commentariis illustratæ. Neque vero universæ disertissimi illius poetæ epistolæ hic comparent, sed octo duntaxat priores. Scilicet primo Tomo comprehenditur Epistola Penelopes ad Ulysses, Phyllidis ad Demophontem, Briseidis ad Achillem, Phædræ ad Hippolytum, Oenones ad Paridem. Altero Tomo exhibetur Epistola Hipsipyles ad Jasonem, Didonis ad Æneam, Hermiones ad Oresten. Tum subjiciuntur Latina Bachelæ Meziriaci carmina, inter quæ principem tenet locum Virginis Deiparæ ad Christum filium, paulo post acerbissima morte defuncturum, epistola. Agmen claudunt Autoris poemata Italico sermone composita.

Lectoris in gratiam redimus ad Commentarios poeticos, in quibus quam sequatur methodum, ipsemet Autor in Præfatione exponit. Scilicet translationi Ovidianarum epistolarum metricæ, in qua singula Romani equitis disticha quaternis reddit versibus, subjicit commentarios, in quibus & *criticum* agit, multa loca reformans sive codicum veterum suffragio sive certissimis nixus conjecturis, & *philologum*, cum historias ac fabulas, tum ritus præcos dilucide exponens, adductis veterum testi-



monis propria ipsorum lingua, subjecta tamen versione Gallica. Ceterum ut, quid Bachetus præstiterit, clarius appareat nostris Lectoribus, unam Didonis ad Æneam epistolam perlustrabimus, ut *ex una discant omnes*. Primum igitur, præmissa Epistolæ argumento, Gallica ipsius epistolæ Versio metrica exhibetur. Ei subjiciuntur quatuor Dissertatiunculæ, quarum prima de ortu Æneæ: altera de ortu sive stirpe Didonis agitur, ubi simul coarguitur error Virgilii chronologicus, & Æneas trecentis annis Didone vetustior esse demonstratur: tertia de vita Æneæ usque ad ejus ab urbe Carthagine discessum: quarta denique de vita Didonis. Jam sequitur commentarius ad ipsam epistolam, in quo Meziriacus non singula persequitur, nec omnes dispellit tenebras, sed saltatim ad viginti novem hujus epistolæ versus (universi autem sunt 196) pedem sistit, eorumque aliis lucem affundit, aliorum occasione digressiones facit antiquariæ eruditionis plenissimas. Inter has undetriginta notæ quædam Ovidium solo parallelismo illustrant, maxime petito ex Virgilii Æneide: nempe nota secunda, tertia, quarta, septima, duodecima, decima septima, decima nona, vigesima, vigesima prima, & vigesima quinta: quibus notis illustrantur versus 23, 34, 45, 67, 91, 121, 127, 137, 141, 165. Aliæ doctas exhibent digressiones. Namque ad v. 48 disserit Meziriacus de Tritonis, dei marini, parentibus & officiis ex historia fabulosa: ad v. 58 de ortu Veneris ex spuma maris, & hinc tributa a poetis Veneri magna in mare potestate: ad v. 75 de diis Penatibus: ad v. 81 de uxore & filio Æneæ, repetens, quæ de iis memoriæ prodidit antiquitas: ad v. 86 adducit autores dissentientes de numero annorum, quibus exulandum fuit Æneæ, antequam venit in Italiam: ad v. 94 disputat de causa, cur Furie vocatæ sint *Eumenides* &c: ad v. 106 disserit de origine & nomine urbis Carthaginiæ: ad v. 123 de gente Getulorum: ad v. 143 congerit, quicquid de Tiberi fluvio relatum legit in monumentis veterum: ad v. 155 quinque diversas recitat sententias de loco, ubi sepultus Æneas: ad v. 189 enarrat fata Annæ ab excessu Didonis sororis suæ. Quæ super sunt notæ, numero vix totidem, quot Thebarum portæ vel divinis ossibus Nili, illis demum illustrandis Ovidii verbis interviunt,

viant. Scilicet ad v. 2 non vulgaris profert Commentator noſter de cantu cygni morientis, ſimulque defendit Poetam ſuum, quod *olorem* vocaverit *album*, recteque id factum eſſe, pluribus evincit. Ad v. 83 & 84 (vel ex editione Heinfii v. 85 & 86, quam numerationis differentiam Lector & in ceteris obſervet,) ex MS. codice fratrum Puteanorum vulgarem lectionem, quæ corruptiſſima erat, emendat. Vulgo enim ita editum eſt par illud verſuum:

*Hæc mihi narrabas, at me movere merentem.*

*Illâ minor culpa pena futura mea eſt.*

Meziriacus hunc in modum eos reſingit:

*Hæc mihi narraras: ab me movere: merentem*

*Ure: minor culpa pena futura mea eſt.*

Ac mirum ſane, Nic. Heinfium vulgatam lectionem retinuiſſe, cum tamen iſtam emendationem ſe vidiffe ſcribat, quæ licet non ſit perfecta, ut paulo poſt videbimus, tamen vulgari lectioni longiſſime præferri digna eſt. Ad v. 97 contra Cerdanum contendit Noſter, Didonem deſuncto ſuo marito templum exſtruxiſſe proprie dictum. Ad v. 111 diſputat, pro *in terras* reſtituendum eſſe *internas*. V. 163 explicat ex hiſtoria, & ex Virgilio illuſtrat. Verſum 177 & ſequentem, qui vulgo ita fluunt:

*Dum freta miſceſcunt, & Amor dum temperat uſum,*

*Fortiter ediscam triſtia poſſe pati;*

ope laudati codicis cum Salmaſio ita corrigat:

*Dum freta miſceſcunt & amor: dum tempore & uſu*

*Fortiter edisco &c.*

Cui emendationi ſubſcripſit Heinfius, eamque in textum recipere non dubitavit. Verſum 182 paucis Noſter explicat ex Virgilio. Denique verſum 190 ex antiquitate illuſtrat, docens, olim in honorem mortuorum pretioſiſſimas res in rogum ſimul injectas fuiſſe. Abſolutis ita annotationibus duas ſubjicit diſſertationuculas Meziriacus, quarum prior fata Æneæ uſque ad mortem ipſius perſequitur, poſterior de morte Didonis agit: in qua oſtenditur, eam nimio prioris mariti amore ſagrantem ad novas prævertendas nuptias ſeipſam interfeciſſe, adeoque magnam illi injuriam factam eſſe a Virgilio, qui & turpem ejus

amorem narravit, & eam amoris impatientis mortuam scripserit. Atque hactenus Meziriaci ad Didonis epistolam commentarii.

Ceterum cum hinc appareat, Meziriacum multa hujus epistolae reliquisse intacta, facile intelligat unusquisque, multa ibi restare partim emaculanda, partim explicanda & illustranda. Nobis itaque qualemcunque huc conferre liceat symbolam, depravatisque aliquot locis medicam admoveere manu, permiffa Criticis judicandi libertate.

I. Versus 29-32 ita sunt editi:

*Parce, Venus, nurus, durumque amplectere fratrem  
Frater, Amor, castris militet ille tuis.  
Aut ego, quae capi (neque enim dedignor,) amare,  
Materiam cur a praebeat ille mea.*

Tertio versus Heinſius, meliores ſecutus codices, reponit *quem pro qua*. Sed ne ſic quidem clara eſt Didonis oratio. Videtur ita reſcribendum: *Fac rogo, quem capi*, cetera: hoc eſt: Fac quaſo, ut Aeneas, quem amare capi, mutuo amore mihi reſpondeat, ut ipſo frui poſſim meoque affectui ſatisfacere.

II. Verſus 33 cum ſubſequenti ita vulgo legitur:

*Fallor, & ipſa mihi falſo jaſtatur imago,  
Matris ab ingenio diſſidet ille ſua.*

Latere hic mundum, vidit Heinſius: ſed locum hunc dum corrigere cupit, magis corrumpit. Reſcribit enim ita:

*Fallor: & iſta mihi falſa jaſtatur imago.*

Aut egregie fallor, aut ita ſcripſit ipſe Ovidius:

*Fallor: & (pro etiam) ipſa mihi falſo jaſtatur origo.  
Matris ab ingenio diſſidet ille ſua.*

Scilicet proxime rogaverat Dido Venerem, quam matrem ſuam eſſe dixerat Aeneas, ut huic injiceret ſui (Didonis) amorem. Sed per figuram, quam *correctionem* vocant rhetores, Dido nunc negat, Venerem eſſe Aeneas matrem, quippe cujus ipſe tam ſit diſſimilis, ſtaturique, falſo Aeneam jaſtalle tam ſplendidam *originem* ſive ſtirpem. *Fallor*, inquit, *etiam ipſam originem ſive ſtirpem ſuam falſo mihi jaſtavit Aeneas, Venerem matrem ſe natum eſſe diſſitans*. Pari modo infra v. 77 loquitur Dido:

*Sed*

*Sed neque fers tecum, nec, qua mihi, perfide, jactas,  
Presserant humeros sacra paterque tuos.*

*Omnia mentiris: neque enim tua fallere lingua  
Incipit a nobis.*

III. Versus 83 & 84 vulgarem lectionem jam supra repræsentavimus, itemque emendationem Meziriaci. Longius in emendando progressus est Cl. Burmannus, ut superiori anno p. 177 memoravimus, ita rescribens:

*Hac mihi narraras: nec me movere: cetera.* Quæ emendatio omnino perfectior est Bacheliana: sed videant Critici, an non pro *movere* rectius scribatur *monere*, ut hæc sit verborum sententia: *Hac mihi narraveras, qua me monere debebant: sed non passa sum me moneri, (ich habe mich doch nicht dadurch warnen lassen,) sed credula tibi fui, ac proinde meritas multa credulitatis nunc penas solvo.*

IV. Versus 89 ita exscriptus vulgo legitur:

*Quicquid id est, totum merui, concedite dices.*

*Latet mendum*, inquit Heinsius, sed non tollit illud. Mihi hæc vera videtur lectio:

*Quicquid id est, totum merui, tunc perditæ dices,*

id est, quicquid mihi damni attulerit dira hæc tempestas, id omne merui. Sic Cicero Famil. X, 5: *His temporibus difficillimis, reip. QUICQUID subveneris, id erit totum & proprium tuum.* *Perdite*, inquit porro Dido, id est, tu, qui jam in mari periturus es, uti supra v. 59 te ipsam vocavit *perditam*. Ceterum quod Heinsius *to dices in dicas* mutatum vult, ferri non debet. Tota enim oratio requirit *dices*, Didone *futura* Æneæ cogitationes describente. Ac in pentametro quoque Poeta scripsisset *putabis*, nisi metrum coegisset ponere *puter*.

V. Versus *ur* ab omnibus agnoscitur male sanus esse.

*En illum!*

*Occidit in terras conjux (meus) maculatus ad aras.* *Tò in terras* mendosum esse, dubitari nequit. Hinc Meziriacus ingenii sui ductu rescripsit *internas*, Mycillus *Herculeas*, Heinsius *Hercoas*. Mihi nulla harum emendationum placet, qui probabilior sequens conjecturam scribo ita:

*Occidit ab! Tyrias conjux mactatus ad aras.*

Quam lectionem quinque MSS. codices confirmant, qui, teste Heinſio, habent *ad terras*. Ac ipsa historia ei suffragatur. Nam Didonis maritum *ad Tyrias aras* mactatum esse, nemo nescit. Vide vel primum Virgilianæ Æneidos librum v. 344 & 350, ubi hæc leges:

*Imperium Dido TYRIA regis urbe profecta,*

*Germanum fugiens.*

- - - *Regna TYRI germanus habebat*

*Pygmalion.*

- - - *Ile Sichæum*

*Impius ANTE ARAS*

*Clam ferro incautum superas.*

VI. Versu 155 recte Heinſius ex codicibus vetustis reposuit *matrem pro patrem*: eaque emendatio confirmatur v. 29 & v. 180. Scilicet Dido obtestatur Æneam per *matrem* suam, *Venerem*: per *patrem*, Anchisen, non poterat, quippe jam mortuum.

VII. Versuum 157 & 158 sententia non est liquida. Nec tamen eam, adhibita correctione, eruit adhuc quisquam. Equidem plane non dubito, pro vulgata lectione:

*Sic superent, quoscunque tua de gente reportas,*

*Mars feras, & damni sit modus ille tui;*

hæc reponere:

*Sic superent, (id est, super sint & vivi maneant,) qui scunque tua (Trojana) de gente pepercit*

*Mars feras, cetera.*

Emendatio hæc, nisi fallor, liquida est & omni exceptione major. Ceterum Heinſius pro *damni tui* duobus e libris antiquis scribi jubet *damnis tuis*. Ego vero malle receptam servare lectionem, quia Ovidius alibi, e *Ponto IV, 6, 20*: *Sitque malorum jam modus*, id est, finis. Sic & *Trist. I, 10, 44* & *V, 4, 35*. Quamquam nec Heinſiana lectio absurda est ob locum parallelum *Trist. I, 8, 38*: ac *damna* plurali numero etiam Gellius dixit lib II cap. 27. Atque hæc sufficiant emendationes locorum eorum, quos prætervectus est Mezitiacus. Cum vero supra dixerim, nec

nec omnibus locis lucem affudisse Meziriacum, sed multa superesse illustranda, vel namm hujus rei specimen edere liceat. Scilicet ad v. 119, ubi ita fatur Dido:

*Bella tument, bellis peregrina & femina tentor,*  
annotandum erat, his verbis significari duas causas, cur bellum Didoni intentatum sit periculosum: primo quod sit *peregrina*, adeoque amicitiam nullam contraxerit cum vicinis gentibus, quarum proinde auxilium implorare nequeat: deinde quod sit *femina*, non vir, adeoque minus apta ad ferenda arma gerendumque bellum. Elegans ille loquendi modus alibi quoque locorum mihi observatus est: nec alienum præsentis loco videtur, gemina exempla producere. Sic igitur Noster idem in epistola Oenones v. 119:

*A juvene & cupido credatur reddita virgo?*

Darius in simili casu apud Curtium IV, 10, 32: *Num, quod quere-re pudet,* (querebat autem, an Alexander uxorem & filias suas libidinis instinctu violarit,) *ausus est & dominus & juvenis,* hoc est, an ausus est Alexander, quem ausum esse credibile est, quia tanquam dominus potest, & tanquam juvenis velle videtur. Plinius lib. 1 epist. 12: *Ego tamen, tanquam juvenis & fortissimi, morte doleo.* Curtius X, 5, 29: *Gloria laudisque ut iusto major* (Alexander fuit) *cupido; ita & juveni & intantis admittenda rebus.* Ita enim referibo ex codice Theocreniano. Idem IV, 11, 17: *Bellum cum captivis & feminis gerere non soleo. Armatus sit oportet, quem oderim.* Et VI, 10, 13: *Unde & parricida & proditor* (ita rescripsit Acidalius,) *tam alti quietis somni?* Rursus VI, 11, 6: *Cum infidiaretur capiti regis & amici,* hoc est, cum infidiaretur Alexandro, cui non solum tanquam regi suo, sed etiam tanquam amico suo, quippe qui ipsam omnium arcanorum participem fecerat, parcere debuit. Et lib. IV, 5, 20: *patere socio atque hospiti portum,* hoc est, patere ipsi portum, quippe qui non solum socius regis sit, sed etiam hospes. Demique V, 10, 15: *Cum intuerentur, qualem & regem & virum fallerent.* Tacitus in vita Agricolæ cap. IV n. 3: *Se in prima juventute studium philosophiæ ac juris ultra, quam concessum Romano ac Senatori (id est, homini, qui non solum Romanus civis, sed senator Romanus esset,) haussisse.*

*fiſſe.* Cicero Famil. I, 6: *Ipsa die debilitantur cogitationes & inimicorum & proditorum*, id est, hominum, qui non solum inimici sunt, sed quorum etiam consilia sunt prodita, ut adeo tela prævisa minus nocere possint. Idem oratione pro Milone cap. 24 extremo: *Vita talis & civis & viri fidem non faciebat, nisi, co tacense, res ipsa loqueretur.* Denique oratione in Catilinam tertia cap. IX: *Tanta res tam dementer credita* (hoc est, commissa) *& ignotis & barbaris*, id est, hominibus, qui & ignoti ipsis essent & barbari sive hostes, ut adeo duabus de causis stulta sit hæc fiducia. Atque hæc nunc sufficiant: nisi quod subsequenti Dissertationi veniam rogamus, quam & impetraturos nos esse argumenti affinitas confidere jubet.

*C. A. H. RETRACTATIO ET CORRECTIO DU-  
arum emendationum minus feliciter susceptarum in  
Epistolis Ovidianis.*

**C**um res Critica in conjecturis versetur ac divinationibus, earumque quædam ita perspicue planæque sint, iis ut assensum nemo, qui sapit, denegare possit; aliæ autem, licet non exigam veri speciem præ se ferentes, non omni tamen exceptione majores sint; hinc sapientis Critici est, & dissentientes placide audire, rationibusque eorum, si firmæ fuerint, cedere, & suas ipsius hariolationes subinde sub incudem revocare, melioresque emendationes, sive ex ipsius animum subeunt, sive aliunde suppeditantur, anteferre prioribus. Hominem se esse stolide negat, quem pudet errasse & a pristina discedere sententia. Equidem omni ope annitor, ut verum inveniam non in maximi solum momenti rebus, sed etiam in levioribus. Verum justa erga memet ipsum diffidentia quascunque meas sententias, etiam verissimas visas, subinde ad lancem rectæ Rationis exigens, non nimis raro deprehendo, me adhuc pro veritate amplexatum fuisse errorem, quem proinde statim ab dico, non amplius sequens deteriora, quamprimum clare video meliora proboque. Qua in re vestigiis insistens præclarissimorum virorum, spero; ingenuam hanc honestæ meæ inconstantæ professionem apud cordatos

datos viros non parituram esse præjudicium adversus reliqua, quæ sentio. Sed quid utor longiori præfatione, apud sapientes supervacua; apud stultos, quorum largissimus ubique terrarum proventus est, inutiles? Ad rem ipsam accedo. In *Parergis* meis *Criticis* undecim locorum Ovidii integritas me sollicitum habuit. Iterum in Dissertatiuncula quadam, hisce Actis superiore anno *Suppl. T. VI Sect. 2 p. 77 sqq.* inserta, decem ejusdem Poetæ vulneribus medicam admovi manum. Ex his viginti & una curationibus duæ sunt, quæ pristinam sanitatem Poetæ haud reddiderunt, adeoque rectius suscipiendæ sunt adhibendæque: ceterarum ne post repetitam quidem discussionem me pœnitet, ut sostrum poscere Poetam jure possim, nisi ipsius debitor jamdudum essem, meaque adeo opera vix grati animi implerem officium.

Prior locus exstat *Epist. VIII v. 49, 50*, ubi ita Oresten afatur Hermione:

*Nec virtute cares; arma invidiosa tulisti:*

*Sed quid tu faceres? induit illa patrem.*

Hoc est, nec laus fortitudinis deest ceteris tuis decoribus. Ferrum enim strinxisti, inmeritamque patris tui cædem fortiter ultus es. Quæ res licet odii & invidiæ plena sit, quippe matre tua, quæ interfecerat patrem tuum, occisa; tamen excusari & potest & debet. Quid enim faceres? *Induit illa patrem.* Hæc postrema verba commodæ sententiæ non sunt capacia. Nec multo melior ista est lectio: *Induit illa pater*: quasi Ovidius velit, Agamemnonem filio arma induisse, id est, ejus injusta nece filium stimulum esse ad arma sumenda; repetendamque vindictam. Quæ interpretatio quis non videt, quam precaria, quam violenta sit? Neque vero nego, probam esse dictionem: *inducere arma*, id est, sese armare. Virgilius eam habet lib IX *Æneid.* v. 180, Ovidius *Fast.* I, 521, *Trist.* IV, 1, 76 & IV, 9, 8, *Curtius* V, 11, 1. Illam quoque alteram bonæ notæ esse: *Inducere arma alteri*, exemplum a Meziriaco allatum & ab Heinio repetitum probat. Ceterum stat sententia, illam expositionem verborum horum: *induit illa pater*, quam modo attuli, esse contortissimam. Ea re permotus statui, mendum inesse huic



loco, atque in *Parergis* meis p. 119 ita rescripti: *Imbuit illa patrem*. In animo erat illud Ciceronis Orat. pro Milone cap. 7: *Viam imbui sanguine alicujus*; & illud Curtii III, 8, 5: *Mannus imbuit sanguine*; item Virgilii illud *ecl. 1, 8*: *Illius aram agnus imbuit sanguine suo*. Sed, fateor, mea nunc lectio mihi profusè non probat. Nam & illa ellipsis nimium audax est: *Imbuit illa patrem*, subaudi *sanguine suo*, id est, interfecit patrem. Erravi itaque. Utinam, quæ nunc afferetur, conjectura melior sit! Spero id quidem certe, ac plane confido. Adeo conveniens esse videtur huic loco, nec quicquam monstri alere. Scilicet hunc legendum censeo in modum:

*Arma invidiosa tulisti:*

*Sed quid tu faceres? INVOCAT illa (arma) pater.*

Nempe Manes paterni invocasse dicuntur filium, ut mortem patris ulcisceretur. Ac sane hæc dictio, ubi de auxilii vindictæve imploratione sermo est, proprie usurpatur: id quod uno & altero exemplo manifestum faciam. Ut omittam Ciceronem, qui, Nizolio teste, dixit *invocare subsidium sociorum*, in Livium, *Lib. I cap. 59* bis hoc verbo usum! *Invocati sunt, inquit, ultores parentum dii*. Ac paucis interjectis: *Invocantibus parentum furias viris mulieribusque*. Aureus est locus Senecæ Tragicæ in *Thebaide Act. II v. 2*:

*Thebæ parentes ARMA fraterna INVOCANT,*

*Rogantque, te, His arceas patriis faces.*

Ovidio igitur *pater invocasse* dicitur *arma filii*, dum ejus imagine animo filii semper obversans hunc non passa est quiescere, donec sumeret vindictam. Poeticam hanc loquendi figuram in ipso sacro codice reperimus, Deo Cainum sic alloquente: *Vox sanguinis fratris tui invocat me*.

Alter locus est in epistola VII, qua Dido Æneam hisce obtestatur verbis v. 155-161:

*Tu modo per matrem, (recte ita Heinſius pro patrem,) frater,*

*naque (Cupidinis) tela, sagittas,*

*Per que fuge comites, Dardana sacra, deos,*

*(Sic superent, queiscunque tua de gente pepercit*

*Mars ferus, & damni sit modus ille tui;*

*Ascaniusque suos feliciter impleat annos,  
Et senis Anchisæ molliter ossa cubent:)*

*Parce, precor, domui, quæ se tibi tradit habendam.*

Recte Heinſius verſum 157 cum ſubſequentibus tribus ſigno parentheſeos circumſcripſit, verſum 155 connectens cum v. 161, hoc ſenſu: *Ut parcas domui, precor te per matrem tuam tuumque fratrem,* cetera. Durior quidem videri poſſit, ac revera mihi meis in *Parergis* p. 119 viſa eſt, longior illa parentheſis, & aliena ab Ovidii fluidiſſima elegantia. Verum tria exempla (quorum duo in memoriam mihi revocavit Amicus quidam doctiſſimus,) prohibent, quo minus longiorem ejuſmodi *παρένθεσιν* novam iudicemus & inſolentem. Primum ſuppeditat Virgilius *Æneid.* III, 362 - 368:

*Fare age, (namque omnem curſum mihi proſpera dixit  
Religio, & cuncti ſuaſerunt numine divi  
Italiam petere, & terras tentare repostas:  
Sola novum dictuque nefas Harpyia Celeno  
Prodigium canit, & tristes denuntiat iras,  
Obſcenamque famem: ) que prima pericula vito?  
Quidve ſequens tantos poſſum ſuperare labores?*

Alterum dat Ovidius e *Ponto* 17, 13, 43 ſqq. qui locus verbis Didonis ſupra allatis proſus eſt *παράλληλος*, adeoque Heinſianam lectionem non mediocriter confirmat. En illum!

*At tu PER ſtudiū communia ſœdera ſacri,  
PER non vile tibi nomen amicitie,  
(SIC capto Latii Germanicus hoſte catenis,  
Materiam veſtris afferat ingeniis!  
SIC valeant pueri, votum commune Deorum,  
Quos laus formandos eſt tibi magna datus!)  
Quanta potes, præbe noſtræ momenta ſaluti.*

Sed tertium inſuper inveni locum *παράλληλοτάτον*, & ita ſimilem Didonis orationi, ut ovum ovo ſimilius eſſe non poſſit. In eo quippe τὸ *per*, obreſtandi particula, interjecta longa parentheſi, tandem etiam connectitur cum *Parce precor*. Ille autem, quem innuo, locus legitur *lib. II Trift. v. 155 - 179.*

## ACTA ERUDITORUM

*PER superos igitur, qui dent tibi longa, cetera.*

*PER patriam, cetera.*

*SIC tibi, quem semper factis animoque mereris,*

*Reddatur gratæ debitus urbis amor!*

*Livia SIC tecum sociales implect annos, cetera.*

*Sospite SIC te sit natus quoque sospes, cetera.*

*SIC assueta tuis semper Victoria castris, cetera.*

*Hic tibi SIC redeat superato victor ab hoste,*

*Inque coronatis fulgeat altus equis!*

*PARCE, PRECOR, fulmenque tuum, seratela, reconde.*

Hinc liquido conficitur, me in *Parergis p. 119* perperam *τὸ* permutasse in *fer*, nihilque profus in isto versu inesse vitii. Id quod erat demonstrandum.

*LEXICON PHILOSOPHICUM, SIVE INDEX Latinorum verborum descriptionumque, ad Philosophos & Dialecticos maxime pertinentium, Auctore PLEXIACO.*

Hagæ Comitû, apud Henricum du Sauzet, 1716, 4.  
Alph. I pl. 18.

**N**on est hoc ejus generis Lexicon Philosophicum, quale Micrælius aliique ediderunt, terminos, quos vocant, philosophicarum disciplinarum explicantes ac describentes; sed est Lexicon puræ Latinitatis, in eorum gratiam compositum, qui philosophicas doctrinas non barbaris illis Scholasticorum, sed ipsius Ciceronis aliorumque probatæ Latinitatis Autorum verbis exprimere gestiunt. Est igitur hic liber Antibarbarus quidam, & hoc nomine eo magis dignus, quod non solum barbaras voces, quæ in philosophicas scholas irrepsertunt, sed etiam quæ in Theologorum & Juris libris reperiuntur, melioribus ac vere Latinis permutat. Ceterum duabus Opus hoc partibus constat. In priore Materia philosophica, prout a Cicerone tractata est, servato rerum ordine, continetur, & sub certas classes redacta septendecim Capitibus exhibentur, quæcumque sparsim Cicero protulit ad Logicam, Ethicam & Metaphysicam pertinentia.

Exhi-

Exhibentur autem ipsis Ciceronis verbis, quorum loca Autor bona fide indicat. Statim Capite primo, quod *de Philosophia* inscriptum est, omnia loca integra profert, quibus Romanus ille Consul Philosophiam generatim aut describit, aut suas in partes dividit, aut laudibus ornat. In Caput secundum compegit omnia, quæ de *Dilectica* generatim loquuntur, Ciceronis loca. Capite quinto repræsentantur ea loca, ubi Cicero de syllogismo disserit. Capite decimo quinto loca Ciceronis de tempore & æternitate exhibentur.

Altera hujus Operis Parte alphabetico ordine sistuntur vocabula barbara, iisque opponuntur pura vocabula, quibus idem significari posse Autor existimat. E. g. *Ipsa vis & revera esse* ponitur ab eo pro *actu primo & secundo*: conjunctio pro adunatio: aïens pro affirmativus: aliquo modo pro aliqualiter: in nihilum redigo pro annihilatio: bestia pro brutum: materia pro causa materialis: causa socia pro concausa: fortuitum pro contingens: conjunctio pro propositio copulativa: res creata pro creatura: descriptio pro definitio: ratiocinatio pro discursus: efficiens pro effectivus: res pro ens: natura pro essentia: communis pro generalis: quod fieri non potest pro impossibile: repugnantia pro impossibilitas: singula pro individua: corporeus pro materialis: ratio pro medium: opinio præjudicata pro præjudicium: natura pro substantia: ex hominum Christianorum communitate exterminare pro excommunicare: ipsum esse pro existentia: acta Sanctorum pro Legenda: bis mille passus pro Leuca: legatus pro Locuintentens: artifex pro artista: lis capitalis pro processus criminalis: injuriam inferre pro injuriari. Sed hæc pro specimine sufficere possunt.

*PHILOSOPHIA QUADRIPARTITA, AU-  
tore P. BENEDICTO SCHMIER, Ord. S. Bened.  
S. S. Theol. & U. J. Doctore, nec non Philosophiæ Pro-  
fessore Ordinario in Universitate  
Salisburgensi.*

Salisburgi, apud Jo. Josephum Mayr, 1716, 4.

Alph. 3 pl. 22.

**S**cholasticæ philosophiæ, ingenia ad inutiles disputationes a vera sapientia traducenti, nondum in omnibus Germaniæ nostræ scholis valedictum esse, documento potest esse præsens Opus philosophicum, quatuor in partes distributum. Primo enim Tractatu continetur *Dialectica regulata seu Institutiones Summulistica*, quæ tribus constant Dissertationibus, quarum *prima* agit (1) de terminis Logicalibus, (2) de nomine, verbo & oratione, (3) de Universalibus seu Prædicabilibus, (4) de Definitione & Divisione; *Secunda* de Propositione, Oppositione, Equipollentia, & Conversione; *Tertia* de argumentatione & artificio syllogistico. Autor in Præfatione Lectorem docet, se non solum vulgares scholasticæ Logicæ doctrinas proponere, sed & nonnulla extraordinaria juxta Logicam Caramuelisticam, cujus Autorem ab ingenio admirabili & rarissimo laudat. Extraordinariarum harum rerum unum & alterum exhibebimus specimen. Pag. 28 sub titulo *Reflexionis scrupulosæ* considerat duas has theses: *Petrus est albus, Petrus non est albus*. Eas cum judicet nec contradictorias esse nec contrarias, nec subcontrarias, nec subalternas, cum Caramuele suo anxie disquirat, quid de istis propositionibus faciendum sit. P. II sex novas Conjugationes verbi substantivi *Sum*, in philosophia multum, nisi fallitur, utilitatis habituras, proponit. En prima: *Sam, Sas, Sat, Samus, Satis, Sant*. Secunda: *Sem, Ses, Set, Semus, Setis, Sent*. Tertia: *Sym, Sys, Syt, Symus, Sytis, Synt*. Quarta: *Som, Sos, Sot, Somus, Sotis, Sont*. Quinta: *Soim, Sois, Soit, Soimus, Soitis, Soint*. Sexta: *Sum, Sus, Sut, Sumus, Sutis, Sunt*. Ut appareat, quantæ utilitatis sit inventum hoc, en Propositiones: *Homo sat animal, Petrus set, Deus syt, Deus sot, Caramuel sut alter Aristoteles, Angelus suit*; quæ hunc sensum habent: *Homo est animal, Petrus existit, Deus existit duratione simultanea ab aeterno in aeternum, Deus est & fuit & erit, Caramuel est alter Aristoteles, Angelus est & erit in aeternum*.

Progredimur ad secundum hujus Operis Tractatum;  
qui

qui exhibet *Dialecticam controversam*, & controversias Scholasticorum Logicas proponit pariter ac resolvit, e. g. an distinctio consistat in positivo? an inter gradus metaphysicos locum habeat præcisio objectiva? an universale pereat in actuali prædicatione? an syllogismus sit objectum attributionis?

Tertius Tractatus continet *Physicam controversam*. Ut sciat Lector, quales hic dirimantur controversiæ, etiam harum tres quatuorve producere libet. Disputat igitur Philosophus noster, an materia prima habeat actum existentiae propriæ? an materia prima includat actum metaphysicum aut fundet? an Privatio sit Principium per se, & intrinsecum compositi in fieri? an corpus constituatur in loco formaliter per ubi modale?

Quartus denique Tractatus sistit *Metaphysicam controversam*, e. g. an ratio Entis possit objective perfecte præscindi a suis differentiis? quomodo substantia materialis individuetur? an Deus possit creare Infinitum categorematicum?

ACTA PHILOSOPHORUM,

Das ist:

Gründliche Nachrichten etc.

hoc est:

ACCURATÆ COMMENTATIONES, QUIBUS  
Historia Philosophica exponitur. Accedunt recensioneŒ  
librorum veterum pariter ac recentiorum. ad istam Historiam  
pertinentium subjuncta semper

ἐπιμνηστικὰ.

Pars I. II. III. IV. V. VI.

Hala Magdeburgicæ, in Officina Rengeriana, 1715 & 1716, 8.

Alph. 3 pl. 3.

EN primum Tomum Historiæ Philosophicæ, quam per fasciculos singulis anni quadrantibus edendos accurate describendam suscepit, cui superiora Mensis hujus excerpta debemus, Collega noster perindustrius, Cl. Heumannus. Queritur enim in Præfatione, plerosque, qui illam historiæ literariæ partem tractarint, nimis negligenter in hoc versatos esse negotio. Ho-

tuus

- rum igitur hallucinationes ut evitet, longissima in Historiam Philosophicam Introductione viam sibi munit, & firma quasi fundamenta ponit, quibus accuratam Philosophiæ ac Philosophorum historiam superstrui posse judicat. Ceterum, quia per vices edere hanc Historiam constituit, ad prævertendum Lectoris fastidium methodum sequitur arbitrariam, singulosque fasciculos tres dispescit in partes, quarum prima caput aliquod ex historia philosophica, altera argumentum quoddam speciale eodem spectans, tertia unius alteriusve libri istam historiam tractantis recensionem exhibet. Antea vero, quam ipsam aggrediatur historiam, prima quatuor priorum fasciculorum parte eam, quam modo memoravimus, sislit *Introductionem*, septem absolutam capitibus. Ac *primum* quidem est *de hujus historiae utilitate sive fructibus*: quorum *alios* ait esse *generales*, nempe (1) evitacionem turpium errorum: qua occasione non levium errorum in hac historia a doctissimis viris commissorum exempla affert; (2) culturam judicii historici: qua occasione aliquot exempla fabularum, adhuc in hac historia pro veritatibus receptarum, producit, e. g. de Hippocrate ad Democritum curandum ab Abderitis arcessito, de convivio septem Sapientum in aula Periandri, de Thaletis coemtionem olearum, de Solone a Cræso in pyra invocato, de dolio Diogenis Cynici; *alios* esse *speciales*, quos sigillatim recensere vetat brevitatis nostra. *Secundum* Caput est de *Homonymia vocum σοφός & σοφία, Philosophus & Philosophia, itemque Sophista*. Hic non solum variorum horum nominum notiones exponuntur, & exemplis undiquaque petitis illustrantur, sed etiam ostenduntur *errores*, qui ex homonymiæ hujus neglectu in Historiam Philosophicam irreperunt. Adjungenda est huic Capiti *Dissertatio de Synonymo Philosophiæ*, quando scilicet vocatur *sapientia secularis*, nostra lingua die *Welt-Weisheit*. Docet Autor, hanc appellationem ab inimicis Philosophiæ profectam esse, maxime a Patribus Ecclesiæ, missoque isto nomine Græcum illud, quod & Romani receperint in civitatem, *Philosophia* nomen patrio nostro sermone usurpari debere existimat. *Tertium* Caput est *de natura & complexu Philosophiæ*. In hoc & Philosophiæ essentiam describit, & partes
- p. 1-63.
- p. 65-92.
- p. 314.  
321.
- p. 93.  
103.

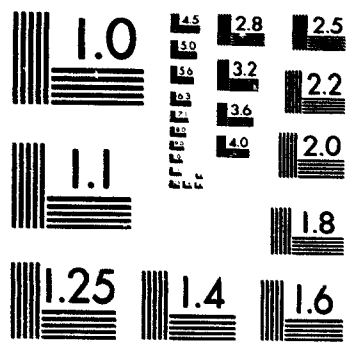
& partes ejus sex constituit, Logicam, Ethicam, Jurisprudentiam, Politicam, Phycam, Theologiam: docetque, philosophiam, quanta quanta sit, esse practicam. *Quarto Capite* fiuntur *criteria sive nota falsa & adulterina philosophiæ.* Fal-  
sam enim judicat Noster (1) eam philosophiam, quæ versatur in rebus inutilibus; (2) quæ nititur autoritate humana: qua occasione philotopia eclectica commendatur ac defenditur; (3) quæ traditione nititur; (4) quæ sociam habet superstitionem: quare omnis veterum barbarorum philosophia rejicitur, simulque, quanta sit inter veram religionem & philosophiam concordia, quantaque rursus inimicitia falsæ religionis erga philosophiam, ostenditur. Hac occasione docetur, quomodo factum sit, ut philosophia radices ageret inter ethnicos, idque partim tribuitur formæ regiminis non monarchicæ in prisca Græcia, partim inde evenisse creditur, quod philosophiæ operam dederint homines, qui non fuerint sacerdotes. (5) quæ symbolis & ænigmatibus involvitur. Hinc & hieroglyphica Ægyptiorum & symbolica Pythagoræorum Philosophia exploditur. (6) quæ docetur a magistro corruptissimis moribus prædico. Quarto huic Capiti subjecit Autor Dissertationem, qua partem aliquam philosophiæ symbolicæ illustrat. Explicat scilicet *Cabbalistarum quatuor mundos & decem Sephiroth* eum in sensum, ut appareat, doctrinis illis nihil subesse solidi, sed nugas esse & anilia deliramenta. Ostendit enim, mysterium quatuor illorum mundorum explicandum esse ex historia creationis Mosaica: decem vero Sephiroth esse Messiani regni adumbrationem ex aliquot S. Scripturæ locis petitam: ac proinde indignatur, Theologos quosdam hinc eruere mysterium Trinitatis. *Quintum Caput est de origine & progressu studii philosophici.* Sapientiæ simplicis originem refert Autor ad inopiam rerum, ob quas homines vulgo beati vocantur, vixque fieri posse putat, ut felicitas terrestris & vera sapientia in una sede morerentur. Simplicem hanc sapientiam ait olim in gente Hebræorum existisse, ceteris gentibus stultitiam sectantibus, aliis rusticam, aliis politicam, quam priore stultiorem esse judicat. Porro ostendit, quomodo stultitia gentilium facta sit erudita, obstetricante (a) necessita-

179-  
236.

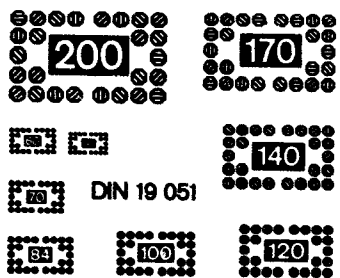
236-  
246.

248-  
321.





MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24

ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1716

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 s 4<sup>0</sup>

cessitate, unde geometria, astronomia, & medicina orta, (b) curiositate, cujus & natura exponitur & efficacia exemplis illustratur, (c) superstitione, unde astrologia & similes disciplinae profectae. Hinc occasionem datam esse putat origini philosophiae, & quidem in Graecia. Ostendit enim, in Graecia, non barbaris in regionibus, primum ortam esse Philosophiam, & Laertium idem docentem defendit. Differit porro de progressu & augmentis Philosophiae in Graecia. Addit denique adjumenta studii philosophici & impedimenta. Illa sunt (1) otium & vacuitas a curis ac sollicitudine, (2) aemulatio, (3) copia librorum: haec (1) tres vitiosi affectus primarii, (2) praedantissimus, (3) superstitio. *Sextum* Caput agit de ingenio Philosophico. Docet hic Autor, ordinarie nullum hominem ineptum esse ad sapientiam, sed ad eruditam sapientiam, id est, philosophiam non omnes ex aequo esse idoneos. Ingenia esse alia *passiva*, quae traditas a majoribus doctrinas fideliter excipiant & mordicus retineant; alia *activa*, quae ipsa veritatem investigent. Posteriora haec rursus vel spuria esse, ubi scilicet multum imaginativae facultatis, parum judicii; vel vera, quae judicio emineant. Haec demum esse ingenia philosophica, quae rursus vel primae vel secundae magnitudinis. Prioris generis ingenii eos esse praeditos, qui ab excelsis Philosophis admoniti facile nuntium mittant erroribus inveteratis, veritatemque cupide amplectantur: posterioris generis ingenia esse in iis, qui non expectantes magistrum ignis modo in intimos veritatis recessus percurrunt. Haec primi ordinis ingenia inde cognosci, si (1) superarint praedictum religionis, (2) novas detexerint veritates, & quidem oppositas receptissimis opinionibus, (3) ad dubitandum de omnibus propendeant, nec vitio credulitatis laborent. Hac occasione Autor quaestionem illam excutit, an ingenia meliora propendeant ad haeresin, item an deteriores ingenii homines ad orthodoxiam proni sint. Ac ne desiderentur exempla ingeniorum, passiva ingenia tribuit Scholasticis & Pythagorae; ingenia activa spuria Plotino, Porphyrio, Platoni, Boehmio, Vanino: ingenia philosophica vera secundae magnitudinis Erasmo, Melancthonio, Baëlio, Hobbesio, Clerico, Grotio; primae magnitudinis Ari-

57-  
670.

Aristoteli, Luthero, & Thomasio. Ingenia dependere ab influxu siderum, negat. Etiam dogma de genio seculi & fatali ingeniorum circulatione ridet & exagitat. Observat, parentum ingenii plerumque respondere ingenia liberorum, simulque edisserit, an spurii felicioribus polleant ingenii, item an mulieres & castrati ad studium philosophiæ apti sint. Ad aerem nos circumfluentem quod attinet, pro ejus natura ingenia quoque diversa esse, sibi persuadet, ideoque judicium fert de ingenii hominum calidiores frigidioresve regiones incolentium, speciatim Germanorum, Batavorum, Anglorum, Gallorum, Hispanorum, Italorum: ubi & aliorum de diversarum nationum ingenii cogitata immiscet & expendit. *Septimum* idque ultimum Introductionis caput est *de fide historica* eorum, qui de philosophis eorumque doctrinis aliquid memoriæ prodiderunt. Initio hic probat Autor, etiam demonstrationes dari in historia. Hinc persequitur criteria historiæ veræ fideque dignæ, pariterque notas fabularum. Quo in argumento postquam uberius versatus est, nævos attingit historiæ philosophicæ, tum ratione personarum, tum respectu doctrinarum, tum librorum, qui iis tribuuntur, respectu. Adjicit methodum, quam in perscribenda historia philosophica sit secuturus. Ea hæc est. Primo de personis Philosophorum, quæ probari possunt, memorabit, fabulasque refellet. Deinde de vita moribusque Philosophorum utiles proferet meditationes. Tum pari methodo tractabit doctrinas & apophthegmata Philosophorum: ac potissimum *Kupias* cujusque philosophi *δόξας* notabit expendetque. Denique successione scholarum, discipulos librosque Philosophorum persequetur.

*Introductione* hac absoluta ipsam philosophicam historiam aggressus est, quam cum plerique omnes ab Hebræis primo cultam fuisse tradant, duobus capitibus *Hebræorum Philosophiam* excutit. Ac primo quidem ostensum it, veteres Hebræos eorumque Patriarchas inde ab Adamo pios quidem prudentesque fuisse viros, at studium philosophicum haud excoluisse: præcipuas veritates ipsos non ingenio, sed divinæ revelationi debuisse: omnes enim Patriarchas inde ab Adamo ad Josephum

p. 381-460.

755-809.

usque fuisse Prophetas ac Doctores Ecclesiæ: quare Adamum nomine Dei, non Deum ipsum, cum Caino de fratricidio locutum esse: quod argumentum copiosius edisseritur, Lutherique suffragio munitur. Ceterum cum scribendi ars philosophiæ studio egregie inserviat, Autor pluribus in originem artis graphiæ inquirat, ac, postquam eos, qui ab Adamo, vel Setho, vel Henocho, vel Abrahamo, vel Mose inventas, vel ab ipsomet Numine Adamo Mose revelatas putant literas, refellit, contendit, scripturam inventam ab Ægyptiis esse eo temporis intervallo, quod inter Josephum ac Moysen intercessit. *Capite secundo* vulgarem de Hebræorum Philosophia opinionem confutat, ejusque originem non unam detegit, ac speciatim deinde, quæ ad Adami, Caini & Sethi Philosophiam constabiliendam afferri solent, discutit & repudiat, reliqua hujus tractationis capita reservans in fasciculum subsecuturum.

Pergimus ad specialia argumenta passim interjecta. *Offendimus* igitur hic *Apologiam pro Xantippe*, Socratis uxore: item *Dissertationem de Socratis forma corporis*, quæ vulgo deformis esse traditur. Noster & originem vulgati erroris aperit, & Socratem honesta facie præditum fuisse, ex Arriano docet. Hinc *139-159.* fitur *Vita Plotini*, ex Porphyrio descripta, sed ita, ut ostendatur, Porphyrium ex æmulatione erga Christianos, more ceterorum illius ævi Platoniorum, liberalissime de Plotino suo mentitum esse. Adjicit Autor judicium suum de Plotino & Porphyrio, quorum utrumque ait fuisse minus acri præditum judicio, laborasse præjudicio autoritatis, credulitate, superstitione, vana mendacique jactantia, ad enthusiasimum pronos, adeoque *462-472.* haud sane magnos Philosophos fuisse. Exhibetur etiam singularis *de partitione Historiæ philosophicæ* Dissertatio, in qua suas in *Introductione* deductas hypotheses secutus nova ratione hanc historiam partitur, subjecta majoris lucis causa Tabula, quæ tamen ex p. 761 supplenda est. Singularis quoque hic existat *472-500.* Dissertatio *de illo oraculo, quod Socrate in pronuntiavit sapientissimi.* In ea veterum loca, quibus oraculum illud commemoratur, indicantur & expenduntur, tandemque concluditur, totam hanc historiam esse fictam. Porro cum rariora sint scripta

Jor-

*Jordani Bruni*, hic recensetur primo liber ejus *de monade, numero & figura*, additurque, eum fuisse hominem corruptæ imaginativæ, ac philosophum cum ratione insanientem; deinde octo ejusdem libri *de innumerabilibus, immenso & infigurabili*, ex quibus singulares Bruni hypotheses de immentitate hujus universi, de innumerabilitate mundorum, & quæ sunt reliquæ non minus mirabiles, eruuntur & paucis examinantur. Adjicitur ob doctrinæ affinitatem libri *de terris cælestibus a Christ. Hugenio* editi recensio ea, quam Actis hinc nostris inseruimus A. 1698 p. 448 sqq. Præterea differitur *de duobus numis*, quorum alter in Thaletis, alter in Pomponatii honorem cufus est. Uterque explicatur, ac priorem recentiori factum ætate esse ostenditur. Porro peculiari Dissertatione, quam A. 1713 p. 458 sqq. Actis hinc nostris inseruerat Cl. Autor, fabula *de Hippocrate, Democriti insanie medicinam adhibere jussu*, ex historia veterum Philosophorum eliminatur. Hinc *Platonica uxorum communitio* sub examen revocatur: ubi ostendit Autor, Platonem omnino eam in rep. optima introductam voluisse, non quidem profano animo, sed commisso in ratiocinando errore: Platonicos hujus sententiæ puduisse, eosque proinde conatos esse variis rationibus, labem hanc magistro suo abstergere. Sequitur *Disquisitio de ætate Potamonis Philosophi*, qui vulgo Augusti ævo floruisse creditur. At Noster ostendit, tertio post Christum natum seculo, Imperatore Alexandro Severo, Alexandriæ eum floruisse. Exhibetur etiam *Catalogus scriptorum historia Pythagorica*, qui tantum nominantur indicato simul loco, anno & forma editionis: item *Catalogus scriptorum de Philosophia Stoica*, in quo non semper soli librorum tituli recitantur, sed passim *ἐπιγράμματα* admiscuntur. Singularis quoque hic obvia est *Dissertatio de Æsopo & fabulis ejus*. Ostenditur, nec Æsopum primum fabulosi docendi generis autorem, nec earum fabularum, quæ nunc sub ejus nomine circumferuntur, artificem esse: ac probabile redditur, nullum unquam existisse Æsopum, sed fictum esse hominem illum ex nomine *ἄσων*, quod Orientis linguis *Sapientem* significet. Etiam *Jo. Lockii*, præstantissimi philo-

p. 501-520.

869-908.

908-925.

520-523,  
682-690.

670-681.

809-848.

848-868.

370-381,  
752-754.

730-751.  
944-972.

- p. 972-  
1031. Iosophi, *Vita* digna Autori visa est, quæ hic infereretur ex V. C.  
1031. Jo. Clerici Bibliotheca Selecta, adjectis nonnullis notulis.  
Postremo quod attinet ad recensioni librorum de historia philosophica exstantium, severa cum censura hic recensentur (1) *Jo. Jonsii libri IV de Scripsoribus Historia Philosophicæ*. Præmissa Jonsii Vita ii laudantur, nec tamen eorum nævi tacentur, notato potissimum errore Jonsii de Archetimo primo historię philosophicę scriptore, quem errorem ex loco quodam Laertii perperam intellecto emanasse ostenditur. (2) *Diogenis Laertii Opus de vitis philosophorum*. Differitur de ipsius persona, ætate, studiis non indiligenter, eumque Epicurę disciplinę alumnum fuisse negatur. Hinc editio Meibomiana accurate recensetur & expenditur, judiciumque de Diogene Laertio fertur, allatis & aliorum de ipso judiciis. (3) *Thomæ Stanleji Historia Philosophia*. Præmissa notitia de persona & ceteris scriptis Stanleji, ejus Historię editiones repræsentantur, maxime Oleariana, notatis tamen nævis laboriosissimi ceteroquin hujus Operis. (4) *Thomæ Campanellę Syntagma de libris propriis*, cui 545-566. non contemnendę aliquot annotationes adjectę sunt. (5) *Jo. Launoji liber de varia Aristotelis fortuna in Academia Parisiensi*, qui varie illustratur, simul vero ostenditur, Launojum inimicissimum fuisse Philosophię Aristotelicę, adeoque non semper 720-724. candide egisse in hoc libro. (6) *Jo. Jac. Frisii Bibliotheca Philosophorum*, quem librum nullius frugis esse ostenditur. (7) *Jo. Dav. Kæleri*, Professoris Altorfini, biennio abhinc edita Dissertatio *de pædantismo didactico Pythagorę ratione silentii*, quæ 725-730. laudatur. (8) *Nic. Hier. Gundlingii*, Professoris Haleasis celeberrimi, *Historia philosophię moralis*, quæ mirifice commendatur ob detectos vulgi errores, addito voto, ut pergat Vir doctissimus suam Philosophię moralis historiam, cujus pars prima tantum edita est, pertexere. (9) *Georgii Hornii Historia philosophicę libri septem*. Hujus operis gravissimi nævi notantur, quod scilicet refertum sit digressionibus alienissimis, quod valde sit imperfectum & perfunctoria opera congestum, nec splendido suo titulo respondeat, denique quod crassissimis scateat erroribus. (10) *Petri Sylvani Regis Historia Philosophię antiquę & recensentur.*

*centioris.* Hæc licet compendiosa sit, nec omnem historiam Philosophiæ exhaustiat, tamen insigniter commendatur ob singulare auctoris acumen.

Hæc sunt primi hujus Tomi argumenta præcipua, quibus multa alia inferta sunt, quæ commemorare nobis oblitium brevitatis non licet. Unum duntaxat atque alterum more nostro delibabimus. *Pag. 33 & p. 343 sq.* proponitur atque exponitur distinctio inter historiam philosophiæ & historiam philosophicam. *P. 48 sq.* explicatur ex philosophia Stoica definitio Justiniana Juris naturæ, *quod natura omnia animalia docuerit.* *P. 178* docetur, Theano Pythagoricam primam omnium scripisse librum de argumento historiam philosophicam spectanti. *P. 210* ostenditur, Collegium Rosianum, a Morhofio in cælum usque laudibus elatum, esse merum figmentum. *P. 312* judicatur de primo libro *Quæstionum Alnetanarum* Huetii, quod is pro scopo habeat, philosophiam callide opprimere, cæcamque conciliare obedientiam religioni pontificiæ. *P. 418* ostenditur, scepticismum historicum non lubricis niti fundamentis. *P. 443* docetur, qua occasione Anaxagoræ tributa fuerit opinio de nigro nivis colore. *P. 499* fabulosa pronuntiatur relatio de Friderici Electoris Saxonie somnio, Lutheri reformationem antegresso. *P. 783* rejicitur vulgaris divisio hominum antediluvianorum in Cainitas & Sethitas. *P. 940* origo artium æconomicarum divinæ tribuitur revelationi, non ingenio humano. Denique nec illud tacendum, passim hic veterum librorum loca vel emendata vel illustrata occurrere.

**ABRAHAMI TGILDE, V. D. M. IN ZACHARIE Caput XIV Lucubrationes.**

Dordraci, ex officina Matthæi de Vries, Typographi & Bibliopolæ, 1716, 4.

Alph. I plag. 15.

**C**aput Zachariæ XIV illustraturus Reverendus Auctor in genere nonnulla præfatur de vaticiniorum ratione, & VII N. T. periodis, ratus, omnes divinorum vatum prædictiones Ecclesiæ N. T. promiscue ac sine temporum discrimine, pari modo applicari.



- applicari non posse. Inveniri quippe plurima Vet. Test. oracula, quæ hodie pro impletis, & præteritis, alia vero quæ adhuc pro implendis habenda sint. Fata & res Ecclesiæ non semper eadem fuisse. Neminem periodos negaturum esse pronunciat, nisi sit ex numero irrisorum. Fundamentum quippe eas habere in Scriptura, & non tantum sub septem Sigillis & Tubis in Apocalypsi representari, sed etiam columnis septem in æde Sapientiæ collocatis, & a Salomone, Spiritus S. manente, descriptis Prov. IX, 1, significari. Hujus enim Templi typo præfigurari arbitratur ædificationem, & consummationem Ecclesiæ N. T. a Messia perficiendam. Harum periodorum dispositionem non ex æquali temporum dimensione eliciendam, sed illas a se invicem tunc distinguendas esse, quando res nova luculenta factorum immutatione Ecclesiæ N. T. obveniat. Sæpe in Scripturis omnes periodos per multa capita concatenatas, plene describi, e. g. Esaiæ LV usque ad LX. Nec raro in unico alicujus prophetiæ capite contracte proponi. Tandem & hic observat Auctor, nullam N. T. periodum, vel periodorum catenam introduci a Prophetis Vet. Test. quin suam habeat occasionem ex statu populi Judaici, ad quem vaticinatio dirigatur. Inde ad methodum tractandi verbum Propheticum progressus, ab interprete vaticinorum vult considerari voces, phrasas, & ritus, ad quos sæpe alludatur, nec non personam loquentem, connexionem & argumentum, si-ve rem a Propheta propositam, loca parallela cum ipsa divinorum oraculorum impletione, quæ magnam demonstrationis vim habeat ad convincendos adversarios, & ad animos piorum erigendos confirmandosque. Quod si vero rei prædictio præsens Ecclesiæ tempus excurrat, & ad ultimam Ecclesiæ gloriam sub septima demum periodo futuram, pertineat, tunc loco implemeati prophetiæ *απόδειξις* subnectendam esse monet, qua demonstratur, hoc vaticinium ad Ecclesiam quidem spectare, sed futuro demum tempore implendum esse. Præterea cum ab historiæ profanæ cognitione magnum adjumentum expectari possit, suadet Prophetarum interpreti Auctor, ut singulis periodis suas historias proprias applicet, conficiatque sibi catalogum eorum scriptorum, qui in quavis periodo vixerunt. Unde vaticiniorum complementum facili negotio & erui & adstrui, confusio-

fuffoque periodorum vitari queat. Quin & personarum in vaticinio loquentium affectus vult investigari, qui disci possint *partim* ex Accentuatione vel regulari vel irregulari, qua Spiritus S. sententiam suam, tanquam sui affectus indice, voluerit notari: *partim* ex peculiari orationis structura, quando *Futura Præteritis*, & hæc *Futuris* in eadem sententia ac versu intermiscantur. Quando enim Spiritus Dei *Futuris* immediate, & in eodem sententiæ filo post *Præterita* utatur, id non simpliciter fieri putat, ut *Futura* illa a *Præteritis* suis regerentur, quæ communis Grammaticorum sententia sit, sed peculiarem ὑμφοσιον significari. Spiritum S. nempe describere velle personarum indolem, rei, quam agunt, aut agere insigniuntur, mordicus adhærentem, nec non rerum excellentiam, sive in bono sive in malo sensu occurrentem, quod Autor additis exemplis uberius declarat. Sic Psalm. L v. 1, ubi præterito verbo רַבֵּר futuri temporis vox וַיִּקְרָא sequitur, indicari opinatur, quod Deus in regno suo extendendo ita occupatus sit faturus, ut constanter perseverare velit, usque dum totam terram a Solis ortu ad ejus occasum sibi subjecerit. Sic *versu 18. 19 & 20* ejusdem Psalmi verba futuri temporis וַתִּצְמִיר *consensisti* cum ipso, & lingua tua תִּצְמִיר *concinat* fraudem, וַתִּצְמִיר *confites* in fratrem tuum, תִּצְמִיר *loqueris*, & in filium matris tuæ תִּצְמִיר *das* blasphemiam &c. post *Præterita* posita significare, Judæos refractarios hæc scelera cumulare, & palam sine pudore committere. Eorum mentem tanta malitia imbutam esse, ut ei mordicus inhæreat, in eaque, callo conscientiæ quasi inducto, perseverare velint. Vicissim quando Psalm. CXIX v. 167 legitur, וַתִּצְמִיר *custodivit* anima mea testimonia tua, וַתִּצְמִיר *dilexi ea*, nota futuri temporis indicari putat ὑμφοσιων, Davidem in testimoniorum divinorum dilectione tam constanter perseverare velle, ut nec blanditiis, nec minis, nec ipsa morte avelli possit. Eandem efficaciam rationem latere putat in illis Scripturæ dictis, ubi in eadem sententiæ consecutione cum mutuo rerum respectu *Futura præcedunt*,

P 14

15

20

21

22

25

cedunt, & *Præterita* subsequuntur, Psalm. XXXI, 8, XLIX, 15, LXXXVII, 4, Zach, IX, 14. Accentus Hebraici Autori nostro sunt signa characteristica a Spiritu S. dictata, & vocibus addita, non tantum ad tonum vocum moderandum, sed imprimis etiam ad designandum rerum efficaciam, & loquentium affectus, & ad distinguendam accurate sententiæ prolatae sensum. Quod Autor exemplis illustrat, commendans *Andr. Reinbeckii* libellum ad doctrinam de Accentibus Hebræorum rectius intelligendam, nec non *D. Philippi Ouseel Introductionem* in Accentuationem Hebræorum metricam, Lugduni Batavorum 1713 in lucem editam. Hinc necessitatem scrutandi prophetias inculcat, & multiplicem earum usum exponit. Ad ipsum Zachariæ Caput XIV, quod sibi explicandum sumsit, delatus, breviter strictimque disquirat, de hujus vaticinii gravitate, argumento, tempore, occasione, figurarum ratione, & titulo, quem ita vult formari atque capiti inscribi: *Totius Ecclesiæ Christi sibi seu Nov. Test. vindicatio, consolatio & gloria per septem periodos, sibi invicem succenturiantes, distincte promovenda.* Specimina ex ipso commentario non afferemus. Ex his enim facile intelligent lectores, quid sibi de Autoris instituto & labore promittere queant.

ORIGINES ECCLESIASTICÆ. OR THE  
Antiquities of the Christian Church.

i. e.

**ANTIQUITATES ECCLESIAE CHRISTIANÆ.**  
*Vol. IV, in tres libros divisum; Autore JOSEPHO BINGHAM, Rectore Headhorna-Worthens.*

Londini, apud R. Knaplock, 1715, 8.  
Alphab. I plag. 6.

**P**Rioribus tribus Voluminibus Autor doctissimus de variis ordinibus hominum, qui Christianam olim Ecclesiam constituerant, de templis item vel locis cultus divini, & diversis Ecclesiæ tractibus, novem libris egerat. Nunc ad publica ejusdem officia & exercitia, quibus homines ad cœlestem civitatem perducuntur

et sunt, consideranda pervenit. Quarto igitur hoc Volumine de institutione, baptismo & confirmatione Catechumenorum tribus libris differit. Lib. X, ubi de institutione illorum & primo Symbolorum usu, Cap. I reddita ratione, cur illi *κατηχημένοι*. p. 1.  
*vos*, Novitoli, Tyrones Dei, Audientes dicti sint, docet, quod homines impositione manuum, precibus & signo crucis Catechumeni facti sint. Dein, cum inquisivisset, qua ætate in numerum illorum recepti sint, & quamdiu in eo statu permanserint, recen- 3 sq.  
 fet, qua ratione gradatim in Christianæ religionis capitibus insti- 7.  
 tuti sint, simul observans, quod præter libros quosdam Scripturæ historicos & morales, Apocryphos etiam legendi facultatem habuerint, horumque præcipuus tum temporis usus fuerit, ut præcepta morum Catechumenis instillarent. Cap. II de variis classibus vel gradibus Catechumenorum, gradualibus item exercitiis & disciplinis cujuscunque ordinis agens, dissentit ab illis, 10.  
 qui duos saltem Catechumenorum ordines constituunt. Ipse 12.  
 autem cum Cardinale Bona quatuor classes statuens, non quidem cum illo Audientes, Genu flectentes, Competentes & Electos ad numerum illum refert, sed Competentes & Electos pro uno & eodem ordine habens, *ἐξωθημένοι*, ut vocari posse putat, i. e. privatim, antequam Ecclesiam intrandi potestatem habuerint, institutos, reliquas classes antecessisse, ex Concil. Neocæs. c. 5 probare conatur. Postea Audientibus, Genuflectentibus, 16.  
 Competentibus & Electis representatis, quomodo ultima classis nomina ad baptizandum dederit, & partim crebro examine, 17.  
 partim exorcismo, impositione manuum, signo crucis & insufflatione conjuncto, partim jejunio & confessione delictorum, partim Symbolo fidei, oratione Dominica, formula renunciandi Diabolo, & fœdus cum Christo ineundi, aliisque responsionibus in baptismo solemnibus, eidem præparata fuerit, ceterasque ceremonias, quibus Competentes dies aliquot ante baptismum capita obvelata habuerunt, aures eorundem, addita voce *Ephphata*, tactæ, & oculi luto illiti sunt, enarrat. Quæ vero Balsagius & alii de cereo ardente in manus Catechumenorum tempore exorcismi dato, Cypriani & Augustini verba quædam figurata pro literalibus accipientes, tradiderunt, 18 sqq.  
 34.

- rejecit, & contra alios ex Augustino Confess. I, 11, & Concilio Carthag. III can. 3 ostendit, Sacramentum Catechumenorum, cujus idem Augustinus de Peccator. merit. II, 26 mentionem facit, nihil aliud esse, quam parvam salis portionem, una cum lacte & melle post baptismum illis datam. Quantum ad disciplinam Catechumenorum, observat, Catechumenos in graviora peccata prolapsos ita punitos esse, ut de gradu superiori ad inferiorem dejecti sint, vel ad summum baptismus illorum ad horam mortis sit prorogatus. Mortuos autem ante baptismum, propria culpa neglectum, non aliter quam aliorum criminum reos vel *αυτοχρηστας*, sine Christianæ sepulturæ solennibus sepultos esse; sed initius tractatos, si casus inopinatus & inevitabilis prohibuerit baptismum illorum, qui pie se ad illum præparaverint. Et in ejusmodi casu veteres credidisse, quod defectum baptismi vel martyrium, vel fides & vera conversio, vel vinculum unitatis Ecclesiæ, ad quam ex hæreticis quidam accedentes ante baptismum obierint, vel constans Eucharistiæ usus, cujus participes nonnulli, opinione, non re ipsa baptizati extiterint, supplere potuerit. Rem vero majoris difficultatis fuisse, si infantes ante baptismum mortui sint; eaque de re varias Patrum opiniones adducit. Cap. III de origine, natura, & nominibus antiquorum fidei Symbolorum differens, assentitur illis, qui nomen Symboli ex re militari ortum statuunt. Nominibus etiam aliis, quibus idem canon & regula fidei, *μάθημα, γράμμα* & *γραφή* dicitur, explicatis, quæstiones pertractat, an Symbolum Apostolorum, quod dicitur, ab ipsis Apostolis profectum sit: an Apostoli composuerint Symbola quædam fidei, illisque usi sint in Catechumenorum institutione, vel administratione baptismi: si que usi sint, quinam articuli illis comprehensi fuerint; ad primam quidem una cum aliis negative, ad secundam affirmative respondens, circa tertiam vero Græbio in Annotat. ad Bull. Judic. Eccles. Cathol. subscribens. Cap. IV extat Collectio variorum fidei Symbolorum, auctior quidem illa, quam Usserius de Symbolo Romano exhibuit. Nempe fragmenta Symboli ex Irenæo, Symbolum ex Origene, fragmenta Symbolorum ex Tertulliano & Cypriano, Symbola Gregorii Thau-

maturgi, Luciani Martyris, Apostolicarum Constitutionum, Hierosolymitanum, Cæsareense, Alexandrinum, Antiochenum, Romanum, Aquilejense, Nicænum, Epiphani, Nicænum in Concilio CPolitano a. 381 articulis quibusdam auctum, & Athanasianum, interspersis observationibus quibusdam, recenset. Cap. V dispicit de origine, natura, & rationibus disciplinæ arcani, & contra Pontificios, Schelstratenum maxime, ostendit, illam prima Ecclesiæ ætate minus strictè observatam, sed Tertulliani circiter tempore enatam esse. Neque vero juxta illam Catechumenos cultum Sanctorum, Angelorum atque imaginum ignorare debuisse, siquidem Tertullianus manifeste illum rejecerit; sed potius modum administrandi baptismum & sacram unctionem, vel confirmationem, ordinationem sacerdotum, Liturgiam publicam, vel preces Ecclesiæ solemnes, modum celebrandi Eucharistiam, imò etiam, si primam Catechumenorum classem respicias, mysterium Trinitatis, Symbolum, & Orationem Dominicam. Cujus disciplinæ causas porro Noster allegat. Libro *Undecimo* ritus in administratione baptismi olim observatos ob oculos ponens, Cap. I nomina baptismi a Patribus tributa, quæ sunt indulgentia vel absolutio & remissio peccatorum, *παλιγγενεσία, χάρισμα, Φωτισμός*, salus, mysterium, sacramentum, *σφραγίς*, character Dominicus, sacramentum fidei & pœnitentiæ, tinctio, lavacrum regenerationis, magna circumcisio, *δάρον, χάρισμα κυρίου, ἐφόδιον, φυλακτήριον, τελείωσις & τελετή, μύησις & μυσταγωγία*, diligenter explanat. Cap. II loquitur de materia baptismi, & hæreticis, qui rejecerunt, vel corruerunt illum, Ascodrutis, Marcossianis, Valentianis, Quintillianis, Archonticis, Seleucianis & Hermianis, Manichæis & Paulicianis, eaque occasione Vossium notat, Euthymium de Paulicianis perperam intelligentem; docens, hunc nihil aliud innuere, quam quod Pauliciani fidem in Christum sufficientem esse baptismum erediderint. Messalianos vero vel Euchitas, quos pariter nonnulli iis accensent, qui baptismum rejecerunt, saltem præcipuam partem spiritualis efficaciz ejus negasse, ostendit. Cap. III de antiqua forma baptismi, & hæreticis præcipit, qui mutarunt vel corruerunt illam, Trithæstis, Priscillianistis, Menandro

125.

126.

127.

129 sqq.

138.

143.

159.

164.

166.

171.

188. *ejusque* aſſectis, Elceſcanis, Montaniſtis, Sabellianis, Marcoſianis, Paulianiſtis, Eunomianis, ibique Baronium & alios aſſerentes, quod Ariani in genere ejusdem cum Eunomianis innovationis formæ baptizandi rei fuerint, ex male intellectis Athanaſii & Hieronymi locis falli, declarat. Nunc de perſonis, per quos baptiſmus olim adminiſtratus eſt, in medium quædam adducere debuiſſet, ſed cum de iis in prima & ſecunda parte Hiſtoriz Scholaſticæ Baptiſmi Laicorum, Londini A. 1712 & 1714 Anglice pariter editis, abunde egerit, Cap. IV ſummatim tantum nonnullis inde repetitis, ſtatim ad ſubjectum Baptiſmi ſe convertit. Hic autem nonnullis de ritu campanas baptizandi Pontificiis recepto, antiquiori autem ætate ignorato, præmiſſis, tam mortuorum, quam vivorum pro mortuis baptiſmum, infirmis & hæreticis quibusdam uſitatum, orthodoxam olim Eccleſiam rejeciſſe demonſtrat, & Pædobaptiſmum ex Clemente Romano, Herma Paſtore, Juſtino Martyre, Autore Recognitionum, quem cum Juſtino Martyre cœvum putat, Irenæo, Tertulliano, Origene, Cypriano & Concilio Carthagiænſi probat, atque inde ſimul
192. 194. 195. 201 ſqq. 208 ſqq. 217. 218 219. 221 ſqq. 228.
- Salmaſii & Suiceri aſſerta confutat, quod doctrina de neceſſitate Baptiſmi ad ſalutem non doctrina priorum duorum ſeculorum fuerit, ſed poſtea introducta, eoque Pædobaptiſmus fundatus. Alia quoque adducit, quæ ad Pædobaptiſmum referri poſſunt: nempe, quod Cyprianus & Concilium Carthaginèſe illis ſeſe oppoſuerint, qui illum uſque ad diem octavum diſtulerint: quod Gregorius Nazianzenus ſtatuerit, baptiſmum extra caſum neceſſitatis uſque ad tertium ætatis annum differendum eſſe; & in quibusdam Eccleſiis baptiſmus infantum æque ac aduſtorum, extra præſens mortis periculum, uſque ad Paſchatos feſtum prorogatus fuerit. Et tandem de Quæſtionibus illis, an infantes, quorum alter ſaltem parens Chriſtianus ſit, vel excommunicatorum parentum infantes, vel liberi expoſiti, quorum parentes ignoti ſint, vel Judæorum & paganorum infantes, vel qui nati ſint Parentibus adhuc gentilibus, baptizari poſſint, veteres affirmativam ſententiam tuliffe, memorat. Cap. V Aduſtorum baptiſmum perſequens, quinam admiſſi ſint ad illum, quinam minus, paulo diſtinctius, quam alii, qui ex inſtituto
- de

de Baptismo scripserunt, refert, & peculiarem Marcionitarum, omnes matrimonio junctos baptismo arcentium, errorem notat. P. 253.  
 Cap. VI Tempori & Loco baptismi, & Cap. VII Renunciationi & Professioni immediate ante baptismum factæ immoratur; 278.  
 atque in posteriori quidem evincit, tria ab omnibus baptizandis requisita esse, (1) ut renunciarent Diabolo; cujus etiam renunciationis formulam adducit, quæ ejus vis fuerit exponit, de antiquitate ejusdem renunciationis agit, eamque nudo corpore vultu ad occidentem verso, manibus protensis & aliquando etiam collisis, sputoque emisso, ter repetitam fieri debuisse, docet. 279 sqq.  
 (2) Ut in orientem versi obedientiæ fœdus inirent cum Jesu Christo. (3.) Ut verbis Symboli usitatis fidei professionem ederent, eamque publice & modo maxime solemniter, manibus & oculis ad cœlum sublatis factam, & non minus ter repetitam esse, observat. Imo observat etiam, vestigia apud nonnullos occurrere, unde appareat, quod, qui fidei professionem fecerit, in libris Ecclesiæ propria, si valuerit, manu nomen dederit. 286 sqq.  
 Publica vero & particulari peccatorum confessione in baptismo minime opus fuisse, ex Chrysostomo tuetur. Cap. VIII de 291 sqq.  
 Sponsoribus in baptismo, quorum alii pro infantibus, alii pro adultis, qui morbo vel alia imbecillitate pro semet ipsis respondere non poterant, respondebant, alii reliquos adultos monitis & præceptis suis ante & post baptismum imbuebant, notatu digna profert, ibidemque praxin Romanæ Ecclesiæ, qua sponsos cum illis matrimonium inire prohibentur, cum quibus spiritualis cognatio ipsis intercedit, ex Lege Justiniani Cod. 298.  
 Lib. V Tit. 4 de Nuptiis Leg. 26 ortum traxisse conjicit. Cap. IX de Unctione in baptismo, ejusque origine, differentia a christumate in confirmatione adhibito, & scopo, signo item crucis non solum in admissione Catechumenorum, & tempore Exorcismi, sed etiam in unctione illa ante baptismum, & in confirmatione adhibito; 303  
 305.  
 Cap. X de Aqua precibus ad baptismum consecrata, & eodem modo quoad qualitates mutari credita, quo panis & vinum in Sacramento Cœnæ; & cap. XI de variis baptizandi modis, immersione, trina immersione & in baptismo Cliaicorum aspersione factis, commentatur. Liber Du- 319.  
 edeci- 322.  
 332.  
 344.



P. 365. *decimus* Confirmationi aliisque ceremoniis baptismum insecutis, antequam homines Eucharistiae facti fuerint participes, destitutus est. Cap. I de Tempore, quo confirmatio peracta, & personis, ad quos spectavit, inscripto, tradit, quod illa, 366. praesente Episcopo, statim post baptismum facta, absente autem illo usque ad adventum ejus procrastinata sit; neque solum 367. si adultos, sed etiam, si infantes spectemus. Hoc enim tam 368. ex veterum testimoniis, quam ex eo evincit, quod infantibus etiam Eucharistiam dederint. Indeque porro deducit, quod confirmatio non pro Sacramento a baptismo distincto habita sit. Cap. II Ministros confirmationis delineat. Cap. III de modo administrandi illam, & ceremoniis in celebratione ejus solemnibus, unctione nimirum chrisimatis, signo crucis, impositione manuum additis precibus facta, earundemque origine & forma, de necessitate item confirmationis veteribus credita, & poena illorum, qui eam neglexerint; Cap. IV de residuis baptismi ceremoniis confirmationem insecutis, & Cap. V tandem de Legibus contra iterationem baptismi in Ecclesia & Republicis, commentatur. Ex his vero luculenter apparet, quod doctissimus Binghamus longe plenius de Catechumenis scripserit, quam Tobias Pfannerus, qui pariter ex instituto de illis egit; & nihil plane omiserit, quod ad illos referri possit. Nosque nulli dubitamus, quin harum literarum amantes in votis habituri sint, ut idem Antiquitates Ecclesiasticas eodem ordine, eademque diligentia explicare pergat.

**DUCTUS LACRYMALES NOVI FORUMQUE**  
*Anatome, Usus, Morbi, & Curationes, Dissertatio Epistolaris ad illustrissimum Virum, Collegam amicissimum, JOSEPHUM LANZONI &c. conscripta a JOHANNES BAPTISTA BIANCHI.*

Augustae Taurinorum, apud Joannem Franciscum  
 Maireffe & Joannem Radix, 1715, 4.

Plag. 7. Figur. Tab. 1.

Que

**Q**uo Autor nobilissimus in ductus eos lacrymales, lacryma-  
 lem qui lympham ab oculis ad nares devehunt, in mul-  
 tis cadaveribus curiosius inquireret, occasionem controversiæ  
 dederunt inter Gallos atque Italos circa illos non ita pridem  
 motæ ac in Literatorum Diarii, quod Venetiis in lucem editur,  
 Tom. XVII Articulo XV p. 417 & 443 indigitatæ, postquam  
 Dominicus Anel, Chirurgus Gallus, Observationem singula-  
 rem de Fistula lacrymali, hanc adminiculo duarum Operatio-  
 num recens a se inventarum curandi, Genuæ A. 1713. idiomate  
 Gallico evulgasset. Quamvis enim tales canales nec Veteres,  
 nec Recentiores latuerint, atque postremos inter a Morgagni Ad-  
 versar. Anatom. Tab. 4 Fig. 1 & Verheyen Anatom. Edit. 2  
 Tab. 28 Fig. 9 Figuris etiam adumbrati fuerint, quia natu-  
 ralem tamen ipsorum habitudinem Noster primus exactius  
 observaverit, specioso novorum ductuum lacrymalium titulo e-  
 osdem insignire nullus dubitavit, dum in præsentî Dissertatione  
 epistolari dictorum ductuum veriorem primum Anatomem, de-  
 inde Usurp, ac denique Morbos & Operationes hisce convenien-  
 tes, exhibet. In parte nempe prima quemadmodum vivam  
 ejusmodi partium lacrymalium imaginem, cum verbis, tum  
 Figuris a nobis in Tabula IV transcriptis, triplici repræsentat  
 ratione, prout illæ vel juxta oculum, tam extra, quam intra  
 canalem osseum situm obtineant & cum aliis partibus cohære-  
 ant, vel a capite penitus separatæ ac apertæ existant, vel in ca-  
 pite denique resupinato seu inverso appareant, ita ex omnibus  
 ea hic loci cum primis annotare juvabit, quæ nova videntur non  
 modo nomina, sed & observata. Ad nova quippe spectat no-  
 mina, quando Autor duos ductus lacrymales, qui prope  
 internum oculorum canthum a punctis palpebrarum lacrymali-  
 bus incipiunt ac nonnullis cornua limacum audiunt, laterales  
 vocat, concursum autem horum speciatim sacco, & reli-  
 quum canalis, sub inferioribus ossibus spongiosis sive turbina-  
 tis intra nares hiantis, ductum longitudinalem salutat, rostri  
 sacci voce internam hujus prominentiam majorem intelligens.  
 Inter nova vero anatomica Nostri observata referri merentur:  
 annulus cartilagineus punctorum lacrymalium, frænum pal-  
 pebrarum oculi cum suis productionibus, sacci lacrymalis duo

anguli, superior & major alter, alter inferior & minor, æqualis tum sacci & ductuum lateralium, tum ductus longitudinalis & antrinalis, longitudo, ligamentula saccum cum subtentis ossibus neccentia, a perioffio provenientia & sacco vaginam simul tendineam concedentia, ductus lacrymalis longitudinalis a perpendicularo versus posteriora notabiliter declinans ac inæqualis capacitatis, dum latior a sacci angulis descendit, mox gracilefcit & demum rursus in pelvis modum ampliatur. Neque ab alio quam a Nostro annotatum legitur, quod cuncti ductus isti ex capite exempti atque incisi ob retia vascularia exquisite intèrius rubescant, saccusque & longitudinalis ductus fibris quidem muscularibus notabiliter gaudeant, saccus tamen peculiari ulterius substantia spongiolo - glandulosa præditus ob eminentias plures minores & unam majorem vix sensibilem cavitatem obtineat, ductus autem longitudinalis expansioni pelviformi, qua intra nasi cavum patet, valvula quædam tenuis semilunaris præponatur, nec canalem ocludens, nec variorum a naribus ad oculum transitum arcens, nisi major aliquando extiterit. Quoniam nihilominus caruncula, lacrymalis dicta, in duabus prioribus Figuris aliquanto longior delineatur, ac insuper cum Galeo pro peculiari carne venditatur, quæ in dorso saltem quam plurimos acinos glandulosos gerat, microscopio quidem lustrandos, sed omnibus osculis excretoriis destitutos, per commodum visum fuit in Lectoris gratiam ex celeberrimi Ruyshii Thesauri Anatomici Secundi Tabula prima mutuari simul Figuram Tertiam, hancque propter dictæ caruncule, sive glandule potius lacrymalis, cum figuram naturalem, tum oscula varia, per quæ ex illa compressa humor exstillat, loco Figuræ 4 reliquis adjungere. Sed relicta canalium istorum, lacrymas ab oculis ad nares transportantium, nova configuratione anatomica, ad usus eorum deveniamus, quos Autor ex ipsorum situ atque structura in Parte altera eruit. Quod lacrymæ namque post variarum oculi partium lubricationem ad internum deriventur angulum, hucus nunc declivitati in dormientibus, nunc assiduis ciliorum ictibus in vigilantibus adjudicatur, uberiori lacrymarum per hyemem proventu ac serosarum tunc in pluribus guttularum tur-

pi ad nasum propendentia, ex solenni earum evaporatione impedita emergentibus. Ne autem humor oculum irrigans nimis cito ad nares descenderet, emissarium oculi haud immediate ad fundum anguli interni, sed ad aliquam distantiam locari aasseritur, duo videlicet puncta lacrymalia, lacrymale fluidum ad utramque palpebram per carunculam lacrymalem ab angulo repulsum excipientia, in quantum carunculae hujus usus primarius perhibeatur, laticem ad internum angulum appulsum ad distita nonnihil puncta lacrymalia per corpulentiam æque suam ac figuram retorquere, premere ac dirigere. Quicquid vero lymphæ lacrymalis post perennes ciliorum ictus, tanquam lacrymarum systolen, per duo puncta lacrymalia ad ductus laterales & hinc ad succum deducitur, utrobique in cursu suo multum retardatur, ibi quidem a ductuum lateraliu, præcipue inferioris, situ parum inclinato, hic autem a sacci & situ horizontali & infarctu interno, ut reliquum denique lacrymarum, non adeo copiose secernendarum, post itus & reditus repetitos eadem porro ratione sequi ac paulatim ad nares excerni queat. Ac etsi liquida in saccum introducta partim a fibrarum muscularium corrugatione, partim a singulis palpebrarum ictibus ratione harum appendicum impellantur, sufflaminantur tamen ulterius a sacci & ductus longitudinalis angulositatibus descriptis, nec non ab hujus ductus longitudinalis angustia media & notabili ad fauces obliquitate, defluentes simul lacrymas versus fauces magis, quam externas nares, disponente. Suo demum in nasum introitu longitudinalis ductus in pelvim indigitatam dilatatur, ne lacrymalis succus cum narium muco commixtus obstructions post se ibi relinquat, prout valvula pariter ejus cavo insidens tam mucum ejusmodi, quam volatiliorum odoriferorum ad oculum adscensum videatur arcere. Ut reliqua, quæ de lacrymis, specilli per nares in ductum longitudinale ad saccum usque intrusionem, ostium turbinatorum ac mucum nasalis usibus adduntur, sicco nunc pede prætereamus, quod ex parte ultima morbi viarum istarum lacrymalium una cum appropriatis operationibus supersint lustrandi. Morbi siquidem ductuum lacrymalium descriptorum licet in genere a vitio vel eorum organico, vel fluidi ipsius transeuntis, enasci soleant, in specie ni-

hilominus facci & ductus longitudinalis morbi principales ad duo primaria genera, obstructionem videlicet simplicem & fistularem, reducuntur eorumque remedia chirurgica subiunguntur. Simplex lacrymalium obstructio, a lacrymis viscidioribus ac coagulatis inducta, nuncupatur, quando in obstructis hisce partibus erosio, ruptura & callus deficient, tumor tamen aut in sacco, aut in longitudinali ductu, aut in utroque, adesse valet, humorque lacrymalis per puncta lacrymalia regurgitare, per æpe ichorosus aliterve a statu naturali desciscens. Sedem huic frequentiore dum sacculus ob horizontalem præcipue situationem & aliquando simul ductus longitudinalis ratione notabilis ejus ad introitum in vaginam osseam angustia præbent, erroris merito arguuntur, quotquot hætenus obstructiones ad hujus postremi terminum in spatia nasalialia stabiliverunt. Quoties autem obstructio simplex in ductuum lateralium progressu aut facci tantummodo gremio hæreat, congrua subtilissimorum specillorum introductio æque censetur ac detergentis liquoris per exiles siphunculos injectio repetita, cujus utriusque tamen usum ductus longitudinalis obstructio eo minus admitteret, quo magis facci angulus & specilli flexilis per punctum lacrymale alterutrum, potissimum superius, immissi progressum, & fluidi per idem punctum injecti impetum listeret. Quæ occasione ante quam plurimos annos Johannes Baptista Fontanus, Johannes Fontanus, Franciscus Anglesius, Antonius Reyna, Albertus & Andreas Verna, Augustæ Taurinorum in affectibus ejusmodi apta specilla prudenter ac feliciter introduxisse a Nostro celebrantur, qui in medio reliquit, annon Veteribus etiam, tum specilla, tum injectiones in ductuum lacrymalium morbis adhibendi methodus innotuerit, quam ex Recentioribus superius laudatus Dominicus Anel, ab Autore ne nominatus quidem, sibi vindicare fuit annisus. Et diverso obstructio composita, sive fistula lacrymalis vocatur, si cum calloso ulcere, lato ventre, orisque angustis facci lacrymalis & appensorum ductuum simplex obstructio combinetur, a lymphæ lacrymalis stagnante una acriori & rodente progenita. Cujus sicuti variæ enumerantur species, aliæ cum, aliæ sine tumore, aliæ exterius apertæ, aliæ non apertæ, aliæ cum ossium contiguorum læsione, aliæ

non, in sacco aliâ, aliâ in ductu longitudinali, aliâ in utroque, ita ante omnia specillerum & injectionum ulus, veluti callositatem tollendi impotens, in fistulâ lacrymalis medela respuitur, injectiones vero balsamicæ ac temperantes non nisi in simplici ductuum lacrymalium excoriatione ac quibusdam casibus inter obstructionem simplicem & fistulolam mediis laudantur, hinc genuina fistularum curatio in competenti per ferrum, aut causticum, aut præsidium insensibiliter dilatans, a pertione constituitur, ac tandem fistulæ, nunc cum, nunc sine ossium læsione, remedia appropriata præscribuntur.

Ceterum dolemus, Historiæ Hepaticæ, quam in Actis A. 1712 Mense Majop. 212 recensuimus, Partem tertiam practicam ab Autore sub calcem Dissertationis præsentis promissam in altera ejus Editione hocce anno Augustæ pariter Taurinorum evulgata nondum comparuisse: quam obrem vitam viresque sufficientes ipsi aprecamur, ut tam istam, quam Historiam suam naturalem humani corporis in statu sanitatis ac morbi, per plures tomos distributam, cum publico communicare valeat.

*Figurarum Tabulæ IV Explicatio.*

*Figura I exhibet vasa omnia lacrymalia dextra ab oculo ad nares in statu & mensura naturali.*

- a. Caruncula, lacrymalis dicta, per abscissos nexus suos laterales varios, aliquantulum ultra positionem ordinariam elongata. TAB. IV. Fig. 1.
- bb. Puncta lacrymalia seu orificia ductuum lacrymalium lateralium.
- cc. Ductus hujusmodi laterales, non insulse ab aliquibus *Cornua Limacum*, nuncupati; disjuncti ceterum studiose tunicis palpebrarum, quibus immergebantur, hinc elevati, & in tota eorum habitudine patuli facti.
- d. Concurfus horum ductuum, seu sacculus lacrymalis, a ligamenti palpebrarum denudatus, cujus extensio eandem servat, ut ductus laterales laudati, longitudinis mensuram.
- e. Angulus ejusdem sacculi superior & major ex recto ad acutum vergens, nec non ejusdem assidentia & connexio cum ossibus, ungue & maxillari. f. Ejus-

- f. Ejusdem facci ad nasum canalicularis productio, quem ductum Autor longitudinalem nuncupat.
- g. Ductus longitudinalis ampliatio pelviformis ante ejus ingressum in lacunas narium.
- m. Appensa intus valvula ad ejusdem ductus ingressum & insertionem in labyrinthos narium per tunicæ
- i. dictos labyrinthos investientis tenuitatem foras transparens, cujus etiam tenuitatis favore transparet acus, ab extimo naso usque ad valvulam seu ductus longitudinalis terminum directe producta.
- k. Cavitas nasalis.
- l. Ejusdem cavitatis progressus versus extimum nasum.
- m. Ejusdem progressus versus fauces.
- n. Processus lateralis anterior ossis tertii paris maxillæ contractus, ut conspici abunde queat jacentis in ejusdem gremio ductus longitudinalis productio.
- o. Osme ipsium tertii paris maxillæ sub orbita, ob eandem etiam causam contractum.
- p. Portio ossis *Unguis* & processus anterioris tertii paris ossium maxillæ superioris adhuc in situ, ut super eandem conspici possint
- qqq. Ligamentula saccum eique appensum longitudinalem ductum ad dictorum ossium accubitum necessentia.
- r. Angulus inferior facci, quem etiam minorem vocamus respectu ad superius descriptum majorem.

*Figura 2. sstis vasa eadem dextra ab oculo ad naves aperta, & cum veste membranosa atrii majoris nasalis e capite integre separata, ut amplius horum omnium habitu eluceat.*

- TAB. IV. Fig 2.
- a. Caruncula lacrymalis, æqualiter ac in prima Figura disposita.
- bb. Puncta lacrymalia, seu oscula ductuum lacrymalium lateralium per longitudinem aperta.
- cc. Ductus hujusmodi laterales & in longum aperti.
- d. Saccus pariter apertus.
- e. Angulus superior ejusdem facci, ut in Fig. 1, sed hic apertus & ab ossium connexionem diductus.

f. Du-

- f. Ductus longitudinalis apertus.
- g. Ejusdem ductus ampliatio pelviformis aperta.
- h. Valvula, per ductus apertionem in situ suo satis conspicua.
- ii. Tunica nasalis, introitum & ampliacionem ductus longitudinalis succingens, pariter aperta & utrinque revoluta, ut introspecti possit cavitas,
- k. quæ primo intuitu distincta apparet ab antro majori & inferiori narium, per interpositionem ossis turbinati inferioris
- p. dum ceterum una est & continua cum eodem antro majori n. n. abl. & m. comprehensa.
- l. igitur extremitas est ejusdem cavitatis nasalis majoris, ad extremas nares protensa.
- m. Extremitas ejusdem cavitatis ad fauces.
- n. n. Comprehensa ab hisce terminis cavitas, seu antrum magnum narium, ab extimo naso usque ad fauces per eandem longitudinis mensuram, quæ a summitate anguli facci usque ad imam hujus atrii comprehenditur, protensum.
- o. o. Exquisita ejusdem atrii horizontalis situatio & productio a naribus ad fauces, utrisque palati ossibus accumbens.
- p. Os turbinatum inferius, propria interpositione, ut supra cavitatem ex pelvi ductus longitudinalis ulterius ampliata productum ab antro narium majori apparenter discriminans.
- q. Portio palpebræ superioris.
- r. Portio palpebræ inferioris.
- f. Tuberositas carneo-glandulosa, instrata per longitudinem facci, densoque agmine granulorum, per intimam totam facci faciem disperforum, circumdata.
- t. Angulus inferior facci.
- u. Balis cavitatum nasalium super ossa palati laudata.

*Figura 3. exhibet resupinatum Caput sive vertici incumbens, ejuque ideo basin superius obviam, ac bases cavitatum nasalium demulatas penitus ad ossibus utrisque palati, easdem fulciantibus, ut uno intuitu ima pars & habitudo insertionis ductus longitudinalis cum antro nasali, ejuque insuper correspondentia cum naso externo & faucibus conspici facile queant.*

a. Cavi-



TAB. IV.  
Fig. 3.

- a. Cavitas nasalis per interpositionem ossis inferioris turbinati leviter, seu tantum quoad partem superiorem suam sequestrata a majori antra nasali, ut ideo respectu ad hoc antrum tanquam antrum aliquod laterale primo aspectu compareat.
- b. Locus in hac cavitate, ubi sese insertum vadit pelvis ductus lacrymalis longitudinalis.
- c. Majus seu intimius antrum nasale.
- d. Os itaque turbinatum inferius per intertextam suam partem antri nasalis superius positam in duas quasi cavitates discriminans, quæ tamen, cessante ad imum interpositi hujus ossis corpore, in unam coalescunt.
- e. Membrana basin totius antri nasalis dextri supra ossa palati constituens, ad partem hanc dextram aperta & extorsum explicata, ut pateat laudata cavitas nasi cum ossis turbinati interventu.
- f. Membrana antrum nasale sinistrum inferius etiam investiens, ejusque ideo basin non minus constituens, a situ suo non adhuc dimota, sicque hoc antrum abscondens.
- g. Basia ossis vomeris, quod propria interpositione, una cum septo narium superius eidem connexo, cavitatem nasalem integram in binas exacte cavitates, seu dextram & sinistram memoratas sequestrat.  
Portio ductus longitudinalis sinistri, diducti a situ suo, licet adhuc cum tunica antrum ejusdem lateris succingente & obvelante implicati.
- i. Portio ductus longitudinalis dextri extra situm seu inferius inflexi, ut ejusdem insertio b. in cavitatem descriptam a. poni melius ob oculos & dilucidari queat.
- k. Concursum anterior ambarum cavitarum antri dextri narium, ex ossis turbinati interpositione apparenter divisarum, earumque ideo uniformis progressio ad  
l. narium dextram, ob inspectionis claritatem, apertam & divisam.  
m. Concursum posterior earundem cavitarum, earumque ideo uniformis progressio ad  
n. faucium cavitates.
- o. Eminentia, producta ex ima parte processus lateralis ossis pomali, & superstitite adhuc portione secundi processus ossis tertii paris, relicta adhuc in situ ad majorem figuræ claritatem & laudatæ revolutæ membranæ e. sustentationem.
- p. Narium sinistra in situ, seu non aperta, nec divisa.

*Figura 4. ex Ruysschii Thesauri Anatomici Secundi Tabula prima desumpta, genuinæ palpebræ portiones potiores ex homine sistens.*

TAB. IV.  
Fig. 4.

- A. Cilia.
- BB. Oculula ductuum, per quos humor quidam excernitur.
- C. Puncta lacrymalia.
- D. Glandula lacrymalis, in qua varia foramina seu oscula hiantia ceruuntur.

\* \* \* \* \*



# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ*

*Calendis Novembris, Anno MDCCXVI.*

AN EXPOSITION OF THE HISTORICAL BOOKS  
of the New Testament &c.

**EXPOSITIO LIBRORUM HISTORICORUM**  
*Novi Testamenti, scilicet Evangeliorum Matthæi, Marci,*  
*Lucæ & Joannis, nec non Actuum Apostolicorum, cum*  
*observationibus practicis; Autore MATTHÆO*  
**HENRY, V. D. M.**

Londini, apud M. Laurentium & reliquos, 1715, f.  
Alph. 8 pl. 23.

**Q**Uas in V. T. codicem, Pentateuchum videlicet, Hi-  
stóricos item, Poeticos & Propheticos libros, quatu-  
or Tomis comprehensas expositiones utili ac præ-  
claro instituto edidit *Matthæus Henry*, eas in his  
Actis A. 1713 p. 337 & A. 1715 p. 354 commemoravimus,  
& ea, qua dignæ sunt laude, ornavimus. Nunc quintum isto-  
rum commentariorum volumen, quod Historicos N. T. libros,  
Christi & Apostolorum res gestas enarrantes, complectitur, ex-  
hibendum nobis & annuntiandum simul est, Rev. Autorem,  
antequam luci publicæ expositum penitus illud oculis cernere  
potuit, vitam cum morte commutasse. Ita tamen & hanc ope-  
ris egregii partem undique ipse perfecit, ut non modo omnem  
prelo commiserit, sed & ipsam præfationem suo stylo conscri-  
pserit, quamvis, nisi mors obstidisset, magis forte expoliendam.  
In ista, quam diximus, præfatione usum & auctoritatem libro-  
rum N. T. tum adversus Judæos, summam inter præsci ac novi  
fœderis oracula consensione in primis urgens, breviter vindic-  
cat,

cat, tum contra eos, qui Christianum quidem nomen retinentes Christianam tamen religionem, omnemque, qua hæc nititur, revelationem, efficta quadam ac insolentius jactata cogitandi libertate, impugnare non dubitent, graviter tuetur. Hos enim nec ipsos libere cogitare, sed potius præjudiciis ex pravis cupiditatum motibus, ambitionis maxime, nec non novitatis & contradicendi studio enatis, ceu mancipia, servire; nec aliis, quos non argumentis, sed figmentis in sua tanquam magistrorum verba jurare cogant, cogitandi libertatem concedere demonstrat, eosque demum, qui Christi doctrinam ceu regulam sequantur, vera cogitandi libertate uti posse ostendit, suoque ipsius exemplo comprobat. Eos præterea, qui Apostolicas Constitutiones, quas tamen sublestæ admodum fidei esse fati confitet, N. T. tabulis veluti adfuere & in pari cum his dignitatis gradu collocare audeant, merito refellit, tandemque P. R. bullam contra Quesnellianam N. T. editionem promulgatam Sacrarum literarum autoritatem non parum infringere ex propositionibus inibi damnatis colligit.

De ipsis Commentationibus, quibus libros sanctos illustrat Autor, multa jam dicere non juvat; cum eadem, quam alibi jam exposuimus, methodo utatur, non tam ea sectatus, quæ ad rem criticam aut philologicam pertinent, quam eorum commodis inserviens, qui sacri codicis lectione salutis suæ consulere ac pietatis majora subinde incrementa capere cupiunt; quam in rem ea quæ vel ad fidei confirmationem, vel morum sanctimoniam vel afflictorum consolationem faciunt, creberrime inspergit. Ceterum, ne præclare huic operi tanto studio atque labore huc usque perducto perfectio sua desit, spem facit, qui hanc ob rem singulare monitum in lectorum gratiam huic volumini præfixit, *Jo. Evans*, fore, ut ex schedis defuncti præter expositionem epistolæ ad Romanos, quam ipse jamdudum prælo paraverit, ab amico Autori, cum viveret, perfamiliari reliqua eodem scribendi genere suppleantur, totumque adeo horum Commentariorum corpus omnibus suis partibus perfectum atque absolutum reddatur.

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXVL<sup>m</sup> 491  
AN ESSAY ON THE THIRTY NINE ARTICLES  
of Religion.

i. e.

**TENTAMEN IN TRIGINTA NOVEM ARTICULOS Religionis, compositos A. 1562, & revisas 1571, in quo, textu Latine & Anglice exhibitio, & minutissimis variationibus octodecim antiquissimorum & authenticorum exemplarium accurate notatis, refertur, quomodo Synodus Ecclesiastica processerit in formando & constituendo textu, controversa clausula vigesimi Articuli demonstratur esse genuina, & causa subscribendi Articulis juxta legem, historiam & conscientiam expenditur. Accedit Præfatio Epistolica ad Antonium Collinum, Armigerum, qua insignes fraudes Autoris libelli, cui titulus, Priestcraft in Perfection, exponuntur; Autore THOMA BENNET, SS. Theol. Doctore, & Ecclesiæ ad S. Jacobum in Diœcesi Colcestriensi Rectore.**

Londini, apud W. Innys, 1715, 8.

Alphab. 1 plag. 7½.

**I**N *Epistola* Præfationis loco ad Antonium Collinum, famosæ de Libertate Cogitandi Dissertationis Autorem, præmissa Rev. Bennetus, cujus Introductionem in Theologiam in Actis hujus anni p. 206 recensuimus, non obscure prodit, quod idem ille Collinus etiam libelli ante sex annos sub titulo, *Priestcraft in Perfection*, editi, & ab ipso hic refutati Autor sit. Nam, ut alia jam taceamus, quum p. IX & XVIII hujus *Epistolæ Evangelii Sommosadom* mentionem facit, respicere videtur ad *Diff. de cogitandi libertate* p. 52, ubi illud inter varias Scripturas variis populis receptas memoratur. Sed, quisquis Autor libelli illius fuerit, innuerat ille, quod exemplar aliquod Articulorum impressum originali monumento Actorum Parliamenti, quod dicitur, additum, sed a Clero subtractum fuerit: quod prima editio Articulorum A. 1563 Anglice facta in Bibliotheca Bodlejana ex libro quodam Miscellaneorum excisa sit: quod in eadem Bibliotheca duo occurrant exemplaria A. 1563 a Renardo Wolfo impressa, quorum alteri proluxa scheda agglutinata sit,

comprehendens nomina illorum, qui Articulis subscripsisse credantur: quod Laudus Archiepiscopus, & Pearsonus Episcopus notorie prevaricationis & imposturæ circa Articulos rei sint: quod denique, cum Articulus aliquis religionis a Clero interpolatus sit, Patres & Concilia, quæ manus illorum transierint, nullius autoritatis esse possint. Ab his igitur criminationibus Noster Clerum in hac Epistola solide satis vindicat, ut contra illos, qui cogitare possint, quod rebus nonnullis in hoc tentamine paulo majorem operam impenderit, & in multis minutis tam exacta collatione non opus fuerit, se munire conatur. Sequitur *Introductio*, qua octodecim Codicibus tam MStis, quam impressis, quos inter se contulit, recensitis, textum Articulorum Latine & Anglice adversis paginis exhibet, & minutissimas variationes, non omisis etiam manifestis calami & stanni erroribus, & distinctionum discrepantiis, annotat. Hanc vero ipsum *Tentamen* excipit. Cap. I agit de variis variationum generibus in antecedenti collatione deprehensis. Cap. II enarrat monumenta, quæ originalibus Synodi, quæ A. 1562 Articulos recepit, incendio magno Londinensi absuntis, defectum illorum supplere possint, nempe Transcriptum e Registro Principali Sedis Archiepiscopi Cantuariensis a Laudo Archiepiscopo tempore Caroli I, quo Angliæ Præsulibus objectum fuerat, quod clausulam articuli vigesimi supposuerint, in Camera stellata, vulgo *Star Chamber*, productum; Registrum domus superioris Synodi A. 1562 habitæ a Gibsono e MSto quodam, hodie ad Carolum Battelejun pertinente, publicatum; Heylyni Excerpta ex monumentis Synodorum ab A. 1528 usque ad A. 1580 habitatarum, in MSto, quod nunc Francisci Episcopi Rossensis est, exstantia. Cap. III memoratur, quid in Synodo A. 1562 a d. 19 usque ad 29 Januar. de Articulis gestum sit. Cap. IV accurate delineat MStum Latinum Articulorum in Bibliotheca Collegii, quod Cantabrigiæ a Benedicto nomen habet, asservatum, cui A. 1562 d. 29 Januarii Episcopi subscripserunt. Cap. V de Episcopis, qui illi subscripserunt, multis disputat. Cap. VI de Subscriptionibus inferioris Cleri agit. Cap. VII probat, quod Articuli Synodo recepti relati sint in Registrum Archiepiscopi Cantuariensis. Cap. VIII vincit, quod MStum illud Latinum

Collec.

Collegii Benedicti non sit originale. Cap. IX probabile esse declarat, quod originali Articulorum Archivo Sedis Cantuariensis inserto neque subscriptum, neque sigillum majus additum fuerit. Cap. X certum esse ait, quod Regina Articulos illos approbaverit. Cap. XI observat, quod iidem Articuli A. 1562 in Latina saltem lingua recepti, in Archivum relati, & rati habiti sint. Cap. XII listit discrepantias inter MStum Collegii Benedicti, & primam Wolfii, Regii Typographi, editionem, ejusdemque editionis exemplar in Bibliotheca Bodlejana occurrens, & ad MStum aliquod emendatum. Cap. XIII verisimile esse putat, quod eadem Wolfii editio exprimat originale Articulorum sedis Cantuariensis. Cap. XIV paulo diligentius expendit discrepantias inter MStum Latinum Collegii Benedicti, & editionem Wolfii, speciatim si respiciamus controversam clausulam Articuli vigesimi in MSto omissam, & totum vigesimum nonum Articulum, in Wolfii editione non expressum. Et de illa quidem existimat, quod, cum in monumentis Synodi A. 1562 habitæ in Archivo Sedis Cantuariensis asservatis eadem clausula occurrat, publica autoritate addita sit, licet etiam in MSto Latino non compareat; de hoc vero, quod licet utraque domus Synodi illum receperit, & Regina approbaverit, tamen, cum Roffensis & Glocestriensis Episcopus videantur subscriptionem propter eundem articulum illum detrectasse, & Pontificii, quos præcipue ille offendere poterat, A. 1562 separatim cœtum nondum formaverint, Regina ad præevendum, ne dissidia inter Episcopos, & turbæ civiles atque Ecclesiasticæ orirentur, mandare potuerit, ne in Acta Synodalia in Archivo Sedis Cantuariensis referretur. Cap. XV de Postscripto editionis Wolfii duabus paragraphis constante differit. Cap. XVI de primis Articulorum editionibus Anglice vulgatis præcipit. Cap. XVII disquirat, an editio Articulorum prodierit ante 25 Martii 1563. Cap. XVIII exponit, quid A. 1566 in Synodo de Articulis gestum sit. Nempe consilium fuit, inferiorem Clerum obligandi ad subscribendam Anglicæ versioni Articulorum; quod tamen, perentibus licet Episcopis, Regina non approbavit. Cap. XIX ex Heylyno refert, quid A. 1571 in Synodo de Articulis de-

cretum sit. Cap. XX exemplar editionis Wolfii Articulorum, cui domus inferior Synodi A. 1571 subscripsit, in Bibliotheca Bodlejana nunc occurrens, additis observationibus quibusdam, recenset. Cap. XXI discrepantias inter Latinas & Anglicas editiones A. 1571 & antea impressas, nec non inter MStum Anglicum ejusdem anni, & Anglicas editiones illas ob oculos ponit. Cap. XXII evincit quod in Synodo A. 1571 textus Latinus Articulorum revivus, & authentica quædam versio illorum Anglica recepta sit. Cap. XXIII de Anglicis editionibus Articulorum A. 1571 evulgatis, earundemque differentiis nonnulla observat. Cap. XXIV demonstrat, quod Anglica exempla Articulorum A. 1571 impressa, quibus controversa clausula Articuli vigesimi addita, sint genuina, & quibus desit, spuria. Cap. XXV de Daji Latinis editionibus A. 1571 publicatis; Cap. XXVI de Synodo, quæ A. 1604 Articulis subscripsit; & Cap. XXVII de Caroli I Regis Articulorum editione A. 1628, præfixa Declaratione ejus, vulgata tractat. Cap. XXXVIII examen instituit, an Clerus obligatus fuerit Articulis A. 1562 compositis subscribere, antequam Statutum A. XIII Elisabethæ cap. 12 An. 1571 illud injunxerit; seque eam in rem idoneum argumentum non invenire asserit, & in Calamejum aliter statuentem graviter animadvertit. Cap. XXIX de initio, progressu & receptione Statuti illius; Cap. XXX de editione Articulorum, cui pro eodem Statuto subscribendum sit; & Cap. XXXI de diversa subscribendi ratione post Statutum illud facta dispicit. Cap. XXXII probat, quod Clerus pro Statuto illo obstrictus sit, ad subscribendum omnibus triginta novem Articulis, & Cap. XXXIII, quod subscriptiones Cleri accipi debeant tanquam declaratio opinionum, quas foveant, non tanquam nuda ad silentium obligatio. Cap. XXXIV respondet objectioni e locis quibusdam Laudi Archiepiscopi, Chillingworthi, Bramhalli Archiepiscopi, & Stillingfleeti Episcopi petitz, quod aliter illi de subscriptione senserint, atque statuerint, quod Ecclesia Anglicana hac non requirat fidem, sed tantummodo, ut aliquis sese doctrinæ huic non opponat. Et tandem Cap. XXXV docet, quam libertatem Ecclesia concedat illis, qui Articulis subscribant.

Arbi-



Arbitratur nimirum, quod, si Articulus, vel propositio illo comprehensa diversas interpretationes admittat, possit aliquis dici credere veritatem illius, qui credat illam tali sensu veram esse, qualem sine vi verbis illata & contradictione admittat; eodemque sensu illi subscribere secure posse. Hæc Tentaminis in Articulis Anglicanæ Ecclesiæ summa est; quod, si quid in controversiam de iisdem Articulis, eorumque maxime historia veniat, haud exiguo usui esse poterit.

A DISCOURSE OF THE PRETENDED APOSTOLICAL Constitutions.

i. e.

**DISSERTATIO DE CONSTITUTIONIBUS Apostolicis vulgo dictis, in qua præcipua argumenta omnia & externa & interna pro yncertis illarum a GUIL. WHISTONO in Tentamine de his producta, examinantur & confutantur; Autore ROBERTO TURNER, M. A. Vicario ad S. Petri Colcestriæ, & Collegii S. Johannis Cantabr. Socio.**

Londini, apud W. Innys, 1715, 8-  
Plag. 20.

Quam sacrum atque adeo reliquis omnibus N. T. Libris præterendum opus in Apostolicis, quæ vocantur, Constitutionibus invenisse sibi visus sit, totique Orbi Christiano magno ambitu obtruserit Guil. Whistonus, in Actis hisce A. MDCCXIV p. 28 sqq. fuscè a nobis expositum est. Ejus itaque Viri mirandis ac temerariis assertis obviam eundem ratus Reverendus Autor, in Præfatione monet, cum pauca Apostolorum monumenta superfuerint, jam inde ab initio Ecclesiæ Christianæ ingeniosos homines *Πεδοπιγροφæ* Apostolorum cœpisse comminisci, ab Hæreticis plerumque avide captata, quos dum incautus sequatur Whistonus, quantam infidelibus modernis ridendi Christianismi præbeat opportunitatem, ipsi relinquit confiderandum. Se præterea nullo adverso affectu ad Constitutiones accessisse testatur, qui, ut pietatem quandam in compositione illa-

illarum agnoscit, Liturgiæ illis contentæ eximiam devotionem admiratur, eo tamen, quo Whistonum sua judicandi temeritas abduxit, procedere neutiquam auder. Ejus rei rationes toto Libro edisserit, quo prolixissime argumenta externa, brevis interna considerantur, paucissimis in Compilatore totius operis inquiritur. Inter externa argumenta, sive testimonia antiquorum primo loco apparet Philo, cujus Descriptionem Therapeutarum cum Constitutionibus amice conspirare jactaverat Whistonus. At Cl. Turnerus ante omnia negat, Therapeutas Philonis esse Christianos, deinde si id concedatur, nihil inde evinci pro Constitutionibus, cum consuetudo mane & vesperi precandi a Philone laudata non inde demum peti debuerit, sed solemnitas etiam apud paganos fuerit. Vid. Horatium L. IV Od. V & Platonem L. X de Legibus. Idem de precantium facie versus Orientem directâ probat ex Virg. L. XII Æn. v. 172, Tertull. Apol. C. 16, Clem. Alex. L. VII Strom. nec *ἱερὰν παύροχιδᾶν* Therapeutarum a Philone memoratam cum *παύροχιδι* Paschali, quam Constitutiones memorant, commune quicquam habere ostendit, quia ex naturæ lege Philonem Constitutionum testem esse non posse, cum has A. D. 64, Philonis vero Librum *περὶ τῆς θεωρητικῆς* jam A. D. 40 scriptum esse ipse Whistonus concedat. Hinc agit de testimoniis Scripturæ, quæ, cum fere ubiq; ab Autore Constitutionum citata, nusquam tamen has vel unico indicio certo alleget, satis inde patere inquit, nihil tale constitisse Sacris Scriptoribus, quale Whistonus ex locis Pl. CX, 2, Ff. I. IX, 20, Zach. II, 10, 11, Matth. XXVIII, 18, 19, 20, Act. I, 3, pro his *διαταγῶν* exsculpsit. Pergit Noster ad Clementis Romani indubitatas Epistolas, quas non magis vel styli vel rerum paritate cum *διαταγῶν* concordare, quam Thucydidem vel quemcunque Autorem Græcum, observat, ac imprimis hoc urget, famosam de Phœnicie historiam & a Clemente & ab aliis Patribus multum variatis circumstantiis narrari, quam a *διαταγῶν* fiat, certe a nullo illorum usquam referri, tanquam ex Apostolico libro petitam. Barnabæ, quæ vulgo vocatur, Epistolam in postremis Capitibus cum Constitutionibus hinc inde ad verbum convenire non negat Cl. Autor, sed & ipsa hæc Capita valde eruditis esse suspe-

suspecta, tanquam ad *διδασχὴν Βαρνάβα* potius spectantia, & quæ in illis cum Constitutionibus conveniunt, a Clemente Alex. L. II Strom. p. 396 & Orig. *περὶ ἀρχῶν* L. II C. 2 non Apostolis, sed discrete Barnabæ tribui bene observat. In Hermæ vero Pastore nihil Whistono præsidii esse eleganter ostenditur, ubi inter alia egregia Reverendissimi Gvil. Wakii, Episcopi tum Lincolnientis, nunc Cantuariensis, conjectura laudatur. Nimirum Hermam post suam conversionem per aliquod tempus adhuc infidelem habuisse uxorem & familiam, ad cujus impletatem connivens severe a Deo fuerit oburgatus, donec Conjux ipsius facta sit Soror, ut ipsi Hermæ prædictum sit VII. II C. II. Ceterum quomodo Hermæ circa adulteram uxorem recipendam dicta Mand. IV C. I a severitate Constitutionum L. VI C. 14, ac vicissim Hermæ circa pœnitentes admittendos severitas, eodem loco, a Constitutionum elementia L. II C. 14 abhorreant, hasque post Novatiana dissidia scriptas inde appareat, fortissime urgetur. Circa Ignatium breviter versatur Noster, cujus breviores Epistolas notum est Whistono sordere, interpolatas depereunti. Circa Justinum Martyris vero testimonium, cujus in Apologia II exhibitam cultus divini apud Christianos descriptionem prorsus ex Constitutionibus delumptam jactaverat Whistonus, eaque in re Justinum plus quam ullum alium Christianum ausum fuisse, ultra limites arcani progredi, ut Magistratui, cui uni hoc Jus competeret, rationem Christianorum mysteriorum exponeret, bene a Nostro queritur: ubi hic Disciplina arcani? ubi vel verbo Justinus quicquam concealandum esse innuat? quaque conscientia Sanctus Martyr ex sacrosanctis *διαστροφῶν* Paganis Imperatoribus potuerit propalare ea, in quæ ne piis quidem Laicis, nedum omnibus Episcopis ex Cl. Whistoni sententia *παράκρυπτον* integrum erat? Irenæi locum L. III C. 2, 3, 4, quo ad Apostolicam traditionem provocat, tanquam locupletissimum testimonium laudaverat Whistonus, Traditionem nihil aliud esse nisi Constitutiones asserens; enimvero Cl. Autor monstrat, ipsam Irenæum traditionem notare, quæ non per literas sed per vivam vocem, sine charta & atramento in cordibus scripta sit, id quod nulla ratione ad Constitutiones scriptas

57.

58. 59.

74 sqq.

78. 79.

81. 82.

- potest referri, ipsamque traditionem, qua Irenæus subinde sit  
 usus, adeo fuisse lubricam, ut ea nixus non dubitaverit insigni  
 errore Christo 40 vitæ annos adscribere. L. II C. 39. Imprimis  
 p. 82-91. vero graviter premit Whistonum controversia Irenæi tempore  
 celeberrima de Paschatis Festo celebrando inter Asiaticas &  
 Romanam Ecclesiam, in qua, cum utraque pars ad traditionem  
 Apostolicam provocaret, inque iis Constitutionibus, quas vide-  
 rat Epiphanius, plane aliter ac in nostris res discrete pro Asiaticis  
 esset decisa, (vid. Epiphanium Hær. LXX C. 10, quem hic sequitur  
 Whistonus, hodierna exempla interpolata esse clamans,) hoc tamen non obstante, Romanam Ecclesiam, omnesque  
 alias Orbis Ecclesias, præter Asiaticas, teste Eusebio L. VII.  
 E. C. 23, e diametro Constitutionibus adversas esse voluisse,  
 inque tanta animorum *οργή* neminem ad eas provocasse,  
 Polycarpum etiam Romæ cum Aniceto communicasse, id quidem,  
 si Constitutiones tum cuiquam innotuissent, factu prorsus  
 93. impossibile videtur. In Clemente Alexandrino unum notandum,  
 quod cum Constitutiones L. IC. 6 discrete librorum gentili-  
 um lætione Christianis interdican, securus tamen interdicti  
 prorsusque ignarus plane contrariam in studiis viam triverit.  
 Tertulliani locum prolixum de Cor. Mil. C. 3, 4, a Whistone  
 pro Constitutionibus laudatum, neutiquam ipsi favere aperte  
 98. monstratur, quandoquidem is de plerisque ceremoniis discrete  
 neget, *si legem Scripturarum exposcules, ullam inveniri*, quas ta-  
 101. 102. men Constitutiones scriptæ manifestissime injungunt, alias vicissim  
 memoret, de quibus altum ibi est silentium, ex eadem tamen  
 traditione acceptas; quale est, quod ipse de Baptismo C.  
 17 & de exhort. Cast. C. 7 Laicis baptizandi potestatem permit-  
 tit, quam magno zelo illis negant Constitutiones L. III C. 10,  
 quodque Catholicos memorat jejunia celebrasse *ex arbitrio*,  
 104. *non ex imperio*, de Jejun. C. II & XIII, cum contra jejunandi ratio  
 exacte in Constitutionibus præscripta sit & imperata. Origenes  
 succedit, cujus Proœmium *πρὸς ἀρχαῖν* nequaquam favere  
 107. Whistone, imo dictum Origenis L. I de Princ. C. 3, ubi de Spiritu  
 S. ita: *usque ad præsens nullum in scriptis sanctis sermonem*  
 110. *invenire potuimus, per quem Spiritus S. factura vel creatura esse*  
 dice-

*diceretur*, satis ostendere, non visas aut pro divinis non habitas esse Constitutiones, quarum blasphemus Compiler L.VI C. 111 diserte Spiritum S. *ἄλλομα* vocat, probatur. Cyprianum, Africanum quippe, (quibus Ecclesiis misero fato Constitutionum *καμήλιον* prorsus abnegat Whistonus,) forte eas non vidisse ipse conjecerat, quæ tamen inde quoque adduxerat testimonia pro *διαταγαῖς*, examinat doctissimus Autor, qualia sunt de Cramate in S. Cœna adhibendo, quod, quanquam consentit cum Constitutionibus, attamen nec a Cypriano nec a Justino nec p. 118 sqq. ab ullo auctore tanquam inde petitum usquam memoratur. At memoranda ante omnia hic est Cypriani & Africanorum cum Romanis de rebaptizandis hæreticis controversia, in qua, cum Constitutiones disertissime Africanorum sententiam approba- 122 • 127. rent, L.VI C. 15 Canon. 46, 47, cum Romanæ Ecclesiæ commissæ essent illæ ex mente Whistonii, attamen qui Romanum Episcopum tanto cum zelo contrarium defendentem, Cyprianum & Africanos misere circa *διαταγαῖς* excutientes, nihilque tale pro se allegantes, nisi solam consuetudinem, ipsumque adeo Dionysium Alexandrinum, in cuius Ecclesia pariter repositas *διαταγαῖς* affirmat Whistonus, nec eo provocantem, nec Romanum Episcopum ob evidentem Apostolicæ autoritatis contumtum severe, ut opus erat, objurgantem animadvererit, is certo persuasus erit, de *διαταγαῖς* nihil tum inauditum fuisse in Ecclesiis. Neque hic juvant Whistonum, quæ is ad levandam hanc difficultatem in medium protulit, a Cl. Autore bene expensa & refutata. Ea vero Controversia nostrum manu veluti ducit ad Dionysium Alexandrinum, cujus ad Basilidem Epistola evidens est argumentum, eum Constitutiones nunquam vidisse. In- 130. terrogatus enim a Baslide, qua hora in vigilia Paschali sit solvendum jejunium, neutiquam ad Constitutiones provocat, quibus expressum erat tempus gallicinii L.V C. 18, 19, sed respondet, *ἄρα μὴ μεταστρημένην τι δύναται εὐσκόλον καὶ σφαιλίτερόν ἐστι*, nec, quæ ipse proponit Constitutionibus consona, apostolica autoritate dicitur, sed *ὡς φρονεῖ συμβαλλόντων*, Baslidem jubens statuere, *ὅ, τι αὐτῶν αὐτῶ φανῆ δίκαιον καὶ βέλτιον*, eademque Epistola de admittenda ad S. Cœnani mensurata prorsus contra Constitutionum mentem (vid. Rrr 2

- (vid. eandem L. VI C. 27, 28) opinatur. Nec favet porro Whistono, quod Dionysius in Epistola ad Philemonem apud Eusebium H. E. L. VII C. 7 citet Servatoris dictum: *γίνεσθε δέκμοι* p. 135 199. *τραπεζίται*, quod neutiquam ipsi ex Constitutionibus petendum erat, cum alii Patres ea ex Servatoris ipsius ore vel Pauli scriptis citaverint, ipsæque *διαταγαί* his verbis præmittant, *αὐτῶν ἐπισημαί*, tanquam aliunde allegatis. Lubentes præterimus, quæ adversus Petri Alexandrini ex Canone XV & Concilii Neo-Cæsarensis ex ejusdem Canone XV a Whistono prolata argumenta monentur, in quorum posteriores septenarius Diaconorum numerus non ex Constitutionibus, sed *ἀπὸ τῆς βιβλῆ τῶν πράξεων* deducitur, quin etiam diserte *διαβιγαί* est contrarius, cum Canon Neocæsarensis non nisi VII Diaconos permittat, καὶ πᾶν μεγάλη ἐστὶ ἡ πόλις, Constitutiones contra L. III C. 19 numerum Diaconorum jubeant esse *ἀνόλογον πρὸς τὸ πλῆθος τῆς ἐκκλησίας*. Circa Nicenum Concilium primum docet Clar. Autor, quam infeliciter Whistonus Canonem hujus Concilii XIII de moribundis sacro *ἐφοδίω* non defraudandis ad locum Constitutionum L. VIII C. 32 referat, qui plane de S. Cæna p. 145 199. non agit, sed ad Baptismi communionem spectat. Deinde, quomodo fieri poterit, ut in ista tam magna Synodo circa controversiam de matrimonio Clericorum nemo, ne Paphnutius quidem ad Constitut. L. VI C. 14, 17, provocaverit; ut tota Synodus prorsus aliam Paschatis celebrandi legem sanxerit, quam quæ Constitutionibus Apostolicis juxta Epiphanium ferebatur, nemine, præter paucos Quartodecimanos, contradicente; ut contra *διαβιγαί* manifeste Arianis faventium divinam decisionem totum Concilium iret, probe querit Autor noster: cumque magnum robur Whistonus querat in Symbolo Arii & Euzoji, ab Hierosolymitana Synodo approbati, quod *ἀναμφήριστον* dicitur *σώζειν τὴν παρὰ τοῖς πᾶσιν ὁμολογομένην ἀποστολικὴν παραδόσιν ἢ καὶ διδασκαλίαν*, quasi hoc modo provocetur ad Constitutiones, primo miratur Turnerus, nemini in his controversiis citius suboluisse quicquam de his *διαταγαί*, deinde negat solum nomen *διδασκαλίαν* aliquid pro illis facere, ambiguum quisippe & ad multa alia facile applicandum, ubi graviter monetur Whi-

Whistonus, ne forte ipsi tantopere pro hac *διδασκαλία* contenden-  
 denti obveniat, quod Christus ait: *μάτην σέβονταί με, διδάσκον*. p. 160.  
*τες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων*, donique rogat, cur, si  
 tanta esset Constitutionum autoritas, maluerint Ariani novum  
 Symbolum a se confictum tam sacrosancto & ab Apostolla  
 161.  
 163.  
 163-171.  
 172-173.  
 172-173.  
 177-180.  
 184-185.  
 191.  
 198-199.  
 201.  
 201.  
 201.

Whistonus, ne forte ipsi tantopere pro hac *διδασκαλία* contenden-  
 denti obveniat, quod Christus ait: *μάτην σέβονταί με, διδάσκον*.  
*τες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων*, donique rogat, cur, si  
 tanta esset Constitutionum autoritas, maluerint Ariani novum  
 Symbolum a se confictum tam sacrosancto & ab Apostolla  
 ipsis tradito in *διαταγαῖς* superinducere & præferre? Circa  
 Eusebii testimonium ante omnia disquiritur, num *διδασ-*  
*χὴ ἀποστόλων*, ab ipso L. III H. E. C. 25 memorata, idem sit  
 cum nostris Constitutionibus, vel potius earum, ut Cotelieri-  
 us, & post hunc Whistonus noster voluere, epitome? Utrum-  
 que idoneis argumentis negat Cl. Autor, ac si vel maxime  
 id concedat, nihil inde lucrari causam Constitutionum do-  
 cet, cum hæc ipsa *διδασχὴ* ab Eusebio inter *τὰ νόθα* referatur,  
 quæ non, ut Beveregius cum Valesio voluit, eadem sunt, quæ  
*ἀντιλεγόμενα*, sed ab iis manifeste distincta nihil aliud ex mente  
 Nostri notant, quam *ψευδεπίγραφα*; ac id imprimis quæren-  
 dum, cur in distincta Librorum Sacrorum enumeratione has  
 Constitutiones nunquam vel verbo memoraverit Eusebius? Ab-  
 surdum enim est, inquit, quod Whistonus regerit, eas non tam  
 pro *ἐγγράφοις*, quam *ἀγράφοις* monumentis habitas fuisse, nec,  
 quod Whistonus voluit, Eusebium aliosque antiquos Librorum  
 Canonicorum numerum ad Constitutiones exegisse, ullo modo  
 apparet, cum perpetua in quæstione de autoritate Librorum  
 sacrorum ad Ecclesiarum autoritates fuerit provocatio, altum  
 de *διαταγαῖς* silentium. Athanasium nec in Epistola Festali  
 aut Synopsi S. Scripturæ, nec ubi ad *τὴν ἐξ ἀρχῆς παράδοσιν*  
 Epist. 1 ad Serap. provocat, quicquam juvare Constitutiones,  
 ipsumque Basilium M. cuius de Spiritu S. C. 27 dicta in rem su-  
 am verterat Whistonus, ea, quæ Constitutiones diserte jubeant,  
 tamen ita proponere, ut de iis quærat: *ποῖον ἰδίδαξεν ἡμᾶς*  
*γράμματα*; ignarum nempe scriptæ *παράδοσεως*, comprobatur.  
 Primus, qui indubie Constitutiones citavit, est Epiphanius, a  
 cujus tamen citationibus nostræ Editiones in Paschalibus Decre-  
 tis aliisque ita dissentiunt, ut diserte contrarium exhibeant: ipse  
 etiam Epiphanius Hæc. 76 p. 941 cum *ἀγωνήτῃ* nomen,  
 quod in Constitutionibus toties legitur, Patri tributum *μηδὲ μὲ ἐν*  
*θεῖα*

- Deia γουσι* se legisse affirmat, satis innuit, has in Scripturæ S. cen-  
 sum apud ipsum non venisse. Transimus testimonia recentiora  
 a Whistono adducta, & a doctissimo Turnero bene examinata,  
 a quo denique Disciplina arcana, ad quam Whistonus perpetuo,  
 ubi obscuritate & defectu testimoniorum premitur, confugit,  
 expenditur. Ea vero et si Sec. III & subsequentibus indubie sit  
 concedenda secundum Schelstratenium, certe Apostolico ævo ju-  
 xta Nostrum, Tenzelio assentientem, adscribi nullo modo pot-  
 est, nec, si detur ea ætate eam obtinuisse, magis Constitutiones,  
 quam reliqua Apostolica scripta, æque certe mysteriosa, abscon-  
 dere debebat, denique ita absurda non erat, ut ipsius libri no-  
 men ne quidem liceret memorare, ut Whistonus existimat. Ad  
 interna argumenta progressus Autor, egregie monet, rem  
 omnium difficillimam sine dubio esse Apostolicum dicendi ge-  
 nus imitari aut præferre, adeo singularia in eo esse omnia, ut  
 nemo certe possit tentare simile quicquam Apostolis, nisi qui  
 eodem, quo ipsi, agatur Spiritu. Quare ubique in Constitutio-  
 nibus pellucere imposturam, docetur, ex descriptione Ecclesi-  
 arum Templorumque, quæ pacifico quidem Christianismi sub  
 Constantino, non presso sub Apostolis statui conveniat, ex me-  
 moratis inferioribus Ministrorum Ecclesiæ ordinibus, Aposto-  
 234 sqq. lorum ætatem ne utiquam ferentibus, ex infantum communio-  
 ne in Constitutionibus memorata, de cujus antiquitate *ως ἐν πα-  
 ρόδω* Autor disserit. Ita *ἐσθητα λαμπράν* Episcopo admini-  
 238. stranti tributam, pomposos ac otiosos fere baptizandi ritus, quos  
 242. omnes Philippus Act. VIII, 37, 38 ignoravit, tum Festa tanto nu-  
 246. mero injuncta, v. g. Sabbathi celebrandi, quæ consuetudo No-  
 250-252. stro videtur ad Marcionis tantum hæresin confundendam ino-  
 levisse, dies memoriales ipsorum Apostolorum, Jejunia deni-  
 que tam severe imperata, cum simplicitate, modestia, reliqua-  
 que indole Apostolicæ ætatis pariter ac scriptionis nequaquam  
 258 sqq. coavenire docetur. Sed & series Episcoporum & Hæretico-  
 264 sqq. rum catalogos inibi traditos a ratione temporum & aliorum  
 testimoniis ita abludere monstratur, ut frustra in iis asserendis  
 desudet quisquam, aliaque plura perstringuntur, quæ in com-  
 pendium difficulter redigant. Ultimo Capite in Compilatore  
 Ope-



operis inquiritur, quod & Romano & Alexandrino Clementi, quorum posteriorem Beveregius ejus rei accusaverat, abjudicatur Hippolyti aliorumque *διδασκαλῶν* tanquam prodromi & partes operis ab alio ex his consuti recensentur, & quanquam difficile sit determinare exactum compilationis tempus, cum paulatim videatur coaluisse opus, Ariano tamen cuidam totum centonem tribuendum esse ab Autore concluditur, quem toto opere modeste, judiciose ac erudite rem omnem expeditivisse merito testamur. p. 279 sqq

*JOHANNIS ANDREÆ GRAMLICHII TRACTATUS Theoretico-Practicus de Fœderibus divinis in Genere, ubi tum omnes hac de re Autores, laboriose undiquaque conquesti, recensentur & in partes vocantur, tum novæ ubique accessiones adduntur, ut & Compendium sit & Complementum. Cum Appendice, quæ per Tabulas Analyticas in Synopsi representat divina Fœdera, Doctrinamque Fœderalem per universum S. Codicem exsequitur, & Locos Theolog. omnes Fœderali Methodo dispositos complectitur. Præfixa est Epistola Clar. Viri JOANNIS a MARCK.*

Lugd. Bat. apud Isaacum Severinum, 1715, 8.

Plag. 14.

**D**Um prolixiorum de Fœderibus Dei & universalibus & particularibus Tractationem premit Cl. Autor, hunc libellum veluti Operis majoris Prodromum, in itinere literario constitutus, Lugduni elaboravit, & in publicum prodire jussit, approbatione Venerandi Consistorii Ducalis Studgardiensis & Summe Reverendi Cancellarii Tubingensis D. Jægeri munitione, nec non a Reformato quoque Theologo, celeberrimo Marckio in Epistola præfixa, quousque patiebatur publica inter Lutheranas hypothesas & Reformatæ Ecclesiæ doctrinam dissonantia, commendatum. In hoc itaque elegantis doctrinæ tam mentosæ compendio ut comprehenderet paucis, quicquid ad eam spectat, Cap. I Cl. Gramlichius nomina tum Ebræa, tum Græca Fœderum persequitur, mox Cap. II ad existentiam Fœderum

- derum divinatorum probandam adversus eos, qui vel improprie prorsus fœdera Deum inter & Homines statui existiment, vel ceteroquin in methodum fœderalem sint iniquiores, quos inter **B. Zieglerum** in notis ad **Grotium**, & **Celeb. Förtschium** in **Selectis Theologicis** refert, accingitur. Premit hos **Noster** frequentissimis **Scripturæ S.** locis, actuum sacramentalium in **Baptifino** & **S. Cœna**, qui reapse non alii sint, quam fœderales, attributorum **Dei**, ipsiusque **Naturæ nostræ** consideratione, quæ suadeat omnino & naturale fœdus **Dei** cum **Homine** agnoscere, quod hac occasione adversus **Joh. Placæum**, fœdus naturæ naturaliter cognosci posse olim negantem, defendit. Ac ne novitas quibusdam merito videatur suspecta, hanc doctrinam præter antiquos **Patres**, **Eusebium**, **Chrylostomum**, **Augustinum**, inde ab initio **Reformationis** in utraque **Protestantium Ecclesia** semper floruisse docet, apud **Lutheranos**, facta ab ipso **Luthero** & **Flacio** initio, maxima nomina recensens, apud **Reformatos** post **Calvinum** & **Bullingerum**, cujus brevem **Expositionem de Fœdere Dei** unico impense commendat, reliquos in vulgus notos enarrans, qua data occasione peculiare scriptum promittit, integram **Doctrinæ Fœderalis Historiam** inde a temporibus **Patrum** hucusque expositurum, & quidnam in ea quilibet **Autor** præstiterit, quid in eo laudandum aut vituperandum, recensiturum. Nec timendam ex hac doctrina monet periculosam cum **Calvinianis** doctrinis collusionem, quam aliqui **Lutheranæ Ecclesiæ Doctores** sint veriti, cum ex **Clar. Autoris** sententia non alia doctrina magis apta sit ad **Reformatos** in nostras partes trahendos, siquidem nulla ratione cum absoluto quodam **Decreto** consistere possit **Fœdus conditionatum**, nec **irresistibilitas** aut **inamissibilitas Gratæ** cum ratione **Fœderali** sit compatibilis. His ita disputatis **Cap. III** ad **Naturam Fœderum** divinatorum declarandam fit transitus, ac ab initio quidem partes contrahentes expenduntur, **Deus** hinc, tanquam **Dominus Fœderis**, **Homo** illinc, & hic quidem, quod probe monetur a **Cl. Autore**, spectatus non ut persona singularis pro se in individuo contrahens, sed ut repræsentans filios, id quod in omnibus **Fœderibus divinis**, quæ in **Scriptura** memorantur, etiam quæ maxime

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXVI. 505

me sint particularia, quale est fœdus Dei cum Pineha, Num. XXV, 12, 13, obtinere bene ostenditur. Cap. IV ad actus fœderales progreditur, inter quos a parte Dei est stipulatio, *παράγγελία* 1 Tim. I, 5, certam conditionem Homini confœderando præscribens, (cujus conditionis ratio, ne ad merita operum forte trahatur, perspicue exponitur) sed & vires eam præstandi simul suppeditans, tum sanctio, partim promissoria, partim comminatoria. Utriusque rationibus datis, Cap. 5 ad Homini actus fœderales accedit, necessarios, ut fœdus fiat *διπλευρον*, Joh. XV, 16, & ad stipulationem vel expressam vel tacitam, Deut. V, 27, Ps. XXVII, 8, Deut. XXIX, 12, Gen. XVII, 2, ac restipulationem, quæ est *ἐπερώτησις & παρηγορία* fidelium. 1 Pet. III, 21, 1 Joh. III, 21, 22. nullo tamen merito, sed sola promissione Dei mixta, absolutos. Additur C. VI Ratificatio fœderis, quam Cl. Autor ultimum divini fœderis complementum vocat, non essentielle quidem, sed accessorium, quod ritus ac ceremonias externas complectatur, ad quos a Nostro referuntur Sacramenta tanquam pignora, in fœdere Naturæ Arbor Vitæ, in Gratia fœdere, quæ vulgo eo veniunt nomine, jurejurandum, solennia convivia, animalium dissectio, Gen. XV, 10, Jerem. XXXIV, 18-20, transitus per partes cæsi animalis, victimæ denique, quæ omnia in fœderibus humanis obvia in divinis quoque subinde imitata est *συγκατάβασις* divina. Id quod Autori ad Cap. VII viam munit, quo comparatis fœderibus divinis cum humanis, quomodo ea secum invicem conveniant, quibusque rebus a se discrepent, monstratur. Cap. VIII divisionem exhibet Fœderum divinatorum, in qua quidem Autor cum plerisque ita versatur, ut Fœdera divina in universalia & particularia dispeccat, in illis nec cum Camerono, Amyraldo & Placæo tria, nec cum Pontificiis & Socinianis unum tantum admittens, sed duo, Fœdus quippe Naturæ & Gratia, quorum & convenientia & discrepantia exposita, ad particularia descendit, quæ nihil aliud sunt, quam diversæ œconomia atque administrationes Fœderis Gratia, earumque tres numerantur a Cl. Auctore, Fœdus nempe Abrahamicum, Mosaicum & Evangelicum, de quibus iterum, quibus in rebus conveniant, quibus disconveniant,

p. 65-66.

83-86.

88-91.

97.

101-104.

124.

125-128.

137-140.

stratur. Cap. IX Utius Practici doctrinæ hujus Fœderalis sub-  
junguntur. Quæ Appendicis loco habentur tres Tabulæ Ana-  
lyticæ, de iis in Præfatione monet Autor, eas Sciagraphiam ex-  
hibere Operis majoris, ad Gellii Snetani ductum, qui simile  
quid integro abhinc Seculo elaboraverit, compositas. Earum  
prima singula Dei cum hominibus fœdera per singulas partes  
enucleat, altera, quomodo inde ab Orbe condito per pulcherri-  
mam concatenatamque Historiæ Sacræ seriem indivulso nexu  
sefe invicem exceperint divina Fœdera, enucleat, methodo vere  
fœderali, qualem alii tale quid tentantes nondum obiervavere,  
tertia Locos Communes Theologicos, atque adeo omnia Chri-  
stianæ Theologiæ Capita methodo fœderali, quod prius cona-  
tus est Joh. Braunius, eleganter inclusa sistit, quo nomine hæ  
Tabulæ omnibus divinarum Literarum studiosis oppido me-  
rentur commendari.

*M JO. HEINRICI THAMERI, AQUISGRA-  
no-Juliaci, Schediasma de Origine & Dignitate Pe-  
ricoparum, quæ Evangelia & Epistolæ vulgo  
vocantur.*

Jenæ, apud Wertherum, 1716, 4.

Alph. I pl. I.

6. **C**L. Autor, qui Serenissimo Duci Saxo-Salfeldensi a sacris  
domesticis est, materiam hanc, duabus dissertationibus in  
Academia Jenensi pertractatam, conjunctim jam cum orbe eru-  
dito communicat. Rem totam erudite satis, & adhibito acri ju-  
dicio pertractat. Primum caput originem, alterum dignitatem  
14. harum pericoparum ostendit. In Proœmio præmissa brevi de  
16. antiquitate diei Dominicæ tractatione ostendit tum iis, tum fe-  
31. stis diebus singulares quasdam lectiones in usu fuisse. Evan-  
gelicas pericopas occasione sectionum Judaicarum, in quas le-  
gem & Prophetas distinxerunt, ortas esse judicat, & de tempore  
varias opiniones adducit. Noster vero accurate admodum  
procedit, ut harum pericoparum suatores, inceptores, autores  
atque emendatores a se invicem distinguat, & pericopas festo-  
rum

MENSIS NOVEMBRIS A. M. DCCXVI. 507

rum a Dominicalibus discernat. Prima ergo festa, in quibus ob beneficiorum divinorum recordationem textus peculiari instituti sunt, fuerunt Seculo statim I Pascha & Pentecoste, successere Sec. II Natalis J. C. Sec. IV festivitas S. Stephani & Joannis Evangelistæ, Sec. VI festum Circumcisionis, & sic reliqua etiam Sanctorum festa commemorantur. In singulis ita fecerit Autor, ut ex monumentis historicis, homiliis item V. E. Doctorum, & Lectionariis antiquis, quæ probare suscepit, rectissime comprobet. Dominicalium vero pericoparum ex Græcis primum meminit Chrysostomus, ex Latinis Hieronymus, cui etiam Liber antiquus Evangeliorum, *Comes* inscriptus, vindicatur. Il autem, qui has pericopas instituerunt, ad statum Ecclesiæ suorum temporum semper respexerunt. Sic Arianis temporibus textus egerunt de miraculis Christi *Deo. Deo. Deo*, reliquæ occasione data additæ sunt, quam noscere non semper utiq; possumus. Successerunt singulis seculis quædam mutationes, quas omnes curiose satis Autor excussit. De pericopis epistolicis primo loco variorum Autorum sententiæ proferuntur, in reliquis eodem modo proceditur, ut festorum singulorum textus enarrentur. De diebus Dominicis ante Hieronymi tempora nihil constat, post ejus vero ætatem epistolas in usum fuisse testatur Lectionarium vetus Gallicanum.

Sequitur caput secundum, in quo de harum pericoparum dignitate judicat Autor noster, ubi tres omnino classes occurrunt. Prima est eorum, qui eas abjiciendas putant, quos inter sunt Reformati, ex nostris vero Spenerus, Benthemius & Arnoldus. Altera eorum, qui pro iisdem, tanquam pro aris & focis pugnant, quorum Lutherani plerique pertinent. Tertiam constituunt illi, qui eas neque rejiciunt neq; nimis superstitiose defendunt, inter quos sunt Lutherus, Dannhauerus, Mayerus, & alii ex nostris. Noster de iisdem eodem modo judicat, & in sequentibus prolixè ostendit in Evangeliiis dierum tum festorum, tum Dominicalium plerasque pericopas a textu suo minus recte se junctas esse: eorum seriem ordinem historię sacrę turbare & auditores confundere: deesse in iisdem articulos quosdam fidei, quæ adeo per integrum annum non pertractantur: adesse

p. 43-46.

53.

65.

70.

93.

107.

113.

117.

122.

129-135.

131.137.

147.

abusus tum ex parte Doctorum, qui Possillis, quas vocamus, Te-  
 gniores in meditando verbo divino redduntur; tum ex parte  
 Auditorum, quorum attentioni perpetuo iterum occurrentia  
 impedimento sunt. Unde tandem Noster concludit, non adeo  
 commode proponi hodie pericopas Evangelicas, majori omnino  
 Ecclesie commode futurum ratus, si autoritate synodi cujus-  
 dam alii textus biblici, non item annui, feligantur: ad obje-  
 ctiones vero quasdam breviter respondet. Sectio 2 hujus capituli  
 eadem methodo, quid de pericopis epistolice sentiendum sit,  
 aperit, quæ nos repetere ex re haud putamus.

*SAMUELIS WERENFELSI, BASILEENSIS,  
 Dissertationum Volumina duo, quorum prius de Logomachiiis  
 eruditorum & de Meteoris orationis, posterius  
 Dissertationes varii argumenti continet.*

Amstelodami, apud. Rod. & Gerh. Wettenios H. F. F. 1716, 8.  
 Alph. 2 pl. 2.

Nonnulli ex Cl. Werenfelsii amicis, quos inter suum, in  
 Partis alterius principio, nomen J. Ludov. Frey, D. & P.  
 Basil. profitetur, cum intellexissent, quædam a laudato Autore  
 curatius elaborata Schediafmata alias seorsim, dissertationum  
 Academicarum instar, vulgata, non sine fructu a pluribus evol-  
 vi posse, consilium ceperunt, de iis junctim in lucem publicam  
 proferendis. Inde nata est præterea collectio, cujus portionem,  
 nimirum illam de Logomachiiis eruditorum dissertationem,  
 jam alias laudavimus in Actis nostris A. 1693 p. 53 sq. Dic-  
 mus igitur de ceteris. P. I p. 271 inserta est de *meteoris orati-  
 onis dissertatio*, quæ de oratorum *diſis in speciem sublimibus &  
 re vera inanibus ac vitiosis* ex instituto agit. Ostendit autem no-  
 men *μῆλεώρου*, quod olim idem, quod *ὕψηλον* notabat, abuten-  
 tium culpa, fato multis aliis vocibus communi, in pejorem par-  
 tem tractum fuisse, adeo, ut & a Longino *ὕψηλα*, vere sublimia,  
 & *μετέωρα*, vanam granditatis speciem præ se ferentia, expressis  
 verbis distinguantur. Hinc quid ad orationem grandem & sab-  
 limem requiratur, docet. Scilicet postulat res sublimes, excellen-  
 tes & admirandas, sive judicio Philosophorum tales sint, sive tales  
 habeant.

habeantur aut communi omnium hominum, aut eorum saltem, apud quos verba facimus, opinione; iis par requirit oratoris ingenium ac vigorem, præcipue vividioris imaginationis vim, in Poetis maxime conspicuam, cum iudicio acri ac incorrupto conjunctam. Post absolutam in mente, iudicioque probatam rei magnæ imaginem, videndum censet de verbis eandem æquantibus. Illa autem sublimitatem nanciscuntur, vel autoritate utentium, vel sono, vel quæ inprimis attendenda venit, significatione: circa quam monet observandam, ut adhibeantur verba non tam ea, quæ res magnas significant, sed quæ plus & omnium efficacissime eas designant. Huc refert illa Ciceronis in Senatu dicentis: *Senatus hoc intelligit, Consul videt*: humilior enim fuisset oratio, si dixisset: Vos intelligitis & ego video. Hinc progreditur ad animum sublimem, a quo solo grandis proficisci potest oratio, describendum. Magnum autem vocat animum, qui omni affectu in res magnas & eximias fertur, iis unice delectatur, viliores despicit, in omni fortuna constans est, liber, simplex, verique tenax. Hunc existimat pingi integro orationis habitu, sparsis per orationem sententiis & apophthegmatibus. Verum recte ex his omnibus colligit, orationem sublimem rem esse multo difficillimam, quam dum non assequuntur, qui eam adlectant, incidunt in *μετέωρον*; de quibus nunc agit, eorundemque tria constituit genera: 1 quando oratio vere sublimis rei humili accommodatur, 2 quando in argumento magno deest granditas orationis, 3 quando nec res sublimis est, nec adest orationis sublimitas. Prius vitium originem ducere duabus ex causis inquit; vel cum majoris facimus res leves, quam re vera sunt, vel existimamus apte de re nulla dici posse, nisi magnifice dicamus. Illustrat hæc exemplis *Jul. Cas. Scaligeri*, filio suo *Sylvio* Latini sermonis accuratioris rationem in tempestiva verborum pompa commendantis: & *Christ. Longolii*, fermet adversus leves accusatiunculus maximo clamore tuentis. Addit etiam, in idem vitium non raro incidere plerosque maximorum virorum imitatores, eos scilicet, ut interpretamur, qui iudicii imbecillitate laborant: & tales, qui magnis ubique nominibus abutuntur, quod non magni ejusdam ex antiquitate viri au-

toritate est comprobatum. Alterum meteori genus apud illos licet deprehendere, qui sublime judicant id, quod obscurum, imo quod intolens, rarum & extraordinarium est: qui tropis illatis sæpe plus amittunt, quam lucrantur; qui nimis exquisitum in cunctis ornatum affectant, in quo tamen prudenter modus servandus erat. Huc spectant meteora turgida, sive quidam granditatis excessus, in soluta ligataque oratione obviis. Tandem pessime peccant inter omnes, quibus videntur sublimia, quæ superba, quæ ferocia, imo impia existunt, qui error eo est vulgatio, quia quotquot sumus, superba sumus animalia, qui verborum inmoderata arrogantia nimium quantum delectamur. Tertium meteori genus inter omnia maxime ridiculum est, quia & res ineptas verbis inepte turgidis describit, id quod exemplis quibusdam manifestius a Cl. Autore ostenditur.

In Parte altera harum Dissertationum occurrit I Epistola ad Theodorum Gernlerum, in qua, quid de amicorum, suarum dissertatiuncularum editionem studiose urgentium, consiliis existimet, liberius exponit, ægriusque ferre videtur illa molimina, quibus schediasmata non curate scripta, sed pene effusa, non orbis literati luci, sed umbræ academicæ destinata, protrudere in publicum laborabant. Epistolam excipit II *Schediasma de superstitione in rebus physicis*, in quo apte admodum & graviter eorum redarguit vanissimam persuasionem, qui *nescio quos admirabiles & prope divinos causas naturalibus tribuunt effectus, sametsi nullam inter causam & effectum connexionem ratio excogitare possit, neque latentem nexum constans experientia confirmet.* Nexum Physicum inter causam & effectum ponit duplicem; generaliore, quando nil aliud comprehendimus, quam quod corpus motum contactu suo movere aliud, & talem effectum producere possit; & specialiore, quando & modum agendi distinctius capimus. Notat data occasione commenta Physicorum astrologizantium, & eorum, qui numeris singulares virtutes inesse contendunt, quique experientiam solam, plerumque incertam, quandoque manifesto falsam, audacius & sine ratione crepant. III p. 28 sqq. legitur *Judicium de Argumento Cartesii pro existentia Dei petito ab ejus idea.* In principio observat,



vat, affici injuria Cartesium a pluribus, existimantibus, eum, neglectis argumentis certioribus, levia tantum festatum, ut atheorum impietati patrocinaretur. Docet igitur, systematis semel concepti, in quo existentia Dei, ante operum divinorum contemplationem, præstruenda erat, rationem, ansam, ex idea Dei Dei existentiam demonstrandi, præbuisse. Duo autem sunt, quæ ab idea illa petit Cartesius, argumenta: unum a posteriori, scilicet mentem ideam Dei non habere a se, sed a causa quæ formaliter contineat omnes perfectiones, quas idea habet objective; alterum a priori, quod nimirum existentia necessario contineatur in idea Dei; sed notat Cl. Autor sophisma hic latere, ab ipso Cartesio non obscure patefactum. Dum nimirum operosus est medit. III in demonstranda hac propositione, Deus existit, quæ dicenda erat nullius indiga demonstrationis, si prædicatum tam clare contineretur in idea subjecti. Fallaciam vero in eo sitam putat, quod Cartesius absque ullo fundamento ponat, existentiam in mente objectivam semper cum existentia necessaria & reali extra mentem copulatam. Huic judicio additæ sunt IV *Vindiciae de argumento Cartesii contra Epist. apolog. I. H. S. p. 63 sq.* quibus levibus quibusdam sibi propositis objectiunculis censuit occurrendum. In dissertatione *de Loquela*, quæ nunc V sequitur p. 111 sqq. ostenditur imperfectio linguæ representativæ, & perfectio summaque opportunitas linguæ vocalis, quæ & formatu facillima & varietati rerum designandarum utiq; longe est aptissima. Accedit ad linguæ primigeniæ considerationem: negat p. 155, a Deo homini intulam fuisse naturalis cujusdam linguæ notitiam: speciatimque quod Ebræa lingua talis haberi nequeat, inde monstrare conatur, quia ceteris non facilior, nec leviori opera dicitur. Pag. 158 sq. negat Cl. Autor, Adamum indolem rerum, præcipue animantium, penitus perspectam habuisse, nominaque indoli apta ab eodem fuisse assignata, in quo suffragari eidem haud possumus. Sed tamen non penitus negat primævi sermonis divinam originem, conceditque, Deum magisterio quasi suo prævisse Adamo, linguam vocalem condituro, dum nimirum frequentissimo in commercio sonis quoque articulatis ad Adamum usus est: putat adeo ex collo-

quia

quibus divinis, memoriz singulari felicitate, Adamum voces sive nomina rerum potuisse retinere. Pag. 165 tandem contendit linguam inde ortam in statu innocentiz mantisse adhuc rudem admodum atque imperfectam. P. 167 eam sequentibus temporibus & perfectiorem redditam & varie immutatam fuisse, donec ingrueret divino iudicio linguarum confusio, in qua voces recentiz rebus diversis, antiquis nempe significationibus oblivione quadam sublatis, tribuebantur, ut interservire prioribus finibus, absque plurium peculiari consensu, haud possent. VI p. 167 sqq. legitur de *Finibus mundi Dialogus*, cui p. 225 adduntur VII de *figura mundi Thefes*. In Dialogo sub Philalethæ persona confutat infinitatem mundi Cartesianam ex eo, quod extensus sit, quod partes habeat, quæ infinitæ esse nequeant, quodque spatium menti, terminos mundi cogitanti, occurrens revera imaginarium & ens rationis existat. Figuram vero sphericam conjicit, quæ omnium maxime æquabilis ordinataque videtur. VIII de *Atomis* quædam meditata p. 239 refert: nimirum extensi divisibilitatem in indefinitum admittit, inde vero inferri posse, quod non dentur atomi, negat, potius censet, ex eo sequi atomos dari innumerabiles & numero indefinitas, ut tot concipere non possimus, quin plures revera insint corpori. IX sequuntur *Affertiones & Questiones de tempore* p. 285 sq. In iis, quod tempus quantitas durationis aptissime nominari queat, post alios, asserit. Aristotelis vero definitionem non quid tempus sit, sed quomodo innotescat, ostendere, & ad determinandum tempus commodiorem mensuram motu, tanquam duratione notissima, haud dari, docet. Pergimus ad X, Dialogum scilicet de *Anima immortalitate*, p. 307. Animæ naturam sitam in cogitatione putat; cogitans vero, quia non extensum est, partes non habet, dissolvi ergo in tales nequit, cum igitur destrui post corporis destructionem nequeat, multo minus intereat secundum substantiam, quod ne quidem de corpore dici potest, & tamen sine cogitatione esse non possit, concludit, animam post mortem non perire, sed vivere, ita quidem, ut cogitet. XI sequitur *Philosophie moralis specimen* p. 315 sqq. Divisit idem in partes quatuor. In primo monstrat, quid sit secundum rationem vivere. in secun-

secunda incitamenta ; in tertia impedimenta virtutum ; in quarta exercitationes , quibus ad habitum acquirendum uti queamus, commendat : sed omnia paucis lineis absolvit. In *The-  
sibus ex variis Philos. partibus XII*, p. 327 relatis, improbat sententiam alicujus Philosophi statuentis, judicium esse compositionem vel divisionem nominum per verbum *est, & non est*. Num. XXIII asserit, plurima illum scire, qui nullum unquam syllogismum fecit, quæ sententia de propositionibus intellecta defendi vix potest. Constat enim dudum omnem veritatem per syllogismum, naturale illud subsidium idearum connectendi & separandi, cognosci. Annectuntur ultimo loco Oratio de Comædiis, quam adolescens adhuc composuit, quaque earum usus defendit, tum exarata sermone Gallico Philosophi descriptio, & Epigrammata Latina varia.

LES ELOGES DES HOMMES SAVANS TIREZ DE L'  
Histoire de Mr. de Thou.

i. e.

*VIRORUM DOCTORUM ELOGIA EXCERPTA ex Thuani Historia, cum additamentis, compendium vite ipsorum, de iisdem judicium & catalogum operum continentibus, Autore ANT. TEISSERIO, Consil. & Historiogr. Regis Borussiae. Quarta editio, correctæ, & per innumeras novas observationes quarto tomone aucta.*

*Tom. IV.*

Lugd. Bat. apud Theod. Haak, 1715, 8.

Alph. 5 pl. 7.

**T**anta literatorum æmulatione excepta est opera, quam doctissimus Teisserius communi omnium applausu probatis Thuani virorum doctorum elogiis præstitit, ut jam quartum illa in publicum prodeuntia decora gratitudine excipiant. Id vero egerat Thuanus, inter recentioris ævi historicos facile princeps, ut integri seculi enarrationi, eruditorum singulis annis mortuorum, plus quadringentorum, subiceret elogia, breviter equidem absoluta, sed quæ illa potissimum comprehenderent, quibus egregie de publica re essent meriti. Verum dispersa le-

T t t

gebant

gebantur in vasto & magni pretii opere, ut non nisi impedito studio conquiri possent; & priorum nominum ex vernacula quarumque gentium in Latinam linguam conversio obscura reddebat illa; hinc interpretationem, quam in fermonem Gallicum jam ante Rierus, Academiæ Gallicæ Socius susceperat, adoptavit & supplevit Teisserius. Cumque propter brevitatis necessarium studium, nec vitæ cujusquam ordine contextam ferriam, nec operum editorum perfectum indicem pertexere Thuano licuisset, hoc ipsum præstare, conquisitis aliorum etiam de iisdem testimoniis, Clariss. Teisserius contendit. Et primum quidem, cum jam persecutionis illius Gallicæ gravis tempestas propius immineret (quare & maturandum opus putavit) anno 1683 Genevæ in lucem edidit, quam editionem mox altera, Lugduni expressa, secuta est. Sed festinatio errores genuit, quos Cl. Bælius in Dictionario hist. crit. passim indicavit, quare in ulto in secunda editione anno 1696 Ultrajecti excusa sustulit, eandemque plurimis novis observationibus additis locupletiore reddidit, cui deinde novum additionum volumen separatim Berolini 1704 successit, quod ut in Actis A. 1704 p. 443 indicavimus, pro complemento operis haberi poterat. Verum, neque sic detexit diligentissimi Autoris studium, sed novam nuper editionem molienti bibliopolæ non exiguam supplementorum sarraginem liberaliter suggessit, & errores diligentissime correxit, in quibus quidem industriam ejus effugit, quod in novo tomo Berolinenti in vita Andreæ Alciati p. 17 allegentur *Gaspari Gudii* epistolæ, pro *Marquardi Gudii*, quod sphalma in nova hac editione tom. I p. 74 repetitum est. In vita Jo. Rivii merito ridet doctissimus Teisserius Ryeri, Thuani interpretis, lapsum in verbis: *annos cum seculo numerabat*, quæ Gallica fecit *agé de cent ans*, cum Thuani mens esset, cum seculo vivere incepisse Rivium atque 53 ætatis & seculi anno desisse: verum nescimus an satis ad mentem ipsius Thuani verba, quibus Rivium dicit, *pueritia & juventuti instituenda operam Zwickaviæ impendisse*, ipse Teisserius verterit: *Il fut etabli Professeur a Zwickaw*, & post: *Georgio Fabricio in munere scholæ regendæ successore relicto*, quæ Ryerus interpretatur: *lui succeda dans la conduite des etudes*,  
quæ

qua a Teifferio minus animadversa sunt, quamvis plane alienum sensum inferant. Interim huic editioni minime deusgandum, quod jure suo omnibus prioribus longe præferri postulet. Quod ad Indicem elogiorum universalem, quarto Tomo subnexum, multo quidem plura eruditorum nomina nunc illic comparent, quam in indice Ultrajectinæ editionis, quod tamen ita saltim capiendum est, quod eorum qui illic nominantur, præcipue homonymorum, levis tantum in opere mentio injecta sit; ut cum vitæ Heur. Stephani subjungitur, quod alius Heur. Stephanus, Uratislaviensis Jureconsultus, claruerit, cujus quidem aliunde notitiam non habemus. Ceterum Cl. Autor haud diu superstes fuit editioni huic, quippe A. 1715 d. 7 Sept. anno æt. 83 Berolini extinctus.

DISSERTATION CRITIQUE SUR L'ILIADÉ.

h. e.

DISSERTATIO CRITICA, IN ILIADEM

Homæri, ubi occasione illius poematis, disquiritur, quæ sanæ rationi & antiquorum, æque ac recentiorum scriptorum auctoritati conveniant; Autore Abbate TERRAS-

ONIO, Academiæ Regiæ scientiarum Socio.

Tomus II.

Parisiis, apud Franc. Fournier, 1715, 8.

Alph. 2 pl. 6.

**P**hilosophiæ studia cum elegantioribus literis conjunxit ingeniosissimus Autor, & sic artis poeticiæ regulas ad illorum principia revocare instituit, ac Veterum judicia ad eandem trutinam expendere. Tribuit Philosopho vim aliquam & imperium, unde illis in artibus, quæ a recta ratione dependent, aliorum auctoritati non nimis inharendum esse sequitur. Quod ad Poeticam attinet, Aristotelem, libello de arte poetica, & P. Le Bossu, libro de poemate epico, utilia multa tradidisse agnoscit. Sed illum tamen obscuritate laborare, hunc amori, quo Homerum, Virgilium, Aristotelem & Horatium complectitur, nimium indulgere, ac manifeste in eo errare, quod artes ingenii apud antiquissimos Græcos in summo perfectionis apice fuisse contem-

dat, cum Homeri tempore veluti in infantia fuerint, adoleverint Athenis florentibus, & maturaverint demum sub Cæsare & Augusto. Deinde cum per Septentrionales populos cultioris mundi series diu interrupta fuisset, Cl. Daceria putat, renatis sub Francisco I in Gallia literis Oratores subito, & Poetas eximios produisse, qui ex Veterum Græcorum & Latinorum lectione viam suam atque ornatum hauserunt. Sed contra contendit Terrassonius, non comparandos illos esse cum posterioris seculi ingeniis, ac eloquentiam æque ac poesin Gallicam tum demum effloruisse, cum proprium iudicium suosque mores sequi homines incepissent, cumque spiritus ille philosophicus Cartesio in primis autore latius se diffundere incepisset. Hinc erudite digreditur Athenas, ostenditque multa illis ad perfectam ingenii gloriam defuisse. Tum contra Cl. Daceriam disputat, quæ Latina Græcis ingenia postponit. Præfert illis Ciceronis iudicium, ex cuius sententia, Romani aut invenerunt per se sapientius, quam Græci, aut accepta ab illis fecerunt meliora, quæ quidem digna statuissent, in quibus elaborarent. Ad felicem Græciæ orientaliūque populorum situm, Solisque quo fruereutur, favorem responderet, Regnorum potius, aut Rerumpublicarum tranquillitati, & magnatum in literas favori, aliisque circumstantiis, quam ingenio aeris, literarum incrementum esse tribuendum. Tandem Autor Philosophiæ, & in primis Geometriæ, maximam in elegantioribus literis utilitatem probat, utpote quæ libertati suæ mentem affe. at. Iliadis materiam in generalem & specialem dividit Autor, quo de proposito ejusdem poematis accuratius judicare possit. Illam Trojanum bellum, hanc Achillis iram fuisse dicit. Laudat generalem materiam, quum Trojanum bellum ad Græciæ laudem non parum contulerit, cui propterea Ilias non potuit non placuisse. Assentitur etiam Aristoteli, quod ad specialem Iliadis materiam attinet, cui Homerus præ ceteris divinus apparuit, quia non totum bellum, sed partem ejus cantare aggressus est. Interim negat, hanc partem, quæ de ira Achillis agit, dignam esse Epico carmine, imo & angustam putat nimis, & sic fore, ut imputari illi possit, quod aliena immiscuerit, quæ ad Achillis iram, Trojanumque bellum nihil faciant. Id  
adhuc

adhuc desiderari potest, quod dum terribilem repræsentare Achillem vult, otiosum facit. Ipsum etiam Iliadis initium triplici laborat vitio. Crederes enim prima fronte, Achillem in Græcos impetum facturum, & ira ejus in Agamemnonem tantum innuitur, cum gloriosior ejus in Hectorem ardor fuerit. Imo mors Hæctoris, pulcherrimum illud Achillis facinus, plane ibi non prædicitur, cum regula Epicæ carminis sit, ut ab initio statim consilium herois indicetur, quod post gravissima obstacula feliciter tandem exsequatur. In ipsa Iliade duo contraria proponi putat, dum Græcos adeo effert, qui tamen mox cum ingenti (100000) exercitu exiguam Trajanorum manum sustinere nequeunt, tandemque ad naves repelluntur, neque aliud præsidium, nisi in conciliatione Achillis habent. Longinus *πρὸς ἄρσιν* extollit Ajacis preces ad Jovem, ut dissipet obortas tenebras orantis, utpote non vitam sibi petentis, sed diem reposcentis, ut fortitudinem, cujus exferendæ facultatem ignavæ tenebræ eripuerant, ostendet. Sed Cl. Terrassonius lucem illum optare observat, non, quod Longino visum, ut cum Trojanis pugnet, sed ut inveniatur, quem ad Achillem mittere possit, quo is, de Patrocli morte certior factus, ad defendendos Græcos adveniat. Quam humiliter porro Græci, & ipse tandem Agamemnon, insanienti Achilli morem gerant, quam extra scopum ludi in honorem occisi Patrocli, & supplices Priami preces Hæctoris corpus sibi petentis. Tum docet ulum doctrinæ moralis in poemate, eaque occasione dramata musica defendit, & quantum Homerus in Epicum characterem peccaverit in repræsentando heroe suo. Regulam ponit, quod heros, quem Poema Epicum proponit, virtutibus summis instructus esse debeat, & in exemplum producit Telemachum: Ilias autem nec in Agamemnone, nec in Achille, nec in Hectore sibi constat. Tum inter heroes, quos Homerus finxit, & illos, quos *Hierosolyma liberata* Autor Tassus produxit, comparationem instituit, quæ omnino, simul cum iis, quæ in fine de arte characterum Autor differit, legi merentur. Deos alios depingere non potuit, quam crassa illius temporis ignorantia & paganis tenebræ permifere. Sed aliter res habet cum illis, qui hodie in id laborant, ut Deos injustos,

ridiculos, rixosos defendant, ipsis gentilibus pejores, quorum multi Homeri doctrinam damnarunt; Jupiter adeo impotens animi describitur, ut Dii inferiores in illum conjuraverint, re-quoque fere expulerint. Sequitur nubes exemplorum, quæ injuriam & malitiam Deorum probent, ut nec ipsæ, quæ in Iliade adducuntur personæ, sive ex Deorum numero, sive homines sint, Jovis justitiam agnoverint. Aggreditur postea rationes, quibus Homeri auctoritatem hodie defendunt. In eo imprimis prolixus est, ut falsas esse ostendat, quas sibi fingunt in Diis Iliados allegorias, quasi Jupiter Deum, Minerva ejus sapientiam, Mars fortitudinem significet, quæ tamen divinæ essentia attributa cum ipso sæpe Deo pugnant, sibi que contradicunt, quæ latius Autor deducit. Sequuntur moralia & physica similia, quibus usus Homerus; ubi Autor multa cum eruditione contra illos pugnat, qui ad Homeri excusationem S. Scripturæ locis abutuntur, imo ex hac illum multa sumpsisse credunt, vel Homeri scribendi rationem cum Autoribus a Deo inspiratis comparant. Ultimo loco miracula ficta, prælia, sermones, præcepta & sententiæ morales, & ipse stylus, examinantur.

**Des Deutschen Reichs-Archivs Spicilegium  
Ecclesiasticum.**

h. e.

**ARCHIVI IMPERII GERMANICI SPICILE-  
gium Ecclesiasticum sive Germania Sacra Diplomatica,  
collecta a JO. CHRISTIANO LUNIGIO.**

**Tomi IV.**

Lipsiæ apud Heredes Frid. Lanckisii, 1716, fol.

Alph. 52.

**A**bsoluto XIII Tomis *Archivo*, quod Cl. Editor vocat, *Impe-  
rii Germanici*, cujus mentionem Anno superiori Mense De-  
sembri fecimus, in eo erat ut Indicem operis integri ederet lo-  
cupletissimum. At cum inter hæc multi desiderarent, paulo plu-  
ra, quod ad statum Ecclesiasticum, monumenta exhiberi, atque  
*in*



in his aliqui liberalius symbolas suas conferrent, non abs re duxit Cl. Editor, novum quoddam Spicilegium Ecclesiasticum concinnare, quod IV Tomis prodiit, Tomos Archivi XIV, XV, XVI & XVII constituentibus. In Præfatione Archi-Episcoporum, Episcoporum, Abbatum & Abbatissarum pronam in communicandis schedis voluntatem debitis laudibus extollit. Luget tamen nonnullarum Ecclesiarum fata, quæ suas fundationes bello, incendio aut aliis adversis casibus amiserunt. Monet etiam, se litibus de quorundam diplomatum fide nolle immisceri, officio suo satisfactum ratus, si, ut oblata sint diplomata sedulo atque fideliter ederet, de quorum fide atque antiquitate alii dispererint. Alphabetico in collocandis Episcopatibus &c. ordine usus est, ne juribus illorum præjudicare velle videretur, quanquam & in quibusdam ferius transmissis ordo mutatus fuerit. Ceterum Viros doctissimos, quorum opera in colligendis hisce voluminibus usus fuit, quo nomine inprimis Cl. Uffenbachium Francofurtensem celebrat, ut eadem benignitate sibi in colligendo *Spicilegio Seculari* auxilio esse velint, decenter rogat. Hujus editionem se, simul ac occasio id feret, moliri dicit, quo inprimis Comitum atque Baronum Imperii jura illustrabuntur. Idem demum Index generalis excipiet.

Nunc de ordine tantum, quem in hoc *Spicilegio Ecclesiastico* servavit, aliquid dicamus. Tomo I Generalia tam antiquissima quam nova, Christianam in Germania fidem respicientia, diplomata, concilia, literæ, Comitiorum Recensus continentur. Tomus II Moguntinum, Trevirenses, Colonienses, Salisburgenses, Vefontinum, Magdeburgenses & Breinenses Archi-Episcopatum & ordinem Teutonicum Johanniticumque complectitur. Tomus III de Episcopatibus; IV de monasteriis, Abbatibus & Abbatissis immediate imperio subjectis agit. Vetat rerum notatu dignarum moles, quo minus speciminis loco quædam excipi possint. Ceterum, quibus Cl. Lunigii summa integritas, diligentia & amplissimum commercium literarum cognita sunt, de operis præstantia satis, ut credimus, persuasi sunt.

Des Heil. Röm. Reichs Staats Acta von  
jetzigen XVIII Seculo.

i. e.

SACRI

## SACRI ROMANI IMPERII ACTA PUBLICA

*Seculi decimi octavi opera CASSANDRI THUCELII.**Tomus II.*

Francof. &amp; Lipsiæ, apud Joh. Felicem Bielcke, 1716, fol.

Alph. 10.

**P**Rodit jam Tomus Actorum Thucelii Secundus, cujus (prioris enim M. Sept. anni superioris mentionem fecimus) nunc quoque brevibus ratio reddenda est. Inseruit Autor Cel. huic Volumini scripta anno 1702 in prius variis linguis consignata, nonnulla etiam partim in priore omissa, partim ob cohærentiam rerum ex annis 1701 & 1703 huc referenda; in posterum vero Acta cujusvis anni ob rerum copiam se duobus Tomis editurum, & quinque Voluminibus Indicem copiosissimum additurum pollicetur. Præterea ut rigidæ quorundam censuræ respondeat, Acta ista ex Electis Juris Publici, Lunigii Operibus vastissimis, & aliis laude quidem sua haud defraudandis petita pernegat, quippe quæ jam ante horum editionem collecta, XVIII Volumina jam compleant, Caput I hujus Tomi Acta circa Articulum IV pacis Rysvicensis, & Protestantium Gravamina Religionis; Cap. II nonnulla de civibus Evangelicis in terris Cæsareis; Cap. III continuationem litis, quæ Episcopum inter Civitatemque Wormatiensem intercessit; Cap. IV plura ad successionem Hispanicam & titulos Regis Hispaniæ in Augustissimum Carolum III publice collatos pertinentia continet. Ex his notandæ *Excerptorum historicorum & Juridicorum de natura successionis in Monarchiam Hispaniæ Continuationes tres*, ab *Ulrico Obrechtio*, uti ajunt, conscriptæ, in quibus ex *Molina*, *Grotio*, aliisque, & historiarum fide probare Autor conatur, successionem cognaticam sub ipso adeo *Pelagio* in Hispania fuisse introductam; Regnum Hispanicum esse majoratum, qui nec renunciatione nec testamento mutari possit; denique Principem aut Populum in ordine successionis recepto nihil jure posse immutare, licet vel violentia quorundam, vel Regia stirpe extincta, electioni re ipsa locus subinde relinquatur. Sequuntur Austriacis addictiores, *Meditationes ad scripta quedam de successione in Monarchiam Hispaniæ*, Gallica lingua exarata; &

*Justi.*

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXVI. 521

*Iustitia Augusta Domus Austriacæ in Regna & Provincias Hispanicas*, cujus Autor ob proximitatem gradus, & jus Repræsentationis, & masculorum prærogativam Regna hæc Leopoldo invictissimo vindicat. Cap. V de fœdere cum Helvetis ob Ducatum Mediolanensem renovando, & licentia copias apud eosdem conscribendi; Cap. VI de Transactione-Megalopolitana circa hæreditatem Gustroviensem; Cap. VII de pactis dotalibus inter Adolphum Fridericum, Ducem Megalopolitano Strelizensem, & Johannem, Ducem Saxo-Gothanum; Cap. VIII de litibus inter Fridericum Wilhelmum Ducem Megalopolitano-Suerinensem & Status Provinciales obortis, & Cap. IX de illius Transactione cum Rostochiensibus agit. Cap. X lites de superioritate territoriali inter Brandenburgicos ratione Ducatus Magdeburgici, & Mansfeldicos agitas exhibet, hisce petentibus, ut sequestratio abrogetur; Brandenburgicis contra urgentibus, superioritatem ipsismet quidem, minime vero bonis a Magdeburgicis occupatis competere; nec sequestrationem tolli posse, cum creditoribus illud detrimento sit futurum; imo a Brandenburgicis solum istam haud posse extorqueri, cum simul a Saxo- uibus constituta sit sequestratio. Cap. XI Legatorum Burgundici & Gallici emigrationem e civitate Ratisbonensi; & Cap. XII quæ ob crimen felonix a Mantuano & Sabauda patratum evenere, sistunt. Cap. XIII controversias Colonienfis cum Capitulo ob tributa absq; Statuum Provincialium consensu exacta, captumque a Gallis Decanum Capituli Leodiensis, & Statibus Circuli ob milites coactos, fœdus cum Gallis, & copias ipsorum sub nomine militum Circuli Burgundici in arces suas receptas, ac litem de Successione Hildesicani tradit; ubi animadvertimus, Coloniensem a Gallis pellectum spe, terras suas seculari conditione induendi, & uxorem ducendi, eademque consilia antecessorem ipsius mente agitasse; Capitulum Colonienfe repetiisse Cælarisverdam, a Ruperto Palatino quondam An. 1368 occupatam, & An. 1702 propterea ab Electore Palatino sibi vindicatam; præterea Coloniensem a suis sibi impositum fero agnovisse. Cap. XIV turbas Bavaricas & motus inde in Circulo Suevico excitatos; Cap. XV fœdera exteros inter & quosdam Imperii Circulos;

p. 134.

542.

600.

U u u

Cap.

- Cap. XVI Circuli Franconici apparatus bellicos; Cap. XVII Acta  
 Conventuum Circuli Suevici; Cap. XVIII Conclusa Imperii con-  
 tra Regem Galliae, Ducem Andegavensem, eorumque socios;  
 & Cap. XIX Brunsvico-Luneburgensium Jura succedendi in  
 P. 764. Regna Magnae Britanniae commemorant. His junguntur Cau-  
 sae, cur Seren. Mater Electoris Hanoverani, & Princeps Electro-  
 ralis in Angliam accersendi, alii vero, qui jus ad hoc Regnum sibi  
 tribuunt, rei laesae Majestatis declarandi & omnes Angliae cives  
 794. idem juramento firmare teneantur; qua occasione Rigidiores  
 clandestini favoris in Pontificem & usurpatorem Regii nominis  
 incusantur. Cap. XX Anglorum consilia adversus occultas Gal-  
 lorum fraudes, quas frustra illi excusare conati, & Declaratio  
 belli contra Gallos; Cap. XXI Clarigatio Belgarum, una cum  
 814. 816. literis Ducum Guelferbytanorum & Suecorum, quibus rumores  
 contra se sparsos amoliuntur, & querelis Ducis Montishelicar-  
 di contra Gallorum injurias, atque Cap. XXII Literae ad Regem  
 Borussiae de suscepta nuper Regia dignitate exaratae, & Rever-  
 sales, quas vocant, Polonis eandem ob causam exhibitae, depre-  
 henduntur. Cap. XXIII exhibet pacem Danos inter & Holfato-  
 Gottorpienses Travendalii initam, & Controversias inde ena-  
 ras. Denique Cap. XXIV Miscellanea, ex quibus haud silentio  
 554. praetereundum Conclusum Collegii Electoralis, vi cujus Ele-  
 ctorum Legati Exteris in loco tertio cedere, aut ipsos *Excellen-*  
 865. *tiae* titulo compellere detrectant, nisi eodem caractere reprae-  
 sentativo gaudeant; tum Edictum Regis Galliae, quo Nobilibus  
 suis permittit, ut absque metu Nobilitatis amittendae mercatu-  
 869. ram exerceant; Edicta magni Russorum Czarii de libertate Reli-  
 gionis cunctis in ipsius provinciis degentibus concessa, emenda-  
 tione rei militaris & civilis, atque praecipua, quae Moderator stu-  
 175. diorum Principis Russorum haereditarii sequi teneatur; tum & li-  
 terae Jesuitarum ad Pontificem de cultu Sinensium.

*JO. GEORGII GRÆVII COHORS MUSARUM,  
 sive historia rei litterariae, nec non historia bibliothecalis  
 cum synopsi rei numariae & ratione temporum, accu-  
 rante WOLPHERDO van BUËREN.*

Trajecti ad Rhen. apud Jacob. van, Poolsum 1715, 8.

1 Alph. 2 plag.

Hæc

**H**Æc cohors Musarum, quæ celeberrimi Jo. Georgii Grævii nomen præ se habet, partim historiam rei literariæ, partim historiam bibliothecalem complecti traditur. Historia rei literariæ ad epocharum ordinem accommodata est, ita, ut disputentur quædam de rei literariæ fati primùm ante diluvium, de astrologia atque astronomia: deinde ex tempore diluvii ad exitum Israelitarum ex Ægypto, de artibus quippe magicis apud Ægyptios, de Atlante & Prometheo, omnium rerum inventori- bus, de scriptis Noachi, Chami, Saumbethæ Sibyllæ, de oraculis Sibyllarum, de scriptis Jacobi, Zoroastris, Perromedis, Hermetis Trismegisti, Sanchoniathonis; tertium ab exitu Israelitarum ex Ægypto ad templum Salomonis, de statu populi Israelitici, de imperio Ægyptio, de regno Sicyoniorum apud Græcos, de regno Argivorum; de regno Thebano; Cretensium a Minoe Jovis a- lunno legibus instituto; de Thebano bello & Argonautarum in Colchidem expeditione; de scriptis Mosis, Josuæ & Judicum; de tragædiis in regno Mycenarum & Argivorum; de inventio- ne literarum in re publica Judaica, de arte poetica apud Græcos; de Orpheo, Musæo Atheniensi, Amphione Diræo, Eumolpo Atheniensi, & de Chirone Thessalo: quartum a templo Salo- monis ad captivitatem Babylonicam, de regnis Assyriorum & Ægyptiorum, de initio Olympiadum, de Herodoto Halicar- nassensi, septem Sapientibus, Homero, Hesiodo, Pisistrato, He- rophilo medico; quintum a captivitate Babylonica ad Christum, de variis historiarum, juris & philosophiæ Autoribus: quibus breviter absolutis, nescio quo ordine Autor iterum sese conver- tit ad secula quintum, quartum, tertium, secundum, primum, & turbatim variarum scriptores scientiarum commemorat, ita ut nulla temporis ratio sit habita. Historia bibliothecalis inservire debet notitiæ Autorum & librorum, in primis philologiæ, quip- pe quæ XII sectionibus absolvitur: prima earum differitur de bibliothecarum catalogis, qui vel libros manu exaratos, vel im- pressos tantum complectuntur: secunda de scriptoribus, qui vel maxime specialem Autorum & virorum clarorum literatorum notitiam nobis suppeditant, tertia de catalogorum & bibliotheca- rum scriptoribus, qui vel scripta tantum & opera, vel etiam elogia & vitas omnis generis Autorum & de iisdem judicia col- lege-

legerunt, item, qui quorundam tantum virorum doctorum  
vitas, plerumque etiam scripta speciatim exhibent: quæ par-  
ticularis notitia respicit Autores vel certi temporis, vel unius  
nationis, vel loci, vel disciplinæ, vel ordinis, vel sexus; quar-  
ta de ephemeridibus, collectaneis libris, anonymis, pseu-  
donymis, & plagiaris; de scriptoribus, qui de homonymis  
egerunt; quinta de literarum ulu & origine & artis typogra-  
phicæ inventionem; sexta de linguis; septima de bibliothecis;  
octava de scientiis philologicis, & speciatim de grammatica; no-  
na de lexicis etymologicis & glossariis; decima de scriptoribus  
proverbiorum; undecima de criticis & arte critica; ultima de arte  
rhetorica & claris rhetoribus. Hisce addita est brevissima  
synopsis rei numariæ & ratio temporum, quæ haud brevior  
potuisset proponi. Omnia hæc momenta ita sese exhibent,  
ut nemo, qui harum literarum tenet cognitionem, & inge-  
nii Græviani excellentiam habet perspectam, sibi sit persua-  
surus, scetum hunc ab ingenio clarissimi Grævii esse exclu-  
sum. Quævis proposita sunt turbatim, ut nullius temporis,  
nec ullius rerum connexionis ratio sit habita, sive Autorum  
sive librorum & aliorum argumentorum notitiam respicia-  
mus. Ad hæc maxime necessaria prætermissa sunt silentio,  
quod facile patet, si exempli causa ea perlegantur, quæ opus no-  
strum de scriptoribus vitarum Germanorum, Medicorum, de  
ephemeridibus, de libris in ANA, de bibliothecis tradidit. Ter-  
tium liber hic non plenus est, sed plenissimus errorum, non ine-  
diocrium, sed summorum, ita ut omnibus aliis libris palmam  
gloriæ hujus queat præripere. Non ab re erit, si exempla quædam  
subjiciamus. P. 10 dicuntur oracula Zoroastrea prodiisse cum  
scholiis Metbonis & Crollii pro Plethonis & Pselii. P. 175 accipit  
Joachimus Fellerus prænomen Ludovici, quum littera præmissa  
L. significat Licentiatum Theologiæ, nec Fellerus hic eclogam  
Oxonio-Cantabrig. scripsit. P. 190 extat Antonius Teiffertus  
pro Teiffier, p. 204 Faucherus pro Faucherus, p. 208 Gomastinus  
pro Tomassinus, p. 214 Johannes Stouus pro Jo. Schopffius, qui di-  
citur abbas Wittbergius pro Wurttembergensis, p. 216 Zifertus  
pro Zilettus, p. 218 Leichenus pro Leickerus, p. 219 Israel  
Spachinus pro Spachius, p. 222 Albiambe pro Alegambe, qui Au-

tor est Bibliothecæ Jesuiticæ, quam non *Nathanael Goruellus*, uti dicto loco affirmatur, sed *Sorboellus* continuavit. P. 229 dicitur, quod Gaudentius Robertus & Benedictus Bacchinus Parmæ 1668 ephemerides suas literarias condere aggressi fuerint, quæ exitu anni 1698 finem nactæ sint. Verum constat, cœpisse diarium hoc prodire 1686, & continuatum ad annum usque 1690. P. 232 multa erronea traduntur de historia Scaligeranorum, quorum alia prima, alia secunda dicuntur, quum Autor ait: *prima ex bibliotheca & cum præfatione Tanaquilli Fabri edita Groningæ 1669, 8, secunda in lucem prodierunt Hagæ Comitum 1668, 8, alii ea collecta esse affirmant a Johanne Vassario, ut Guido Patinus in suo Antibaillet Tom. I p. 325 edit. Hag.* quæ pauca verba plena sane sunt errorum: primum Scaligerana prima debentur Sigonii JCI industricæ; deinde Groningæ prodierunt 1669 forma haud octava, sed duodecima, uti ajuunt. Scaligerana secunda autem edita sunt Hagæ Comitum non 1668, sed 1666, anno vero 1668 recusa Lugd. Batavor. Porro nemo affirmat, collecta ista esse a *Joanne Vassario*, sed *Jo. Vassano*: nec Guido Patinus scripsit Antibailletum, sed Menagius, quamvis Patinus in epistolis suis de Scaligeranis testetur. Ecquis non videt, hæc verba libri nostri: *ut Guido Patinus in suo Antibaillet Tom. I p. 325* ita debere suppleri: ut Guido Patinus epistolis suis ep. 429, 430 & aliis, ac Menagius in Antibaillet Tom. I p. 352. P. 233 dicitur, Sorberianis præfixam esse vitam *Sorberii & Joannis Baptistæ Colomesii*; sed quis est ille Joannes Baptista Colomesius, quum prænomen Colomesii semper fuerit *Pauli*? legas his de causis pro *Colomesii, Costelarii*, cujus vita accessit cura Graverolii; ibidem non accuratius simpliciter traditur, Perroniana & Thuaniana, rectius Thuaana, sive Thuanæa, typis vulgata esse 1694, quoniam Thuanæa prodierunt Gallice paucis pagellis, industria fratrum Puteanorum, 1669, 8; nec *Valesiana* 1698 sed 1694 lucem adspexerunt. P. 235 prodit *seu Vincentius Dlacius quidam*, quamquam procul dubio notissimus *Placcius* erit, cui Theatrum anonymorum & pseudonymorum debemus. Pageadem *Jo. Deckerus* pro *Jo. Deckberus*, *Petrus Dalius* pro *Petr. Badius* legitur; p. 236 *Leucopetra & Wittsberga* sunt unum idemque. P. 237 allegatur *Leonis Allatii* diatribe de vitis eorumq; scri-

ptis, sed qui intelliguntur voce *eorum*, quum Allatius variorum vitas composuerit? P. 249 extat quidam *Dalgatno* pro *Dalgar-  
no*, qui scripsit de arte signorum: p. 254 affirmatur, *Mallincrotis*  
librum de ortu & progressu artis typographicæ 1693. exiisse in  
lucem, quod 1639 factum esse, inter omnes constat. Multo  
minus *Mentelius* scripsit *Histoire de l'imprimerie & de la libra-  
rie*, ut p. 255 traditur, cujus Autor est *Joannes de la Caille*; *Men-  
telius* autem composuit parænesin de vera typographicæ origine:  
nec *Chevalier* sed *Chevillier* de origine artis typographicæ com-  
mentatus est. P. 274 dicitur *Lambertus* pro *Lambecius*; p. 283  
*Magliabechius* mutatus fuit in *Magiabesrium*; p. 322 apparet  
*Boetius* de origine fabularum Romanensium, pro *Huetius*. Hæc  
speciminis loco sufficiant, quæ facili negotio augere possemus,  
si observatione digna essent: cuius, qui mediocri studio in his hi-  
storiarum literis versatus est, hujusmodi errata singulis pagi-  
nis occurrunt, ut eo magis mirum videatur, præfixum esse operi  
huic celeberrimum amplissimi Grævii nomen. Ita fata interdum  
ferunt, labem celebritati & famæ alicujus nominis facile adper-  
gi, præcipue quum editores ex aliorum operibus gloriam affe-  
ctant nominis. Quod si quis Cl. Grævio, veluti Autori moni-  
mentum hoc vellet adscribere, maxime injuriosus esset in illius  
fulgentia erga literarum musas merita. Nulla vestigia ingenii  
Græviani apparent, quamvis Kusteri, ad cujus Bibliothecam  
novorum librorum quam plurimis locis provocatur, quod qua-  
ratione sit factum, definire, mueris nostri haud erit.

*LAURENTII HEISTERI, MED. DOCT. ANA-  
tom. ac Chirurg. Prof. Publ. Altorfni, de Cataracta, Glau-  
comate & Amavrosi Tractatio, in qua multe novæ opiniones  
& inventa contra vulgatas Medicorum, Chirurgorum, Phi-  
losophorum, nec non Mathematicorum sententias  
continentur.*

Altorfi, literis Jod. Guil. Koklesii, 1713, 8.

Alph. 1 & fig. æn. Tab. II.

**A**utoris in hoc libro scopus fuit, novam sententiam de Ca-  
taracta, quam duo Galli, Brisseau scilicet & Antonius Mai-  
tre-



tre-Jan, Gallico sermone publicaverunt, iis quoque notam facere, qui vel Gallicam linguam non intelligunt, vel libros eorum extra Galliam rarissimos obtinere non potuerunt. Hanc sententiam cum Autor noster veram esse sua quoque aliorumque præstantissimorum virorum experientia observaverit, rei Medicæ interesse credidit, ut etiam extra Galliam magis innotesceret. Quod autem, ut eo majori utilitate fieret, noluit tantum eorum scripta Latine reddere, aut solum interpretem agere, sed potius sibi proposuit secundum novum hoc systema integram Cataractæ historiam conscribere, & quæ adhuc apud Autores istos deficere ipsi visa sunt, addere; dispersa & inordinata in concinnum ordinem redigere; sua aliorumque experimenta ac ratiocinia adungere; & propterea etiam Brissæum & Antonium non in omnibus secutus est, sed ubi eos errasse putavit, a sententia eorum recessit, & suam protulit: sicut has ob causas haud immerito pro libro peculiari, ab illorum scriptis multum diverso, ab æquis lectoribus haberi queat: præsertim etiam cum non tam absolute & semper causam cataractæ in opacitate crySTALLINI ponat, sicut Brissæus & Antonius, sed interdum etiam membranulam p. n. aut aliquid huic analogum in oculo generari posse variis in locis concedit. *Glaucoma* vero, (quod Veteres quidem lentis crySTALLINÆ vitiam esse putabant) cum Brissæo potius *humoris vitrei opacitatem statuit*; quia 1 multo rarius occurrit, quam cataracta, 2 opacitas profundius se ostendit, quam in cataracta, & 3 nulla operatione curari potest, sicuti veteres hæc attributa glaucomati semper adscripserunt, id quod §. II, XXVI, LX, LXI, LXII, LXXXVI, & LXXXIX, prolixius evincit. Sed hæc in genere; percurramus breviter totum libellum. In §. I de cataractæ sive suffusionis onomatologia, in §. II de definitione & differentiis a morbis affinis secundum hypothesin suam accurate agit. Postea p. 9 *sententiam vulgarem de cataracta proponit*, de qua vulgo putarunt, eam sedem suam in humore aqueo habere, causamque ejus proximam constituere pelliculam quandam p. n. in dicto humore genitam, quæ foramen pupillæ occludat, & cœcitate producat. Adiungit quoque mox, quod veteres circa causas & generationem hujus pelliculæ tam ludicra & absoua signimenta

p. 2.

4.

9.

exco-

excogitaverint, ut vix sine risu legi queant: Lectoresque, qui talia figmenta legere desiderant, brevitatis causa ad Sennertum & Riverium ablegat, apud quos, ut & alios, revera ridicula asserta reperiuntur. Deinde novam sententiam Antonii & Brissii recensens, quod scilicet secundum hos sedes illius morbi, quem Medici & Chirurghi praestantissimi haecenus pro cataracta habuerunt, (ubi nimirum in oculo mox post pupillam opacitas sive color a nigro diversus apparet) sit in lente crystallina, & quod causa proxima hujus mali non sit pellicula sed opacitas lentis crystallinae. Hoc ut probet Auctor, primo duo experimenta recenset a se ipso peracta, ubi in dissectione duorum oculorum cataracta laborantium nullam pelliculam in humore aqueo, sed lentem crystallinam opacam invenit. (His jam addi potest ejusdem Auctoris curiosa observatio de cataracta quadam lactea rara in dissecto oculo observata Ephem. Nat. Curios. Centur. IV pag. 469.) Ab 18 & seq. his pergit ad experimenta a Brissio descripta Latine recensenda, quorum circiter viginti quinque sunt, in quibus semper lens crystallina cataractae causa & nulla pellicula reperta est; ubi simul multae curiosae, lectu scituque dignae, circumstantiae describuntur. Et ne de veritate horum experimentorum dubitari queat, multos testes oculos fide dignissimos citat, Medicos & Chirurgos Regios, qui experimentis interfuerunt, & illos oculos veris cataractis, non glaucomatibus laborare observarunt: quia cataractae vera signa pathognomonica habebant, quos viros jure nemo arguere poterit, quod diagnosticos cataractae, morbi adeo frequentis, fuerint ignari, sicuti adversarii calumniantur, & quod glaucomata pro cataractis habuerint, quae tamen omni tempore pro morbis rarissimis habita fuerunt, suis signis a cataracta facile distinguenda. 66. Tertio quoque tres Antonii observationes refert, & denique quinque ex Historia Acad. Reg. scientiarum idem testantes. Fatetur tamen Auctor, inventum hoc non esse prorsus novum, quoniam jam multis olim fuit cognitum; ut Quareo, Rolliucio, Gassendo, Lainiero, Borello &c. attamen quia oblivioni rursus erat traditum, & tunc temporis fere omnibus Medicis & Chirurgis incognitum, imo quod Regia scientiarum Societas pro se nova & incognita habuit, & que pro novo rursus

rursus invento haberi posse Autor putat, ac si quis aliam artem vel scientiam olim cognitam & oblivioni rursus traditam, de-  
 nuo instauraret. Experimentis quadraginta circiter præmissis  
 p. 84 & seq. ostendit Autor, juxta Brissæum & Antonium *theori-* P. 84.  
*am cataractæ & omnia ejus phænomena melius ex nova quam ex*  
*vulgari hypothesis explicari posse*: ubi vero varia addit ratiocinia,  
 experimenta & Auctorum loca, novam sententiam confirmantia,  
 quæ apud Antonium & Brissæum non inveniuntur. Post hæc III.  
 omnibus adversariis respondet, & imprimis etiam illam objecti-  
 onem, *quod lens crystallina ad visum absolute sit necessaria, &*  
*cum visus restitutione supprimi non possit*, fortioribus argumentis  
 refutat, quam antea ab Antonio & Brissæo factum erat; dum  
 non solum per manifestas Mathematicas demonstrationes Tab.  
 I fig. 3, sed etiam per curiosam machinam, oculum scilicet Hu-  
 genianum & Mullerianum, Tab. II Fig. 2 & 3 delineatum, soli-  
 de huic dubio satisfacit. Deinde Autor adhuc multas alias ob- I 82.  
 jectiones profert & refellit, quæ in illis Auctoribus non exstant.  
 Prolixus vero non est in iis adversariis refutandis, qui autoritati- 215.  
 bus pugnare gestiunt; nam quoniam hæc res ab experimentis  
 dependet, sine quibus autoritates nihil valent, duobus fere tan-  
 tum verbis respondet, eas *non sufficere* ad systema, tot experi-  
 mentis comprobatum, destruendum. Insimul iis, qui hanc  
 sententiam rejicere, & solum pelliculam cataractæ causam sta-  
 tuere conantur, perspicue ostendit, quid probare debeant, si ar-  
 gumenta alicujus valoris proferre velint: nam non sufficere  
 membranam p. n. in oculo ostendere, sed necessum esse, ut ex-  
 perimenta producant, in quibus vivis 1 cataracta fuerit depo-  
 sita, 2 æger postea viderit, 3 post mortem inventa sit mem-  
 brana suppressa, 4 lens vero crystallina illæsa & in loco  
 naturali, sicuti defensores hujus hypothesis fieri perhibent:  
 talibus requisitis si certa exempla producent, lubens Autor  
 concedet, dari quoque cataractas membranosas sanabiles,  
 attamen reliquis longe rariores, & simul sustinet, quod hanc ob  
 causam sua non destruat sententia, quia unius morbi plures  
 possint esse causæ. Quamdiu vero illud non præstant, sicut ha-  
 ctenus nondum præstitum est, dubitat Autor, an per acum ca-

217. taracta membranacea sine crystallini aut uveæ læsione fit sanabilis. Progreditur hinc ad differentias, quas accurate describit, & in causis remotis tradendis multas opiniones Autorum falsas esse solidis argumentis demonstrat. In diagnosi primo tradit *signa, quibus cataracta a glaucomate distingui potest*: nimirum in cataracta opacitatem mox post pupillam observari; in glaucomate vero profundius retro pupillam, in loco scilicet humoris vitrei. Postea docet, quomodo cataracta matura ab immatura sit dignoscenda, simplex a complicata, vera a spuria &c., & tandem de appendiculis Antonii, quas hic in Cataractis adesse asserit, suam sententiam declarat Autor, easque non tam frequenter observari existimat, ut ille perhibet. *Prognosis cataractæ*, quoad visus recuperationem, valde dubiam esse ait, attamen eam nullum mortis periculum inferre: simplices & perfecte maturas reliquis certius curari, & de omnibus aliis speciebus iudicium suum aperit. In casibus tamen dubiis præstare operationem perficere, quam intermittere; quæ nec periculosa, nec valde dolorifica esset, atque bonus Chirurgus sæpe adhuc prodesse, raro autem vel nunquam nocere possit.
249. Adjungit *prognosis glaucomatis*, quod partim ratione, partim experientia immedicabile pronunciat, idque adhuc, præter constantem Autorum observationem, duobus exemplis a se observatis comprobat. Denique *curationem* describit: ubi vero non in eorum est opinione, qui putant nullam cataractam medicamentis esse sanabilem, & sic deinde quando & quomodo curatio per medicamenta optime instituat, enarrat; ubi selectissima Autorum medicamenta tam interna quam externa recenset. Quibus vero nihil proficientibus, si ulla adhuc curationis spes superest, *ad operationem pergendum esse docet*: ubi primo in genere, & deinde etiam in specie Chirurgis multa salutaria præcepta tradit, 1 ratione operatoris, 2 Cataractæ, 3 temporis & loci, 4 ægri ejusque præparationis, 5 ministrorum, acus & apparatus necessarii, 6 ratione situs ægri, chirurgi & ministrorum (quod per figuram illustrat) & tandem ipsam operationem describit, nec non quid post operationem agendum, dietam ægri, & quomodo symptomatibus in vel post operationem
- 250.
- 260.
- 261.
- 284.
- 297.

nem occurrendum. Denique *utilitates novæ doctrinæ* perferuntur, & in pri-  
 mis etiam acus novæ Brissæi accuratam delineationem exhibet, (quæ apud  
 Brissæum minor, quam par est, repræsentatur) ejusque præ reliquis præstantiam ostendit. p. 302.  
 309.  
 313.

Postquam cataractæ & glaucomatis pertractationem absolvit, *amavrosi sive guttæ serena* descriptionem annectit; id  
 quod facit partim ob affinitatem cum præcedentibus, partim vero & præcipue ob  
 faustam pertinacissimi alias hujus morbi curationem, quam Autor in scemina  
 quadam utroque oculo amavrosi laborante præstitit, & quidem beneficio salivationis  
 mercurialis. Quæ methodus cum & aliis prodesse queat, eam in solatium talium  
 ægrorum cum publico communicare voluit: præsertim cum multi sint Medici,  
 qui miseros hos ægros relinquunt, eosque insanabiles pronunciant. Atque  
 hac occasione simul affectus hujus theoriam accurate evolvit. Brevis quidem  
 est tota tractatio, sed concinna ac perspicua. In initium facit a  
 recensione morbi: postea ad onomatologiam & definitionem progreditur,  
 eamque ita definit. *Amavrosis est abolita actio visus, ubi nullum vitium in  
 oculo est conspicuum, quam solum pupilla solito major & fere immobilis.*  
 Ostendit postea partem affectam in hoc morbo (quam Autores vulgo solum  
 nervum opticum esse statuerunt) quatuor in locis existere posse: nimirum  
 1 in cerebri substantia corticali, 2 in medullari, 3 in nervo optico, 4  
 in retina: quia ad visus sensum perficiendum liber motus spirituum a  
 substantia corticali usque in retinam requiratur. Quinto etiam inquirat,  
 an & quomodo resolutio humoris vitrei & crystallini amavrosin producere  
 possit? Pergit deinde ad causas recensendas, & phænomena hujus morbi  
 explicat. Postea diagnosis causarum & prognosin tradit; ac tandem quomodo  
 salivationem instituerit, totamque curationem abolverit, omnibus  
 circumstantiis revelat. 331.  
 333.  
 340.  
 344.

**JACOBI CAROLI SPENERI HISTORIA GER-  
 manie Universalis & pragmatica, cum perpetuis notis.**

Lipsiæ & Halæ, apud Felicem du Serre, 1716, 8.

Alph. 2 pl. 1.

Xxx 2

Bene

**B**Ene auguramur historiæ Germanicæ ex hoc compendio: cujus quidem prior pars, quam nunc recensemus, ad interregni tantum tempora excurret. Præterquam enim quod eleganter & prorsus Latine conscriptum est, vicissitudines Rerum Germanicarum circa fines statumque civilem & ecclesiasticum accurate per omnes periodos declarat. Liber I sistit nobis res gestas Germanorum a prima origine usque ad conditum Francorum regnum. C. I Veteris Germaniæ fines explicantur, quæ Rheno, Danubio, Vistula ac Oceano terminabatur, donec ferocia incolarum Germanum nomen latius diffunderet. Ex quibus migrationibus varix illæ nomium sediumque vicissitudines oriuntur. Unde & qua via has oras primum venerint mortales (Cap. 2) non definit Cl. Autor; magis tamen illorum conjecturæ, qui per Pannoniam & Sarmatiam profectos putant, quam hyperboreis per Scandinaviam erroribus favet. C. 3 recensentur bella, quæ populi singuli, nec dum perpetuis conjuncti fœderibus, gesserunt. Occurrunt hic, inter alia expeditiones illorum in Asiam, Cimbrorum invasiones, bellaque cum Cæsare, & adversus Augusti duces, Drusum primum, deinde & Tiberium, mutuis cladibus gestæ, & intestinæ discordiæ. Fœdera autem Germanorum Antonini Philosophi ætate cœpisse, & tum sensim fatalis Francorum, Saxonumque & Alemannorum, potentiæ fundamenta posita fuisse, Autor existimat. Horum itaque populorum, ut & Gothorum, Longobardorum, Vandalorumque bella, quibus destructum tandem Romanorum in occidente imperium fuit, C. IV persequitur. C. V delineat statum civilem Germanorum, qualis antiquissimo tempore fuit. Scilicet ubique libertas obtinebat, etiam ubi regium nomen receptum esset. Habitabant per pagos, sæpe & ubi sylva, aut fons, aut planities invitaret, confidebant. Rudes cæteroquin & inculti inter venationes ad bellum a pueritia durabantur. Fortitudinis enim præcipua gloria, & passim latrocinio etiam quæsitæ. Alias in simplici vita plus boni mores poterant, quam alibi bonæ leges. Mittimus arma, victum, cultumque. Adeo enim concilia est tractatio, ut omnia forent exscribenda. C. VI sistit statum rerum ad religionem spectantium. Ubi quidem crederes Germanos sensui tantum communi obtemperasse, cum Deos tantum illos crederent, quos cer-  
nerent,

nerent, quorumque ope manifeste adjuvarentur. Sed qui ad auguria, illorum, & magicas superstitiones attenderit, mirabitur, pestem illam frigidioribus æque ingeniis, ac Asiaticorum & Græcorum animis insinuare se potuisse. Alia jam Germaniæ facies L. II apparet, qui a condito Francorum regno usque ad Caroli M. imperium extenditur. Jam enim (C. 1) ultra Rhenum & Danubium unius populi regnum protenditur, dum interim in vacuas Vandalorum cognatorumque populorum sedes nova ab ortu Slavorum gens successit. Pristina nomina (C. 2) Francorum, Saxonum, & Alemannorum celebritate sublata sunt, aut sub iis continebantur. Sic in Bojoaris Marcomannos, Nariscos, & forte Quados etiam, in Thuringis Gothorum reliquias, five septem fœderatarum ad Suevicum Mare civitatum partes latere existimat. Tum C. 3, 4, 5 historiam continuat. Dum autem statum civilem C. 6 subjicit, Frisios sub Regibus, Saxoniam liberam, Bojoariam, Alemanniam, Thuringiam, novam Franciam, quam Franconiam vulgo appellant, sub Ducibus Francicis nobis repræsentat. Privata gentium instituta e legibus illarum quæ supersunt colligere licet. Quantum autem ad publicum jus Regni Francici attinet, Regum vim procerum populique auctoritas temperabat. Negotia publica in comitiis tractabantur, quibus Episcopi, Abbates, Duces, Comites, & minores etiam magistratus intererant. Provinciis Duces, & sub iis Comites, paucis exceptis, judiciis præerant, atque his centenarii, & alii inferiores judices subordinati erant, iisque omnibus æquæ ac aulæ ministris, pro salario prædia clientelari lege concessa. Quæ deinde temporum vicissitudo in fœda hæreditaria commutavit. C. 7. status sacer describitur. Idem L. III & sequentium ordo. Ubi itaq; C. 1 fines Germaniæ, qualis sub Carolingis fuit, descripsit, C. 2 Caroli M. res explicat. Fuit is Princeps augusta forma, decora & gravi facie, animo gloriæ & dominationis cupidissimo, nec ab amoribus alieno, sed justis, & æqui, & antiqui retinente. Primus omnem Germaniam imperio complexus, partem quoque Hispaniæ, & Longobardicum regnum, usque cum Urbe Roma tenuit, renovatumque Augusti in occidente titulum, sed nihil tum præter summum in urbem agrumque Romanum imperium deno-

tantem, familiae iatulit. Tristis (C. 3) sub Ludovico rerum conversio. Ex cuius filiis Ludovicus tantum huc pertinet, (C. 4) primus Germaniae Rex, quae tum Rheno finiebatur, nisi quod Moguntia, Vormatia, Spira, ultérieures urbes adjectae fuerint. Illos postea fines, mortuo Lothario juniore, latissime protulit Ludovicus, ceterum filiorum rebellione, perfidia fratris, & Slavorum motibus perpetuo agitatus. Carolus Crassus (C. 5) vastissima regna iterum coniuucta tenuit, sed triste praebuit vicissitudinis humanae & libertatis Germanicae documentum. Germani enim, qui nunquam ab eligendi more penitus recesserunt, destituto illi Arnolphum surrogarunt, nihil morati natalium dedecus. Et sub illo etiam, quamvis potentissimo Principe, magna libertatis in comitiis documenta exstant. C. 6 breve & infelix Ludovici regnum enarrat. Civilem statum (C. 7) sapienter ordinaverat Carolus, inter alia quod Duces sustulerit. Sed successorum imbecillitate, & turbulentis temporibus, & potestas illa iterum invaluit. Praeterea Comitum palatii & Marchionum dignitas inclaruit. Praecipua fuere ministeria camerarii, regiae mensae pincernarum praepositorum, & stabuli comitum. Provinciae Alemannia, Francia, Lotharingia, Frisia, Saxonia, Thuringia, Bojoaria, & Slavorum terra erant, quae passim legibus, commerciis, urbibus, indies efflorescebant. Sensim etiam illustres familiae caput extulerunt, penes quas maximum sequentibus temporibus rerum momentum stetit. Ecclesiasticus ordo (C. 8) ab illo jam tempore opes, nomenque & in consiliis vim habuit. Tota etiam Saxonia Christianis sacris illustrata. Sed omnis tamen cleri potestas a Rege fuit. Succedit Liber IV, qui Conrado & Saxonis Imperatoribus destinatus est; adeoque insignem historiae Germanicae partem complectitur. (C. 1) Manserunt eadem provinciae, manserunt adversus occasum veteres ad Mosam & Scaldim limites. Sed domitis Slavicis gentibus Saxoniae fines ultra Albim protensi. Bojoariam auferre, quae Hunnis erepta. Marchionatus conditi, Ducibusque subordinati. Neque alia Brandenburgici quam Misnensis formula videtur fuisse. Palatinatus Rhenani initia §. V tentantur. In primis in hoc libro expendi meretur C. 8, quo jura publica



MENSIS NOVEMBRIS A. M. DCCXVI. 535

explicantur, & cujus tota tractatio eo comparata est, ut appareat, falli illos qui regnatricis domus interitum, liberos Duces, oblata feuda & precarium imperium nobis narrant. Sed hæc præstabit apud Autorem legere. Eandemque ob causam nihil ex libro V & VI quicquam decerpimus. Nec quisquam perleget illos, cui non æque ac nobis votum majoris operis, quod Cl. Autor molitur, mox edendi in animum veniat.

**Joh. Georg Leuckfelds, Past. Prim. in  
Grüningen 1c**

h. e.

**JOHANNIS GEORGII LEUCKFELDII, PA-  
storis primarii Gruningensis, Regiæ Prusicæ Societatis sci-  
entiarum membri, Historiæ Heshusianæ, sive Narratio histo-  
rica de vita, muneribus, & scriptis Tilemanni Heshusii,  
S.S. Theol. D. & Prof. cum genealogia Ole-**

*avorum.*

Quedlinburgi & Ascaniæ, sumtib. Gotl. Ernesti Strunzii, 1716. 4.

Alph. 1 pl. II.

**N**OVUM specimen industræ suæ nunquam defessæ promit Max. rev. Autor hujus historiæ. Qui cum in Historia Spangenbergensi promississet plurimum seculi XIV Theologorum descriptiones vitarum, ab Heshusii vita potissimum auspiciandum duxit: quod ista ætate neminem facile reperisset, quem huic Theologo anteponeret, sive doctrinæ atque animi magnitudinem, sive fatorum varietatem ac celebritatem spectaret. Fuit enim hic Heshusius Vefalia Clivienfis, e discipulis & comitibus Melanchthonis, & ab itinere Gallicano, Anglicano, Danico, Austriaco, Germanico, redux factus, primum magister privatus Vitebergæ, ex eo Superintendens Goslariensis & Theologiæ Doctor, dein Pastor & Professor Theologiæ Rostochiensis, tum Heidelbergensis, postea Superintendens Magdeburgensis, hinc Concionator aulicus Palatino-Neoburgicus, præterea Professor Theologiæ Jenensis, porro Episcopus Sambienfis in Prussia, denique Professor Theologiæ Helmstadiensis. In qua statione obiit anno 1588 æt. 61, uon 72, ut M. Adami scripsit.

[H]

His omnibus, satis copiose & ad monumentorum fidem enarratis, subjunxit Autor tum testamentum & monumentum Heshusii, quod in templo D. Stephani Helmstadiensi, & in inscriptionibus sepulchralibus D. Bœhmeri legitur, tum genealogiam Oleariorum; quod Joh. Olearius Vetaliensis, Helmstadiensis primum Theologus, deinde Superintendens Halonsis, & hujus familiæ quasi primus autor, Heshusii filiam duxisset. Ad didit præterea notitiam scriptorum Heshusii, & indicem rerum satis copiosum. Multa continentur in hac historia, quæ ad res ecclesiæ seculi XVI adq; Formulam Concordiæ attinent, de qua illud memorabile, p. 213, quod Electori Saxonix amplius 80000, Duci Brunsvicensium Julio 40000 imperialibus numis & pluribus consliterit. Operæ pretium utique fecerit Max. rev. Autor, si plurium Theologorum vitas eodem modo illustratas publice proposuerit: nec non Itinerarium Buntingii sacrum, quod emendatum, auctum, & illustratum promittit in adjecta historicorum suorum scriptorum designatione.

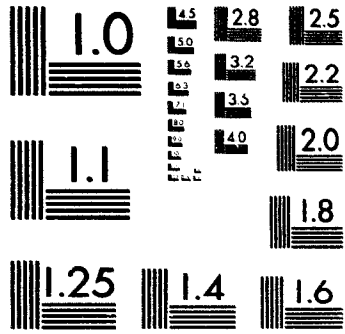
*MICHAELIS HENRICI GRIBNERI, JUR. Prof. Publ. Principiorum Jurisprudentiæ Naturalis Libri IV, quibus Juris Naturæ & Gentium, publici & privati universalis, summa capita exhibentur.*

Vitembergæ Saxonum, 1715, 8.

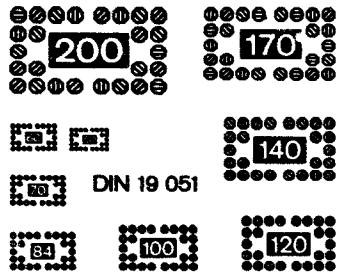
Alph. I.

Consultissimus Autor, qui variis hætenus Dissertationibus, imprimis Juris Publici, singulari studio elucubratis, inclaruit, Compendium Juris Naturæ traditurus Auditoribus suis, libellum hunc, paucis quidem exemplis impressum, luci publicæ exposuit. In hoc præmissis Prolegomenis, de jure in genere, de principio Juris Naturalis, quod nullum agnoscit, primum quidem & adæquatum, aliisque, L. I de Jure Naturæ in specie, L. II de Jure publico universali, L. III de jure Gentium, & L. IV de Jure privato universali, præ admodum & prudenter differit, auctores quoque passim optimos ac probatissimos commendans. Nos eo accuratius recensendo nunc superfedemus, quod Autor doctissimus operis paulo majoris & ad publicum usum magis accommodati proxime edendi spem nobis fecit.

\* \* \* \* \*



MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24

ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1716

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: N 612 s 4<sup>0</sup>

# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ  
Calendis Decembris, Anno MDCCXVI.*

**Grundfeste Europäischer Potenzen,  
Serechtfame.**

h. e.

*FIRMISSIMA PRINCIPUM EUROPÆ JU-  
ra demonstrata, hoc est, Selectæ Deductiones, Informatio-  
nes, Repræsentationes & Demonstrationes, quibus prolixius  
docetur, quibus juribus Cæsaris, Electorum Statuumque  
Imperii, item exterorum Regum, Rerum publicarum & Prin-  
cipatuum lites imitantur; Editore JO. CHRIS-  
TIANO LUNIGIO.*

**Tomi II.**

Lipsiæ, apud Joh. Frid. Gleditsch & Fil. 1716, fol.  
Alph. 19.

**Q**uemadmodum Cl. Editor in Archivo Imperii leges  
atque conventiones aliaque diplomata magna cura  
ad usum Juris Publici collegit, ita nunc scripta con-  
troversa, in quibus Principum lites paullo latius de-  
ducuntur, quæque publica plerumque auctoritate conscripta ad  
privatorum manus rarius pervenire, in unum corpus colligere  
ac publicæ luci exponere operæ pretium putavit. Itaque duos  
nunc Tomos edidit, e quibus vel aliquas saltem controversias  
illustriores nominare non gravabimur.

Tomo I N. III potestas Præsidentis Cameræ Imperia-  
lis a solo Cæsare constitutum suspendendi iterum, aut remo-  
vendi, ipsi private vindicatur. N. IV Regni Hungarici Status,  
religioni Catholicæ addicti, 1646 probare voluerunt, Evange-  
licos

Y y

licos

licos illius regni Status de negato suæ fidei exercitio conqueri non posse. N. V & VI de Regno Bohemiæ disputatur, num illud electiis an hæreditariis regnis sit accensendum? N. IX & X quæstio ventilatur, num Status provinciales Austriaci jus administrandi potestatem Ducalem, donec novo Principi clientelare juramentum solutum sit, sibi vindicare possint? N. XI, XII quæstio: num ditiones, quas in territorio Austriaco Bambergensis Præful possidet, Austriacorum Superioritati territoriali subjectæ sint? occurrit. N. XIII Jus Austriacum in Monarchiam Hispanicam asseritur. N. XIV & XV de Reservato, quod vocant, Ecclesiastico; N. XVI, XVII de Restitutione bonorum Ecclesiasticorum sæcularisatorum, quam Romano-Catholici quærebant, nostri negabant, agitur. N. XVIII Synopsin fundamentorum, quibus jus reformandi dominis territorii adscribitur, continet. N. XXII navi rei monetariæ monstrantur. N. XXIII exstant Corporis Evangelici literæ, quibus paritatis religionis observationem in Consilio Cæsareo Aulico a Divo Leopoldo petierunt & Jus Austregarum sibi salvum esse voluerunt. N. XXIV Circulus Burgundicus terris Imperii adscribitur, ejusdemque defensio petitur. N. XXV Jura imperii in Alsatiam vindicantur. N. XXVI, XXVII de Jure postarum multa notatu digna exhibentur. N. XXXI, XXXII Controversia de directorio in ecclesiasticis inter Evangelicos in comitiis explicatur. N. XXXIII lites de præcedentia inter Status Imperii ortæ recensentur. N. XXXIV Prærogativæ Electorum exponuntur. N. XXXV, XXXVI de libertate civitatis Erfurtensis agitur. N. XXXVIII, XXXIX Jus coronandi Imperatorem num Moguntino, an Coloniensi competat? disquiritur. N. XL Ducum Saxonie potestas territorialis in Episcopatum Misnensem & Martisburgensem, & N. XLI eorundem jus in successionem Juliacensem probatur. N. XLII readmissio quatuor votorum in Comitibus Imp. a Regia Polon. Majestate tanquam Electore Saxonie quæritur. N. XLIX Electoris Brandenburgici querelæ contra Abbatissam Quedlinburgensem exponuntur. N. LI de dignitate Regia Borussia Domini Brandenburgicæ non deneganda agitur. N. LII Prætenfio-

nes Regis Borussiae in successionem Nassavico-Arausionensem continentur. N. LIII-LVIII de Juribus ejusdem in Comitatum Mœrsensem & Lingensem, in civitatem Tremoniam, in Principatum Neocomentem, in successionem Megalopolitanam, Comitatum Tecklenburgicum & Limburgensem disquiritur. N. LIX-LXIII de Vicariatu Terræ Rhenensis inter Palatinum atque Bavarum-controverso; N. LXIV, LXV de Jure Wildfangiatus; ac N. LXIX, LXX de Officio Vexilliferi Imperii duplici agitur. N. LXXII-LXXIV Controversiæ Hidesheimenses de Jure reformandi explicantur. N. LXXIX Archi-Episcoporum Magdeburgensium jus territoriale in Civitatem probatur. N. LXXXII Hildesimensium magistratum Jurium Episcopaliū incapacem esse, asseritur. N. XC, XCI de litibus Quedlinburgensium & Hertordiensium Abbatissarum disquiritur.

Tomo II N. I, II, III quæstio: num Judicium Provinciale Suevicum abrogari possit? ventilatur. N. IV de Directorio Circuli Rhenani Superioris; N. V-VII de Successione Palatina disputatur. N. VIII Jus Regis Sueciæ in Bremensem civitatem exponitur. N. IX sequ. de Præcedentia inter Principes Saxonicos lineæ Ernestinæ disquiritur. N. XVI Brandeburgensibus Marchionibus Jus vectigalium contra Neribergensium objectiones vindicatur. N. XVII, XVIII de Jure Optionis, quo Georgius Wilhelmus Dux Brunsvigo-Luneburgensis defuncto Christiano Ludovico Duce uti voluit, disceptatur. N. XXV Jus Postarum Duci Wirtenbergico adscribitur. N. XXXI seq. Controversiæ inter Regem Daniæ & Ducem Holstatæ ortæ illustrantur. N. XXXVIII lites de Successione Nassavico-Sigenfi recensentur. N. XLV LIX. Prælatorum, Comitum & Baronum; N. LX-LXXI Liberarum Imperii Civitatum; N. LXXII Nobilitatis immediatæ diversa jura explicantur. Tandem quædam de exteris Regibus, Rebuspublicis & Principibus eorumque Juribus adduntur.

Nostra non indiget commendatione opus, cujus utilitatem in Jure Publico historiaque omnes perspicient, illud tantum optandum, ut continuatio illius, quam Autor Clarissimus me-

ditatur, & in quem finem egregia multa collegit, brevi tempore edi possit.

*CATALOGUS LIBRORUM TAM IMPRES-  
sorum, quam manuscriptorum Bibliothecæ publicæ Uni-  
versitatis Lugduno-Batavæ.*

Lugd. Bat. sumptibus Petri Van der Aa, 1716, fol.

Alph. 8.

**P**ermagni publicæ rei interest, extare earum bibliothecarum catalogos, quæ ante alias sive manuscriptorum, sive, quæ hodie proxime ab iis æstimantur, veterum editionum, sive denique aliorum etiam librorum copia celebrantur: ut iis nihilo magis debeamus, qui uno aliquo loco congestum ejusmodi thesaurum collocarunt, quam qui curam egerunt, ut idem publicis commodis inquirentiumque utilitati inserviret. Laudanda ea in re est hujus sæculi eruditorum industria, ut Celeb. J. Fontanini, qui Bibliothecam Emin. Card. Imperialis, & S. R. Cypriani, qui Bibliothecam MSptorum Gothanam edidit, de quibus diximus suo loco. Accedit his Catalogus, quem exhibemus, Bibliothecæ Lugduno-Batavæ: nam cum ejus bibliothecæ, cujus jam Catalogus publice extabat, Lugduni Batavorum A. 1640 in 4 editus, magna esset accessio facta, ex decreto Curatorum, tres clari in illa Academia Professores, in quibus doctissimum Gronovium, nuper eheu! rebus mortalibus ereptum, celebrari accepimus, & qui partem aliquam curarum in se suscepit, Petrus Van der Aa, Bibliopola & Typographus Lugdunensis, eum hoc anno denuo decima fere parte ampliorem evulgarunt. De ordine catalogi nihil nostra refert judicium ferre, quod jamdiu aliis alia ratio in collocandis libris placet: qui sit, breviter indicabimus. Ab editionibus & versionibus S. Scripturæ earumque lexicis & interpretibus proxime collocatur universæ Ecclesiasticæ Historiæ apparatus; tum Theologi, quorum opera conjuncte edita exstant, ecclesiæ Patres & ejusmodi librorum quod reliquum est. Jurisconsultos Medicosque, tam veteres quam proximorum temporum, Philosophi excipiunt, Philosophos Mathematici,



tici, hos Historici, in quorum censum referuntur, tant qui regiones terrarum, quam qui ipsas gentes, præcipue Græcos Latinosque, scriptis illustrarunt. Literatorum omne genus, universa elegantiorum literarum supellex ac quicquid ex editis Orientalibus Judaicisque libris sive impensis ipsius bibliothecæ comparatum est, sive ex J. J. Scaligeri & Levini Warneri legatis acceptum, ultimo loco collocantur. Hæc veluti prior istius bibliothecæ pars est, major ad speciem collatis in eam ex majoribus operibus Conciliorum, Bibliothecarum Patrum, Criticorum sacrorum, Byzantinæ historiæ, Grævii, Gronovii & undique alias titulis. Inter Hispanicos libros, qui misti ceteris sunt, plurimi & historiæ barbarorum & universæ Geographiæ insignem lucem afferunt. Magni, ne ceteros memoremus, facimus Yncam Garcillasso de la Veja, Regio Peruanorum genere prognatum, & Bartholomæum de las Casas, Episcopum quondam Indorum, Hispanicæ impotentæ & Indicarum rerum gravissimos Auctores. Menassæ ben Israel Conciliator Hispanicæ scriptus, qui longe copiosior Latina Dionysii Vossii versione est, & prope modum alius, in hoc catalogo f. 90 & 307 disjectis male dubius unius libri partibus conspicitur. Quod ad elegantiorum literarum supellectilem, facile suspicari possis, quantæ opes in hanc bibliothecam congestæ sint, cum inde sere arenatis literis earum laude Lugdunum maxime floruerit. Parum est, veterum Auctorum complures editiones videre, quas indipisci vili adeo pretio possis, sed easdem doctissimorum virorum manibus notatas magno est isti bibliothecæ ornamento. Videas autem a J. J. Scaligero, Joanne Gerharo & Isaac Vossii, Cl. Salmasio, Isaac & Merico Casaubonis, Francisco & Hadriano Junii, Gerardo Falckoburgio, Grotio, Scriverio, Meursio, Gruterio, Colomesio, Gatakero, J. F. Gronovio, aliis, plurimos veterum Auctorum notatos. Rarior manus M. A. Mureti, A. Schotti, Hadr. Turnebi, Henr. Stephani, Frid. Sylburgii & Angeli Bergitii. Meruisset eorum librorum singularis index exstare. Atque, ut existimamus, dignum foret alicujus industria opus, si, quæ passim in bibliothecis a viris doctis ad libros notata exstant, saltem per indicium in uno aliquo libro consignarentur.

Altera bibliothecæ pars, libri omnis generis manuscripti: primum publicis impensis comparati, Latini Græcique, omnium ætatum a viris doctis plerique jam usurpati, veteres etiam quorundam Autorum editiones, doctorum virorum, præsertim J. Scaligeri & Fr. Nansii, manibus notatæ, & denique clarissimorum virorum epistolæ. Inter MSSos, qui sequuntur, a Scaligero legatos multi sunt profecti a manu illustris viri, Mathematici plerique, quanquam & alii, in quibus est Bartholomæus Edeffenus a Stephano le Moyne editus, quod Editores f. 340 non videntur fuisse recordati. Majoris tamen fieri debent MSSi Bonaventuræ Vulcanii testamento relictæ & elaboratæ jam plerique a V. Cl. & Græcas res præsertim Ecclesiasticas maxime illustrantes. Mathematica sunt, quæ Christianus-Hugenius Bibliothecæ intulit. Maximum Bibliothecæ ornamentum proxime ab illis in catalogo collocantur Isaaci Vossii MSSa primum varii argumenti, inter quæ facile eminent Leonardi Rauvvolfii herbarii libri collectis per Europam Asiunque herbis compositi. Hæc Chimica excipiunt ingenti numero, ut mirari subeat, unde in ejus serinia omnia pervenerint. Superantur tamen etiam numero a Græcis Latinisque MSS. ex quibus, quantum fructum res literaria capere queat, amplissime prædicare possemus. Ecclesiastica Historia, præsertim Græca, dein Geographia ex iis illustrari possunt maxime. In ceteris multa sunt nunquam edita, plura, ex quibus edita emendari possent. Ne quid de glossis veteribus & Scholiis, præsertim Græcis, dicamus, de quibus mirum est, neminem adhuc enucleate satis & sollicitè scripisse. Adversaria denique V. C. quæ peregrinanti præcipue ad manus fuerant, plena sunt omnis eruditionis suppellectili.

Post Hebraica MSS. Scaligeri & Warneri. Orientalia cetera, ob quæ hæc bibliotheca multum semper celebrata fuit, diligentissime & quam fieri potuit, accuratissime consignata sunt. Merebantur enim talem industriam, quod partim a Jacobo Golio ex Oriente allata, partim a Scaligero & Warnero testamento relictæ, insignem bibliothecam efficiunt. Christianorum quidem historiam aut theologiam illustrantia, si scripturarum divinarum versiones excipias, pauca deprehendes, eamque partem

tem etiam in Regiæ Parisiorum bibliothecæ catalogo apud Salomonem Negri, Romæ quondam Arabicæ & Syriacæ linguæ Professore, dein per Galliam, Belgium, Angliam & postremo Germaniam peregrinatum, ex qua nuper in Angliam discessit, veluti desertam conspeximus. Sed Mahumetanæ superstitionis librorum admiranda, eodem iudice, in Regia bibliotheca copia est, nec tamen, ut sentimus, in Lugdunensi multo minor. Corani plurima exenpla commentarii, interpretum excipiunt. Nam non minus istos homines Corani sui superstitione fascinavit, quam nos sancta religione Scripturarum divinarum tenemur. Sunt vero ista profecto, atque sic iudicant, qui eum librum penitus inspexerunt; elegantia sermonis & dicendi arte nihil isti simile effingi ab Arabe posse. Et hanc iactationem, quæcunque arte possunt, suffulciunt & adjuvant Mahumetani. Nihil isthic dissimile nostris curis. Impensis enim maximis describere, vexatis locis medelam & integris fiduciam adferre, commentando illustrare, denique plusquam Judaica patientia versus, voces literasque annumerare, mysteria a literis etiam & usquequaque suspendere, de litera aliqua temere redundante, aut voce obscuriore solite disquirere solent. Magis propemodum animos audientium canendo Coranum occupant, in quo eos miros esse artifices Salomon Negri affirmabat, ut credi fortassis possit Abul Abbaso & Abu Isaaco Achmed ben Mahomet Talebeni, qui aliquos ad auditum Corani mortuos esse memoriæ prodiderunt. Nec traditionum apud eos esse minorem reverentiam, neque eorum scholastica Theologia ullam spinosiorum, nec denique rituum observandorum ullum modum ex iis libris facile consequaris, qui magno numero de his rebus in catalogo memorantur. In aliquibus etiam congrua nostrorum theologiæ mysticæ præcipiuntur. Quod reliquum est, Medicorum, Philosophorum, Mathematicorum, Literatorum, Poetarum, Historicorum, Geographorum & denique omnis generis libris refertum videmus. Inter Philosophos aliqui ratiocinandi artem, alii sublimiorem divinarum rerum disciplinam, ceteri naturæ mysteria & doctrinam de moribus prudentiaque tractant. Ad Mathematicos referuntur Magici libri, quorum

vero tanta copia ibi non est, quantam Parisiensi bibliothecæ Wanslebium intulisse a Negri accepimus & ex ipso Catalogo Arabicorum librorum, qui apud eum exstabat, perspeximus. In Mathematicis, Apollonii Pergæi Conicarum sectionum quintus, sextus & septimus libri extant, de quibus T. Smith in vita R. Huntingtoni & E. Bernhaldi legi meretur, deinde Nassireddini Thusi Tabulæ Ilchanicæ aliaque, etiam ex Græcis conversa plurima. Grammaticorum multa nomina, quibus æquo animo caremus, cum nobis Erpenii labor sufficere possit. Sed lexica eximia sunt, si usquam alibi, Turcica, Tartarica, Mongalica, Arabica plurima, Syro-Arabicum Isae ben Ali, Persicum Logat Nimetillah nominatum & alia quædam, quanquam minima pars eorum Persicorum lexicorum, quæ T. Hyde in Historia religionis veterum Perlarum designavit. Mirum est, quam Arabes, Persæ, Turcæ proverbis utantur, quorum etiam insignis collectio in hac bibliotheca est, & aliorum opera illustrata & Zamchaseri celebris Grammatici. Postea epistola Poetarumque carmina sequuntur, utriusque enim colligendi æque, ac apud nos, inter eas gentes cura est, & negari non debet eorum Poetas pro frequentius quam impure canere. De singulis multa essent dicenda, nisi exiguis limitibus contineri recensentes deceret. Addo ex Geographis præcipuos præne omnes adesse, illum præter ceteros præne convitiis expetitum Abulfedam, Jacuthum etiam Hamathensem, Ibn Haucal, Calvinum, Sipahizadum, Macrisium, Zamchaserium, & Marusi specimina Geographiæ cum tabulis ipsis, quod rarum est. Chronologi inter eos atque Historicos intercedunt. In Historicis liber Josuæ Samaritanus est, deinde Abulfeda, Macrizius, Arabiæ orientis Historiæ desiderandæ hoc magis, quod de facundia & diligentia Autoris ex Historia Tamerlanis constat. Recentissima bibliothecæ accessio est Jacobi Perizonii legatum, librorum editiones veteres, & MSta aliqua, ex quibus præcipue Valerius Maximus illustrari potest. In appendice tum libri omisissimi Joannis Marckii universi, quos scripsit & bibliothecæ dono dedit, adduntur. Sphæra Annularis Copernicana auspiciis Adriani Vroessii calculis Nicolai Stampioen per Thrasium adornata & ab Bernardo Cloessio restituta,

CUM

cum collapsa esset, bibliothecæ præcipuum & catalogi hujus ultimum ornamentum est. Postremo Index exstat a Sigeberto Hau- campio V. D. M. in catalogum adornatus, in quo facile quis intelligit totius propemodum catalogi utilitatem residere, ut dolendum sit non eum omnibus numeris absolutum esse. Nam & solis paginis indicatis ædiosus labor est tales perquirere, & nonnullorum librorum auctorumque adversio omissa est. Nihil flagrantius optare debemus, quam ut etiam ceterarum bibliothecarum publicarum catalogos quam primum publicis commodis datos conspiciamus.

**NICOLAI PETRI SIBBERN, REGII AD  
arcem Glückstadiensem Concionatoris Aulici, Bibliotheca  
Historica Dano-Norvegica sive de Scriptoribus Rerum  
Dano-Norvegicarum Commentarius Histori-  
co-Literarius.**

Hamburgi, & Lipsiæ, impensis Christiani Liebezeit, 1716, 8.  
Alphab. 1 plag. 7.

**Q**UO rariora sunt, quæ a Septentrione ad nos perveniunt, historiarum monumenta, eo majorem gratiam Cl. Autor ab eruditissimis inquit, quod res gentium a nobis distitarum diligenter eruere, ac hoc ipso libro in apertam lucem producere voluerit. Omnis autem totius operis compages ex XIII potissimum Capitibus contexta est, quorum pleraque pro materiis, quas tractat, diversitate in certas iterum sectiones dispescuntur. Primi Capituli Sect. I. varios modos, quibus vetustissimi Dani Norvegique nominis sui memoriam ad posteros propagare studuerunt, describit: more videlicet aliarum gentium, priusquam literarum usus scribendique cognitio apud eos invaluit, saxi lapilibus- P. 2. 3. que grandioribus erectis famam sibi suisque conciliare voluerunt, & propterea combustionis tempore cineribus congestos tumulos, deinde vero ingentes colles corporibus sepultis imposuerunt. Postea illustrium Heroum gesta clypeis, scutis, parietibus domus, ligno, aulis, aliisque rebus insculperunt, donec scribendi usus paulatim ingruere cœpisset, & funerum monumenta encomiis titulisque exornarentur. In primis vero

haud parum lucis rebus Septentrionalibus veterum Poetarum, quos Scaldos vocant, carmina præbuisse arbitratur, quandoquidem Scaldi ingenio, fide, & facundia præstiterunt, ac rerum togæ pariter & sagi peritissimi fuerunt, ad hæc arcanorum Regis plerumque arbitri, negotia illius, jura, sœdera belli pacisque moderati sunt, contra hostes ipsi pugnarunt, milites carminibus suis ad pugnam incitarunt, tum & Regum vitas & res fortiter gestas celebrarunt, in poesi vero ita passim excelluerunt, ut scitos lepidosque versus ex tempore nonnunquam funderent. Præcipuorum ejusmodi Scaldorum seu vatum Scaldatal h. e. Catalogum Autor ex Snorronis Sturlæi Chronico Norvegico, & Olai Wormii, de prisca Danorum Poesi, dissertatione desumptum exhibet, in quo & Hiarno Rex comparet, qui ob epitaphium Frothoni positum diademate regio dicitur ornatus. Jamque Autor eas hypothesas, quibus Scriptores in enarrandis Danorum, & Norvegorum rebus utuntur, exponit, & Sect. II illos adducit, qui hypothesin, ut vocat, vulgarem amplectuntur, & Danum I Gentis & Regni Danici conditorem appellant. In horum censum inter alios Sueno Aggonis & Saxo Grammaticus referuntur, quorum scripta uti ex MStis Regiæ bibliothecæ Hafniensis a Steph. Joh. Stephano edita sunt, accurate excutiuntur, & quæ fundamenta uterque eorum secutus sit, simul exponitur. Sect. III Scriptores hypotheseos sic dictæ Gothlandicæ affert, qui quidem in Regum serie post Danum I Saxoni Grammatico adspiciuntur, longe tamen altius originem repetunt, & a temporibus fere Noachi, a Gomere videlicet II Cimbro per varias Orbis partes in Septentrionem paulo post Nimrodum profectos tradunt. Primus omnium sententiam hanc secutus est M. Nicol. Petrejus, quem deinde Lyschander, Strelorius alique plures exceperunt, de quibus, & eorum scriptis Autor copiose disserit, & monumentum Gothlandicum, quo tanquam fundamento hæc hypothesis innititur, adducit. Sect. IV Scriptores Historiæ Danicæ universales secundum hypothesin Islandorum continet, quæ utramque priorem sententiam rejicit, & ab Odini ex Asia per Scythicas terras in Saxoniam sive Holfatiam, Daniam & Sueciam migratione post Cimbricam ad-

fus

P. 4.

r 8.

44.

61.

fus Romanos expeditionem, quæ paulo ante C. N. contigit, & sic  
 a Scioldo I. Daniæ Rege orditur. Laudantur hic Islandi, quod,  
 etiam si a ceteris terrarum incolis remotissimi fuerint, non ta-  
 men suastantummodo, sed & aliorum populorum res mirifice  
 conservarint carminibus, quemadmodum &, quod mireris,  
 Ericus Brockenhufius, nobilis Norvegus, qui circa A. C. 1567  
 vixit, sacrum codicem Islandorum vernacula ante CCC annos  
 exaratum vidisse commemoratur. Cap. II de Scriptoribus Da-  
 niæ Chronologicis agit, ubi Autor de magna eorum, qui tempo-  
 ra adnotarunt, penuria multum conqueritur. Saxo enim Gram-  
 maticus, & qui eandem hypothesein tuetur, Adamus Bremensis  
 præter Epocham Christi, vix quidquam ad temporum rationes  
 retulerunt. Qui Gothlandicæ hypothesei addicti sunt, ab eluvi-  
 onis Noachicæ temporibus res quidem ordinant, ideo tamen fi-  
 des eorum merito suspecta habetur. Islandici Scriptores ab A. C.  
 70, quo Othinus ex Asia in Daniam commigrasse perhibetur,  
 numerant. Cap. III Scriptores Daniæ Genealogici secundum  
 tres peculiare, quas fovent, hypotheseis iterum in tres classes  
 distinguuntur, simulque illi recensentur, qui Danorum Regum  
 ex stirpe Oldenborgica oriundorum stemmata contexuerunt,  
 quibus denique ii adjiciuntur, qui tabulas familiarum Nobili-  
 um & Equestrium Genealogicas concinnarunt. Cap. IV varii  
 Regni Daniæ Scriptores Chorotopographici exhibentur, inter  
 quos Nicolaus sive Claudius Niger Mathematicus præcipue lau-  
 datur. Cap. V Scriptores Rerum Norvegiæ, Insularumque ad-  
 jacentium prodit, ejus Sect. I Historias Norvegorum Scripto-  
 res, Sect. 2 Scriptores Regni Norvegiæ Chorotopographicos  
 enarrat. Sect. 3 de Islandicarum rerum Scriptoribus agit, inter  
 quos Arngrimus Jonas variis scriptis inclytus eminet, cujus  
 etiam scripta longa serie iustoque ordine recensentur. De  
 Dithmaro Bleskenio, qui ab aliis perperam Bleskenius appella-  
 tur, hoc notatu dignum refertur, quod propter editionem Is-  
 landicæ suæ Coloniam abiturus in latrones incidit, & omnibus  
 bonis, imo etiam MSto libro spoliatus fuerit, quem tamen post  
 aliquot demum annos Bonnæ forte invenerit, posteaque in lu-  
 cem emisit, uti ipse in præfatione hujus libri pluribus exponit.

p. 67.

101.

104.

145.

- Sect. 4 Scriptores Rerum Grönlandicarum complures tradit.  
 Cap. VI de Scriptoribus Historiæ Regum Daniæ, Norvegiæ-  
 que particularibus agit, & Sect. 1 eos, qui Regum vitas ante fa-  
 miliam Oldenburgicam descripserunt, excutit; Sectio vero 2  
 Scriptores Historicos Regum stemmatis Oldenburgici affert,  
 ubi & data occasione, quæ ad Historiam supremi aulæ in Regno  
 Daniæ Magistri Cornificii Uhlesfeldii spectant, adducit. His  
 p. 204. annectit quæ pacem inter Danos & Suecos Rothschildii factam  
 concernunt. Prolixa vero hic instituitur de Friderico III rebus-  
 que illius gestis disputatio, & plurimi Autores, qui ad scriben-  
 dam rerum illarum historiam operam contulerunt, recensentur.  
 227. Finem huic capiti imponit controversa inter Baronem  
 Rosencranzium, & Joh. Bunonem olim agitata: num Regnum  
 Daniæ antiquitus & ante tempora Regis Friderici III electivum,  
 an hereditarium fuerit? Utriusque scripta, quoniam rariora  
 sunt, accurate ab Autore indicantur, & potiora iasuper argu-  
 menta, quibus partes inter se disceptantes causam stabilire &  
 adstruere conati sunt, carptim delibantur. Cap. VIII ad Jura  
 & Leges Dano-Norvegorum præcipue spectat. Nam Sect. 1  
 Autores, qui Historiam Juris Danici & Norvegici meditati sunt,  
 259. recenset, & de Jure Bircæ, quod Ericus Glipping omnium pri-  
 mus An. 1269 dedit, quædam inspergit. Sect. 2 de Jure Norve-  
 gico, illiusque primo autore Olao Sancto agit. Sect. 3 de Jure  
 Islandico, Sect. 4 de Jure Slesvicensi, & Holfatico, Sect. 5 de  
 Jure Oldenburgico & Delmenhorstano Autores, suppeditat, &  
 Sect. 6 de Juris Dano-Norvegici Commentatoribus, quamvis  
 ob legum vernacula conscripitarum perspicuitatem pauci eor-  
 um reperiantur, differit. Cap. IX Scriptores, qui res Ecclesia-  
 sticas Dano-Norvegicas exposuerunt, enumerat, cum qui pa-  
 ganæ religionis, cui decantatissima Islandorum monumenta  
 duæ Eddæ inserviunt, historiam tradiderunt, tum qui Dano-  
 rum Christianorum consuetudines, & ritus illustrarunt. Hinc-  
 que Ottonis Sperlingii dissertatio de festo Juel tam antiquorum,  
 quam hodiernorum Septentrionalium, Abfolonis Huidii Daniæ  
 304. Episcopi celebrioris testamentum curiosius excutitur, & de Con-  
 306. sistorii Regii Munsterdorpiensis in Holfatia origine, antiquita-  
 te &



te & ordine quædam annotantur. Cap. X Scriptores rem Danorum Literariam illustrantes complectitur. Hic Academias, interque eas primo Hafniensem, tum Soranam in Sælandia, & deinde equestrem a Christiano V institutam considerat, Bibliothecas, Hafniensem Regiam, Academicam, ejusque præfectos, Academicam minorem, quæ alias Hœpfneriana dici solet, & privatas Benzonianam, quæ, mirabile dictu 1724 Poetas in qualibet lingua continuasse dicitur, Sperlingianam, Reizerianam, & Rostgaardianam memorat, Scriptores qui de eruditis Danis scripserunt, exponit, & in Norvegia literata tandem desinit. C. XI de Numismatibus, Oratoribus & Poetis ad Historiam Dano-Norvegicam facientibus, agit. Primus autem Jo. Møhlenius, Cameræ Regiæ Adfessor, numos collegit, quos deinde Thomas Bartholinus in ordinem redegit, Hafniæque An. 1670 edidit. Cap. XII. Antiquitum Dano-Norvegicarum Scriptores, & Criticos ostendit, quorum duplex classis constituitur, illi enim qui antiquitates Dano-Norvegicas generatim exposuerunt, ab iis separantur, qui inscriptiones collegerunt, ordines Danorum equestres, cornu illud aureum, a virgine rustica Catharina Suenia prope Tunderam repertum, & Christiano V oblatum, tum & cornu Oldenburgicum, & forte alia descripserunt. C. XIII pauca de Scriptoribus curiosis, quorum Plantarum Danicarum Historia, Medicina Danorum, Museum regium, Museum Wormianum, elementa artis navigandi referuntur, annectit. Desinit tandem hæc Bibliotheca Dano-Norvegica in Lege Regia, quam Fridericus III cum status Regni Daniæ pariter & Norvegicæ plenum jus hereditarium in Regem Regiamque familiam transferrent, edi curavit. Ceterum, ut Scriptorum rerum Danicarum inediti, quos Cl. Autor in præfatione pollicitus est, propediem in lucem exeant, remque literariam egregie adjuvent, optamus.

**JOAN. FRANCISCI BUDDEI, THEOL. D. ET**  
*PP. O. Theses Theologicæ de Atheismo & Superstitione*  
*variis observationibus illustratæ.*

Jenæ, ap. Jo. Felic. Bielekium, 1717, 8.

Alph. 2 pl. 12.

Lzz 3

Uti-

**U**Tilissimam sane operam Summe Rev. Dn. Autor suscepit, dum hisce temporibus, quibus multi veram religionem non tantum improba vita, verum etiam impiis dogmatibus penitus evertere conantur, de Atheismo atque Superstitione commentari in animum induxit. Cum vero ipse celeberrimus Autor in præfatione huic operi præmissa instituti sui rationem luculenter admodum exponat, ipsius vestigiis insistentes eandem una cum nonnullis, quæ inter legendum imprimis notatu digniora visa sunt, recensimus. Dum igitur celebrem quæstionem, an dentur Athei? primo statim loco attigit, historiam Atheismi paulo plenius pertexere, de que iis, qui aut vero, aut falso Atheismi accusati sunt, verba facere operæ duxit pretium, qua occasione simul eorum, qui jure Atheismi accusantur, integrum systema paucis & in compendio exhibuit. Cum vero non olim tantum, verum etiam nostris adhuc temporibus multum disputatum fuerit, an gentiliū Philosophorum ulli & quinam Athei fuerint? hanc equidem controversiam quam optime expediri posse Cl. Autor existimat, si modo diversi Atheismi gradus rite observentur & a se invicem discernantur: nam hac ratione posse duas Atheorum classes constitui, ad quarum unam qui referuntur, *Athei primi ordinis* dicuntur, qui ad alteram, *secundi ordinis*; prioris generis illos esse, qui aut diserte & citra ambages, se nullum Deum credere profitentur, aut systematis sui, ex quo hoc directe fluit, consequentias rite perspectas cognitasque habent. Posterioris generis existere illos, qui ejusmodi Philosophiæ systema constituunt, quod si non directe, saltem per consequentiam quandam, aut a creatione ac gubernatione mundi Deum removet, aut eum omni libertate privat, vel omnino cum natura ipsa confundit, adeoque revera Deum prorsus tollit, etsi ipsi systematis istius Autores consequentias istas forte non videant, aut etiam non admittant. Quam ob causam Epicuræos ceterosque, qui diserte providentiam Dei impugnabant, vel etiam palam Deum esse negabant, quorum nonnulli in ipsa translatione commemorantur, inter primi ordinis atheos referendos esse nemo negaverit. Aristotelem, Stoicos, aliosque, qui Deum cum materia arctissimo vinculo colligantes, omni libertate

tate privabant, vel omnino cum materia confundebant, cum ea, quæ ex hac sententia fluebant, non satis perspexisse videantur, ad secundi ordinis Atheos Rev. Autor referre non dubitat. Huc tamen nequiquam pertinere Benedictum de Spinoza, qui quidem omnia, quæ ex systemate ejus sequi poterant, accuratissime perspecta & explorata habuerit, & data opera, summaque & calliditate & malitia, cuncta ira instruxerit, ut non alius, quam natura ipsa, Deus admitteretur, primum ideo præcipuumque locum inter atheorum pessimos merito sibi vindicans, cujus proinde & aliorum atheorum cum in aprico posita sint exempla, ut exceptionem non admittant, judicio Autoris nostri se ipsum traducet turpiter, qui nullos dari Atheos asseruerit. Interea cum illud quoque extra controversiæ aleam positum sit, multos innocentes Viros Atheismi temere accusatos fuisse, numerum eorum, qui in huncce censum referuntur, insigniter imminui, & plerosque gentiliū Philosophorum, quibus Atheismus imputatus fuit, non primi sed secundi tantum ordinis Atheos esse lubens fatetur. Execrabilem igitur esse calumniam, quæ summam stultitiam cum maxima improbitate conjunctam pro-

c. I. §. III.  
 dat, Joan. Tolandi, Atheorum, quos nostra ætas tulit, facile impudentissimi, qui in originibus Judaicis Adepti dæmoni suo additis Mosen, Salomonem & Prophetas in Pantheistarum referre numerum non erubescat, cui sententiæ item adstipuletur Antonius Collinus, Joannis Tolandi si non discipulus, certe amicus, in libro notissimo de *libertate cogitandi*, ubi nomine *libere cogitantium*, si citra ambages dicere velis, quod res est, aut Atheos aut eorum patronos, vel tales, qui, quæ proxime ad atheismum accedunt, docent, intellexerit. De cetero prolixè disputat Autor hoc primo capite de veteribus atque recentioribus Philosophis, quinam Athei fuerint, qui non? & quod imprimis ad recentiores attinet, præter Spinozam & Tolandum ab Atheismi crimine liberari non posse, quicquid eorum fautores moliantur, Julium Cæsarem Vaninum, Thomam Hobbesium, Petrum Bælium, aliosque hujus furfuris, invictis argumentis demonstrat.

Expedita hunc in modum quæstione, an dentur Athei p. c. II. §. VI.  
 quid & quotuplex Atheismus sit, Cl. Autor edisserit, ubi circa dissin-

functionem usu tritam Atheismi Theoretici & Practici obser-  
 vat, non omnes, qui cupiditatibus suis indulgentes vitiis immer-  
 guntur aut flagitia quævis perpetrant, statim pro Atheis practi-  
 cis habendos esse, sed illum tantummodo hoc nomine jure in-  
 signiri posse, de quo ex certis signis nobis constet, flagitia ejus  
 sceleraque non ex alio dimanare fonte, quam quod nullum esse  
 credat Deum. Hinc & re ipsa Atheismum practicum a Theore-  
 tico non differre; sed unum eundemque atheismum, prout aut  
 ex vita aut ex dictis scriptisque cognoscatur, mox *practicum*,  
 e. II. §. VIII. mox *theoreticum* dici. Theoreticum autem Atheismum vel Do-  
 gmaticum, de quo hic agendum, prout a Sceptico distinguitur,  
 illorum esse, qui cum Deum existere negent, ejusmodi Philoso-  
 phiæ systema assumunt, per quod effectuum naturalium se red-  
 dere rationem posse, putant, ut nullum tamen creatorem seu  
 Deum admittere cogantur. Hujus quatuor constituit Classes  
 Rev. Dn. Autor, ut alius sit Epicuræus, Stoicus alius, alius Aristo-  
 telicus, & Eleaticus denique alius, quem recentiori ætate Bene-  
 dictus de Spinoza instauravit. Ad quatuor enim hæc genera  
 cuncta Atheorum systemata referri posse; quæ autem non pos-  
 sunt, non esse digna, ut eorum habeatur ratio: quibus consti-  
 tutis ostendit fundamenta tum generalia tum specialia, quibus  
 hæc Atheismi systemata innitantur, eademque C. VI funditus e-  
 vertit, ita ut luculenter ostendat, quodcunque ex hisce systemati-  
 bus ab Atheis assumatur, id aut collabescere sua sponte, aut ad  
 evertendam potius quam stabiliendam illorum impietatem apti-  
 us esse. Prius tamen quam ipsa Atheorum systemata & prima-  
 rias objectiones convellere aggrediatur, c. III agit de dogmati-  
 bus, quæ cum Atheismo conjuncta sunt, aut ad eum ducunt,  
 ostendens, quamvis ab Atheismo in se spectato ita discerni que-  
 ant, arctissimo tamen cum eodem vinculo connexa esse, & huc  
 refert primo negationem providentiæ divinæ, nec dubitat eum  
 pro Atheo habere, qui providentiam divinam negat, cum hæc  
 ex ipsa Dei idea sequatur, quam non possit non evertere, qui di-  
 vinam providentiam negat. Alterum inter hæc dogmata cum  
 Atheismo conjuncta sibi vindicat error eorum, qui animas ho-  
 minum mortales esse & una cum corpore interire sibi persua-  
 dent,

dent, quæ est veterum & recentiorum Epicuræorum sententia, exinde potissimum originem trahens, quod animam extensam & corpoream esse somnient. Tertium dogma huc pertinens est spirituum sive angelorum bonorum malorumque negata existentia, siquidem ii, qui Atheismi sui in eo collocant fundamentum, non alias præter corpora dari substantias, angelos seu spiritus admittere negant. Hinc eos, qui spirituum ejusmodi existentiam negant, tale quid docere, quod ad Atheismum ducat. Et quamvis nonnulli Athei hodie certo quodam sensu spiritus ab anima hominis distinctos admittere videri velint, eos tamen, si rem omnem paulo accuratius consideremus, a receptis & genuinis notionibus recedendo, fucum saltem facere imperitioribus. Unde quoque facile judicari queat, quid de immortalitate animæ, spiritibus seu dæmonibus, quin etiam inferno censendum sit, quæ omnia Petrus Bælius ex systemate Spinoziano necessario sequi ridicule contendit, cum satis pateat, cuncta hæc tandem in meram illusionem abire, ut homines sibi persuadent, Spinozias posse admittere animæ humanæ immortalitatem, angelos, pœnas infernales, cum tamen revera nihil horum admittant, quemadmodum nec ipse Spinoza dux & autor eorum admisit, ut ipsemet Bælius diffiteri non potest, qui potius ex sua quam Spinozæ sententia de hiis philotophatur. Ad dogmata denique cum Atheismo conjuncta aut ad eum ducentia refert Autor vaticinia rejecta, miracula proscripta, Christianæ religionis veritatem labelactatam & Scripturæ sacræ divinam auctoritatem ludibrio habitam, quæ singula Autor c. VII ex instituto confutavit. Ex qua solida refutatione atque everfione fundamentorum Atheismi cap. VII & antecedente VI instituta hoc observare licet: inter argumenta, quibus Athei Numinis existentiam impugnant, primum merito locum tenere, quæ ab ipso Dei conceptu desumunt. Multum namque nos Dei conceptum, nullam ideam habere, clamitant; indeque porro inferunt, eam esse non-ens, cum pro non ente habendum sit, cujus nullam ideam habemus, nullumve conceptum. Ast vero Rev. Autor noster ostendit, axioma illud, *cujuscunque nullam habemus ideam, nullumve conceptum, id est non Ens*, tum demum locum

p. 258.

§ III.

p. 273.

p. 511.

p. 512.

invenire, si nullum plane rei cujusdam habeamus, aut habere  
 queamus conceptum, aut is talis sit, qui aperte contradictionem  
 involvat. At nullum plane nos de Deo habere conceptum, nul-  
 lamve ideam, adeo falsum esse, ut ipsa experientia istos homi-  
 nes refellat. Quandoquidem non tantum Christiani, & Judæi,  
 & Muhammedani, sed Ethnici omnes, veteres pariter ac recen-  
 tiores, hoc ipso, dum omnes de Deo loquuntur, fatentur, se  
 quandam de eo habere ideam. Et cur non haberent, cum ne-  
 mo tam stupidus, tamque expertus omnis mentis sit, ut non sub-  
 stantiam materiæ expertem, necessario existentem, summa sapi-  
 entia, summa potentia, summa libertate præditam, mente concipere  
 queat. Nullam hic contradictionem, nullam pugnam,  
 nec aliud quid adesse, quod prohibeat, quo minus ejusmodi En-  
 tis summe perfecti ideam animo sistamus, neque, quod Deus in-  
 comprehensibilis sit, propterea sequi, nos nullam ejus habere  
 ideam, siquidem ignorantiam suam illi homines prodant hoc  
 objicientes, dum nesciunt, quo sensu Deus incomprehensibilis  
 dicatur, qui enim eum comprehendere posse negant, non hoc sibi  
 volunt ac si nulla plane ratione agnosci queat, sed quod huma-  
 næ mentis nimis angusti limites sint, quam ut Deum cum omni-  
 bus suis perfectionibus plene & accurate comprehendere possit.  
 Quis vero hanc ratiocinationem ferret: cujuscunque rei non  
 datur plenus, perfectus & adæquatus conceptus, illius nullus da-  
 tur conceptus, illa est non Ens? Certe nihil aliud agunt Athei,  
 dum ita rationes subducunt, quam ut se ipsos traducant turpiter.  
 Hanc autem sententiam, nos scilicet nullam habere Dei ideam,  
 quemadmodum multa alia ad Atheismum ducentia dogmata,  
 modernos Atheos ex scriptis Thomæ Hobbesii haurire Autor  
 ostendit & absurda ejusdem ph. l. sophemata super hac re solide  
 confutat. Contra eundem §. 19. demonstrat, dari omnino substan-  
 tias incorporeas, uti & jam antecedente capite §. VII prolixè evi-  
 cerat operationes animæ immaterialitatem ejus satis comproba-  
 re, & turpiter hic se dare Atheos, dum explicare volunt,  
 quo pacto substantia materialis percipere & intelligere queat,  
 id quod vel Titus Lucretius Carus omnes suo conducere exem-  
 plo possit. In responsionibus ad objectiones Atheorum contra  
 provi-

p. 513.

514.

519.

421.

providentiam divinam Cl. Autor imprimis quoque offendit, Petrum Bælium falso sibi persuasisse, quod argumenta ab origine mali defumta sint insolubilia, quod cum & ab aliis Viris piis atque doctis contra hunc Atheismi patronum satis demonstratum fuerit, iis recensendis immorari nolumus. Quin potius illud adhuc commemorare haud abs re fuerit, Rev. Autorem c. IV de causis, proprietatibus & effectibus Atheismi sermonem instituire, ubi observat, præter conatam ad prava quævis inclinationem & a Deo, seu iudice supremo, aversionem, præcipuam Atheismi causam esse ambitionem: nimirum homines ambitioni deditos admodum sibi placere, si sententias singulares, quibus a vulgo eruditorum distinguantur, foveant, aut si soli sibi sapere videantur, reliquosque homines pro stupidis, simplicibus, vera sapientia & eruditione destitutis habeant. Hunc Atheorum characterem esse, Benedicti de Spinoza aliorumque exempla testari. Quamvis vero Athei alios pro stultis habeant, ipsos tamen esse omnium stultorum stultissimos, non solum Spiritum sanctum asserere, verum etiam ipsam rationem dicitare: cum enim alios pro simplicibus & credulis habeant, ipsi plane incredibilia & impossibilia pro certis veritatibus amplectuntur, v. gr. nihil esse hoc universum, nisi materiam sensu carentem & fato fortunaque impulsam; primos homines fungorum instar e terra natos &c. quæ & id genus plura alia irrationalitatem & stultitiam Atheorum satis arguunt, dum ad difficultates quasdam, quas facile, si vellet, evitare possent, systema aliquod admittunt, quod non tantum difficultatibus pluribus & longe majoribus premitur, sed plane absurdissimum est. Post stultitiam & irrationalitatem inter reliquas Atheismi proprietates Autor refert externam virtutis speciem, qua Athei vitia animi turpissima utcumque tegere, ut eo facilius incautos decipiant, annuntur. Nam veram virtutem Atheis eum saltem tribuere, qui profus, quid virtus sit, ignoret. Etenim cum vera virtus consistat in studio sincero se & omnes actiones suas ad voluntatem atque legem Numinis confirmandi, qui fieri posset, ut homo, qui Deum non credit, adeoque legem divinam non admittit, ad eam tamen actiones suas componere anniteretur? nullam itaque cum admit-

p. 552.

309.

332.

332.

336.

- tant legem divinam, mirum non esse, quod & nullum admittant peccatum. Peccatum enim est *ἀνομία*, ubi ergo nulla lex, ibi & nullum peccatum. Quid quod sublatis legibus divinis, ipsum etiam imperii civilis fundamentum evertunt, simulque justitiam & quascunque ei superstruunt virtutes. Fatentur enim, vel saltem fateri necesse habent, imperium civile pactis niti & conventionibus, sed si leges divinas, quæ pacta servare jubent, tollas, quid quæso est, quod ad pacta servanda homines inducere queat? nihil certe aliud, quam utilitas. Ergo & subditi tam diu imperantibus parebunt, quam diu hoc e re sua esse existimaverint. Hinc Petrum Bælium Autor confutat, qui *πὸς καὶ λαῖ* defendere voluit, Atheismum necessario non ducere ad morum corruptionem, quin superstitionem longe deteriorem esse Atheismo, quod falsissimum esse Autor ostendit, siquidem superstitionum, qui Dei quodam timore tangantur, in externæ virtutis studio præ Atheis, qui omnem Dei timorem prorsus abjecerunt, quædam sit prærogativa, & quantumvis scæda sit superstitionis facies, quantumvis etiam magna ex ea in Ecclesiam pariter ac Reip. redundent incommoda, ut summo studio fugienda sit & evitanda, quia tamen humanæ societatis vincula non convellit penitus ac labefactat, Atheismum scædiorem adhuc magisque noxium esse negari non posse. Quod autem per Atheismum rerum publicarum fundamenta, quibus civium salus omnisque vitæ tranquillitas innititur, concutiantur & labefactentur, vel exinde patere, quod fundamentum aliud reip. seu societatis civilis concipi nequeat, quam pactum inter imperantes & cives initum, quo hi illorum se imperio subjecerunt. Sublata autem lege divina, quæ vis, quæ efficacia, quæ obligatio pactorum erit? Nonne extremæ stultitiæ est, pacta cum hominibus inire, qui putant, se ad ea servanda non esse obstrictos? Ergo ipsum omnis societatis civilis fundamentum corruere necesse est: nec utilitatis rationem hoc præstare posse, ut homines pacta servent, ex jam supra dictis patet. E contra ratio societatem ex veris Christianis compositam quam optime consistere posse, contra Bælium Autor ostendit: quicquid enim Bellus ogganniat, nullam societatem sine bellis, quibus vim sibi illatam repel-
- lat,



lat, se conservare posse; bella autem & quæ cum iis conjuncta sunt, cum moribus verorum Christianorum conciliari non posse: sua sponte tamen hæc omnia corrumpere, si observemus, Christianam charitatem, abnegationem sui, pravæque cupiditatum coercionem, cum officio magistratus bene consistere posse. Et licet vindicta privata a moribus Christianorum merito aliena sit, neutiquam tamen illis defensio, suis limitibus circumscripta, præsertim si a magistratu ex causis justis & necessariis suscipiatur, repugnat. Quare nec bella gerere Christianis nefas fuerit, aut ea agere, quæ ad bella gerenda necessaria sunt; modo, quæ in hæc omnibus, legibus divinis contraria, occurrunt, eo, quo par est, studio evitentur.

In ipsa existentia Numinis probanda, quod præcipuum causæ momentum est, cui cap. V destinatum, ita versatus est Auctor, ut argumentis non inutilitatis quidem, solidis tamen, perspicuis & ad omnium captum accommodatis uteretur, quandoquidem ii, qui ingenii ostentandi causâ a via recepta discedunt, hoc demum obtineant, ut causam optimam pessime agentes, Atheis vel inviti, si modo non interdum data opera, victoriam tradant. Argumenta vero, quibus Deum esse demonstratur, desumuntur tum a notitia Dei insita omniumque cordibus inscripta, quam contra eandem negantes Auctor strenue propugnat, siquidem ipsa experientia doceat, inclinationem quandam efficacissimam & propensionem omnium hominum mentibus insitam esse, qua ad assensum propositioni, quæ Deum esse, eumque esse colendum assumat, præbendum vel inviti trahantur, id quod liquidissime constat ex testimonio conscientiarum, ob improbe facta homines de Deo ceteroquin non cogitantes, ipsos, etiam Atheos, damnantis & metum hinc atque terrorem incutientis, unde quoque Paulus confirmet, notitiam legis & per consequens vi relatorum, quorum unum sine altero esse nequit, notitiam legislatoris, qui transgressores punire potest, cordibus hominum esse insculptam. Quo accedat universalis gentium totius orbis, Deum esse agnoscentium, consensus, quem imprimis contra Belium defendit ejusque argumenta diluit; hujus autem universalis consensus non aliam causam esse posse, quam

p. 366.

367.

368.

p. 366. naturalem illam & a Deo omnium mentibus insitam propensionem, qua omnes ad veritatem hanc admittendam natura feruntur. Etenim impossibile esse, hunc universalem consensum vel ab educatione vel ab alio quodam instituto humano ortum trahere potuisse, quod fufe deducit Autor non solum in hoc verum etiam sequenti capite, ubi eos refellit, qui religionem adeoque & opinionem de existentia & cultu Numinis inter callidiorum hominum commenta politica referunt, ad continendam eo facilius in obsequio plebem comparatam. Argumenta ad acquiritam Dei notitiam pertinentia Autor ad tres classes revocat, quarum prima metaphylica, altera physica, tertia historica complectitur, quæ profecto ita comparata sunt, ut non possint non quemlibet in veritatis consensum pertrahere, nisi ad neganda manifestissima quæque animum obfui averit.

366.  
531.  
372.  
655. Absoluta Atheismi refutatione Autor progreditur ad doctrinam de superstitione, siquidem Atheismum evitaturi haud raro in superstitionem ceu alterum extremum prolabantur, Deumque equidem & credant & colant, sed perverse admodum, nec ea, qua hoc fieri debebat, ratione, atque hinc quantopere vera religio & superstitio a se invicem differant, patere, illam non alium quam verum Deum & ea quidem ratione, qua colit ac debet, colere, hanc aut aliud quid, quam verum Deum, aut alio saltem modo aliaque ratione colere. Illam immotis certisque niti veritatibus, quas sanæ mentis homo repudiare negat, hanc affectibus pravis, figmentis, commentisque subinde ludicris, quæ sanæ mentis homo nunquam admiserit, quod religionis & superstitionis discrimen eo diligentius observandum, quo solennius Atheis, hæc inter se commiscere & superstitionis nomine etiam religionem refutare atque traducere. Cum tamen superstitio itidem noxia sit, immo pro quadam animorum peste habenda, in ea æque ac impietate eradicanda & ex animis mortalium evellenda cordatis Ecclesiæ Doctoribus ex Autoris nostri sententia elaborandum erit.

ELEMENTS OF POLICY CIVIL AND ECCLESIASTICAL.

h. e.

ELE-

**ELEMENTA POLITICES CIVILIS ET EC-  
clesiasticae, Methodo Mathematica proposita a M. E.**

Londini, apud Joh. Morphew, 1716, 8.

Plag. dimid. 12.

**C**um notissima sint nomina factionum, quæ statum politi- cum & ecclesiasticum Anglicanum nostris temporibus di- vidunt, Autor, quem Matthiam Earbery vocari tradunt, in hoc libello velut in compendio rationes eorum expressit, qui rigi- dioribus partibus addicti dicuntur, & passivam obedientiam Re- gibus præstandam usque urgent. Totusque est adeo in prima parte ejus, ut ostendat: supremam potestatem non esse a con- sensu populi, Regeque ipsos Angliæ gaudere suprema autorita- te supra parlamenta; in altera vero pro constitutione Ecclesiæ Anglicanæ, & regimine ejus Episcopali omnibus viribus pu- gnat. Cumque illud facere allaboraverit methodo Mathemati- ca, sententiæ suæ nervos in perspicuas & succinctas propositio- nes colligens, illud saltem ellicit, ut eo facilior esset ponderis argumentorum ejus discussio his, qui id negotii voluerint susci- pere. Initio ergo in priori parte Definitiones præmittit ex parte

Def. 1.

2 & 3

4.

7.

11.

13.

latis generales, *potestatis*, quod sit aptitudo quædam sive facultas ad obtinendum certum finem requisita, quæ ipsa sit vel naturalis, consistens in corporis mentisque robore, vel acquisita, & in hominem aliunde derivata; *Juris*, quod vocat præten- sionem vel titulum, quem quis habet ad possessionem alicujus boni; *Legis*, quæ est ipsi canon vel regula, ad quam homines actiones & cogitationes suas conformare teneantur, quamque dividit in divinam & humanam; *Supreme potestatis*, quæ sola facultatem ad obtinendum certum aliquem finem ab eo habere dicitur, quamque aliis verbis desinit *potestatem in societate*, quæ nullam aliam in ista societate superiorem agnoscat, *societa- te* sumta pro collectione hominum, quorum actiones externæ a potestate quadam superiori in eadem existente limitentur & restringantur.

His subnectit axiomata, quorum præcipua sunt: I quod nullum jus vel potestatis exercitium possit transferri in alium, nisi.

nisi ab eo qui idem jus prius habuerit. II Nemo etiam jus habeat potestatem aliquam exercendi, nisi sibi connatum aut in ipsum translatum. III Duas potestates æquales eundem finem respicientes esse æquales. IX Eas Potestates, quæ limites sibi invicem ponere possunt, sibi esse invicem æquales, adeoque independentes. X Itemque duas potestates fore independentes, cum neutra habeat potestatem coercitivam, cui alterutra sit subjecta. XI Duas autem supremas potestates in eadem societate non posse consistere. XII Sublata autem suprema, nullam aliam potestatem in ea societate locum obtinere.

P. I.

Deinde ad rem ipsam accedens Prop. I evincere conatur, quod si potestas omnis imperantium sit a consensu populi in statu naturali, quem sibi quidam, interque eos nominatim Hookerus, finxissent, inde coniecturatum esse, ut Princeps non habeat plus potestatis quam quodvis membrum societatis possederit ante illud pactum mutuum initum, neque adeo ipse habiturus sit jus vitæ & necis. Porro admissio statu aliquo naturali in quo homines omnes liberi existant, sequi credit, esse potestatem Principis tantum mutuatam, adeoque quodvis individuum posse potestatem suam repetere. Imo cum Principis autoritas sit tantum repræsentativa juris, quod est in populo; jus vitæ & necis, quod Principem habereprehendimus, etiam in quovis alio homine residere. Ulterius in statu ejusmodi naturali neminem liberos suos nondum natos, sed cum omnimoda libertate nascituros, obligare posse ad agnoscendum alterius imperium, liberumque adeo cuilibet futurum esse respuere omnem aggregationem ad societates civiles, martyrumque fore loco censendos qui in usu connatæ sibi libertatis latrocinia exercentes supplicio afficerentur.

2.

4.

5.

Quæ cum omnia absurda existant, potius concludendum, homines nec in statu ejusmodi naturali natos, & jus parentum in liberos esse in ipsa natura humana fundatum. Idque non solum comprobari ex eo, quod obedientia parentibus præstanda in Scriptura S. mandetur, unde facile & recte colligatur, quod ipsa pars sit moralitatis, neque fundata solummodo in consensu voluntario & revocabili, sed præsertim inde, quod altera illa as-

-ortio

tertio insignem etiam aliam absurditatem secum ferat, nempe quod parentes, qui jus aliquod in liberos exercere voluerint, expectare teneantur, donec ii ad annos discretionis pervenissent.

Quoniam vero potestas patria & civilis commune quidam habeant, ideo hanc simul cum illa existere cœpisse prop. VI innuit, ulteriusque confirmat ex eo, quod nisi potestas imperantium esset mundo cœva, & diluvio superior, Scriptura S. originem ejus sine dubio fuisset indicatura, cum inventionem rerum minoris longe momenti accurate annotaverit. Ergo juxta eum Adamus judiciali forma sententia contra fratricidam Cainum lata potestatem regiam exercuit, & benedictiones Noachi & reliquorum Patriarcharum nil aliud quam successoris in regimine declarationem continebant.

Propositione adeo VII tandem probat, potestatem imperantium esse juris divini, ita: sicuti patria potestas ex eo habeatur juris divini, quod obedientia ipsi præstanda lege Dei in Scriptura Sacra injungitur, ita exinde, quod ad parem obedientiam Principibus exhibendam in Scriptura commonemur, illa etiam divini juris habenda est. Neque diversam rationem designandi Principis apud diversas gentes receptam naturam hujus autoritatis mutare dicit, aut efficere, quo minus ea sit a Deo derivanda, quia Scriptura S. Regibus, qui modis etiam diversis ad imperium pervenissent, parere præcepisset.

Propius deinde se ad constitutionem politicam regni Anglicani convertens, quoniam frequentibus Parliamenti declarationibus Rex Angliæ soli Deo subditus pronuncietur, evidens ait esse, quod Anglia Monarchica ratione gubernetur, nec vocari respublica possit: planeque absolum esse dicere, summum imperium in statibus regni residere, quæ fuerit Bezae sententia, quem propterea æterni rebellis convictio notat. Quod ipsum ut magis appareat, ostendit supremam potestatem ita debere esse comparatam, ut, quoties opus sit, vi exerceri queat. Atqui conventus procerum & populi sive parliamentum posse a Rege vel convocari vel dissolvi, adeoque exercitium potestatis eorum tolli; unde consequatur nec eos suprema potestate gaudere.

P. 6.

7.

8.

10.

11, 12

P. 9.  
13.  
14.  
16, 17.

Potestati supremæ nullatenus resisti posse, ex definitione ejus clarum esse judicat. Omne imperium esse absolutum dicit, eo sensu, quod contineat in se unam aliquam supremam potestatem, a qua nulla detur appellatio; duas enim potestates a se invicem independentes æquales locum non habere. Neque tamen legibus, quæ prærogativis regalibus limites præscribunt, & libertati subditorum cavent, potestatem Principis imminui credit. At cum Regi a quibusdam executio saltem legum concedatur, legislatoria potestate aliis transcripta, ostendit, eo casu Regem non supremam potestatem sed repræsentativam habiturum, supremam autem habituros, qui leges darent, veluti proceres, quibus tamen hæc potestas inconcinne admodum tribuatur, cum ipsi juramentum suprematus & fidelitatis Regi præstare teneantur.

18.

Concludit tandem supremam potestatem esse unum quoddam & puncti instar indivisum, multisque modis esse contradictorium asserere, distributam eam esse inter aliquot membra, quæ mutuo rationem factorum exigere, & coercitivam potestatem in se invicem exercere possint.

1.  
2, 4.

Parte secunda, quæ de Ecclesiastica potestate agit, præmissa definitione *Ecclesiæ*, quæ ipsi vocatur: Societas unitatem colens propterea ut Christiana fides conservetur & æterna felicitas hominum promoveatur; & *Ecclesiastica potestatis*, quam appellat facultatem obtinendis hisce finibus aptam. Primo monstrat non esse contradictorium, ut duæ a se invicem independentes potestates jus quæque suum exerceant in idem subiectum, modo functiones ejus diversos respiciant fines, & imprimis si media, quibus unaquæque ad obtinendum finem suum utatur, non ob sint mediis, quibus instruitur altera; adeoque Ecclesiasticam & politicam potestatem in eadem societate hominum consistere posse. Esse vero Ecclesiam vel potius Ecclesiasticam potestatem a statu politico independentem ex eo unice probat, quod diversos fines respiciant; ex quo quidem nil aliud sequi videtur, quam quod sint diversæ naturæ. Magistratum adeo civilem nullam sibi potestatem arrogare posse in Ecclesiasticum, sicuti nec qui ecclesiastica gaudent potestate, in eos, qui temporali ornantur.

Utraque

Utraque autem potestate instrui unum aliquem non esse P. 3.  
 contradictorium; quis vero a Deo tali potestate instructus sit,  
 in politicis quidem ex legibus & constitutionibus regionum di-  
 gnosci, in Ecclesiasticis vero e Scriptura S. novi Test. innuit; nisi  
 quis forte peculiarem revelationem habeat. Nescit adeo Autor,  
 quo lumine collustratus Henricus VIII suprematum in spiritu-  
 alibus sibi vindicaverit. Illud interim ex ipsius sententia, quod  
 omnes Reges sint Episcopi, sequi debere putat, quod pariter  
 omnes Episcopi sint Reges. Nullo vero modo Ecclesiasti- 5.  
 cam potestatem partem civilis esse statuendam, cum prono al-  
 veo inde deriventur insignia absurda, veluti: quod eo casu  
 Ethnici Principes Christianæ religionis capita esse possint: item,  
 quod Princeps idem jus statuendi habeat in Ecclesiasticis, quod  
 in civilibus, adeoque credenda ab eo non minus præscribi pos- 6.  
 sint ac leges, atque ita Coranum ipsum Scripturæ loco subditis  
 regulam fidei præscribere licite valeat; ulterius quod Christia- 18.  
 nismus in tot locietates sit dispersus, quot sunt summi impe-  
 rantes; confessioque illa, quæ Catholicam Ecclesiam in sym-  
 bolo præfitemur, lepidum hunc sensum sit habitura: Credo  
 sanctam Catholicam Ecclesiam, cujus fines pace Ryswicensi  
 vel Ultrajectina per legatos Principum & Belgicos descripti.  
 Præterea inde fluere omnem potestatem Ecclesiasticam, sive 10, 11.  
 potius potestatis Ecclesiasticæ partes, quæ ab ipso enumeran- 12, 13, 15, 16.  
 tur sequentes, potestas prædicandi Evangelium, excommuni-  
 cationis, absolutionis a peccatis, consecrandi eucharistiam, in-  
 jungendi pœnitentias, confirmandi adultos, esse non nisi dele-  
 gatas a Principe, adeoque in ipso primario residere: ut adeo  
 habeat potestatem administrandi Sacramenta, quod tamen  
 multis modis absolum, & ab ipsa Regina Elisabetha impro-  
 batum.

Cum vero e contrario lege divina hujusmodi potestates,  
 quæ a civili magistratu conferri haud possunt, demandatæ sint 8, 9.  
 personis particularibus, inde apparere, quod hæ potestates sint  
 independentes, nisi quis dicere voluerit, quod Apostolis tradita 18.  
 esset pars potestatis secularis. Unde adeo infert, magistratui ci-  
 vili non competere denominationem subjectorum ad exerciti-

um harum potestatum. Absonum enim esse dicere, a Principe personas denominari ad exercitium juris, quod habeant ipsæ naturali jure. Eque ipsa hac ita probata exemptione ecclesiasticorum a denominatione Principis omnium maxime sequi judicat independentiam Ecclesiæ a statu politico; taxatque adeo acriter formulam, sive clausulam in Anglia legis loco receptam, quod Rex sit supremus Gubernator in omnibus Ecclesiasticis & civilibus causis, tanquam imprudenter, & sine attentione ad consequentias inde manantes assumptam, cuique articulis fidei Anglicanæ Ecclesiæ diserte contradicatur, utpote quibus Principi potestas administrandi sacramenta denegetur.

19. Totum ergo illud quod Principi competat in Ecclesia, ei non ut personæ Ecclesiasticæ, sed ut magistratui civili competere; hoc enim jus pridem a Deo eum habuisse, nullum autem in N. T. eidem superadditum. Nullaque adeo in re Ecclesiam Principi subjectam nisi in determinatione indifferentium rerum.

20. Quod si tandem hæc potestates confundantur in Ecclesia, oriri inde Schisma: schismaticos autem esse etiam eos, qui non sunt in communione cum suis Episcopis respectivis. Nam  
21, 24. secundum Nostrum Episcoporum autoritas tanta est, ut pertineant ad essentiam Christianismi, quod sufficienter dudum probatum credit hoc ipso, quod constituti sint jure divino cum autoritate in Presbyteros & Diaconos. Imo cum nullus sit ordo  
22. iis superior in orbe, quemvis Episcopum in sua diocesi supremum, neminique nisi Christo capiti subordinatum facit. Objectioni, quam fieri sibi posse prævidet, quod nempe hoc modo in una societate plura futura sint capita, ita satisfieri posse sibi persuadet, dicendo: Episcopum esse summam potestatem in terris, sed non absolute supremam in omnibus ecclesiasticis causis. Qui porro a suprema potestate civili in exercitio autoritatis suæ possit limitari vel restringi, cum supremus ipse existens æqualem in Ecclesiasticis non agnoscat.

23. Absque Episcopi autoritate vero nihil in Ecclesia regulariter fieri posse, postremo infert, omniaque esse invalida, præcipue baptismum. Admittere enim aliquem in societatem Christianam,  
25, 26.



fianam, (quod fiat in baptismo) illud competere soli rectori societatis, vel ab illo delegatis, pari ratione, qua ipsi soli competit excommunicatio sive exclusio e societate.

Hæc cum ad mentem suæ partis differuisset, ultima propositione potestatem Papæ supremam impugnat, ex eo præsertim capite, quod nullam aliam nisi Episcopalem ordinationem receperit, adeoque non possit esse potior quam alius Episcopus; plura deinde absurda nequit, quæ ex supposito suprematu Papæ fluant.

Conclusionis loco ea, quæ utraque libelli parte proposuerat, conjungens, adversariis objicit aliquot absurda, quæ cogantur vel invito admittere, cum semel dixerint omnem potestatem esse a populo, ecclesiam vero insuper statui politico subiectam. Nam eos ait quemvis privatum statuere ornatum omni Ecclesiastica potestate, judicemque sui ipsius, & clavium coelorum, ut vocant, arbitrum.

*JO. JAC. LEHMANNI, ORDIN. PHILOSOPHORUM in Acad. Jen. Adjuncti, Trutina vulgo Bilanx Europæ norma belli pacisque hæctenus a summis imperantibus habita &c. Accessit præfatio de justitia belli ab Augustissimo nostro Imperatore Turcis inferendi.*

Jenæ, ap. Jo. Bernhard. Hartungium, 1716, 8.

Plag. 13.

**C**UM CI. Autor cognoverit, duo maxime perficere jus naturale atque gentium, præcepta genuino evidentique fundamento superstructa & applicationem horum ad exempla tam præterita, quam cumprimis præsentia; ideo non modo in illis rite investigandis, sed etiam in his accurate annotandis hæctenus occupatus fuit. Hujus laboris varia edidit specimina, ad quæ referenda quoque est præfens *de bilance Europæ* conscripta commentatio. Præmisit huic præfationem, *de justitia belli ab Imperatore nostro Turcis inferendi*, in qua non rejectis aliis causis, ut vocantur, *justificis*, præsertim *bilançis Europæ custodiam* urget.

Ipsam vero commentationem in tria divisit capita, quorum *primum* historicum est, in quo exempla tradit tum eorum qui iusto majora aliquando affectarunt, tum illorum qui obicem eis posuere, *secundum* normam actionum summi Principis, aut Reipublicæ evoluit, & bilancem ad instituta gentium refert; *tertium* tandem leges & regulas prudentiæ proponit, quæ circa æquilibrium observandæ sunt. Hæc ut apte satis discutiuntur ab Autore, ita ex ipso fonte cognosci malumus, præsertim cum ejus generis libelli politici ab instituto nostro alieniores videantur.

## INDEX AUTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine  
recensentur.

### *1. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.*

<b>A</b> Cta causa rituum seu ceremoniarum Sinensium.	58
Anonymi Historia Ecclesiæ Lutherana &c.	15
Epistola ad Autorem Historiæ Eccl. Lutherana.	16
Exacta descriptio religionis Georgii R. Angl.	16
Historia originis & incrementorum Schismatis in Europa subsistentis.	61
Collectio Dissertationum Criticæ, ad difficiliora S. Scripturæ loca.	337
Baluzii (Stephani) Miscellaneorum liber VII.	145
Bennet (Sch.) Introductio in studium Theologiæ Systematicæ & XXXIX. Articulorum Eccl. Angl.	206
Tentamen in XXXIX articulos Eccl. Angl.	491
Bernhardi (Jac.) Tr. de excellentia religionis.	29
Bingham (Jos.) Origines Ecclesiasticæ. Tomus IV.	474
Brett (Thomæ) Revisio principiorum Lutheranorum.	16
Buddei	

INDEX A U T O R U M. 567

Buddei (Jo. Franc.) <i>Theses Theologicae de Atheismo &amp; Superstitione variis observationibus illustratae.</i>	549
Burneti (Gilb.) <i>Historia reformationis Ecclesiae Anglicanae. Volumen III.</i>	241
Calmeti (Augustini) <i>Commentarius literalis in Evangelium Matthaei.</i>	202
Derham (Wilhelmi) <i>Theologia Physica, seu demonstratio Dei ex creatione.</i>	106
<i>Theologia Astronomica, seu demonstratio Dei ex contemplatione caelorum.</i>	160
Eckhardi (Tobiae) <i>Technica sacra.</i>	73
Engelschall (Car. Godofredi) <i>Seculi moderni praesudicia nonnulla de Capitibus fidei.</i>	259
Geddes (Mich.) <i>Varii Tractatus contra Papatum.</i>	246
Gramlichii (Jo. Andr.) <i>Tract. de foederibus divinis in genere.</i>	503
Hauschii (Mich. Gottlieb) <i>Diatriba de Enthusiasmo Platónico.</i>	434
Halsæi (Theod.) <i>de ἐνοχλασείᾳ, seu calumnia cultus asini a Gentilibus Judaeis &amp; Christianis impacta, Diatriba.</i>	341
Henry (Matthaei) <i>Expositio librorum historicorum Novi Testamenti.</i>	489
Hiltebrandi (Fodoci Andr.) <i>Schediasma de vocatione interna.</i>	129
S. Hippolyti <i>Opera, Graece &amp; Latine, cura Jo Alb. Fabricii.</i>	441
Van den Honert (T. H.) <i>Theologia naturalis &amp; revelata per aphorismos.</i>	59
Joncurtii <i>Epistola critica de praecipuis aliquot locis Scripturae S.</i>	443
Langii (Joh. Mich.) <i>Tr. de nuptiis &amp; divortiiis.</i>	76
Neumannii (Jo. Georgii) <i>Primitiae Dissertationum Academicarum.</i>	432
Pezii (Bernhardi) <i>Epistola apologetica pro ordine S. Benedicti.</i>	401
<i>Conspectus Bibliothecae Benedictinae generalis.</i>	403
<i>Acta &amp; mirabilis Vita Wilburgis Virginis.</i>	436
Pycroft (Sam.) <i>de tranquillitate &amp; oblectatione animi.</i>	115
Richardii (J.) <i>Sententiae Erasmi Roter. conformes sententiis Ecclesiae Catholicae.</i>	430
Rogeri	

## INDEX AUTORUM

<b>Rogeri</b> ( <i>Ludov.</i> ) <i>Dissertationes duae Critico-Theologicae.</i>	161
<b>Poiret</b> ( <i>Petri</i> ) <i>vera &amp; cognita omnium prima.</i>	35
<b>Tgilde</b> ( <i>Abrab.</i> ) <i>in Zachariae Caput XIV Lucubrationes.</i>	471
<b>Thameri</b> ( <i>Jo. Henr.</i> ) <i>Schediasma de origine &amp; dignitate Pericoparum.</i>	506
<b>Turner</b> ( <i>Roberti</i> ) <i>Dissertatio de Constitutionibus Apostolicis adversus G. Whistonum.</i>	495
<b>Whilstoni</b> ( <i>Gul.</i> ) <i>Apologia contra articulos ipsi in causa Hareseos objectos.</i>	29

### II. Libri Juridici.

<b>A</b> lpini ( <i>M. Tatii</i> ) <i>Diff. de furto per lancem &amp; licium concessio.</i>	35
<b>Averanii</b> ( <i>Josephi</i> ) <i>Interpretationum Juris Libri II.</i>	214
<b>A</b> Costa ( <i>Jani</i> ) <i>Comm. in Institutiones.</i>	35
<b>Cragii</b> ( <i>Thome</i> ) <i>Jus Feudale, cum Praef. Luderi Menckenii.</i>	381
<b>Gribneri</b> ( <i>Mich. Henr.</i> ) <i>Principiorum Jurisprudentiae naturalis Libri IV.</i>	536
<b>Institutionum Justiniani Libri IV</b> cum <i>Comm. Jani a Costa, ex rec. Jo. vande Water.</i>	35
<b>Langii</b> ( <i>Jo. Mich.</i> ) <i>Tract. de nuptiis &amp; divortiiis.</i>	76
<b>Menckenii</b> ( <i>Luderi</i> ) <i>Theoria &amp; Praxis Pandectarum. Partes II.</i>	192
<b>Relandi</b> ( <i>Petri</i> ) <i>Fasti consulares ad illustrationem Codicis Justiniani &amp; Theodosiani digesti.</i>	211
<b>Trier</b> ( <i>Job. Wolffg.</i> ) <i>Animadversiones in Sam. Strykii Examen Juris Feudalis.</i>	383
<b>Van de Water</b> ( <i>Job.</i> ) <i>Editio Institutionum Justiniani nova.</i>	35
<b>Wexhtleri</b> ( <i>Christofridi</i> ) <i>Literis excerpta, occasione Jos. Averanii Interpretationum Juris.</i>	261

### III. Libri Medici & Physici.

<b>B</b> ianchi ( <i>Jo. Bapt.</i> ) <i>Ductus lacrymales novi.</i>	480
<b>Brownell</b> ( <i>Job.</i> ) <i>Institutiones Medicae.</i>	270
<b>A</b> Brun	A Brun

## INDEX A U T O R U M.

<i>A</i> Brunn (Jo. Conradi) <i>Glandula duodeni, seu Pancreas secundarium detectum.</i>	39
Derham (Will.) <i>Theologia Physica, seu demonstratio Dei ex operibus creationis.</i>	106
Douglas (Jacobi) <i>Bibliographia Anatomicæ Specimen.</i>	83
Funneci (Joh. Casp.) <i>liber de Coloribus cæli.</i>	425
Genlæii (Jo. Adami) <i>observatio de proidentia uteri totali quoad fundum cum febre maligna.</i>	224
Heisteri (Laurentii) <i>de Catharacta, Glaucomate &amp; Amaurosi Tractatio.</i>	526
<i>Historia Academiae Regiæ Scientiarum Anni 1712, cum Comm. Mathem. &amp; Physicis.</i>	97
Kennedy (P.) <i>Tentamen circa remedia externa.</i>	188
Mangoldi (Jo. Casp.) <i>Materiæ Medicæ Idea nova tripartita.</i>	190
Rudigeri (Andrææ) <i>Physica divina.</i>	345
Senguerdii (Wolferdi) <i>rationis atque experientiæ connubium.</i>	273
Severi Sancti, <i>id est, Endeleichii de mortibus boum Carmen.</i>	80
Slare (Frid.) <i>Experimenta &amp; Observationes circa lapidem Bezoardicum.</i>	139
Torti (Franc.) <i>Therapeutia specialis ad febres, una China China, peculiari methodo ministrata, sanabiles.</i>	220
<i>Variorum Observationes Phenomeni luminosi, quod d. 17 Mart. A. 1716 in multis Germaniæ locis observatum est.</i>	357, 392
Wolfii (Christ.) <i>Explicatio Phenomeni insoliti, quod d. 17 Mart. A. 1716 Hale observatum est.</i>	365

### IV. Libri Mathematici.

<b>A</b> Nonymi <i>Problema: data serie linearum per rectæ in eadem linea constantis variationem procedente invenire aliam seriem linearum, quarum quævis priores omnes ad angulos rectos secet.</i>	216
<i>Epistola pro eminente Mathematico Jo. Bernoullio contra quendam ex Anglia Antagonistam scripta.</i>	296
Beccadelli (Achicis) <i>Observatio Eclipsis Solaris A. 1715 d. 3 Maj. 19</i>	Ber-

[ INDEX A U T O R U M.

<b>Bernoullii (Job.)</b> <i>Barometrum novum communi multo accuratius.</i>	10
<i>Demonstratio principii hydraulici de equalitate velocitatis &amp;c.</i>	370
<b>Derham (W.)</b> <i>Theologia Astronomica.</i>	160
<b>Earbery (Matthie)</b> <i>Elementa Politices metodo Mathematica propofita.</i>	559
<b>Euclidis</b> <i>Elementorum Libri priores sex ex verf. Fred. Commandini.</i>	57
<b>Fauccii (Job. Casp.)</b> <i>Liber de coloribus caeli.</i>	425
<i>Oratio de Deo Mathematicorum Principe.</i>	425
<b>Com. Ab Herberstein (Ferd. Ern.)</b> <i>Cyclodiatomia.</i>	428
<i>Problemata Arithmetico-Geometrica.</i>	284
<b>Hermanni (Jacobi)</b> <i>Phoronomia feu de viribus &amp; motibus corporum folidorum &amp; fluidorum Libri 2.</i>	I
<i>De Vibrationibus chordarum tenfarum Difquisitio.</i>	370
<b>Hertelii (Chriftiani Gottlieb)</b> <i>Introductio ad Technicam dioptricam.</i>	278
<i>Historia Academia Regia Scientiarum Anni 1712, cum Comm. Mathem. &amp; Phificis.</i>	97
<b>Hoffmanni (Jo. Henr.)</b> <i>Observatio eclipfis Solaris A. 1715, 3 Maj.</i>	18
<b>De Koesfeld (Lotharii Zumbach)</b> <i>Jovilabium.</i>	290
<b>Post (Petri)</b> <i>Opera Architectura.</i>	289
<b>Schmiederi</b> <i>Observatio Eclipfis Solaris A. 1715, d. 3 Maj.</i>	18
<b>Taylor (Brook)</b> <i>Methodus incrementorum directa &amp; inverfa.</i>	292
<b>Vallerii (Job.)</b> <i>Observatio Eclipfeos Solaris qua Upsulia contigit totalis A. 1715 d. 22 Apr. horis antemeridianis.</i>	14
<b>Vingboon (Philippi)</b> <i>nova Opera Architectura.</i>	290
<b>Vols (Ernefti)</b> <i>Inftitutionum Mathematicarum Libri tres.</i>	281
<b>Willon (Henr.)</b> <i>Navigatio in novam formam redacta.</i>	164
<b>Wolfii (Chriftiani)</b> <i>Elementa Mathematicos univerfa. Tomus II.</i>	49
<b>Zumbach</b> <i>vide Koesfeld.</i>	

V. Libri

INDEX AUTORUM.

*V. Libri Historici, Geographici &c.*

<b>A</b> cta Cause rituum seu ceremoniarum Sinensium.	58
Anonymi Elogium Gilberti Burneti.	46
Jacobi Perizonii.	95
Nicolai Malebranchii.	232
Gosfridi Olearii.	235
Prudentia retrospectiva.	159
Commentarii Historici Scotia.	209
de vita & legationibus Wilb. Templii.	318
Historia Cardinalis Martinusii.	438
Brokesby (Franc.) Vita Henrici Dodwelli.	248
Carpzovii (Jo. Bened.) Analekta Fastorum Zittaviensium.	414
Charitii (Andr.) Commentatio hist. literaria de Viris eruditis Germani ortis.	88
Douglas (Jac.) Bibliographia Anatomica Specimen.	83
Dawson (Thomæ) Commentarii de vita S. Georgii.	329
Egenolli (Jo. Augustini) Historia lingue Germanica.	327
Gravii (Jo. Ge.) Cohors Musarum, sive Historia rei Literariae.	522
Guendevillii Atlantis Historici Tomus IV.	148
Gundlingii (Jac. Pauli) Vita Friderici I. El. Brand.	92
Hechtii (Gosfridi) Comm. de Henrici Guelfi insignibus gentilitiis.	90
Herodoti Historiarum Libri IX, industria Jac. Gronovii.	193
Krause (Theodori) Miscellanea Gentis Schuffgotschie Historico-Generologica.	157
(Joh. Gottlieb) Nova Anni 1715 de rebus ad eruditionem spectantibus.	333
Leuckfeldii (Jo. Ge.) Historia Heshusiana, seu de vita & scriptis Tilemanni Heshusii.	535
Lilienthalii (Mich.) Selecta historica & literaria.	45
Lunigii (Jo. Christiani) Archivi Imperii Germanici Spicilegium Eccles. Tomi IV.	518
Firmissima Statuum Europe Jura. Tomi II.	537
Menagiana. Tomus III & IV.	151

## INDEX A U T O R U M.

<b>P</b> achelbla Gehag (Wolffg. Gabr.) <i>Demonstrationes de Statu Imperii Germ. ejusque Electoribus &amp;c.</i>	330
<b>P</b> ezii (Bernardi) <i>conspēctus Bibliotheca Benedictina Generalis edenda.</i>	403
<b>R</b> elandi (Petri) <i>Fasti Consulares.</i>	211
<b>R</b> oth (Georgii) <i>Res Stadensis, sive antiqua Stadæ facies.</i>	89
<b>R</b> ymer (Thome) <i>Fœdera, Conventiones, Literæ &amp;c. Tomus XII.</i>	315
<b>S</b> ibbern (Nic. Petri) <i>Bibliotheca Historica Danv-Norvegica.</i>	545
<b>S</b> imonii (Maturini) <i>de literis pereuntibus libellus.</i>	85
<b>S</b> peneri (Jac. Car.) <i>Historia Germania universalis &amp; pragmatica. Tomus I.</i>	531
<b>T</b> eisserii (Ant.) <i>Additamenta ad Elogia Thuanæa. Tomi IV.</i>	513
<b>T</b> enzelii (Wilb. Ern.) <i>Supplementa reliqua Historia Gotthana ab A. 1440 ad 1700.</i>	155
<b>T</b> horesby (Radulphi) <i>Topographia urbis &amp; parochia Leodiensis in Comitatu Eboracensi.</i>	393
<i>Museum seu Index Antiquitatum.</i>	397
<b>T</b> hucelii (Cassandri) <i>S. Rom. Imperii Acta publica Seculi XVIII. Tomus II.</i>	520
<b>V</b> ignolii (J) <i>Dissertatio apologetica de anno primo Imperii Severi Alexandri Aug.</i>	120
<b>W</b> alchii (Jo. Ge.) <i>Historia critica Latine Lingue.</i>	409

## VI. Libri Miscellanei.

<b>A</b> ckeri (Jo. Henr.) <i>de Monarchomachis &amp; Antimonarchomachis Commentatio.</i>	439
<i>Anonymi prudentia retrospectiva.</i>	159
<i>Rerum per Europam gestarum a Pace Pyrenæa ad Ultrajectensem &amp;c. Synopsis.</i>	390
<i>Catalogus Bibliothecæ Lugduno-Batavæ.</i>	540
<b>B</b> acheti Dn. Meziriaci (Casp.) <i>Commentarii in Epistolas Ovidii.</i>	447
<b>B</b> aluzii (Steph.) <i>Miscellaneorum Liber VII.</i>	145
<b>B</b> ergleri (Stephani) <i>Animadversio in novam Editionem Herodoti a Cl. Gronovio curatam.</i>	377.417
	Boivini



INDEX A U T O R U M.

Boivini <i>Apologia Homeri &amp; clypei Achillis.</i>	182
Borrichii (Olas) <i>Dissertationes seu Orationes Academicae, cum Præf. Severini Lintrupii.</i>	134
Brockes (Bartholdi Henr.) <i>Infanticidium Bethlehemiticum Ma- rini Germanice versum.</i>	385
Collierii <i>Censura Scenæ Anglicanæ.</i>	322
Daceriæ (Annæ) <i>de causis perversi de artibus ac scientiis iudicii Liber.</i>	178
Desmarais <i>vide</i> Marelius.	
Doria (Pauli Matthiæ) <i>de vita civili &amp; educatione Principis Liber.</i>	126
Earbery (Matthiæ) <i>Elementa Politicæ civilis &amp; eccl. methodo Mathematica propofita.</i>	559
Gacon <i>Homerus vindicatus.</i>	187
Hanschii (Mich. Gortlieb) <i>Diatriba de Enthufiasmo Platónico.</i>	434
Herxi (Car. Gustavi) <i>Miscellanæ.</i>	386
<i>Calculus sistens utraque signa cælestia, quæ Ser. Leopoldi Æsturiæ Princ. natalitium diem mensèmq; notant, &amp;c.</i>	388
Heumannii (C. A.) <i>Sapientia scænæ Romanæ, cum Annotationibus.</i>	325
<i>Retractatio &amp; correctio duarum emendationum minus feliciter susceptarum in Epistolis Ovidianis.</i>	456
<i>Acta Philosophorum. Pars I, II, III, IV, V, VI.</i>	483
Jonsii (Job.) <i>de Scriptoribus Histor. Philos. Libri IV.</i>	391
Krameri (Matthiæ) <i>verè completum Dictionarium Regium Galli- co-Germanicum &amp; Germanico Gallicum.</i>	84
Lehmanni (Jo. Jac.) <i>Trutina vulgo Bilanx Europa.</i>	565
Lilienthalii (Mich) <i>Selesta historica &amp; Litteraria.</i>	45
Marelii (Regneri) <i>Pœmata Gallica.</i>	230
Menagiana. <i>Tomus III &amp; IV.</i>	151
Meziriac <i>vide</i> Bachelus.	
<i>Miscellanæ Lipsiensiæ ad incrementum rei literariæ editæ. To- mus I &amp; II.</i>	405
De la Motte <i>Ilias Gallice versa.</i>	116
<i>Dissertatio Critica de Homero.</i>	116
<i>Cogitationes de Arte Critica.</i>	82
Cccc 3	Pezii

## INDEX RERUM.

<b>Pezii (Bernardi) Epistola apologetica pro Ordine S. Benedicti.</b>	401
<b>Plexiaci Lexicon Philosophicum.</b>	460
<b>Pycroft (Sam.) de tranquillitate &amp; oblectatione animi.</b>	115
<b>De Rohr (Jul. Bern.) Introductio ad prudentiam vivendi.</b>	44
<b>Schmier (Bened.) Philosophia quadripartita.</b>	461
<b>Severi Sancti, id est, Endeleichii de mortibus bouum Carmen.</b>	80
<b>Simonii (Maturini) de literis pereuntibus libellus, cum notis Jo. Herm. ab Elfwich.</b>	85
<b>Terrassonii Dissertatio Critica in Iliadem Homeri.</b>	515
<b>Thoresby (Radulphi) Museum seu Index antiquitatum rerum-que artis &amp; naturæ rariorum.</b>	397
<b>Trapp (Josephi) Prælectiones Poeticæ. Volumen II.</b>	168
<b>Walchii (Joh. Georgii) Historia Critica Latine Linguae.</b>	409
<b>Weilii (Christiani) Epistolæ selectiores.</b>	42
<b>Werenselsii (Sam.) Dissertationum Volumina II.</b>	508

## INDEX RERUM.

<p><b>A</b>bbas Sodomie crimine con- victus. 146</p> <p>Abbreviatorum Societas Roma- na. 407</p> <p>Abstentionis beneficium Præto- rium. 218, 219, 266</p> <p>Achilles Tatius quando vixe- rit? 153</p> <p>Acidum sanguini animantium inest. 100</p> <p style="padding-left: 2em;">præternaturale corri- gentia que? 142</p> <p>Actionum moralium fons. 22</p> <p>Acus magnetica declinatio ut ob- servetur? 166. 167</p> <p style="padding-left: 2em;">in di- versis Gallie locis. 98</p> <p style="padding-left: 2em;">declinationis in- versæ quis? 98</p>	<p>Adamus num penitus perspexerit indolem animantium? 511</p> <p>Ædificiorum ichnographia &amp; orthographia. 56</p> <p style="padding-left: 2em;">magnificorum ichnogra- phia &amp; orthographia. 289</p> <p style="padding-left: 2em;">privatorum ichnogra- phia &amp; orthographia. 290</p> <p>Æquilibrium fustorum. 6</p> <p>Æquilibrii doctrina profundius pertractata. 2</p> <p style="padding-left: 2em;">regula Archimedea dire- cte demonstrata. 2</p> <p>Aer atmosphericus quid sit? 351</p> <p style="padding-left: 2em;">cur sit elasticus? 351</p> <p style="padding-left: 2em;">elementaris qualis? 345. 348</p> <p style="padding-left: 2em;">est ramosus &amp; rigidus. 274</p> <p style="padding-left: 2em;">mutatus in aerem. 356</p> <p style="padding-left: 2em;">non est gravis. 351</p> <p style="text-align: right;">Aer</p>
---	---

INDEX RERUM.

<i>Aer ut in productione soni agitur?</i>	90	<i>Amavrosia.</i>	526, 531
<i>frigidior in caverna aestate quam hieme.</i>	98	<i>quid sit?</i>	531
<i>Aeris altitudo &amp; densitas versus polum crescit.</i>	97	<i>salivatione curata.</i>	531
<i>vis in corpus humanum unde?</i>	271	<i>Ambitio precipua Atheismi causa.</i>	555
<i>evacuatio ope antlie</i>		<i>Amoris divini criterium.</i>	22
<i>quod modis fiat?</i>	273	<i>Analyseos Diophantæ usus in descriptione curvarum.</i>	101
<i>pondus.</i>	275	<i>Anatomica Bibliographia.</i>	83
<i>proprietas.</i>	273, 274	<i>inventa.</i>	83
<i>resistentia passiva.</i>	275	<i>Anatomici libri.</i>	83
<i>Aerometricæ elementa Wolfiana commendata.</i>	163	<i>Anatomicorum Vita &amp; elogia.</i>	83
<i>Ætopiam unquam existisse negatur.</i>	469	<i>Aneurismatis indoles.</i>	98, 99
<i>Æstus insoliti causa.</i>	111	<i>Angeli quid sint?</i>	350
<i>Maris phenomena.</i>	97	<i>Angelorum negatio dogma Atheum.</i>	553
<i>ut computetur?</i>	97, 167	<i>De Angelis signum in Alcorano.</i>	151
<i>maximus quando contingat?</i>	97, 111	<i>Angli Oratoria sacra magis quam Romana dedisti.</i>	135
<i>Æther quid sit?</i>	345, 348	<i>Angliæ Rex num habeat imperium absolutum?</i>	561
<i>Aggerum furentibus aquis expositorum descriptio.</i>	289	<i>Anglicæ Ecclesie cum Lutherana de S. Cæna consensus. 28 seq. Articuli XXXIX.</i>	
<i>Airwicus quis?</i>	437	<i>ad normam Scripturæ examinandi.</i>	32
<i>Ænomen Dei quid significet?</i>	340	<i>Vide Articuli.</i>	
<i>Alcorani cultus &amp; dignitas apud Arabes.</i>	543	<i>Anglicanorum morum descriptio.</i>	159, 160
<i>Ad Alcorani auditum quidam mortui.</i>	543	<i>Anglorum plagia notantur.</i>	307
<i>Altimetrica problemata per umbras objectorum soluta.</i>	50	<i>Angulus deviationis quinam? 9 directionis tormenti ut in dato casu inventiatur?</i>	419
<i>Alvari de Luna vita.</i>	248		

Ani-

INDEX RERUM.

<i>Anima quid sit?</i>	349	<i>Apostoli num omnes Græce scri-</i>	
<i>format fatum.</i>	346, 359	<i>pserint?</i>	74
<i>mundi movet partes so-</i>		<i>Apparatus ad observandas eclis-</i>	
<i>lidas in corpore humano.</i>	271	<i>ipes Solis descriptus.</i>	14-15
<i>humana num corpore an-</i>		<i>Apum historia.</i>	77
<i>tiquior?</i>	436	<i>Aqua in acrem mutatur.</i>	356
<i>Animæ essentia.</i>	345	<i>unde oriatur?</i>	352
<i>existentia probata.</i>	349	<i>Aquæ pluvialis A. 1711 quanti-</i>	
<i>immortalitas probata.</i>		<i>tas.</i>	98
	512	<i>per foramen ex vasis</i>	
<i>Animalia an aliquot annis so-</i>		<i>erumpentis velocitas.</i>	375
<i>mmum continuare possint?</i>	137	<i>marinæ lentius descen-</i>	
<i>Animalium in aere rarefacto</i>		<i>dunt quam ascendunt.</i>	97
<i>symptomata.</i>	275	<i>co magis descen-</i>	
<i>singularia.</i>	109	<i>dunt, quo magis ascenderant.</i>	97
<i>e diversis speciebus</i>			
<i>generatio ut fiat?</i>	350	<i>Aquarum in Jove &amp; Luna exi-</i>	
<i>Annæ, Regine Angliæ nomen</i>		<i>stentia.</i>	163
<i>affectantis, fraudes.</i>	156	<i>Aræmetria descripta.</i>	6
<i>Annorum variæ formæ.</i>	56	<i>Arborum multiplicandarum</i>	
<i>Annulus Saturni quid sit?</i>	354	<i>modum quis invenerit?</i>	287
<i>Antimonarchomachorum ca-</i>		<i>Arcani disciplina apud veteres</i>	
<i>talogus.</i>	440	<i>Christianos quando cæperit?</i>	
<i>Antipodes asserti.</i>	55		477
<i>negati.</i>	283	<i>qualis fuerit?</i>	
<i>Antliæ Cæsbianæ theoria ma-</i>			477
<i>thematica.</i>	6	<i>Archeus quid sit?</i>	349
<i>pneumatica historia &amp;</i>		<i>Architecturæ civilis elementa.</i>	
<i>examen.</i>	273		56
		<i>militaris elementa.</i>	56
<i>unde?</i>	351	<i>Aristophanes an Atheus?</i>	324
<i>Antœci.</i>	55	<i>Arithmetica logarithmorum.</i>	57
<i>Antoninus Pius Imp. num di-</i>		<i>Arnoldus (Gottfr.) notatus.</i>	88
<i>ctus etiam Hadrianus?</i>	213	<i>Arthritis ut per topica curanda?</i>	
<i>Apoplexia per topica ut curan-</i>			190
<i>da?</i>	190	<i>Articuli XXXIX Eccles. Angl.</i>	
		<i>ad ner-</i>	

I N D E X I R E R U M.

<i>ad normam Scripturae exami-</i>	<i>Atrophia a saccharo non oritur</i>	
<i>nandi.</i>		32
<i>Articuli XXXIX Eccl. Angl.</i>	<i>Lusitanorum aceti abu-</i>	142
<i>editiones examinatae.</i>	<i>su fovetur.</i>	142
491 sq.	<i>Attributa Dei per opera creatio-</i>	
<i>Articulis XXXIX qui subscribere</i>	<i>nis demonstrata.</i>	106
<i>possint ?</i>	<i>ex contemplatione</i>	
495	<i>colorum ostensa.</i>	160
<i>Ex Articulis XXXIX nonnulli ab</i>	<i>Aves in aere compresso moriun-</i>	
<i>ipsis Anglis deserti.</i>	<i>tur.</i>	110
32, 33	<i>Aurea Bulla, Cap. VII §. 3 &amp; 4</i>	
<i>Artis muniendi regula funda-</i>	<i>explicata.</i>	384
<i>mentales.</i>	<i>Auri soluti odor rosmarinus.</i>	140
56	<i>Auris talparum anatomia.</i>	112
<i>graphica origo.</i>	<i>Aurora borealis.</i>	359
468	<i>Austriæ Archi-Ducum historia</i>	
<i>Asini cultus quare Christianis &amp;</i>	<i>promissa.</i>	390
<i>Judais tributus?</i>	<i>De Autodidactis quid sentien-</i>	
341 sq.	<i>dum?</i>	137
<i>Astrolabiorum structura.</i>	<i>Avtomaton motus satellitum</i>	
283	<i>Jovis representans.</i>	291
<i>Astronomiæ elementa Wolfiana</i>	<i>Autorum, qui res naturales il-</i>	
<i>commendata.</i>	<i>lustrant, notitia.</i>	107
54		
<i>Astronomica inventa Cassini.</i>	<b>B</b> <i>Acheti Dn. Meziriaci (Claud.</i>	
105	<i>Casp.) Vita.</i>	448
<i>Athanasianum symbolum a qui-</i>	<i>Scripta edita &amp; ine-</i>	
<i>busdam impugnatum.</i>	<i>dita.</i>	448
31, 32	<i>Bælius (Petr.) Atheismi patro-</i>	
<i>Athei num dentur?</i>	<i>nus.</i>	72, 555
550	<i>refutatus.</i>	556 sq.
<i>num virtutem exercere</i>	<i>In Bælii effigiem epigramma.</i>	153
<i>possint?</i>	<i>Baptismus infantum probatus.</i>	478
555 sq.	<i>Baptismi synonyma, materia, for-</i>	
<i>Atheismus quid &amp; quotuplex?</i>	<i>ma in veteri Eccl.</i>	477 sq.
552		
<i>unde refutetur?</i>		
346		
<i>num recte rationi</i>		
<i>conformis?</i>		
555		
<i>num scdior supersti-</i>		
<i>tionem?</i>		
556		
<i>Atheismi cause.</i>		
555		
<i>classes diverse.</i>		
550		
552		
<i>De Atheismo Tractatus.</i>		
550 sq.		
<i>Atmosphæra quid sit?</i>		
107		
<i>consilio facta est.</i>		
107		
<i>Athmosphære usus.</i>		
107		

INDEX RERUM.

<i>Ante Baptismum mortuis sepul-</i>	<i>Bezoardici lapidis ortus.</i>	99, 141
<i>tura solennitas olim negata.</i>	<i>Circa Bezoardicum lapidem</i>	
	<i>Experimenta &amp; Observatio-</i>	
	<i>nes.</i>	139
<i>Baptizandi in veteri Ecclesia re-</i>	<i>Biblia cur non integra in templa</i>	
<i>quistita quanam?</i>	<i>afferant Mosci.</i>	150
<i>S. Barnabæ evangelium ubi re-</i>	<i>Bibhorum Vinariensium Auto-</i>	
<i>periatur?</i>	<i>res quinam?</i>	156
<i>Barometra quid indicent?</i>	<i>Bibliographia Anatomica.</i>	83
<i>Barometri constructio, pheno-</i>	<i>Bibliotaphi quinam?</i>	46
<i>mena, rationes.</i>	<i>Bibliothecæ Benedictinae gene-</i>	
	<i>ralis Conspectus.</i>	403 sq.
	<i>Lugd. Batavæ Cata-</i>	
	<i>logus novus.</i>	54
		<i>incre-</i>
<i>Barometricæ observationes.</i>	<i>menta.</i>	541 sq. 544
<i>Barones in Scotia quinam di-</i>	<i>Hafnienses commen-</i>	
<i>cantur?</i>	<i>data.</i>	549
<i>Barratria in Anglia &amp; Scotia</i>	<i>Bilanx Europæ, norma belli pa-</i>	
<i>quid?</i>	<i>cisque.</i>	565 sq.
<i>Barrovius (Isaacus) a Keilio no-</i>	<i>Bleskenii (Dithm.) libri Islan-</i>	
<i>tatus.</i>	<i>dia fatum.</i>	547
<i>Beckerus (Balth.) refutatus.</i>	<i>Boilavii Operum nova editio</i>	
<i>Beckeri (Balth.) vita &amp; scripta.</i>	<i>promissa.</i>	239
	<i>Le Bon, Artis cogitandi Autor.</i>	
		155
<i>Mundi fascino histo-</i>	<i>Bonitatis divina vestigia in na-</i>	
<i>ria promissa.</i>	<i>tura.</i>	109
<i>Bedæ sylvæ ubi?</i>	<i>Borrichii (Ol.) Orationes colle-</i>	
<i>Bellum num Christiano homini</i>	<i>ctæ.</i>	134 ff.
<i>conveniat?</i>	<i>Opera Philole-</i>	
<i>Benzoniæ Bibliotheca Hafniæ</i>	<i>gica promissa.</i>	139
<i>commendata.</i>	<i>In Borrichii (Olai) obitum epi-</i>	
<i>Bergeri (Claudii) elogium.</i>	<i>gramma.</i>	43
<i>Beroullius (Job.) vindicatus.</i>	<i>oratio</i>	
	<i>parentalis.</i>	139
<i>Bezoardicus lapis est factitius.</i>	<i>Le</i>	
<i>141. non est factitius. 99. lauda-</i>		
<i>tus &amp; culpatus.</i>		140 sq.



INDEX RERUM.

Cassini (Job. Dominici) elogium & vita.	103	Ceruminis usus.	112, 113
Cassiodori nomen integrum.	213	Characteres chronologici.	56
Cataracta.	526	Cheynæus notatus.	307
<i>ut a glaucomate di-</i>		Chinæ Chinæ usus rectus. 221 sq.	
<i>stinguatur?</i>	530	Cholera per topica ut curanda?	190
<i>num medicamentis</i>		Chordæ externa longitudines	
<i>curari queat?</i>	530	<i>parvæ sunt viribus tendenti-</i>	
<i>quid sit?</i>	528	<i>bus proportionales.</i>	371
Cataractæ causa.	527	Chordarum equaliter tensorum	
<i>diagnos.</i>	530	<i>vibrationes in qua ratione</i>	
<i>prognos.</i>	530	<i>existant?</i>	375
<i>depositio ut instituen-</i>		Choroides præcipuum visus or-	
<i>da?</i>	530	<i>ganum.</i>	99
Cataractarum armatarum de-		Christus num ante mortem carne	
<i>scriptio.</i>	289	<i>Paschali interfuerit?</i>	204
Catarrhi per topica curandi.	190	Chronologicæ elementa.	56
Catechumeni quo ritu facti?	475	Chylus a villis intestinorum per-	
<i>gradatim in Chri-</i>		<i>colatur.</i>	41
<i>stiana fide instituti.</i>	475	<i>etiam a venis mesarati-</i>	
De Catechumenis varia. 475 sq.		<i>cis resorbetur.</i>	41
Catenaria qualis curva?	296	Chylificatio ut perficiatur?	41
<i>novo modo reperta.</i>	3	Circulus parabolam in puncto	
Catini politorii ut fiant?	278	<i>dato &amp; tangentem per verti-</i>	
Cavernarum subterrancarum		<i>cem ductam una tangens.</i>	101
<i>usus.</i>	108	Circuli symptomata singularia.	
Celeritas navis determinata.	9	<i>osculatoris indoles cla-</i>	
Centrum oscillationis.	296	<i>rius demonstrata.</i>	101
<i>percussionis.</i>	296	Cistula microscopica singularis.	
Centri gravitatis demonstratio.	10		279
Cerebri defectus in sætu 21 horas		Civitas quid?	394
<i>superstite.</i>	100	Civitatum sædera quando ad-	
		<i>modum frequentia?</i>	415
		Clavius (Christoph.) notatus.	58
		Climatum doctrina.	55
		Clypeus	



INDEX RERUM.

Clypeus <i>Achillis delineatus</i> & <i>descriptus.</i>	184 lq.	Comœdiæ <i>Anglorum improbatæ.</i>	323 lq.
Codex <i>sacer num duplici olim</i>			<i>veteribus</i>
<i>charactere descriptus fuerit?</i>	339	<i>num postponende?</i>	323 lq.
Cœlum <i>flammis ardere visum.</i>	361	<i>Terentii num Plautinis præferenda?</i>	323
In <i>S. Cœna consensus Ecclesiæ</i>		Comœdiarum <i>Plauti &amp; Terentii lectio num pueris suadenda?</i>	325
<i>Angl. cum Lusitanis.</i>	28 lq.	De <i>Comœdiis Drydeni</i> <i>judicium.</i>	324 lq.
Colica <i>per topica ut curanda?</i>	190	Compositio <i>tendentiarum a Leibnitio reperta.</i>	2
Collinus ( <i>Ant.</i> ) <i>Atheus.</i>	551	Computus <i>Judaicus.</i>	56
De <i>Colloquio Quædlinburgensi</i>		Computi <i>ecclesiastici forma.</i>	283
<i>Relationis vindicta.</i>	407	Conchyliorum <i>quorundam motus progressivus.</i>	97
Colores <i>unde oriuntur?</i>	425, 426	Concilium <i>Barcinonense.</i>	145
<i>papilionum sunt penne.</i>	114	<i>Romanum.</i>	146
Colorum <i>causæ.</i>	425	Condensationis <i>in aere quantitas ad numeros revocata.</i>	274
<i>cæli phenomena.</i>	425	Coni <i>vitrei ut poliantur?</i>	279
<i>usus theologicus &amp; morales.</i>	428	Conjugium <i>cum defunctæ uxoris sorore an prohibitum?</i>	79
<i>Mercurii in spiritu</i>		De <i>Conjugio Patriarcharum</i>	
<i>nitri soluti &amp; per alcali præcipitati ratio.</i>	100	<i>quid sentiendum?</i>	78, 79
<i>theoria Newtoniana</i>		Conjugia <i>ut dissolvi debeant?</i>	79, 80
<i>rejecta.</i>	427	Constantini <i>M. donatio Sylvestro Papæ facta num spuria?</i>	246
<i>bata &amp; vindicata.</i>	50	Constitutiones <i>Apostolicæ examinata.</i>	495 lq.
Cometæ <i>motus prædicti.</i>	104, 105	Constructiones <i>æquationum per combinationem locorum vindicata.</i>	101
<i>qualia sint corpora?</i>	103, 283, 354		
<i>per Zenith transitus.</i>	103		
Cometæ <i>quid?</i>	354		
Cometarum <i>theoria.</i>	55, 283		
Comitum <i>Palatinorum &amp; Rauraciorum origo &amp; officia.</i>	407		
	Dd dd 3		De-

INDEX RERUM.

<i>De Consulibus, quorum in Pandectis sit mentio, Epistola.</i> 212	<i>Dæmones quinam sint?</i> 350
<i>Consulares Fasti, vide Fasti.</i>	<i>Danici Historici recensiti.</i> 545 sq.
<i>Cor sine pericardio.</i> 99	<i>Danicorum Scriptorum ineditorum Collectio promissa.</i> 549
<i>Cordis status praternaturalis.</i> 99	<i>Dechales (Claud. Fr. Milliet) notatus.</i> 58
<i>Corpus animatum &amp; inanimum unde componatur?</i> 345	<i>Declinationis acus magneticæ phenomena, historia, observanda &amp; modus, usus.</i> 98, 114, 166, 167, 283
<i>    nullum grave est, nullum leve.</i> 351	<i>Defensoris fidei titulus num sit antiquior?</i> 91
<i>    occisi cur sanguinem fundat presente occisore?</i> 350	<i>Ad Dedicacionem consequendam media Platonica.</i> 436
<i>Corporum partialium varietas unde?</i> 108	<i>Densitas atmospheræ.</i> 296
<i>    principia, mercurius, aqua, sal &amp; sulphur.</i> 352	<i>Densitatum aeris proportio.</i> 7
<i>Copernicanum systema commendatum.</i> 283	<i>Derhami (Wilb.) Theologia Physica commendata.</i> 105
<i>Cranmeri (Th.) Catechismus &amp; Lutheri Catechismo minore depromptus.</i> 28	<i>Des Hayes (Car.) notatus.</i> 307
<i>Cralis corporum ut fiat?</i> 351	<i>Deus amoris &amp; voluptatis objectum.</i> 20
<i>Crepuscula.</i> 54	<i>    incomprehensibilis quo sensu dicatur?</i> 554
<i>Criticorum dierum fundamentum.</i> 357	<i>Dei existentia num ex idea de illo probanda?</i> 511
<i>Cruciarus num subito ex seclerato piissimus factus?</i> 443	<i>    demonstrata.</i> 557 f.
<i>Cruentatio occisorum unde?</i> 350	<i>    ideam num habeamus?</i> 553 f.
<i>Cuniculi subterranei.</i> 56	<i>    sapientia, pulchritudo, modestas, potentia, amor, timor, &amp; coloribus cæli cognoscenda.</i> 428
<i>Curtius illustratus.</i> 326	<i>Deorum gentilium vitia.</i> 518
<i>Curvæ projectione gravium orbitæ.</i> 3	<i>    allegoria vana.</i> 518
<i>Cyclus Lunæ solaris Cassini.</i> 105	<i>    næ.</i> 518
<i>Cycli.</i> 56	<i>Διάβολος quid significet?</i> 74
<i>Daceriæ (Annæ) cum Howardo de la Mothe liter.</i> 116 f., 178 f.	<i>Diar-</i>

INDEX RERUM.

Diarrhoea per topica ut curanda?	190	Ecliptium calculus ad caput tyronum expositus.	55, 283
Dierum criticorum fundamentum.	357	doctrina.	55
Differentiarum in summanlis seriebus usus.	293	Eff. ctus aulie pneumatica ad calculum revocati.	7
Dionis librorum fragmentum in Bibl. Vaticana.	115	elasticitatis aeris.	275
Cassii pater num su vit		integri mensura.	5
Consul?	213	Elagabalus (Ant.) quomam mens se Romam venerit?	121, 122
Disciplina arcana quando ceperit & qualis fuerit?	477	Elagabalo (Antonin.) quot anni Imperii assignandi?	120 sq.
Distantie ut mensurande?	50	Elasticitatis aeris effectus.	275
planetarum a Sole.	55	indicia.	274
Dodwelli (Henr.) vita & scrip. ta.	249 sq.	ratio.	6
sententia de anima	258	Elegia quid sit?	173
liber de Cyclis examinatus.	258, 259	unde derivetur?	173
Dogmatum religionis distinctio.	21	Elementa rerum naturalium duo.	345, 348
Draconcephali Americani Breynii phenomenon singulari. tot		Elementares molecule viribus differunt.	349
Dracones volantes quid?	356	Elementorum Euclidis editio nova.	57
Drydenii (Job.) transitus ad religionem Popisticam.	325	editores notati.	50
Ductum lacrymalium obstructio quid?	448	Enthusiasmus Platonicus quid sit?	436
Du deni glandula.	39	quas hereses introduxerit?	435
Dysenteria per topica ut curanda?	190	Oratorius & practicus num detur?	435
Ecclesia quid?	562	Epicurei de dei primi ordinis.	550
Eclipsis Lunaris A. 1712 d. 23 Jan. observatio.	102	Epigrammatum origo.	172
Solis totalis observatio.	14 sq.	Epilepsia per topica ut curanda?	190
		Episcoporum autoritas defensa.	564
		Epistola.	

INDEX RERUM.

Epistolarum <i>Gl. Virorum Col- ctio.</i>	288	Fermentatio ut fiat?	351
<i>Lutheri nova edi- tio promissa.</i>	288	Ferarii ( <i>Oct.</i> ) <i>Prolusio de causis percontium literarum recu- sa.</i>	88
Epochæ <i>variarum gentium.</i>	56	Feudum <i>Solare &amp; Allodium ut differant?</i>	384
Erasmus num <i>Lutheranis addi- ctus?</i>	430 sq.	Feudia <i>in Germania unde orta?</i>	384
Erasmii <i>librarius ob heresin car- ceri mancipatus.</i>	146	<i>Regalia unde derivanda?</i>	384
Etuditorum <i>Gedanensium histo- ria.</i>	88	Ficus <i>structura interna.</i>	100
Experientix & <i>rationis connu- bium.</i>	273	Figura <i>fornicis.</i>	296
Extractio ut fiat?	351	<i>lamina elastica.</i>	296
Euclides vindicatur.	57	<i>lintei expansi.</i>	3, 296
Euclidis <i>Elementorum Editores notati.</i>	540	<i>nervi tensi.</i>	296
De Exorcismo <i>literario quinam egerint?</i>	45	<i>terra.</i>	9
Experimenta <i>hydrostatica.</i>	277	<i>cur spherica?</i>	107
<i>physica &amp; mecha- nica.</i>	273	<i>vitri spherica ut exa- minetur?</i>	278
FActi <i>Consulares Græci num Theoni adscribendi?</i>	212	Figuræ <i>algebraicæ per quotlibet data puncta descriptio.</i>	10
<i>Latini ex MSptō nunc demum editi.</i>	212	<i>lapidibus insculptæ ut vitro colorato imprimantur?</i>	100
Faustus ubi <i>magicas artes exer- cuerit?</i>	433	Finales <i>causa rerum naturali- um.</i>	110
Febres per <i>topica ut curande?</i>	190	Fistula <i>lacrymalis quid?</i>	484
<i>pernitiosa China China</i>	220	Fistulam <i>lacrymalem curandi ratio nova.</i>	481, 485
<i>sanabiles.</i>	220	Fixæ <i>unde componantur?</i>	354
Febrinum <i>historia.</i>	220	Fixarum <i>a Sole distantia.</i>	161
Fenestrarum <i>regule architecto- nicæ.</i>	56	<i>periodus quantæ?</i>	162
		Florus <i>explicatus.</i>	341
		Fluida <i>quot modis premantur?</i>	277
		Fluidorum <i>in anulis &amp; siphoni- bus ascensus unde?</i>	276
		Fluido-	

INDEX RERUM.

Fluidorum <i>in solida impingentium vis.</i>	7	Furtum <i>per lancem &amp; lictum conceptum.</i>	38
Fluor albus <i>per topica ut curandus?</i>	190	<b>G</b> Alaxie candor <i>unde?</i>	161
Focorum <i>exstruendorum regula.</i>	56	Gallorum jura <i>contra sedem Rom. vindicata.</i>	148
Fœderalis doctrinae <i>Historia promissa.</i>	404	Gedanum <i>a quoniam fundamentum?</i>	150
Fœderum <i>divinorum doctrinae generalis.</i>	503 sq.	Gedanensium <i>eruditorum historia.</i>	88
<i>De Fœderibus divinis opus prelixum promissum.</i>	503	Genealogia <i>familiarum illustrium promissa.</i>	390
Fœnum <i>madidum flamma corripitur.</i>	368	Generatio <i>equivoca ab Ægyptiis cur conficta?</i>	114
Fœtus <i>vivus sine cerebro &amp; medulla spinali.</i>	100	Geographiæ <i>elementa demonstrata.</i>	55
<i>formatio ab anima percipitur.</i>	356	S. Georgii, <i>Anglorum patroni, vita.</i>	329 sq.
Formula <i>Concordiæ quarti constitit Electori Sax. &amp; Duci Brunsvicensi?</i>	536	Germani <i>unde orti?</i>	328
Fornacum <i>exstruendorum regula.</i>	56	Germanica <i>historia nova.</i>	532
Fornicum <i>figure. exstruendorum regula.</i>	296	Glacies <i>estate concrefcent &amp; hieme in aquam abient.</i>	98
Friderici I <i>El. Brand. vita &amp; res gestæ.</i>	92 sq.	Glandula <i>pituitaria.</i>	43
Frigus <i>quid sit?</i>	352, 353	Glandulæ <i>a topicis maxime afficiuntur.</i>	189
Frisius (Jo. Jac.) <i>notatus.</i>	470	Glandularum <i>structura.</i>	99
Fructus <i>singularis.</i>	100	Glaucoma <i>quid sit? immedicabile est.</i>	527
Fucus <i>plantarum.</i>	100		530
Fulguris <i>imperfecti phænomena.</i>	368	Gleditschii (Jo. Fr.) <i>obitus.</i>	240
Furor <i>poeticus? quid sit?</i>	137, 138	Globus <i>artificialis celestis.</i>	54,
		<i>terrestis.</i>	55,
		Globi <i>e tormento explosi celeritas.</i>	483
			111
		<b>E</b> e eo	Globu-

INDEX RERUM.

Globulorum vitreorum cavorum in aqua singularia phenomena.	275	Gravitas specifica metallorum.	277
Gnomon Cassinianus ingens.	103	fluidorum ut investiganda?	277
Gnomonicae elementa.	56	Gravitatis causa.	348
Godofridus Abbas L. motivorum Antonii Ulrici Autor.	403	usus.	163, 107
Gonorrhœa per topica ut curanda?	190	planctæ ad vim centri-fugam ratio ut computetur?	163, 164
virulenta intempestive suppressa denati viri anatome.	190	Gregorius (David) notatus.	8
Gothanorum clarorum vite promissa.	157	Gronovius (Jac.) notatus.	379 sq. 417 sq.
S. Gothardi vita & miracula.	157	Gronovii (Jac.) fastus notatus.	194 sq.
Græcis num omnem eruditionem debeamus?	179, 516	Guarinus cur una nocte canis factus?	152 sq.
Grammaticæ Latine natura & autoritas.	411, 412	Gubernaculi vis aestimata.	7
Grammaticorum nugæ & bella.	406	<b>H</b> æretici moderni ab antiquis diversi.	30
Le Grand cum Burneto reconciliatus.	242	Latina a quonam fundata?	150
Gravia non gravitant in proprio loco.	351	Von der Zandt (Herm.) sententia de vocatis ab Adamo animalibus refutata.	46
Gravium descensus ad examen revocatus.	111, 112	Harmer (Ant.) est Henr. Wharzon.	241
projectorum semita.	3	Harmonia inter trigonometricam planam & sphericam a Wolfio reperta.	54
descendentium & ascendentium theoria generalis.	3	De Hattone a muribus corrosa fabula explosa.	46
Gravitas aeris ut probetur?	274	Hebræorum Philosophia.	467 s.
specifica aeris ad aquam.	275	Heliocopium.	53
		Helladius (Alex.) notatus.	408
		Helveti cur Germanis ululare magis quam loqui videantur?	327

Hemi-

INDEX RERUM.

Hemisphæriorum Magdeburgicorum experimentum. 276	Homerus num sub Hectoris nomine lateat? 119
Henrici VIII R. A. circa religionis negotium consilia. 244	Homeri Iliadis verso Gallica. 116 sq.
testamentum. 245	argumentum. 117 sq. 179 sq.
De Henrici VIII literis amatoriis ad Annam Bolenam quid sentiendum? 243	defensores. 183, 187
Henry (Matthæi) mors. 489	verso Gallica emendata. 232
De Herma conjectura. 497	Hominum discrepantia quoad constitutionem in quo consistat? 272
Herodianus emendatur. 123	Van den Honert (T. H.) num Cartesium & Coccejum sequatur? 60, 61
Herodotus emendatur. 379. 417 sq.	Hornius (Georg.) notatur. 470
Herodoti Interpretes. 193. 198 sq.	Horologia Lunaria & sidera. 56
a Gronovio graviter notati. 197 sq.	Solaria. 283
De Herodoti Interpretibus iudicium. 378	Horologiorum Solariorum varietas. 56
Heros in poemate Epico qualis esse debeat? 517	Huetius (Dan.) notatur. 471
Heshusii (Tilm.) vita. 538	Humoris crystallini structura. 112
Hevelianæ Bibliothecæ incendium prædictum. 89	Hydrographiæ elementa. 55, 283
Hildeberti Ep. Cenom. parentes. 147	Hydrophobia a cane valido demorsorum unde? 350
Hirundines ubi hieme commorentur? 114	Hydrometri usus. 277
Historiæ fides. 467	Hydrostatica experimenta. 277
vera & falsa criteria. 467	Hyperbolæ a trajectory ad angulum rectum sectæ? 229
literaria materia. 57	Hypochondriaca passio per topica ut curanda? 190
An. MDCCXV apparatus. 333	Hysterica passio per topica ut curanda? 190
Hobbesii (Thomæ) Atheismus qualis? 554	Hystericis lapis quid? 141
Ecc e 2	Hystericis

## INDEX RERUM

<b>I</b> Anuarum exstruendum regu- gula. 56	Indices horologiorum in vacuo celerius moventur. 276
Janus (Job. Guil.) Animadver- siones Millii in Hippolytum servat. 441	Inertia materiae a Keplero de- recta. 2
Index rerum possibilium num in Deo dentur? 65 sq.	Ingenium quid? 169 sq.
ab origine aeterna ut procc- dant? 71	Ingenia quoruplicia? 466
Identitas centri oscillationis & percussionis demonstrata. 5	Philosophica primae & secundae magnitudinis. 466 f.
Ignis quid? 352	Inimici cur diligendi? 23
excitandi varii moti. 138	Inimicorum distinctio. 23
Ignes bellici. 56	Innocentii II Papae vita. 147
festivi. 56	Inscriptionum veterum corpus promissum. 213
Iliaca passio per topica ut cu- randa? 190	Insecta quid sint? 350
Ilias Homeri examinata. 516 sq.	in ventriculo ut nascan- tur? 350
Imaginum vitrearum cavarum in aqua singularia phenome- na. 275	Insignia gentilitia Henrici Ec- onis. 90 sq.
Imperatorum Rom. Electionis origo. 332	Instrumentorum Astronomico- rum descriptio. 54
Imperium merum cur olim mandari non potuerit? 214, 261	Intelligere quid sit? 349
Imperii Germanici status unde derivandus? 332	Intensitas luminis aestimata. 50
De Impostoribus tribus liber an exstat? 155	Intestina perficiunt alimento- rum solutionem. 42
Inaequalitas physica in motu So- lis deprehensa. 102	De Joanna Papissa testimoni- um. 400
Inclinatio magnetis. 114, 283	Jonsius (Jo.) notatus. 470
orbitam Jovis. 102	Jovilabii descriptio. 290 sq.
Incolarum Jovis statura. 55	Jovis incolarum statura. 55
	Iter navis determinatum. 9
	Itineris Helvetici relatio. 101
	maritimi aestimatio. 55
	Judex num pater esse possit in causa filii & vice v. v. su? 215 262, 263
	Jurisdictio & mixtum imperi- um



INDEX RERUM.

<i>um ut differant?</i> 214, 215,	<i>Levitas in proprio loco non da-</i>
262	<i>tur.</i> 351
<i>Jus quid sit?</i> 559	<i>Levitatibus causa.</i> 348
<i>parentela quid involvat?</i> 77	<i>Lex quid?</i> 559
<i>legis ferendae cuius comp-</i>	<i>Lexicorum Latinorum fura</i> 5
<i>rat?</i> 216, 263, 264	<i>editiones.</i> 412
<i>honorum possessionis a quo</i>	<i>De Libris in Ana spicilegium.</i> 46
<i>introducitur?</i> 217, 218, 264	<i>Linea meridiana in templo S.</i>
<i>Justini Martyris Operum nova</i>	<i>Petronii Bononiensi.</i> 103
<i>editio promissa.</i> 237	<i>ope scale in 1000 partes fa-</i>
	<i>cile dividenda.</i> 429
<b>K</b> <i>Eill (Job.) notatus.</i> 300,	<i>projectionis qualis?</i> 429
310, 313	<i>sinuum in angulo recto in-</i>
<i>Königius notatus.</i> 88	<i>scribenda.</i> 429
<i>Krameri (Matth.) Dictionari-</i>	<i>Lineæ longitudinis dierum ut</i>
<i>um Gallicum laudatum.</i> 85	<i>sciatis inscribantur?</i> 56
<b>L</b> <i>Acrymales ductus novi.</i> 430	<i>Lingua Græcorum modernorum</i>
<i>Lapis Bezoardicus quid sit?</i>	<i>num Barbaro-Græca vocan-</i>
99	<i>da?</i> 408
<i>Lapides figurati quid sint?</i> 356	<i>Linguae Germanicæ historia.</i>
<i>Laquearia ut exstruenda?</i> 56	327, 328
<i>Laterna magica.</i> 53, 280	<i>Latine historiae &amp; cul-</i>
<i>Latitudo Circumjovialium ma-</i>	<i>tura.</i> 410 sq.
<i>xima quanta?</i> 163	<i>Linguarum origo unde peten-</i>
<i>maris ut observanda?</i>	<i>da?</i> 327
167	<i>Κετηγίαι antiqui-</i>
<i>Lauretanae domus B. Mariae hi-</i>	<i>tatis.</i> 328
<i>storia &amp; miracula qua fide</i>	<i>Lipſius carminis, pervigiliū</i>
<i>nitantur?</i> 247	<i>Veneris inscripti, autor.</i> 152
<i>Leedes urbis nomen unde?</i> 394 l.	<i>Literæ humaniores num ad ve-</i>
<i>descriptio.</i> 394 l.	<i>ram eruditionem pertine-</i>
<i>In Legum A.C. 200 datarum in-</i>	<i>ant?</i> 413 sq.
<i>scriptionibus errores.</i> 213	<i>Literarum percontium cause.</i>
<i>Leontes hyperbolicæ atque elli-</i>	86, 87
<i>ptice rejectæ.</i> 52	<i>in Hispania instau-</i>
	<i>ratio.</i> 238
	<b>E e e 3</b>
	<b>D</b>

INDEX RERUM.

<i>De Literarum elegantiorum in Germania origine &amp; progressu opus promissum.</i>	92	<i>Lunæ natura.</i>	54
Lockhartus (Georg.) <i>Commentariorum hister. Scotia autor.</i>	209	<i>incrementum &amp; decrementum.</i>	97
Locus imaginis in speculis.	51	<i>retardatio diurna qualis?</i>	97
Logarithmorum natura.	57	Lutheranæ ecclesiæ cum Anglicæ in art. de S. Cæna consensus.	28 sq.
Longitudo locorum ut supputetur?	55, 283	Lutherani variorum errorum ab Anglis insimulati.	25 sq.
<i>maris ut inventatur?</i>	55, 67	Lutheri versio Bibliorum emendata.	79
Longitudines locorum ex Solis eclipsibus ut definienda?	105, 106	<i>tumulus num adhuc inviolatus?</i>	433
Loxodromia.	55, 283	<b>M</b> achinæ ad poliendam vitra necessaria.	278
Lucretius notatus.	175	Maculæ Solis num sint planetæ	162
Lugdunum nomen unde?	449	<i>unde orientur?</i>	354
Lugduno-Batavæ Bibliothecæ catalogus novus.	540	Magi ex Oriente quinam?	204
<i>incrementa.</i>	541 sq. 544	Magistratui civili num in ecclesiastico potestas competat, & vicissim?	562
Lumen boreale,	366	Magnetis phenomena quas habeant causas?	355
<i>coloratum ut per conum duplicem ampliatur?</i>	279	Magnitudo universi.	161
<i>in Zodiaco a Cassino observatum?</i>	105	Magnitudines planetarum.	55
<i>valde intensum ut propagetur?</i>	279	Magnitudinum species.	282
Luminis celeritas quanta?	III	Malebranchii (Nic.) vita & elogium.	232 sq.
<i>intensitas ut aestimanda?</i>	50	Manlii Lusatia Historia promissa.	415
<i>Solaris dispersio per lentes cavae.</i>	280	Mantuanus (Baptista) num spurius?	153
<i>terrestri in Luna quantitas ut aestimetur?</i>	280	Mappæ	
<i>usus.</i>	107		

INDEX RERUM.

Mappæ <i>Geographica</i> . 55, 283	Matthæus an <i>Evangelium Hebraice</i> scripserit? 203
<i>Hydrographica</i> . 55, 167	an ad <i>textum Hebraicum</i> in allegatis ex <i>V. T.</i>
Maresii ( <i>Regnerus</i> ) <i>ἀποροβί- γεα</i> Φος. 231	propius accedat? 204
Maresii ( <i>Regn.</i> ) <i>vita</i> . 231 sq.	Mechanicorum <i>vitia</i> in <i>ratio-</i>
<i>poemata auctiora</i> . 230	cinando. 345
De <i>Marix, Angliæ Regine, pu-</i>	Mechanismus <i>physicus</i> a <i>ma-</i>
<i>erperio memorabilia</i> . 245	<i>thematico</i> ut differat? 346,
Marini ( <i>Jo. Bapt.</i> ) <i>vita</i> . 385 sq.	347
<i>poema in versus Germa-</i>	Medica <i>principia</i> ut se habe-
<i>nicos translatum</i> . 385	ant? 270
Maris <i>æstus maximus</i> & <i>mini-</i>	Medicæ <i>Institutiones</i> . 270
<i>mus quando contingat?</i> 97	Medicæ <i>Bibliothecæ codicum</i>
Maritatio in <i>Anglia</i> & <i>Scotia</i>	<i>rarissimorum Catalogus</i> . 46
<i>quid?</i> 383	Medicorum <i>Societatis Gene-</i>
Martialis <i>explicatus</i> . 341	<i>vensis conamina</i> . 288
Martinusii ( <i>Georg.</i> ) <i>Cardinalis</i>	Mediorum <i>resistentia</i> <i>profun-</i>
<i>vita</i> & <i>fata</i> . 438 sq.	<i>dus explicata</i> . 9
Martyrii <i>falsi</i> a <i>vero differ-</i>	Meibomius <i>Junior</i> <i>Bononiae</i> <i>de-</i>
<i>entia</i> . 23	<i>ceptus</i> . 153
Massa <i>farinacea</i> in <i>vacuo ex-</i>	Menagianorum <i>continuatio</i>
<i>panditur</i> . 275	<i>num Menagio adscribenda?</i>
Materia <i>elementorum qualis?</i>	152
349	Mendacii <i>definitio</i> . 23
Mathematicæ <i>institutiones</i> . 281	Mendacium <i>nullum licitum</i> . 23
Mathematicorum <i>Princeps</i>	Menischorum <i>usus insignis in</i>
<i>Deus</i> . 425, 428	<i>microscopiis</i> . 280
Mathematicum <i>progressus</i> . 57	Mens <i>brutalis qualis?</i> 350
Matheos <i>objectum</i> & <i>natura</i> . 282	<i>humana qualis?</i> 350
<i>elementa Wolfii com-</i>	Mentis <i>essentia</i> . 345
<i>mendata</i> . 49	Mercurii <i>species</i> . 352
Matrimonia <i>Principum ad</i>	<i>in barometro suspen-</i>
<i>merganaticam an commen-</i>	<i>so unde?</i> 274
<i>danda?</i> 384	<i>variatio</i>
	<i>quanta A. 1711 fuerit?</i> 98
	Meri-

INDEX RERUM.

Meridiana Parisiorum a Cassi- no producta. 105	Mixtio ut fiat? 351
Meridianorum Parisii & No- ribergensis differentia. 102	Molarum alatarum theoria geometrica. 7
Metalla quid sint? 356	Monarchomachorum catalo- gus. 439 sq.
Metalli impuritas ut detega- tur? 277	Monstra ex Sodomia ut nascan- tur? 350
Meteora orationis quenam? 508 sq.	Montes Lunares. 163
Meteoron ab Astrologo predi- ctum. 361	Montium usus. 108
ignitum singulare. 357 sq. 365, 392	Morbus in quo consistat? 272
Meteororum ignitorum causa. 356	Mors in quo consistat? 271
Methodus incrementorum. 292	Mortalitatis recordatio. 428
mathematica in phy- sici periculosa. 347, 348	Mortariorum descriptio & usus. 56
Methodi Geometrarum defe- ctus. 282	Molci cur organa non tolerant in templis? 151
Metri genus novum in carmine Germanico adhibitum. 387	quid observent circa Sa- cramentum Cœnæ? 151
Microscopium multiplicato- rium. 279	ut in duellis se gerant? 151
Microscopia composita singula- ria. 280	ut typographiam accepe- rint? 151
Microscopica cistula singula- ris. 279	Motus quid sit? 353
Microscopicæ spherulæ ut fi- ant? 279	absidum in orbibus mo- bilibus explicatus. 4
Microscopiorum in amplifi- candis objectis vires. 53	gravium. 3
varia gene- ra. 53, 279	in collisione solidorum regule. 5
Mineralia quid sint? 356	isochronus. 4
Miraculis in explicandis natu- ræ phænomenis locus nullus. 5	aquarum. 7
	projectorum in medio resistente. 9
	mensura. 428
	fluidorum. 6
	circularis. 9
	intestinalis. 10
	Motus

INDEX RERUM.

Motus fluidorum per siphones. 267	Mundus ut igne periturus? 352
animalium ad trutinam	Mundi infinitas Cartesiana re-
expensus. 109	futata. 512
definitio & species. 353	Muniendi formæ diversa. 56
idealis. 354	Mutatio omnis a causa externa
mechanicus. 353	non procedit. 347
physicus. 354	Myſteria quænam ſint? 21
mathematicus. 354	
librationis Luna ut ex-	<b>N</b> aturæ liber ſe ipſum expli-
plicandus? 106	cat. 428
planetarum cauſa. 354	In Naturæ libro explicando ra-
ope instru-	tio cum experientia eſt con-
menti ut ſupputetur? 291	jungenda. 428
progreſſivus conchylio-	Navigatio in novam formam
rum. 97	redacta. 164, 165
vertiginis Jovis. 104	Navigationum ſpecies. 55
Martis. 104,	Naviium vento impulſarum mo-
162	tus. 9
Siderum triplex. 283	Negri (Salomon) commendatus.
Satellitum Jovis per in-	543
ſtrumentum determinandus.	Nelsoni (Rob.) Opera poſthuma.
291	238
principium omnium a-	Nervi optici origo & ſtructura.
tionum in corpore humano.	99
270	tenſi figura. 296
Motuum rectilincorum compo-	Neumannus (Casp.) notatus. 340
ſitio. 429	Neumanni (Jo. Ge.) vita &
Satellitum Jovis tabu-	ſcripta. 433 ſq.
la. 105	Newtonus (Iſ.) num cognoverit
Solis tabula Caſſiniana.	veram methodum differenti-
104	andi differentiæ? 303
Telluris uſus. 107	notatus. 427
Maggletoniani dicti Athci a	Newtoni (Iſ.) error notatus. 10
quonam? 62	Niecrembergius refutatus. 138
Mulieres in Lapponia ſteriles. 150	Nitroſa terra glaciem concreſce-
cur imberbes? 155	re facit æſtate. 98
	<b>F</b> iff
	Norve-

INDEX RERUM.

Norvegici historici recensiti.	In Numis Regum Anglia memo-
545 sq.	rabilia.. 398, 399
Notiones corporum nil nisi	Nuptiæ filiorum Adami an juri
motus & figuras exhibent. 281	naturæ contraria? 77
Novi Testamenti Scriptores an	quenam jure naturæ &
novas phrasas effinxerint? 75	divino prohibita? 78
canon quando	<b>O</b> cularia plano-convexa præ-
obsignatus? 202, 203	stant in tubis utrinque con-
versio Gothica	vexis.. 280
a quo confecta? 203	Oculi felis phenomenon. 102
In Novo Testamento num oc-	finis. 108, 109
currant voces ex Platone vel	talparum anatome. 112
Philone? 74	nervus opticus a cerebro
Nubium usus. 107	oritur. 99
Numeri irrationales pro veris a	non est con-
veteribus non habiti. 101	geries filamentorum nerveo-
Marium ad numerum	rum. 99
Feminarum ratio. 114	retina oritur a cerebro. 99
Numisma in natiuitatem Leo-	non est membrana
poldi Asturie Principis. 388 f.	nervea.. 99
Numi Elagabali & Cornelia	tunica choroidæa oritur a
Paulæ explicati. 122, 123	piâ matre., 99
triumphantem potestatem	cornea oritur a du-
& consulatum: Elagabali de-	ra matre.. 99
signantes illustrati. 124 sq.	Ocularum avium & piscium
Hebræorum veri ut a	structura diversa. 112
falsis discernendi? 337 f. 398	De Odore quid sentiendum? 176 f.
Herodis I explicati. 340	Odoris definitio.. 355
Numerorum cusorum origo & an-	singularis productio. 100
tiquitas. 339	Odorum differentia Medicinæ
Numos Britannicos quis pri-	utilis. 191
mus cudi curaverit? 398	Officia erga hostes. 23
In Numis Samaritanis num He-	Officiales in Regnis quando in-
bræorum character appareat?	notuerint? 331
337	quando Electorum offi-
	cio fungi ceperint? 331
	Olearii

INDEX RERUM.

Olearii (Gottfridi) <i>elogium &amp; vita.</i>	235 sq.	Parallaxis Solis <i>quanta?</i>	104 sq.
Opera <i>hostium campestria.</i>	56	Parallaxin <i>Lunæ investigandi nova methodus.</i>	291 sq.
<i>naturæ qualia?</i>	110	Parallaxes Solis & Planetarum.	55
Opiliones <i>an ad opificium admittendi?</i>	192	Paralytis <i>per topica ut curanda?</i>	190
Oracula <i>antiquorum.</i>	137	Parens <i>notatus.</i>	6
Oratorum <i>recentiorum catalogus.</i>	135	Parliamentorum <i>origo.</i>	150
Pro Ordine S. Benedicti <i>Epistola apologetica.</i>	401 sq.	Partes <i>nascentes &amp; evanescentes non sunt in natura.</i>	294
De Ordine Equitum <i>Periscelidis memorabilia.</i>	330	Partium <i>solidarum motus in corpore humano unde?</i>	271
Ordinum <i>architectonicorum varietas ut reperiatur?</i>	57	Pedum <i>magnitudines varia.</i>	282
Organorum <i>sensoriorum fines.</i>	109	Pericoparum <i>origo &amp; dignitas.</i>	506 sq.
Oscillatio <i>pendulorum univ-ersaliter determinata.</i>	4	Pericæci.	55
Othniel <i>num fratris filiam Achisam duxerit?</i>	79	Perizonii (Jac.) <i>elogium &amp; vita.</i>	95 sq.
De Ovidio <i>judicium.</i>	170 sq.	Perspectivæ <i>elementa Wolfii commendata.</i>	50
P. E. I. <i>baptismus probatus.</i>	478	Perspicillorum <i>usus.</i>	279
Palearius (Aonius) <i>ut combustus?</i>	153	Pestis <i>causa.</i>	352
Pancirollus (Guido) <i>notatus.</i>	138 sq.	Phænomenon <i>luminosum singulare.</i>	357, 365 sq.
Pancreas <i>secundarium.</i>	39	Phænomena <i>caelestia observandi modus.</i>	283
<i>ad vitam non est necessarium.</i>	42	<i>luminosa borealia quid significant?</i>	368 sq.
Papaveris <i>erratici capita quales præbeant effectus?</i>	101	<i>singula natura ali-qua futuri portendunt.</i>	369
Parabola <i>est linea projectionis.</i>	429	Philosophia <i>Hebræorum.</i>	467
Parallaxis <i>fixarum.</i>	54	<i>Aristotelica ad superstitionem ducit.</i>	345
		<i>mechanica ad Athe-ismum ducit.</i>	345
		Phi-	

INDEX RERUM.

Philosophia num recte dicenda	Plantæ quædam sponte nascuntur.	356
<i>sapientia secularis?</i>	<i>Plantæ ut a se invicem dignoscenda?</i>	135
<i>falsa ut ab adulterrina differat?</i>	Plantarum venenatarum Index	408
Philosophiæ Platonicæ historia promissa.	<i>origo, adjumenta &amp; impedimenta.</i>	434
Philosophiæ Latinitatis Lexicon.	Plato vindicatus.	436
Philosophorum Acta nova.	<i>num quid ab Hebrais didicerit?</i>	435 sq.
Phlegma unde oriatur?	<i>num communionem uxorum in Remp. introduci voluerit?</i>	469
Phlegmatis species.	Plautus illustratus.	326
Phronomia.	Pleuritis per topica ut curanda?	190
Phosphorus in vacuo lucet.	De Plotino iudicium.	468
Phosphori novi rationes physicae.	De Plutarchi versione Gallica ab Amiotofacta iudicium.	154
Phthisis per topica ut curanda?	Pluvix usus.	107
Physica e libro naturæ discenda.	Pluvialis & nivialis aquæ quantitas.	98
Physicæ definitio.	Poemata Echo referentia num prisca Poetis imotuerint?	154
Phylicorum superstitio explosa.	Poematum Bucolicorum origo.	273 sq.
Pilarum crassities ad fornices ferendos necessaria ut determinetur?	<i>Didacticorum varia genera.</i>	175
Pisces num in diluvio omnes perierint?	<i>Lycorum origo &amp; indoles.</i>	175 sq.
Planetæ sunt totidem tellures	Polemoscopium.	53
Planetarum natura.	Poliendorum vitrorum præcepta?	83, 278
Planetolabium.	Polioptrum.	53
Planta parasita in fuco detecta.	Politices Elementa methodo Mathematica proposita.	559
Plantæ animam habent.	Poloniæ	





I N D E X R E R U M.

<b>Q</b> uadrans <i>universalis Torricellii.</i>	429	Regulator <i>ad estimandum fluminis cursum.</i>	7
Quadrati <i>geometrici theoria perfecta.</i>	50	Reinellii (Thomas) <i>vita.</i>	156
		Relandus (Hadr.) <i>vindicatur.</i>	338
<b>R</b> adius <i>lucidus caudam cometae emulans.</i>	360	Religio <i>ob hominis commolatione Deo data.</i>	21
<i>circuli ut indagetur?</i>	296	<i>Christiana est amabilis.</i>	20
Radii <i>in atmosfera curvatura.</i>	96	<i>non est jugum.</i>	20
Radium <i>Solarium vires unde estimande?</i>	162 sq.	<i>veritates rationis probat iisque utitur.</i>	21
Rarefactionis <i>in aere quantitas.</i>	274	Religionis <i>Christiane in Lapponia initia.</i>	150
Ratiocinandi <i>vicia a Philosophis mechanicis admissa.</i>	345	Resilientia <i>corporum curvas datus describentium a quo optime determinata?</i>	309
Ratiocinatio <i>mathematica ut a Philosophica differat?</i>	346	<i>figurarum in fluidis motorum.</i>	7
Rationis <i>&amp; experientiae communium.</i>	273	<i>mediorum profundius explicata.</i>	9
Rationum <i>doctrina.</i>	282	<i>sectionum conicarum in fluido.</i>	8
Raugrafiarum <i>Comitum origo &amp; officia.</i>	407	<i>tuborum.</i>	6
Reformatio <i>Ecclesiae Anglicanae carmine traducta.</i>	242	Respirationis <i>modus.</i>	276
Refractio <i>ex aere in vitrum &amp; aquam quanta?</i>	52	<i>utilitas.</i>	109
<i>fixarum.</i>	54	Resuscitati <i>a Christo num denno mortem fuerint passi?</i>	406
<i>lucis in atmosfera.</i>	296	Rheumatismus <i>per topica ut curandus?</i>	109
Refractionis <i>leges demonstratae.</i>	51	Röemerus (Olaus) <i>notatur.</i>	6
Refractiones <i>Solis usque ad Zenith extenduntur.</i>	104	Rosianum <i>collegium signorum.</i>	471
Regulae <i>prudentiali ubi reperiuntur?</i>	44	Ryeri <i>versio Tbuani notata.</i>	514
		Sacchari <i>vindicata.</i>	135 sq.
		Saliva-	

## INDEX RERUM.

Salivatione curata amaraosis.	531	Scripturae S. Loca explicata:	
Salium species.	352	Gen. II, 25.	406
De Salmasii uxore memorabilia.	154	XX, 12.	78
Sanguis ut elaboretur?	356	XLIX, 10.	445
animalium acidum continet.	190	Lev. XVII, 6.	76
		18.	79
Sanguinis motus unde?	270	Dent. XXXIII, 25.	75
circulationis utilitas.	271	Jos. XV, 17.	79
transfusio.	137	Jud. I, 13.	79
Sanguini animantium acidum inest.	100	1 Reg. XVIII.	406
		Job. XXII, 3, 33, 4.	30
Sanitas in quo consistit?	271	Psal. I, 1.	473
Sapientiae divinae vestigia in natura		LVIII, 5, 6.	447
humana.	109	CXIX, 167.	473
Saporis definitio.	355	Eccles. XII, 1.	72
Saporum differentia medicinae utilis.	291	Jos. VII, 14.	132 sq.
In Sarpium (Paul.) epigramma.	154	Hos. XI, 14.	339
Satellitum Jovis epimerides.	105	Zach. XIV.	471 sq.
natura.	54	Matth. I, 1.	74, 104
Satyrorum etymon, origo & natura.	127 sq.	II, 15.	205
		IV, 1.	74
127 sq.		9.	205
Scalarum construendarum regula.	56	V, 32.	80
Scalorum Poetarum Veterum praesentia.	546	VII, 6.	205
Scaliger (Jof) notatus.	154	XII, 27.	206
Scarificandi methodus nova.	276	XIX, 19.	80
Schatzgottheix gentis fata & fallia.	157 sq.	XXIII, 35.	206
		XXIV, 28.	206
Scharfchmidius (Car.) Diss. de Rep.		XXXI, 19.	206
monstruosa contra Pusendorfium scri-		Act. XXI, 38.	444
pta auctor.	43	Rom. VII, 14.	447
Σ quid denotet?	445	VIII, 19.	447
Schellhammerus notatus.	113	IX, 1, 2, 3.	447
Schiffnatici quoniam?	564	1 Cor. VII, 15.	80
Scholiastarum Bibliotheca Universalis		1 Job. V, 7.	131 sq. 400
adornanda.	408 sq.	Apos. I, 15.	73
Schrevelius notatus.	413	II, 18.	75
Scorbutus a saccharo non oritur.	142	Scrophulae per topica ut tollenda?	100
per topica ut curandus?	190	Seculi XVIII acta publica collecta.	520 sq.
Scoti libertatis & factorum Prote-		Sensuum usus.	108
stantium propugnatores.	209 sq.	Septentrionales historici recensiti.	545f.
Scribendi usus ut apud Septentriona-		Septentura solennitas ante baptismum	
les invaluerit?	545	moreis olim negata.	406
Scriptorum Mathematicorum recensio.	51	Series numerorum ut eximiantur?	202
			Series-

## INDEX RERUM.

<i>Serierum usus exiguus calculo differentiali reperto.</i>	308	<i>Speculum causticum Newtonianum.</i>	164
<i>convergentium doctrinam promovit Bernoullius.</i>	308	<i>Specula caustica protractoria Archimedis &amp; Procli seltitia.</i>	51
<i>De serpente Etiam decipiente quid sentiendum?</i>	153	<i>Speculorum colorum preparatio.</i>	51
<i>Severus Sanctus est Endebeckius.</i>	80	<i>Sphaera projectio orthographica.</i>	167
<i>Sexus diversitas in animantibus unde?</i>	350	<i>Sphaericorum elementa nova.</i>	53, 282
<i>Signa quoad pluvia sine?</i>	309	<i>Spinoza (Bened.) expiosus.</i>	553
<i>Zodiaci horologii ut inscribenda?</i>	54	<i>Spirales motum planetarum in tellure visum representantes.</i>	106
<i>Simonius (Maturinus) quis?</i>	85	<i>Spiritus duplex datur.</i>	345
<i>Simplicius Verinus est Claudius Salmasius.</i>	16	<i>quid sit?</i>	345
<i>Siphonum sumentium ratio.</i>	6	<i>ardens unde oriatur?</i>	352
<i>Situs stellarum rationes finales.</i>	10	<i>acidus unde oriatur?</i>	352
<i>Smith (Thomae) Opera posthuma.</i>	238	<i>De Sponsoribus in baptismo tractatio.</i>	479
<i>Societatis Eruditorum Lugdunensis Protector quis?</i>	239	<i>quid sit?</i>	340
<i>Hamburgensis membra.</i>	385	<i>Stade urbis historia.</i>	89
<i>Socrates natus ab oraculo sapientissimus pronuntians?</i>	468	<i>antiquitas.</i>	90
<i>Soli diversitatis usus.</i>	108	<i>Stadenium Comitum prosapia quando exstincta?</i>	90
<i>Solicitatio quid sit?</i>	2	<i>Stamina futura planta non latent in femine.</i>	340
<i>Solicitationes centrales quanam?</i>	3	<i>Scitica nova, in qua affricus ratio habetur.</i>	102
<i>Solidum minime resistentia.</i>	8	<i>Stellae cadentes quid sint?</i>	356
<i>Solis distantia a terra.</i>	161	<i>fixae quid sint?</i>	161 sq. 354
<i>parallaxis.</i>	161	<i>in eclipsi Solis visa.</i>	16
<i>natura.</i>	54	<i>nostrae sunt planetae.</i>	161
<i>vertigo.</i>	162	<i>quales sint?</i>	55, 354
<i>Solæcismus literarius quid?</i>	46	<i>motum vertiginis a Deo habent.</i>	354
<i>Solutio ut fiat?</i>	351	<i>Stellarum maculae unde?</i>	354
<i>Sonus in aere compresso intenditur.</i>	113	<i>In Strykii (Sam.) Examen Juris Feudalis Animadversiones.</i>	383 sq.
<i>quid sit &amp; ut percipiatur?</i>	355	<i>Sublimia in oratione qua sint?</i>	509
<i>qua celeritate propagetur?</i>	110	<i>Sulphuris species.</i>	333
<i>Soni adverso vento propagati celeritas minuitur.</i>	113	<i>Superstitio num facilius Atheismo?</i>	350
<i>Soni omnes eadem celeritate propagantur.</i>	114	<i>Superstitionis &amp; verae religionis discrimen.</i>	358
<i>Sonorum quantae celeritas?</i>	114	<i>Surda ad tympani sonitum audiens.</i>	113
<i>Spatii definitio &amp; species.</i>	353	<i>Surenhusius (Guil.) notatus.</i>	340
<i>Specillorum introductio in ductus lacrymales obstructos.</i>	484	<i>Symboli vox unde?</i>	476
<i>Spectra quid sint &amp; ut fugantur?</i>	350	<i>Synagogarum antiquitas adstructa.</i>	105
			Systema

## INDEX RERUM.

Systema Copernicanum commenda- tum.	55, 161, 283	Theophilus notatus.	216
	indicatum.	excusatus.	263 sq.
	55	emendatus.	340
mundi novum.	161	Theoria planetarum explicata.	55
<b>T</b> Acquetus (Andr.) notatus.	58	Therapevta Philonis quanam?	496
Taciti Germanica versio Hispani- ca a Philippo V. adornata.	238	Thermometrorum species, structura, phenomena, usus, rationes.	277
Tactus definitio.	315	Thuanus notatus.	156
Tarantule descriptio.	277	Tibullius notatus.	173
Taylor (Bruck) notatus.	307, 371	Tolandus (Jo.) Atheus impudentissi- mus.	551
De Technicis vocabulis quid statuen- dum?	73 sq.	Tonitru unde oriatur?	356
Technologia S. Vet. Test. desiderata.	75 sq.	Topicorum in Medicina usus multi- plex.	190
Telescopium catoptrico-dioptricum.	52	Tormentum institutum.	56
Telescopii inventor.	52	Tormentorum descriptio & usus.	56
Telescopiorum descriptio.	52	Traditricis proprietates demonstratae.	102
Telluris in Luna quantum sit lumen?	280	Tranquillitas animi ut obtineatur?	115 sq.
rotunditas asserta.	285	Transsubstantiatio Lutherana impu- tata.	26, 27
Temperamentorum ortus.	349	Trigonometria explicata.	57, 283
Tempestates Sage.	55	Trigonometriae planae problemata si- ne canone sinuum & tangentium so- luta.	165 sq.
Temple (Wilb.) vita & scripta.	319	sphaerica regula catho- lica.	53
Temporis definitio Aristotelica reje- cta.	512	Trinitatis Vestigia naturalia num in homine apparent?	72
Tenuisonii (Th.) obitus.	237	Tubi binoculi effectus.	280
Tenzellii (Wilb. Ern.) Mstorum Ca- talogus.	156	stentoraphonis inventor.	113
Terentius illustratus.	226	Tuborum genera varia.	279 sq.
Terminos intermedios ex aequatione collendi methodus generalis non pro- fiat.	295	Tubulorum capillarum phenomena unde?	276
Terra est planeta.	354	Tullio cum Imperatore Rom. compa- ratus.	131
num in centro universi quiescat?	285	Turcarum testamentum in gratiam ca- num	151
Terrae figura & magnitudo.	55	Tutela testamentaria in Electoratu num admittenda?	384
Sub Theodiceae nomine latens Autor notatus.	72	<b>V</b> Acui definitio.	2, 353
Theologia astronomica.	160	Ad Valerium Maximum subsidia in Bibl. Lugd. Bat. obvia.	544
physica.	106, 110	Vapores sunt sphaerulae.	112
De Theologiae studio vice instituendo consilium.	207 sq.	Varia-	
Theologicorum praedictorum ex- cussio.	259		

## INDEX RERUM.

<p>Variationis declinationis magneticae  <i>observator primus.</i> 114            Varietas corporum partialium cur sit? 108            Variolæ per topica ut curandæ? 190  <i>ut per traducem communicentur?</i> 190            Vas hydromanticum. 53            Ubiquitatis dogma Lutheranis impunitum. 26            Vegetabilium usus. 110            Vegetatio in vacuo num fiat? 111            Velaria nobis metodo determinata. 3            Velarum cum catenaria identitas demonstrata baud facilis. 8            Velocitas aquæ per foramen erumpentis demonstrata. 10            Venæ portio in aqua tepida ascendens. 275            Ventus quid &amp; unde? 356  <i>&amp; gravitas dissimiliter agunt.</i> 8            Venti. 55            Ventorum usus. 107            Venus halonæ cinctis. 360            Versio LXX viralis notata. 339            Veterum in literas merito num sint præclara? 516            Vibrationes chordæ sunt isochronæ. 375  <i>eboridarum tensorum geometrice determinata.</i> 370 sq.            Virgilius a Criticis nonnullis vindicatus. 153            De Virgilio iudicium. 170 sq.            Virium centralium theoria generalis, 3  <i>quantitas eadem conservatur.</i> 5            Virunculi metallici &amp; domestici quid? 350            Visio ad quam distantiam distincta non fit in oculo. 355            Visus præcipuum organum. 99            Vita in quo consistat? 271            Vitrum quoddam ad polandum optimum? 278  <i>causticum majus camera obscura vices sustinet.</i> 279</p>	<p>Vitra caustica. 279  <i>conica ut poliantur?</i> 278  <i>formandi ac poliendi praxi.</i> 278  <i>sphærica majora ut poliantur?</i> 278            Vitrorum politorum in metaphisicis usus. 280, 281  <i>in scientia naturali ampliana usus.</i> 280            Umbrarum consideratio Geographica. 55            Unio corpusculorum in quo consistat? 351            Vocatio interna quid sit? 129 sq.            Vomitus ut per topica movendus? 190            Vopiscus illustratus. 406            Vorticum theoria geometrica. 102            Uteri procidencia an detur? 214  <i>cum sanguinis profusione non conjungitur.</i> 225  <i>totalis cum febre maligna.</i> 224            Vulcanorum usus. 108            Vulva nimis arcta post 11 annos sponte dilatata. 99  <b>W</b> Alkerus notatus. 398            Weisius (Christ.) Papebrochio quoad lineamenta externa similis. 43  <i>Relationis Lipsiensis autor.</i> 43            Weisii (Eliæ) vita. 43  <i>(Christiani) Epistola.</i> 43 sq.            Whistonus (Gul.) in Angliâ ad S. Eucharistiam non admittitur. 34  <i>ad iudicium politicum tractus.</i> 29            VWhitoni (Gul.) scripta. 35            B. VVilburgis Virginis ælia &amp; vita. 436 sq.            VVillifius vindicatus. 113  <i>laudatus.</i> 113            VVittenius notatus. 88  <b>X</b> Aphelinus emendatus. 124  <b>Z</b> Erinius (Nic.) Comes quo mortis genere obierit? 390            Zitt. v. x. urbis origo, incrementa &amp; facta. 415 sq.  <i>historia ecclesiastica.</i> 416 sq.</p>
---	---